H.P. Blavatsky

Geselecteerde artikelen deel 2: 1882-1887

H.P. Blavatsky
Geselecteerde artikelen
deel 2: 1882–1887

H.P. Blavatsky
Geselecteerde artikelen

Deel 2
1882–1887

Theosophical University Press Agency
Den Haag

H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen
Deel 2: 1882-1887

(Nieuwe vertaling van artikelen geschreven
door H.P. Blavatsky)

ISBN 978-94-91433-17-7, paperback
ISBN 978-94-91433-18-4, PDF eboek

Nur 720
Trefwoorden: theosofie, esoterie

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 2016 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

Voorwoord van de vertalers

Dit boek bevat nieuwe vertalingen van artikelen die, tenzij anders vermeld, door H.P. Blavatsky zijn geschreven. De artikelen zijn chronologisch gerangschikt. Bij elk artikel worden de oorspronkelijke bron en titel vermeld; daarnaast wordt aangegeven waar het in *H.P. Blavatsky: Collected Writings* (afgekort *CW*) is te vinden.

Op 4 artikelen na komen alle artikelen in dit tweede deel uit het tijdschrift *The Theosophist*, dat door Blavatsky was opgericht en waarvan zij redactrice was.

Bij de keuze van artikelen ligt de nadruk op de religieuze, filosofische en wetenschappelijke inhoud, maar het boek bevat ook artikelen die historisch van belang zijn.

Inhoud

Voorwoord vertalers v

1882 (vervolg)

Reïncarnaties in Tibet 3
Foto's van geesten (boekbespreking) 13
Nog een 'orthodoxe' vervolging! 19
Schijnbare 'tegenstrijdigheden' 24
Theosofie en spiritisme 27
De harmonische eigenschappen van geuren 28
Kristalkijken 31
Isis ontsluierd en *The Theosophist* over reïncarnatie 33
Wat is stof en wat is kracht? 38
Dood en onsterfelijkheid 55
Is zelfmoord een misdaad? 62
Gedachten over Atlantis en over inwijding 67

1883

Een mysterieus volk 73
Redenen om te vasten 76
De boemannen van de wetenschap 77
De heilige kumbum-boom 94
Een meningsverschil met de theosofen 98
Bestaan de rishi's nog? 106
Het vermogen om te genezen 108
Waar komt de term maanziek vandaan? 115
Devachan 117
De religie van de toekomst 119
Een paar gedachten over enkele wijze woorden van een wijs mens 121
De religie van Zarathoestra in het licht van de occulte filosofie 133
Relevante vragen 155
The Soul of Things 158

Het zevenvoudige beginsel in de esoterie 161
Chela's en leken-chela's 169
Devachan: Westerse kritiek en de oosterse opvatting 177
Bericht 178
Het werkelijke en het onwerkelijke 181
Droomleven 188
De verschillende bewustzijnstoestanden van devachan 194
Is het doden van een foetus een misdaad? 200
Transmigratie van de levensatomen 202
Enkele vragen naar aanleiding van Sinnetts *Esoteric Buddhism* 211
Antwoord aan een Engels lid van de TS 214
Verwerpen de adepten de neveltheorie? 221
Is de zon slechts een afkoelende massa? 227
Zullen de grote volkeren in een uur worden weggevaagd? 235
Is de maan dieper in de stof gedompeld dan de aarde? 242
Over de mineraalmonade 243
Wanneer Śaṅkarāchārya leefde (T. Subba Row) 247
'Historische bezwaren' – Waarom? 266
Fragmenten uit de esoterische geschiedenis 278
Filologische en archeologische 'bezwaren' 293
Śākyamuni's plaats in de geschiedenis 306
Door generaal A. Cunningham ontdekte inscripties (T. Subba Row) 323
Projectie van het dubbel 326
Bestond de schrijfkunst vóór Pāṇini? 330
Antwoorden op enkele wetenschappelijke vragen 345
Ethiek en pantheïsme (Mohini M. Chatterji) 348
Voortijdige en uitzonderlijke groei 354
'Precipitatie' 358
Een postume bezoeker: een verhaal over het tweede gezicht (Gustave Zorn) 361
Adepten en politiek (Chhabigram Dolatram) 365
De *Purāṇa's* over de dynastie van Morya's en over Kuthumi 371

1884

Omgekeerde beelden van helderzienden 377
Slachtoffers van woorden 379
De theosofen en Irenaeus 382

Zijn chela's mediums? 387
Astrologie 391
Karma 394
Mahātma's en chela's 396
Is het verlangen om te leven egoïstisch? 398
De holle aarde. Door M.L. Sherman 403
Kunnen de mahātma's egoïstisch zijn? 415
A. Lillie's hersenschimmen 418
Chela's 424

1885

Spirituele vooruitgang 429

1886

Hebben dieren een ziel? 437
Isis ontsluierd en de Viśishṭadvaita 467
Occulte of exacte wetenschap? 469
Oude magie in de moderne wetenschap 501
Theorieën over reïncarnatie en geesten 512
Bezielde standbeelden 530
De theosofische mahātma's 542

1887

Het indelen van 'beginselen' 553
Rechters of lasteraars? 566
Over het indelen van beginselen 577

Index 585

Illustraties

Tsongkhapa 6
Gematerialiseerde 'geesten' 15
Zon met zonnevlekken 226
Śaṅkarāchārya 265

1882
(vervolg)

Reïncarnaties in Tibet

[‘Reincarnations in Tibet’, *The Theosophist*, maart 1882, blz. 146-8; *CW* 4:8-19]

Europeanen weten zo weinig over wat er in Tibet en zelfs in het meer toegankelijke Bhutan gebeurt, dat een Engels-Indiase krant – één van die welke beweren verstand te hebben van elk onderwerp en beslist alles bespreken, of ze er nu echt iets over weten of niet – de volgende waardevolle informatie heeft gepubliceerd:

> Het is misschien niet algemeen bekend dat de deb-rājā[1] van Bhutan, die in juni jongstleden is gestorven, maar wiens dood tot nu toe – waarschijnlijk om ordeverstoringen te vermijden – is stilgehouden, onze oude en zegevierende tegenstander van 1864-65 is. . . . *De regering van Bhutan bestaat uit een spiritueel hoofd – de dharma-rājā*[2] *genoemd, een incarnatie van Boeddha* [?!!] *die nooit sterft* – en een wereldlijk leider, de deb-rājā, die alle macht in handen heeft.

Men kon nauwelijks een bewering hebben gedaan die van grotere onwetendheid getuigt. Men kan aanvoeren dat ‘christelijke’ schrijvers nog minder in Boeddha’s reïncarnaties geloven dan de boeddhisten van Ceylon [nu Sri Lanka], en zich daarom heel weinig erom bekommeren of hun beweringen juist zijn of niet. Maar als dat het geval is, waarom wordt zo’n onderwerp dan eigenlijk aangeroerd? Jaarlijks worden door de regeringen grote bedragen uitgegeven om oude Aziatische manuscripten te verkrijgen en de waarheid over oude religies en volkeren te leren kennen, en het getuigt niet van eerbied, noch voor de wetenschap, noch voor de waarheid, om mensen die daarin geïnteresseerd zijn, te misleiden door de feiten lichtvaardig en minachtend te behandelen.

Op gezag van rechtstreekse informatie die in ons hoofdkwartier is ontvangen, zullen we proberen een beter beeld van de omstandigheden te geven dan tot dusver uit boeken kon worden verkregen. We hebben onze informatie in de eerste plaats van enkele heel geleerde lama’s; in de tweede plaats van een Europese reiziger die niet wil dat we zijn naam noemen; en ten derde van een hoogopgeleide jonge Chinees,

---

[1] Noot vert.: je khenpo (rje-mkhan-po).
[2] Noot vert.: druk desi (’brug-sde-srid).

opgegroeid in Amerika, die sindsdien de luxe van het wereldse leven en de genoegens van de westerse beschaving heeft opgegeven voor de relatieve ontberingen van een religieus en contemplatief leven in Tibet. Laatstgenoemde twee heren zijn leden van onze Society, en laatstgenoemde, onze 'hemelse' broeder, laat bovendien geen gelegenheid voorbijgaan om met ons te corresponderen. Een boodschap van hem is zojuist *via* Darjeeling ontvangen.

De vreemde mededeling over de Bhutanese dharmarājā, dat hij een 'incarnatie van Boeddha' zou zijn, spreken we hier tegen, en we zullen slechts wijzen op een paar dwaze uitspraken die enkele bevooroordeelde schrijvers hebben gedaan.

Het was nooit algemeen bekend – en al helemaal niet in Tibet – dat het spirituele hoofd van de Bhutanezen 'een incarnatie van Boeddha was die nooit sterft'. De 'dugpa's[1] of roodkappen' behoren tot de oude nyingmapa sekte, die zich verzette tegen de religieuze hervorming, begonnen door Tsongkhapa tussen het eind van de 14de en het begin van de 15de eeuw. Pas nadat een lama, die in de 10de eeuw uit Tibet naar de Bhutanezen kwam, hen van het oude boeddhistische geloof – dat zo sterk vermengd was met de bön-praktijken van de oorspronkelijke bewoners – had bekeerd tot de shammar-sekte, vormden ze, in verzet tegen de hervormde 'gelugpa's', een stelsel van elkaar regelmatig opvolgende reïncarnaties. Maar het is niet Boeddha, of 'Sangs-rgyas' zoals hij door de Tibetanen wordt genoemd, die in de dharmarājā incarneert, maar een heel ander persoon, over wie we later zullen spreken.

Wat weten de oriëntalisten nu over Tibet, zijn bestuurlijke regering en in het bijzonder over zijn religie en rituelen? Dat wat ze vernomen hebben van de tegenstrijdige, en in elk geval onvolledige verklaringen van enkele rooms-katholieke monniken, en van twee of drie moedige ondeskundige reizigers, van wie, omdat ze de taal niet kenden, nauwelijks verwacht kon worden dat ze zelfs maar een vluchtig overzicht van het land zouden geven. De missionarissen, die in 1719 heimelijk Lhasa waren binnengekomen,[2] mochten er korte tijd blijven, maar ze werden

---

[1] De term dugpa ['brug-pa] is in Tibet afkeurend. Het komt van een wortel die verbinden zou betekenen (zij die zich religieus aan het oude geloof verbinden); terwijl de grootste sekte – de gelugpa (geelkappen) – en het volk het woord gebruiken in de betekenis van dugpa, boosdoeners, tovenaars. De Bhutanezen worden in heel Tibet en zelfs in sommige delen van Noord-India over het algemeen dugpa's genoemd.

[2] Van de twaalf Capucijner broeders, die onder leiding van pater della Penna

ten slotte met geweld Tibet uitgezet. De brieven van de jezuïeten Desideri en Johann Grueber, en in het bijzonder die van Fra della Penna wemelden van de meest absurde beweringen.[1] Ze waren beslist bijgelovig, nog veel bijgeloviger dan de onwetende Tibetanen zelf, aan wie ze elke zonde toeschrijven, en men hoeft slechts deze brieven te lezen om in hen die geest van geloofshaat te herkennen die door elke christen, en in het bijzonder door de christelijke missionaris, voor de 'heidenen' en hun geloofsvormen wordt gekoesterd; een geest waardoor ze volledig blind werden voor wat rechtvaardig is. En wanneer kon er een betere gelegenheid worden gevonden om hun monastieke chagrijn en wraakzucht te luchten dan in het geval van Tibet, het land bij uitstek van mysterie, mystiek en afzondering? Naast deze enkele bevooroordeelde 'historici' zijn er maar vijf andere Europeanen ooit in Tibet geweest. Drie van hen – Bogle, Hamilton en Turner – drongen niet verder door dan in haar grensstreken; Manning, de enige Europeaan van wie bekend is dat hij in Lhasa is geweest,[2] stierf zonder haar geheimen te hebben onthuld, door oorzaken die door zijn enige overlevende neef, een geestelijke, werden vermoed, maar nooit zijn erkend; en Csoma de Kőrös kwam nooit verder dan Zanskar en het lamaklooster van Phäg-dal[3].

Het regelmatige stelsel van de lama-incarnaties van 'Sangs-rgyas' (of Boeddha) begon met Tsongkhapa. Deze hervormer is niet de incarnatie van een van de vijf hemelse dhyānī's, of hemelse boeddha's – zoals algemeen wordt verondersteld, zouden deze door Śākyamuni zijn

---

een missie in Lhasa vestigden, stierven er kort daarna negen, en slechts drie keerden terug om hun verhaal te doen. (Zie *Narratives of the Mission of George Bogle to Tibet*, Clements R. Markham, Londen, 1876, blz. lix-lx.)

[1] Zie de appendix van *Narratives, etc.*

[2] We spreken over de 19de eeuw. Het is heel twijfelachtig of de beide missionarissen Huc en Gabet ooit Lhasa binnenkwamen. De lama's ontkennen het.

[3] We weten heel goed dat de naam algemeen als Phugtal wordt geschreven, maar dat is onjuist. 'Phugtal' betekent niets, en de Tibetanen geven geen zinloze namen aan hun heilige gebouwen. We weten niet hoe Csoma de Kőrös hem spelt, maar evenals in het geval van Pho-ta-la van Lhasa, dat losweg 'Potala' wordt gespeld – ontleent het lamaklooster van Phäg-dal zijn naam aan Phäg-pa (phäg, 'uitstekend in heiligheid, als een boeddha, spiritueel'; en pa, 'man, vader'), de titel van 'Avalokiteśvara', de bodhisattva die incarneert in de dalai lama van Lhasa. De vallei van de Ganges, waar Boeddha predikte en leefde, wordt ook 'Phäg-yul' genoemd, het heilige, spirituele land; het woord phäg komt van de ene wortel – phä of phö, een verbastering van Fo (of Boeddha), want het Tibetaanse alfabet heeft geen letter F.

Tsongkhapa (1357 – 1419)

geschapen, nadat hij naar nirvāṇa was opgestegen – maar die van 'Amita', een van de Chinese namen voor Boeddha. De verslagen in de gompa (het klooster) van 'Tashilhunpo' (door de Engelsen gespeld Teshu Lumbo) laten zien dat Sangs-rgyas in Tsongkhapa incarneerde wegens het grote verval waarin zijn leringen waren geraakt. Tot die tijd waren er geen andere incarnaties geweest dan die van de vijf hemelse boeddha's en hun bodhisattva's; ieder van de eerstgenoemden had vijf van de laatstgenoemden geschapen (lees, met zijn spirituele wijsheid overschaduwd). Er waren, en zijn nu, dus in totaal slechts 30 incarnaties – 5 dhyānī's en 25 bodhisattva's. Aangezien Tsongkhapa, naast veel andere hervormingen, necromantie verbood (die tot op de dag van vandaag in de meest weerzinwekkende rituelen wordt beoefend door de böns, de oorspronkelijke bewoners van Tibet, met wie de roodkappen of shammars zich altijd hadden verbroederd), verzetten laatstgenoemden zich tegen zijn gezag. Deze daad werd gevolgd door een splitsing tussen de beide sekten. Nadat ze zich volledig van de gelugpa's hadden gescheiden, vestigden de dugpa's (roodkappen) – vanaf het begin een grote minderheid – zich in verschillende delen van Tibet, hoofdzakelijk

aan de grenzen, en vooral in Nepal en Bhutan. Maar, terwijl ze een soort onafhankelijkheid behielden in het klooster van Sakya-dzong, de Tibetaanse verblijfplaats van hun spiritueel (?) hoofd Könchok Rinpoche, zijn de Bhutanezen vanaf het begin de schatplichtigen en vazallen van de dalai lama's geweest. In zijn brief aan Warren Hastings in 1774 verzuimt de tashi lama, die de Bhutanezen 'een ruw en onwetend volk' noemt, van wie de 'deb-rājā afhankelijk is van de dalai lama', te zeggen dat ze ook de schatplichtigen van zijn eigen staat zijn en dat ruim drieënhalve eeuw zijn geweest. De tashi lama's werden altijd als machtiger en hoger beschouwd dan de dalai lama's. Laatstgenoemden zijn de schepping van de tashi lama Ngawang Lobsang, de zesde incarnatie van Tsongkhapa, die zelf een incarnatie is van Amitābha, of Boeddha. Deze hiërarchie werd officieel in Lhasa geïnstalleerd, maar ze ontstond pas in de tweede helft van de 17de eeuw.[1]

In het bijzonder interessante boek van C.R. Markham dat hierboven werd genoemd, heeft de schrijver alle informatie verzameld die ooit over dat terra incognita naar Europa was meegebracht. Het bevat één passage die volgens ons in enkele woorden de onjuiste opvattingen van de oriëntalisten over het lamaïsme in het algemeen, en over het stelsel van ononderbroken incarnatie in het bijzonder, samenvat.

> In de tijd van Hsüan-tsangs reis vond het boeddhisme voor het eerst zijn weg naar Tibet, zowel vanuit China als vanuit India; maar het kwam daar in een heel andere vorm aan dan die waarin het enkele eeuwen eerder Ceylon bereikte. Overleveringen, metafysische bespiegelingen en nieuwe dogma's hadden de oorspronkelijke geschriften onder een enorme laag meer recente verkondigingen verborgen. Zo ontving Tibet een grote hoeveelheid waarheid, en kon slechts een deel ervan opnemen voor de vestiging van een volksgeloof. Omdat de oorspronkelijke geschriften naar Ceylon waren overgebracht door de zoon van Aśoka, was aan de toegewijde boeddhisten in India verkondigd dat hun Heer de vijf dhyāni- of hemelse

[1] Markham zegt in *Tibet* (inleiding, blz. xlvii): 'Gendün Drub, een andere grote hervormer, was een tijdgenoot van Tsongkhapa: hij werd geboren in 1339 en stierf in 1474 [en werd dus 135 jaar oud]. Hij bouwde het klooster in Tashilhunpo in 1445, en met deze volmaakte lama, zoals hij werd genoemd, begon het stelsel van ononderbroken incarnatie. Hijzelf was de incarnatie van bodhisattva Padmapāṇi, en bij zijn dood gaf hij het bereiken van het boeddhaschap op, opdat hij telkens opnieuw zou kunnen worden geboren voor het welzijn van de mensheid. Toen hij stierf, werd een klein kind herkend als zijn opvolger, omdat het bepaalde goddelijke kenmerken vertoonde.'

> boeddha's had geschapen, en dat ieder van hen vijf bodhisattva's, of wezens die op weg naar het boeddhaschap zijn, had geschapen. Bij de Tibetanen kreeg dit aspect van het boeddhistische geloof een vaste plaats, en hun karakteristieke overtuiging is dat de bodhisattva's op aarde blijven bestaan ten bate van de mensheid, door in een reeks mensen te leven van de wieg tot het graf. Dit kenmerk van hun geloof werd geleidelijk ontwikkeld, en het duurde lang voordat het zijn huidige vorm verkreeg;[1] maar de opvolging van geïncarneerde bodhisattva's was een idee dat het Tibetaanse denken vanaf het begin aantrok. En zoals Max Müller zei: 'Het belangrijkste element van de boeddhistische hervorming is altijd haar sociale en ethische normen geweest, niet haar metafysische theorieën. Die ethische normen behoren zelf tot de volmaaktste die de wereld ooit heeft gekend; en de invoering van het boeddhisme in Tibet bracht deze zegening met zich mee.'[2]

De 'zegening' is gebleven en heeft zich over het hele land verspreid; er is geen vriendelijker, meer zuiver-denkend, eenvoudiger en zondevrezend volk dan de Tibetanen, welke laster de missionarissen ook over hen verkondigen.[3] En toch is het verschil tussen het volkslamaïsme en

---

[1] Zijn 'huidige' vorm is de *oudste*, zoals we verderop proberen aan te tonen. Een correcte analyse van welke religie ook wordt onmogelijk wanneer ze alleen vanuit het volksgeloof wordt bekeken – zeker van het lamaïsme, of het esoterisch boeddhisme zoals het misvormd is door de tomeloze fantasie van de ongeschoolde bevolking. Het verschil tussen het 'lamaïsme' van de geleerde kringen onder de geestelijkheid en het onwetende volk van hun parochianen is groter dan het verschil tussen het christendom van een bisschop Berkeley en dat van een hedendaagse Ierse boer. Tot nu toe hebben de oriëntalisten zich alleen maar oppervlakkig op de hoogte gesteld van de geloofsvormen en rituelen van het volksboeddhisme in Tibet, hoofdzakelijk door middel van de vervormende brillenglazen van missionarissen die elke religie behalve die van henzelf uit haar verband rukken. Hetzelfde is gedaan met het boeddhisme op Ceylon, waar de missionarissen, zoals kol. Olcott opmerkt in het veel te korte voorwoord van zijn *Boeddhistische Catechismus*, vele jaren lang de Singalezen hebben gehekeld over de 'kinderachtigheid en dwaasheid van hun religie', terwijl datgene waarmee ze de draak steken in feite helemaal niet het orthodoxe boeddhisme is. De boeddhistische folklore en sprookjes zijn de aanwassen van 26 eeuwen.

[2] *Op.cit.*, inleiding, blz. xlv-xlvi.

[3] De lezer hoeft in Markhams *Tibet* slechts de warme, onpartijdige en openhartige lof van Bogle en Turner over het karakter en de ethische reputatie van de Tibetanen, en de enthousiaste lofrede van Thomas Manning aan het adres van de dalai lama en zijn volk, te vergelijken met de brieven van de drie jezuïeten in de appendix, om tot een oordeel te kunnen komen. Terwijl de eerste drie heren, onpartijdige vertellers die niet de bedoeling hebben de waarheid te verdraaien,

het werkelijke esoterische of arahat-boeddhisme even groot als tussen de aangestampte sneeuw op een weg in het dal en zuivere, maagdelijke sneeuw die op een hoge bergtop glinstert.[1] We zullen enkele van die verkeerde opvattingen over laatstgenoemde nu – voor zover mogelijk – proberen te corrigeren.

Voordat duidelijk kan worden aangetoond dat de Bhutanezen met geweld werden onderworpen, en hun dharmarājā de 'incarnaties' pas mocht aanvaarden nadat deze waren nagegaan en erkend in Lhasa, moeten we een terugblik werpen op de toestand van de Tibetaanse religie in de zeven eeuwen die aan de hervorming voorafgingen. Zoals reeds is gezegd, was er tussen de 9de en 10de eeuw een lama naar Bhutan gekomen uit Kham – die provincie die altijd een bolwerk en een broeinest was geweest van de 'shammar-' of bön-rituelen[2] – en had hen bekeerd tot wat hij boeddhisme noemde. Maar in die tijd begon de zuivere religie van Śākyamuni al te vervallen tot dat lamaïsme, of beter gezegd fetisjisme, waartegen Tsongkhapa vier eeuwen later met alle macht optrad. Hoewel er, sinds Tibet was bekeerd (met uitzondering van een aantal shammars en böns), maar drie eeuwen waren voorbijgegaan, was het esoterisch boeddhisme toch veel eerder in het land doorgedrongen. Het was al begonnen de oude volksrituelen te verdringen sinds de tijd dat de brahmanen van India, die de overhand begonnen te krijgen op Aśoka's boeddhisme, zich in stilte voorbereidden op verzet, een verzet dat tot een hoogtepunt kwam toen het nieuwe geloof ten slotte volledig uit dat land werd verdreven. De broederschap of gemeenschap van asceten, die bekend staat als de byang-chub – de 'vol-

---

nauwelijks genoeg woorden kunnen vinden om hun voldoening over de Tibetanen uit te drukken, kiezen de drie 'mannen van God' geen betere omschrijvingen voor de dalai lama's en de Tibetanen dan 'hun duivelse God de Vader' . . . 'wraakzuchtige duivels' . . . 'demonen die weten hoe te veinzen', die 'lafhartig, arrogant en trots' zijn . . . 'vuil en immoreel', enz., en dit alles in naam van de waarheid en de christelijke menslievendheid!

[1] Zoals pater Desideri aangeeft in één van zijn weinige juiste opmerkingen over de lama's van Tibet: 'hoewel velen misschien weten hoe ze hun mysterieuze boeken moeten lezen, kan niet één van hen ze verklaren' – een opmerking, tussen haakjes, die met evenveel recht zou kunnen worden toegepast op de christelijke als op de Tibetaanse geestelijkheid. (Zie *Tibet*, blz. 306.)

[2] De shammar-sekte is niet, zoals ten onrechte wordt verondersteld, een soort verwrongen boeddhisme, maar een vertakking van de bön-religie, die zelf een ontaard overblijfsel is van de oude Chaldeeuwse mysteriën, en een religie die nu volledig op necromantie, tovenarij en waarzeggerij is gebaseerd. Dat ze Boeddha's naam erin hebben opgenomen, betekent niets.

leerden' en 'volmaakten' – bestond al vóór het boeddhisme in Tibet verspreid werd, en stond bekend als de broederschap van de 'grote leraren van de sneeuwbergen' en werd aldus vermeld in de preboeddhistische boeken van China.

Het boeddhisme werd aan het begin van de 7de eeuw naar Bod-yul gebracht door de vrome Chinese prinses Wencheng, die met de Tibetaanse koning Songtsen Gampo was getrouwd,[1] die door haar van de bön-religie tot het boeddhisme werd bekeerd, en daarna een steunpilaar voor het geloof in Tibet was geworden, zoals Asóka dat negen eeuwen eerder in India was geweest. Hij was het die volgens de Europese oriëntalisten zijn minister – volgens de Tibetaanse historische verslagen zijn eigen broer, de eerste lama in het land – naar India zond. Deze broer-minister kwam terug 'met het grote geheel van waarheden dat in de geschriften van de boeddhistische canon besloten ligt; hij vormde het Tibetaanse schrift op basis van het Devanāgarī uit India, en begon met de Tibetaanse vertaling van de canon uit het Sanskriet – deze canon was eerder uit het Pāli, de oude taal van Magadha, in het Sanskriet vertaald'.[2]

Onder de oude wet en vóór de hervorming werd aan hoge lama's vaak toegestaan te trouwen, *zodat ze konden incarneren in hun eigen familielijn*; dit gebruik werd door Tsongkhapa afgeschaft en hij legde aan de lama's het strikte celibaat op.

De lama onderrichter van Bhutan had een zoon, die hij met zich had meegenomen. De lama had het volk beloofd te reïncarneren in het eerste mannelijke kind van deze zoon dat na zijn dood geboren werd. Ongeveer een jaar na de gebeurtenis – zo luidt de religieuze legende – werd de zoon door zijn Bhutanese vrouw met een drieling gezegend, alle drie jongens! Onder deze lastige omstandigheden, die elke andere casuïst uit het veld zou hebben geslagen, werd de Aziatische metafysi-

---

[1] Een wijdverbreide overlevering zegt ons dat ze na tien jaar huwelijksleven, met toestemming van haar echtgenoot, dit leven opgaf, en in het gewaad van een non – een gelongma of 'ani' – het boeddhisme over het hele land predikte, zoals verschillende eeuwen eerder prinses Saṅghamittā, Aśoka's dochter, het in India en Ceylon had gepredikt.

[2] Markham, *Tibet*, blz. xlv-xlvi. Maar wat hij niet zegt (want geen van de schrijvers aan wie hij zijn informatie ontleende, wist het), is dat deze prinses degene is van wie men aanneemt dat ze sindsdien in een reeks vrouwelijke lama's of rim ani – geliefde nonnen – is geïncarneerd. Dorje Phagmo, over wie Bogle spreekt – de halfzuster van zijn tashi lama en het hoofd van het nonnenklooster bij het Yamdrok- of Palti-meer – was één van die reïncarnaties.

sche scherpzinnigheid volledig gedemonstreerd. De geest van de overleden lama, zo werd het volk verteld, incarneerde in alle drie de jongens. De ene had zijn 'Om', de tweede zijn 'Han' en de derde zijn 'Hung'. Of (in het Sanskriet): buddha – goddelijk denkvermogen; dharma – stof of dierlijke ziel; en saṅgha – de vereniging van de twee eerdergenoemde in onze wereld van verschijnselen. Deze zuiver boeddhistische lering werd door de sluwe Bhutanese geestelijkheid misbruikt om des te beter aan hun doeleinden te beantwoorden. Zo werd hun eerste lama een *drievoudige* incarnatie, drie lama's, van wie één zijn 'lichaam' zou hebben gekregen, de tweede zijn 'hart' en de derde zijn woord of wijsheid.

Deze hiërarchie bleef met onverdeelde macht tot de 15de eeuw bestaan, toen een lama, Dugpa Shabdrung genaamd, die verslagen was door de gelugpa's van Gendün Drub[1], Bhutan binnenviel aan het hoofd van zijn leger van monniken. Nadat hij het hele land had veroverd, riep hij zichzelf uit tot hun eerste dharmarājā of lama rinpoche – en daarmee introduceerde hij een derde 'juweel' tegenover de beide 'juwelen' van de gelugpa's. Maar dit 'juweel' bereikte nooit de verhevenheid van een majesteit, en hij werd al helemaal nooit beschouwd als een 'juweel van geleerdheid' of wijsheid. Al heel snel na zijn proclamatie werd hij verslagen door Tibetaanse soldaten, gesteund door Chinese troepen van de geelkappen, en gedwongen een overeenkomst te sluiten. Een van de bepalingen was dat hij spiritueel over de roodkappen in Bhutan mocht heersen, op voorwaarde dat hij 'erin toestemde na zijn dood in Lhasa te reïncarneren en ervoor te zorgen dat de wet voor altijd van kracht blijft. Sindsdien werd niemand ooit tot dharmarājā uitgeroepen en erkend, tenzij hij óf in Lhasa óf op het terrein van Tashilhunpo was geboren. Een andere bepaling hield in dat de dharmarājā's nooit zouden toestaan dat hun rituelen van tovenarij en necromantie in het openbaar zouden worden uitgevoerd, en in een derde bepaling stond dat jaarlijks een hoeveelheid geld zou worden betaald voor het onderhoud van een klooster, met een daaraan verbonden school, waar de wezen van de roodkappen en de bekeerde shammars zouden worden onderricht in de 'goede leer' van de gelugpa's. Dat laatstgenoemden een

[1] De bouwer en stichter van Tashilhunpo in 1445; de 'volmaakte lama' genoemd of panchen – het kostbare juweel, van de woorden pan-chen, 'grote leraar', en rinpoche, 'het onschatbare juweel'. Terwijl de dalai lama alleen gyalba rinpoche is, of 'juweel van koninklijke majesteit', is de tashi lama van Shigatse panchen rinpoche of het *juweel van wijsheid en geleerdheid*.

zekere geheime macht moeten hebben gehad over de Bhutanezen, die de meest vijandige en onverzoenlijke van hun roodkap-vijanden zijn, blijkt uit het feit dat lama Dugpa Shabdrung werd wedergeboren in Lhasa, en dat tot op de dag van vandaag de gereïncarneerde dharmarājā's door de autoriteiten van Lhasa en Shigatse naar Bhutan worden gezonden en daar worden geïnstalleerd. Laatstgenoemden hebben niets te maken met de regering, afgezien van hun spirituele autoriteit; ze laten het wereldlijke bestuur geheel in handen van de deb-rājā en de vier penlops, in Indiase officiële documenten penlows genoemd, die op hun beurt onder direct gezag staan van de autoriteiten in Lhasa.

Uit het bovenstaande zal men gemakkelijk kunnen opmaken dat geen enkele 'dharmarājā' ooit als een incarnatie van Boeddha werd beschouwd. De omschrijving dat laatstgenoemde 'nooit sterft', is alleen van toepassing op de twee grote incarnaties van gelijke rang: de dalai en de tashi lama's. Beiden zijn incarnaties van Boeddha, hoewel eerstgenoemde in het algemeen wordt aangeduid als die van Avalokiteśvara, de hoogste hemelse dhyānī. Voor degene die het raadselachtige mysterie begrijpt, omdat hij een sleutel ervan heeft ontvangen, is de gordiaanse knoop van deze opeenvolgende reïncarnaties gemakkelijk te ontwarren. Hij weet dat Avalokiteśvara en Boeddha één zijn, want Amita-pho[1] (uitgesproken als Fo) of Amita-Boeddha is identiek met eerstgenoemde. Wat de mystieke leer van de ingewijde 'phag-pa' of 'heiligen' (adepten) over dit onderwerp onderwijst, mag niet aan de wereld in het algemeen worden onthuld. Het weinige dat kan worden bekendgemaakt, zal men vinden in een artikel over de 'heilige lha', dat we in ons volgende nummer hopen te publiceren.

[1] In het Tibetaans betekent pho en pha – uitgesproken met een zachte geaspireerde labiale klank – ook 'man, vader'. Zo betekent pha-yul, 'vaderland'; pho-nya, 'engel, boodschapper van goed nieuws'; pha-me, 'voorouders', enz.

Foto's van geesten (boekbespreking)

[‘*Chronicles of the Photographs of Spiritual Beings and Phenomena Invisible to the Material Eye*, by Miss G. Houghton, Londen, E.W. Allen, 1882’; *The Theosophist*, april 1882, blz. 179-80; *CW* 4:60-5]

Een aardig en opmerkelijk boek, ‘Geïllustreerd met zes platen met 54 miniatuurreproducties van oorspronkelijke foto's’. Het staat vol met waardevolle getuigenverklaringen. Deze zijn afkomstig van enkele van de belangrijkste wetenschappers en schrijvers van deze tijd, die allemaal getuigen van het feit dat er foto's zijn en worden gemaakt van ‘geesten’, en dat hun min of meer schimmige vormen op het negatief verschijnen nabij of rond de aanwezigen van zichtbaar vlees en bloed. ‘Zijne hoogheid, George, vorst van Solms,’ is een van de getuigen van de verschijnselen. In een brief die is opgenomen in het voorwoord merkt hij op:

> De verschillende hypothesen die naar voren zijn gebracht over hoe de foto's van geesten kunnen zijn gemaakt, heb ik onderzocht, maar geen daarvan is voldoende om de verschijnselen te verklaren . . . Ik ken geen enkele mogelijke verklaring voor dit soort foto's *waarop de figuur gedeeltelijk vóór en gedeeltelijk achter de zittende persoon is afgebeeld*. – blz. vii

Een andere eminente getuige, A.R. Wallace, de natuurwetenschapper, geeft ook zijn mening:

> Als iemand met kennis van fotografie zijn eigen glazen platen neemt, de gebruikte camera en alle noodzakelijke onderdelen onderzoekt en het hele proces van het maken van een foto nauwlettend volgt, en als er dan op het negatief een duidelijke vorm naast de aanwezige persoon verschijnt, is dit een bewijs dat daar iets is dat stralen met een fotochemische werking kan weerkaatsen of uitzenden, iets dat voor de aanwezigen echter onzichtbaar is. . . . het feit dat er figuren met een zo duidelijk en onmiskenbaar menselijk uiterlijk verschijnen op foto's die in een privéstudio zijn gemaakt door een ervaren opticus en amateurfotograaf die al zijn apparatuur zelf maakt, en zonder iemand anders erbij . . . is een echt wonder.
> – blz. 205-7

Precies; en het bewijs spreekt zo sterk in het voordeel van de echt-

heid van dit interessante verschijnsel, dat als men de mogelijkheid ervan betwijfelt men duidelijk een bekrompen domkop is. We twijfelen ook niet aan het *feit* van het verschijnsel. We denken eerder aan de oorzaken die eraan ten grondslag liggen. Hoe meer we de in het interessante boek van mej. Houghton verzamelde duidelijke, volkomen logische en samenhangende bewijzen van de ooggetuigen bestuderen, hoe meer we ze vergelijken met haar eigen getuigenis, en onze aandacht dan richten op de illustraties in het boek, des te minder zijn we bereid daarin het directe werk van geesten, dat wil zeggen van ontlichaamde ego's, te zien. Dit is geen gekunstelde haarkloverij van vooroordelen of ontkenning bij voorbaat, zoals sommige van onze critici misschien denken, maar de oprechte uitdrukking van nuchtere waarheid. De figuren die schijnbaar zonder fysieke oorzaak zo mysterieus verschijnen, zijn volgens ons niet eens het werk van elementaren of elementalen – waar de orthodoxe spiritist zo'n hekel aan heeft. We vragen ons eenvoudig af waarom zulke foto's die geen frauduleuze imitaties zijn – en zelfs als ze op een dag door de Royal Society als verschijnsel worden erkend – noodzakelijkerwijs 'beelden van geesten' zouden moeten zijn, en niet iets anders? Waarom zouden de vormen die verschijnen – vaak zijn het helemaal geen vormen, maar flarden vormloos licht, waarin men even gemakkelijk figuren en gezichten en gelijkenissen kan ontdekken als in een voorbijdrijvende wolk, of zelfs in een vuile vlek op een muur – waarom zouden ze eerder als de afbeeldingen van oorspronkelijke menselijke of andere geesten moeten worden gezien dan als de weerspiegeling van wat reeds als beelden van mensen en dingen is afgedrukt op de onzichtbare ruimte om ons heen?

Een min of meer geslaagde reproductie (waarbij de fotograaf zich daarvan niet bewust is) van de gelaatstrekken van een overleden persoon *op basis van een beeld dat al is afgedrukt op de aura* van het levende medium, of van de andere aanwezigen, zou geen oneerlijke poging zijn om misbruik te maken van de goedgelovigen, maar een authentiek verschijnsel. Als we ter wille van de redenering uitgaan van deze hypothese, dan zou deze een goede verklaring geven voor de 'figuur die gedeeltelijk vóór en gedeeltelijk achter de zittende persoon is afgebeeld'. Bovendien zou de theorie een verklaring geven voor elk onbevredigend aspect van zulke foto's, aspecten die tot nu toe onverklaarbaar zijn behalve door de theorie dat het bedrog is. De 'dochter van Jairus' zou niet verschijnen in de aura van een hindoemedium, zelfs niet als hij 1000 jaar voor een camera ging zitten. Maar de genoemde

Chronicles of the Photographs of Spiritual Beings and Phenomena Invisible to the Material Eye, blz. ii.

bijbelse figuur is een afbeelding die kan worden verwacht in aanwezigheid van een heel vroom protestants medium, van wie de gedachten volledig door de *Bijbel* in beslag worden genomen; van wie het denken vol is van de wonderen van Jezus Christus; en die na elke succesvolle 'foto van een geest' de 'wijsheid van God' bedankt door zijn naam te zegenen en te prijzen. Een hindoe- of boeddhistisch medium zou uit

een straal hemels licht boven zijn hoofd geen 'lepel' tevoorschijn roepen, maar zijn vingers waarmee hij zijn voedsel eet. Maar de bijbelse interpretatie die de schrijfster geeft (blz. 78 en 79) om het verschijnen van de lepel te verklaren nadat ze een boekenlegger in de *Bijbel* had gelegd (bij de passage die verwijst naar de 12 lepels van goud, het offer van de koningen van Israël), is precies wat we mogen verwachten. Een orthodoxe heiden zou op de foto evenmin 'een voorstelling van de heilige familie', omringd door een groep wolken, laten verschijnen – eenvoudig omdat hij, die nooit aan laatstgenoemde familie heeft gedacht, zo'n beeld niet, bewust of onbewust, voor de geest zou kunnen roepen; dus, omdat zo'n beeld niet onzichtbaar rondom hem was afgedrukt, kon er ook geen zichtbaar worden gemaakt. Als anderzijds in plaats daarvan het beeld van een wild zwijn of een vis zou verschijnen, of dat van een blauwe man die op een fluit speelt, en een hindoemedium in de eerstgenoemden de twee avatāra's van Vishṇu zou herkennen, en in laatstgenoemde Krishṇa, dan betwijfelen we of een christelijke spiritist eerlijk genoeg zou zijn om de juistheid van de symbolische interpretatie te erkennen, of zelfs van de echtheid van de 'geesten', omdat geen enkel christelijk medium in die twee avatāra's, of in een hemelsblauwe god, gelooft.

Het meest opvallende kenmerk van het door ons besproken boek zijn de geïllustreerde platen. De miniatuurfoto's zijn voor hun doel hoogst waardevol. Ze doen volledig recht aan zowel het talent van de kunstenaar als het doorzettingsvermogen en geduld dat de schrijfster moest betonen voordat ze zulke goede resultaten kon verkrijgen. Als foto's van 'geesten' laten ze echter veel ruimte voor kritiek, omdat ze alles onverklaard laten, en de figuren zijn helemaal niet bevredigend. Van plaat 1 tot plaat 6 vertonen de figuren van de geesten, op één of twee uitzonderingen na, een vreemde overeenkomst en stijfheid. Te beginnen met 'mama die haar hand naar mij uitstrekt' en eindigend met 'Tommy's grootmoeder' (plaat 1) laten negen groepen in negen verschillende houdingen aan ons ondeskundige oog in elke foto slechts twee dezelfde personen zien: de schrijfster en een in een laken gehulde geest – met onzichtbare gelaatstrekken. In alle gevallen is de geest verpakt in de traditionele witte lijkwade, die door een correspondent in het boek heel toepasselijk de 'conventionele *geest gehuld in een wit laken*' wordt genoemd. Waarom dat zo is, wordt niet voldoende verklaard door de gegeven theorie (blz. 207) dat 'de menselijke vorm moeilijker is te materialiseren dan een gewaad'. Als 'God in zijn wijsheid een

geest-kracht . . . gebruikt om de zichtbare geestverschijning te laten ontstaan', zoals ons wordt verteld (blz. 21), dan schieten zowel de kracht als de wijsheid enorm tekort in wat er van hen verwacht mag worden. En zo niet, waarom dan zo'n slaafse kopie van de conventionele geesten in toneelvoorstellingen?

Er worden door bekende en geleerde schrijvers overal in het boek veel waardevolle, interessante en hoogst wetenschappelijke pogingen tot verklaring gedaan en bewijzen aangereikt. Maar de opvatting waarmee we het het meest eens zijn, staat in de fragmenten uit het artikel van John Beattie, 'Philosophy of spirit-photography', gepubliceerd in het *Spiritual Magazine* van januari 1873. We zullen een paar regels eruit citeren:

> Al onze meest competente denkers in de grote scholen van de natuurwetenschap . . . zijn gedwongen te concluderen dat er een oneindige oceaan van ether bestaat, waarin alle stoffelijke substantie zweeft, en door middel waarvan alle krachten naar de fysieke wereld worden overgebracht. . . . In de fotografie hebben we te maken met puur fysieke omstandigheden. Is er enig bewijs dat bij het maken van deze foto's andere dan fysieke omstandigheden een rol hebben gespeeld? . . . De foto's van geesten die onder mijn toezicht werden genomen, leverden mij veel bewijs dat er geen *geest-substantie werd gefotografeerd*. De vormen waren vaag, maar op de foto's scherpomlijnd . . . deze vormen zijn zodanig en hangen op zo'n uitzonderlijke manier met elkaar samen dat zelfs een oppervlakkige onderzoeker wel moet zien dat zo'n reeks vormen nooit door iemand kon zijn bedacht die bedrog wilde plegen. . . . We horen dagelijks dat er foto's van geesten worden gemaakt, en veel ervan zouden zijn herkend als afbeeldingen van vrienden. . . . Zijn deze foto's iets anders dan stoffelijke gelijkenissen, *gevormd door spirituele wezens*, van substanties die, wanneer ze zo worden verdicht, heel actief energie kunnen uitstralen? . . . Ik heb veel foto's bekeken die een gelijkenis zouden vertonen. Ik heb er nu twee vóór me: dezelfde man staat op beide. Op één is er bij hem een zittende figuur half onder het tapijt, duidelijk van een ets van een gezicht met een *type profiel precies zoals* dat van hem; op de andere staat een staande figuur, extreem lang en onscherp. *In beide gevallen wordt gezegd dat het zijn moeder is. . . . Er is geen overeenkomst te zien tussen die twee.* De zittende figuur was duidelijk ontleend aan een tekening.
>
> Ik noem dit alles om het idee te bestrijden dat de werkelijke geest kan worden gefotografeerd. Ik heb een groot aantal van deze foto's

> gezien die volgens mij echt zijn, maar in geen enkel geval heb ik gezien dat ze de natuurlijkheid van echt leven weergaven. Bovendien kunnen we niet geloven dat spiritueel licht afhangt van fysieke wetten zoals reflectie, absorptie, enz., maar veeleer van toestanden van het waarnemend bewustzijn. Als ik gelijk heb dan moet de fotografie van geesten op het gebied van psychische verschijnselen een belangrijke en nuttige plaats krijgen, d.w.z. als ze door goede bewijzen worden ondersteund, want zonder dat zijn alle manifestaties waardeloos.

We zijn het van harte eens met alles wat hierboven is gezegd, maar we zijn het volkomen oneens met één van de conclusies die Beattie daaruit trekt. Tot dusver is de echtheid van het verschijnsel, genaamd 'fotografie van geesten', voldoende aangetoond. Maar voordat we dogmatisch worden over de oorzaken van deze verschijnselen, moeten we drie theorieën in overweging nemen, en die kiezen waarin niet alleen niets over het hoofd wordt gezien, maar die op een heel bevredigende manier de duidelijke tekortkomingen van de tot nu toe bereikte resultaten verklaart. De spiritisten beweren dat het foto's van geesten zijn. Onderzoekers die voorzichtiger zijn, met een instelling zoals die van Beattie, denken eerder dat het 'foto's gemaakt *door* geesten' zijn, waarbij de vorm van het object werd verkregen uit ontvankelijke onzichtbare substantie 'door intelligente wezens van *buitenaf* en die voor hun doel in een bepaalde vorm werd gegoten'. En wij (de occultisten) zeggen dat ze objectieve kopieën zijn van *subjectieve* beelden die op de ether van de ruimte zijn afgedrukt, en voortdurend door onze gedachten, woorden en daden worden uitgezonden. . . .

Het eindoordeel over de vraag wie van ons gelijk heeft en wie ongelijk, kan door de jury van het verstand pas worden uitgebracht nadat betere en meer betrouwbare informatie wordt verkregen van de *feiten*, en men beter bekend is met het onzichtbare heelal en de psychologie; beide moeten zich bovendien volledig hebben losgemaakt en onafhankelijk zijn van alles wat op vooroordelen of sektarische kleuring lijkt. Zolang 'fotografie van geesten', in plaats van als een wetenschap te worden beschouwd, aan het publiek wordt gepresenteerd als een nieuwe openbaring van de God van Israël en Jacob, zullen heel weinig nuchtere wetenschappers moeite willen doen om 'Maria de Maagd, de Moeder van onze Heer', of zelfs 'Johannes met een duif en drie sterren in de nis boven hem', aan een microscopisch onderzoek te onderwerpen.

Nog een ‘orthodoxe’ vervolging!

[‘Another ‘orthodox’ prosecution!’, *The Theosophist*, april 1882, blz. 184-6; *CW* 4:71-6]

De Aziatische volkeren worden vaak ervan beschuldigd dat ze hardnekkig vasthouden aan hun oude gebruiken en gewoonten, en de minst vooruitstrevende mensen in de wereld zijn. Er wordt aangevoerd dat alleen door geleidelijke beschaving de nodige kracht wordt ontwikkeld om redeloze vooroordelen te vernietigen. Alleen onderwijs kan een volk dat weer opbloeit ervan overtuigen dat de wereld en alles daarin vooruit moet, omdat het volk anders bij zijn oude gebruiken en gewoonten in slaap zou vallen, door zijn buren zou worden voorbijgestreefd, en in haar bewegingloze toestand de stagnatiedood zou moeten sterven.

Dit alles en nog veel meer wordt gepredikt door de moralisten van Europa en Amerika. Terwijl de meeste pioniers van de vooruitgang, de pers en anderen, theoretisch die Duitse predikant imiteren die aan de parochianen zijn naïeve boodschap bracht en hen opdroeg ‘Doe wat ik zeg en niet wat ik doe’, laten ze – helaas voor het praktische welzijn van de mensheid – nooit na om degenen die het tweede deel van de wijze raad opvolgen op de vingers te tikken. Noch de wet, noch de ontwikkelde samenleving, noch de meerderheid van het volk, houdt ooit gelijke tred met de vooruitgang van de beschaving. In ieder geval niet in die mate dat ze de goede resultaten daarvan laten zien door het nut van een vernieuwing te bewijzen door haar praktische toepassingen. Oude en stoffige wetten laat men zonder herziening of verbetering voortbestaan; de fetisj aanbiddende samenleving wordt toegestaan en zelfs aangemoedigd om de strijd aan te binden met iedereen die haar onverbiddelijke oude afgoden, ‘publiek vooroordeel’ en ‘conventioneel fatsoen’ genaamd, negeert, terwijl het gewone volk, het plebs, waarvan de aangeboren eigenschap door de wet van het atavisme lijkt te zijn gemodelleerd naar die van hun voorouders de schapen, slaafs en blindelings haar leider – de meerderheid – volgt en elke vernieuwer die door de maatschappij wordt veroordeeld als een beeldenstormer van hun geliefde werkwijzen, uit zijn leven probeert te bannen.

Zulke gedachten komen vanzelfsprekend op bij iemand die het

nieuws leest over een andere recente vervolging en berechting van een eerlijk en goed mens. Het slachtoffer is dit keer een van de meest gerespecteerde leden van onze Society: een echte broeder van de grote 'Broederschap van de mensheid' – Charles E. Taylor, MD, een bekende boekhandelaar en een heel succesvolle magnetiseur en homeopathische genezer uit St. Thomas, West-Indië.

Een paar jaar geleden werd dr. Henry Slade, een rustige onopvallende man, een echte gentleman in zijn manier van leven, en een eerlijke en oprechte spiritist, vervolgd, en hij ontsnapte ternauwernood aan gevangenisstraf met dwangarbeid, met als enige misdaad dat hij een schitterend medium was en omdat hij dit heel afdoende bewees aan iedereen die van plan was deze bewering zelf te onderzoeken. Een oude wet, die de zich ontwikkelende beschaving ruim een eeuw ongebruikt in het archief had laten verstoffen, de wet tegen waarzeggerij en handlijnkunde, werd uit zijn bergplaats gehaald tot grote schande van de Britse wetgeving, en werd gebruikt als wapen om het medium klein te krijgen. De wetgeving is maar al te vaak gebruikt als een gemakkelijke dekmantel waaronder de onverdraagzaamheid in al haar veelvormige gedaanten grinnikt en zich vrolijk maakt over haar triomf over de waarheid. In het geval van dr. Slade, was het het fanatisme van het dogmatische materialisme, onder het mom van de orthodoxe wetenschap, dat voor korte tijd *de feiten* had verslagen, en dr. Slade werd veroordeeld op grond van de bepalingen van die wijze oude wet.

Dit keer is het de onverdraagzaamheid van de professionele roofzucht, de jaloezie van een hebberige apotheker die triomfeert. In december jl. is onze broeder, Charles E. Taylor, veroordeeld door de rechtbank van St. Thomas, 'wegens het toepassen van dierlijk magnetisme en het leveren van homeopathische geneesmiddelen'. Het is waar, hij heeft eerstgenoemde jarenlang gratis toegepast, en hij heeft honderden arme patiënten geholpen en genezen, aan wie de aanklager – al zouden ze voor de deur van de apotheek van de genoemde apotheker sterven – zijn allopathische medicijnen en pillen niet zou hebben gegeven zonder eerst daarvoor te zijn betaald, terwijl de beschuldigde aan rijk en arm zijn homeopathische geneesmiddelen *kosteloos* verstrekte. Bovendien bleek zijn behandeling, zoals wettelijk werd aangetoond, nooit schadelijk te zijn voor degenen die door hem werden behandeld.

Maar wat doet het er allemaal toe! De apotheker is een wettelijk bevoegde *bloedzuiger* van bloedende mensen en hun portemonnee, terwijl Taylor slechts een onzelfzuchtige praktische weldoener van zijn

medemensen is. De apotheker verlicht zijn klanten van het gewicht van hun muntgeld, terwijl Taylor hen verlicht van hun pijn – al was het niet even wettig, het was in ieder geval doeltreffend. Maar de wetgeving moet gelegaliseerde roof toestaan, hoewel ze geen voorziening heeft getroffen om 'orthodoxe' artsen en apothekers te dwingen hun geld terug te betalen aan degenen die ze *niet* genezen, laat staan het leven terug te geven aan degenen die ze *gelegaliseerd* kunnen doden tijdens het uitoefenen van hun *gelegaliseerde* praktijk.

Aan de andere kant is ze, nadat ze eenmaal voorzieningen heeft getroffen voor de veiligheid van haar monopolisten, gedwongen beperkingen op te leggen aan al diegenen die hen in de weg staan. Zelfs als deze, zoals in het hier besproken geval, bewijzen dat ze het lijden van honderden en duizenden mensen hebben verlicht, meer dan één leven hebben gered dat dierbaar is voor vrienden en familie, en daarmee laatstgenoemden maanden- en jarenlange wrede mentale kwelling hebben bespaard. Dit alles heeft in de ogen van de alwijze wetgeving en het maatschappelijke vooroordeel natuurlijk geen enkele betekenis.

Christelijke wetgeving en christelijke verenigingen in hun overwegend christelijke landen kunnen in de 19de eeuw gemakkelijk vergeten dat de praktijk van *genezing* door 'handoplegging' en de 'wonderen' van het mesmerisme aan de basis liggen, en de hoekstenen vormen, van hun geloof – zoals dat in de eerste eeuw ontstond. Omdat de samenleving zich geoefend had en gewend was om zich te wentelen in het slijk van hypocrisie en valse voorwendselen, zou het nutteloos zijn om te proberen haar te laten toegeven dat, als er ook maar enige logica en consistentie in de wetten van haar respectieve landen zou zitten, zodra zo'n geneeswijze illegaal wordt verklaard, en mesmerische 'wonderen' slechts als geklets in de ruimte worden beschouwd, hun geloof, dat op zulke praktijken is gebaseerd, als eerste zou uiteenvallen, als een bouwwerk dat door witte mieren volledig wordt uitgehold.

Deze flagrante tegenstelling tussen het geloof dat ze belijden en hun bittere tegenstand, samen met een hardnekkig vooroordeel tegen die oude manier van genezen – en dus tegen spiritisme en theosofie – zoals blijkt in de christelijke samenleving en uit de christelijke wetgeving zijn het logische gevolg van 15 eeuwen huichelarij en hypocrisie.

Bedenk dat de maatschappij het hoogst fatsoenlijk vindt om in iets te geloven, en het *theoretisch* en in blind vertrouwen te aanvaarden, terwijl ze het bespot en verwerpt wanneer de *praktische* mogelijkheden ervan worden aangetoond; en dat de wetgeving die o.a. de staats-

religie moet beschermen en handhaven, niettemin de grootste minachting toont voor, en in feite ongeloof in, de werking van dat wat de basis vormt van de 'wonderen' die door hun Christus zouden zijn verricht – alleen al deze feiten zouden enorm lachwekkend zijn, als de dagelijkse gevolgen ervan niet zo droevig en dus pijnlijk voor de mensheid waren. De rake opmerking in een preek van Henry Ward Beecher, dat als Jezus zou terugkomen en zich in de straten van New York zou gedragen zoals hij dat deed in die van Jeruzalem, hij in een gevangenis zou worden opgesloten, en door het stadsbestuur zou worden gedwongen een vergunning voor goochelaar aan te vragen – is meer dan ooit van toepassing.

De wetgeving en de maatschappij met hun beschaving waarop ze zich beroemen, gaan elke dag meer 'lijken op witgepleisterde graven, die er vanbuiten wel fraai uitzien, maar vol liggen met doodsbeenderen en andere onreinheden'.[1] De paradox dat we nu alleen onder de atheïsten, de materialisten en de ongelovige ketters mensen aantreffen die de christelijke ethiek *in praktijk brengen*, wordt al snel een onbetwistbare stelling. Zo maakt de schandelijke onverdraagzaamheid gesteund door de hand van de christelijke wetgeving opnieuw een slachtoffer.

'Alleen allopaten, die tot een erkende universiteit behoren mogen op deze (West-Indische) eilanden hun praktijk uitoefenen', schrijft Taylor ons. 'Vroeger mocht zelfs een allopaat hier niet werken, tenzij hij voor een examen was geslaagd bij de Raad van Kopenhagen. De homeopathische *eclectische* of magnetiserende artsen mogen hier niet werken – zelfs niet als ze gediplomeerd zijn, als ik die term mag gebruiken; en de apotheker (de aanklager) verkoopt geen homeopathische geneesmiddelen. Zo wordt de oude fabel van de man die anderen egoistisch weghoudt van iets dat voor hemzelf nutteloos is, herhaald . . . Ik ben hem niet onvriendelijk gezind, maar er zijn grenzen.'

Dit bewijst dat de wetten van Kopenhagen even zorgvuldig moeten worden herzien als die van bijna alle andere landen, en dat Denemarken, als het gelijke tred wil houden met de vooruitgang en beschaving, nieuwe wetten even hard nodig heeft als in de dagen van haar prins Hamlet. Zelfs Rusland schafte al in 1843 de wet af die homeopathische artsen verbiedt hun eigen medicijnen te bereiden. In bijna elke grote stad, over de hele wereld, zijn er homeopathische verenigingen. Alleen al in Europa waren er in 1850 al ruim 3000 praktiserende

[1] *Matth*. 23:27.

homeopaten, tweederde van hen woonde in Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië; en in elke grote stad zijn er tal van apotheken, ziekenhuizen en luxe sanatoria gespecialiseerd in deze behandelmethode, zelfs in Kopenhagen. Op dit moment vindt er een revolutie plaats in de wetenschap, als gevolg van de bewijzen die door de beroemde prof. Jaeger uit Stuttgart zijn gegeven van de wonderbaarlijke werking van *infinitesimale* homeopathische doses. Homeopathie is dicht bij het punt waar zal worden bewezen dat ze de meest krachtige geneeswijze is. Cijfers kunnen niet liegen. We wijzen de bekrompen conservatievelingen van St. Thomas op de nieuwe vinding van prof. Jaeger – een heel eminente fysioloog – namelijk het instrument dat chronoscoop wordt genoemd en door middel waarvan zijn *neuroanalyses* worden verricht.

In het beginstadium van elke nuttige innovatie, neemt door het succes ervan de vijandschap van de tegenstanders alleen maar toe. In 1813 werd, na de terugtrekking van de geallieerde legers, het aantal tyfuspatiënten in Leipzig zo groot dat het nodig was om ze over de artsen van die stad te verdelen. De 73 patiënten die aan dr. Hahnemann – de grondlegger van de homeopathische geneeswijze – waren toegewezen en door hem op die manier werden behandeld, herstelden allemaal op één na, een heel oude man, terwijl 80% van de patiënten onder de zorg van allopaten stierf. Om hun waardering voor de geleverde diensten te tonen, werd dr. Hahnemann door de autoriteiten – daartoe aangezet door de apothekers die samenspanden om eerstgenoemden zover te krijgen dat ze tegen hem een oude wet weer in gebruik namen – verbannen en gedwongen een toevlucht te zoeken in Köthen op het grondgebied van de hertog van Anhalt. Laten we hopen dat dr. C.E. Taylor ten slotte zijn beloning zal krijgen voor zijn onschatbare en belangeloze diensten, zoals dr. Hahnemann dat kreeg voor zijn werk. Want, na ruim 30 jaar het voorwerp te zijn geweest van onophoudelijke aanvallen door degenen van wie de geldelijke belangen zich verzetten tegen de filantropische innovatie – zoals onze moderne allopaten zich nu verzetten tegen zowel mesmerisme als homeopathie – leefde hij lang genoeg om te zien dat Leipzig boette voor haar zonden en de schade aan zijn reputatie herstelde door voor hem een standbeeld op te richten op een van de stadspleinen.

Schijnbare ‘tegenstrijdigheden’

[‘Seeming ‘discrepancies’’, *The Theosophist*, juni 1882, blz. 225-6; *CW* 4:119-22]

Aan de redactrice van *The Theosophist*:

Ik heb de laatste tijd enkele avonden besteed aan het bestuderen van uw bewonderenswaardige artikel, ‘Fragments of occult truth’, dat veel meer aandacht verdient dan om het alleen maar oppervlakkig te lezen. Daarin wordt gesteld dat het overleden ego de kloof niet kan overbruggen die zijn toestand scheidt van de onze, of dat het niet kan afdalen naar onze sfeer en ons kan bereiken; dat het dingen aantrekt, maar niet kan worden aangetrokken, of, kortom, dat geen enkele GEEST van een overledene ons kan bezoeken.

In *Isis* (1:123-4) staat dat veel van de *geesten* die het medium subjectief controleren, menselijke ontlichaamde *geesten* zijn, dat of ze goed of slecht zijn grotendeels afhangt van het morele karakter van het medium, dat ze zich niet kunnen materialiseren, maar alleen ‘hun etherische weerspiegeling op de atmosferische golven projecteren’. Op blz. 125 staat: ‘Niet iedereen die dat wil kan *menselijke* geesten aantrekken. Een van de sterkste aantrekkingskrachten van onze overledenen is hun grote liefde voor mensen die ze op de aarde hebben achtergelaten. Deze trekt hen onweerstaanbaar geleidelijk in de stroom van het astrale licht die trilt tussen de persoon die ze toegenegen zijn en de universele ziel.’ Op blz. 419: ‘Soms, maar zelden, brengen de planeetgeesten . . . ze teweeg [subjectieve manifestaties], soms gebeurt dit door de geesten van onze overledenen, geliefde vrienden’, enz.

Uit het voorafgaande lijkt het alsof beide leringen niet eensluidend zijn, maar het kan zijn dat er *zielen* in plaats van *geesten* worden bedoeld, of dat ik de betekenis verkeerd heb begrepen.

Dergelijke moeilijke onderwerpen zijn nogal verwarrend voor westerse studenten, in het bijzonder voor iemand die, zoals ik, slechts een beginneling is, maar altijd dankbaar kennis te ontvangen van degenen die in een positie verkeren om die te geven.

Met vriendelijke groet, enz.,
Caledonische theosoof
9 januari 1882

Aantekening van de redactrice:

We zijn bang dat onze gewaardeerde broeder zowel wat er in *Isis* als in de 'Fragments of occult truth' staat, verkeerd heeft begrepen. Op de juiste manier gelezen is er geen enkele tegenspraak tussen de verklaringen in laatstgenoemde en de geciteerde fragmenten uit *Isis*, maar beide leringen zijn eensluidend.

Onze 'Caledonische' broeder denkt dat, omdat er in *Isis* staat dat 'veel van de geesten die het medium subjectief controleren, menselijke ontlichaamde geesten zijn', en in de 'Fragments', in de woorden van onze criticus, dat 'het ego de kloof niet kan overbruggen die zijn toestand scheidt van de onze . . . niet kan afdalen naar onze sfeer, . . . of, kortom, dat geen enkele GEEST van een overledene ons kan bezoeken' – de twee leringen met elkaar in tegenspraak zijn. We antwoorden: 'Helemaal niet.' We herhalen beide uitspraken, en zullen ze verdedigen. Hoewel in *Isis* in het inleidende hoofdstuk een poging werd gedaan het grote verschil te laten zien dat bestaat tussen de termen 'ziel' en 'geest' – de ene het overblijfsel van het persoonlijke EGO, de andere de zuivere essentie van de spirituele INDIVIDUALITEIT – moest de term 'geest' vaak worden gebruikt in de betekenis die de spiritisten daaraan geven, en moesten ook andere soortgelijke gebruikelijke termen worden gebruikt, omdat anders een nog grotere verwarring zou ontstaan. De betekenis van de drie zinnen die door onze vriend werden geciteerd, moet dus als volgt worden begrepen:

Op blz. 123, waar wordt gezegd dat veel van de *geesten* die het medium subjectief controleren, 'menselijke ontlichaamde geesten zijn', enz., moet het woord 'controleren' niet worden opgevat in de zin van een 'geest' die bezit neemt van het organisme van een medium; noch dat het, in alle gevallen een 'geest' is, want vaak is het maar een *schil* in haar eerste stadium van ontbinding, wanneer het grootste deel van de fysieke intelligentie en vermogens nog helder zijn en nog niet zijn begonnen te desintegreren, of te *vervagen*. Een 'geest', of het spirituele ego, kan niet *afdalen* naar het medium, maar het kan de geest van laatstgenoemde *naar zich toe trekken*, en het kan dit alleen tijdens twee intervallen doen – vóór en na de 'kiemperiode'. Het eerste interval is de periode tussen de fysieke dood en het opgaan van het spirituele ego in die toestand die in de esoterische leer van de arhats bekendstaat als 'bardo'. We hebben dit vertaald als de 'kiemperiode', en deze duurt een paar dagen tot enkele jaren, volgens het getuigenis van de adepten. Het tweede interval duurt zolang de verdiensten van

het oude ego dit wezen het recht geven om de vruchten van zijn beloning te oogsten in zijn nieuwe ego. Het gebeurt nadat de kiemperiode voorbij is, en het nieuwe spirituele ego uit het oude wordt geboren zoals de legendarische feniks uit zijn as. De plaats waar eerstgenoemde verblijft, wordt door de occultisten van het noordelijke boeddhisme 'devachan' genoemd, waarbij het woord misschien overeenkomt met het Paradijs of het Koninkrijk van de Hemel van de christelijke uitverkorenen. Na een tijd van gelukzaligheid, evenredig aan zijn verdiensten, wordt het nieuwe *persoonlijke* ego gereïncarneerd in een *persoonlijkheid* waarbij de herinnering aan zijn vorige ego natuurlijk geleidelijk vervaagt, en hij kan niet langer 'communiceren' met zijn medemensen op de planeet die hij, als de persoon zoals men hem kende, voorgoed heeft verlaten. Na talloze reïncarnaties, en op tal van planeten en in verschillende sferen, zal er een moment aanbreken aan het einde van het mahāyuga of de grote cyclus, dat iedere entiteit zo vergeestelijkt zal zijn dat ze, vóór haar uiteindelijke opneming in het Ene Al, de reeks van haar vroegere *persoonlijke* levens in volgorde zal terugzien zoals de vele dagen in het leven van een mens.

De woorden – 'dat of ze goed of slecht zijn grotendeels afhangt van het morele karakter van het medium' – aan het einde van de eerste geciteerde zin betekenen eenvoudig dit: het *ego* van een zuiver medium kan worden aangetrokken tot, en zich een moment lang magnetisch (?) verenigen met, een echte ontlichaamde geest, terwijl de ziel van een *onzuiver* medium slechts contact kan hebben met de *astrale* ziel, of 'schil', van de overledene. De eerste mogelijkheid verklaart die uiterst zeldzame gevallen van rechtstreeks schrift in het handschrift van de overledene, en van berichten van de hogere klasse van ontlichaamde intelligenties. We kunnen dus zeggen dat de persoonlijke ethiek van het medium een goede test is voor de echtheid van de manifestatie. Zoals door onze vriend wordt geciteerd, is 'grote liefde voor mensen die ze op aarde hebben achtergelaten een van de sterkste aantrekkingskrachten' tussen twee liefhebbende geesten – de belichaamde en de ontlichaamde.

Waarom zou men dan denken dat de twee leringen 'niet eensluidend' zijn? We kunnen er ook van worden beschuldigd dat we ons te vaag en te onzorgvuldig uitdrukken, en de vreemde taal waarin we schrijven verkeerd gebruiken, dat we te veel ongezegd laten en ten onrechte te veel rekenen op de gebrekkig ontwikkelde intuïtie van de lezer. Maar tussen de leringen in *Isis* en die uit de latere periode

bestond nooit enig wezenlijk verschil, en dat kan ook niet, omdat beide uit een en dezelfde bron voortkomen – de INGEWIJDE BROEDERS.

Theosofie en spiritisme

[‘Theosophy and spiritualism’, *The Theosophist*, augustus 1882, blz. 272; *CW* 4:169-70]

Een correspondent uit Calcutta vraagt:

(a) Is occultisme een wetenschap die *verwant* is aan het spiritisme?

(b) Wat zijn de belangrijkste punten waarop theosofen en spiritisten van mening verschillen?

(c) Kan een spiritist zichzelf een theosoof noemen zonder van opvatting te veranderen? en vice versa?

(d) Ik begrijp dat u niet gelooft in het spiritisme – hoe kan het dan dat een spiritist tot voorzitter van de Bengaalse afdeling van de Theosophical Society is verkozen?

Hierop antwoorden we:

(a) Theosofie is een heel oude wetenschap, terwijl de paranormale verschijnselen in het spiritisme heel recent zijn. Het spiritisme is nog niet voorbij het stadium van experimenteel onderzoek.

(b) Het verschil zit in onze theorieën om de verschijnselen te verklaren. Wij zeggen dat ze *hoofdzakelijk*, maar niet *altijd*, het gevolg zijn van de werking van andere invloeden dan die van ontlichaamde bewuste geesten van de doden. De spiritisten beweren het tegenovergestelde.

(c) Ja, veel uitstekende mensen zijn beide, en niemand hoeft van opvatting te veranderen.

(d) We geloven in de verschijnselen, maar niet in de daarvoor genoemde oorzaak – zoals hierboven opgemerkt. Omdat er voor mensen die lid willen worden geen religieus of ander criterium wordt gehanteerd – behalve dat van een goed moreel karakter en van sympathie voor de doeleinden van onze Society – was de verkiezing van de eerbiedwaardige Babu Peary Chund Mittra, als voorzitter van onze Bengaalse afdeling, niet alleen heel gepast, maar ook heel gewenst. Hij is zeker de meest *spiritistische* theosoof en de meest *theosofische* spiritist die we ooit hebben ontmoet.

De harmonische eigenschappen van geuren[1]

[‘The harmonics of smell’, *The Theosophist*, augustus 1882, blz. 283-4; *CW* 4:177-9]

Het oude spreekwoord ‘de werkelijkheid is vaak vreemder dan de verbeelding’, wordt opnieuw geïllustreerd. Een Engelse wetenschapper – prof. William Ramsay van University College, Bristol – heeft zojuist in *Nature* (het nummer van 22 juni) een theorie bekendgemaakt om het reukvermogen te verklaren, die waarschijnlijk veel aandacht zal trekken. Gebaseerd op waarneming en experimenteel onderzoek verkondigt hij het idee dat geuren het gevolg zijn van trillingen vergelijkbaar met die waardoor licht en warmte wordt ervaren, maar met een lagere frequentie. De gewaarwording van geur, zo legt hij uit, wordt veroorzaakt door het contact van stoffen met de uiteinden van de reukzenuwen, die als een netwerk verspreid liggen over het slijmvlies dat het bovenste deel van de neusholte bekleedt. De directe oorzaak van de geur zijn de uiterst kleine haartjes van het neusslijmvlies die door middel van buisvormige cellen met de zenuwen zijn verbonden. De gewaarwording komt niet tot stand door contact met een vloeistof of vaste stof, maar altijd door een gas. Zelfs in het geval van geurende metalen, zoals messing, koper, tin, enz., wordt er bij gewone kamertemperatuur een vluchtig gas of een penetrante damp afgegeven. De intensiteit van hun geur verschilt afhankelijk van het moleculaire gewicht van het gas, waarbij de geur sterker is als dat gewicht groter is. Wat de *aard* van de geur betreft, die hangt volgens hem af van de harmonische eigenschappen van de trilling.

> De aard van de toon van een viool verschilt van die van een fluit door de verschillende harmonieën en boventonen, die eigen zijn aan elk instrument. Ik zou de aard van geuren toeschrijven aan de harmonische eigenschappen die verschillende substanties bezitten. . . . Geur lijkt dus misschien op geluid omdat de aard ervan door zijn harmonische eigenschappen wordt beïnvloed. En zoals een piccolo

[1] Noot vert.: In *De mahatma brieven aan A.P. Sinnett*, blz. 111, wordt door meester KH naar dit artikel verwezen.

> dezelfde kwaliteit heeft als een fluit, hoewel sommige van de tonen zo hoog zijn dat ze buiten het bereik van het oor liggen, evenzo danken geuren hun kwaliteit aan de harmonie van trillingen die, als ze afzonderlijk optraden, niet zintuiglijk zouden kunnen worden waargenomen.

Twee geluiden die tegelijk worden gehoord, zo merkt hij op, vormen een dissonant of een consonant, maar het oor kan ze onderscheiden. Twee kleuren, daarentegen, laten één enkele indruk op het oog achter, en het is twijfelachtig of we ze kunnen ontleden. 'Maar geur lijkt in dit opzicht op geluid en niet op licht. Want door oefening kan men in een mengsel van geuren elk ingrediënt onderscheiden', en in een experiment in een laboratorium 'kan men met een mengsel van verschillende ingrediënten dezelfde geur laten ontstaan'. Hij schijnt nogal verbaasd te zijn over zijn eigen lef wanneer hij 'met grote schroom' de theorie naar voren brengt. Arme ontdekker, de olifantsvoet van de Royal Society zou zijn tenen kunnen verpletteren! Het vraagstuk moet volgens hem worden opgelost 'door zorgvuldige meting van de 'lijnen' in het spectrum van warmtestralen, en het vaststellen van de basisbeginselen die volgens deze theorie de oorzaak zouden zijn van geur'.

Het kan voor prof. Ramsay een troost zijn te weten dat hij niet de eerste is die het pad bewandelt waarvan hij zo plotseling heeft ontdekt dat het van zijn laboratoriumdeur omhoogkronkelt naar de heuvel van roem. Ruim 20 jaar geleden werd in Amerika een roman gepubliceerd, getiteld *Kaloolah*, door een zekere dr. Mayo, een bekend schrijver. Daarin werd, onder andere, een vreemde stad beschreven, gelegen in het hart van Afrika, waar de mensen in veel opzichten beschaafder en volmaakter waren dan de huidige Europeanen. Bijvoorbeeld wat betreft geur. De vorst van dat land neemt, om zijn bezoekers – de held van het verhaal en zijn gezelschap – te vermaken, plaats achter een groot instrument dat lijkt op een orgel, met buizen, kleppen, pedalen en toetsen, en speelt dan een ingewikkelde compositie met harmonieën van geuren in plaats van geluiden zoals bij een muziekinstrument. En hij legt uit dat zijn volk door oefening hun reukzin tot zo'n fijngevoeligheid heeft ontwikkeld dat ze door combinaties en contrasten van geuren net zoveel vreugde ervaren als Europeanen door de 'harmonie van mooie klanken'. Het is dus overduidelijk dat dr. Mayo wetenschappelijke kennis – of op zijn minst een intuïtief begrip – had van deze trillingstheorie van geuren, en dat zijn *geur-harmonicon* niet zozeer het ongefundeerde product was van de verbeelding van een

schrijver zoals de romanlezers het opvatten toen ze zo hartelijk lachten om de dwaasheid ervan. Zoals men al zo vaak heeft kunnen constateren, is het een feit dat de droom van de ene generatie de ervaring van de volgende wordt.

Als onze zwakke stem zonder ontheiliging kon binnendringen in zo'n heilige plaats als het laboratorium van het University College, Bristol, dan zouden we Ramsay vragen om een blik te werpen – slechts een steelse blik, met gesloten deuren, en wanneer hij alleen is – op (het vereist moed om het woord uit te spreken!) op . . . op . . . de *occulte wetenschap*. (We durfden nauwelijks dit vreselijke woord uit te spreken, maar het is eruit, en de professor moet het horen.) Hij zal dan merken dat zijn trillingstheorie zelfs ouder is dan dr. Mayo, want ze was bekend aan de oude Indo-Europeanen en maakt deel uit van hun filosofie van de harmonie van de natuur. Ze onderwezen dat er een volmaakte correspondentie, of wisselwerking, tussen alle trillingen van de natuur bestaat, en een heel nauwe relatie tussen de groep trillingen die ons de indruk van geluid geven, en die andere groep trillingen die ons de indruk van kleur geven. Dit onderwerp wordt tamelijk uitgebreid behandeld in *Isis ontsluierd* (1:640). De oosterse adept gebruikt deze kennis wanneer hij een onaangename geur omzet in elk heerlijk parfum dat hij maar wenst. En zo wordt de moderne wetenschap – na zo lang te hebben genoten van haar *grap* over de kinderlijke goedgelovigheid van de Aziaten die geloven in hun sprookjes over de vermogens van hun sādhu's – nu ten slotte gedwongen de wetenschappelijke mogelijkheid van precies die vermogens door experimenten in een laboratorium aan te tonen. 'Wie het laatst lacht, lacht het best'; de afgestudeerden van India zouden er goed aan doen dit spreekwoord te onthouden.

Kristalkijken

[‘Visions in the crystal’, *The Theosophist*, augustus 1882, blz. 287-8; *CW* 4:180-1]

Tijdens een aantal van zijn lezingen heeft kol. Olcott een kristal laten zien dat uit de bergen bij Gastein komt, en dat opmerkelijke eigenschappen heeft. Onze zeer gewaardeerde vriendin en collega, barones Adelma von Vay, was zo vriendelijk het hem toe te sturen. Als iemand die van nature over enige helderziendheid beschikt een tijdje in het kristal staart, zal hij in het hart ervan een reeks visioenen zien verschijnen – landschappen, taferelen op zee en op het land, gezichten van levende en dode personen, en soms berichten geschreven op boekrollen die vanzelf ontrollen, of afgedrukt in boeken die verschijnen en vervolgens verdwijnen. Het experiment werd bij tientallen mensen uitgeprobeerd, en slaagde in veel gevallen. Een hindoe zag, naast verschillende taferelen, het gezicht van zijn overleden vader en werd door het visioen diep geraakt. Niet iedereen kan deze beelden zien, en niet iedereen die in zekere mate over een bewust helderziend vermogen beschikt ziet ze even duidelijk. Er is heel wat geschreven over visioenen in kristallen en spiegels, en sommige zieners – zoals de bekende historische figuur dr. Dee – hebben grote publieke belangstelling gewekt door hun echte of zogenaamde onthullingen. Een door kol. Olcott van een oude Indiase legerofficier ontvangen brief is in dit verband interessant:

> Geachte kolonel,
>
> Na uw vertrek hield ik het glas enige tijd in mijn hand, zonder enig resultaat. Geleidelijk werd het zo heet dat ik dacht dat ik het zou moeten loslaten. Al die tijd zag ik dat er in het kristal vreemde doorzichtige vormen ontstonden. De temperatuur van het kristal werd lager, en terwijl dit gebeurde, werden mijn hand en arm door zenuwtrekkingen getroffen. Ik had nog steeds de spiegel (het kristal) in mijn hand en zag kleuren met verschillende tinten, die allemaal heel stralend waren en die zich in snel tempo met elkaar schenen te vermengen, en voor een prachtig schimmenspel zorgden! Nadat de kleuren waren vervaagd, verschenen dezelfde wolkachtige vormen in de spiegel, en de temperatuur steeg opnieuw – deze keer zozeer dat ik hem op de tafel moest laten vallen. Na een paar seconden nam

ik hem weer in mijn hand en toen zag ik daarin tot mijn verbazing het beeld van een man wiens gezicht mij heel bekend voorkomt, maar waar ik hem gezien heb kan ik me op dit moment niet herinneren. Nadat dit was verdwenen, kwam er een beeld van het kleine kind dat ik had gezien voordat u vertrok, en ten slotte verschenen er, als vage schaduwen, de hoofden van een vrouw en een kind, die ik beide meende te herkennen. Op dat moment kregen mijn hand en arm opnieuw last van zenuwtrekkingen, en het kristal belandde met een sprong op de tafel.

Terugkijkend op deze korte, maar verrassende ervaringen met het magische kristal waarmee u mij een uur lang alleen liet, kan ik u vertellen, mijn beste kolonel, dat zijn kristallijne filosofie meer omvat dan ik bereid was te erkennen; en als de duivel zich niet in dat glas bevindt, dan zit ik er helemaal naast.

Ik kan eraan toevoegen dat, toen ik van de tafel opkeek om mijn pijp verder te roken, ik dichtbij de klerenkast iemand zag staan. Het was een oude man, en hij leek opvallend veel op degene die ik drie jaar eerder in . . . had gezien. Hij keek enige tijd aandachtig naar mij, en toen ik uit mijn stoel opstond, zwaaide hij met zijn hand, en op hetzelfde moment scheen het alsof ik door iets werd geraakt, en ik viel terug in de stoel. Toen ik weer op verhaal kwam en in de kamer rondkeek, kon ik niets bijzonders ontdekken, behalve dat ik alleen was met mijn eigen gedachten, en op de tafel lag het kristal, en het schrijfgerei waarmee u wilde dat ik zou noteren wat ik misschien in de duidelijk vergeestelijkte atmosfeer van uw kamer zag.

Met vriendelijke groet,
E.W.L.

Dit is iets meer dan alleen maar een geval van helderziendheid: er is een element van mediumschap mee vermengd. De beelden die de officier in het kristal zag waren subjectief – resultaten van de verbeelding; terwijl de figuur van de oude man waarschijnlijk die van een piśācha was. Het is helemaal niet ongewoon dat mensen die zulke geestverschijningen zien, een klap krijgen; een soortgelijk geval, waarbij verschillende mensen werden geraakt, deed zich nog onlangs voor in Bombay. We raden mensen met een gevoelige natuur, zoals onze vriend de officier, af om onderzoek te doen met kristallen of spiegels, of om met anderen spiritistische seances bij te wonen. Want ze zijn van nature mediamiek, en onze opvatting over de gevaren van het beoefenen van het mediumschap zonder enige kennis van de oosterse filosofie is eerder al zo volledig uiteengezet dat het niet nodig is om die hier te herhalen.

Isis ontsluierd en *The Theosophist* over reïncarnatie

[‘*Isis Unveiled* and *The Theosophist* on re-incarnation’, *The Theosophist*, augustus 1882, blz. 288-9; *CW* 4:182-6]

In *Light* (8 juli) citeert C.C.M. uit *The Theosophist* (juni 1882) een zin die in de aantekening van de redactrice verscheen aan het eind van een artikel, getiteld ‘Schijnbare tegenstrijdigheden’. Als hij zich daarna wendt tot de boekbespreking van *The Perfect Way* in hetzelfde nummer, citeert hij uitvoerig ‘een gezaghebbende lering *uit de latere periode*’, zoals hij nogal sarcastisch eraan toevoegt. Dan volgt een lange passage uit *Isis*. De drie citaten en opmerkingen van onze vriend luiden als volgt:

> Maar tussen de leringen in *Isis ontsluierd* en die uit de latere periode bestond nooit enig wezenlijk verschil, en dat kan ook niet, omdat beide uit een en dezelfde bron voortkomen – de INGEWIJDE BROEDERS. – Opmerking van de redactrice in ‘Schijnbare tegenstrijdigheden’[1]

Nadat C.C.M. de aandacht van zijn lezers op bovenstaande verklaring heeft gevestigd, gaat hij verder om, zoals hij denkt, de onjuistheid ervan aan te tonen:

> In de eerste plaats is reïncarnatie – indien rekening wordt gehouden met andere werelden naast deze – de gebruikelijke werkwijze van de natuur. Maar reïncarnatie in de volgende en hogere objectieve wereld is één ding; reïncarnatie op deze aarde is iets anders. *Zelfs die vindt telkens weer plaats tot de hoogste staat van de mensheid, zoals die nu op deze aarde bekend is, wordt bereikt*, maar niet daarna, en hierin ligt de sleutel tot het mysterie. . . . Als een mens eenmaal door *opeenvolgende reïncarnaties* de hoogst mogelijk ontwikkeling van het huidige ras heeft bereikt, zal zijn *volgende* reïncarnatie tot de eerste stadia van de volgende en hogere wereld behoren, waar de eerste ontwikkelingsstadia veel hoger zijn dan de hoogste hier. *De verschrikkelijke fout die mensen die nu in reïncarnatie geloven maken, is dat ze veronderstellen dat er een terugkeer op deze aarde kan zijn in lagere lichamelijke vormen*. Dus niet dat de mens als

[1] Zie blz. 26-7.

mens keer op keer op deze aarde reïncarneert, want dat is als waarheid in de hierboven geciteerde passages heel duidelijk aangegeven. (Boekbespreking van *The Perfect Way* in *The Theosophist.*)

En nu, wat *Isis* betreft:

'We zullen nu enkele fragmenten geven van die mysterieuze reïncarnatieleer – wel te onderscheiden van metempsychose – die we van een autoriteit hebben. Reïncarnatie, d.w.z. het tweemaal verschijnen van hetzelfde individu, of beter gezegd van zijn astrale monade, op dezelfde planeet is geen regel in de natuur; het is een uitzondering, evenals het teratologische verschijnsel van een kind met twee hoofden. Ze wordt voorafgegaan door een schending van de wetten van harmonie in de natuur, en vindt slechts plaats wanneer de natuur, terwijl ze haar verstoorde evenwicht probeert te herstellen, de astrale monade, die door een misdaad of ongeluk uit de cyclus van noodzakelijkheid was geslingerd, met geweld in het aardse leven terugwerpt. Zo wordt bij een miskraam, bij kinderen die vóór een bepaalde leeftijd sterven, en bij kinderen die verstandelijk zwaar gehandicapt worden geboren, het oorspronkelijke plan van de natuur om een volmaakt mens voort te brengen verstoord. Terwijl dus de grove stof van al die verschillende entiteiten bij de dood het lot te wachten staat zich te verspreiden door het grote rijk van het zijn, moeten de onsterfelijke geest en de astrale monade van het individu – waarvan laatstgenoemde tot taak had een lichaam te bezielen, en eerstgenoemde om zijn goddelijke licht op het lichamelijke gestel te laten schijnen – voor de tweede keer proberen om het plan van de scheppende intelligentie uit te voeren.

Indien het verstand zover is ontwikkeld dat het actief is en onderscheidingsvermogen bezit, dan vindt er geen onmiddellijke reïncarnatie op deze aarde plaats, want dan zijn de drie delen van de drie-enige mens verenigd, en is hij in staat zijn weg te vervolgen. Maar wanneer het nieuwe wezen niet verder is gekomen dan de toestand van monade of wanneer, zoals bij de verstandelijk zwaar gehandicapte, de drie-eenheid niet volledig is bereikt, dan moet de onsterfelijke vonk die het verlicht, het aardse gebied opnieuw betreden, omdat zijn eerste poging werd verijdeld.

. . . Verder erkent dezelfde occulte leer een andere mogelijkheid, zij het ook zo zeldzaam en zo vaag dat het werkelijk nutteloos is haar te vermelden. Zelfs de moderne westerse occultisten ontkennen die, hoewel ze in oosterse landen algemeen wordt aangenomen.'

Dit betreft de terugkeer, die zich nu en dan voordoet, van uiterst verdorven menselijke geesten die tot de achtste sfeer zijn vervallen – het is onnodig de passage uitvoerig te citeren. Afgezien van die

zeldzame en twijfelachtige mogelijkheid erkent *Isis* – dat ik geciteerd heb uit deel 1 (blz. 450-1) – slechts drie gevallen – een miskraam, heel vroeg gestorven kinderen en verstandelijk zwaar gehandicapten – waarin reïncarnatie op deze aarde voorkomt.

Ik ben een onderzoeker van mysterieuze zaken die veel kan verdragen, meer geneigd om mijn eigen domheid te hekelen dan om 'schijnbare tegenstrijdigheden' te gebruiken om ermee te spotten. Maar per slot van rekening zijn twee en drie samen niet vier; zwart is niet wit, en wat duidelijke en ondubbelzinnige verklaringen betreft is 'ja' evenmin gelijk aan 'nee'. Als er iets is waarover ik vurig verlang onderricht te worden, dan is het de waarheid over ditzelfde onderwerp: reïncarnatie. Ik hoop dat van mij, als een plichtsgetrouw theosoof, niet verwacht wordt dat ik de verklaring uit *Isis* met die van deze gezaghebbende recensent zal verzoenen. Maar er is één troost. De talentvolle schrijfster van *Isis* kan de lering over dit onderwerp, die daarin is opgenomen, niet helemaal zijn vergeten. Daarom dicteerde ze beslist niet de verklaring van de recensent. Indien ik het vermoeden mag uitspreken dat Kuthumi dicht achter laatstgenoemde staat, dan is hij zeker niet, zoals kwaadwillig is geopperd, een andere naam voor Madame Blavatsky. – C.C.M.

We hopen van niet – ter wille van Kuthumi. Mw. B. zou te ijdel en te trots worden, als ze maar kon dromen van zo'n eer. Maar hoe waar is de opmerking van de Franse klassieke schrijver: *La critique est aisée, mais l'art est difficile*[1] – hoewel we ons meer geneigd voelen ons hoofd oprecht bedroefd te laten hangen en uit te roepen: *Et tu Brute!*[2] – dan oude waarheden te citeren. Maar, wat die (ook maar) 'schijnbare tegenstrijdigheid' tussen de twee passages inhoudt – die alleen bestaat voor iemand die niets weet over de occulte leer – zal zeker een mysterie zijn voor iedere oosterse occultist die het bovenstaande leest en die aan dezelfde school als de recensent van *The Perfect Way* studeert. Niettemin is dit laatste gekozen als wapen om ons mee te verslaan. Het is voldoende om nr. 1 van de 'Fragments of occult truth' te lezen, en na te denken over de zevenvoudige samenstelling van de mens waarin de drieledige menselijke entiteit door de occultisten wordt verdeeld, om te zien dat de 'astrale' monade niet de 'spirituele' monade is en vice versa. Dat er geen enkele tegenstrijdigheid is tussen de beide verklaringen, kan gemakkelijk worden aangetoond en zal hopelijk worden aan-

[1] Vertaling: kritiek is gemakkelijk maar het is moeilijk om het beter te doen.
[2] Vertaling: Ook jij, Brutus!

getoond door onze vriend de 'recensent'. Van de passage die uit *Isis* is geciteerd kan hooguit worden gezegd dat ze onvolledig, chaotisch, vaag, misschien wat onbeholpen is, zoals veel andere passages in dat boek, het eerste literaire product van een vreemdeling, die zelfs nu nauwelijks kan pochen op haar kennis van de Engelse taal. Daarom zeggen we opnieuw, tegenover de verklaring uit de zeer correcte en uitstekende recensie van *The Perfect Way*, dat 'reïncarnatie d.w.z. het op dezelfde planeet tweemaal verschijnen van hetzelfde individu – of beter gezegd van zijn astrale monade (of de persoonlijkheid, zoals mensen die nu in reïncarnatie geloven beweren) – geen regel in de natuur is' en dat 'het een uitzondering is'. Laten we nog eens proberen toe te lichten wat we bedoelen.

De recensent spreekt over de 'spirituele individualiteit' of de *onsterfelijke monade* zoals ze wordt genoemd, d.w.z. het zevende en zesde beginsel in de 'Fragments'. In *Isis* verwijzen we naar de *persoonlijkheid* of de *eindige* astrale monade, een samenstelling van onweegbare bestanddelen, samengesteld uit het vijfde en vierde beginsel. Eerstgenoemde is, als emanatie van het ENE absolute, onvernietigbaar; laatstgenoemde is als samenstelling eindig en gedoemd om vroeg of laat te worden vernietigd met uitzondering van de meer gespiritualiseerde delen van het vijfde beginsel (manas of denkvermogen), die geassimileerd worden door het zesde beginsel, wanneer het het zevende volgt naar zijn 'kiemperiode', om wedergeboren of niet wedergeboren te worden, al naar het geval, in de arūpaloka (de vormloze wereld). De zeven beginselen, die, bij wijze van spreken, een triade en een viertal vormen, of, zoals sommigen zeggen, een 'samengestelde drie-eenheid', onderverdeeld in een triade en twee duaden, kunnen beter worden begrepen in de groepering van beginselen op de volgende bladzijde.

En nu vragen we – waar is de 'tegenstrijdigheid' of tegenspraak? Of de mens nu goed, slecht of onverschillig was, groep 2 moet óf een 'schil' worden, óf eens of verschillende keren reïncarneren onder 'bijzondere omstandigheden'. Er is in onze occulte leer een enorm verschil tussen een *onpersoonlijke* individualiteit en een individuele *persoonlijkheid*. C.C.M. zal niet reïncarneren; evenmin zal hij in zijn volgende incarnatie C.C.M. zijn, maar een heel nieuw wezen, geboren uit de gedachten en daden van C.C.M.: zijn eigen schepping, het kind en de vrucht van zijn huidige leven, het gevolg van de *oorzaken* die hij nu voortbrengt. Zullen we dan met de spiritisten zeggen dat C.C.M.,

Groep 1 7. Ātman – zuivere geest 6. Buddhi – spirituele ziel of verstand	Geest Spirituele monade of 'individualiteit' – en haar voertuig. Eeuwig en onvernietigbaar.
Groep 2 5. Manas – denkvermogen of dierlijke ziel 4. Kāmarūpa – verlangen- of begeertevorm	Ziel Astrale monade – of het persoonlijke ego en zijn voertuig. Overleeft groep 3, en wordt na enige tijd vernietigd, tenzij ze, zoals gezegd, onder bijzondere omstandigheden reïncarneert.
Groep 3 3. Liṅgaśarīra – astraal of levenslichaam 2. Jīva – levensbeginsel 1. Sthūlaśarīra – lichaam	Lichaam Samengesteld en fysiek, of het 'aardse ego'. Deze drie sterven altijd samen.

de mens die we kennen, zal reïncarneren? Nee, maar wel dat zijn goddelijke monade nog duizenden keren voor het einde van de grote cyclus in verschillende menselijke vormen zal worden gekleed, en elk daarvan is een *nieuwe* persoonlijkheid. Zoals een grote boom zich elke lente met nieuwe bladeren tooit, om ze tegen de herfst te zien verwelken en sterven, evenzo blijft de eeuwige monade tijdens de reeks kleinere cyclussen altijd dezelfde, maar verandert toch steeds en kleedt zich in elk leven in een nieuw gewaad. De knop die het ene jaar niet openging, zal het jaar daarna weer verschijnen; het blad dat zijn volheid bereikte en een natuurlijke dood stierf, kan nooit aan dezelfde boom opnieuw groeien. Toen we *Isis* schreven, werd ons niet toegestaan in bijzonderheden te treden; vandaar de vage algemeenheden. Er is ons gezegd dat we dit nu wel kunnen doen – en we doen zoals ons is opgedragen.

En zo schijnt het dat 'twee en drie' per slot van rekening samen precies 'vier' zijn, indien de 'drie' *ten onrechte* voor dat getal werd *gehouden*. En we hebben over gevallen gehoord waarbij dat wat algemeen als iets heel 'zwarts' werd beschouwd en veroordeeld – heel schokkend – plotseling opnieuw 'wit' werd, zodra er meer licht op kon schijnen. Misschien breekt ooit de dag aan dat zelfs de vaak verkeerd begrepen

occultisten in zo'n licht zullen worden gezien. *Vaut mieux tard que jamais!*[1]

Intussen zullen we afwachten of C.C.M. ook passages uit dit antwoord in *Light* zal citeren.

Wat is stof en wat is kracht?

(Een antwoord)

Door een andere theosoof[2]

['What is matter and what is force?', *The Theosophist*, september 1882, blz. 319-24; *CW* 4:208-26]

['Een antwoord' werd geschreven naar aanleiding van het artikel 'Is electricity matter or force?', geschreven door 'een theosoof'. In laatstgenoemd artikel wordt Olcott bekritiseerd voor zijn bewering dat elektriciteit stof is, terwijl de wetenschap beweert dat elektriciteit een kracht is. – Vertaler]

'Als wetenschappelijk vraagstuk' – dat, als zodanig, strikt binnen de grenzen van de moderne materialistische wetenschap moet worden gehouden – zou alle 'discussie over dit onderwerp', hoe 'wenselijk' ook, over het geheel genomen, vruchteloos blijken te zijn. Ten eerste, omdat de wetenschap zich beperkt tot alleen de fysieke aspecten van het behoud van energie of de wisselwerking van krachten; en, ten tweede, omdat ik gezien de toon van het artikel van onze criticus betwijfel of hij bereid zou zijn – ondanks de eerlijke erkenning van de wetenschap dat ze niets weet over de uiteindelijke oorzaken van de dingen – de volledige ongeschiktheid van sommige wetenschappelijke termen toe te geven, zoals die door de dvija's, de 'tweemaal-geborenen', van de Royal Society werden goedgekeurd en door hun gemakkelijk overtuigde bewonderaars gehoorzaam werden aanvaard. In onze eeuw van vrijheid van denken en goedkope paradoxen heerst de partijgeest oppermachtig, en de wetenschap is zo mogelijk zelfs onverdraagzamer

---

[1] Vertaling: Beter laat dan nooit!

[2] Noot vert.: In *The Letters of H.P. Blavatsky to A.P. Sinnett*, blz. 8, zegt H.P. Blavatsky dat dit antwoord werd geschreven door meester KH.

geworden dan de theologie. Het enige standpunt dat een onderzoeker van de esoterische filosofie in een discussie over de geschiktheid van bepaalde moderne wetenschappelijke termen zonder bezwaar kan innemen tegenover iemand die (duidelijk) een voorstander is van de exacte wetenschap, is om laatstgenoemde met zijn eigen wapens te bestrijden, maar zonder een centimeter van zijn eigen positie op te geven. En dit is precies wat ik nu van plan ben.

Op het eerste gezicht bevat het artikel 'Is electricity matter or force?' niet veel waarop geantwoord moet worden. Een bescheiden vraagteken tussen haakjes, geplaatst achter het woord 'waterstof', in een opsomming van de bestanddelen van de 'lucht die we inademen'; en de vraag die in de titel wordt gesteld, en die *schijnbaar* door een reeks citaten van wetenschappelijke autoriteiten die elektriciteit graag als 'een kracht' beschouwen, al is beslist, zijn het enige wat we erin vinden. Maar dat is *alleen* op het 'eerste gezicht'. Men hoeft het artikel van onze vraagsteller niet erg grondig te bestuderen om in te zien dat het een vraag oproept die voor theosofen van veel groter belang is dan op het eerste gezicht lijkt. Deze is niet anders dan de volgende: 'Weet de voorzitter van de Society, die onder zijn aanhangers enkele grote wetenschappelijke denkers van Europa en Amerika telt, niet veel meer dan een domkop die zelfs zijn schoolboeken niet heeft bestudeerd, of de inhoud ervan is vergeten?' Deze stilzwijgende conclusie is heel ernstig en vraagt om zorgvuldige aandacht.

Nu valt nauwelijks te verwachten dat een verstandig mens die de voorzitter persoonlijk kent, zijn tijd zou verspillen met te bewijzen dat kol. Olcott niet onbekend kan zijn met dat wat elke schooljongen geleerd wordt en weet; namelijk dat de lucht, het gasvormige fluïdum waarin we leven en dat we ademen, voornamelijk uit twee gassen bestaat: een mengsel van zuurstof en stikstof. Noch heeft iemand een prof. Tyndall nodig om hem van dit feit te overtuigen. Terwijl de spot die in het vraagteken besloten ligt te verwachten zou zijn geweest als het artikel door een vijand was geschreven, is het begrijpelijk dat ze een theosoof schokt als hij ontdekt dat ze afkomstig is van een broederlid. Geen lid kan van het feit onkundig zijn dat 'de voorzitter-stichter van de Theosophical Society' nooit heeft geprobeerd om lezingen te houden over een specifiek onderwerp dat tot de natuurwetenschap behoort, wat het terrein van natuur- en scheikundigen is; evenmin heeft 'de geleerde voorzitter' beloofd nooit af te wijken van de orthodoxe terminologie van de leden van de Royal Society. Als verkondiger en ver-

dediger van de occulte wetenschappen is hij vrij om gebruik te maken van het specifieke jargon van de oude filosofen. Het is eenvoudig absurd om te moeten wijzen op dat wat vanzelfsprekend is: namelijk dat de 'bestanddelen van de lucht die we inademen', die de spreker opsomde *niet* de gewone lucht betreffen – want in dat geval zou hij waarschijnlijk gezegd hebben: 'scheikundige bestanddelen', of zijn 'samenstellende elementen' – maar de hele atmosfeer, een van de vijf oorspronkelijke elementen van de occulte filosofie, samengesteld uit vele verschillende gassen.

Om beter te kunnen aantonen dat we het recht hebben om een houding van verzet aan te nemen tegen bepaalde willekeurige veronderstellingen van de moderne wetenschap, en aan onze eigen inzichten vast te houden, moet men mij toestaan een korte uiteenzetting te geven en onze criticus aan enkele onweerlegbare feiten te herinneren. Het feit alleen dat de moderne wetenschap de atmosfeer in een hele menigte elementen heeft verdeeld en onderverdeeld, en deze voor haar eigen gemak zo heeft genoemd, is geen dwingende reden waarom de occultisten die terminologie zouden moeten aanvaarden. De wetenschap is er tot nu toe niet in geslaagd zelfs 'maar één van de vele enkelvoudige stoffen te ontleden die ze ten onrechte 'elementaire substanties' noemt, en die ze, omdat ze daarin niet is geslaagd, waarschijnlijk 'elementair' noemt. En of ze in de toekomst daarin nu wel of niet zal slagen, en dus haar fout zal erkennen, wij occultisten beweren intussen dat de zogenaamde 'oorspronkelijke' atomen beter onder een andere naam kunnen worden gespecificeerd. Met alle respect die we verschuldigd zijn aan de wetenschappers – de termen 'element' en 'elementair', toegepast op de uiteindelijke atomen en moleculen van de stof waarvan ze niets weten, lijken niet in het minst te rechtvaardigen. De Royal Society zou evengoed kunnen overeenkomen elke ster een 'kosmos' te noemen in de veronderstelling dat elke ster een wereld is zoals onze planeet, en dan de Ouden van onwetendheid te beschuldigen omdat ze slechts één kosmos kenden – het grenzeloze oneindige heelal!

Tot nu toe erkent de wetenschap echter dat de woorden 'element' en 'elementair' – tenzij ze worden toegepast op oorspronkelijke beginselen, of op zichzelf bestaande essenties waaruit het heelal zich heeft ontwikkeld – ongelukkige termen zijn; en merkt vervolgens op dat de 'experimentele wetenschap zich alleen bezighoudt met gerechtvaardigde conclusies op grond van waargenomen feiten, en *niets te maken heeft* met elke andere essentie dan die welke ze kan *zien*, *ruiken of voelen*.'

Prof. J.P. Cooke zegt ons dat de 'wetenschap alle andere aan de metafysici overlaat'. Deze krachtige taal die aantoont dat de wetenschappers weigeren iets *op goed geloof* aan te nemen, laat dezelfde schrijver direct volgen door een heel merkwaardige erkenning. 'Onze theorie kan, ik geef het toe, volkomen fout zijn' zegt hij, 'en het is mogelijk dat zulke dingen als moleculen niet bestaan (!) . . . De nieuwe scheikunde *neemt als basishypothese aan dat de grootheden die we moleculen noemen werkelijkheden zijn; maar dit is slechts een hypothese*.'[1] We krijgen hierdoor het vermoeden dat de exacte wetenschap van de scheikunde evengoed als de *transcendente* metafysica iets op blind geloof moet aannemen. Als de hypothese wordt aangenomen dan maken haar conclusies haar tot een exacte wetenschap; als ze wordt ontkend dan valt de 'exacte wetenschap' uiteen! In dit opzicht staat de natuurwetenschap dus niet hoger dan de psychologie, en de occultisten hoeven niet erg bang te zijn voor de dreigementen van hun heel *exacte* rivalen.

Beide staan op zijn minst op één lijn. De scheikundige kan, hoewel hij zijn onderverdeling van de moleculen verder doorvoert dan de natuurkundige, evenmin als deze met afzonderlijke moleculen experimenteren. Men kan beiden zelfs eraan herinneren dat niemand van hen ooit *een afzonderlijke* molecule heeft gezien. En terwijl ze zich erop beroemen dat ze niets op geloof aannemen, geven ze toe dat ze de onderverdeling van een molecule niet met het oog kunnen volgen, maar 'haar met het verstand kunnen onderscheiden'.[2] Wat doen ze dan méér dan de occultisten, de alchemisten, de adepten? Terwijl zij met het 'verstand' onderscheiden, beweert de adept dat hij gemakkelijk de deelbaarheid tot in het oneindige kan onderscheiden van datgene wat zijn rivaal van de *exacte* methoden een '*elementair* lichaam' noemt, en hij volgt haar met zowel zijn *spirituele* als zijn *fysieke* verstand.

Met het oog op al het voorafgaande beweer ik dat de voorzitter van de Theosophical Society volledig het recht heeft de taal van de occultisten te prefereren boven die van de moderne wetenschap. Maar zelfs als we moesten erkennen dat de 'bestanddelen' in kwestie eenvoudig tot de lucht behoren die we inademen, zoals die door die wetenschap worden gespecificeerd, kan ik nog niet begrijpen waarom de spreker 'waterstof' en de andere gassen niet had moeten noemen. Hoewel de lucht strikt genomen uit twee gassen bestaat, is er daarnaast toch altijd

---

[1] Cooke, *The New Chemistry*, 1876, blz. 75. Cursivering is van HPB.
[2] *Op.cit*., blz. 89.

een zeker percentage koolzuur en *waterdamp* aanwezig. En hoe zou, als laatstgenoemde aanwezig is, 'waterstof' buitengesloten kunnen worden? Wil onze geleerde broeder beweren dat we nooit iets anders dan zuurstof en stikstof inademen? De vriendelijke verzekering van de wetenschap dat de aanwezigheid van andere gassen dan zuurstof en stikstof in de atmosfeer als *toevallige verontreinigingen* moeten worden beschouwd, en dat de verhouding tussen de twee elementen van de lucht haast geen verschillen vertoont, of deze nu wordt genomen uit dichtbevolkte steden of uit overvolle ziekenhuizen, is een van die wetenschappelijke ficties die nauwelijks door de feiten wordt gesteund. In elke besloten ruimte, op elke plaats die aan vervuilende uitwasemingen is blootgesteld, in overbevolkte voorsteden en ziekenhuizen – zoals onze criticus zou moeten weten – vermindert het aandeel van zuurstof om plaats te maken voor stinkende gassen.[1]

Maar we moeten nu overgaan tot de belangrijkere vraag, en zien in hoeverre de wetenschap gerechtigd is om elektriciteit als een kracht te beschouwen, en kol. Olcott, samen met alle andere oosterse occultisten, om te beweren dat ze 'nog altijd *stof*' is. Voor we de discussie openen moet men mij de opmerking toestaan dat omdat 'een theosoof' *wetenschappelijk* nauwkeurig wil zijn, hij moet bedenken dat elektriciteit volgens de wetenschap geen *kracht* is, maar slechts een van de manifestaties daarvan: een vorm van activiteit of beweging. Haar lijst van de verschillende soorten energie die in de natuur voorkomen, is lang; en ze gebruikt veel verschillende namen om ze te onderscheiden. Bij dat alles waarschuwt een van haar meest vooraanstaande adepten, prof. Balfour Stewart[2] – een van de autoriteiten die hij tegen onze voorzitter citeert – zijn lezers dat hun opsomming helemaal niet absoluut of volledig is, 'omdat ze niet zozeer de tegenwoordige staat van onze kennis vertegenwoordigt, maar *ons gebrek aan kennis, of beter gezegd de grote onwetendheid over de uiteindelijke samenstelling van de stof*'. Die onwetendheid is zo groot dat de wetenschapper bij de behandeling van warmte – een vorm van beweging die veel minder

---

[1] In Parijs, het centrum van de beschaving . . . bleek de lucht uit een van zijn voorsteden enkele jaren geleden bij analyse slechts 13,79% zuurstof te bevatten in plaats van de gebruikelijke 23%; ze bevatte 81,24% stikstof, 2,01% koolzuur en 2,99% waterstofsulfide.

[2] *The Conservation of Energy*, 1874, hfst. 3, 'The forces and energies of nature', blz. 78.

mysterieus is en beter wordt begrepen dan elektriciteit – erkent dat 'als warmte niet een soort beweging is, ze noodzakelijkerwijs een soort stof moet zijn', en voegt eraan toe dat de wetenschappers 'de *voorkeur eraan hebben gegeven* warmte als een soort beweging te beschouwen boven het alternatief van een veronderstelde schepping *van een bijzondere soort stof*'.

En als dit zo is, wat garandeert ons dan dat de wetenschap niet op een dag haar fout zal ontdekken en in overeenstemming met de occultisten zal inzien en beweren dat elektriciteit 'een vorm is van een bijzondere soort stof'?

Vóór de al te dogmatische bewonderaars van de moderne wetenschap de occultisten dus de les lezen omdat ze elektriciteit in een van haar aspecten beschouwen als STOF – en beweren dat deze haar basisbeginsel is – zouden ze eerst moeten aantonen dat de wetenschap zich vergist als de erkende hogepriesters ervan haar onwetendheid erkennen over wat nu precies kracht en wat stof is. Dezelfde professor in de natuurwetenschap, Balfour Stewart, LLD, FRS, zegt bijvoorbeeld in zijn lezingen over 'het behoud van energie' het volgende:

> We weten niets, of bijna niets, over de uiteindelijke samenstelling en eigenschappen van hetzij de organische of de anorganische stof, [en] . . . in feite is het slechts een gemakkelijke classificatie, en meer niet.[1]

Bovendien erkennen alle wetenschappers dat, hoewel ze een bepaalde kennis van de algemene wetten bezitten, ze nog '*geen* kennis hebben over afzonderlijke dingen op de gebieden van de natuurwetenschap'. Ze *vermoeden* bijvoorbeeld 'dat veel ziekten veroorzaakt worden door organische kiemen', maar ze moeten bekennen dat ze 'over deze kiemen niets weten'. En in het hoofdstuk 'Wat is energie?' verbijstert dezelfde grote wetenschapper de leek die maar al te goed van vertrouwen is, met de volgende erkenning:

> Als onze kennis van de aard en de gewoonten van organische moleculen al klein is, dan is onze kennis van de kleinste moleculen van de anorganische stof zo mogelijk nog geringer. . . . Het blijkt dus dat we weinig of niets weten over de vorm of de afmetingen van de moleculen, of over de krachten waardoor ze worden voortgedreven . . . de allergrootste lichamen in het heelal delen met de allerkleinste

[1] *Op.cit.*, blz. 2, 78.

> de eigenschap dat ze aan het onderzoek van de menselijke zintuigen ontsnappen.[1]

Van de *fysieke* 'menselijke zintuigen' moet hij bedoelen, omdat hij weinig, of niets, van enig ander zintuig weet. Maar laten we aandacht schenken aan nog enkele erkenningen: deze keer van prof. Le Conte in zijn artikel over 'Correlation of vital with chemical and physical forces':

> Omdat men het verschil tussen kracht en energie in de hogere vormen van kracht en vooral op het gebied van het leven heel gebrekkig of helemaal niet heeft gedefinieerd . . . kan onze taal niet nauwkeuriger worden vóór onze denkbeelden op dit gebied veel helderder zijn dan nu het geval is.[2]

Zelfs over de bekende vloeistof – water – verkeert de wetenschap in het onzekere of zuurstof en waterstof als zodanig in water bestaan, of dat ze door een of andere onbekende en onbegrepen transformatie van zijn substanties ontstaan.

'Het is een onderwerp', zegt J.P. Cooke, professor in de scheikunde, 'waarover we kunnen speculeren, maar waarover we geen kennis bezitten. Tussen de eigenschappen van water en die van de twee gassen bestaat ook niet de geringste overeenkomst.' Het enige wat ze weten is dat water door een elektrische stroom kan worden ontleed, maar waarom het op die manier wordt ontleed en die gassen zich weer tot water kunnen verbinden, of wat de aard is van wat ze elektriciteit noemen, enz., weten ze niet. Waterstof was bovendien tot voor kort een van de zeer weinige substanties die alleen in gasvormige toestand bekend zijn. Het is de lichtste vorm van stof die we kennen.[3] Sinds de tijd dat chloor door Davy en koolzuur door Thilorier onder een druk van 50 atmosfeer vloeibaar werden gemaakt, hebben vijf gassen – waterstof, zuurstof, stikstof, koolzuurgas, en ten slotte stikstofdioxide – zich 60 jaar lang tegen elke manipulatie verzet. Theoretisch konden ze vloeibaar worden gemaakt, maar er konden geen middelen worden gevonden waardoor dit praktisch kon worden gerealiseerd, hoewel Berthelot ze aan een druk van 800 atmosfeer had blootgesteld. Waar echter Faraday en Dumas, Regnault en Berthelot faalden, behaalde enkele jaren

---

[1] *Op.cit.*, blz. 5-7.

[2] Balfour Stewart, *Op.cit.,* appendix, blz. 172-3vn.

[3] Een kubieke meter lucht van 25 °C weegt ongeveer 1,2 kg, terwijl een kubieke meter waterstof slechts 0,1 kg weegt.

geleden een relatief onbekend wetenschappelijk onderzoeker, Cailletet, een volledig succes. Op 16 december 1878 maakte hij zuurstof vloeibaar in het laboratorium van de École Normale, en op de 30ste van dezelfde maand slaagde hij erin zelfs het weerbarstige waterstof vloeibaar te maken. Raoul Pictet, uit Genève, ging nog verder. Zuurstof en waterstof werden niet alleen vloeibaar gemaakt, maar zelfs vast, zoals het experiment aantoonde; op de straal die uit de buizen met de twee gassen tevoorschijn kwam, werd elektrisch licht geworpen, en daarin werden onbetwistbare tekenen van polarisatie gevonden, wat erop wijst dat er vaste deeltjes in het gas zweven.[1]

Er is in de natuur geen atoom of het bevat latente of potentiële elektriciteit die zich onder bekende omstandigheden manifesteert. De wetenschap weet dat de stof iets wat ze kracht noemt, voortbrengt, waarbij laatstgenoemde zich in verschillende vormen van energie manifesteert – zoals warmte, licht, elektriciteit, magnetisme, zwaartekracht, enz. – toch is diezelfde wetenschap tot op heden niet in staat geweest, zoals we uit haar eigen hierboven gegeven erkenningen weten, met enige zekerheid te bepalen, waar de stof eindigt en kracht (of geest zoals sommigen haar noemen) begint. De wetenschap, die de metafysica verwerpt en haar, zoals prof. Tyndall zegt, naar het terrein van poëzie en fictie verwijst, laat even vaak als een metafysicus haar fantasie de vrije loop, en laat toe dat louter hypothesen een wedstrijd houden op het veld van onbewezen speculaties. Dit alles doet ze, zoals in het geval van de moleculaire theorie, zonder een betere reden aan te voeren dan de paradoxale noodzaak voor de filosofie van elke wetenschap om denkbeeldige grondbeginselen willekeurig te selecteren en aan te nemen. Het enige aangevoerde bewijs voor het feitelijke bestaan van die grondbeginselen is een zekere overeenstemming tussen deze en waargenomen feiten. Wanneer wetenschappers dus denken dat ze een zandkorrel tot in zijn laatste molecule opsplitsen, die ze siliciumoxide noemen, hebben ze niet een *werkelijk* maar slechts een *denkbeeldig* en puur hypothetisch recht om te veronderstellen dat, als ze de splitsing voortzetten (wat ze natuurlijk niet kunnen), de molecule die zich in zijn scheikundige bestanddelen (silicium en zuurstof) opsplitst, uiteindelijk iets zou opleveren wat als twee *elementaire lichamen moet* worden beschouwd – omdat de erkende autoriteiten die opvatting hebben!

---

[1] Artikel van Henry de Parville, een van de beste Franse populair-wetenschappelijke schrijvers. – *Journal des Débats*.

Noch een atoom silicium noch een atoom zuurstof kan verder worden onderverdeeld in iets anders – zeggen ze. Maar de enige reden die we voor zo'n vreemde overtuiging kunnen vinden is, dat ze het experiment hebben uitgeprobeerd en – daarin niet zijn geslaagd. Maar hoe kunnen ze zeggen dat een nieuwe ontdekking, een uitvinding van nieuwe, verder geperfectioneerde apparaten en instrumenten, niet op een dag hun ongelijk kan aantonen? Hoe kunnen ze weten of deze lichaampjes, die nu 'elementaire ATOMEN' worden genoemd, niet op hun beurt samengestelde lichamen of moleculen zijn, die, als ze met nog grotere nauwkeurigheid worden ontleed, de *werkelijke*, oorspronkelijke, elementaire bolletjes blijken te bevatten, de *grove* omhulsels van de nog fijnere atoomvonk – de levensvonk, de oorsprong van elektriciteit – die nog steeds STOF is! Terecht heeft Henry Khunrath, de grootste van de middeleeuwse alchemisten en rozenkruisers, verklaard dat de geest in de mens – en in elk atoom – als een schitterende vlam is gehuld in een min of meer doorschijnend bolletje – dat hij de *ziel* noemt. En omdat de wetenschappers erkend hebben dat ze niets weten van (a) de oorsprong van stof of kracht; (b) noch van elektriciteit of leven, en (c) dat hun kennis van de uiteindelijke moleculen van de anorganische stof nul is; waarom, vraag ik, wordt van een onderzoeker van het occultisme, waarvan de grote meesters misschien essenties kennen die de professoren van de moderne materialistische school niet kunnen 'zien, ruiken of proeven' – waarom wordt van hem verwacht dat hij hun definities van wat STOF en KRACHT zijn, aanvaardt als het laatste woord van de onfeilbare wetenschap?

'De wetenschappers', zegt onze criticus ons, 'gebruiken licht, warmte, magnetisme, elektriciteit en geluid als onderzoeksmiddelen'; en tegelijkertijd verkondigt hij de nu ketterse stelling 'dat deze verschillende manifestaties van kracht onweegbaar zijn'. Ik moet aanvoeren dat als hij over *onweegbare* middelen spreekt, hij tegen de decreten van zijn eigen grote meesters zondigt. Laat hij de boeken over de onlangs gereorganiseerde scheikunde die gebaseerd is op de 'Wet van Avogadro' bestuderen, en dan zal hij tot de ontdekking komen dat de uitdrukking *onweegbare* middelen nu als een wetenschappelijke absurditeit wordt beschouwd. De meest recente conclusies waartoe de moderne scheikunde is gekomen, hebben haar blijkbaar ertoe gebracht het woord *onweegbaar* te verwerpen, en af te rekenen met die leerboeken van de pre-moderne wetenschap die de verschijnselen van warmte en elektriciteit toeschrijven aan *ijle vormen van stof*. Ze beweren dat

aan een lichaam niets kan worden onttrokken of toegevoegd zonder het gewicht ervan te veranderen. Dit werd gezegd en geschreven in 1876 door een van de grootste scheikundigen van Amerika. Zijn ze door dit alles iets wijzer geworden? Zijn ze in staat geweest de oude en taboe verklaarde flogistontheorie van Stahl, Priestly, Scheele en anderen door een meer wetenschappelijke te vervangen? Of zijn ze er, door tot hun eigen tevredenheid te bewijzen dat het hoogst onwetenschappelijk is om de verschijnselen van warmte en elektriciteit aan ijle vormen van stof toe te schrijven, tegelijkertijd ook in geslaagd om aan te tonen wat kracht, stof, energie, vuur, elektriciteit en LEVEN werkelijk zijn? Het flogiston van Stahl – een verbrandingstheorie die door Aristoteles en de Griekse filosofen werd onderwezen – zoals die werd uitgewerkt door Scheele, de arme Zweedse apotheker, in het geheim een student van het occultisme, die, zoals prof. Cooke over hem zegt, 'in een jaar meer aan onze scheikundige kennis toevoegde dan Lavoisier in zijn hele leven' – was niet alleen maar verbeelding, hoewel men Lavoisier toestond haar taboe te verklaren en omver te werpen. Maar als de hogepriesters van de moderne wetenschap meer waarde zouden hechten aan de *essentie* van de dingen dan aan wat niet meer dan generalisaties zijn, dan waren ze misschien beter dan nu in staat de wereld iets meer te zeggen over de 'uiteindelijke samenstelling van de stof'. Het is algemeen bekend dat Lavoisier door het omverwerpen van de flogistontheorie geen enkel belangrijk feit aan onze kennis toevoegde maar alleen 'een grote generalisatie'.

De occultisten houden liever vast aan de basistheorieën van de oude wetenschappen. Evenmin als de opstellers van de *oude* theorie kennen ze aan het flogiston – dat zijn bijzondere naam dankt aan een van de eigenschappen van ākāśa – een gewicht toe; iets wat niet-ingewijden in het algemeen aan alle stof toekennen. En hoewel het voor ons een *beginsel*, een goed gedefinieerde essentie, is, terwijl het voor Stahl en anderen een ongedefinieerde essentie was, zagen zij het toch evenmin als wij als *stof* in de betekenis die de huidige wetenschappers eraan hechten. Zoals een van hun professoren het uitdrukt: 'Interpreteer flogiston als energie en vervang in Stahls werk over scheikunde en natuurkunde uit 1731 flogiston door energie en u heeft . . . onze grote moderne leer van het behoud van energie'. Inderdaad, het is de 'grote moderne leer', maar – *plus* iets anders, kan ik eraan toevoegen. Nauwelijks een jaar nadat deze woorden waren uitgesproken, heeft de ontdekking door prof. Crookes van de *stralende stof* – waarover later

méér – al hun eerdere theorieën bijna volledig omvergeworpen.

'Kracht, energie, fysiek middel, zijn eenvoudig verschillende woorden om dezelfde gedachte uit te drukken', merkt onze criticus op. Ik denk dat hij het mis heeft. Tot op heden zijn de wetenschappers het niet eens over een naam voor elektriciteit, die een duidelijke en begrijpelijke definitie zou geven van dit 'heel mysterieuze middel', zoals prof. Balfour Stewart haar noemt. Terwijl laatstgenoemde verklaart dat elektriciteit of 'elektrische aantrekking *waarschijnlijk* beschouwd kan worden als in het bijzonder verwant aan die kracht die we scheikundige affiniteit noemen', en prof. Tyndall het alleen 'een vorm van beweging' noemt, beschouwt prof. A. Bain elektriciteit als een van de vijf belangrijkste machten of krachten in de natuur: 'Eén is mechanisch of molair (met betrekking tot een stoffelijk lichaam als geheel), de impuls van bewegende stof', de andere zijn 'moleculair of in de moleculen belichaamd' – en worden eveneens *verondersteld* (??) in beweging te zijn – deze zijn warmte, licht, scheikundige kracht, *elektriciteit*.'[1] Ik ben bang dat deze drie definities door een nauwkeurige analyse niet duidelijker zullen worden.

Een bepaalde conclusie die 'een theosoof' trekt is eveneens opmerkelijk. Na ons eraan herinnerd te hebben dat er nu 'nog geen wetenschappelijk apparaat bekend is waarmee een lichtstraal kan worden gewogen', verzekert hij ons 'dat *kan worden aangetoond dat* de universele ether van de wetenschap, die in een uiterst ijle toestand verkeert, *enig gewicht heeft*'. Deze bewering klinkt heel vreemd voor hen die de ether als een realiteit beschouwen, en die *weten* dat hij niet opgesloten kan worden omdat hij de dichtste stof even gemakkelijk doordringt als water een spons; en de veronderstelling kan door de moderne wetenschap niet worden bevestigd. Als ze erin slaagt haar *zuiver hypothetische* middenstof te wegen, waarvan het bestaan tot op heden slechts een hypothese is die goed van pas komt om haar golftheorie te steunen, zullen we wel voor haar toverstaf moeten buigen. Als onze broeder zo graag autoriteiten citeert, laat hij dan een volgende keer dit aanhalen:

> Of er zulke dingen als ethergolven zijn of niet . . . we stellen deze afmetingen in onze verbeelding voor als golflengten . . . en iedere natuurkundige zal bevestigen . . . dat hoewel onze theorie misschien

[1] Balfour Stewart, *Op.cit.*, appendix, 'The correlations of nervous and mental forces', blz. 205.

alleen een hersenschim van onze wetenschappelijke dromen is, deze grootheden, de afmetingen van iets moeten zijn.[1]

Na zo'n openlijke bekentenis wordt het enigszins moeilijk te geloven dat de wetenschap kan *bewijzen* dat de universele ether 'enig gewicht heeft'.

Aan de andere kant betwijfelt onze criticus terecht of er ooit een instrument is ontworpen 'om een lichtstraal te wegen'; hoewel hij ten onrechte licht 'een kracht of energie' blijft noemen. Nu wil ik beweren dat – zelfs in strikte overeenstemming met de moderne wetenschap, die, zoals we kunnen aantonen, haar onderwerpen in negen van de tien gevallen een verkeerde naam geeft en dat vervolgens domweg erkent, zonder de geringste poging te doen om haar misleidende termen te verbeteren – licht nooit als 'een kracht' werd beschouwd. Het is, zegt de wetenschap, een '*manifestatie* van energie', een 'vorm van beweging', voortgebracht door een snelle trilling van de moleculen van een lichtgevend lichaam en overgebracht door de ethergolven. Hetzelfde geldt voor *warmte* en *geluid*, waarbij de overbrenging van laatstgenoemde samen met de ethertrillingen afhangt van de golvingen van een tussenliggende atmosfeer. Prof. Crookes dacht op een bepaald moment dat hij had ontdekt dat licht een *kracht* is, maar hij ontdekte al snel zijn fout. De verklaring van Thomas Young over de golftheorie van het licht geldt nu evengoed als altijd, en toont aan dat wat we licht noemen eenvoudig een indruk op het netvlies is, voortgebracht door de golvende beweging van stofdeeltjes. Licht is dus evenals warmte, waarvan het de kroon is – eenvoudig de schim of schaduw van stof in beweging, de grenzeloze, eeuwige, oneindige RUIMTE, BEWEGING en DUUR, de drie-ene essentie van wat de deïsten God, en wij het ene element noemen; geest-stof, of stof-geest, waarvan we de zevenvoudige eigenschappen omschrijven in zijn drieledige abstracte vorm door de gelijkzijdige driehoek. Hoewel de middeleeuwse theosofen en de hedendaagse occultisten de spirituele ziel – het vāhana [voertuig] van de zevende, de zuivere, onstoffelijke vonk – 'een vuur ontleend aan de eeuwige oceaan van licht' noemen, noemen ze haar in esoterische taal ook 'een trilling van de eeuwige beweging'; en laatstgenoemde kan zeker niet *buiten* de stof bestaan. De wetenschappers hebben onlangs 'een *vierde* toestand van de stof' ontdekt, terwijl de occultisten eeuwen geleden al voorbij de zesde zijn doorgedrongen, en daarom niet con-

[1] Cooke, *The New Chemistry*, 1876, blz. 23-4.

cluderen maar WETEN dat de zevende – de laatste – bestaat.

Als prof. Balfour Stewart probeert aan te tonen dat licht een energie of kracht is, citeert hij Aristoteles, en merkt op dat de Griekse filosoof het denkbeeld schijnt te hebben gekoesterd dat 'licht geen lichaam of emanatie van een lichaam is (want dat zou volgens Aristoteles ook een soort lichaam zijn), en dat licht daarom een energie of een handeling is'. Hiertegen maak ik bezwaar en antwoord dat als we ons geen beweging zonder kracht kunnen voorstellen, we ons nog veel minder een 'energie of handeling' kunnen voorstellen die eeuwig in de grenzeloze ruimte bestaat, of zich zelfs manifesteert, zonder een of ander soort lichaam. De opvattingen over 'lichaam' en 'stof van Aristoteles en Plato, de stichters van de twee grote rivaliserende scholen van de oudheid, stonden in veel opzichten misschien tegenover elkaar, maar ze staan nog verder af van de opvattingen over 'lichaam' en 'stof' van onze hedendaagse wetenschappers. De theosofen van vroeger en nu, de alchemisten en rozenkruisers hebben altijd beweerd dat 'licht', 'warmte', 'geluid' en 'elektriciteit' niet als op zichzelf bestaande dingen bestonden; en er zou in de natuur al helemaal geen vacuüm kunnen bestaan. En nu bevestigen de resultaten van oud en modern onderzoek volledig wat ze altijd hebben beweerd, namelijk dat er in werkelijkheid niet zoiets als een 'ultraviolette straal', 'een lichtstraal' of een 'warmtestraal' bestaat. *Er bestaat niets anders dan stralende energie*, of zoals een wetenschapper in de *Scientific American*[1] het uitdrukt, stralende energie – 'een soort beweging, die trillingen in de ruimte veroorzaakt van iets tussen ons en de zon – *iets dat we zonder het ten volle te begrijpen* [inderdaad!] 'ether' noemen en dat overal aanwezig is, zelfs in het *vacuüm van een stralingsmeter*'. Deze zin is, hoe onduidelijk ook, niettemin het laatste woord van de wetenschap. Nogmaals: ''actiniteit', 'licht' of 'warmte' zijn slechts verschillende namen die we aan een en dezelfde oorzaak, stralende energie, geven.' En men zegt ons eveneens, dat de ultraviolette of ten onrechte actinisch genoemde stralen, evenals die welke het oog ziet als blauw of groen of rood, en die welke de thermometer voelt 'allemaal het gevolg zijn van één oorzaak – beweging van de ether'.

Omdat de zon en de ether boven alle twijfel *stoffelijke* lichamen zijn, moeten noodzakelijkerwijs al hun gevolgen – licht, warmte,

[1] Prof. S.P. Langley, 'The sun's radiant energy', *Scientific American*, 26 juli 1879, blz. 53.

geluid, elektriciteit, enz. – in overeenstemming met de definitie van Aristoteles (zoals deze wordt aangenomen, maar enigszins verkeerd wordt opgevat, door prof. Balfour Stewart) ook een 'soort lichaam zijn', en dus – STOF.

Maar wat is stof in werkelijkheid? We hebben gezien dat het nauwelijks mogelijk is elektriciteit een kracht te noemen, en toch wordt ons verboden, op straffe van onwetenschappelijk genoemd te worden, haar stof te noemen! Elektriciteit heeft geen gewicht – onderwijst ons 'een theosoof' – en dus kan het geen *stof* zijn. Over beide kanten van de zaak is heel wat te zeggen. De proef van Mallet, welke die van Pirani (1878) bevestigde, toonde aan dat elektriciteit de invloed van de zwaartekracht ondergaat, en dus enig gewicht moet hebben. Een recht stuk koperdraad – met omlaag gebogen uiteinden – is in het midden aan een van de armen van een gevoelige weegschaal bevestigd, terwijl de omgebogen uiteinden in kwik gedompeld zijn. Als de stroom van een sterke batterij door de draad wordt gevoerd door middel van het kwik, gaat de arm waaraan de draad is bevestigd, hoewel ze in nauwkeurig evenwicht is gebracht door een tegenwicht, waarneembaar omlaag, ondanks de weerstand die door de opwaartse druk van het kwik wordt veroorzaakt. De tegenstanders van Mallet die toen probeerden aan te tonen dat de zwaartekracht niets te maken had met het feit dat de arm omlaagging, maar dat dit te wijten was aan de wet van aantrekking tussen elektrische stromen, en die daartoe de theorie van Barlow over elektrische stromen naar voren brachten en Ampère's ontdekking dat elektrische stromen die in tegengestelde richting gaan, elkaar afstoten en soms tegen de richting van de zwaartekracht in worden gedreven – bewezen alleen dat de wetenschappers het zelden eens zijn, en dat de vraag nog altijd openstaat. Dit roept echter een bijkomstige vraag op, namelijk wat de 'wet van de zwaartekracht is'. De huidige wetenschappers nemen aan dat 'zwaartekracht' en 'aantrekkingskracht' volkomen verschillende dingen zijn. Maar de dag is misschien niet ver meer waarop de theorie van de occultisten dat de 'wet van de zwaartekracht' niet meer of minder is dan de 'wet van aantrekking en afstoting', wetenschappelijk juist zal blijken te zijn.

De wetenschap mag natuurlijk, als ze dat graag wil, elektriciteit een kracht noemen. Maar door haar in dezelfde groep te plaatsen als licht en warmte, die geen krachten mogen worden genoemd, moet ze óf toegeven inconsequent te zijn óf stilzwijgend erkennen dat ze 'een soort stof' is. Maar of elektriciteit gewicht heeft of niet, geen echte weten-

schapper is bereid om aan te tonen dat er geen stof zo licht is dat ze niet met onze tegenwoordige instrumenten gewogen kan worden. En dit brengt ons direct tot de meest recente ontdekking – een van de grootste van de wetenschap – ik bedoel de 'stralende stof' van Crookes, of zoals ze nu wordt genoemd: DE VIERDE TOESTAND VAN DE STOF.

Dat de drie aggregatietoestanden van de stof – vast, vloeibaar en gasvormig – slechts zoveel stadia zijn van een onafgebroken reeks van fysieke continuïteit, en dat de drie in elkaar overgaan of worden omgezet bij onmerkbare overgangen, hoeft geen verder bewijs, denken we. Maar wat voor ons occultisten van groter belang is, is de erkenning door diverse eminente wetenschappers in verschillende artikelen over de ontdekking van die vierde toestand van de stof. Eén van hen zegt in de *Scientific American*:

> De veronderstelling dat de drie aggregatietoestanden het aantal mogelijke toestanden van de stof niet uitputten, is niet onwaarschijnlijker dan de veronderstelling dat de mogelijkheden van het geluid zich uitstrekken tot luchtgolven die voor ons gehoor onwaarneembaar zijn, of de veronderstelling dat er ethergolven kunnen zijn die te snel of te langzaam zijn om door onze ogen als licht te worden waargenomen.

En nu prof. Crookes erin geslaagd is gassen te verdunnen tot een toestand die zo ijl is dat ze 'redelijk goed kan worden beschreven als ultra-gasvormig, en die een heel nieuw stel eigenschappen vertoont', waarom moet men de occultisten dan de les lezen, omdat ze verklaren dat er voorbij die 'ultra-gasvormige' toestand nog meer toestanden van de stof zijn, zo ultra-ijl, zelfs in hun grovere manifestaties – zoals elektriciteit in al haar bekende vormen – dat ze de wetenschappelijke zintuigen nogal misleid hebben waardoor de wetenschappers elektriciteit een kracht gaan noemen! Ze zeggen ons dat, als men de ijlheid van een gas tot een zo hoge graad opvoert, zoals in de volmaakste vacuüms kan worden bereikt, het aantal moleculen zo verminderd kan worden dat hun botsingen onder gunstige omstandigheden zo gering in aantal worden vergeleken met het aantal lichamen, dat ze niet langer een beslissende invloed hebben op het fysieke karakter van de stof die wordt waargenomen. Met andere woorden, ze zeggen dat 'de vrij zwevende moleculen, als ze de wetten van kinetische energie kunnen volgen zonder elkaar te verstoren, *zullen ophouden de eigenschappen te vertonen die kenmerkend zijn voor de gasvormige toestand, en een heel nieuw*

stel eigenschappen zullen aannemen. Dit is STRALENDE STOF. En daarachter ligt de oorsprong van elektriciteit – die nog altijd STOF is.

Zou het van onze kant te aanmatigend zijn om de lezer eraan te herinneren dat, als er een *vierde* toestand van de stof is ontdekt door prof. Crookes en een *vierde* dimensie van de ruimte door prof. Zöllner, die beiden tot de voorhoede van de wetenschap behoren, het niet onmogelijk is dat men na verloop van tijd een vijfde, zesde en zelfs een *zevende* toestand van de stof zal ontdekken, en ook zeven zintuigen in de mens, en dat de hele natuur uiteindelijk zevenvoudig zal blijken te zijn? Want wie kan aan haar mogelijkheden grenzen stellen? Over zijn ontdekking merkt prof. Crookes terecht op dat de verschijnselen die hij in zijn leeggepompte buizen heeft onderzocht, aan de fysieke wetenschap een heel 'nieuw onderzoeksterrein onthullen, een nieuwe wereld –

> Een wereld waarin de stof in een vierde toestand bestaat, waarin de corpusculaire theorie van het licht van kracht is, en waar het licht zich niet altijd in een rechte lijn voortplant, maar waarin we nooit kunnen doordringen, en we tevreden moeten zijn om van buitenaf waar te nemen en te experimenteren.[1]

Hierop zou de occultist kunnen antwoorden: 'Ook al kunnen we nooit met behulp van onze fysieke zintuigen daarin doordringen, we zijn er al lang met onze spirituele zintuigen en in onze *spirituele* lichamen binnengegaan en zelfs nog veel verder.'

En nu wil ik dit te lange artikel besluiten met de volgende overweging. De Ouden hebben hun mythen nooit *verzonnen*. Iemand die met de wetenschap van de occulte symboliek bekend is, kan altijd een wetenschappelijk *feit* ontdekken achter het masker van overdreven fantasie. Zo zou men als men de moeite nam de legende van Electra – een van de zeven Atlantiden – in het licht van de occulte wetenschap te bestuderen, al snel de werkelijke aard van elektriciteit ontdekken, en begrijpen dat het weinig uitmaakt of we haar kracht of stof noemen, omdat ze beide is; en tot dusver zijn beide termen, in de betekenis die de wetenschap eraan toekent, onjuiste benamingen. We weten dat Electra dochter is van Atlas, de titan, en zijn vrouw Pleione, de dochter van de Oceaan. . . .

Zoals prof. Le Conte terecht opmerkt: 'Veel van de beste weten-

---

[1] William Crookes, 'The Bakerian Lecture – On the illumination of lines of molecular pressure, and the trajectory of molecules', *Phil. Trans. R. Soc. Lond.*, januari 1879, blz. 164.

schappers maken het gebruik van de term *levenskracht* belachelijk als een overblijfsel van bijgeloof, en toch gebruiken dezelfde mensen woorden als zwaartekracht, magnetische kracht, scheikundige kracht, fysieke kracht, elektrische kracht, enz.',[1] en zijn al met al niet in staat te verklaren wat leven, of zelfs elektriciteit, *is*; noch zijn ze in staat een goede reden op te geven voor het bekende feit dat in het lichaam van een dier dat door de bliksem is gedood, het bloed na de dood niet stolt.

De scheikunde toont aan dat elk atoom, zowel in de organische als anorganische natuur, aan polarisatie onderhevig is, hetzij in zijn atomaire massa of als een eenheid, en dat de trage stof verbonden is met zwaartekracht, licht met warmte, enz., en daardoor latente elektriciteit moet bevatten. En toch staat diezelfde scheikunde erop om onderscheid te maken tussen organische en anorganische stof, hoewel beide het gevolg zijn van dezelfde mysterieuze energie, die bij haar occulte processen in het laboratorium van de natuur altijd actief is, evenzeer in het mineralenrijk als in het plantenrijk. Daarom beweren de occultisten dat de filosofische opvatting over geest, evenals die over stof, moet berusten op een en dezelfde basis van verschijnselen, en voegen daaraan toe dat kracht en stof, geest en stof, of godheid en natuur, hoewel ze in hun respectieve manifestaties als tegenpolen kunnen worden beschouwd, in essentie en in feite één zijn, en dat het *leven* evenzeer in een dood als in een levend lichaam, in de organische als in de anorganische stof, aanwezig is. Dit is de reden waarom een occultist – terwijl de wetenschap nog altijd bezig is, en daar eeuwig mee door kan gaan, om het raadsel: 'Wat is leven?' op te lossen – zich kan veroorloven te weigeren die moeite te nemen, omdat hij beweert, met evenveel recht als elke bewering van het tegendeel, dat het leven, hetzij in zijn latente of in zijn dynamische vorm, overal is. Dat het even oneindig en onvernietigbaar is als de stof zelf, omdat het een niet zonder de ander kan bestaan, en dat elektriciteit de essentie en oorzaak is van *het leven zelf*.

Purusha bestaat niet zonder prakriti, noch kan prakriti of plastische stof bestaan zonder purusha, of geest, levensenergie, LEVEN. Purusha en prakriti zijn de twee polen van het ene eeuwige element, en zijn synonieme en verwisselbare termen. Ons lichaam, als organisch weefsel, is in feite 'een veranderlijk samenstel van scheikundige krachten', *plus* een moleculaire kracht – zoals prof. Bain elektriciteit noemt – die er

---

[1] Stewart, *Op.cit.*, appendix, 'Correlation of vital with chemical and physical forces', blz. 196.

gedurende het leven dynamisch in woedt, en zijn deeltjes uiteenrukt bij de dood, om zich na dat proces in een scheikundige kracht om te zetten, en dan opnieuw op te staan als een elektrische kracht of *leven* in elk individueel atoom. Daarom zal ze, of men haar nu kracht of stof noemt, altijd de alomtegenwoordige proteus van het heelal blijven, het ene element – LEVEN – geest of kracht aan haar *negatieve*, stof aan haar *positieve* pool; eerstgenoemde het MATERIO-SPIRITUELE, laatstgenoemde het MATERIO-FYSIEKE HEELAL – de natuur, svabhavat of ONVERNIETIGBARE STOF.

Dood en onsterfelijkheid

['Death and immortality', *The Theosophist*, november 1882, blz. 28-9; *CW* 4:250-6]

De volgende brief verwoordt een probleem waarop heel waarschijnlijk ook andere lezers van de geciteerde passage dan onze correspondent zijn gestuit.

Occulte fragmenten en het *Boek van Kiu-te*

Aan de redactrice van *The Theosophist*:

In het artikel over 'de dood' door wijlen Éliphas Lévi, in het oktobernummer van *The Theosophist*,[1] zegt de schrijver dat 'teneinde onsterfelijk in het goede te zijn men zich moet vereenzelvigen met God; om onsterfelijk in het kwade te zijn, met Satan. Dit zijn de twee polen van de wereld van de zielen; *tussen deze twee polen vegeteert en sterft het nutteloze deel van de mensheid zonder herinnering*.' In uw verklarende aantekening over deze passage citeert u het *Boek van Kiu-te* dat zegt:

'Om de stroom van onsterfelijkheid in te gaan, of beter gezegd voor zichzelf een *eindeloze reeks wedergeboorten als bewuste entiteit* te verzekeren, moet men een medewerker met de natuur worden, ten goede of ten kwade, in haar werk van schepping en herschepping, of in dat van vernietiging. Alleen van de *nutteloze luilakken* ontdoet ze zich, door hen met geweld uit te werpen en ze met miljoenen tegelijk als zelfbewuste entiteiten te vernietigen. Dus, terwijl

[1] Oktober 1881, blz. 12-15. Zie *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*, 1:427-32.

de goeden en zuiveren ernaar streven nirvāṇa . . . te bereiken, zullen de verdorven mensen daarentegen een reeks levens zoeken als bewuste, duidelijk afgebakende bestaansvormen of wezens, die liever steeds lijden onder de wet van vergeldende rechtvaardigheid dan hun levens op te geven als delen van het allesomvattende, universele geheel. Terwijl ze zich goed bewust zijn dat ze nooit kunnen verwachten uiteindelijke rust in zuivere geest of nirvāṇa te bereiken, hechten ze zich liever aan het leven in elke vorm, dan dat ze afstand doen van dat 'verlangen naar het leven', of taṇhā, dat ervoor zorgt dat een nieuwe verzameling skandha's, of individualiteit, wordt wedergeboren. . . . Er zijn door en door slechte en verdorven mensen die toch even verstandelijk en *spiritueel* op het kwade zijn gericht, als spirituele mensen op het goede. De ego's van zulke mensen kunnen de wet van algehele vernietiging nog eeuwenlang ontlopen. . . . Warmte en koude zijn de twee polen, namelijk goed en kwaad, *geest* en *stof*. De natuur spuwt het 'lauwe' of 'nutteloze deel van de mensheid' uit, d.w.z. vernietigt het.'

In hetzelfde nummer waarin het bovenstaande voorkomt, staan de 'Fragments of occult truth' en we vernemen daaruit dat er zeven entiteiten of beginselen zijn die een mens samenstellen. Wanneer de dood plaatsvindt, worden de eerste drie beginselen (namelijk het lichaam, de levensenergie en het astrale lichaam) ontbonden; en voor de vier overblijvende beginselen 'zijn er *twee* mogelijkheden'. Indien het spirituele ego (zesde beginsel) zich tijdens het leven richtte op stoffelijke zaken, dan gaat het na de dood verder met zich blindelings vast te klampen aan de lagere elementen van zijn vroegere samenstelling, en de ware geest maakt zich daarvan los en gaat ergens anders heen, terwijl het spirituele ego ook uiteenvalt en ophoudt te bestaan. Onder zulke omstandigheden blijven slechts twee entiteiten over (het vierde en het vijfde, namelijk kāmarūpa en het fysieke ego), en de *schillen* hebben lange perioden nodig om uiteen te vallen.

Als daarentegen het ego zich vooral op spirituele dingen heeft gericht, zal het zich aan de geest hechten, en met deze overgaan naar de aangrenzende *wereld van gevolgen*, en daar uit zichzelf met de hulp van de geest een nieuw ego ontwikkelen dat wordt wedergeboren (na een korte periode van vrijheid en geluk) in de eerstvolgende hogere objectieve wereld van oorzaken.

De 'Fragments' leren dat er, met uitzondering van het geval van de hogere adepten, twee toestanden zijn: Ten eerste die waarin de geest verplicht is zijn band te verbreken; en ten tweede die waarin de geest in staat is zijn band met het vierde, vijfde en zesde beginsel voort te zetten. In beide gevallen vallen het vierde en vijfde begin-

sel na een langere of kortere periode uiteen, en in het geval van spirituele mensen ondergaat het spirituele ego een reeks van steeds hogere geboorten, terwijl in het geval van heel slechte mensen er geen spiritueel ego overblijft en het vierde en vijfde beginsel na ontzaglijk lange tijd eenvoudig uiteenvallen.

De 'Fragments' schijnen geen ruimte te laten voor een derde of tussenliggend geval dat de toestand zou kunnen verklaren van Éliphas Lévi's 'nutteloze deel' van de mensheid na de dood. Ik denk ook dat er maar twee gevallen kunnen zijn: (1) de geest behoudt de band, of (2) hij verbreekt de band. Wat wordt dan bedoeld met het 'nutteloze deel van de mensheid', dat, zoals u het voorstelt, met miljoenen tegelijk wordt vernietigd? Zijn ze een combinatie van minder dan zeven beginselen? Dat kan niet het geval zijn, want zelfs de heel slechte en verdorven mensen hebben ze alle zeven. Wat gebeurt er dan met het vierde, vijfde, zesde en zevende beginsel in het geval van het zogenaamde 'nutteloze deel van de mensheid'?

Verder vertellen de 'Fragments' ons dat in het geval van slechte mensen het vierde en vijfde beginsel eenvoudig uiteenvallen na lange tijdperken, terwijl u in uw boven geciteerde aantekening zegt dat ze 'een reeks levens zoeken als bewuste, duidelijk afgebakende bestaansvormen of wezens', en ook schrijft u in de aantekening bij het woord 'hel', dat ze 'een wereld van bijna absolute stof' is 'en een die voorafgaat aan de laatste in de 'kringloop van noodzakelijkheid', waaruit 'geen verlossing is, want daar heerst absolute spirituele duisternis'. Deze beide aantekeningen schijnen aan te geven dat in het geval van verdorven mensen het vierde en vijfde beginsel opnieuw geboren worden in lagere werelden en een reeks bewuste bestaansvormen hebben.

De 'Fragments' zijn, zoals wordt toegegeven, het product van de 'broeders', en wat ik daaruit na zorgvuldige bestudering kon opmaken, is schijnbaar niet in overeenstemming met uw aantekeningen die hierboven zijn geciteerd. Blijkbaar is er ergens een leemte, en omdat het 'nutteloze deel van de mensheid' in zoverre is vermeld, is een verdergaande verklaring over hen nodig om uw overigens geleerde aantekening met de 'Fragments' te laten overeenstemmen. Ik wil nog noemen dat bij elke stap de woorden 'stof' en 'geest' de meerderheid van uw lezers in verwarring brengen, en het is heel belangrijk en nodig dat deze beide woorden naar tevredenheid worden verklaard, zodat de gemiddelde lezer kan begrijpen waar het verschil tussen beide ligt; wat er wordt bedoeld met stof die uit geest emaneert, en of geest niet in zoverre beperkt wordt door emanatie van stof daaruit.

N.D.K., lid van de TS

⁂ De schijnbare tegenstrijdigheid tussen de twee verklaringen die onze correspondent citeert, betreft helemaal geen echte tegenspraak, en evenmin is er een 'leemte' in de verklaring. De verwarring ontstaat doordat gewone denkers, voor wie occulte denkbeelden ongebruikelijk zijn, niet vertrouwd zijn met het onderscheid tussen de persoonlijke en individuele entiteiten in de mens. In moderne occulte geschriften is al vaak naar dit onderscheid verwezen, en ook in *Isis* zelf, waarin de verklaringen van wel honderd mysteries maar halfverborgen liggen – in vroegere werken over occulte filosofie waren ze volledig verborgen – ze wachten slechts tot er wordt gebruikgemaakt van intelligentie die wordt geleid door een beetje occulte kennis, om aan de dag te treden. Toen *Isis* werd geschreven, dachten zij die de impuls gaven om het boek voor te bereiden dat de tijd niet rijp was voor de gedetailleerde verkondiging van een groot aantal waarheden die ze nu bereid zijn in duidelijke taal mee te delen. Daarom werden de lezers van dat boek veeleer voorzien van wenken, schetsen en aanduidingen van de filosofie waarop het betrekking had, dan van systematische uiteenzettingen. Zo wordt bovengenoemd denkbeeld, het verschil tussen de persoonlijke en individuele identiteit, daarin aangestipt, zo niet volledig uiteengezet. Daar wordt het standpunt gegeven van bepaalde filosofen, waarmee, zoals men gemakkelijk inziet, de schrijfster instemt: 'Mens en ziel moesten hun onsterfelijkheid veroveren door naar het éénzijn op te stijgen, waarmee ze, indien ze slaagden, ten slotte werden verbonden. . . . De individualisatie van de mens na de dood hing af van de geest, niet van zijn ziel en zijn lichaam. Hoewel het woord 'persoonlijkheid', in de zin waarin het gewoonlijk wordt opgevat, iets absurds is wanneer men het letterlijk toepast op onze onsterfelijke essentie, is laatstgenoemde toch een afzonderlijke entiteit, en noodzakelijkerwijs onsterfelijk en eeuwig.'[1] En wat verderop staat: 'Iemand kan onsterfelijkheid hebben bereikt, en eeuwig hetzelfde innerlijke zelf blijven dat hij op aarde was, maar dit betekent niet noodzakelijk dat hij de meneer Smit of De Bruin moet blijven die hij op aarde was.'[2]

Een volledige beschouwing van deze denkbeelden zal het probleem oplossen waarop onze correspondent is gestuit. Éliphas Lévi spreekt over persoonlijkheden – de 'Fragments' over individualiteiten. Wat de persoonlijkheden betreft, is het 'nutteloze deel van de mensheid',

---

[1] *Isis ontsluierd*, 1:409.
[2] *Op.cit.*, 1:409.

waarnaar Éliphas Lévi verwijst, het overgrote deel daarvan. De *blijvende* instandhouding van een persoonlijke identiteit na de dood is een heel zeldzame prestatie die alleen wordt geleverd door hen die zich meester maken van de geheimen van de natuur en die hun eigen bovenstoffelijke ontwikkeling aansturen. Op zijn geliefde symbolische manier duidt Éliphas Lévi de mensen die erin slagen dit te doen aan als degenen die onsterfelijk in het goede zijn door vereenzelviging met God, of onsterfelijk in het kwade door vereenzelviging met Satan. Dat wil zeggen, de instandhouding van de persoonlijke identiteit na de dood (of beter gezegd die ver voorbij de dood gaat, waarbij we ons nu een verklaring van dit onderscheid voorbehouden) wordt alleen volbracht door adepten en tovenaars – waarbij de ene groep de hoogste geheime kennis door heilige methoden en met welwillende motieven heeft verworven, terwijl de andere ze door onheilige methoden en uit onedele motieven heeft verkregen. Maar dat wat het innerlijk zelf vormt – de zuiverder delen van de aardse persoonlijke ziel verenigd met de spirituele beginselen, die de essentiële individualiteit vormen – is verzekerd van een doorgaand leven in nieuwe geboorten, ongeacht of de persoon, van wie de aardse omgeving zijn huidige leefgebied is, met hogere kennis wordt begiftigd, of dat hij zijn leven lang een doodgewoon mens blijft.

Deze leer kan niet worden behandeld als een die onmiddellijk aansluit bij de inzichten van mensen van wie de opvattingen over onsterfelijkheid zijn verwrongen door de verachtelijke leer van de moderne kerken. Weinig exoterische religies vragen van hun aanhangers om hun verbeelding te verheffen boven de gedachte dat het leven na de dood een soort verlenging van het leven hier op aarde is. Ze worden aangemoedigd te geloven dat wanneer ze in dit leven goed zijn, ze tot in 'eeuwigheid' zullen voortleven in een of andere weelderige hemel, alsof ze naar een of ander ver land werden gebracht, waar ze wonderbaarlijk beschermd zijn tegen ziekte en verval, om voor altijd de meneer Smit of De Bruin te blijven die ze ook vóór hun verhuizing zijn geweest. De opvatting is precies even absurd, wanneer men er dieper over nadenkt, als die andere dat ze op grond van de verdiensten of zonden van dit korte leven – slechts een flits in de loop van de eeuwigheid – in staat zullen zijn zich van oneindige gelukzaligheid te verzekeren of zich de grootste verschrikking van een eeuwige straf op de hals te halen. Doel en middelen, oorzaken en gevolgen, moeten in gepaste verhouding tot elkaar blijven zowel in de werelden van de geest als in

die van de stof. Het is onzin dat iemand die niet eerst zijn persoonlijkheid tot iets volkomen abnormaals heeft gemaakt, zou denken dat deze redelijkerwijs kan worden beschouwd als *eeuwig* voortbestaand.

Het zou dwaas zijn zelfs maar te wensen dat ze zo zou kunnen voortbestaan, want hoe kunnen mensen die een minderwaardig, ellendig leven leiden, van wie de persoonlijkheid slechts een opeenhoping van ongelukkige en onwaardige herinneringen is, gelukkig zijn, als ze met hun ellende voor altijd een stereotype zouden worden dat eeuwig in contrast staat met de betere persoonlijkheden van andere stereotypen. De herinnering van elk persoonlijk leven wordt werkelijk onuitwisbaar bewaard in de mysterieuze verslagen van elk bestaan, en de onsterfelijke individuele spirituele entiteit zal op een dag – maar in een zo verre toekomst dat het nauwelijks de moeite waard is daarover nu veel na te denken – in staat zijn erop terug te zien, als op één van de bladzijden in het grote levensboek dat hij tegen die tijd zal hebben samengesteld. Maar laten we van deze heel transcendentale overdenkingen terugkeren tot de lotsbestemmingen die meer direct voor de deur staan voor de grote meerderheid van ons, over wie Éliphas Lévi zo onbeleefd spreekt als 'het nutteloze deel van de mensheid' – alleen nutteloos, laten we dit bedenken, met het oog op de huidige chaotische omstandigheden in de wereld, niet met het oog op het *innerlijk zelf* dat bestemd is om in de toekomst onder gunstiger omstandigheden heel vaak actief van het leven en zijn ervaringen te genieten, zowel op deze aarde als op hogere planeten.

De meeste mensen zullen maar al te zeer geneigd zijn te denken dat, hoe onbevredigend de omstandigheden misschien ook zijn, die hun tegenwoordige persoonlijkheden vormen, deze toch *zichzelf* zijn – 'niet veel zaaks, meneer, maar van mijzelf' – en dat de innerlijke spirituele monaden, waarvan ze zich maar heel vaag bewust zijn, tegen de tijd dat deze in nieuwe levens in heel andere omstandigheden verkeren, totaal andere mensen zullen zijn, in het lot van wie die mensen nu niet geïnteresseerd zijn. In feite zullen ze, als dat moment aanbreekt, het lot van die mensen heel interessant vinden, evenzeer als hun eigen lot hun nu interesseert. Maar terwijl we van dit deel van ons onderwerp afstappen, is er nog enige troost voor zwakke broeders die de gedachte dat ze hun tegenwoordige persoonlijkheid aan het einde van hun huidige leven moeten opgeven te somber achten om te kunnen verdragen. Éliphas Lévi's uiteenzetting van de leringen is – wat de geciteerde passage betreft – heel kort en gaat aan heel veel zaken voorbij die, vanuit het

standpunt dat we nu innemen, van groot belang zijn. Als de grote occultist over onsterfelijkheid spreekt, denkt hij aan de lange tijdsperioden waarin een adept en een tovenaar zijn persoonlijkheid kan doen voortleven. Wanneer hij spreekt over de vernietiging na dit leven, gaat hij aan een bepaalde tussenperiode voorbij, die misschien niet het overdenken waard is in vergelijking met het immense totaal van het bestaan, maar die niettemin zeker de aandacht waard is van mensen die gehecht zijn aan het kleine stukje van hun levenservaring die de persoonlijkheid, waarover we gesproken hebben, belichaamt.

In verschillende artikelen die de laatste maanden in dit tijdschrift zijn gepubliceerd, is verklaard dat de overgang van de spirituele monade naar een wedergeboorte niet onmiddellijk volgt op haar bevrijding van het lichaam van vlees dat het meest recent hier werd bewoond. In kāmaloka, of de atmosfeer van deze aarde, vindt de scheiding van de twee groepen etherische beginselen plaats, en in de grote meerderheid van de gevallen, waarin de vroegere persoonlijkheid – het vijfde beginsel – iets oplevert dat kan blijven voortbestaan en kan worden verenigd met het zesde, gaat de spirituele monade die op die manier het bewustzijn van de vroegere persoonlijkheid voorlopig behoudt, over in een toestand die devachan wordt genoemd, waar ze gedurende heel lange perioden, vergeleken met die van het leven op aarde, een bestaan leidt van pure voldoening en bewuste vreugde. Natuurlijk is deze toestand er niet een van activiteit en evenmin van stimulerende contrasten tussen vreugde en pijn, het 'streven naar resultaten' en succes, zoals de toestand van het fysieke leven, maar het is er één waarin de persoonlijkheid waarover we spreken, blijft bestaan, voor zover dit verenigbaar is met het niet voortduren van haar pijnlijke ervaringen. Vanuit deze toestand wordt de spirituele monade wedergeboren in het volgende actieve leven, en vanaf de dag van die wedergeboorte is het met de oude persoonlijkheid gedaan. Maar voor wie het denkbeeld 'wedergeboorte' en een nieuwe persoonlijkheid niet aantrekkelijk is, zal de leer van devachan – en bedenk dat deze 'leringen' een wetenschappelijk feit weergeven, waarvan de adepten hebben vastgesteld dat het even werkelijk is als de sterren, hoewel het voor de meesten van ons even ver buiten ons bereik ligt – zal de leer van devachan, zeggen we, voor mensen die hun herinneringen aan het aardse bestaan niet allemaal tegelijk kunnen opgeven, een warm plekje verschaffen om zich aan vast te houden.

Is zelfmoord een misdaad?

[‘Is suicide a crime?’, *The Theosophist*, november 1882, blz. 31-2; *CW* 4:257-61]

De schrijver in de Londense *Spiritualist* van november, die de ‘Fragments of occult truth’ speculatieve verzinsels noemt, kan die omschrijving volgens mij moeilijk toepassen op Fragment nr. 3, zo voorzichtig wordt de hypothese over zelfmoord daarin naar voren gebracht. Algemeen gesproken lijkt de hypothese best redelijk, bevredigt ze ons intuïtieve gevoel over de ethische wet van het heelal, en past zowel bij onze gebruikelijke denkbeelden als bij die welke we hebben ontleend aan de wetenschap. De conclusie die men kan trekken uit de twee vermelde gevallen, namelijk dat van een egoïstische zelfmoordenaar aan de ene kant, en dat van een onzelfzuchtige aan de andere kant, is dat, hoewel de toestanden na de dood misschien verschillen, het resultaat onveranderlijk slecht is, terwijl het verschil alleen bestaat in de mate van straf. Het lijkt mij dat de schrijver met deze conclusie niet aan alle mogelijke gevallen van zelfmoord heeft gedacht. Want ik beweer dat in sommige gevallen zelfopoffering niet alleen te rechtvaardigen is, maar ook moreel gewenst, en dat het resultaat van zo’n zelfopoffering onmogelijk slecht kan zijn. Ik wil één geval naar voren brengen, dat misschien uiterst zelden voorkomt, maar daarom niet per se een zuiver hypothetisch geval is, want ik ken ten minste één mens, in wie ik geïnteresseerd ben, die door gevoelens wordt gedreven die niet verschillen van die welke ik nu zal beschrijven, en die heel dankbaar zou zijn voor elk nieuw licht dat op dit duistere mysterieuze onderwerp zou kunnen worden geworpen. (1)

Stel dus dat iemand, die ik M. zal noemen, lang en diep nadenkt over de lastige vragen over de mysteries van het aardse bestaan, de bedoeling daarvan en de hoogste plichten van de mens. Om zijn denken te ondersteunen richt hij zich tot filosofische geschriften: vooral die met de verheven leringen van Boeddha. Ten slotte komt hij tot de conclusie dat het EERSTE en ENIGE doel van het bestaan is om onze medemensen van dienst te zijn; dat wanneer hij hierin tekortschiet dit betekent dat hij als bewust mens waardeloos is, en dat hij door een leven zonder waarde voort te zetten, eenvoudig de energie verspilt die aan hem is toevertrouwd, en die hij daarom niet mag verspillen. Hij probeert nuttig te zijn, maar schiet bedroevend tekort.

Wat is nu de oplossing? Bedenk dat hier geen 'zee van moeilijkheden' is waartegen men moet strijden, geen geschonden menselijke wet waarvoor men bang moet zijn, geen verdiende aardse straf die men wil ontlopen; in feite houdt deze zelfopoffering geen enkele morele lafheid in. M. maakt eenvoudig een einde aan een bestaan dat nutteloos is, en dat daarom niet aan zijn eigen oorspronkelijke doel voldoet. Is zijn daad niet te rechtvaardigen? Of moet ook hij het slachtoffer worden van een gedaanteverandering waardoor hij een spook en piśācha wordt, en waartegen Fragment nr. 3 zo ernstig waarschuwt? (2)

Misschien kan M. zich in zijn volgende leven van gunstiger omstandigheden verzekeren, en daardoor beter in staat zijn het doel van het zijn te verwezenlijken. Eigenlijk kan hij er nauwelijks slechter aan toe zijn; want, behalve dat hij door een prijzenswaardig motief gedreven wordt om plaats te maken voor iemand die van meer nut zou kunnen zijn, heeft hij in dit specifieke geval geen enkele morele misdaad begaan. (3)

Maar dit is nog niet alles. Ik ga een stap verder en zeg dat M. niet alleen nutteloos is, maar bepaald schadelijk. Naast zijn onvermogen om goed te doen blijkt hij ook een enigszins rusteloze aard te hebben die hem voortdurend aanspoort om *te proberen* goede dingen *te doen*. M. probeert het – zijn bestaan zou mensonwaardig zijn als hij het niet deed – en ontdekt dat hij door zijn onvermogen meestal de verkeerde dingen doet waardoor het mogelijk goede in feitelijk kwaad verandert; dat heel veel mensen door zijn karakter, geboorte en opvoeding betrokken raken bij de gevolgen van zijn misplaatste ijver, en de wereld als geheel meer lijdt onder zijn bestaan dan dat ze er baat bij heeft. Stel dat M. als hij tot zulke constateringen komt, probeert de logische conclusie daaruit te trekken, namelijk dat hij, omdat hij moreel verplicht is de ellende waaraan levende wezens op aarde onderworpen zijn, te verminderen, een einde aan zijn leven zou moeten maken, en daarmee het enige goede doet waartoe hij in staat is. Is er dan sprake van enige morele schuld omdat er in zo'n geval op de dood wordt vooruitgelopen? Ik zou beslist zeggen van niet. Sterker nog, ik beweer – hoewel dit natuurlijk door iemand met meer kennis kan worden gecorrigeerd – dat M. niet alleen het recht heeft zijn leven te beëindigen, maar dat hij een slecht mens zou zijn als hij het niet direct en zonder aarzelen deed, omdat zijn leven niet alleen nutteloos is maar ook schadelijk. (4)

M. vergist zich misschien; maar stel dat hij sterft in de gelukkige waan dat er in de dood al het goede, in het leven al het kwade is waartoe hij in staat is; zijn er dan in zijn geval geen verzachtende

omstandigheden, die sterk voor hem pleiten en hem helpen een val in die verschrikkelijke afgrond te voorkomen, waardoor uw lezers zo bang zijn geworden? (5) . . .

Een belangstellende

Aantekeningen van de redactrice:

(1) De 'belangstellende' is geen occultist, vandaar zijn bewering dat zelfmoord in sommige gevallen 'niet alleen te rechtvaardigen is, maar ook moreel gewenst'. Evenmin als moord is deze ooit te rechtvaardigen, hoe gewenst hij soms misschien ook lijkt. De occultist, die de dingen naar hun oorsprong en het uiteindelijke resultaat beoordeelt, onderwijst dat de persoon die verklaart dat iemand onder welke omstandigheden ook geroepen is een einde aan zijn leven te maken zich schuldig maakt aan een even groot misdrijf en een even verderfelijke drogreden als een volk dat zich het recht aanmatigt om in een oorlog duizenden onschuldige mensen te doden onder het voorwendsel het onrecht, dat het is aangedaan, te wreken. Al zulke redeneringen zijn de vruchten van avidyā die ten onrechte voor filosofie en wijsheid worden gehouden. Onze vriend heeft het zeker bij het verkeerde einde als hij denkt dat de schrijver van de 'Fragments' alleen tot zijn conclusies is gekomen omdat hij niet aan alle mogelijke gevallen van zelfmoord heeft gedacht. De gevolgen zijn in één opzicht zeker altijd dezelfde: en er is slechts één algemene wet of regel voor alle gevallen van zelfmoord. Maar juist omdat 'de toestanden na de dood' oneindig veel variaties kennen, is het onjuist om te concluderen dat deze verschillen *alleen de mate van straf* betreffen. Als het resultaat in *elk geval* bestaat uit de noodzaak om de aangewezen tijd voor het bewuste bestaan uit te leven, zien we niet in, hoe de 'belangstellende' tot zijn opvatting is gekomen dat 'het resultaat onveranderlijk slecht is'. Het resultaat is vol gevaren; maar er is hoop voor bepaalde zelfmoordenaars, en zelfs in veel gevallen een BELONING, indien het leven werd opgeofferd om andere levens te redden *en wanneer daarvoor geen andere mogelijkheid bestond*. Laat hij alinea 7 op blz. 313 van *The Theosophist* van september 1882 lezen en erover nadenken. Natuurlijk is het onderwerp door de schrijver eenvoudig gegeneraliseerd. Om alle gevallen van zelfmoordenaars en hun toestand na de dood uitvoerig te behandelen, zou een boekenplank vol uit de bibliotheek van het British Museum nodig zijn, niet alleen maar onze 'Fragments'.

(2) We herhalen: niemand heeft het recht om een einde te maken aan

zijn leven, alleen maar omdat het nutteloos is. Men zou evengoed de noodzaak kunnen bepleiten om aan te sporen tot zelfmoord van alle ongeneeslijke invaliden en gehandicapten die een voortdurende bron van beproevingen zijn voor hun familie; en de ethische schoonheid verkondigen van die wet die bij sommige primitieve stammen van eilanden in de Grote Oceaan van kracht is, volgens welke ze met krijgshaftige eerbewijzen hun oude mannen en vrouwen ter dood brengen. Het door de 'belangstellende' gegeven voorbeeld is ongelukkig gekozen. Er is een enorm verschil tussen de mens die zijn leven beëindigt uit afkeer van zijn voortdurende mislukkingen om goed te doen, uit wanhoop om ooit nuttig te zijn, of zelfs uit angst om zijn medemensen te schaden door in leven te blijven – en degene die het vrijwillig opgeeft om de levens te redden die aan zijn zorg zijn toevertrouwd of hem dierbaar zijn. De ene is een halfkrankzinnige mensenhater – de ander een held en martelaar. De ene berooft zich van zijn leven, de ander schenkt het als offer van menslievendheid en om zijn plicht te doen.

De kapitein die als enige overblijft aan boord van een zinkend schip; de mens die zijn plaats afstaat aan jongeren en zwakkeren in een boot waarin geen ruimte is voor iedereen; de dokter, de diacones en verpleegster die niet wijkt van de zijde van de patiënt die aan een besmettelijke ziekte sterft; de wetenschapper die zijn gezondheid verwoest door hersenwerk en uitputting, en *weet* dat hij dat doet, maar deze toch dag in dag uit, en nacht na nacht opoffert om een of andere grote wet van het heelal te ontdekken – een ontdekking die een grote zegen voor de mensheid kan betekenen; de moeder die zich voor een roofdier werpt dat haar kinderen aanvalt om ze te beschermen en ze tijd te geven om te vluchten – *zij zijn* allemaal geen *zelfmoordenaars*. De impuls die hen ertoe brengt om op die manier in te gaan tegen de eerste grote wet van de bezielde natuur – waarvan de eerste instinctieve neiging is om het leven te behouden – is verheven en edel. En hoewel ze allemaal in kāmaloka de voor hen vastgestelde levensduur zullen *moeten* uitleven, worden ze toch door iedereen bewonderd, en hun nagedachtenis zal onder de levenden nog langer in ere worden gehouden. We hopen allemaal dat wij in soortgelijke omstandigheden de moed zullen hebben om zo te sterven. Maar beslist niet zoals in het geval van de mens die de 'belangstellende' als voorbeeld heeft gekozen. Ondanks zijn bewering dat zo'n *zelfopoffering* 'geen enkele morele lafheid inhoudt' – noemen we dit beslist 'morele lafheid' en weigeren het een opoffering te noemen.

(3 en 4) In de meeste gevallen is er veel meer moed voor nodig om te leven dan om te sterven. Indien 'M.' denkt dat hij 'bepaald schadelijk' is, laat hij zich dan terugtrekken in het oerwoud of op een onbewoond eiland; of nog beter, in een grot of hutje in de buurt van een grote stad, en dan, terwijl hij een kluizenaarsleven leidt – een leven dat de mogelijkheid om iemand kwaad te doen, uitsluit – op een of andere manier werken voor de armen, voor de hongerlijders, voor mensen die in ellende verkeren. Als hij dat doet, kan niemand 'betrokken raken bij de gevolgen van zijn misplaatste ijver', terwijl hij, als hij ook maar over het geringste talent beschikt, velen goed kan doen door eenvoudige handenarbeid, verricht in een zo volledig mogelijke afzondering en stilte die gezien de omstandigheden konden worden bereikt. Alles is beter – zelfs al zou men een *dwaze* filantroop worden genoemd – dan *zelfmoord* te plegen, de meest laffe daad van alle; het is natuurlijk iets anders als dit in een vlaag van waanzin gebeurt.

(5) 'Belangstellende' vraagt of zijn 'M.' ook het slachtoffer moet worden van een gedaanteverandering waardoor hij een spook en piśācha wordt! Te oordelen naar de karakterschets die zijn vriend van hem heeft gegeven, zouden we zeggen dat hij van alle zelfmoordenaars de meeste kans heeft een spook van de seancekamer te worden. Hij heeft dan misschien 'geen enkele morele misdaad begaan', maar het feit dat hij een 'rusteloze aard heeft die hem voortdurend aanspoort om te proberen hier op aarde goede dingen te doen' is geen reden waarom hij dat ongelukkige lot (ongelukkig door de voortdurende mislukkingen) in kāmaloka zou ontlopen. Een 'misplaatste ijver' zal hem ongetwijfeld naar verschillende mediums voeren. Omdat hij aangetrokken wordt door het sterke magnetische verlangen van mediums en spiritisten, zal 'M.' waarschijnlijk menen dat hij 'moreel verplicht is de ellende waaraan levende wezens (mediums en gelovigen) op aarde onderworpen zijn te verminderen', en zal nogmaals niet alleen zichzelf maar ook de mensen die hem aantrekken, de mediums, *vernietigen*.

Gedachten over Atlantis en over inwijding[1]

[*The Theosophist*, november 1882, blz. 37-8; *CW* 4:262-6]

Atlantis, het verzonken continent, en bij uitstek het land van de 'kennis van goed en kwaad' (vooral laatstgenoemde), en bewoond door het vierde mensenras (wij zijn het vijfde) aan wie in de *Popol Vuh* (het boek van de Guatemalteken) helderziendheid werd toegeschreven en 'die alle dingen onmiddellijk wisten'. Éliphas Lévi verwijst naar de geheime overlevering, onder occultisten, over de grote strijd die plaatsvond in die verre prehistorie van Atlantis, tussen de 'zonen van God' – de ingewijde adepten van Śambhala (ooit een prachtig eiland in de binnenzee van het Tibetaanse plateau, en nu een even mooi land, een oase omringd door dorre woestijnen en zoutmeren) – en de Atlantiërs, de boze tovenaars van Thevetat.[2] Het is een ingeburgerd geloof bij de oosterse, en vooral de Mongoolse en Tibetaanse, occultisten dat tegen het einde van elk ras, wanneer de mensheid in die cyclus het hoogtepunt van haar kennis bereikt, ze zich verdeelt in twee verschillende groepen; de ene groep bestaat uit de 'zonen van het licht' en de andere uit de 'zonen van de duisternis', of de ingewijde adepten en de geboren tovenaars of – mediums. Tegen het einde van dat ras, wanneer hun gemengde nakomelingen de eerste pioniers leveren van een nieuw en hoger ras, komt de laatste en ultieme strijd waarin de 'zonen van de duisternis' meestal worden vernietigd door een grote natuurramp – hetzij door vuur of water. Atlantis verzonk, vandaar de conclusie dat dat deel van de mensheid van het vijfde ras dat zal bestaan uit 'geboren tovenaars' tijdens de toekomstige grote ramp zal worden vernietigd door vuur.

. . .

In de christelijke legende is de 'verlosser' de 'inwijder' die zijn leven opoffert voor het voorrecht om zijn leerlingen enkele grote waarheden te onderwijzen. Hij die het raadsel van de christelijke sfinx

---

[1] Noot vert.: Deze tekst staat in twee voetnoten van Blavatsky bij het artikel 'Gleanings from Éliphas Lévi'.

[2] Zie *Isis ontsluierd*, 1:728-33.

oplost, 'wordt de meester van het absolute' eenvoudig omdat het grootste mysterie van *alle* oude inwijdingen – van vroeger, nu en in de toekomst – hem duidelijk wordt gemaakt en aan hem wordt onthuld. Wie de allegorie *letterlijk* neemt, zal er zijn hele leven niets van snappen, en wie haar onthult aan het onwetende volk, verdient straf voor zijn gebrek aan onderscheidingsvermogen in zijn streven om 'parels voor de zwijnen te werpen'.

The Theosophist – die slechts gelezen wordt door intelligente mensen die, wanneer ze het begrijpen, bewijzen dat ze zoveel van de geheime kennis verdienen als aan hen kan worden gegeven – is het toegestaan om een hint te geven. Laat hem die het mysterie van de allegorie van zowel de sfinx als het kruis wil doorgronden, de inwijdingsrituelen van de Egyptenaren, Chaldeeën, oude joden, hindoes, enz., bestuderen. Hij zal dan de betekenis ontdekken van het woord 'verzoening' – dat veel ouder is dan het christendom – en ook die van 'de doop met bloed'. Op het laatste moment van de hoogste inwijding, wanneer de inwijder het laatste mysterieuze woord had onthuld, moest of de hiërofant of de 'pasgeborene', *de waardigste van de twee*, sterven, omdat twee adepten met *dezelfde* macht niet tegelijk moeten leven, en er is geen plaats op aarde voor wie *volmaakt* is.

Éliphas Lévi zinspeelt op het mysterie in zijn boeken zonder het te verklaren. Toch spreekt hij over Mozes, die op mysterieuze wijze sterft, en verdwijnt van de top van de berg Pisga nadat hij 'zijn handen had gelegd' op Aäron, die was ingewijd; over Jezus die sterft voor de discipel 'van wie hij hield', Johannes de schrijver van de *Apocalyps*, en over Johannes de Doper – de laatste van de echte *nazars*[1] van het Oude Testament, die men, in de onvolledige, tegenstrijdige en verdraaide evangelieverslagen, later laat sterven door een gril van Herodias, en, in de *geheime* kabbalistische documenten van de nabateeërs, zichzelf laat aanbieden als een zoenoffer na het 'dopen' (dat wil zeggen, inwijden) van zijn uitverkoren opvolger in de mystieke Jordaan. In deze documenten wordt Aba, de Vader, na de inwijding de Zoon; en de Zoon volgt de Vader op en wordt tegelijkertijd Vader en Zoon, geïnspireerd door Sophia-Achamoth (geheime wijsheid), later omgevormd tot de Heilige Geest. Maar deze opvolger van Johannes de Doper was niet Jezus, zeggen de nazarenen. Maar hierover een andere keer.

Tot op de dag van vandaag wordt de inwijding aan de andere kant

[1] Zie *Isis onstluierd*, 2:154.

van de Himālaya gevolgd door de *tijdelijke* dood (van drie tot zes maanden) van de leerling, en vaak van de inwijder; maar de boeddhisten vergieten geen bloed, want ze hebben daarvan een afschuw, want ze weten dat bloed 'boze machten' aantrekt.

De tāntrische *Śāstra's* zeggen dat bij de inwijding van de Chhinnamasta tāntrika's (van chhinna 'afgehakt' en masta 'hoofd' – de godin Chhinnamasta wordt afgebeeld met een afgehakt hoofd) de adept, zodra hij de hoogste graad van volmaking heeft bereikt, zijn opvolger moet inwijden en moet sterven, waarbij hij zijn bloed offert als een verzoening voor de zonden van zijn broeders. Hij moet 'zijn eigen hoofd afhakken met zijn rechterhand, en dit in zijn linkerhand vasthouden'. Drie stromen bloed gutsen uit de onthoofde romp. Een van deze wordt gericht *op de mond* van het afgehakte hoofd ('. . . mijn bloed is werkelijk om te drinken' – het bevel in *Johannes* dat zijn discipelen zo choqueerde), de andere is gericht op de aarde als een offer van het zuivere, zondeloze bloed aan moeder aarde; en de derde gutst naar de hemel als getuige voor deze 'zelfopoffering'. Dit heeft een diepe occulte betekenis die alleen bekend is aan de ingewijden; het christelijke dogma verklaart allesbehalve de waarheid; de quasi-geïnspireerde 'schrijvers van *The Perfect Way*' onthullen de waarheid veel meer dan alle christelijke commentatoren, ook al hebben ze haar onvolmaakt omschreven.

1883

Een mysterieus volk

[‘A mysterious race’, *The Theosophist*, januari 1883, blz. 82–3; *CW* 4:287-90]

Toen we reisden van de aanlegplaats – aan het Madras ‘Buckingham Canal’ – naar Nellore, liet men ons voor het eerst kennismaken met de ervaring om 24 km af te leggen in comfortabele moderne rijtuigen die elk energiek werden voortgetrokken door een dozijn sterke, vrolijke mannen, die we aanzagen voor gewone hindoes van een van de lagere kasten of paria’s. Het contrast van deze luidruchtige, blijkbaar gelukkige mannen, met onze palankijndragers, die ons zojuist 90 km over de zanderige, hete vlakte tussen Pedaganjam aan hetzelfde kanaal en Guntur hadden gedragen, was een grote verademing. Deze palankijndragers, zo werd ons verteld, behoren tot de kaste van de wasmannen. Ze werken dag en nacht, zonder regelmatige slaap, en verdienen maar een paar pice per dag, en wanneer de pice het geluk heeft om een anna te worden, kunnen ze zich de luxe permitteren van een moddersoep gemaakt uit bolsters en beschadigde rijst, die door hen ‘peperwater’ wordt genoemd. Natuurlijk dachten we dat onze menselijke rijtuigpaarden dezelfde soort mensen zijn als de palankijndragers. We werden snel uit de droom geholpen, en door een van onze broederleden – Kashava Pillai, secretaris van onze Theosophical Society in Nellore – verteld dat de twee klassen niets met elkaar gemeen hebben. De palankijndragers zijn hindoes van een lage kaste, en de mannen die de rijtuigen voorttrekken – Yanadi’s. De informatie die we over deze stam ontvingen was zo interessant dat we deze nu aan onze lezers doorgeven, zoals we die toen hebben ontvangen.

Wie zijn de Yanadi’s?

Het woord Yanadi is een verbastering van het woord ‘anādi’ (aboriginals), wat betekent ‘zonder begin.’ De Yanadi’s leven meestal in het Nellore district, Madras Presidency, langs de kust. Ze zijn onderverdeeld in twee klassen: (1) Cappala of Challa, ‘kikkereters’, ‘afvaleters’, en (2) de eigenlijke Yanadi’s, of de ‘goede Yanadi’s’. De eerste klasse leeft als regel gescheiden van de śudra-bevolking van het district, en verdient zijn brood met zwaar werk. In plaats van vee om karren en rij-

tuigen te trekken, worden de Cappala in dienst genomen, want paarden zijn heel schaars en in dit district te duur om te onderhouden. De tweede klasse, of eigenlijke Yanadi's, wonen deels in dorpen en deels in de jungle; ze helpen de boeren bij de landbouw, en bij alle andere agrarische activiteiten.

Niettemin staan beide klassen bekend om hun mysterieuze kennis van de occulte eigenschappen van de natuur, en worden als ervaren magiërs beschouwd.

Beide houden van jagen, vooral op ratten en borstelratten. Ze vangen veldmuizen door te graven, en vissen eenvoudig met hun handen zonder zoals gewoonlijk een vishaak of net te gebruiken. Ze behoren tot het Mongoolse ras, hun kleur varieert van lichtbruin tot een heel donkere sepia tint. Hun kleding bestaat uit een stuk stof om rond het hoofd te wikkelen, en een ander rond hun middel. Ze leven in kleine ronde hutten met een diameter van ongeveer 2,5 m, en een ingang van ongeveer 45 cm breed. Voordat ze de hutten bouwen, trekken ze grote cirkels rond de plaats waar de hutten moeten komen, en mompelen bepaalde magische woorden die kwade geesten, invloeden en slangen ervan zouden weerhouden om hun woningen te naderen. Ze planten rond hun hutten bepaalde kruiden die de kracht zouden bezitten om giftige reptielen op een afstand te houden. Het is echt verbazingwekkend om te ontdekken dat er in die kleine hutjes twee dozijn mensen wonen, want een Yanadi heeft zelden minder dan een dozijn kinderen. Hun dieet bestaat voornamelijk uit ratten, borstelratten, veldmuizen, cangi, guano, en wat rijst – zelfs wilde wortels dienen vaak als voedsel. Hun fysieke kenmerken worden voor een groot deel verklaard door hun dieet. Veldmuizen verklaren gedeeltelijk waarom ze ieder zoveel kinderen hebben. Ze bereiken een hoge leeftijd, en het komt slechts heel zelden voor dat men een man met grijze haren ziet. Dit wordt toegeschreven aan het zetmeel in de cangi die ze dagelijks drinken, en het natuurlijke en zorgeloze leven dat ze leiden.

Opmerkelijk is hun grondige kennis van de occulte geneeskracht van wortels, groene kruiden en andere planten. Ze kunnen de geneeskracht aan deze planten onttrekken, en de meest dodelijke vergiften van giftige reptielen neutraliseren, en zelfs heel woeste cobra's blijken hun schild te laten zakken voor een bepaald groen blad. De namen, identiteit en de kennis van deze planten houden ze heel geheim. Er zijn geen gevallen bekend dat een van hen ooit door een slang is gebeten, al leven ze in de jungle en op de meest onveilige plekken, terwijl een dodelijke

slangenbeet bij de hogere klassen regelmatig voorkomt. Bezetenheid door een duivel komt heel zelden voor onder hun vrouwen. Ze maken een heel effectieve *remedie*, of beter gezegd een afkooksel, getrokken uit meer dan honderd verschillende wortels, en er wordt gezegd dat het onberekenbare kracht bezit om elke ziekte te genezen.

In uiterst dringende gevallen en bij dodelijke ziekten raadplegen ze hun ziener (vaak één voor 20 of 25 families), die hun beschermgod oproept door op een trommel te slaan, terwijl een vrouw daarbij zingt, en vóór hen een vuur brandt. Na een uur of twee raakt hij in een trance, of brengt hij zichzelf in een bepaalde toestand, waarin hij de oorzaak van de ziekte kan vertellen, en een bepaalde geheime remedie kan voorschrijven, waardoor, wanneer daarvoor is geboet en deze is toegepast, de patiënt geneest. Er wordt verondersteld dat de geest van de overledene, wiens naam ze hebben onteerd, of de godheid die ze hebben verwaarloosd, hen door middel van de ziener vertelt waarom ze door een ramp werden getroffen, van hen eist dat ze beloven zich in de toekomst goed te gedragen, en na advies te hebben gegeven, verdwijnt. Niet zelden hebben mensen van hoge kaste, zoals brahmanen, een beroep op hen gedaan om zulke informatie te verkrijgen, en hen met succes geraadpleegd. *De ziener laat zijn haar groeien en laat bij zijn hoofd geen scheermes toe*. De Yanadi's scheren hun hoofd met de scherpe kant van een stuk glas. Bij de ceremonies van de naamgeving van een kind, bij een huwelijk en reizen, en andere soortgelijke zaken, worden ze eveneens geraadpleegd.

Ze bezitten een scherpe reukzin, of beter gezegd gevoeligheid, waarmee ze kunnen zien waar een vogel die ze nodig hebben zich bevindt, of waar het dier waar ze op jagen zich verbergt. Ze worden ingezet als bewakers en wachters op grond van het zeldzame vermogen dat ze hebben om een dief of een vreemdeling te vinden en op te sporen op basis van zijn voetafdruk. Stel dat een vreemdeling hun dorp 's nachts heeft bezocht, dan kan een Yanadi dat constateren door eenvoudig naar de voetsporen te kijken.

Redenen om te vasten

[‘The rationale of fasts’, *The Theosophist*, januari 1883, blz. 88; *CW* 4:296-7]

[Een reactie op de brief van een correspondent]

De reden om te vasten ligt voor de hand. Als er iets is dat de wilskracht van de mens méér verlamt en daarmee vatbaar maakt voor fysieke en morele aftakeling, dan is het overmatig eten: ‘Gulzigheid is van de zeven doodzonden de ergste.’ Swedenborg, een geboren ziener, vertelt ons in zijn ‘De stank van onmatigheid’, hoe zijn geest-vrienden hem berispten voor een toevallige fout die leidde tot overeten.

Het gebruik om te vasten gaat hand in hand met de erkende feestdagen. Wanneer de levensenergieën te veel onder druk komen te staan door overbelasting van het spijsverteringsstelsel, dan is de enige en beste remedie om het enige tijd rust te gunnen en zich zoveel mogelijk te laten herstellen. De uitgeputte grond moet men braak laten liggen voordat deze een nieuwe oogst kan opleveren. Het vasten werd eenvoudig ingesteld om de slechte gevolgen van het overeten te corrigeren. De juistheid hiervan blijkt uit het feit dat het vasten geen gewoonte is bij boeddhistische priesters, maar dat er van hen wordt verlangd dat ze de middenweg bewandelen en dus elke dag van hun leven ‘vasten’.

Een lichaam dat verstopt en overvol raakt met voedsel, van welke aard ook, gaat altijd samen met een versuft verstand, en de vermoeide natuur vraagt om de rust van slaap. Ook is er een groot verschil tussen het effect op de geest van stikstofhoudend voedsel, zoals vlees, en niet-stikstofhoudend voedsel, zoals fruit en groene groenten. Bepaalde soorten vlees, zoals rundvlees, en groenten, zoals bonen, zijn altijd verboden geweest voor studenten van het occultisme, niet omdat een van deze heiliger of minder heilig was dan andere, maar omdat hun magnetisme een verzwakkende en belemmerende invloed heeft op de ‘spirituele mens’, hoewel ze misschien heel voedzaam zijn en het lichaam in stand houden.

De boemannen van de wetenschap

[‘The bugbears of science’, *The Theosophist*, februari 1883, blz. 105-8; april 1883, blz. 169-70; mei 1883, blz. 193-4; *CW* 4:307-25]

Het fanatisme van volledige ontkenning is vaak hardnekkiger, gevaarlijker, en altijd veel moeilijker om mee om te gaan en te bestrijden dan dat van louter veronderstellingen. Vandaar – als een gevolg waarover terecht wordt geklaagd – het geleidelijke en gestage afbrokkelen van eeuwenoude idealen; het dagelijks oprukken en de groeiende suprematie van het extreme fysicomaterialistische[1] denken; en het, door het

---

[1] Al zijn de termen ‘fysicomaterialisme’ en haar tegenhanger ‘spirito-’ of ‘metafysicomaterialisme’, misschien nieuw bedachte woorden, ze zijn strikt noodzakelijk in een publicatie zoals *The Theosophist* en voor zijn huidige niet-Engelse redactrice. Als ze niet duidelijk genoeg zijn, hopen we dat C.C.M. of een andere vriend betere zullen voorstellen. In één opzicht zijn alle boeddhisten en ook alle occultisten en zelfs de meeste ontwikkelde spiritisten, strikt genomen, materialisten. Het hangt helemaal af van de uiteindelijke en wetenschappelijke beslissing over de aard of essentie van KRACHT. Zullen we zeggen dat kracht geest is, of dat geest een kracht is? Is laatstgenoemde fysiek of spiritueel, *stof* of GEEST? Als laatstgenoemde iets is, dan moet het stoffelijk *zijn*, anders is het slechts een pure abstractie, een *niet*-iets. Er bestaat niet iets dat een invloed kan uitoefenen op een gedeelte van de fysieke – objectieve of subjectieve – kosmos wat niet stoffelijk is. Het denkvermogen – waarvan de enorme potentiële kracht elke dag meer en meer wordt ontdekt – zou *geen enkel* gevolg kunnen teweegbrengen als het niet stoffelijk was; en zij die in een persoonlijke God geloven, moeten zelf ook erkennen dat de godheid om zijn werk te doen stoffelijke kracht moet gebruiken om een fysiek gevolg teweeg te brengen, óf beweren dat er wonderen zijn, wat absurd is. Zoals A.J. Manley, uit Minnesota, terecht opmerkt in een brief:

‘Ik heb me nooit kunnen voorstellen of kunnen begrijpen dat een gevolg, waarvoor beweging of kracht nodig is, door ‘niets’ zou worden voortgebracht. De bladeren van het bos worden door het kleinste briesje in beweging gebracht, maar als de wind wegvalt, dan houden de bladeren op met bewegen. Zolang er gas blijft stromen uit de buis, zal je een schitterend licht hebben als er een lucifer bij wordt gehouden; sluit de toevoer af en het prachtige verschijnsel houdt op. Houd een magneet in de buurt van een kompas, en de naald wordt erdoor aangetrokken; verwijder de magneet en de naald zal weer haar normale toestand aannemen. Door wilskracht dwingt de hypnotiseur zijn proefpersoon om verschillende handelingen te verrichten, maar de proefpersoon keert weer in zijn normale toestand terug wanneer de wilskracht niet langer word uitgeoefend.

Ik heb bij alle fysieke verschijnselen waargenomen dat wanneer de stuwende kracht wordt ingetrokken, de verschijnselen altijd ophouden. Uit deze feiten con-

grootste deel van de westerse samenleving, koppige verzet tegen, en het negeren van, die occulte feiten en verschijnselen die worden gesteund door de minderheid, en die door laatstgenoemden even overtuigend worden bewezen als een wiskundige vergelijking. Wat het onderzoek van de natuur betreft wordt ons vaak gezegd dat de wetenschap wel de vijand moet zijn van elke metafysische beschouwing, en van occulte verschijnselen in al hun vele vormen; en dus onder andere van MESMERISME en HOMEOPATHIE.

Het is heel onredelijk, denken we, om de schuld volledig bij oprechte wetenschap te leggen. Echte wetenschap – d.w.z. kennis zonder onverdraagzaamheid, vooroordelen, of egoïsme – probeert slechts alle rommel die door generaties van valse priesters en filosofen is verzameld uit de weg te ruimen. Schijngeleerdheid – d.w.z. oppervlakkige kennis van verwaande, bekrompen, egoïstische en onverdraagzame mensen – die niet in staat is feiten te onderscheiden van valse schijn, gromt, zoals een hond die blaft tegen de maan, bij de nadering van alles dat buiten de grenzen van haar beperkte werkterrein valt. Echte wetenschap maakt strikt onderscheid tussen feiten en overhaaste conclusies, en de echte wetenschapper zal bijna nooit iets ontkennen waarvan het mogelijke bestaan eenmaal voor hem is aangetoond. Alleen de onwaardige beoefenaars van de wetenschap, die misbruik maken van haar naam en gezag en haar verlagen door haar te maken tot een schild waarachter ze hun bekrompen vooroordelen de vrije hand geven, moeten zich verantwoorden voor het achterhouden van de waarheid – iets

---

cludeer ik dat de voortbrengende oorzaken stoffelijk moeten zijn, hoewel we ze niet zien. Nogmaals, als deze verschijnselen door 'niets' werden voortgebracht, zou het onmogelijk zijn om de voortbrengende kracht in te trekken, en de manifestaties zouden nooit ophouden. Als zulke manifestaties ooit hebben bestaan, dan moeten ze noodzakelijkerwijs eeuwigdurend zijn.'

In aansluiting op bovenstaande redenering wordt het voor ons dus hoogst noodzakelijk – anders worden we voortdurend beschuldigd van inconsistentie, zo niet dat we onszelf tegenspreken – om een duidelijk onderscheid te maken tussen die *materialisten* die, hoewel ze geloven dat er buiten de stof niets kan bestaan hoe gesublimeerd de toestand van laatstgenoemde ook is, toch geloven in verschillende subjectieve krachten die de wetenschap onbekend zijn, alleen omdat ze nog niet door haar zijn ontdekt, pure sceptici, en die *transcendentalisten* die, terwijl ze de spot drijven met de majesteit van waarheid en feiten, tegen de logica ingaan door te zeggen dat 'voor God niets onmogelijk is', dat hij een buitenkosmische godheid is die het heelal uit het niets schiep, nooit onderworpen was aan wetten, en buiten alle fysieke wetten om een wonder kan teweegbrengen en wanneer hij dat maar wil, enz.

wat vaak gebeurt. Op hen is de kritische opmerking van toepassing die onlangs door een Duitse arts werd gemaakt: 'hij die iets bij voorbaat afwijst en weigert het eerlijk te onderzoeken, verdient het niet om wetenschapper, en zelfs niet om een eerlijk mens, te worden genoemd' (G. Jaeger).

De beste remedie om een onbevooroordeelde wetenschapper van zijn chronisch ongeloof te genezen, is om aan te tonen dat diezelfde onwelkome feiten die hij tot nu toe in naam van de exacte wetenschap had ontkend, met die wetenschap overeenstemmen, en worden gesteund door het bewijs van haar eigen onweerlegbare wetten. Een goed bewijs hiervan vormt de lijst van eminente figuren die dapper de feiten en verschijnselen van het moderne spiritisme verdedigden – of zelfs 'met wapens en bepakking' naar het 'vijandige' kamp zijn overgelopen – zodra ze ontdekten dat deze een wetenschappelijke werkelijkheid zijn. Er is geen nauwkeurige waarnemer voor nodig maar eenvoudig een onbevooroordeelde geest, om in te zien dat koppige, onnadenkende scepsis, die geen middenweg kent en niet openstaat voor compromissen, al op zijn retour is. De grove opvattingen van Büchner en Moleschott over de stof hebben een natuurlijke opvolger gekregen in de extreme grillen van het positivisme, door Huxley zo treffend betiteld als 'rooms-katholicisme minus christendom', en de extreme positivisten hebben nu plaatsgemaakt voor de agnostici.

Ontkenning en fysicomaterialisme zijn de eerste twee voortbrengselen van de jonge exacte wetenschap. Naarmate de matrone in jaren en wijsheid groeit, zal ze zich, zoals Saturnus, gedwongen zien haar eigen kinderen te verslinden. Het compromisloze fysicomaterialisme wordt naar zijn laatste verschansingen gedreven. Het ziet zijn eigen ideaal – indien een krankzinnig verlangen om alles wat binnen het gebied van ons beperkte *zichtbare* heelal bestaat om te zetten in iets dat met behulp van onze fysieke zintuigen kan worden gezien, gevoeld, geproefd, gemeten, gewogen, en ten slotte ingeblikt, een 'ideaal' kan worden genoemd – verdwijnen als mist door het licht van lastige feiten, en door de dagelijkse ontdekkingen op het gebied van de onzichtbare en ongrijpbare stof waarvan de sluier door elk van die nieuwe ontdekkingen steeds verder wordt uiteengescheurd. Het grimmige ideaal trekt zich steeds verder terug; en de onderzoekers van die gebieden waar de stof – die tot nu toe onderworpen was gemaakt aan, en binnen bereik lag van de mentale waarneming door, onze *fysieke* hersenen – aan de controle van beide ontsnapt en haar naam verliest, verliezen eveneens

snel hun houvast. Het hoge voetstuk waarop de grove stof tot nu toe is geplaatst begint helemaal af te brokkelen. Dagons voeten bezwijken onder het gewicht van de nieuwe feiten die dagelijks worden verzameld door onze wetenschappelijke ontkenners; en terwijl de populaire afgod zijn voeten van klei heeft laten zien, en zijn valse priesters hun 'gezichten van koper', erkennen zelfs Huxley en Tyndall, twee van onze grootste natuurwetenschappers, dat ze een droom hebben gehad, en (in Crookes) hun Daniël vonden om deze uit te leggen door aan te tonen dat 'stralende stof' bestaat.

De afgelopen jaren is er zó onopvallend een mysterieus woordenspel gespeeld, een wetenschappelijk gegoochel door het verschuiven en verwisselen van termen, dat dit nauwelijks de aandacht van niet-ingewijden heeft getrokken. Als we de stof personifieerden, dan zouden we kunnen zeggen dat ze op een mooie ochtend wakker werd en zich in KRACHT bleek te hebben veranderd. Zo werd de fundering van het bolwerk van grove fysieke stof ondermijnd; en als Tyndall gewoon volkomen eerlijk was geweest, hij had zo langzamerhand zijn beroemde Belfast manifest moeten parafraseren, en zeggen: 'In KRACHT vind ik de belofte en latente mogelijkheid van elke levensvorm.' Vanaf die tijd begon de heerschappij van kracht, en raakte de STOF, die zich plotseling genoodzaakt zag om zijn suprematie op te geven, geleidelijk in vergetelheid. De materialisten hebben zich stilzwijgend en onopvallend omgevormd tot energisten.

Maar de oude conservatieve wetenschappers zullen zich niet zo gemakkelijk tot nieuwe ideeën laten verleiden. Jarenlang hebben ze de term kracht niet aan de stof willen toekennen, en nu weigeren ze de aanwezigheid van eerstgenoemde te erkennen – zelfs wanneer deze door veel van hun eminente collega's op logische gronden wordt erkend – in de verschijnselen die optreden bij hypnose, in het mesmerisme en in de homeopathie. Het potentiële vermogen van kracht probeert men te beperken in overeenstemming met oude vooroordelen. Zonder in te gaan op die groep manifestaties die te mysterieus en abnormaal zijn om door de meerderheid van het meestal onwetende en altijd onverschillige publiek gemakkelijk te worden begrepen (hoewel het bestaan ervan wordt bevestigd door die lichten van de wetenschap, genaamd Wallace, Crookes, Zöllner, enz.), zullen we alleen enkele van de eenvoudiger te verifiëren, maar evenzeer afgewezen, feiten beschouwen. We doelen op bovengenoemde takken van de psychofysiologische wetenschap, en zullen zien wat verschillende geleerden – buiten de Royal Society van

London – te zeggen hebben. We zijn van plan om enkele experimenten van dr. Charcot met hypnotisme – het oude mesmerisme onder zijn nieuwe naam – en experimenten van de beroemde dr. Gustav Jaeger met homeopathie, te bespreken samen met bepaalde argumenten en commentaar daarop door bevoegde en onpartijdige Franse, Duitse en Russische wetenschappers. Zo kan men zien dat mesmerisme en homeopathie worden besproken en gesteund door de beste medische en kritische deskundigen, en kan men ontdekken hoeveel beide 'wetenschappen' al recht op erkenning hebben verworven.

Door een nieuwe naam te geven aan een oud feit wordt de aard van dat feit niet veranderd, evenmin als nieuwe kleding iemand verandert. Hoewel mesmerisme nu 'hypnotisme' en 'elektrobiologie' wordt genoemd, is het niettemin hetzelfde dierlijk magnetisme dat aan het begin van de 19de eeuw op alle academies van geneeskunde en wetenschap werd weggefloten. De wonderbaarlijke experimenten die onlangs in ziekenhuizen door de wereldberoemde dr. Charcot, in Parijs, en door prof. Heidenhain, in Duitsland, werden gedaan, moeten niet onbekend blijven aan onze lezers, evenmin als de nieuwe methode – neuroanalyse genoemd, uitgevonden door prof. G. Jaeger, een vooraanstaand zoöloog en fysioloog uit Stuttgart – om de werkzaamheid van homeopathie te onderzoeken.

Maar is ook maar een van deze wetenschappen en feiten werkelijk nieuw? We denken van niet. Mesmerisme, evenals dr. Charcots metaloscopie en xiloscopie waren aan de Ouden bekend. Maar later, bij de eerste dageraad van *onze* beschaving en verlichting, werden ze afgewezen door de wijsneuzen van die tijd als iets dat te mystiek en onmogelijk is.[1] Wat de homeopathie betreft: similia similibus curantur

---

[1] Tot zulke 'onmogelijke' feiten behoren de verschijnselen van hypnose, die onlangs zo'n opwinding hebben veroorzaakt in Duitsland, Rusland en Frankrijk, evenals de verschijnselen (die tot dezelfde soort behoren) die door dr. Charcot bij zijn hysterische patiënten werden voortgebracht en waargenomen. Tot laatstgenoemde verschijnselen moeten we ook die rekenen die door de zogenaamde metaloscopie en xiloscopie zijn teweeggebracht. Metaloscopie omvat de in de geneeskunde nu duidelijk vastgestelde feiten waaruit blijkt dat verschillende metalen en een magneet, eenvoudig door deze in contact te brengen met de huid van de patiënt, een karakteristieke invloed hebben op het dierlijk organisme: elk heeft een ander effect. Xiloscopie is de naam die wordt gegeven aan dezelfde soort effecten voortgebracht door verschillende soorten hout, met name door de kinabast. Metaloscopie heeft al het leven geschonken aan metalotherapie – de wetenschap van het gebruik van metalen om te genezen. De genoemde 'onmoge-

(het gelijke wordt door het gelijke genezen) was al in de begintijd van de geneeskunde als mogelijke wet bekend. Hippocrates spreekt erover, en later Paracelsus en Haller, en zelfs Stahl en een aantal andere bekende scheikundigen van zijn tijd hebben er niet alleen op gezinspeeld, want een aantal van hen hebben haar beslist onderwezen, en verschillende patiënten erdoor genezen.

Zoals alchemie scheikunde is geworden, evenzo zullen mesmerisme en homeopathie en de rest uiteindelijk erkende takken van de orthodoxe geneeskunde worden. De experimenten van dr. Charcot met hysterische patiënten hebben in de wereld van de geneeskunde bijna een revolutie veroorzaakt. Hypnose is een verschijnsel dat in deze tijd alle denkers bezighoudt, en veel vooraanstaande artsen verwachten dat ze – nu de grondtoon ervan door die eminente arts uit Parijs zo luid is aangeslagen – in de nabije toekomst een *wetenschap* zal worden die voor de mensheid van groot belang is.

De recente waarnemingen in een andere richting, door prof.

---

lijkheden' beginnen als feiten te worden erkend, maar een Russische medische encyclopedie noemt ze 'monsterlijk'. Hetzelfde lot wacht andere takken van de occulte wetenschap van de Ouden. Hoewel ze tot nu toe werden afgewezen, begint men ze nu – hoewel nog steeds met tegenzin – te accepteren. Prof. Ziggler uit Genève heeft de invloed van metalen, van kinine en van sommige delen van levende organismen (de oude fascinatie voor bloemen) op planten en bomen zo goed als bewezen. Ziggler toont aan dat de plant genaamd drosera, waarvan de quasi-onzichtbare haartjes gedeeltelijk kunnen bewegen en die volgens Darwin tot de insectenetende planten behoort, zelfs op afstand wordt beïnvloed door dierlijk magnetisme en door bepaalde metalen met behulp van verschillende geleiders. En een kwart eeuw geleden meldt Adolphe Didier, de beroemde Franse somnambule en schrijver, dat een kennis van hem veel succes had bij de experimentele toepassing van de mesmerische aura op bloemen en vruchten om hun groei, kleur, smaak en geur te verbeteren. Mw. C.L. Hunt, die dit feit instemmend citeert in haar nuttige *Compendium of Mesmeric Information*, zegt (blz. 180vn) dat er 'personen zijn die geen bloemen kunnen dragen of aanraken, omdat ze dan onmiddellijk beginnen te verdorren en verleppen, alsof de vitaliteit van de plant door die persoon daaraan wordt onttrokken, in plaats van in stand gehouden'.

Om de bovenstaande opmerkingen van westerse deskundigen te bevestigen hoeven onze brahmaanse lezers alleen maar te worden herinnerd aan de uitdrukkelijke waarschuwing van hun oude sūtra's dat als iemand een brahmaan die op weg is naar de rivier of het bassin voor zijn ochtend-pūja (gebeden) zelfs maar zou groeten, die brahmaan de bloemen die hij volgens ritueel gebruik draagt onmiddellijk moet weggooien, naar huis moet terugkeren en verse bloemen halen. De eenvoudige verklaring is dat de magnetische stroom die naar hem gericht wordt door degene die groet de aura van de bloemen besmet waardoor de bloesems niet langer hun functie bij de mystieke occulte ceremonie kunnen vervullen.

Heidenhain, in wat hij het 'telefonische experiment' noemt, is nog een bewijs van de geleidelijke ontdekking en acceptatie van middelen die tot nu toe tot de occulte wetenschap behoorden. De professor laat zien dat door het plaatsen van een hand op de *linkerkant* van het voorhoofd, en de andere op het achterhoofd van de proefpersoon, laatstgenoemde, als hij voldoende is gehypnotiseerd, woorden herhaalt die door de proefnemer worden gesproken. Dit is een heel oud experiment. Wanneer de hoge lama van een college van chela's in Tibet een leerling wil dwingen om *de waarheid te spreken*, legt hij zijn hand over het linkeroog van de beschuldigde en de andere op zijn hoofd, en dan is geen macht in de wereld in staat om de woordenstroom die van de lippen van de jongen komt tegen te houden. Hij moet spreken. Hypnotiseert of mesmeriseert de lama hem?

Als al deze feiten zo lang zijn verworpen, is dat alleen op grond van hun nauwe verband met de occulte wetenschap, met MAGIE. Ze worden niettemin geaccepteerd, ook al is dat met tegenzin. Dr. Riopel, uit de Verenigde Staten, die erkent dat het onderwerp hypnose 'zo interessant is dat er alle reden is om metafysici aan te moedigen hun onderzoek voort te zetten', besluit zijn artikel niettemin met de volgende merkwaardige paradox:

> Een onderwerp dat voor het eerst aan het licht werd gebracht door Gall, die het feit wilde vaststellen dat het spraakorgaan een bepaalde plaats in de hersenen heeft, en later ook door Marc Dax en Bouillaud, en nog later door Broca en veel andere eminente onderzoekers, wordt nu onder de naam 'hypnose' gepresenteerd om de mysteries van het spiritisme en zijn zogenaamde relaties met de psychologie te verklaren. (*Phrenol. Journ.*)

'Zogenaamde relaties' lijkt een gelukkig gekozen aanduiding en slaat de spijker op zijn kop. Het is al te laat om te proberen transcendentale psychologie van het gebied van de wetenschap uit te sluiten, of om de verschijnselen van de spiritisten daarvan te scheiden, hoe onjuist hun *orthodoxe* verklaringen misschien ook lijken. De vooroordelen die in de samenleving nog overal bestaan tegen de conclusies van het spiritisme, het mesmerisme en de homeopathie, zijn te absurd om er hier serieus aandacht aan te schenken, want ze zijn vervallen tot idiote koppigheid. En de reden daarvan is eenvoudig deze: een lang bestaand respect voor een opvatting wordt ten slotte een gewoonte, en laatstgenoemde wordt even snel omgevormd tot een overtuiging van haar

onfeilbaarheid, en al snel wordt het voor zijn aanhanger een dogma. Wereldse handen moeten daarvan afblijven!

Welke redelijke gronden zijn er, bijvoorbeeld, om de mogelijke invloed te betwisten van de impulsen van de wil van het ene organisme op de handelingen van een ander organisme, zonder dat die wil door woorden of gebaren tot uitdrukking wordt gebracht?

> Vormen de verschijnselen van onze wil [vraagt een bekende Russische schrijver] en van zijn constante invloed op ons eigen organisme niet een groot raadsel voor de wetenschap? En toch, wie heeft er ooit aan gedacht om te betwisten of te betwijfelen dat de werking van de wil bepaalde veranderingen teweegbrengt in ons fysieke gestel, of dat de invloed op afstand van de aard van bepaalde stoffen op die van andere niet een wetenschappelijk erkend feit is. IJzer dat gemagnetiseerd wordt, begint op afstand te werken; draden die gemaakt zijn om elektrische stroom te geleiden, gaan elkaar op afstand beïnvloeden; alle voorwerpen die verhit worden tot ze gloeien, zenden over enorme afstanden zichtbare en onzichtbare stralen uit, enz. Waarom zou de WIL – een impuls en een energie – niet evenveel potentiële kracht hebben als warmte of ijzer? Er kan dus even wetenschappelijk worden bewezen dat veranderingen in de toestand van ons organisme duidelijke veranderingen in een ander organisme kunnen teweegbrengen.

Er kunnen nog betere redenen worden gegeven.

> Het is een bekend feit dat kracht in een organisme kan worden verzameld en zogezegd een voorraad kan vormen van wat *potentiële energie* wordt genoemd; de warmte en het licht die door de verbranding van hout, kolen, enz., vrijkomen, vertegenwoordigen namelijk eenvoudig de afgifte van energie die door zonnestralen naar de aarde is gebracht, en door de plant is opgenomen en opgeslagen tijdens het proces van haar groei en ontwikkeling. Elke soort gas is een reservoir van energie, dat zich manifesteert in de vorm van warmte zodra het wordt samengeperst, en vooral tijdens de omzetting van het gas in een vloeibare toestand. De zogenaamde 'Canton-fosfor' (een praktische toepassing hiervan zijn klokken die in het donker licht geven) heeft de eigenschap licht te absorberen dat het later in het donker weer uitzendt. Mesmeristen verzekeren ons – en we zien geen geldige reden waarom het niet zo zou zijn – dat op dezelfde manier de impulsen van hun wil kunnen worden gehecht aan een stoffelijk voorwerp, dat ze zal absorberen en opslaan tot het door dezelfde wil gedwongen wordt om ze weer uit te zenden.

Maar er zijn minder ingewikkelde en zuiver wetenschappelijke verschijnselen waarvoor geen menselijk organisme nodig is om mee te experimenteren; experimenten die gemakkelijk zijn te verifiëren, en die niet alleen heel krachtig het bestaan aantonen van de mysterieuze kracht waarover mesmeristen beweren te beschikken en waarmee adepten elk occult verschijnsel kunnen voortbrengen, maar die ook dreigen die Chinese muur van botte ontkenning, die door de natuurwetenschap is opgericht tegen de invasie van zogenaamde occulte verschijnselen, absoluut en voor altijd tot de laatste steen af te breken. We bedoelen de experimenten van Crookes en Guitford met stralende stof, en dat heel ingenieuze instrument dat door eerstgenoemde werd uitgevonden en de elektrische radiometer werd genoemd. Iedereen die iets daarover weet kan zien hoezeer ze onze beweringen waarmaken en bevestigen. Crookes doet, bij zijn waarnemingen van moleculaire activiteit in verband met de radiometer (de moleculen worden in beweging gebracht door middel van straling die warmte-effecten teweegbrengt) de volgende ontdekking. Als de elektrische stralen – die zijn voortgebracht door een inductievonk, waarbij elektriciteit vanuit de negatieve pool stroomt naar een ruimte met een heel ijl gas – op een strook platina worden gericht, smelt deze! De energie van de stroom wordt dus naar een substantie overgebracht via wat redelijkerwijs een vacuüm kan worden genoemd, en brengt daarin een grote temperatuursverhoging teweeg, een warmte die metalen kan laten smelten. Die ruimte bevat alleen een beetje gas in een heel ijle toestand. Wat is dan het medium dat de energie uitzendt? En hoeveel, of beter gezegd hoe weinig van die stof is er nodig om het tot een medium te maken en te zorgen dat het de druk van zo'n enorme hoeveelheid kracht of energie kan weerstaan? Maar hier zien we juist het tegenovergestelde van wat we zouden verwachten. Hier wordt de krachtoverbrenging alleen dan mogelijk wanneer de hoeveelheid van de stof tot een *minimum* wordt beperkt.

De mechanica leert ons dat de hoeveelheid energie wordt bepaald door het gewicht van de massa van de stof in beweging en de snelheid van haar beweging; en bij een kleinere massa moet de bewegingssnelheid aanzienlijk worden verhoogd als we hetzelfde effect willen bereiken. Vanuit dit oogpunt, en gezien deze uiterst kleine hoeveelheid ijl gas, zijn we – om de enorme omvang van het effect te kunnen verklaren – genoodzaakt een bewegingssnelheid te verwezenlijken die alle grenzen van ons voorstellingsvermogen te boven gaat. In het kleine apparaat van Crookes staan we oog in oog met een oneindigheid die voor ons even

ondenkbaar is als die welke in de diepten van het heelal moet bestaan. Hier hebben we de oneindigheid van snelheid; daar de oneindigheid van ruimte. Zijn deze twee transcendente dingen geest? Nee, ze zijn beide STOF, maar zijn de twee polen van dezelfde eeuwigheid.

2

Homeopathie en mesmerisme

Jaren geleden begonnen homeopaten ons te vertellen dat een uiterst kleine dosis van een stof nodig is om heel belangrijke effecten op dierlijke organismen teweeg te brengen. Ze gingen zover dat ze beweerden dat met het *verlagen* van de dosis een evenredige *toename* van het effect werd verkregen. De aanhangers van deze nieuwe ketterij werden als bedriegers en misleide dwazen beschouwd, en voortaan als kwakzalvers behandeld.

Niettemin zou de homeopathie het voorbeeld dat wordt verschaft door Crookes' experimenten met stralende stof en de elektrische radiometer en dat nu een erkend feit in de moderne natuurwetenschap is, kunnen aanvoeren als een stevige basis om op te staan. Afgezien van zo'n ingewikkeld mechanisme als het menselijk organisme, kan de zaak experimenteel worden geverifieerd voor elke anorganische stof. Bovendien zou volgens ons geen enkele onpartijdige denker bereid zijn het effect van homeopathische geneesmiddelen bij voorbaat te ontkennen. Het argument van de ontkenner – 'Ik begrijp het niet, dus het kan niet' – is volkomen afgezaagd.

> Alsof de oneindige mogelijkheden van de natuur volledig worden overzien door het beperkte begripsvermogen van ons dwergen! [roept de schrijver van een artikel over Jaegers neuroanalyse en homeopathie uit]. Laten we onze verwaande pretenties om *elk* verschijnsel te kunnen begrijpen buiten beschouwing laten [voegt hij eraan toe], en in gedachten houden dat, indien voor een juist begrip de verificatie van een feit door waarneming en experiment een eerste vereiste is, de volgende en heel belangrijke vereiste de diepgaande studie is – met behulp van diezelfde experimenten en waarneming – van de verschillende omstandigheden waaronder men dat feit zich kan laten voordoen. Alleen wanneer we strikt aan deze methode voldoen, kunnen we hopen – en zelfs dat niet altijd – dat we het verschijnsel volledig kunnen beschrijven en begrijpen.

We geven nu een aantal van de beste argumenten die door deze en andere onpartijdige schrijvers ter verdediging van homeopathie en mesmerisme naar voren worden gebracht.

De belangrijkste factor voor de ontdekking en het duidelijke begrip van een bepaald natuurgeheim is analogie. Wanneer een nieuw verschijnsel aansluit bij verschijnselen die al zijn ontdekt en onderzocht is dit de eerste stap op weg naar het begrijpen ervan. En de analogieën die we om ons heen vinden hebben allemaal de neiging de mogelijkheid van de grote kracht die geclaimd wordt voor de uiterst kleine medicinale doses te bevestigen in plaats van tegen te spreken. Uit waarneming blijkt in de meeste gevallen dat hoe meer een stof wordt gereduceerd tot haar eenvoudigste vorm, hoe minder complex ze is, des te meer energie ze kan opslaan, d.w.z. dat ze juist in die toestand het meest actief wordt.

Water wordt gevormd uit ijs, stoom uit water, door opname van warmte; stoom verschijnt hier, om zo te zeggen, als het reservoir van energie, en wanneer laatstgenoemde wordt verbruikt tijdens de omzetting van stoom terug in water, blijkt ze in staat om mechanische arbeid te verrichten, zoals het verplaatsen van zware massa's, enz.

Een scheikundige zou zeggen dat hij in de meeste gevallen een kracht moet aanwenden om aan substantie energie te geven. Zo is er bijvoorbeeld veel meer energie nodig om stoom in haar samenstellende delen, waterstof en zuurstof, te laten overgaan dan voor de omzetting van water in waterdamp; waterstof en zuurstof blijken dus relatief enorme reservoirs van krachten te zijn. Deze voorraad komt bij de omzetting van die damp in water, of tijdens het combineren van waterstof en zuurstof, tot uitdrukking in de vorm van een warmte-effect of in de vorm van een explosie, d.w.z. de beweging van massa's.

Wanneer we onze aandacht op die scheikundig homogene substanties, of zogenaamde elementen, richten, zien we opnieuw dat de elementen met het kleinste gewicht de grootste scheikundige werking vertonen. Dus als in de meeste gevallen wordt geconstateerd dat hoe eenvoudiger en ijler een stof is geworden, des te groter de krachten daarin zijn – waarom, vragen we, moeten we dan dezelfde eigenschap of hetzelfde verschijnsel ontkennen waar de massa's van de stoffen als gevolg van hun minuscule omvang aan onze directe waarneming en nauwkeurige meting ontsnappen? Moeten we vergeten dat *groot* en *klein* relatieve begrippen zijn, en dat het oneindige evenzeer bestaat en voor onze zintuigen onbereikbaar is of het nu op grote of op kleine schaal is?

Terwijl we al deze argumenten die alleen door wetenschappelijke methoden kunnen worden onderzocht even buiten beschouwing laten, richten we ons nu op veel eenvoudiger bewijsmateriaal dat meestal wordt afgewezen juist omdat het zo gewoon is en door iedereen kan worden waargenomen. Ieder mens weet hoe weinig van een bepaalde geur nodig is zodat iedereen haar ruikt. Zo kan bijvoorbeeld een muskusbolletje met zijn geur een grote ruimte vullen, waarbij er deeltjes van die geurstof overal in de atmosfeer aanwezig zijn, zonder dat er enige afname van de massa of het gewicht van dat bolletje waarneembaar is. We hebben in ieder geval geen middelen om zo'n afname – als die er is – te bevestigen. We weten ook allemaal welke sterke effecten door bepaalde geuren op gevoelige organismen kunnen worden teweeggebracht, en dat deze kunnen leiden tot stuiptrekkingen, flauwvallen, en zelfs tot een gevaarlijke coma. En als de mogelijkheid van de invloed van uiterst kleine hoeveelheden van bepaalde reukstoffen op de reukzenuw in dit stadium van wetenschappelijk onderzoek niet hoeft te worden betwijfeld, welke reden hebben we dan om de mogelijkheid van een soortgelijke invloed op onze zenuwen in het algemeen te ontkennen? In het ene geval wordt de indruk die door de zenuwen wordt ontvangen gevolgd door onze volledige bewustheid van dit feit; in het andere ontsnapt ze aan het getuigenis van onze zintuigen; maar in beide gevallen kan er sprake zijn van het feit dat zo'n invloed aanwezig is, en, hoewel ze buiten het bereik van het directe bewustzijn ligt, kan worden erkend dat ze tot uitdrukking komt door bepaalde veranderingen die plaatsvinden in onze organische functies zonder laatstgenoemde – zoals allopaten vaak doen – aan toeval of het effect van blind geloof toe te schrijven. Iedereen kan het kloppen van zijn hart voelen, en zich daarvan bewust worden, terwijl de wormachtige beweging van de darmen door niemand wordt gevoeld; maar wie zal daarom ontkennen dat in het leven van een organisch wezen de ene beweging even belangrijk is en even objectief bestaat als de andere?

Zo wordt de invloed van de homeopathische doses volkomen aannemelijk en zelfs waarschijnlijk; en de genezing van ziekten door occulte middelen – mesmerische strijkbewegingen en uiterst kleine doses van minerale en plantaardige stoffen – zou voor iedereen behalve de conservatieve en ongeneeslijke apostelen van de ontkenning als een vastgesteld en goed gecontroleerd feit moeten worden aanvaard.

Voor een onpartijdige waarnemer is het duidelijk dat beide partijen tot de orde moeten worden geroepen. De homeopaten, voor hun totale

afwijzing van allopathische methoden, en hun tegenstanders omdat ze hun ogen sluiten voor de feiten, en voor hun onvergeeflijke ontkenning bij voorbaat van wat ze graag zonder verificatie als kwakzalverij en oplichterij beschouwen. Het is vanzelfsprekend dat de twee methoden in de niet al te verre toekomst in de medische praktijk harmonisch zullen worden gecombineerd. Natuur- en scheikundige processen vinden in elk levend organisme plaats, maar laatstgenoemde worden beheerst door de werking van het zenuwstelsel dat op de eerste plaats komt. Pas wanneer een stof in een grotere of kleinere hoeveelheid in een organisme wordt gebracht, wordt haar rechtstreekse, grove, mechanische of scheikundige effect duidelijk; en dan werkt ze snel en op een directe manier, en neemt deel aan dit of dat proces, en werkt zoals ze in een kolf in een laboratorium zou werken, of zoals een mes in de hand van een chirurg kan worden gebruikt. In de meeste gevallen heeft ze alleen een indirecte invloed op het zenuwstelsel. Door de kleinste onvoorzichtigheid zal een allopathische dosis, terwijl het het ene proces weer op orde brengt, een ander proces ontregelen. Maar er is een ander middel om het verloop van levensprocessen te beïnvloeden: indirect, maar niettemin heel krachtig. Dit middel betreft een directe, bijzondere inwerking op dat wat die processen beheerst – namelijk onze zenuwen. Dit is de methode van de homeopathie. De allopaten zelf moeten vaak middelen gebruiken die gebaseerd zijn op deze homeopathische methode, en dan erkennen ze dat ze volgens een puur empirisch principe te werk moesten gaan.

We kunnen hiervan het volgende voorbeeld geven: de werking van kinine bij regelmatig terugkerende malariakoorts zal niet homeopathisch zijn: er moet genoeg van die stof worden gegeven om het bloed, zogezegd, in die mate te vergiftigen dat de micro-organismen die door hun aanwezigheid de symptomen van malariakoorts veroorzaken, worden gedood. Maar in alle gevallen waarin kinine als een tonic moet worden toegediend, moet zijn versterkende werking eerder aan de homeopathische dan aan de allopathische invloed worden toegeschreven. Artsen zullen dan een dosis voorschrijven die vrijwel homeopathisch zal zijn, al zullen ze dat niet graag erkennen. Ook al kan het gegeven voorbeeld strikt geredeneerd onvolledig en in zijn details misschien onjuist zijn, toch geloven we dat het aantoont dat de onuitroeibare ontkenning bij voorbaat van het effect van een homeopathische behandeling, eerder het gevolg is van onnauwkeurig onderzoek naar de analogieën die wetenschappelijke gegevens laten zien, dan van onverbiddelijke regels gebaseerd op deze gegevens.

De recente en interessante experimenten van de bekende zoöloog en fysioloog uit Stuttgart – de reeds genoemde prof. G. Jaeger – leveren een schitterende en triomfantelijke bevestiging van de gerechtvaardigde conclusies van de homeopathie. Volgens de schrijver vestigen de door hem verkregen resultaten, als ze op de juiste manier cijfermatig worden geïnterpreteerd, 'de homeopathie in één klap als een tak van de medische wetenschap, gebaseerd op exacte fysiologische gegevens en in geen enkel opzicht inferieur aan de allopathische methoden'. Prof. Jaeger noemt zijn methode neuroanalyse. We zullen deze in ons volgende nummer behandelen, zoals ze uiteengezet is in zijn brochure getiteld 'cijfers bewijzen' (Zahlen beweisen), en fragmenten geven van de beste besprekingen ervan door wetenschappers.

3

Nu volgt een samenvatting van verschillende besprekingen van dr. Jaegers neuroanalyse in verband met homeopathie.

De neuroanalyse is gebaseerd op de toepassing van het apparaat dat bij artsen bekendstaat als de chronoscoop, en waarvan het doel is om uiterst kleine tijdsintervallen te meten:[1] één naald maakt 5 tot 10 omwentelingen in een seconde. Vijf omwentelingen zijn voldoende voor een neuroanalytisch experiment. Deze naald kan ogenblikkelijk in beweging worden gezet door het onderbreken van de galvanische stroom, en even ogenblikkelijk worden gestopt door deze weer te laten stromen. Zo groot is de gevoeligheid van het instrument dat een chronoscoop met tien omwentelingen per seconde in staat is om de tijd te meten die een bewegende kogel uit een pistool nodig heeft om 30 cm te overbruggen. Dit experiment gaat als volgt: tijdens de vlucht raakt de kogel de draad, en sluit de stroom af, en 30 cm verder breekt ze een andere draad, en schakelt zo de stroom helemaal uit. Tijdens deze ongelooflijk korte tijd wordt de naald al in beweging gebracht en heeft een bepaald deel van zijn omloop afgelegd.

De neuroanalyse bestaat uit de meting van dat waarvoor astronomen hun eigen term hebben, maar dat dr. Jaeger Nervenzeit – 'zenuwtijd' – noemt.

Indien iemand, terwijl hij het moment waarneemt waarop een bepaald signaal wordt gegeven, dat moment moet vastleggen met een

[1] Bijvoorbeeld de duur van lichtindrukken op het netvlies.

teken – zeg het buigen van zijn vinger – dan zal er tussen het genoemde signaal en het buigen van de vinger een zeker tijdsverloop zijn voordat de indruk op het zenuwweefsel van het oog via de oogzenuw de hersenen bereikt, en vandaar via de motorische zenuwen een signaal zendt naar de spieren van de vinger. Deze duur, of dit tijdsverloop, wordt *zenuwtijd* genoemd. Om deze door middel van de chronoscoop te berekenen, moet men zorgvuldig de positie van de naald waarnemen; en terwijl men deze geen moment uit het oog verliest, moet men met een langzaam wuivend handgebaar de galvanische stroom onderbreken, en zo de naald in beweging brengen. Zodra laatstgenoemde beweging wordt waargenomen, stopt de experimentator deze snel door de blokkade van de stroom op te heffen, en neemt de positie van de naald opnieuw waar. Het verschil tussen de twee posities zal de exacte 'zenuwtijd' geven in zoveel fracties van een seconde.

De duur van de 'zenuwtijd' hangt ten eerste af van het geleidingsvermogen van het zenuw- en spierstelsel op dat moment; dit vermogen is volkomen onafhankelijk van onze wil. En ten tweede hangt deze af van de intensiteit van de aandacht en de kracht van de impuls van de wil van de experimentator; hoe sterker de wil of het verlangen is, hoe groter de aandacht, des te korter is de 'zenuwtijd'. Om de tweede factor te vereenvoudigen is een oefening nodig door middel waarvan een gewoonte wordt ontwikkeld die in de fysiologie bekendstaat als de wet van de gecoördineerde bewegingen of van bijna gelijktijdige actie. Dan zal één enkele impuls van de wil voldoende zijn om twee handelingen te verrichten – die van het onderbreken van de galvanische stroom en die van het weer vrijgeven ervan. Van deze twee handelingen die aanvankelijk beide doelbewust worden verricht, zal de tweede door middel van oefening en gewoonte een reflexbeweging worden, zogezegd instinctief, en automatisch op de eerste volgen. Zodra de gewoonte is gevormd, zal de 'zenuwtijd' die door de chronoscoop wordt berekend erg weinig afhangen van de wil, en geeft deze vooral de snelheid aan waarmee de prikkels via de zenuwen en spieren reizen.

Tot nu toe werd in het algemeen alleen aan de gemiddelde hoeveelheid 'zenuwtijd' aandacht besteed; maar dr. Jaeger heeft waargenomen dat deze aan aanzienlijke schommelingen onderhevig was, wanneer de ene waarneming de andere snel opvolgde. Als we na elkaar honderd chronoscopische metingen van 'zenuwtijd' doen, met korte intervallen van bijvoorbeeld tien of twintig seconden, krijgen we getallenreeksen die aanzienlijk van elkaar verschillen, waarbij de veranderingen in de

grootte van deze getallen, d.w.z. de fluctuaties in de duur van de zenuwtijd, heel karakteristiek zijn. Ze kunnen volgens een bepaalde grafische methode worden weergegeven door een curve. Laatstgenoemde geeft de resultaten weer van alle metingen, de een na de ander, en is door dr. Jaeger de 'detail-curve' genoemd. Daarnaast heeft hij een andere curve geconstrueerd die de getallen weergeeft van het gemiddelde van elk tiental achtereenvolgende waarnemingen. Het gemiddelde van tien waarnemingen noemt hij Dekadenziffer of 'decadengetal'. Zo geven de neuroanalytische curven ons getalsmatig een algemeen beeld van de toestand van ons zenuwstelsel wat betreft het vermogen daarvan om prikkels te geleiden, en de karakteristieke schommelingen in dat geleidingsvermogen. Door op deze manier de toestand van het zenuwstelsel te bestuderen, kan men gemakkelijk beoordelen hoe en in welke mate het beïnvloed wordt door bepaalde externe en interne factoren, en omgekeerd kunnen, omdat hun invloed onder vergelijkbare omstandigheden onveranderlijk dezelfde is, door de karakteristieke toestand van het geleidingsvermogen van het zenuwstelsel heel nauwkeurige conclusies worden getrokken over de aard van de factoren die tijdens de genoemde chronoscopische meting op de zenuwen van invloed zijn geweest.

De experimenten van Jaeger en zijn leerlingen tonen aan dat de neuroanalytische curve – die hij 'psychogram' noemt – enerzijds verandert door elke invloed die van buitenaf op het organisme inwerkt, en anderzijds door alles wat het van binnenuit beïnvloedt, zoals plezier, woede, angst, honger of dorst, enz. Bovendien worden er overeenkomstig elk zo'n invloed of effect unieke karakteristieke curven gevormd. Anderzijds krijgt een en dezelfde persoon die onder dezelfde omstandigheden aan experimenten wordt onderworpen, onder invloed van een bepaalde stof die in zijn organisme wordt gebracht, telkens een identiek psychogram. Het meest interessante en belangrijke kenmerk van de neuroanalyse ligt in het feit dat de keuze van de middelen die worden gebruikt om verschillende stoffen aan het menselijk organisme toe te dienen, hierbij van geen belang is: elke vluchtige stof die wordt ingenomen, geeft dezelfde resultaten wanneer ze gewoon wordt ingeademd, waarbij het niet uitmaakt of ze wel of geen geur heeft.

Om te zorgen dat de experimenten voor vergelijkingsdoeleinden altijd resultaten opleveren, is het strikt noodzakelijk om veel aandacht te besteden aan het eten en drinken van de persoon met wie wordt geëxperimenteerd, aan zowel zijn geestelijke als fysieke toestand, en ook

aan de zuiverheid van de atmosfeer in de kamer waar de experimenten plaatsvinden. De 'curven' laten onmiddellijk zien of de patiënt met betrekking tot alle omstandigheden in dezelfde neuroanalytische dispositie verkeert als tijdens de eerdere experimenten. Geen enkel ander instrument is beter geschikt om de grote gevoeligheid van het menselijk organisme aan te tonen. Zo is bijvoorbeeld één druppel alcohol die op een gelakte tafel wordt gemorst, zoals dr. Jaeger aantoont, genoeg om ervoor te zorgen dat de geur van lak – die de ruimte vult – de getallen van het psychogram aanzienlijk verandert en de voortgang van het experiment belemmert.

Er zijn verschillende soorten psychogrammen. Het reuk-psychogram wordt door hem het osmogram genoemd naar het Griekse woord osmose, een vorm van moleculaire aantrekking. De osmogrammen zijn het meest waardevol omdat ze verreweg de beste en duidelijkste resultaten opleveren. 'Zelfs metalen', zegt Jaeger, 'blijken voldoende vluchtig te zijn om veelzeggende osmogrammen op te leveren.' Hoewel het onmogelijk is om de werking van stoffen die in de maag zijn gebracht te stoppen, kan de werking van een stof die wordt ingeademd gemakkelijk worden gestopt. De hoeveelheid stof die nodig is voor een osmogram is heel klein; en, wanneer we de enorme homeopathische verdunningen buiten beschouwing laten, is de hoeveelheid niet echt van betekenis. Als bijvoorbeeld alcohol moet worden ingeademd, maakt het geen verschil voor het resultaat of deze het oppervlak beslaat van een vierkante centimeter of dat van een groot bord.

We zijn van plan in het volgende nummer[1] te laten zien dat Jaegers ontdekkingen van deze nieuwe toepassing van de chronoscoop veel licht werpen op de homeopathie in het algemeen, en in het bijzonder op de betwijfelde werkzaamheid van uiterst kleine doses in talloze verdunningen.

[1] Noot vert.: Dit plan schijnt nooit te zijn uitgevoerd.

De heilige kumbum-boom

[‘The sacred tree of Kumbum’, *The Theosophist*, maart 1883, blz. 130-1; *CW* 4:347-51]

Twee moedige lazaristen-missionarissen, die verbonden waren aan de rooms-katholieke missie in Peking, begonnen 37 jaar geleden aan de hopeloze onderneming om door te dringen tot in Lhasa en het christendom te prediken onder de onwetende boeddhisten. Hun namen waren Huc en Gabet; het verhaal van hun reizen toont aan dat ze extreem moedig en enthousiast zijn geweest. Dit heel interessante boek over hun reizen verscheen meer dan 30 jaar geleden in Parijs, en is sindsdien al twee keer in het Engels vertaald en volgens ons ook in andere talen. We houden ons nu niet bezig met de waarde van het boek in het algemeen, maar beperken ons tot dat gedeelte van de Amerikaanse uitgave waar de schrijver, Huc, de prachtige ‘boom met de tienduizend afbeeldingen’ beschrijft die ze zagen in het lamaklooster van Kumbum, of Kounboum, zoals ze het spellen. Huc vertelt ons dat de Tibetaanse legende verklaart dat toen de moeder van Tsongkhapa, de beroemde boeddhistische hervormer, hem bestemde voor het religieuze leven, en volgens gewoonte ‘zijn haar afsneed en het weggooide, daaruit een boom groeide die op elk van zijn bladeren een Tibetaans schriftteken droeg’.[1] In de vertaling van Hazlitt staat een meer letterlijke (hoewel nog altijd niet exacte) weergave van het origineel, en daaruit citeren we de volgende interessante gegevens:

> Op elk van de bladeren stonden goed gevormde Tibetaanse schrifttekens, allemaal groen van kleur, sommige wat donkerder, sommige wat lichter dan het blad zelf. Aanvankelijk verdachten we de lama’s van bedrog, maar na elk detail nauwkeurig te hebben onderzocht, konden we daarvan geen enkel spoor ontdekken. De schrifttekens leken allemaal deel uit te maken van het blad zelf, evenals de nerven; de tekens stonden niet op alle bladeren op dezelfde plaats; op één blad stonden ze bovenaan, op een ander in het midden, op een derde onderaan of aan de zijkant; de jongere bladeren gaven de schrifttekens slechts in een gedeeltelijke toestand van vorming weer. De schors van de boom en zijn takken, die lijken op

[1] C.M. Huc, *Recollections of a Journey through Tartary, Thibet, and China*, vert. P. Sinnett, New York, 1852, deel 2, blz. 84.

> die van een plataan, zijn ook bedekt met deze tekens. Als u een stuk van de oude schors verwijdert, dan vertoont de jonge bast daaronder de vage contouren van tekens in een ontkiemende staat, en wat heel eigenaardig is, deze nieuwe schrifttekens zijn niet zelden verschillend van die welke ze vervangen. . . .
>
> De boom met de tienduizend afbeeldingen leek ons heel oud. Zijn stam, die drie mensen met uitgestrekte armen nauwelijks konden omvatten is niet meer dan 2,5 m hoog; de takken schieten niet omhoog maar spreiden zich uit in de vorm van een pluim van veren en zijn heel borstelig; sommige ervan zijn dood. De bladeren zijn altijd groen, en het roodachtige hout heeft een heerlijke geur, zo ongeveer als kaneel. De lama's vertelden ons dat in de zomer, tegen de tijd van de achtste volle maan, de boom grote rode bloemen draagt die bijzonder mooi zijn.[1]

Abbé Huc zelf omschrijft het bewijsmateriaal met veel meer gloed. 'Deze schrifttekens', zegt hij, 'zijn in hun soort *zo volmaakt dat de lettergieterijen van Didot niets bevatten om ze te overtreffen*.' Laat de lezer dit onthouden, omdat we reden hebben om erop terug te komen. En hij zag op – of beter gezegd in – de bladeren niet alleen schrifttekens maar 'religieuze volzinnen', gedrukt door de natuur zelf op het chlorofyl, de zetmeelrijke cellen en houtachtige vezels! Bladeren, twijgen, takken, stam – ze droegen allemaal die prachtige geschriften op hun oppervlak, aan de buiten- en de binnenkant, laag op laag, en geen twee op elkaar liggende tekens waren identiek. 'Maar denk niet dat deze op elkaar liggende lagen dezelfde afdrukken herhalen. Nee, integendeel; want elke lamina die u optilt vertoont zijn eigen specifieke vorm. Hoe kunt u dan denken dat ermee geknoeid is? *Ik heb mijn best gedaan om in die richting het geringste spoor van menselijk bedrog te ontdekken*, en mijn verbijsterde geest *kon geen enkele verdenking waarmaken*.' En wie zegt dat? Een toegewijde christelijke missionaris, die juist naar Tibet ging om te bewijzen dat het boeddhisme onwaar is en zijn eigen geloof waar, en die het geringste bewijs dat hij ter ondersteuning van zijn stelling de autochtone bevolking had kunnen voorhouden, gretig zou hebben aangegrepen. Hij zag en beschrijft andere wonderen in Tibet – die in de Amerikaanse editie zorgvuldig zijn weggelaten, maar die door een aantal van zijn fanatiek orthodoxe critici worden toegeschreven aan de duivel. In *Isis ontsluierd* zijn een aantal

[1] C.M. Huc, *Travels in Tartary, Thibet, and China*, vert. W. Hazlitt, Londen, 3de ed., 1856, blz. 324-6.

van deze wonderen beschreven en besproken, met name in deel 1, waar we hebben geprobeerd om aan te tonen dat ze overeenstemmen met de wetten van de natuur.

Het onderwerp van de kumbum-boom is ons in herinnering gebracht door een overzicht in *Nature*, deel 27, blz. 171, door A.H. Keane, over het door Kreitner zojuist gepubliceerde verslag van de expeditie naar Tibet onder leiding van graaf Szechenyi, een Hongaarse edelman, in 1877-80. Het gezelschap maakte een excursie vanuit Sining-fu naar het klooster van Kumbum 'om het bijzondere verslag van Huc over de beroemde boom van Boeddha te controleren'. Ze vonden

> geen afbeelding (van Boeddha) op de bladeren, noch schrifttekens, maar een ondeugende glimlach speelde rond de mondhoeken van de oudere priester die ons begeleidde. In antwoord op onze vragen vertelde hij ons dat de boom langgeleden echt bladeren met de afbeelding van Boeddha had voortgebracht, maar dat het wonder nu een zeldzame gebeurtenis was. Slechts enkele door God begunstigde mensen hadden het voorrecht om zulke bladeren te ontdekken.

Dit zegt genoeg over deze getuige: een boeddhistische priester, van wie de religie onderwijst dat er geen mensen worden bevoorrecht door een God, dat er geen wezen bestaat zoals een God die gunsten verleent, en dat ieder mens oogst wat hij gezaaid heeft, niets meer en niets minder – die men zulke onzin laat zeggen: dit laat zien wat het getuigenis van deze onderzoeker waard is voor zijn geliefde sceptische wetenschap! Maar het lijkt erop dat zelfs de ondeugend lachende priester hen vertelde dat goede mensen de wonderbaarlijke schrifttekens op bladeren kunnen zien en in feite zien, en dus maakt Kreitner onbewust het verhaal van abbé Huc meer waarschijnlijk in plaats van minder.

Zelfs als we de waarheid van het verhaal niet persoonlijk hadden kunnen verifiëren, dan moeten we toch erkennen dat het heel waarschijnlijk is dat het verhaal klopt, omdat de bladeren van de kumbumboom door pelgrims naar alle uithoeken van het Chinese rijk zijn meegenomen (zelfs Kreitner geeft dit toe), en als het hier om bedrog zou gaan, zou dat genadeloos door de vele Chinese tegenstanders van het boeddhisme aan het licht zijn gebracht. Bovendien biedt de natuur veel bevestigende analogieën. Op bepaalde schelpen uit de Rode Zee (?) zouden de letters van het Hebreeuwse alfabet zijn afgedrukt, op bepaalde sprinkhanen zouden bepaalde letters van het Engelse alfabet

te zien zijn, en in *The Theosophist*, deel 2, blz. 91, heeft een Engelse correspondent uit *Licht mehr Licht* een verslag van Scheffer vertaald, over enkele Duitse vlinders (Vanissa Atalanta) waarop heel duidelijk de cijfers van het jaar 1881 staan. De vitrines van onze moderne entomologen wemelen ook van de exemplaren die laten zien dat de natuur bij dieren voortdurend voorbeelden van de vreemdste mimicry van vormen uit het plantenrijk voortbrengt – bijvoorbeeld rupsen die eruit zien als boomschors, mossen en dode takken, insecten die niet kunnen worden onderscheiden van groene bladeren, enz. Zelfs de strepen van de tijger zijn een mimicry van de stengels van de junglegrassen waarin hij zich schuilhoudt. Al deze verschillende gevallen steunen de waarschijnlijkheid van het verhaal van Huc over de kumbum-boom, omdat ze aantonen dat het heel goed mogelijk is dat de natuur zelf, zonder een wonder, plantengroei voortbrengt in de vorm van leesbare letters.

Dit is ook de mening van een andere correspondent van *Nature*, W.T. Thiselton Dyer, die, in het nummer van 4 januari van dat degelijke tijdschrift, na het opsommen van het bewijsmateriaal tot de conclusie komt dat 'er in de tijd van Huc werkelijk een boom met tekens op de bladeren bestond, die in de verbeelding van de vromen op Tibetaanse schrifttekens leken'. Hoezo vromen? Hij moet niet vergeten dat we het getuigenis hebben, niet van enkele vrome en goedgelovige Tibetaanse boeddhisten, maar van een gezworen vijand van dat geloof, Huc, die naar Kumbum ging om het bedrog aan het licht te brengen, die 'in die richting zijn best heeft gedaan om het geringste spoor van menselijk bedrog te ontdekken', maar wiens 'verbijsterde geest geen enkele verdenking kon waarmaken'. Dus tenzij Kreitner en Dyer het motief van de oprechte abbé kunnen aangeven om te liegen ten nadele van zijn eigen religie, moeten we hem beschouwen als een onberispelijke en belangrijke getuige.

De boom met schrifttekens van Tibet is een feit; en bovendien staan de inscripties op de bladcellen en vezels in SENZAR, of de heilige taal die door de adepten wordt gebruikt, en in hun totaliteit omvatten ze de hele dharma van het boeddhisme en de wereldgeschiedenis. Dat de overeenkomst met werkelijke alfabetische schrifttekens denkbeeldig zou zijn, wordt door de erkenning van Huc dat ze zo prachtig volmaakt zijn 'dat de lettergieterijen van Didot (een beroemd grafisch bedrijf in Parijs) niets bevatten om ze te overtreffen', volledig uitgesloten. En wat Kreitners bewering betreft dat de boom tot de seringen behoort, Hucs beschrijving van de kleur en de kaneelachtige geur van het hout,

en de vorm van de bladeren, laten zien dat dit onmogelijk is. Misschien kende die ondeugende oude monnik het veel voorkomende mesmerisme en heeft hij graaf Szechenyi's gezelschap 'gebiologeerd' zodat ze zagen en niet zagen wat hij wilde, zoals wijlen prof. Bushell zijn Indiase proefpersonen deed denken dat ze zagen wat hij wilde dat ze zouden zien. Af en toe ontmoet men zulke 'grappenmakers'.

Een meningsverschil met de theosofen

['A word with the theosophists', *The Theosophist*, maart 1883, blz. 143-5; *CW* 4:357-65]

De volgende brieven verschenen onlangs in de *Poona Observer*. Als er in de eerste brief niet enkele flagrante onjuistheden hadden gestaan – het lijkt bijna een hopeloze zaak om die uit het denken van het grote publiek te verdrijven – zou ze geen bespreking waard zijn. Maar omdat een *theosoof* die vermoeiende taak op zich nam, publiceren we deze nog eens samen met het antwoord.

Aan de redacteur van de *Poona Observer*:

Geachte heer,

De theosofen verlangen ernaar om alle bestaande religies omver te werpen, en vooral en in de eerste plaats de christelijke religie, en nemen het daarbij niet zo nauw met de gebruikte middelen. Niets is zo vergezocht en absurd als hun pogingen om Jezus Christus en de apostel Paulus te identificeren met de oude adepten in het occultisme. De apostel van de heidenen werd tot het christendom bekeerd door een wonderbaarlijke gebeurtenis, toen hij op weg was naar Damascus. Hij was toen een woeste soldaat en was actief betrokken bij een wrede vervolging van de christenen; na zijn bekering veranderde zijn hele levensloop, en werd hij een vurige verbreider van het nieuwe geloof. Misschien zegt men dat hij een occultist was toen hij zijn brieven schreef, en dat hij, toen hij was opgegaan naar de hemel en hem dingen werden getoond die mensen niet mogen vermelden, eenvoudig in een staat van zelf-geïnduceerde mesmerische slaap verkeerde, en zijn ziel had losgemaakt van zijn lichaam om enige tijd in de gebieden van de spirituele wereld rond te dwalen; maar als dat zo is, dan zag en hoorde hij blijkbaar dingen waardoor hij ging geloven in leringen die door de Tibetaanse occultisten worden verworpen, namelijk een geloof in een persoonlijke godheid en in de

goddelijkheid van Christus, enz. De poging om te bewijzen dat Christus een adept is, is even absurd. Christus gaf zijn leven op en nam het weer op, heeft doden tot leven gewekt en genas alle mogelijke kwaadaardige ziekten door aanraking of het gesproken woord, en verrichtte andere grote wonderen; niet groot in de zin dat ze op grote schaal werden verricht, maar door de aard ervan. Wat betreft de broden en de vissen, het maakt niet uit of er van vijf broden vijfduizend of zes broden werden gemaakt, er was niettemin wonderbaarlijke kracht voor nodig; een glas water dat kan worden omgezet in een glas wijn, betekent hetzelfde als wanneer een grote hoeveelheid water was veranderd en een groot gezelschap van wijn was voorzien. Om de theorie te steunen dat Christus en Paulus adepten waren, moeten de feiten uit hun leven worden genegeerd en ook de leringen die ze zouden hebben onderwezen.

Sommige theosofen hebben deze problemen waarschijnlijk ingezien, en schijnen te denken dat de gemakkelijkste manier om ze op te lossen is door te ontkennen dat personen zoals Paulus en Christus ooit hebben bestaan. Verstandige mensen moeten zich afvragen: Zijn zulke filosofen betrouwbare gidsen?

ZERO

⁂ We denken dat 'Zero' de theosofische denkbeelden over Christus verkeerd heeft begrepen. De theosofen ontkennen, voor zover we weten, de mogelijkheid van de goddelijkheid van Christus niet; ze beweren alleen maar dat hij zo'n volmaakt mens was dat hij de hoogst mogelijke vorm van het aardse bestaan had bereikt; met andere woorden, iets dat zoveel met de godheid overeenkomt, dat hij daarvan niet is te onderscheiden. 'Zero' heeft misschien gehoord van de basisgedachte van de theosofen dat *niets onmogelijk is*. Dus zou het ontkennen van de goddelijkheid van de verlosser in strijd zijn met hun eigen wachtwoord. – Redacteur, *Poona Observer*

Een meningsverschil met 'Zero'

(Een antwoord van een theosoof)

In de *Poona Observer* van 26 januari haast een zekere 'Zero' zich om Christus en Paulus te verdedigen tegen *de* 'theosofen', die noch individueel noch als groep ooit van plan waren om een van beide aan te vallen, en uit tegen die theosofen een aantal beschuldigingen. Of dit pseudoniem nu het getal nul betekent, zoals het wordt gedefinieerd in woordenboeken, of het punt waar water bevriest volgens de thermo-

meters van Celsius en Réaumur wordt overgelaten aan de intuïtie van de lezer, en ik neig tot de eerste mogelijkheid omdat deze beter past bij, en overeenkomt met, deze christelijke Don Quichot die tegen windmolens vecht. Een theosoof is zo vrij om enkele wilde uitspraken van de correspondent van de *Poona Observer* te corrigeren.

Hij beschuldigt de theosofen van de volgende *wandaden*:

(a) Ze hebben het verlangen om 'alle bestaande religies . . . vooral de christelijke omver te werpen', en 'nemen het daarbij niet zo nauw met de gebruikte middelen';

(b) '*Hun* pogingen om Jezus Christus en de apostel Paulus te identificeren met de oude adepten in het occultisme' zijn vergezocht en absurd;

(c) Ze ontkennen, 'zoals *sommige* theosofen dat doen, dat personen zoals Paulus en Christus ooit hebben bestaan'.

Aan de rest van de brief, en vooral aan zijn tegenargumenten die een weefsel zijn van onverdedigbare en *onhistorische* veronderstellingen, gebaseerd op een persoonlijk en blind geloof in zijn eigen specifieke godsdienst – en die dus voor niemand een bewijs zijn behalve voor een christen – kan geen serieuze aandacht worden geschonken door iemand die 'wonderen' bij voorbaat afwijst als iets dat volledig buiten de wetten van de natuur ligt. Laat 'Zero' bedenken dat er tussen een verschijnsel dat, hoe bijzonder het ook is, niettemin gebaseerd is op zulke wetten, en een *wonder* van de soort die hij noemt als bewijs tegen de uitgangspunten van de theosofen, een onoverbrugbare kloof ligt, die enerzijds wordt bewaakt door experimentele natuurwetenschap en anderzijds door eenvoudig gezond verstand. Een paar woorden zullen ons standpunt duidelijk maken. Geen theosoof-occultist zal ooit de *mogelijkheid* ontkennen dat 'vijf broden zes broden worden' of zelfs 'vijfduizend'. In het eerste geval kan het verschijnsel worden teweeggebracht door wat onder praktiserende kabbalisten bekendstaat als exosmose, in het tweede door een hypnotiserende māyā, een betovering, te werpen over het publiek. Maar geen enkele theosoof, afgezien van een beginneling of groentje (mensen die dingen op blind geloof aannemen en tegen de ingevingen van het gezonde verstand in, en daarmee laten zien dat ze ongeschikt zijn voor het occultisme), zal ooit de opstanding van een lichaam dat *echt* dood is als een *feit* accepteren, of de incarnatie van God in een duif – en waarom zouden christenen in dat geval lachen om de Siamese witte olifant? – of 'een onbevlekte ontvangenis'; en ook niet het wonder van de 'hemelvaart', d.w.z. dat een

fysiek menselijk lichaam feitelijk wordt opgeheven naar de hemel en daarin verdwijnt. Na deze korte uitleg zal ik de drie genoemde beschuldigingen weerleggen – de enige punten die aandacht verdienen omdat ze de gewone lezer verkeerde ideeën geven over onze Society in het algemeen.

(1) Welk recht heeft 'Zero' om 'de theosofen' zo radicaal ervan te beschuldigen dat ze 'het niet zo nauw nemen met de gebruikte middelen'? De eerste theosoof die hij ontmoet zou op de beschuldiging kunnen reageren door de aanklager eenvoudig eraan te herinneren dat in 'het huis van zijn Vader vele woningen zijn'; met andere woorden dat de Theosophical Society alleen al in India 53 afdelingen heeft. En dat de Society dus uit duizenden leden is samengesteld, van bijna elke bekende nationaliteit en van elk geloof, en dat ze zich nooit bemoeit met de respectieve religieuze overtuigingen van die leden; en dat er in haar gelederen een aantal even goede christenen zijn als 'Zero' (ja zelfs geestelijken). Dit toont aan dat 'Zero's' beschuldiging van *de* theosofen als groep absurd is en uiteenspat. Maar zelfs als men toegeeft dat er *enkele* theosofen zijn die ernaar verlangen dat hun doel wordt verwezenlijkt en proberen de theosofie, dat wil zeggen een universele broederschap, op een stevige basis te vestigen, en die unaniem geloven in wat volgens hen de *ene* waarheid is, en ernaar zouden streven 'om alle bestaande [dogmatische] religies omver te werpen'; en zelfs al zouden die het bestaan van Christus en Paulus ontkennen (wat niet het geval is zoals ik zal bewijzen); waarom zou zo'n beleid dan als gewetenlozer worden gezien dan het identieke beleid dat door het grote aantal fanatieke christenen in het algemeen en de missionarissen in het bijzonder met veel meer ijver wordt gevolgd? Is er volgens 'Zero' in India ook maar één christelijke priester die zou aarzelen om 'alle bestaande religies omver te werpen', behalve zijn eigen? Of die terughoudend zou zijn om het bestaan van de hindoegoden te ontkennen, of in woord en druk iedere andere goddelijke avatāra dan Christus als een 'mythe' af te keuren; of ervoor zou terugschrikken om openlijk, of in besloten kring, over Zarathoestra en Krishṇa, Boeddha en Mohammed, en de lange reeks 'heidense' wonderen verrichtende verlossers en rishi's, profeten en yogī's als 'wereldbedriegers' en fraudeurs te spreken? Wanneer een dominante religie een inquisitie voortbrengt, en, nu haar macht afneemt, schrijvers laat opstaan zoals Eerw. Hastie uit Calcutta – die misbruik maakt van de natuurlijke bedeesdheid van een volk, van het gebrek aan eenheid en solidariteit in denken en handelen, het in zijn

meest heilige overtuigingen beledigt, op zijn religie spuugt, en modder gooit naar de eer van zijn vrouwen – dan is het ongepast dat de aanhangers van die religie zeggen dat de volgelingen van andere geloofsovertuigingen 'het niet zo nauw nemen met de gebruikte middelen'.

(2) We laten het aan elke onpartijdige denker over om te beoordelen of Jezus niet meer eer wordt bewezen door de theosofen, die in hem, of in het ideaal dat hij belichaamt, een volmaakte adept zien (de hoogste van zijn tijdperk), een sterfelijk wezen dat ver boven de niet-ingewijde mensheid staat, dan door de christenen, die van hem een onvolmaakte zonnegod, een verlosser en avatāra hebben gemaakt, die niet beter is, en in verschillende opzichten lager staat, dan sommige avatāra's die aan hem voorafgingen.

Geen enkele theosoof die ooit aandacht aan het christendom heeft geschonken – onze 'heidense' leden kan het natuurlijk niets schelen of Christus en Paulus al of niet hebben geleefd – heeft ooit het bestaan van de apostel, die een historische figuur is, ontkend. Sommigen van ons, bijvoorbeeld enkele geleerde christelijke mystici onder onze Britse theosofen, ontkennen alleen maar de Jezus van de evangeliën – die *geen* historische figuur is, ondanks 'Zero' en de priesters – maar geloven in een *ideale* Christus. Anderen zijn geneigd om de echte Jezus te zien in de adept die in de oudste talmud en ook in sommige christelijke boeken wordt genoemd, en bekendstaat als Jeshu ben Panthera.[1] Ze zeggen dat ze – omdat het beste gezaghebbende bewijs voor het bestaan van de Christus uit de evangeliën dat door de krampachtige en wanhopige pogingen van de kerk ooit werd voorgelegd aan de beslissende toets van kritische analyse, heel zwak is en aan alle kanten problemen oplevert – de oplossing van het vraagstuk vinden in het getuigenis van de joden en zelfs van Irenaeus. Ze stellen dat deze Jeshu (of Jehoshua) de zoon was van een vrouw genaamd Stada (alias

---

[1] Epiphanius geeft in de 4de eeuw n.Chr. in zijn boek tegen ketterijen (*Panarion*, boek 3, haer. 68:7) de volgende genealogie van Jezus:

(Zie Gerald Massey's 'Jesus and the records of his time', *The Spiritualist*, maart 1878.)

Miriam) en van Panthera, een Romeinse soldaat; dat hij leefde van 120-70 v.Chr.;[1] een leerling was van rabbi Jehoshua ben Perachiah, zijn oudoom, met wie hij tijdens de vervolging van de joden door Alexander Jannaeus (koning van de joden in 106 v.Chr.) naar Alexandrië vluchtte, waar hij in de Egyptische mysteriën of magie werd ingewijd,[2] en dat hij bij zijn terugkeer naar Palestina werd beschuldigd van ketterij en tovenarij, werd berecht, ter dood veroordeeld en opgehangen aan de *boom van schande* (het Romeinse kruis) buiten de stad Lud of Lydda.[3] Deze *historische* figuur (even historisch als ieder ander) was werkelijk een groot adept.

Wat Paulus betreft, ik ken niemand die hem ooit aanzag voor een adept, en (omdat zijn geschiedenis vrij goed bekend is) onze occultisten al helemaal niet. Hij was een eenvoudige tentenmaker (geen 'woeste soldaat', zoals 'Zero' hem beschrijft), en werd eerst een vervolger van de nazarenen, daarna een bekeerling en een fanaticus. Paulus is de werkelijke stichter van het christendom, de hervormer van een kleine groep, een kern die werd gevormd uit de essenen, de nabateeërs, de therapeuten en andere mystieke broederschappen (de Theosophical Societies van het oude Palestina), en die drie eeuwen later, namelijk onder Constantijn, werden omgevormd tot 'christenen'. Paulus' visioenen, van het eerste tot het laatste, wijzen er meer op dat hij een medium was dan een adept, want om een adept te worden vergt jarenlange studie en voorbereiding en een officiële inwijding onder een bevoegde hiërofant.

Omdat de derde beschuldiging logischerwijs wordt weerlegd door de bovengenoemde bewijzen die de inconsistentie van de eerste twee beschuldigingen laten zien, zou ik de zaak kunnen afronden en volledig verwerpen. En mocht 'Zero' volharden in het verdedigen van zijn Christus van de evangeliën tegen degenen die hem een mythe noemen, gebaseerd op de historische Jeshu van Lydda, dan zou ik hem willen vragen het volgende voor ons te verklaren:

(1) Hoe komt het dat Philo Judaeus, de meest nauwkeurige en meest

---

[1] Zie Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 2:22:5. Irenaeus beweert stellig dat Johannes (van het vierde evangelie) 'zelf de informatie verstrekte', en dat 'alle ouderlingen de uitspraak bevestigden' dat 'Jezus predikte van zijn veertigste tot zijn vijftigste levensjaar'.

[2] Zie de Gemara (commentaren) van de Babylonische talmud, *Mishnah Sanhedrin* (11:107b) en *Mishnah Sotah* (9:47a).

[3] Zie Babylonische Gemara op de *Mishnah*, verhandeling *Shabbath*, 67-104.

geleerde van de historici die tijdgenoten waren van de Jezus van de evangeliën; een man die 10 jaar eerder werd geboren dan Jezus en die 15 jaar na de dood van Jezus stierf; iemand die vanuit Alexandrië, waar hij woonde, Jeruzalem in zijn lange carrière verschillende keren heeft bezocht, en die slechts enkele jaren na de vermeende kruisiging naar Jeruzalem moet zijn gekomen; kortom, een schrijver die bij de beschrijving van de verschillende religieuze sekten en organisaties van Palestina er goed op let om er geen een over te slaan, zelfs niet die welke nauwelijks het vermelden waard zijn – hoe komt het dan, vraag ik, dat Philo Judaeus *nooit ook maar iets gehoord* heeft over een Jezus, een kruisiging, of een andere gebeurtenis die in verband zou staan met de zogenaamde *feiten* van het theologische christendom?

(2) Waarom worden de zestien beroemde tekstregels van Josephus over Christus, regels die als een vlek op een gewaad verschijnen, en geen enkel verband hebben met het voorafgaande onderwerp of met de regels die in de tekst erop volgen, waarom worden deze regels door de meeste christelijke theologen verworpen? De *overduidelijke vervalsing* wordt door hen toegeschreven aan Eusebius, bisschop van Caesarea, die 'prins van de patristische leugenaars' en 'oneerlijke schrijvers', zoals hij door baron Bunsen, Niebuhr, dr. Lardner, en verschillende anderen wordt genoemd? En als deze autoriteiten allemaal ongelijk hebben, en de regels *niet* zijn ingelast, zoals zij denken, hoe komt het dan dat Paley zelf, een schrijver die zozeer eropuit is dat zijn *A View of the Evidences of Christianity* zal worden aanvaard, betreurt en erkent dat het 'bewijs' (in Josephus) verre van bevredigend is, en heel moeilijk te aanvaarden. Temeer omdat Josephus – nadat de vervalser hem Jezus had laten herkennen als 'de messias van de joden' en hem zo'n eerbied voor Jezus had laten betonen dat hij hem nauwelijks een mens durfde te noemen – op tachtigjarige leeftijd stierf, als een koppige, orthodoxe jood, die een minachtend stilzwijgen bewaarde over, zo niet geheel onbekend was met, de komst of de kruisiging van de messias of iets wat daarmee verband hield!

(3) Hoe zou 'Zero' het feit verklaren dat de *Mishnah* over Jezus en de kruisiging volledig zwijgt en daarmee duidelijk onbekend is? De *Mishnah*, begonnen door Hillel veertig jaar voor Christus, bewerkt en uitgebreid (tot ongeveer het begin van de derde eeuw van onze jaartelling) in Tiberias, aan de Zee van Galilea, het centrum van activiteit van de bijbelse apostelen en van Christus' wonderen; de *Mishnah*, die een ononderbroken verslag bevat van alle ketters en rebellen tegen het

gezag van de joodse Sanhedrin, van het jaar 40 v.Chr. tot ongeveer 237 n.Chr; kortom, een dagboek van het doen en laten van de synagoge en de geschiedenis van de farizeeën, diezelfde mensen die ervan worden beschuldigd dat ze Jezus hebben gedood. Hoe kan het dan dat niet een van de vooraanstaande rabbi's, schrijvers van de *Mishnah*, ooit van Jezus schijnt te hebben gehoord, of een woord fluistert ter verdediging van zijn sekte die wordt beschuldigd van godsmoord, maar dat ze in feite over die *grote* gebeurtenis volledig zwijgen? Dat is een vreemde veronachtzaming van 'universeel erkende feiten'!

Over de opmerking van de redacteur van de *Poona Observer* heb ik maar een paar woorden te zeggen. Die theosofen die de christelijke kerkgeschiedenis (?) en literatuur hebben bestudeerd, en over het onderwerp hebben gelezen, *ontkennen*, met uitzondering van een paar christenen, *nadrukkelijk* niet alleen de goddelijkheid maar zelfs 'de mogelijkheid van goddelijkheid van de [bijbelse] Christus'. Het is volledig juist dat 'de basisgedachte van de theosofen *is* dat *niets onmogelijk is*'; maar alleen voor zover het niet in strijd is met het gezonde verstand, en er geen wonderen, in de theologische betekenis van het woord, worden verkondigd. Want anders, als we eenmaal geloven in Jozua's macht over de baan van de zon, Jona's reis in de buik van de walvis, of het weer tot leven komen van het halfvergane lichaam van Lazarus, zie ik niet in waarom we daar zouden moeten stoppen. Waarom zouden we in zo'n geval, om niet inconsequent te zijn, niet ons vaste geloof in Hanumān, de aap-god, en zijn strategische talenten, verkondigen; in de arhat die de berg Meru op het puntje van zijn vinger liet draaien; of in de feitelijke prenatale periode van Gautama Boeddha gevolgd door zijn geboorte in de vorm van een witte olifant. Wij theosofen willen, zonder 'in strijd te handelen met ons wachtwoord', de scheidslijn trekken op dat punt waar een psychofysiek verschijnsel ophoudt dat te zijn en een belachelijke absurditeit wordt – een *wonder*, waarvan we er in de *Bijbel* zoveel vinden. En nu herhalen we 'Zero's' woorden en kunnen eveneens zeggen: Laat alle 'verstandige mensen' zich afvragen: Wie – de christenen of de theosofen – zijn de meest 'filosofische' en betrouwbare 'gidsen'?

– Een theosofische eenheid

Bestaan de rishi's nog?

[‘Do the rishis exist?’, *The Theosophist*, maart 1883, blz. 146; *CW* 4:365-7]

Het voorbeeld van de pārsī wiens brief u in *The Theosophist* van januari 1882 heeft gepubliceerd, heeft me ertoe gebracht te vragen of er onder de BROEDERS van de Himālaya ook hindoe-mahātma's zijn. Met de term hindoe bedoel ik iemand die gelooft in de *Veda's* en in de goden die erin worden beschreven. Als die er niet zijn, zou dan een broeder van de 1ste graad[1] zo vriendelijk willen zijn om de hindoegemeenschap in het algemeen en de hindoetheosofen in het bijzonder te laten weten of enkele van de oude hindoe-rishi's nog steeds in vlees en bloed bestaan? Omdat de adept-BROEDERS van de Himālaya het onzichtbare heelal hebben onderzocht, moeten ze noodzakelijkerwijs de rishi's kennen als ze nu bestaan. De overlevering zegt dat in het bijzonder de volgende zeven figuren onsterfelijk zijn, althans voor de huidige kalpa: Aśvatthāman, Bali, Vyāsa, Hanumān, Vibhīshaṇa, Kripa, Paraśurāma.

Een hindoetheosoof

Aantekening van de redactrice:

In antwoord op de eerste vraag kunnen we onze correspondent berichten dat er onder de broeders van de Himālaya mahātma's zijn die hindoes zijn – d.w.z. geboren uit hindoe- en brahmaanse ouders en die de *esoterische* betekenis van de *Veda's* en de *Upanishads* erkennen. Ze zijn het eens met Krishṇa, Boeddha, Vyāsa, Śuka, Gauḍapāda en Śaṅkarāchārya die van mening zijn dat het Karmakāṇḍa van de *Veda's* voor zover het de spirituele vooruitgang van de mens betreft van geen enkel belang is. Onze vraagsteller zal er goed aan doen om in dit verband het bekende advies van Krishṇa aan Arjuna in herinnering te roepen. ‘De inhoud van de *Veda's* heeft betrekking op de drie guṇa's, o Arjuna, bevrijd uzelf van deze guṇa's.’ Śaṅkarāchārya's onverzettelijke standpunt tegenover de Pūrva Mīmāṃsā is te goed bekend om hier speciaal vermeld te hoeven worden.

Hoewel de broeders van de Himālaya de esoterische betekenis van

[1] Dit hoeft niet door een chela te worden beantwoord, behalve dan de redactrice. – Een hindoetheosoof.

de *Veda's* en de *Upanishads* erkennen, weigeren ze de machten en andere spirituele entiteiten die in de *Veda's* genoemd worden, als goden te erkennen. De taal die in de *Veda's* gebruikt wordt is allegorisch en dit feit wordt door enkele van de grootste Indiase filosofen volledig erkend. Onze correspondent zal moeten bewijzen dat de *Veda's* werkelijk 'goden beschrijven', zoals ze bestaan, vóór hij ons redelijkerwijs kan vragen om te verklaren of onze meesters in zulke goden geloven. We twijfelen er sterk aan of onze correspondent echt bereid is om serieus te beweren dat Agni vier horens, drie benen, twee hoofden, vijf handen en zeven tongen heeft zoals hij volgens de *Veda's* zou bezitten, of dat Indra overspel pleegde met de vrouw van Gautama. We verwijzen onze geleerde correspondent naar Kumārila Bhaṭṭa's uitleg van laatstgenoemde mythe (en het is volgens hem slechts een mythe) en naar Patañjali's opmerkingen over de diepe esoterische betekenis van de vier horens van Agni, ter ondersteuning van onze bewering dat de *Veda's* in werkelijkheid helemaal geen goden beschrijven zoals onze vraagsteller heeft verondersteld.

In antwoord op de tweede vraag zijn we niet bereid om te zeggen dat 'de oude hindoe-rishi's nog steeds in vlees en bloed bestaan', hoewel we onze eigen redenen hebben om te geloven dat sommige van de grote hindoe-adepten van de oudheid af en toe in Tibet en Tartarije zijn gereïncarneerd en nog reïncarneren; ook is het voor ons helemaal niet gemakkelijk om te begrijpen hoe ooit redelijkerwijs kan worden verwacht dat onze broeders van de Himālaya bij hun onderzoek van het 'onzichtbare heelal' hindoe-rishi's 'in vlees en bloed' zouden ontdekken, omdat astrale lichamen gewoonlijk niet uit die aardse materialen zijn opgebouwd.

De overlevering waarop onze correspondent doelde is niet letterlijk waar; welk verband bestaat er dan tussen de genoemde zeven figuren en de hindoe-rishi's? Hoewel we ons niet geroepen voelen om een verklaring van de desbetreffende overlevering vanuit ons eigen standpunt te geven, geven we hier een paar aanwijzingen waardoor onze lezers de werkelijke betekenis kunnen ontdekken van de inhoud van het *Rāmāyaṇa* en *Mahābhārata*.

Aśvatthāman heeft een *onsterfelijke slechte naam* verworven.

Paraśurāma's wreedheid maakte hem onsterfelijk, maar men denkt niet dat hij nu in vlees en bloed leeft; er wordt algemeen beweerd dat hij een soort bestaan in vuur zou hebben, maar niet noodzakelijkerwijs in wat een christen 'de hel' zou noemen.

Bali is eigenlijk geen individu. Het beginsel dat wordt aangeduid met die naam zal men kennen als de esoterische betekenis van een trivikrama-avatāra beter wordt begrepen.

Vyāsa is *onsterfelijk in zijn incarnaties*. Laat onze gerespecteerde broeder tellen hoeveel Vyāsa's er van begin tot eind zijn geweest.

Hanumān was noch een mens noch een aap: het is een van de vermogens van het 7de beginsel van de mens (Rāma).

Vibhīshaṇa. In feite geen rākshasa, maar de verpersoonlijking van sattvaguṇa dat onsterfelijk is.

Kripa's betrekking tot Aśvatthāman zal de aard van zijn onsterfelijkheid duidelijk maken.

Het vermogen om te genezen

['The power to heal', *The Theosophist*, april 1883, blz. 158-60; *CW* 4:380-6]

Het is een opvallende illustratie van de onvolmaaktheid van ons huidige stelsel van geneeskunde dat er onder artsen bijna unaniem scepsis heerst over het vermogen om zieken door mesmerische methoden te genezen. De meesten verklaren dat het onmogelijk is, en degenen die volhouden dat het een feit is worden afgeschilderd als weinig beter dan kwakzalvers. Dit vertoon van kleinzielige wrok is voor de meerderheid niet genoeg: ze doen hun best om de meer onbevooroordeelde minderheid te intimideren en te verbannen. En ze vinden meer dan gewillige bondgenoten in de theologen die hun bijzondere voorrechten verdedigen en, terwijl ze beweren dat zij in opdracht van God genezen, beschuldigen ze alle leken die door mesmerische methoden genezen ervan bedriegers of tovenaars te zijn. Het is bedroevend om in de literatuur van het mesmerisme zoveel te moeten lezen over de bevooroordeelde onrechtvaardigheid van de medische stand tegen zulke knappe wetenschappers als Gregory, Ashburner, Elliotson en Von Reichenbach. Men kan zijn verontwaardiging niet bedwingen als men ziet hoe professionals door een gevoel van bekrompen egoïsme geen grenzen kennen en de ethische code verwringen.

Het geval van Newton, de Amerikaanse genezer, van wie duizenden mesmerische genezingen zijn opgetekend waaronder gevallen waarbij de meest wanhopige kwalen werden verholpen, is heel frappant. Deze

man heeft in openbare gebouwen van veel Amerikaanse steden, en ook in Londen, niet tientallen maar honderden zieke mensen eenvoudig door handoplegging genezen. Zijn vermogen was zo groot dat hij door een woord en een gebaar de pijn kon verdrijven van alle mensen die opstonden nadat hij iedereen die pijn lijdt had gevraagd om op te staan. Zeventien jaar geleden verklaarde hij in het openbaar dat hij tot die tijd 150.000 zieken had genezen; wat zijn huidige totaal is – want hij geneest nog steeds mensen – kunnen we niet zeggen, maar het moet meer zijn dan het totaal van alle spontane genezingen door middel van alle 'heilige bronnen' en heiligdommen en zogenaamde genezers in onze geschiedenis.

Een boek[1] door A.E. Newton, een gerespecteerde man uit Massachusetts, dat in 1879 verscheen, bevat het verslag van enkele duizenden gevallen van mensen die werden genezen door het enorme paranormale vermogen van dr. Newton. Uit een openbare lezing van laatstgenoemde (zie blz. 113-4) vernemen we dat er 'bij genezing *aan een van beide kanten* vertrouwen moet zijn. Een genezer moet iemand met veel vertrouwen, veel energie, zijn; sympathiek en vriendelijk; een man die zichzelf trouw is; een gespierde man, met een sterke, positieve en vastberaden wil. Iemand die over veel van deze eigenschappen beschikt zal succes hebben.' Toen de lezing was afgelopen, gaf hij een praktisch voorbeeld van zijn genezende kracht. Hij zei: 'Nu vraag ik aan iedereen in de zaal die pijn lijdt om op te staan – alleen degenen met acute pijn.' Ongeveer 20 mensen stonden op, en de doctor strekte zijn armen krachtig naar voren en zei: 'Uw pijn is nu weg.' Daarna 'verzocht hij degenen van wie de pijn was verdwenen om te gaan zitten, en ze gingen allemaal zitten'. Zijn kracht was soms zo overweldigend dat hij een verlamde, een patiënt met een klompvoet, een dove of een blinde alleen maar hoefde aan te raken om ze ter plekke te genezen, en hij heeft er toen op één dag 2000 aangeraakt en genezen.

De pastoor van Ars, een goede Franse priester, die in 1859 stierf, genas dertig jaar lang zoals Newton; in die periode werd hij door 20.000 patiënten uit alle lagen van de bevolking en uit alle landen in Europa bezocht. Dr. Ennemoser vertelt in zijn interessante *History of Magic* over Gassner, een rooms-katholieke priester uit de tweede helft

---

[1] *The Modern Bethesda, or The Gift of Healing Restored*, geredigeerd door A.E. Newton, New York, Newton Pub. Co., 1879.

van de 18de eeuw die duizenden met behulp van de volgende kunstgrepen genas:

> Hij droeg een scharlakenrode mantel en om zijn nek een zilveren ketting. In zijn kamer was gewoonlijk een raam aan de linkerkant, en een kruisbeeld aan de rechterkant. Met zijn gezicht naar de patiënt raakte hij het zieke lichaamsdeel aan . . . riep de naam van Jezus aan . . . iedereen die verlangde om te worden genezen *moet geloven* . . . hij bedekte het aangetaste lichaamsdeel met zijn hand, en wreef daarna krachtig over het hoofd en de nek.[1]

In onze tijd hebben de rooms-katholieken wonderbaarlijke genezingen op grote schaal nieuw leven ingeblazen: in Lourdes, Frankrijk, is hun heilige bron waar honderden kreupelen hun stokken en krukken als tekenen van hun genezing hebben achtergelaten; hetzelfde is aan de gang in de parochiekerk in Knock, Ierland, en vorig jaar waren er tekenen dat dezelfde troefkaart zou worden gespeeld door de vis-verzamelende priesters van Colombo, Ceylon. In feite heeft de rooms-katholieke kerk op dit gebied altijd beweerd het monopolie te hebben en zorgde ervoor dat deze eenvoudige psychische wet haar hielp als bewijs voor haar theocratische onfeilbaarheid. Die nuttige verzamelaar van waardevolle paranormale feiten, chevalier G. des Mousseaux, bespeelde deze pauselijke cello met grote ijver. Volgens hem worden alle mesmerische genezingen door de duivel verricht.

> Wanneer magnetisme wordt toegepast op de ziekten van het lichaam, dan leert de ervaring als een onfeilbare waarheid dat het deze niet geneest zonder acute pijn te veroorzaken, of zonder gevaar voor het leven, dat het vaak vernietigt! De genezingen ervan gaan tergend langzaam; volledige genezing is een uitzondering; de ziekte die het uit het ene orgaan verdrijft, komt vaak terug in een ander orgaan met een ergere en nog hopelozer kwaal, en de ziekten die erdoor worden verdreven hebben de neiging om wreed terug te keren.[2]

Zijn verschillende boeken bevatten verslagen van honderden gevallen waarin de duivel zijn satanische macht heeft getoond door zieken te genezen en allerlei wonderen te verrichten. En om ons het meest onweerlegbare bewijs te geven dat het mesmerische fluïdum zich in alle tijden op dezelfde manier heeft gemanifesteerd, verzamelt hij uit

---

[1] J. Ennemoser, *The History of Magic*, 1854, deel 2, blz. 274.
[2] *La magie au 19me siècle*, Parijs, Henri Plon, 1864, blz. 327.

de geschriften van de Ouden de getuigenissen die ze hebben opgetekend. Niets zou meer sarcastisch kunnen zijn dan dat hij de Academies van Wetenschappen en de medische stand aanklaagt voor hun domme ongeloof over het optreden van deze wonderen. Elke intelligente psycholoog zou deze schrijver moeten bestuderen, hoezeer hij ook zou moeten lachen om zijn katholieke vooroordeel en om het feit dat hij onvoorwaardelijk zijn toevlucht neemt tot de theorie van een niet-bestaande duivel om de weldadige kracht die zoveel filantropen in alle tijden hebben gebruikt om ziekten te genezen, weg te redeneren.

Het is helemaal niet waar dat mesmerische genezingen tijdelijk zijn of dat één ziekte verdwijnt alleen om plaats te maken voor een ergere. Indien de mesmerist gezond en deugdzaam is en zijn vermogen goed beheerst, en het gestel van de patiënt de neiging heeft om gunstig te reageren op de mesmerische aura, zal de gezondheid van de patiënt effectief worden hersteld. En dit leidt ons tot de opmerking dat dr. Newton de helende werking van vertrouwen niet voldoende heeft uitgelegd noch zijn verband met de genezende kracht van de mesmerist. De bekende analogie van de wet van elektrische en magnetische geleiding maakt alles duidelijk. Als een metalen voorwerp dat geladen is met positieve elektriciteit, in contact wordt gebracht met een negatief geladen voorwerp, dan wordt het positieve fluïdum van het eerste voorwerp overgebracht naar het tweede. Het verschijnsel van de donder en bliksem is hiervan een voorbeeld. Als twee lichamen met eenzelfde lading bij elkaar komen, stoten ze elkaar af. Pas dit toe op het menselijk lichaam. Een persoon met een goede gezondheid is geladen met positieve vitaliteit – prāṇa, od, aura, elektromagnetisme, of hoe je het verder zou willen noemen; iemand met een slechte gezondheid is negatief geladen; de positieve vitaliteit, of het gezonde element, kan door een inspanning van de wil van de genezer worden overgebracht naar het ontvankelijke zenuwstelsel van de patiënt; ze raken elkaar aan, het fluïdum stroomt, het evenwicht in het gestel van de zieke wordt hersteld, het *wonder* van de genezing vindt plaats, en verlamden gaan lopen, blinden zien, doven horen, stommen gaan spreken, en chronische lichamelijke klachten verdwijnen in een ogenblik!

Als er naast de gezondheid, de wilskracht, de wetenschappelijke kennis, en het welwillende mededogen van de genezer, bij de patiënt ook vertrouwen, passiviteit, en de vereiste aantrekkende polariteit bestaan, dan is het effect nog sneller en verbazingwekkender. Als het vertrouwen ontbreekt, maar er is wel de benodigde polaire ontvanke-

lijkheid, dan is genezing nog altijd mogelijk. En als er bij de patiënt alleen een groot en onwankelbaar vertrouwen is in de kracht van een genezer, of van een heilige relikwie, of van de aanraking van een heiligdom, van water uit een bron, of van een bedevaart naar een bepaalde plaats en een bad in een heilige rivier, van bepaalde ceremoniën, of van het herhalen van toverformules of van een amulet dat om de hals wordt gedragen – van een van deze en nog veel andere middelen die kunnen worden genoemd – dan zal de patiënt zichzelf genezen enkel door de kracht van zijn daarvoor openstaande vertrouwen.[1] En dit herstellende vermogen van de natuurkrachten staat in de medische boeken bekend onder de naam *vis medicatrix naturae* – de helende kracht van de natuur. Het is heel belangrijk dat degene die een ziekte probeert te genezen een absoluut en onvoorwaardelijk vertrouwen heeft in (a) zijn vermogen, en (b) zichzelf.

---

[1] In dat uitstekende tijdschrift, *The Times of Ceylon*, staan in het nummer van 7 februari de volgende feiten die de herstellende kracht van de verbeelding illustreren:

'Ik heb onlangs een verslag gelezen van wat een 'geloofsgenezing' wordt genoemd die plaatsvond met de beroemde Sir Humphry Davy toen deze nog een jongeman was. Davy stond op het punt een verlamde patiënt met zuurstof te behandelen – 'maar vóór het inademen ervan begon, plaatste Davy een thermometer onder de tong van de patiënt om zijn temperatuur te registreren. De man was hiervan erg onder de indruk en verklaarde heel enthousiast dat hij daardoor al veel werd geholpen. Toen hij de bijzondere invloed van de verbeelding van de man zag, deed Davy niet veel meer dan van dag tot dag de thermometer onder zijn tong te plaatsen, en na korte tijd verklaarde hij hem genezen.' Ik ken een volmaakte geloofsgenezing van een wanhopig geval van dysenterie in één van onze plantage-districten door dr. Baylis, een arts die toen goed bekend was, die voor eigen rekening werkte in de Kallibokke vallei en in het district Knuckles. Hij was net terug van een bezoek aan India, en had de leiding overgelaten aan zijn assistent, en was bij zijn terugkeer erg van streek toen hij hoorde dat een patiënt op wie hij erg was gesteld, de vrouw van een landheer, vreselijk leed aan dysenterie, en dat men verwachtte dat ze nog maar een of twee dagen zou leven, en bijna op haar sterfbed lag. Ze was geleidelijk weggezakt door de slopende gevolgen van de vreselijke ziekte, en er kon niets meer worden gedaan want de dokter vond dat hij al het mogelijke al had gedaan. Hij wilde de patiënt opzoeken vóór haar dood, en ging onmiddellijk naar het landgoed, en toen ze hem zag gaf ze aan heel blij te zijn en zei op zachte toon dat ze wist dat ze zou herstellen nu hij was gekomen om voor haar te zorgen, omdat ze het volste vertrouwen in hem had. Op haar verzoek bleef hij in het huis, maar haar medicatie werd niet aangepast. Vreemd genoeg begon ze onmiddellijk te herstellen, en na een week was ze in staat om met hem in de tuin te wandelen.

Dit was het resultaat voor de patiënt. In het denken van de arts had de gene-

Om de genezende aura uit zichzelf te projecteren moet hij tijdelijk al zijn gedachten op zijn patiënt concentreren, en met ijzeren vastberadenheid WILLEN dat de ziekte wijkt en het zenuwstelsel van de patiënt weer gezond wordt. Het doet er niet toe wat zijn religieuze overtuiging is, of dat hij de naam van Jezus, Rāma, Mohammed, of Boeddha aanroept; hij *moet geloven in zijn eigen macht en kunnen*, en het aanroepen van de naam van de stichter van zijn specifieke sekte helpt alleen om hem het nodige vertrouwen te geven om succes te garanderen. Vorig jaar genas kol. Olcott in Ceylon meer dan 50 verlamden, in elk van deze gevallen gebruikte hij de naam van Boeddha. Maar als hij geen kennis van mesmerische wetenschap had gehad, en het volste vertrouwen in zijn paranormale vermogen en in de gerespecteerde guru van wie hij de leerling is, dan zou hij zijn eenvoudige religieuze formule voor zijn patiënten vergeefs hebben uitgesproken. Hij behandelde boeddhisten, en daarom was het aanroepen van de naam Śākyamuni in hun geval even noodzakelijk als het gebruik van de naam Jezus voor pater Gassner en de vele andere genezers van de rooms-katholieke kerk die van tijd tot tijd zieken hebben genezen. En een andere reden om deze te gebruiken was dat de sluwe jezuïeten van Colombo voorbereidingen treffen om de argeloze Singalezen ervan te overtuigen dat hun nieuwe bron in de buurt van Kelanie door de maagd Maria was begiftigd met heel wonderbaarlijke genezende krachten.

Degenen die zich, na het lezen van onze opmerkingen, misschien geroepen voelen om zieken te genezen, moeten bedenken dat al het genezende magnetisme dat door hun wil gedwongen wordt naar het lichaam van hun patiënten te gaan, *uit hun eigen gestel komt*. De hoeveelheid waarover ze beschikken, kunnen ze geven; meer niet. En omdat het in stand houden van de eigen gezondheid een eerste plicht is, moeten ze nooit proberen te genezen, tenzij ze een overschot aan vitaliteit hebben dat ze kunnen missen, méér dan nodig is om hun dagelijkse taken te verrichten en hun gestel in goede conditie te hou-

---

zing tot gevolg dat hij alle vertrouwen in de effectiviteit van de geneeskunde verloor; hij verliet de allopathie die hij als een hersenschim beschouwde, en legde zich toe op de homeopathie als de enige echte praktijk, en verloor noodzakelijkerwijs veel van zijn patiënten; en uiteindelijk verliet hij het land en vestigde zich in Californië als een boer, waar hij een paar jaar geleden verdronk. Wijlen dr. Baylis was in veel opzichten een wonderlijk begaafd mens, maar, zoals veel andere intelligente mensen, heel impulsief. Hij neigde ertoe in het boeddhisme te geloven en noemde een van zijn kinderen in feite Boeddha.'

den. Anders zouden ze snel instorten en zelf invaliden worden. Pas nog is een genezer uit Londen gestorven als gevolg van het onvoorzichtig verspillen van zijn levenskracht. Om dezelfde reden moet men niet proberen om mensen te genezen als men de middelbare leeftijd heeft bereikt: het gestel heeft dan niet hetzelfde herstellende vermogen als in de jeugd. Een oude man kan in atletiekwedstrijden niet concurreren met de jeugd, en bij het genezen van zieken kan hij evenmin hopen met hen te wedijveren; het is heel dom om dat te proberen, en als men dit van hem verlangt duidt dit op onwetendheid en egoïsme.

We brengen deze gedachten naar voren omdat er van vele kanten is verzocht dat kol. Olcott hen zou bezoeken en in het openbaar de zieken zou genezen zoals hij dat in Ceylon heeft gedaan. Men moet niet vergeten dat hij nu een man van over de 50 is en dat hij is belast met een hoeveelheid officiële taken waaronder iedereen zou bezwijken die niet zoals hij door uitzonderlijke invloeden wordt gesteund. Bovendien moeten we bedenken dat er in heel India tienduizenden aan ziekten lijden, en dat als hij bekendstaat als genezer hij er zeker van kan zijn dat hij in elke stad door de menigte zal worden lastiggevallen en bijna aan stukken worden gescheurd. Als in een kleine plaats zoals Galle zich elke dag twee tot driehonderd patiënten verdrongen in het gebouw van ons hoofdkwartier, de weg vol stond met karren, draagbaren en strompelende kreupelen, en de voorzitter vaak geen tijd kon vinden om vóór 5 uur 's middags zelfs een kopje thee te drinken, hoe zou het dan zijn in onze Indiase steden, die bijenkorven van mensen waar uit elke straat een stroom van invaliden zou komen? Als hij, evenals Newton, zijn hele leven genezingen had verricht, en door aanraking kon genezen, dan zou het anders zijn. Het enige wat hij kan doen is wat hij heeft gedaan, namelijk aan leden van de Theosophical Society die daarvoor in aanmerking komen de geheimen van het mesmerisme te leren, op voorwaarde dat het nooit als middel zal worden gebruikt om geld te verdienen of een of ander sinister doel te dienen.

Waar komt de term maanziek vandaan?

[‘Whence the name ‘lunatic’?’, *The Theosophist*, april 1883, blz. 171-2; *CW* 4:396-8]

Het is algemeen bekend dat maanstralen een heel schadelijke invloed hebben; en onlangs werd dit feit het onderwerp van een heel levendige discussie tussen enkele wetenschappers in Duitsland. Artsen en fysiologen beginnen eindelijk in te zien dat de dichters hen in de val hebben gelokt. Ze zullen hopelijk al snel ontdekken dat oosterse occultisten meer echte kennis over het ware karakter van onze verraderlijke satelliet bezitten dan de westerse astronomen met al hun grote telescopen. In feite is ‘de schone Diana’, de ‘koningin van de nacht’, zij die in ‘verhulde majesteit’

> haar weergaloze licht ontsluierde,
> en haar zilveren mantel over het duister wierp,[1]

de ergste, want geheime, vijand van haar suzerein[2], en de kinderen daarvan, zowel plantaardige en dierlijke als menselijke. Zonder het punt van haar occulte en over het algemeen onbekende eigenschappen en werkingen aan te roeren hoeven we slechts die kwaliteiten die aan de wetenschap en zelfs aan het grote publiek bekend zijn, op te sommen.

De maan heeft in meer dan één opzicht een verderfelijke uitwerking op de mentale en lichamelijke gesteldheid van de mens. Geen ervaren kapitein zal zijn bemanning toestaan tijdens volle maan aan dek te slapen. Onlangs werd door een lange reeks zorgvuldig uitgevoerde experimenten zonder twijfel bewezen dat niemand – zelfs al bezit hij opmerkelijk sterke zenuwen – langere tijd in een door de maan verlichte kamer kan zitten, liggen of slapen zonder zijn gezondheid te schaden. Iedere opmerkzame huishoudster, iedere huisknecht weet dat levensmiddelen van welke soort ook in maanlicht veel sneller zullen verrotten en bederven dan wanneer ze in volledige duisternis worden bewaard. De theorie dat de oorzaak hiervan niet in de specifieke schadelijkheid van de maanstralen ligt, maar in het bekende feit dat alle aan breking onderhevige en weerkaatste stralen een schadelijke invloed

---

[1] J. Milton, *Paradise Lost*, 4:608-9.
[2] Noot vert.: opperleenheer, in dit geval de aarde.

hebben, is achterhaald. Deze hypothese geeft geen verklaring voor de volgende gevallen. Zo stierven op 21 januari 1693 tijdens de maansverduistering *drie keer* zoveel zieken op die dag dan op de dag ervoor of op de dagen erna. Lord Bacon viel meestal bewusteloos neer bij het begin van elke maansverduistering en kwam pas weer bij bewustzijn als deze voorbij was. Karel VI werd in 1399 *krankzinnig* bij elke nieuwe maan en bij het begin van de volle maan.

Men heeft ontdekt dat bij een aantal zenuwziekten het begin van een aanval met bepaalde maanfasen samenvalt, vooral bij epilepsie en neuralgie – waarvoor, zoals we weten, de zon het enige geneesmiddel is. Na een gedachtewisseling van vele dagen kwamen de wijze heren in Duitsland tot geen betere oplossing dan de stilzwijgende bekentenis: 'Hoewel het een nagenoeg vaststaand feit is dat er een of ander mysterieus en *schadelijk* verband bestaat tussen het nachtelijke hemellichaam en de meeste ziekten van mensen en zelfs dieren en planten, kunnen we op dit moment toch niet vaststellen waarin de oorzaak van zo'n verband ligt.'

Natuurlijk niet. Wie van deze grote artsen en fysiologen zou niet sinds zijn jongensjaren geweten hebben dat in het oude Griekenland een alom verbreid geloof bestond dat de magiërs, en met name de bezweerders en *tovenaars* van Thessalië, een onbedwingbare macht over de maan hadden, zodat ze haar, puur door de kracht van hun bezweringsformules, naar wens naar beneden konden halen en daardoor haar eclipsen teweegbrachten? Maar dat is het *enige* wat ze *weten*, tenzij hun overtuiging dat dit domme bijgeloof helemaal nergens op gebaseerd is, ook daartoe wordt gerekend. Misschien hebben ze gelijk, en is in hun geval onwetendheid een zegen.

In ieder geval moeten occultisten niet vergeten dat de Isis van de Egyptenaren en de Griekse Diana of Luna identiek waren; dat beiden de wassende maan op het hoofd of op de koehorens dragen, waarbij laatstgenoemde het symbool van de nieuwe maan zijn. Meer dan één diepzinnig mysterie van de natuur wordt zorgvuldig verborgen door de 'sluiers' van Isis en Diana, die beiden de vermenselijkte symbolen – of godinnen – van de natuur waren, waarvan de priesters in de landen waar deze beiden werden vereerd, de grootste en machtigste adepten waren. Het feit alleen dat in de tempel van Diana in Aricia een priester dienst deed die altijd *zijn voorganger moest doden*, is veelbetekenend voor een onderzoeker van het occultisme; want het toont aan dat in de tempels van Diana (de grootste en meeste vereerde

van alle godinnen van Rome en Griekenland), van die van Efeze (een van de zeven wereldwonderen) tot de genoemde tempel in Aricia, dezelfde mysterieuze inwijdingen plaatsvonden als in de heilige tempels van de Egyptische Isis: d.w.z. de inwijder moest, nadat hij de godin had ontsluierd, of aan de neofiet de *naakte waarheid* had getoond, sterven. We verwijzen de lezer naar onze noot op blz. 38 in het novembernummer van *The Theosophist* van 1882, in het artikel: 'Gleanings from Éliphas Lévi'.[1]

Devachan

['Devachan', *The Theosophist*, mei 1883, blz. 202; *CW* 4:443-5]

Vraag van R. Hartmann. lid van de TS, Georgetown, Colorado:

In het artikel 'Dood en onsterfelijkheid'[2] staat dat in de toestand die devachan wordt genoemd, de spirituele monade lange tijd een bestaan leidt van pure voldoening en *bewuste vreugde*, maar zonder activiteit, zonder het stimulerende contrast tussen vreugde en pijn, zonder iets na te streven of tot stand te brengen.

Maar hoe kan een bewust bestaan zonder activiteit of doel voldoening of vreugde opleveren? Zou dan de vernietiging niet te verkiezen zijn boven zo'n toestand van nietsdoen? In de christelijke hemel wordt tenminste met palmbladeren gewuifd en op de harp gespeeld, weliswaar weinig voldoening schenkend, maar is dat niet beter dan niets? Wilt u dit nader verklaren?

Aantekening van de redactrice:

Op de vraag van onze correspondent werd al vooruitgelopen in de belangrijke appendices toegevoegd aan het onlangs gepubliceerde 'Fragment' over devachan.[3] Wie spirituele toestanden van welke aard ook beseffen wil, moet zich boven het gebied van fysieke gewaarwordingen verheffen. Spirituele zaken kan men niet met de ogen van het vlees waarnemen; men kan subjectieve verschijnselen niet goed

---

[1] Zie blz. 67-9 in dit deel van *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*.

[2] *The Theosophist*, november 1882, blz. 29. Zie blz. 55-61 van dit deel van *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*.

[3] *The Theosophist*, maart 1883, blz. 131-7. Dit 'Fragment' bevat hoofdzakelijk een parafrase van de leringen die in brief 25 van *De mahatma brieven aan A.P. Sinnett* werden gegeven.

begrijpen door middel van uitsluitend verstandelijke beschouwingen die verband houden met onze fysieke zintuigen.

'Hoe kan een bewust bestaan zonder activiteit of doel enige voldoening of vreugde opleveren?' Als men in plaats hiervan zou vragen, 'hoe kan een bewust bestaan zonder sport of jacht enige vreugde opleveren?', zou dit het onjuiste denkbeeld dat aan die vraag ten grondslag ligt illustreren. De verlangens van de dierlijke, of zelfs van de lichamelijke mens zijn niet van blijvende aard. De behoeften van het denkvermogen verschillen van die van het lichaam. Tijdens het fysieke leven doordringt een steeds terugkerend verlangen naar verandering ons bewustzijn met de gedachte dat er geen blijvende voldoening kan bestaan zonder allerlei bezigheden en genoegens. Ten volle te beseffen hoe één enkel vleugje spiritueel bewustzijn gedurende behoorlijk lange perioden de aandacht van een spirituele entiteit kan vasthouden – waarbij deze niet alleen tevreden is, maar in vervoering verkeert – is waarschijnlijk alleen mogelijk voor mensen die al in dit leven bepaalde innerlijke vermogens hebben ontwikkeld, die bij de meeste mensen nog sluimeren.

Maar intussen kan onze correspondent misschien enige voldoening vinden in het feit – zoals de laatste tijd in verschillende artikelen over dit onderwerp is toegelicht – dat één soort verscheidenheid in hoge mate voorkomt in devachan, namelijk de verscheidenheid die vanzelf ontstaat uit eenvoudige onderwerpen waarvan de trillingen tijdens het leven in gang zijn gezet. In devachan is bijvoorbeeld een enorme toename van kennis mogelijk voor de spirituele entiteit die tijdens het leven ermee is begonnen om zulke kennis na te streven. Er kan een geest in devachan niets overkomen waarvan de grondtoon niet tijdens het leven is aangeslagen; de omstandigheden van een subjectief bestaan zijn zodanig dat er geen impulsen of gedachten van buitenaf kunnen binnenkomen. Maar zodra de gedachtezaadjes zijn geplant, de gedachtestromen eenmaal op gang zijn gebracht (de beeldspraak kan naar wens worden aangepast), kunnen deze zich in devachan eindeloos ontwikkelen; want daar zijn het zesde zintuig en het zesde beginsel onze leermeesters; en in dat gezelschap kan er geen afzondering bestaan, in de betekenis die de fysieke mens aan dit woord hecht. Het spirituele ego, onder leiding van zijn eigen zesde beginsel, hoeft niet bang te zijn voor verveling; het is even onwaarschijnlijk dat het zou verlangen naar een poppenhuis of een kegelspel als naar de palmbladeren en harpen van de middeleeuwse hemel.

De religie van de toekomst

[‘The religion of the future’, *The Theosophist*, mei 1883, blz. 205-6; *CW* 4:451-3]

Occultisme leert ons dat denkbeelden die op essentiële waarheden zijn gebaseerd eeuwig cyclisch bewegen, rondgaan en de ruimte vullen binnen de omtrek van de grenzen opgelegd aan onze wereld en het zonnestelsel met planeten; dat ze, zoals Plato’s eeuwige, onveranderlijke essenties, de zintuiglijk waarneembare wereld doordringen, de gedachtewereld doordringen; dat ze, in tegenstelling tot scheikundige affiniteiten, worden aangetrokken tot en geassimileerd door, homogene universele denkbeelden in de hersenen van bepaalde mensen (uitsluitend het product van de menselijke geest, zijn gedachten en intuïtie); dat ze in hun eeuwige stroom hun perioden van intensiteit en activiteit hebben, en ook hun perioden van morbide inactiviteit. Tijdens eerstgenoemde, en wanneer op een bepaald punt van de wereld een sterke impuls aan een van die essentiële waarheden wordt gegeven, en er een krachtig contact ontstaat tussen soortgelijke eeuwige essenties, tussen de innerlijke denkwereld van een filosoof en het gebied van denkbeelden buiten hem, worden verwante zielen op verschillende plaatsen beïnvloed, en identieke denkbeelden zullen worden gegenereerd en in vaak bijna identieke bewoordingen tot uitdrukking komen.

De juistheid van deze leer werd door moderne occultisten vaak vastgesteld, en er wordt op dit moment nog eens aangetoond dat het iets meer is dan slechts een aannemelijk vermoeden. Een correspondent van een krant van deze tijd, de *Indian Mirror*, die vanuit Italië schrijft (zie het nummer van 31 maart 1883), vertelt ons dat hij sinds hij naar Florence is gekomen, het geluk heeft gehad

> om kennis te maken met een man uit Philadelphia, in de Verenigde Staten, die een werk heeft geschreven, getiteld ‘De religie van de toekomst’, *dat nog in manuscript is*. Deze man, de schrijver, groeide op als een quaker, maar zou door die groep nu niet als orthodox worden beschouwd. Zijn opvattingen zijn door zijn reizen in Engeland, Duitsland en elders zo wezenlijk gewijzigd, dat ze nu als onorthodox zouden worden beschouwd.

De korte samenvatting van het manuscript van ‘De religie van de

toekomst' – die door de correspondent was gemaakt – trok onze aandacht. De naam van de quaker wordt niet genoemd; maar als ons was verteld dat het werk geschreven was door onze 'leken-chela', die, wat de door hem uiteengezette basisleringen betreft, de trouwe amanuensis van één van de meesters van de Himālaya is – dan zouden we dat als een feit hebben geaccepteerd. Het is heel waarschijnlijk dat wanneer 'De religie van de toekomst' in zijn geheel wordt gelezen, men meer dan één bladzijde, en misschien hoofdstuk, zal vinden die de juist geïnformeerde occultist als grotesk en heterodox zullen toeschijnen. Maar al kan het in de details fouten bevatten, het is, voor zover wij het begrijpen, in zijn essentiële denkbeelden volkomen juist. Laat onze studenten van de occulte wetenschap het zelf beoordelen.

> De bijzondere stelling van 'De religie van de toekomst' is dat *stof en leven beide eeuwig en onverwoestbaar zijn*; dat het *universele leven het hoogste wezen is, niet noodzakelijkerwijs almachtig*, maar met vermogens die oneindig ver uitgaan boven alles waarvan we ons op aarde een begrip kunnen vormen; *dat de mens wanneer hij door morele zuiverheid gereed wordt voor opneming, wordt opgenomen in dit universele leven of hoogste wezen, maar, tot die morele zuiverheid is bereikt, vele keren op aarde moet verschijnen; en dat de som van alle ervaringen van de edelste bezielde wezens, uit alle delen van het heelal, voortdurend wordt toegevoegd aan de intelligentie van het universele leven*.

We hebben de meest opvallende passages cursief gedrukt. De esoterische leer van de arhats zegt, in duidelijke taal en met toelichting, dat (1) ''stof en leven beide eeuwig en onverwoestbaar zijn', want ze zijn één en identiek; de zuiver subjectieve – en daarom (voor de natuurwetenschap) onbewijsbare en oncontroleerbare – stof wordt het ENE leven, of wat gewoonlijk 'geest' wordt genoemd. (2) Over de hypothetische godheid (of God als een persoonlijk *wezen*) als iets dat onbereikbaar en onbegrijpelijk is voor de logica en het verstand, wordt nooit gespeculeerd of iets onderwezen – want de occulte wetenschap neemt niets aan *op geloof* – ze wordt gerangschikt onder de hoogste abstracties, en waargenomen en aanvaard in wat we 'UNIVERSEEL LEVEN' noemen. (3) Ze is alleen almachtig door middel van, en in samenhang met, de onveranderlijke eeuwige natuurwetten, die dus de basis vormen voor het leven, maar ze is op zich niet 'noodzakelijkerwijs almachtig'. (4) Dat de mens pas wordt opgenomen in, en één wordt met het universele leven, of parabrahman, nadat hij volledig is gezuiverd, d.w.z. niet

meer in de ban verkeert van de stof en het gebied van de zintuigen heeft overstegen, is een leer die door boeddhistische, hindoeïstische en ook andere oude Aziatische filosofieën wordt erkend; en ook (5) dat de mens 'vele keren op aarde moet verschijnen', tot zijn dubbele evolutie – ethisch en fysiek – wordt voltooid tijdens de zeven ronden, en hij de uiteindelijke volmaking heeft bereikt. Laatstgenoemde lering wordt in de latere 'Fragments of occult truth' door 'leken-chela' zorgvuldig verklaard. (6) En als laatste, 'de som van alle ervaringen' van de mens uit alle delen van het heelal 'wordt voortdurend toegevoegd aan de intelligentie van het universele leven' – betekent eenvoudig deze basislering van de geheime wetenschap: 'UNIVERSELE INTELLIGENTIE is het totaal, of de verzameling, van alle intelligenties van het heelal, uit verleden, heden en toekomst.' Het is de oceaan van intelligentie gevormd uit ontelbare druppels intelligentie, die daaruit voortkomen en erin terugkeren. Als ze allemaal eruit zouden worden weggenomen, tot de laatste druppel toe, dan zou er geen oceaan meer zijn.' (*Book of the Arhats*, deel 4, blad 39.)

Een paar gedachten over enkele wijze woorden van een wijs mens

['A few thoughts on some wise words from a wise man', *The Theosophist*, juni 1883, blz. 213-7; *CW* 4:493-503]

In een artikel in de *Tatva Bodhini Patrika*, 'The essential religion', geschreven door Babu Rajnarain Bose, de bekende Brahmo-samājist, en dat hij inleidt met een citaat uit de *Trust Deed of Adi Brahmo Samāj* van Rammohan Roy, 'waarin een aanbeveling staat met betrekking tot *versterking van de banden van eenheid tussen mensen van alle religieuze overtuigingen*' – maakt Bose de volgende wijze opmerkingen.

> We moeten ons gedrag bepalen door steeds naar de essentie van religie te kijken. We zijn geneigd deze uit het oog te verliezen in de nevelen van de sektarische vooroordelen, partijdigheid en hartstocht. We zijn geneigd deze te vergeten in het vuur van de religieuze discussie, wanneer we worden meegesleept in het filosofische betoog, in de opwinding van religieuze verrukking en wanneer we helemaal opgaan in het naleven van ceremoniële voorschriften. . . .

We zijn er zo op gefixeerd onze eigen specifieke meningen over niet-essentiële punten van religie aan anderen op te dringen dat we denken dat ze noodzakelijk zijn voor de verlossing. We zijn geneigd te vergeten dat we zelf niet onfeilbaar zijn, dat onze eigen opvattingen over alle onderwerpen van menselijk belang 20 jaar geleden niet precies dezelfde waren als die welke we nu hebben, noch zullen we over 20 jaar precies dezelfde opvattingen hebben. We zijn geneigd te vergeten dat alle leden van onze eigen sekte of groep, als ze eerlijk onthullen wat ze allemaal denken, over alle onderwerpen met betrekking tot religie niet precies dezelfde opvattingen hebben als wij. We zijn geneigd te vergeten dat de religieuze opvattingen van de mens zich ontwikkelen, en ze zullen over een eeuw niet dezelfde zijn als nu. Wij, theïsten, hebben evenveel recht om te zeggen dat mensen van andere religies, die wat religieuze kennis betreft minder ver gevorderd zijn dan wij, niet zullen worden verlost, als theïsten die eeuwen later leven zullen hebben om te zeggen dat wij, de huidige theïsten, op grond van onze fouten niet zullen worden verlost. Een feilbaar mens kan niet met goed fatsoen een dogmaticus zijn. We moeten onze religieuze en morele plichten meer bewust vervullen en de aandacht van mensen vestigen op die plichten in plaats van dogmatisch onze eigen meningen over bepaalde punten van de religieuze leringen aan anderen op te dringen.

Geleerde verhandelingen over theologie en controverses op het gebied van de religie zijn op zich nuttig, maar ze vormen niet de echte religie tegenover God. Een mens 'die een bezoek brengt aan de in nood verkerende weduwe en haar vaderloze kinderen en die zichzelf vrijhoudt van wereldse smetten,' d.w.z. vrij van ondeugd, dat is echte religie. . . . Sommige mensen beschouwen optochten, feestdagen en religieuze muziek als de alfa en omega van religie. Op zich hebben ze ongetwijfeld nut, maar ze zijn niet de alfa en omega van religie. Het leven is de alfa en omega van religie. . . .

We moeten niet alleen ons eigen gedrag bepalen door naar de essentie van religie te kijken, maar, terwijl we het geloof dat we belijden uitdragen, moeten we de aandacht van mensen meer richten op de liefde voor God en de liefde voor de medemens dan op leerstellige punten. We gedragen ons moreel verwerpelijk tegenover God als we meer nadruk leggen op de schil dan op de kern van religie.

Echte religie maakt kerkelijke organisatie onmogelijk. Er kan geen sekte van 'echte religieuze mensen' bestaan. Echte religie is niet het exclusieve eigendom van een bepaalde sekte of kerk. Ze is het gemeenschappelijke bezit van alle sekten en kerken. De leden van alle sekten en kerken moeten hun gedrag bepalen overeenkom-

stig haar voorschriften. . . . Trouwens, als een aantal mensen zich verenigt en zich 'echte religieuze mensen' noemt, dan zouden ze een specifieke opvatting over de godheid en de toekomstige staat moeten hebben en een specifieke vorm van verering volgen. Door deze specifieke opvatting en specifieke vorm van verering zouden ze onmiddellijk als een sekte worden bestempeld. Deze specifieke opvattingen over God, de toekomstige staat en vormen van verering leiden tot religieuze sekten onder de mensheid. Ieder individueel mens kan niet vermijden toe te treden tot een sekte die overeenstemt met zijn eigen specifieke overtuigingen.

In de wereld moeten er altijd verschillen tussen religies bestaan.[1] Om Parker te citeren: 'Zoveel mensen zoveel theologieën.' Zoals het onmogelijk is om de verschillen tussen gezichten weg te nemen en alle gezichten precies op elkaar te laten lijken, evenzo is het moeilijk om verschillen tussen religies weg te nemen. Verschillen tussen religies hebben in de wereld altijd bestaan, en zullen er altijd zijn zolang de wereld bestaat. Het is onmogelijk om alle mensen te overtuigen van een en dezelfde religie. Een koning merkte eens op: 'Het is onmogelijk om alle horloges precies gelijk te laten lopen. Hoe kan ik dan alle mensen overtuigen van mijn mening?' Er zullen altijd verschillende bloemen bestaan in de tuin van religie, elk met een eigen bijzondere geur, waarbij het theïsme de geurigste is. Als we dit in gedachten houden, moeten we alle religies tolereren, hoewel we tegelijkertijd de religie die we als waarheid beschouwen verspreiden door middel van argumenten en kalme overreding. We moeten zelfs zulke agnostische religies tolereren als de Vedānta en het boeddhisme omdat ze de volgende leringen verkondigen: de leer van het bestaan van God – hoewel de aanhangers van die religies geloven dat Hij onpersoonlijk is; de leer van de yoga of omgang met Hem waartoe mensen door liefde voor God zouden moeten worden gedreven; en de leer van liefde voor de mens, of ethiek. Sommige mensen spreken over het boeddhisme als een atheïstische religie. Zelfs als het waar zou zijn dat het boeddhisme een stelsel van zuiver atheïsme is, wat het niet is, is de uitdrukking 'atheïstische religie' een contradictio in terminis. Er kan geen enkele religie zijn als ze is losgemaakt van God. Later onderzoek heeft bewezen dat in het boeddhisme het denkbeeld van een God niet ontbreekt zoals vroeger werd gedacht.[2] We moeten alle religies tolereren. We moeten alle religies beschouwen, die allemaal in meerdere of mindere mate

[1] We verschillen hierover van mening met onze goede vriend. – Red.
[2] We geloven dat dit een grote fout is als gevolg van de eenzijdige gevolgtrek-

> waarheid bevatten, zoals God zelf ze beschouwt, die zich verheugt over de waarheid die in elke religie besloten ligt en de fouten ervan toeschrijft aan menselijke onvolmaaktheid. . . .

Dit zijn de meest edele en verzoenende woorden die ooit door Brahmo-samājisten van India werden uitgesproken. Ze zouden een wereld van goed moeten doen, als woorden van wijsheid niet gewoonlijk gedoemd zijn om de 'stem van een roepende in de woestijn' te worden. Maar zelfs in deze vriendelijk uitgesproken zinnen, zo vol welwillendheid en goodwill voor alle mensen, onderscheiden we toch (we hopen vurig dat Babu Rajnarain Bose onze oprechtheid zal vergeven) een ondertoon van een zeker sektarisch, en dus egoïstisch gevoel, iets waartegen onze Society zich krachtig moet verzetten.

'We moeten alle religies tolereren, hoewel we tegelijkertijd *de religie die we als waarheid beschouwen verspreiden*', wordt ons verteld. Het is onze pijnlijke plicht om deze woorden te analyseren, en we beginnen met de vraag *waarom* moeten we dat? Vanwaar de noodzaak om onze eigen persoonlijke opvattingen, onze *tijdelijke* overtuigingen, aan andere mensen op te leggen, van wie men mag aannemen dat ze, ieder afzonderlijk – tot het tegendeel is aangetoond – een even goed onderscheidings- en beoordelingsvermogen bezitten als dat waarmee wijzelf denken begiftigd te zijn? We zeggen *tijdelijke* overtuigingen en baseren dit op wat de schrijver zelf erkent. 'We zijn geneigd te vergeten', vertelt hij zijn lezers, 'dat we zelf niet onfeilbaar zijn, dat onze opvattingen . . . 20 jaar geleden niet precies dezelfde waren als die welke we nu hebben, noch zullen we over 20 jaar precies dezelfde opvattingen hebben', en 'dat alle leden van onze eigen sekte of groep . . . over alle onderwerpen met betrekking tot religie niet precies dezelfde opvattingen hebben als wij.' Juist. Waarom laten we dan niet het denken van onze broeders van andere religies en geloofsovertuigingen hun eigen weg volgen in plaats van het geforceerd te leiden – hoe kalm de overreding ook is – naar een groef die wijzelf over twintig jaar misschien verlaten?

Maar, misschien worden we door de gewaardeerde schrijver eraan herinnerd dat toen hij die zinnen schreef, hij slechts naar de 'niet-essentiële punten' – of sektarische dogma's verwees, en niet naar wat hij

---

kingen en overijlde conclusies van sommige oriëntalisten zoals Lillie, de schrijver van *Buddha and Early Buddhism*. Een eeuwig, allesdoordringend beginsel is niet hetzelfde als wat gewoonlijk 'God' wordt genoemd. – Red. *Theosophist*

graag de 'essentiële' punten van religie noemt, namelijk geloof in God of theïsme. We antwoorden dan door vervolgens te vragen of deze laatste stelling – een stelling dient te rusten op haar eigen intrinsieke waarde en onmiskenbaar bewijs – of deze stelling, ondanks het feit dat ze tot voor kort bijna algemeen werd aanvaard, beter is bewezen, of op een steviger basis berust dan een van de bestaande dogma's die door niemand anders worden erkend dan door degenen die het gezag aanvaarden waaruit ze zijn voortgekomen? Zijn in dit geval zowel stellingen als dogma's, het 'essentiële' als het 'niet-essentiële', niet eenvoudig de respectieve conclusies en het resultaat van 'feilbare denkers'? En kan men stellen dat het theïsme zelf – met zijn huidige ruwe denkbeelden over een intelligente persoonlijke godheid die een beetje beter is dan een bovennatuurlijk bewust groot mens – over 20 jaar niet alleen een wat ruimer en edeler aspect zal hebben bereikt, maar zelfs een duidelijk keerpunt dat de mensheid naar een veel hoger ideaal zal leiden door de wetenschappelijke waarheden die ze dagelijks en bijna elk uur verwerft? We redeneren nu vanuit een strikt agnostisch standpunt en baseren wat we zeggen uitsluitend op de woorden van de schrijver zelf. En we beweren dat de hoofdpremisse van zijn algemene stelling die als volgt kan worden geformuleerd – 'een persoonlijke God *bestaat*, terwijl dogma's al of niet waar kunnen zijn' – eenvoudig wordt aangenomen, maar nooit is *bewezen*, want het bestaan van God was, is, en zal altijd een *onbewijsbare* stelling blijven, en daarom hebben zijn conclusies hoe correct ze ook zijn afgeleid uit de minor of de tweede premisse, geen algemene geldigheid. Het syllogisme is correct en de redenering geldig – maar alleen *naar het oordeel van de theïsten*.

Zowel de atheïst als de agnosticus zal protesteren, met de logica en rede aan zijn kant. Hij zal zeggen: Waarom zou u anderen niet hetzelfde recht verlenen dat u voor uzelf opeist? Maar hoe zwaarwegend onze argumenten ook zijn en hoe kalm onze overreding ook is, geen enkele theïst zou zich niet gekwetst voelen als we zouden proberen hem over te halen zijn theïsme te verwerpen en de religie of filosofie 'die *wij* als waar beschouwen' te aanvaarden – namelijk een 'godloos' boeddhisme, of een diep filosofisch en logisch agnosticisme. Zoals onze gewaardeerde tijdgenoot het uitdrukt, 'is het onmogelijk om de verschillen tussen gezichten weg te nemen en alle gezichten precies op elkaar te laten lijken'. Is de gedachte ooit in hem opgekomen dat het even moeilijk is om de aangeboren verschillen in mentale inzichten en vermogens volledig te laten verdwijnen, laat staan om de eindeloze variaties van

de menselijke natuur en het menselijk denken met elkaar te verzoenen door ze onder één standaard samen te brengen? Die eindeloze variaties worden dan misschien gedwongen hun natuurlijke kanaal te verlaten en naar een kunstmatig kanaal gedreven. Maar zoals een masker, hoe stevig ook bevestigd op je gezicht, ervan kan worden afgerukt door de eerste sterke windvlaag die eronder komt, evenzo zullen de overtuigingen die op die manier kunstmatig zijn geïndoctrineerd de neiging hebben om op een dag hun natuurlijke loop te hervatten – de nieuwe stof die op het oude kledingstuk was aangebracht wordt eraf gerukt, en 'de scheur wordt nog groter'.

We zijn het eens met hen die denken dat de natuur het proces dat in de hovenierskunst bekendstaat als enting nooit heeft bedoeld, en evenmin de bedoeling heeft gehad dat de denkbeelden van één mens moeten worden geënt op die van een ander, want als dat het geval zou zijn dan zou ze – als ze werkelijk door intelligentie werd geleid – alle vermogens van de menselijke geest, en van alle planten, homogeen hebben geschapen, wat niet het geval is. En omdat geen enkele plant ertoe kan worden gebracht om kunstmatig te groeien en te bloeien op een andere plant die niet van nature tot dezelfde soort behoort, zo zal geen enkele poging om onze opvattingen en overtuigingen over te dragen op personen met mentale en intellectuele vermogens die van de onze verschillen – zoals de ene soort plant verschilt van de andere soort – ooit slagen.

De inspanningen van de zendelingen die een paar honderd jaar lang gericht waren op de kerstening van de bewoners van India, zijn een goed voorbeeld hiervan en laten de onvermijdelijke mislukking zien van elke poging die op zo'n drogredenering is gebaseerd. Bij maar heel weinig van de Indiërs slaagde het proces van enting echt, terwijl de grote meerderheid de neiging heeft om terug te keren naar hun oorspronkelijke wortels, die van een rasechte pantheïstische hindoe, en zich vastklampt aan de kaste en de goden van zijn voorvaderen zoals een plant trouw blijft aan zijn oorspronkelijke soort. 'Liefde voor God en liefde voor de medemens is de essentie van religie', zegt Babu Rajnarain Bose elders, en hij nodigt de mensen uit hun aandacht niet langer te richten op de schil van religie – het 'niet-essentiële' – maar deze te concentreren op de kern – het essentiële. We betwijfelen of we ooit onze liefde voor de medemens bewijzen door hem te beroven van een fundamenteel en essentieel voorrecht: dat van onbelemmerde en volledige vrijheid van zijn denken en geweten. Door vervolgens zoals de schrijver te zeggen dat

> niets de wereld zoveel kwaad heeft gedaan en niets tot zoveel bloedige oorlogen en vurige vervolgingen heeft geleid als religieus fanatisme en dogmatisme over niet-essentiële punten van religie.

gebruikt men het wapen van de logica en de feiten tegen zijn eigen redenering. Bijvoorbeeld, welke religie heeft ooit méér 'liefde voor God en liefde voor de medemens' verkondigd dan het christendom – zelfs 'liefde voor alle mensen als onze broeders', en toch welke geloofsovertuiging heeft ooit het christendom in bloeddorst en wreedheid, in intolerantie, overtroffen en heeft zelfs alle andere religies verdoemd! 'Welke misdaden heeft ze (religie in het algemeen) niet begaan?' roept prof. Huxley uit als hij Lucretius citeert, en verwijzend naar het christendom voegt hij eraan toe 'wat een wreedheden zijn er begaan in de naam van Hem die zei: 'Heb uw vijanden lief; gezegend zijn de vredestichters', en zo veel andere edele dingen.' Deze religie van liefde en menslievendheid is gebouwd op de meest gigantische holocaust van slachtoffers, het resultaat van het onrechtmatige, zondige verlangen om alle mensen te overtuigen van één denkwijze, in ieder geval van één 'essentieel' punt in hun religie – het geloof in Christus.

We erkennen volledig dat het de plicht van ieder eerlijk mens is om door 'argumenten en kalme overreding' te proberen ieder mens op andere gedachten te brengen die afdwaalt van het 'essentiële' van universele ethiek, en van de gewoonlijk erkende standaard voor moreel handelen. Maar laatstgenoemde is het gemeenschappelijke bezit van *alle* religies, en van *alle* eerlijke mensen, ongeacht hun opvattingen. De beginselen van de werkelijke ethische code, beproefd door de standaard van recht en rechtvaardigheid, worden door de eerlijke atheïst en de eerlijke theïst even volledig erkend en gevolgd; religie en vroomheid hebben, zoals aan de hand van statistieken kan worden aangetoond, heel weinig te maken met onderdrukking van ondeugd en misdaad. Een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen de uiterlijke praktijk van iemands morele en maatschappelijke verplichtingen, en die van de echte intrinsieke deugd die alleen omwille van die deugd wordt beoefend. Werkelijke ethiek berust niet bij het belijden van één bepaald geloof of overtuiging, laat staan bij het geloof in goden of een God, maar hangt veeleer af van de mate van onze eigen individuele inzichten over de directe invloed ervan op menselijk geluk in het algemeen, en dus op ons eigen persoonlijke welzijn.

Maar zelfs dit is beslist niet alles. 'Zolang een mens wordt onder-

wezen en toegestaan om te geloven dat hij rechtvaardig moet zijn omdat anders de sterke hand van de wet hem zal straffen, of zijn buurman wraak zal nemen'; dat hij verdraagzaam moet zijn, omdat klagen zinloos is en zwakte alleen tot minachting leidt, dat hij gematigd moet zijn, zodat *zijn* gezondheid goed zal blijven en al zijn lusten hun intensiteit behouden, en dat als hij *zijn* plicht vervult zijn vrienden hem een wederdienst zullen bewijzen, als hij zijn land verdedigt hij zichzelf verdedigt, en dat hij door zijn God te dienen voor zichzelf een eeuwig leven van geluk in het hiernamaals verwerft – zolang hij volgens zulke beginselen handelt, zeggen we, is deugd *geen deugd*, maar in feite het toppunt van EGOÏSME. Hoe oprecht en vurig het geloof van een theïst ook is, als hij, terwijl hij zijn leven afstemt op wat hij graag zijn *goddelijke* wetten noemt, zijn gedachten niet in de eerste plaats richt op het voordeel *voor zijn medemens* dat voortvloeit uit zo'n ethische manier van handelen, en pas daarna aan zichzelf denkt, blijft hij op zijn best een vrome egoïst; en we beweren dat het geloof in en de angst voor God bij de mens voornamelijk is gebaseerd op – en zich ontwikkelt en groeit in verhouding tot – zijn egoïsme, zijn angst voor straf en slechte resultaten alleen voor zichzelf, zonder de geringste interesse voor zijn medemens.

We zien dagelijks dat de theïst, hoewel hij ethiek definieert als het afstemmen van het menselijk handelen op *goddelijke* wetten, geen greintje deugdzamer is dan de gemiddelde atheïst of ongelovige die een deugdzaam leven eenvoudig beschouwt als de plicht van iedere eerlijke weldenkende mens zonder een moment te denken aan een beloning daarvoor in het leven na de dood. Het schijnbaar tegenstrijdige feit dat iemand die niet in zijn voortbestaan na de dood gelooft, in de meeste gevallen een leven leidt dat niettemin in overeenstemming is met de hoogste regels van ethiek, is niet zo abnormaal als het op het eerste gezicht lijkt. De atheïst, die maar in één bestaan gelooft, wil graag dat de herinnering aan zijn leven bij zijn familie en het nageslacht zo smetteloos mogelijk is, en zelfs tot eer strekt voor degenen die nog niet geboren zijn. In de woorden van de Griekse stoïcijnen: 'moeten we niet hier – al werden al onze medemensen weggevaagd, en was er geen sterfelijk of onsterfelijk oog overgebleven om iets goed te keuren of te veroordelen – in onze borst een rechter hebben om te vrezen, en een vriend om ons raad te geven?' Het atheïsme is evenmin als het theïsme de mens aangeboren. Beide groeien, en ontwikkelen zich, in hem samen met zijn vermogens om te redeneren, en worden ofwel versterkt of

verzwakt door overwegingen en conclusies op basis van feitelijk bewijsmateriaal. Kortom, beide zijn volledig toe te schrijven aan het ontwikkelingsniveau van zijn emotionele aard, en de mens is niet méér verantwoording verschuldigd omdat hij een atheïst is dan omdat hij een theïst is geworden. Beide termen worden volledig verkeerd begrepen.

Velen worden goddeloos genoemd niet omdat ze een slechtere maar omdat ze een andere religie hebben dan hun buren, zegt Epicurus. Moslims zijn grotere theïsten dan de christenen, en toch worden ze door laatstgenoemden 'ongelovigen' genoemd, en veel theosofen worden als atheïsten beschouwd, niet omdat ze de godheid ontkennen, maar omdat ze over dit altijd onbekend blijvende beginsel enigszins ongebruikelijke gedachten hebben. De theïst die gelooft in andere levens of in een toekomstig leven vormt een sterk contrast met de atheïst. Omdat gebed, berouw en offergaven volgens de leringen van zijn geloof de zonde in de ogen van de 'alles vergevende, liefdevolle en barmhartige Vader in de hemel' kunnen wegnemen, krijgt hij alle hoop – die toeneemt in verhouding tot de oprechtheid van zijn geloof – dat zijn zonden hem zullen worden vergeven. Zo is de ethische barrière tussen de gelovige en de zonde heel zwak, als we dit vanuit het standpunt van de menselijke natuur beschouwen. Hoe zekerder een kind is van de liefde van zijn ouders voor hem, des te gemakkelijker vindt hij het om de geboden van zijn vader te overtreden. Wie zal durven ontkennen dat de belangrijkste, zo niet de enige, oorzaak van de helft van de ellende waarmee het christendom kampt – vooral in Europa, het bolwerk van zonde en misdaad – niet zozeer ligt in de menselijke verdorvenheid als wel in haar geloof in de goedheid en oneindige barmhartigheid van 'onze Vader in de hemel', en vooral in het zoenoffer van Christus?

Waarom zouden de mensen niet denken dat ze de beker van het kwaad ongestraft kunnen leegdrinken – althans wat de gevolgen in het hiernamaals betreft – wanneer de ene helft van de bevolking wordt aangeboden om voor haar zonden absolutie te kopen voor een kleine som geld, en de andere helft slechts hoeft te geloven en zijn vertrouwen te stellen in Christus om een plaats in het paradijs veilig te stellen – al is hij een moordenaar die deze keuze pas maakt wanneer hij naar de galg wordt gebracht! De openbare verkoop van aflaten voor het plegen van misdaden enerzijds, en de verzekering die de dienaren van God geven dat de gevolgen van de ergste zonden door God naar goeddunken kunnen worden weggenomen anderzijds, zijn volgens ons meer dan vol-

doende om de misdaad en zonde op het hoogste niveau te houden. Hij die niet van de deugd en het goede houdt omwille van de deugd en het goede, en niet het kwaad om het kwaad mijdt, zal zich ongetwijfeld met laatstgenoemde inlaten als een direct gevolg van zijn verderfelijke geloof. Men zou die deugd moeten verachten die alleen door voorzichtigheid en angst wordt ingegeven.

We zijn overtuigd van het feitelijke bestaan en de filosofische noodzaak van 'karma', d.w.z. van die wet van onvermijdelijke vergelding, het niet af te wenden gevolg van elke oorzaak die door ons wordt gelegd, beloning en straf in strikte overeenstemming met onze handelingen, en we beweren dat omdat niemand verantwoordelijk kan worden gesteld voor de religieuze overtuigingen van een ander – en die ander en zijn overtuigingen gaan hem niets aan – die eeuwige zucht om alle mensen die we ontmoeten te bekeren tot onze eigen manier van denken en respectieve geloofsovertuigingen, een heel laakbare handelwijze wordt. Met uitzondering van de bovengenoemde gevallen van de universeel erkende ethische code, waarvan het bevorderen of verwaarlozen een rechtstreekse invloed heeft op het wel en wee van de mens, hebben we geen recht om invloed uit te oefenen op de opvattingen van onze medemensen over zuiver transcendentale en onbewijsbare vraagstukken, de speculaties van onze emotionele aard. Niet omdat een van deze respectieve overtuigingen op zich in een of ander opzicht schadelijk of slecht zijn, integendeel, want elk ideaal dat ons dient als vertrekpunt en leidende ster op het pad van goedheid en zuiverheid, moet vurig worden nagestreefd, en even standvastig worden gevolgd, maar juist op grond van die verschillen en eindeloze verscheidenheid van menselijke temperamenten, waarop de gerespecteerde Brahmo-samājist in de hierboven geciteerde passage zo uitstekend heeft gewezen.

Want, zoals hij terecht aangeeft, niemand van ons is onfeilbaar, en 'de religieuze opvattingen van de mens ontwikkelen zich' (en veranderen, voegt hij eraan toe), terwijl die ontwikkeling eindeloos is en heel waarschijnlijk op een dag onze diepste overtuigingen van gisteren omverwerpen, en, zoals historisch en dagelijks wordt bewezen, 'heeft niets zo veel kwaad gedaan' als de grote verscheidenheid van tegenstrijdige geloofsovertuigingen en sekten die slechts hebben geleid tot bloedige oorlogen en vervolgingen, en het afslachten van het ene deel van de mensheid door het andere. Het wordt daardoor duidelijk en een onmiskenbaar feit dat we door aan die sekten bekeerlingen toe te voegen nog méér antagonisten krijgen die vechten en zichzelf aan stukken

laten scheuren, zo niet nu dan wel in de nabije toekomst. En in dit geval worden wij verantwoordelijk voor hun daden.

Evangelisatie en bekering zijn de vruchtbare zaden die worden gezaaid voor het plegen van toekomstige misdaden, het odium theologicum dat aanzet tot religieuze haat – die zowel betrekking hebben op het 'essentiële' als het niet-essentiële van elke religie – en zijn heel productief als bedreiging voor de vrede van de mensheid. In het christendom, waar op elke straathoek hongerlijders schreeuwen om hulp, waar armoede, en het directe gevolg, ondeugd en misdaad, het land vervullen met ellende, worden jaarlijks miljoenen en miljoenen besteed aan dit nutteloze en schandelijke werk van het bekeren. Nog maar een paar decennia terug verzetten de bisschoppen zich tegen de bouw van spoorwegen op grond van het feit dat het een daad van rebellie tegen God zou zijn die wil dat de mens niet zo snel gaat als de wind, en tegen de invoering van de telegrafie omdat het een verleiding van de voorzienigheid zou zijn, en zelfs tegen de toepassing van anesthetica bij bevallingen 'onder het voorwendsel' – zo vertelt prof. Draper ons – 'dat het een goddeloze poging is om te ontsnappen aan de vloek die in *Genesis* 3:16 aan alle vrouwen wordt opgelegd'.

Maar diezelfde bisschoppen aarzelen niet om – met die fraaie inconsequentie die altijd het kenmerk van de christelijke kerken is geweest – zich te bemoeien met het werk van de voorzienigheid wanneer het de 'heidenen' betreft. Als de voorzienigheid heeft besloten dat men vrouwen moet laten lijden voor de zonde van Eva, dan moet deze ook hebben gewild dat een mens die als een heiden wordt geboren dat moet blijven zoals vooraf werd beschikt. Denken de zendelingen dat ze wijzer zijn dan hun God, en moeten proberen om zijn fouten te corrigeren; en rebelleren ook zij dan niet tegen de voorzienigheid, en de mysterieuze wegen daarvan? Maar afgezien van de dingen die voor hen even duister zijn als voor ons, en als we slechts het praktische aspect van de zogenaamde 'bekering' beschouwen, dan zeggen we dat hij die – onder het dubieuze voorwendsel dat omdat iets *voor hem de waarheid is*, het ook voor alle anderen de waarheid moet zijn – werkt aan de bekering van zijn medemensen, gewoon bezig is met het onheilige werk van het kweken en opvoeden van toekomstige Kaïns.

In feite zou onze 'liefde voor de mens' sterk genoeg en voldoende intuïtief moeten zijn om in ons die vonk van egoïsme te smoren die de belangrijkste motor vormt in ons verlangen om onze eigen religieuze opvattingen en standpunten aan onze broeder en medemens op te drin-

gen en die *wij* (voorlopig) 'misschien als waar beschouwen'. Het is een edele gedachte om een waardig ideaal te hebben, maar het is nog edeler om dit in praktijk te brengen, en waar is die wijze en onfeilbare mens die aan een ander mens kan laten zien, zonder enige kans om zich te vergissen, wat of wie zijn ideaal zou moeten zijn? Indien, zoals de theïst ons verzekert – 'God alles in allen is' – dan moet hij zich in elk ideaal bevinden, van welke aard ook, zolang het niet botst met de erkende ethiek, en niet kan worden aangetoond dat het tot slechte resultaten leidt. Dus, of dit ideaal God is, het streven naar waarheid, de mensheid als geheel, of, zoals John Stuart Mill zo uitstekend heeft bewezen, gewoon ons eigen land, wanneer de mens in naam van dat ideaal niet alleen daarvoor werkt, maar zelf een beter mens wordt, en daardoor een voorbeeld schept van ethisch handelen en goedheid dat anderen kunnen navolgen, wat doet het er voor zijn medemens dan toe of dit ideaal een denkbeeldige utopie is, een abstractie, of zelfs een levenloos voorwerp in de vorm van een afgod, of een stuk klei?

We moeten ons niet bemoeien met de natuurlijke voorkeuren van het religieuze of niet-religieuze denken van de mens, evenmin als we ons moeten bemoeien met zijn privégedachten, omdat we anders meer kwaad dan goed doen, en het verdienen om door hem vervloekt te worden. Als religies zo onschadelijk en zo onschuldig waren als de bloemen waarmee de schrijver ze vergelijkt, dan zouden we niets tegen hem in te brengen hebben. Laat iedere 'tuinman' slechts zijn eigen planten verzorgen zonder ongevraagd zijn eigen variëteit aan die van andere mensen op te dringen, en iedereen zal tevreden blijven. Het theïsme heeft, zoals het meestal wordt opgevat, ongetwijfeld zijn eigen bijzondere schoonheid, en kan voor een vurige theïst heel goed 'de geurigste bloem in de tuin van religie' lijken. Een atheïst vindt deze misschien niet beter dan een stekelige distel, en de theïst heeft evenmin het recht om hem op die mening aan te spreken dan een atheïst het recht heeft de theïst te veroordelen wegens zijn afschuw van het atheïsme. Ondanks al haar schoonheid is het een ondankbare taak om te proberen een roos op een distel te enten, want in negen van de tien gevallen zal de roos zijn geur verliezen, en beide planten zullen hun vorm verliezen en een monsterlijke hybride worden. In de samenhang van de natuur heeft alles zijn juiste plaats, zijn specifieke doel, en dezelfde mogelijkheden voor het goede als voor het kwade in verschillende graden – als we haar maar haar natuurlijke loop laten hebben. De geurigste roos heeft vaak de scherpste dorens, en de bloemen van de distel laten, wanneer ze zijn

vermalen en verwerkt tot een zalf, de wonden die door haar wrede dorens zijn veroorzaakt het beste genezen.

Naar onze mening zijn de enige 'essentiële punten' van de religie van de mensheid: deugd, ethiek, broederlijke liefde, en vriendelijkheid en sympathie voor ieder levend wezen, hetzij mens of dier. Dit zijn de gemeenschappelijke programmapunten die onze Society aan iedereen aanbiedt om zich op te baseren; de meest fundamentele verschillen tussen religies en sekten zinken in het niet bij het enorme probleem om de mensheid te verzoenen, om alle verschillende rassen te verenigen in één familie, en om ze allemaal ervan te overtuigen dat het in deze wereld vol lijden hoogst noodzakelijk is om gevoelens van broederlijke sympathie en verdraagzaamheid, zo niet van werkelijke liefde, te ontwikkelen. Terwijl ons motto luidt 'in deze basisbeginselen – éénheid; in niet-essentiële zaken – volledige vrijheid; in alle dingen – menslievendheid', zeggen we aan iedereen gezamenlijk en aan ieder afzonderlijk, 'houd u aan de religie van uw voorvaderen, welke dat ook is, als u zich daarmee verbonden voelt, broeder; denk met uw eigen hersenen, als u die heeft; wees in elk geval *uzelf*, wat u ook bent, tenzij u werkelijk een slecht mens bent. En vergeet vooral niet dat een wolf in zijn eigen huid oneindig veel eerlijker is dan hetzelfde dier in schaapskleren.'

De religie van Zarathoestra in het licht van de occulte filosofie

['Zoroastrianism in the light of occult philosophy', *The Theosophist*, juni en juli 1883, blz. 224-6, 240-4; *CW* 4:513-34]

Uit de volgende brief die ons is toegestuurd door een pārsī publiceren we de alinea's met zijn vragen in de volgorde van het origineel, maar gescheiden zodat onze antwoorden begrijpelijker zullen zijn. Dit werkt altijd gemakkelijker en hopelijk helpt het de lezer om een veel duidelijker begrip te vormen van zowel de gestelde vragen als de gegeven antwoorden, dan wanneer we de brief zonder enige onderbreking hadden gepubliceerd of de vragen zoals gewoonlijk hadden beantwoord door de lezers naar voetnoten te verwijzen.

> Wilt u of een van uw medewerkers mij vertellen of de religie van Zarathoestra, gezien vanuit het standpunt van de occulte filosofie, op zichzelf monotheïsme, pantheïsme, polytheïsme of atheïsme is? Uit de geleerde lezing van kol. Olcott over 'De geest van de religie van Zarathoestra'[1] heb ik dit niet kunnen opmaken.

Het antwoord hangt af van hoe de vraag wordt gesteld. Als ons wordt gevraagd wat de religie van Zarathoestra is – vaag en zonder onderscheid de leer van de magiërs, mazdeïsme, vuuraanbidding en pārsīsme genoemd – dan antwoorden we: 'ze is alles wat u zegt'. Ze is 'monotheïsme, pantheïsme, polytheïsme', en zelfs 'atheïsme', wanneer ze tegenover het moderne theïsme wordt gesteld; haar respectieve kenmerken hangen af van het tijdperk waarop wordt gedoeld. Dus, als we in grote lijnen de oorsprong van deze religie moesten beschrijven vanuit het standpunt en op gezag van de occulte leringen, zouden we haar bij haar oorspronkelijke naam noemen, die van de religie van de magiërs.

De eerste ontwikkeling ervan kunnen we plaatsen in die uitgestrekte streken die in de lengte (van oost naar west) het hele gebied beslaan tussen de Zee van Ochotsk en de Perzische Golf, en dat een breedte heeft zoals van de onverkende woestijnen tussen de bergen van de Himālaya en van de Altai. We zouden haar dateren in een tijdperk dat voor de moderne wetenschap onvoorstelbaar is, en daarom door iedereen, behalve de moedigste en ruimdenkendste antropologen, wordt afgewezen. We hebben niet het recht om in dit tijdschrift het juiste aantal jaren of beter gezegd eeuwen bekend te maken, sinds – volgens de leringen van de geheime wetenschap – de eerste zaden van de religie van de magiërs werden gezaaid door de hand van het WEZEN dat als taak heeft om de mensenrassen die achtereenvolgens opnieuw tot leven komen op elke planeet na haar periodieke 'verduistering', op te voeden, tot ontwikkeling te brengen en bij hun onzekere schreden te begeleiden. Ze gaat terug tot de begindagen van ons specifieke manvantara. De zaden gezaaid onder het eerste 'wortelras' begonnen te ontkiemen in hun jonge hersenen, groeiden, en aan het eind van het tweede ras begonnen ze vrucht te dragen. Tijdens het derde[2] ontwikkelden ze zich

---

[1] Noot vert.: Gehouden in Bombay, 14 februari 1882.

[2] Iemand die de 'Fragments of occult truth' heeft bestudeerd weet dat ons huidige ras het vijfde is, en dat we er nog twee moeten doorlopen vóór we het einde van onze ontwikkeling bereiken – op deze planeet.

volledig tot wat onder occultisten bekendstaat als de 'boom van kennis' en de 'boom van het leven'; de werkelijke betekenis van beide is later door zowel de aanhangers van Zarathoestra als de christenen jammerlijk verminkt en verkeerd geïnterpreteerd.

Maar we kunnen onze correspondent meedelen dat we onweerlegbaar kunnen bewijzen dat de leer van de magiërs, in de dagen dat ze volgroeid was en in praktijk werd gebracht,[1] 'atheïsme' was. Dit was vele eeuwen vóór de eerste van de twaalf grote religies, haar directe afstammelingen – genoemd en vaag beschreven door Muhsin-Fani in de *Dabistan* – ooit het licht zag, en zelfs veel eerder dan de eerste aanhangers van de religie van Hushang verschenen, die volgens Sir W. Jones, 'veel ouder is dan die van Zarathoestra',[2] de profeet van de tegenwoordige pārsī's. In ieder geval zou ze nu zo worden beschouwd door degenen die Kapila en Spinoza, Boeddha en onze MAHĀTMA'S, Brihaspati (van de Chārvāka's) en de huidige aanhangers van de Advaita, allemaal zonder onderscheid nāstika's of atheïsten noemen. Er werd door de echte magiërs[3] beslist nooit een leer onderwezen over een

---

[1] 'In de middeleeuwen was er niets bekend over het mazdeïsme, behalve de naam van de stichter ervan, die van een magiër werd omgevormd tot een tovenaar en meester van de verborgen wetenschappen', zegt James Darmesteter (*The Zend-Avesta*, 1880, 1:xiii), die over eerstgenoemde zoveel weet als voor zijn exoterische wetenschap mogelijk is; maar omdat hij helemaal niet op de hoogte is van het bestaan van de *esoterische* wetenschap, weet hij helemaal niets over laatstgenoemde en maakt daarom grote blunders. Men kan geen magha, een magiër-priester, zijn zonder tegelijkertijd een 'tovenaar', zoals het nu weinig verheffend wordt genoemd, te zijn. Maar hierover later meer.

[2] *Asiatic Researches*, Calcutta, 1790, deel 2, blz. 48-9.

[3] Men moet niet denken dat we hier spreken over de 'magiërs' in het algemeen, of we ze nu beschouwen als een van de stammen van de Meden (?) zoals sommige oriëntalisten (Darmesteter bijvoorbeeld) geloven, die vertrouwen op een vage uitspraak van Herodotus, of, zoals wij, als een priesterkaste vergelijkbaar met de brahmanen. We verwijzen alleen naar hun ingewijden. De oorsprong van de brahmanen en magiërs in de nacht van de tijd is één, leert de geheime leer ons. Eerst waren ze een hiërarchie van adepten, van mensen die goed thuis zijn in fysieke en spirituele wetenschappen en met grote occulte kennis, van verschillende nationaliteiten, allemaal celibatair levend, en die hun gelederen uitbreiden door overdracht van hun kennis aan vrijwillige neofieten. Toen hun aantal te groot werd om binnen 'Airyana-Vaeja' te blijven, verspreidden de adepten zich wijd en zijd, en we kunnen hun spoor volgen wanneer ze in elk deel van de wereld andere hiërarchieën vestigen volgens het model van de eerste, waarbij elke hiërarchie groeit, en ten slotte zo groot wordt dat toelating moet worden beperkt; de 'half adepten' gingen terug naar de wereld, trouwden en legden de

persoonlijke God, een reusachtig mens en meer niet – (hoewel wel een aantal zogeheten *goddelijke wezens* werd en nog steeds wordt erkend). Daarom zou Zarathoestra – de zevende profeet (de dertiende volgens de *Desātīr*, waarvan de samenstellers de veertien Zara-Ishtars,[1] de hogepriesters en ingewijden van de Chaldeeuwse aanbidding van magiër-hiërofanten, hebben verward en door elkaar gehaald) – worden beschouwd als een *atheïst* in de moderne zin van het woord. Alle oriëntalisten met Haug voorop zijn het erover eens dat in de oudste, of het tweede deel van de *Yasna*, niets wordt gezegd of vastgelegd over de leer over God, noch over welke theologie dan ook.

> Vanuit het standpunt van de occulte filosofie heeft de lezing licht geworpen op veel onduidelijkheden en tegenstrijdigheden in de *Avesta*. Maar ze ging er niet diep op in, waardoor ik ervan overtuigd ben dat de jongeren die de kolonel toesprak, er niet veel wijzer van worden. Kan iemand me vertellen of de kolonel bedoelde dat de pārsī-jongeren, om hun religie te begrijpen, yoga en occultisme moeten bestuderen?

---

eerste basis voor de wetenschap van de 'linkerhand' of tovenarij, het misbruik van de heilige kennis. In het derde stadium worden de leden die tot de echte adepten behoren met elk tijdperk kleiner in aantal en meer terughoudend; de toelating gaat gepaard met nieuwe moeilijkheden. We beginnen de oorsprong van de tempelmysteriën te zien. De hiërarchie splitst zich in twee delen. De weinige uitverkorenen, de hiërofanten – het imperium in imperio (de staat in een staat) – leven nog celibatair; de *exoterische* priesters maken van het huwelijk een wet, een poging om de lijn van adepten voort te zetten door erfelijke afstamming, en schieten daarin jammerlijk tekort. Zo zien we brahmanen en magiërs, Egyptische priesters en Romeinse bisschoppen en augurs die het huwelijksleven opleggen en religieuze clausules bedenken om de noodzaak ervan te bewijzen. Het is niet nodig de lezer eraan te herinneren, en te herhalen, wat aan zijn eigen kennis van de geschiedenis, en zijn intuïties, kan worden overgelaten. In onze tijd vinden we de afstammelingen, de erfgenamen van de oude wijsheid, verspreid over de hele wereld in kleine geïsoleerde en onbekende gemeenschappen, waarvan de doelstellingen verkeerd worden begrepen, en waarvan de oorsprong is vergeten; en in slechts twee religies, het resultaat van de leer van die priesters en hiërofanten uit het verleden. Laatstgenoemden zijn te vinden in de armzalige restgroepen die respectievelijk brahmanen en dasturs of mobeds worden genoemd. Maar er is nog steeds een kern overgebleven, al wordt dit krachtig ontkend, van de erfgenamen van de oorspronkelijke magiërs, van de vedische magha en de Griekse magos – de priesters en de goden uit het verleden; en de laatste van hen die zich in het christelijke tijdperk openlijk en opstandig manifesteerde was Apollonius van Tyana.

[1] Zie *Isis ontsluierd*, 2:150-1.

Onze voorzitter heeft nooit bedoeld dat ze 'yoga' moeten beoefenen. Het enige waartoe hij hen aanspoorde was dat ze vóór ze hun eigen religie bespotten, waarover ze zo weinig wisten, en vóór ze moderne agnostici of materialisten in hart en nieren zouden worden, de religie van Zarathoestra als een filosofie moeten bestuderen, en in het licht van de esoterische wetenschap – die hen als enige de waarheid zou kunnen leren door de juiste betekenis van de verschillende zinnebeelden en symbolen te geven.

> De geleerde kolonel zei dat de pārsī's de erfgenamen zijn van de Chaldeeuwse kennis, en dat de Chaldeeuwse en de Hebreeuwse kabbala veel licht zouden werpen op de betekenis van de *Avesta*. Kan iemand me vertellen waar en in welke taal deze boeken zijn te vinden, en of deze werken niet eveneens zozeer allegorisch zijn dat men de occulte filosofie nodig heeft om hun ware betekenis te begrijpen?

De spreker verkondigde een feit. De pārsī's zijn, meer nog dan de brahmanen, de erfgenamen van de Chaldeeuwse wijsheid, want ze zijn de directe, hoewel laatste, volgelingen van de Indo-Europese magiërs. De occultisten houden zich weinig bezig met het schijnbare probleem dat de 'Chaldeeuwse' magiërs met al hun priesters en ingewijden – of ze nu Meden, Scythen of Babyloniërs zijn – volgens de oriëntalisten van Semitische oorsprong zijn, terwijl de oude Iraniërs Indo-Europeanen zijn. De indeling van deze volkeren in Turaniërs, Akkadiërs, Semieten en wat al niet, is op zijn best arbitrair.

Het woord 'Chaldeeuws' heeft niet zozeer betrekking op de bevolking of inwoners van Chaldea, maar op 'chaldeïsme', de oudste wetenschap van astrologie en occultisme. En in die zin zijn de volgelingen van Zarathoestra de echte erfgenamen van Chaldeeuwse wijsheid, 'het licht dat in de duisternis schijnt', hoewel de (moderne) 'duisternis het niet heeft begrepen', en de pārsī's zelf weten nu niets daarover.

De Hebreeuwse kabbala is slechts de luide echo van de Chaldeeuwse; een echo die toen hij door de gangen van de tijd bewoog onderweg allerlei vreemde geluiden oppikte die werden vermengd met de oorspronkelijke grondtonen die nog vóór de aan de huidige niet-ingewijde generaties bekende tijdperken werden aangeslagen, en zo de latere onderzoeker van de Hebreeuwse kennis bereikte als een verwarde en ietwat vervormde stem. Toch kan men er veel uit leren als men het nodige geduld en doorzettingsvermogen heeft, want hij zou eerst de *Gematria*, *Notaricon* en *Themura* moeten

leren.[1] Als de spreker het over de kabbala heeft, bedoelt hij daarmee de *universele*, niet een specifiek, esoterisch stelsel dat al is aangepast aan een latere exoterische geloofsovertuiging, zoals de huidige joodse geheime wetenschap. Het woord 'kabbala' is afgeleid van een Hebreeuwse wortel die ontvangst van kennis betekent, en praktisch gezien verwijst het naar alle oude stelsels die mondeling werden overgeleverd, en is zeer nauw verwant aan het Sanskriet 'smriti' en 'śruti', en het Chaldeeuwse 'Zend'.[2]

Voor de pārsī of hindoe die dit gaat onderzoeken zou het weinig nut hebben om alleen de Hebreeuwse of zelfs de Chaldeeuwse kabbala te bestuderen, omdat de boeken daarover die nu nog bestaan of in het Hebreeuws of in het Latijn zijn geschreven. Maar er zou een groot deel van de waarheid aan het licht worden gebracht als beiden zich zouden toeleggen op de studie van de identieke kennis die verborgen ligt in de exoterische symboliek van zowel de *Zend-Avesta* als de brahmaanse boeken. En dit kunnen ze doen door een kleine vereniging te vormen van intelligente serieuze onderzoekers van de symboliek, vooral de Zend- en Sanskrietgeleerden. Enkele gevorderde chela's van onze Society zouden de esoterische betekenis en de namen van de benodigde werken aan hen kunnen geven.

> De kolonel beveelt aan om gebeden te vertalen. Bedoelt hij dat vertalingen van gebeden in hun huidige vorm de jongeren meer duidelijkheid zullen geven? Zo niet, doelt hij er dan op dat de betekenis van de hele *Zend-Avesta* begrijpelijk en filosofisch kan worden gemaakt met de hulp van een echte occultist?

Dat is precies wat hij bedoelde. Door een juiste vertaling of beter

---

[1] De joodse methoden om de Schrift op haar verborgen betekenis te onderzoeken.

[2] Natuurlijk wordt het woord 'Zend', zoals de oriëntalisten hebben ontdekt, in geen enkele taal, dood of levend, gebruikt en behoorde het nooit tot een van de talen of dialecten van het oude Perzië (zie *Farhang-i-Jahāngīrī*, het Perzische woordenboek.) Het betekent, zoals in één opzicht juist is gezegd, 'een commentaar of toelichting', maar het betekent ook iets waarvan de oriëntalisten geen idee lijken te hebben, namelijk het 'weergeven van het esoterische in exoterische zinnen', de sluier die wordt gebruikt om de juiste betekenis te verbergen van de Zen-(d)-zar teksten, de priestertaal die de ingewijden van het oude India gebruiken. Deze is nu nog te vinden in een aantal niet te ontcijferen inscripties, en wordt tot op de huidige dag nog steeds gebruikt en bestudeerd in de geheime gemeenschappen van de oosterse adepten, en wordt door hen – afhankelijk van de plaats – *Zend-zar* en *Brahma-* of *Deva-Bhāshya* genoemd.

gezegd een juiste uitleg van hun liturgische gebeden, en een eerste kennis van de *echte* betekenis van zelfs een paar van de meest belangrijke symbolen – in het algemeen die welke de huidige Zend-geleerden het meest zinloos en absurd toeschijnen, zoals de hond, die in pārsī-ceremonies[1] zo'n belangrijke rol speelt – zou de jonge 'pārsī daarmee de sleutel tot de echte filosofie verwerven die ten grondslag ligt aan hun 'mythen en armzalig bijgeloof', zoals ze door de zendelingen worden genoemd, die graag in plaats daarvan hun eigen verzinsels aan de wereld willen opdringen.

> Het gebed is weerzinwekkend voor de uitgangspunten van de atheïsten. Hoe verzoent de geleerde kolonel dan zijn advies aan de pārsī's om hun gebeden meer ter harte te nemen? Denkt hij ook dat de occulte filosofie de gebeden in de *Zend-Avesta*, gericht aan de zon, de maan en bijna alle zogeheten zuivere dingen van de schepping, zal rechtvaardigen? Als hij denkt dat het richten van de aandacht op

[1] Vergelijk de zogenaamde 'Akkadische formules van het exorcisme' van de vroegste periode waarmee de oriëntalisten bekend zijn (in feite heel *recente* perioden) en waartoe de collectie amuletten behoren met de meeste van de waarschuwingen in de *Vendīdād* (fargard 13) met betrekking tot de hond. Het lijkt bijna ongelooflijk dat zelfs de minst intelligente onder de Zend-geleerden niet zou inzien dat bijvoorbeeld vers 49 (163) van dezelfde fargard, waarin staat: 'Want geen huis *dat is gemaakt door Ahura* zou op aarde kunnen blijven bestaan [in dit geval is het 'huis' – niet de aarde – door Ahura gemaakt], zonder mijn twee honden, de herdershond en de huishond' – niet werkelijk naar deze dieren kan verwijzen. De hierop gegeven toelichting (*Saddar*, 31) is absurd en belachelijk. Het is niet zoals ze zegt dat 'zonder de honden geen enkel stuk vee zou blijven bestaan', maar dat de hele mensheid, begiftigd als ze is met de hoogste verstandelijke vermogens onder de intelligenties van het dierenrijk, onder leiding van Angra-mainyu, elkaar fysiek en spiritueel zou vernietigen, zonder de aanwezigheid van de 'honden' – de hoogste twee spirituele beginselen. De hond Vanghāpara (de egel, zegt de toelichting!) 'het goede schepsel onder de schepselen van de Goede Geest die van middernacht [onze tijd van onwetendheid] tot zonsopkomst [spirituele verlichting] eropuit gaat en duizenden wezens van de Kwade Geest doodt' (fargard 13:1), is ons spirituele geweten. Hij die het 'doodt' (de stem ervan in zich smoort) zal de weg over de Chinvat-brug (die naar het paradijs leidt) niet vinden. Vergelijk deze symboliek met die van de Akkadische talismans. Zelfs in de vertalingen door G. Smith, ook al zijn ze verwrongen, blijkt dat de *zeven* honden – die worden beschreven als de 'blauwe', de 'gele', de 'gevlekte', enz. – allemaal verwijzen naar dezelfde zeven menselijke beginselen als in de classificatie van het occultisme. De hele verzameling zogenaamde 'Akkadische formules van het exorcisme' staat vol met verwijzingen naar de zeven kwade en de zeven goede geesten die onze beginselen zijn in hun tweeledige aspect.

zulke voorwerpen de bevrijding van wereldse verlangens en gedachten bevordert, denkt hij dan ook dat de huidige generatie in deze standpunten of gebeden zal geloven, of zich erdoor laat leiden?

Kol. Olcott was 'voor zover we weten' nooit een atheïst, maar een esoterisch boeddhist die een *persoonlijke* God verwerpt. Noch was een *echt* gebed – d.w.z. wanneer iemand zijn wil intens richt op gebeurtenissen (die gewoonlijk door blind toeval worden teweeggebracht) om ze te sturen – voor hem ooit weerzinwekkend. Zelfs gebeden zoals ze gewoonlijk worden opgevat zijn volgens hem niet 'weerzinwekkend', maar eenvoudig nutteloos, zo niet absurd en belachelijk zoals in het geval van gebeden het te laten regenen of de regen te laten ophouden, enz. Met 'gebed' bedoelt hij WIL, het verlangen of het gebod, magnetisch *tot uitdrukking gebracht* om de een of andere zaak die gunstig voor onszelf of anderen is, te laten gebeuren. De zon, de maan en de sterren zijn in de *Avesta* allemaal symbolen – vooral de zon; laatstgenoemde is het concrete en meest geschikte symbool van het ene universele levengevende beginsel, terwijl de sterren een essentieel onderdeel van de occulte wetenschappen zijn. Yima 'bad' nooit, maar ging eropuit om 'de zon te ontmoeten' in de uitgestrekte ruimte van de hemelen, en bracht 'de wetenschap van de sterren' mee terug, en 'drukte op de aarde het gouden zegel af', en dwong (daardoor) de Spenta-armaiti (de geest van de aarde) om af te dalen en schapen en runderen en mensen voort te brengen (fargard 2:10).

Maar omdat niet iedereen in onze tijd 'de wetenschap van de sterren' kent, en er niet veel Zend-geleerden zijn, is de beste werkwijze die men kan volgen om ten minste een begin te maken door de 'gebeden' te vertalen. De spreker had, voor zover we weten, niet de bedoeling om iemand te adviseren om te geloven in, of 'zich te laten leiden door', de nu bestaande gebeden in hun huidige liturgische, exoterische vorm. Maar omdat ze nu op een papegaaiachtige manier worden gepreveld, en voor de overgrote meerderheid onbegrijpelijk blijven, is het juist belangrijk dat ze goed worden vertaald, want anders zullen ze ten slotte tot onverschilligheid en afkeer leiden, en binnenkort aan de vergetelheid moeten worden prijsgegeven. Het woord 'gebed' kreeg zijn huidige betekenis van een smeekbede aan een hoogste of een lager goddelijk wezen pas toen zijn eens algemeen bekende en werkelijke esoterische betekenis verduisterd was geraakt door een exoterische sluier; daarna verdween deze al snel achter de

ondoordringbare schil van een slecht verteerd antropomorfisme.

De magiër kende geen hoogste 'persoonlijke' individualiteit. Hij erkende slechts Ahura – de 'heer' – het 7de beginsel in de mens – en 'bad', dat wil zeggen spande zich in tijdens de uren van meditatie om zijn andere beginselen – die afhankelijk zijn van het fysieke lichaam en steeds onder invloed staan van Angra-mainyu (of stof) – op te nemen in, en zich te verenigen met, het enige zuivere, heilige en *eeuwige* beginsel in hem, zijn goddelijke monade. Tot wie kon hij anders bidden? Wie was 'Ormuzd' anders dan de belangrijkste Spenta-mainyu, de monade, ons eigen god-beginsel in ons? Hoe kunnen de huidige pārsī's hem opvatten als de 'ene hoogste God' onafhankelijk van de mens, terwijl er zelfs in de treurige overblijfselen van de heilige boeken van het mazdeïsme genoeg staat om aan te tonen dat hij nooit zo werd opgevat. Ze staan vol met zijn tekortkomingen, zijn gebrek aan macht (tijdens zijn afhankelijke individualiteit in verband met de mens), en zijn vaak voorkomende mislukte pogingen. Hij wordt aangesproken als de 'maker van de *stoffelijke* wereld' bij elke vraag die Zarathoestra hem stelt. Hij roept de hulp in van Vāyu (de Heilige Geest van de mazdeeën), 'de god-veroveraar van het licht (of ware kennis en spirituele verlichting), de vernietiger van de duivels (begeerten) die volledig uit licht bestaat',[1] tegen Angra-mainyu; en, bij de geboorte van Zarathoestra smeekt hij Ardvī-Sūra Anāhita[2] dat de pasgeborene hem niet moet verlaten, maar hem moet bijstaan in zijn eeuwige strijd met Ahriman.

Het aanbod van Ahura-Mazda om Yima (de eerste mens) instructies te geven, *wordt afgewezen*. Waarom? 'Want', zoals hij antwoordt, 'Ik werd niet geboren, ik werd niet onderwezen om de prediker en de drager van uw religie te zijn'.[3] Nee, hij werd niet geboren, vertelt de occulte wetenschap ons, want uit wie kon hij zijn geboren? Hij was immers *de eerste mens* (laten de huidige antropologen en fysiologen

---

[1] *Yashts*, 15:3.

[2] Als de Europese sanskritisten en Zend-geleerden het ons niet kwalijk nemen, zouden we hen willen vragen om te vertellen, als ze het weten, wie de mazdeïsche godin Ardvī-Sūra Anāhita was? We beweren, en kunnen bewijzen wat we zeggen, dat de genoemde personage die door Ahura werd gesmeekt, en Sarasvatī (de brahmaanse godin van de geheime of occulte wijsheid) identiek zijn. Waar blijft de filosofie als de hoogste God, 'het almachtige en alwetende Al', het door hemzelf geschapen wezen om hulp vraagt?

[3] Fargard 2:3 (7).

het uitleggen als ze dat kunnen). Maar hij werd *geëvolueerd uit een reeds bestaande vorm*, en had als zodanig nog geen behoefte aan de wetten en leringen van zijn 7de beginsel. De 'hoogste' en 'almachtige' vindt het goed! Hij laat hem alleen maar beloven dat hij zal zorgen voor zijn schepsels en hen gelukkig zal maken, een belofte die wordt vervuld door 'de zoon van Vivanghat'. Geeft dit niet aan dat Ahura-Mazda iets is wat alleen door de occulte leer kan worden verklaard en beschreven? En laat het ons niet wijselijk zien dat Ahura onze eigen innerlijke, werkelijke *persoonlijke* God is en dat hij ons spirituele licht en de 'schepper van de stoffelijke wereld' is? Dat wil zeggen, hij is de architect en vormgever van de microkosmos – de *mens* – wanneer laatstgenoemde weet hoe hij Angra-mainyu, of kāma – lust of stoffelijke verlangens – moet weerstaan door te vertrouwen op hem die hem overschaduwt, Ahura-Mazda of de spirituele essentie.

Ahura-Mazda roept 'Vāyu' op, die in de mazdeïsche occulte betekenis het *universele*, en ook het *individuele*, licht van de mens is. Vandaar zijn gebed tot 'Vāyu', dat Zarathoestra, het wezen dat de waarheid zal onderwijzen aan zijn volgelingen, de kant moet kiezen van hem, Ahura, en hem helpen om tegen Ahriman te strijden. Zonder die hulp is zelfs 'hij' (ons 7de beginsel) niet bij machte om de mens *voor zichzelf* te behoeden, want Ahriman is de allegorische voorstelling van de lagere menselijke beginselen, zoals Ahura-Mazda die is van de hogere.

Denk vervolgens aan de symbolische allegorie van Yima, de vertegenwoordiger van het eerste *ongeboren* mensenras van deze, onze vierde ronde.[1] Hij is bij zijn eerste herontwaken tot leven te spiritueel, te zeer onbekend met kwaad, om al behoefte te hebben aan de waarheden van de heilige wetenschap, de gemeenschappelijke basis van alle grote religies. Daarom weigert 'de grote herder', Yima, de instructies van Ahura, want Ahriman is nu nog machteloos over de onschuld van de kindertijd, die onverantwoordelijk is en onbewust van moreel en fysiek gevaar. Hij 'houdt (spirituele) dood en ziekte weg' van zijn volk, en 'vergroot de aarde drie keer', want het wortelras vermenigvuldigt zich en 'splitst zeventig maal zeven onderrassen' af. Maar Zarathoestra aanvaardt en vereert Ahura-Mazda in de *Vendīdād* en elders, omdat deze profeet – waarbij de naam als algemene titel wordt beschouwd – de vertegenwoordiger van het laatste deel van het *tweede* ras is. En

[1] Zie 'Fragments of occult truth'.

laten de pārsī-wiskundigen nu berekenen hoe lang geleden de *eerste* Zara-Ishtar, of Zarathoestra, leefde, en laten ze het echte mazdeïsme bestuderen, niet de latere uitwassen waarmee het in de loop van de cyclussen van de tijdperken en rassen werd overwoekerd.

Wie van de Zarathoestra's was de echte wetgever van het Chaldeeuwse mazdeïsme? Zeker niet hij, tegen wie Ahura-Mazda zegt: 'De schone Yima . . . o heilige Zarathoestra, was de eerste sterveling, vóór u . . . met wie ik, Ahura-Mazda, sprak, aan wie ik de religie van Ahura onderwees, *de religie van Zarathoestra*.'[1] Het onderwijzen van de wet van Zarathoestra aan dezelfde Zarathoestra, en lang vóór die Zarathoestra werd geboren, doet denken aan Mozes die men in *zijn Pentateuch* zijn eigen dood en begrafenis laat vertellen.

Als Ahura in de *Vendīdād* 'de schepper van de stoffelijke wereld' is, dat wil zeggen de microkosmos, de mens, dan is Yima de echte schepper van de aarde. Daar wordt hij afgeschilderd als meester van Spenta-armaiti, de geest van de aarde, en, door de kracht van zijn aangeboren, niet *aangeleerde*, licht en kennis, eenvoudig omdat Angra-mainyu niet aanwezig is – die later komt – dwingt hij 'de aarde om groter te worden en om schapen en runderen en mensen te dragen *wanneer ze dat willen en wensen*, zoveel als hij wilde'.[2] Ahura-Mazda is ook de vader van Tistrya, de *regen schenkende* god (het 6de beginsel), die de uitgedroogde bodem van het 5de en 4de vruchtbaar maakt, en ze helpt om door hun eigen inspanningen goede vruchten te dragen, dat wil zeggen door te proeven van Haoma, de boom van het eeuwige leven, door middel van spirituele verlichting. Ten slotte wordt Ahura-Mazda het hoofd en de vader van de zes 'amesha spentas' genoemd – of van de zes beginselen waarvan hij het zevende is – en daarmee wordt de zaak volkomen duidelijk. Hij is 'Ahura' of beter gezegd Asura – de 'levende geest in de mens'; de eerste van zijn twintig verschillende namen die hij geeft is'Ahmi', 'Ik ben'.

Kol. Olcott heeft de 'pārsī-jongeren' aanbevolen om hun gebeden te bestuderen, om hen te doordringen van het grote belang om deze ene God in wie Humate, Hukhte en Huvareshte[3] – de edele belichaming van alle menselijke en sociale normen – zijn geconcentreerd en die deze uitstraalt, te erkennen en erop te vertrouwen (en zich daarom in

---

[1] Fargard 2:2 (4).
[2] Fargard 2:11.
[3] Zuiverheid van spreken, zuiverheid van handelen, zuiverheid van denken.

'gebed' erop te richten). Het is heel waarschijnlijk, zoals Darmesteter denkt, dat 'Herodotus in de vijfde eeuw v.Chr. misschien de magiërs precies dezelfde gāthās heeft horen zingen die tegenwoordig door de mobeds in Bombay worden gezongen'. Maar het is heel onwaarschijnlijk dat ze zoals ze nu worden gezongen ook maar iets meer zijn dan de 'schillen' van de oude gāthās, want de bezielende geest is eruit ontsnapt om er nooit meer in terug te keren, tenzij deze krachtig opnieuw tot leven wordt gewekt door het herstellende vermogen van de 'occulte wetenschap'.

> Wil de geleerde kolonel zo vriendelijk zijn te zeggen of de *Zend-Avesta* volgens hem de echte voorschriften van Zarathoestra weergeeft, of dat ze grote verminkingen en aanvullingen bevat die werden gemaakt vóór en nadat ze werd opgeschreven?

We denken dat we hierop kunnen antwoorden, omdat de opvattingen van de kolonel dezelfde zijn als de onze – we hebben namelijk onder dezelfde meester gestudeerd en weten dat hij deze standpunten met ons deelt – namelijk dat de *Zend-Avesta* nu alleen het algemene stelsel, zogezegd de dode letter, van de voorschriften van Zarathoestra vertegenwoordigt. Ook al zijn de oriëntalisten het erover eens dat het grootste deel van de *Avesta* van vóór de Sassaniden is, toch schrijven ze geen duidelijke periode toe aan de oorsprong ervan.

Zoals Darmesteter het goed verwoordt, zijn de 'heilige boeken van de pārsī's de ruïnes van een religie'. De *Avesta* die werd herzien en in het Pahlavi vertaald door Ardeshir Babakan, en die bleef bestaan tot de laatste dagen van de Sassanidische dynastie, is niet de *Avesta* van de tegenwoordige pārsī's, met zijn talloze interpolaties en willekeurige commentaren, noch was de *Avesta* van Ardeshir identiek met die welke werd uitgebracht en aan Gushtasp werd gegeven door Zara-Ishtar (de 13de profeet van de *Desātīr*), noch is die van laatstgenoemde helemaal dezelfde als de oorspronkelijke Zend, hoewel zelfs deze slechts de *exoterische versie* van de *Zen*-Zara leringen was. Zoals Burnouf laat zien, blijkt de Pahlavi-versie bijna in alle gevallen vreemd af te wijken van de 'werkelijke betekenis' van de oorspronkelijke (?) Zend-tekst, terwijl die 'werkelijke betekenis' evenveel van de esoterische tekst afweek (of zullen we zeggen – werd versluierd?). Dit had als goede reden dat de Zend-tekst eenvoudig een geheime *code* van bepaalde woorden en uitdrukkingen is waarover de oorspronkelijke samenstellers het eens waren geworden, en waarvan alleen de ingewijden de sleutel hebben.

De westerse geleerden kunnen zeggen: 'de sleutel tot de *Avesta* is niet de Pahlavi maar de *Veda's*', maar het antwoord van de occultist is: 'ja, maar de sleutel tot de *Veda's* is de geheime leer.' Eerstgenoemden beweren heel terecht dat 'de *Veda's* uit dezelfde bron komen als de *Avesta*'; de beoefenaars van het occultisme vragen: 'Kent u zelfs maar het ABC van die bron?'

Om te laten zien dat de occultisten gerechtvaardigd zijn in hun oneerbiedige opmerking, is één voorbeeld voldoende. In §7 van de inleiding (hoofdstuk 4) van deel 1 van de *Zend-Avesta* – de *Vendīdād*, maakt J. Darmesteter de volgende opmerking: 'De voorouders van de Indo-Iraniërs waren ertoe gekomen *te spreken van zeven werelden*, de hoogste God werd vaak *zevenvoudig gemaakt*, *evenals de werelden waarover hij heerste*. . . . De zeven werelden werden in Perzië de zeven KARSHVAR van de aarde: de aarde is verdeeld in zeven KARSHVAR, *waarvan er slechts één aan de mens bekend en voor hem toegankelijk is*, de ene waarop wij leven, namelijk 'hvaniratha', *en dat komt erop neer dat ze zeggen dat er zeven aarden zijn*.'[1] Laatstgenoemde opvatting wordt natuurlijk aan onwetendheid en bijgeloof toegeschreven. We zijn er ook niet zo zeker van dat deze opvatting niet zal worden gedeeld door degenen onder onze lezers die noch chela's zijn, noch 'Fragments of occult truth' hebben gelezen. Maar we laten het aan de 'leken-chela's' en anderen over om te beoordelen of deze zevenvoudige indeling (zie fargard 9) niet het ABC van de occulte leringen is. De overeenkomst die wordt gevonden tussen de uitspraken van Plutarchus over zoroastrisme en Anquetils vertaling van de *Avesta*, toont alleen aan dat die vertaling juist is; het bewijst helemaal niet dat Plutarchus de juiste versie van de geheime betekenis van de religie van Zarathoestra gaf. Sir W. Jones heeft misschien terecht uitgeroepen dat de *Avesta* van Anquetil, die zo vol staat met dwaze verhalen en zulke absurde wetten, niet het werk van zo'n wijze als Zarathoestra zou kunnen zijn!

De eerste Zara-Ishtar was een Mediër, geboren in Rae, zeggen de Grieken, die het tijdperk waarin hij leefde 5000 of 6000 jaar vóór de Trojaanse oorlog plaatsen, terwijl volgens de verslagen van de geheime leer deze 'eerste' de 'laatste' of *zevende* Zarathoestra was (de 13de van de *Desātīr*) – hoewel hij werd gevolgd door nog een Zuruastara of Suryāchāria (later, als gevolg van een natuurlijke verandering van de taal, omgevormd tot Zuryaster en daarna tot Zarathoestra), die leefde in

[1] *The Zend-Avesta*, 1880, 1:lix&vn.

de dagen van de eerste Gushtasp (niet de vader van Darius, zoals sommige wetenschappers denken).[1]

Laatstgenoemde is geheel onjuist 'de grondlegger' van het huidige monotheïstische pārsīsme genoemd, want behalve dat hij slechts een vernieuwer en de vertegenwoordiger van deze filosofie was, was hij de laatste die een wanhopige poging deed om de zuivere religie van de magiërs in ere te herstellen. Het is bekend dat hij naar Shiz is gegaan, naar de berg Zebilan naar de grot waarheen de ingewijden van de magiërs gingen; en dat hij, toen hij daaruit weer tevoorschijn kwam, terugkeerde met de *Zend-Avesta* die opnieuw was vertaald en door hemzelf van commentaar was voorzien. Dit oorspronkelijke commentaar, zo wordt beweerd, bestaat nog steeds onder andere oude werken in de geheime bibliotheken. Maar de kopieën ervan – die de wereld van niet-ingewijden nu bezit – vertonen even weinig overeenkomst ermee als het huidige christendom met dat van zijn stichter. En als ons wordt gevraagd, zoals vaak is gebeurd: Indien er in feite mensen zijn die de juiste versie van de echte leringen van Zarathoestra kunnen geven, waarom doen ze dat dan niet? Dan antwoorden we: 'omdat *in onze tijd* heel weinig mensen deze zullen geloven'. In plaats van de mensen ten goede te komen zouden ze de aanhangers van die waarheden slechts benadelen. En wat betreft het informeren van de wereld over de plaats die bekendstaat als Airyana-Vaeja, hoeven we slechts te wijzen op de zin in fargard 1, waarin Ahura-Mazda tegen Spitama 'de meest welwillende' zegt dat hij elk land – ook al had het geen enkele charmes – dierbaar maakte voor zijn bewoners, want anders zou 'iedereen Airyana-Vaeja zijn binnengedrongen' (1:2).[2]

---

[1] Het is nu een achterhaalde theorie dat koning Vishtaspa (of Gushtasp) de vader van Darius zou zijn, en dus leefde in 600 v.Chr. Vishtaspa was de laatste in de lijn van de Kaianische vorsten die in Bactrië regeerden; en Bactrië werd veroverd door de Assyriërs in 1200 v.Chr. Onze vroege *Zend*-geleerden maken zich schuldig aan meer dan één van dat soort grove fouten. Zo laat men Hystaspes in de geschiedenis *de magiërs verpletteren, en opnieuw de zuivere religie van Zarathoestra introduceren*, alsof dat twee verschillende religies waren, en tegelijkertijd wordt op het graf van Darius of Darayavush een inscriptie aangetroffen waarin staat dat hij (de vernietiger van de religie van de magiërs!) zelf 'leraar en hiërofant van de magie', of van de magiërs, was! (Zie *Isis ontsluierd*, 2:164-6.)

[2] Waarom zien we Zarathoestra in de *Bundahishn* een offer brengen in 'Iran-Veg' – een verminkte naam voor Airyana-Vaeja, en waar of wat was dit land? Hoewel sommige oriëntalisten het 'geen echt land' noemen, en anderen het identificeren met het stroomgebied van de Aras, heeft laatstgenoemde niets te maken

We kunnen onze lezers niet volledig tevredenstellen, en daarom kunnen we maar heel weinig zeggen. Als onze opvatting onze correspondent op een of andere manier kan helpen, zijn we bereid deze met hem te delen, en zeggen dat het, ondanks de Zend-geleerden en oriëntalisten, onze overtuiging is dat de Perzische theologen van het laatste deel van de Sassanidische dynastie niet alleen hun heilige boeken volledig hebben verminkt, maar dat zij, als gevolg van de invloed van de farizeeën en de rabbi's tijdens zowel de voorchristelijke als de nachristelijke perioden in Perzië en Babylonië, van de joden minstens zoveel hebben overgenomen als laatstgenoemden van hen. Terwijl de heilige boeken van de farizeeën hun engelenleer en andere beschouwingen te danken hebben aan de Babyloniërs, danken de huidige toelichtingen op de *Avesta* hun antropomorfe schepper, evenals hun ruwe denkbeelden over hemel en hel, ontegenzeglijk aan de joden.

De geleerde kolonel zal de pārsī's een grote dienst bewijzen als hij bereid is te zeggen wat hij denkt van het volgende fragment uit *The History of the Conflict between Religion and Science* door W. Draper:

'Perzië had, zoals het geval is met alle rijken van lange duur, veel veranderingen van religie doorgemaakt. Ze had het monotheïsme van Zarathoestra gevolgd; had vervolgens het dualisme aanvaard en dat ingewisseld voor de leer van de magiërs. In de periode van de Macedonische expeditie erkende ze één universele intelligentie, de schepper, onderhouder en bestuurder van alle dingen, de diep heilige essentie van de waarheid, de gever van al het goede. Deze mocht niet worden weergegeven door een beeld of een gesneden vorm.

---

met Airyana-Vaeja. De laatste Zarathoestra heeft misschien de oevers van de Aras gekozen, en hij heeft die in feite gekozen, als bakermat van zijn pas *wedergeboren* religie; maar die bakermat kreeg een kind dat elders was wedergeboren en grootgebracht, namelijk in Airyana-Vaeja (de ware 'kiem van de ārya's', die toen al wat edel en waar is, waren), en die plaats is identiek met de Śambhala van de hindoes en de arhats, een plek die nu eveneens als mythisch wordt beschouwd. In fargard 2:21 (42) roept Ahura-Mazda 'een vergadering bijeen van de hemelse yazata's', en Yima, de eerste mens, 'van de uitstekende stervelingen', in Airyana-Vaeja – 'in de verre landen van de rijzende zon', zegt het *Boek van de getallen* van de Chaldeeën, geschreven aan de Eufraat. Die pārsī's die oren hebben, laten ze horen, en hun conclusies trekken; en, misschien, kan ook worden vastgesteld dat de brahmanen die uit het noorden naar India kwamen en alle kennis van geheime wijsheid met zich meebrachten uit een plaats kwamen die nog noordelijker lag dan het Manasarovar meer.

> In de laatste jaren van het rijk kregen de beginselen van de magiërs geleidelijk steeds meer de overhand boven die van Zarathoestra. De religie van de magiërs was in wezen een *verering* van de elementen. Hiervan werd vuur beschouwd als de meest waardige vertegenwoordiger van het opperwezen.' (blz. 15-16.)

Kol. Olcott zou waarschijnlijk antwoorden dat prof. Draper gelijk had met betrekking tot de vele fasen die de grote religie van Perzië – als we haar zo moeten noemen – had doorgemaakt. Maar Draper noemt met name alleen monotheïsme, dualisme, en de religie van de magiërs – een verfijnd soort Viśishṭādvaita – en verering van vuur of van de elementen, terwijl hij tientallen geleidelijke veranderingen had kunnen opsommen. Bovendien begint hij zijn opsomming aan de verkeerde kant. Als monotheïsme ooit de religie van de Perzen is geweest, dan is het nú, niet in de periode van Zarathoestra.

> De *Zend-Avesta bevat*, op enkele uitzonderingen na, niets wat in essentie verschilt van wat de *Veda's* bevatten. De goden, de rituelen, de ceremonies, de vorm van de gebeden en de gebeden zelf, zijn slechts een weerspiegeling van de *Veda's*. Toen Zarathoestra zich van de brahmanen afscheidde, was dit beslist niet alleen om hetzelfde pantheïsme of polytheïsme in een andere taal over te nemen. De leer van Zarathoestra moet noodzakelijkerwijs iets totaal anders zijn. Sommigen zeggen misschien dat hij afweek van de afgodendienst van de brahmanen; maar ik denk dat de geschiedenis kan bewijzen dat de brahmanen afgoden vereerden *voordat ze Ariana verlieten*. Lijkt het er niet eerder op dat de magiërs die de religie van Zarathoestra volgden, alles van hun naaste buren, de brahmanen, overnamen en het opsierden met de huidige en ongetwijfeld betrouwbare naam Zarathoestra, waarbij ze misschien onder invloed van het veranderde algemeen verbreide bijgeloof van die tijd de echte leer van Zarathoestra vergaten. De geleerde kolonel of uzelf, of een van uw medewerkers, van wie de kennis – zonder te willen vleien – heel benijdenswaardig is, zal de pārsī's een grote dienst bewijzen als hij zo vriendelijk is te zeggen wat volgens hem de echte leer van Zarathoestra was.

In onze eerdere verklaringen is volgens ons genoeg gezegd om te laten zien wat we werkelijk van 'de echte leer van Zarathoestra' denken. Alleen in zeldzame niet-liturgische fragmenten zoals de *Hādhōkht Nask* kunnen de echte leringen van Zarathoestra Spitama, of die van de oorspronkelijke religie van de magiërs nog worden gevonden, en zelfs

deze moeten worden gelezen als een heilige code waarop een sleutel moet worden toegepast. Dus, elk woord in de leringen die in de *Hādhōkht* worden gegeven en die betrekking hebben op het lot van onze ziel na de dood, heeft zijn occulte betekenis.

Het is niet juist om zelfs over de latere versies van de *Zend-Avesta* te zeggen dat de goden, gebeden en rituelen allemaal 'slechts een weerspiegeling van de *Veda's*' zijn. Noch de brahmanen, noch de volgelingen van Zarathoestra hebben iets van elkaar overgenomen. Met uitzondering van de uitdrukking zervan akarana in haar latere betekenis van 'grenzeloze' *tijd*, in plaats van de 'grenzeloze' geest, de 'ene eeuwigheid', uitgelegd in de zin van de brahmaanse chakra of eindeloze cirkel, is er niets uit de *Veda's* overgenomen. De *Veda's* en de *Zend-Avesta* zijn afkomstig uit dezelfde school. Het is dus vanzelfsprekend dat ze dezelfde symbolen gebruiken, die verschillend worden uitgelegd, maar niettemin dezelfde esoterische betekenis hebben.

Prof. Max Müller noemt de pārsī's 'de onterfde zonen van Manu', en verklaart elders dat de volgelingen van Zarathoestra en hun voorouders uit India vertrokken tijdens de vedische periode, en dat dit 'even zeker kan worden bewezen als dat de inwoners van Massilia uit Griekenland zijn vertrokken'.[1] We willen de hypothese beslist niet in twijfel trekken, maar zoals hij haar geeft, is ze slechts een persoonlijke mening. De volgelingen van Zarathoestra hadden zich zonder twijfel 'in India gevestigd voordat ze naar Perzië emigreerden', en keerden eeuwen later weer terug naar Āryāvarta, toen ze inderdaad 'onder de invloed van het veranderde volksgeloof kwamen, en de echte leringen van Zarathoestra vergaten'. Maar deze theorie snijdt aan twee kanten. Want ze toont noch aan dat ze niet samen en tegelijkertijd met de eerste brahmanen India zijn binnengekomen, die daar vanuit het verre noorden waren gekomen, noch dat laatstgenoemden zich niet hadden 'gevestigd' in Perzië, Medië, Babylonië en elders vóór ze emigreerden naar het land van de zeven rivieren.

Tussen Zarathoestra, de oorspronkelijke insteller van de verering van de 'zon', en Zarathoestra, de oorspronkelijke uitlegger van de occulte eigenschappen en transcendentale krachten van het goddelijke (promethische) vuur, ligt een afgrond van eeuwen. Laatstgenoemde was een van de eerste hiërofanten, een van de eerste athravans (priesters, of leraren van het 'vuur'), terwijl de Zarathoestra van 'Gushtasp'

---

[1] *Chips from a German Workshop*, 1867, deel 1, blz. 86.

zo'n 4000 jaar v.Chr. leefde. Bunsen plaatst Zarathoestra in Bactrië en de emigratie van de Bactriërs naar de Indus in 3784 v.Chr. En deze Zarathoestra onderwees niet wat hij had geleerd 'van', maar samen met, de brahmanen, d.w.z. in Airyana-Vaeja, want dat wat identiek is met brahmaanse symboliek wordt alleen gevonden in de vroege *Veda's*, niet in een van de latere commentaren; over de *Veda's* zelf kan zelfs worden gezegd dat ze, hoewel ze werden samengesteld in het land van de zeven rivieren, al eeuwen tevoren in het noorden bestonden. Dus als iemand verantwoordelijk moet worden gesteld voor het onder 'invloed komen van het veranderde volksgeloof' van de brahmanen, dan zijn het niet de volgelingen van Zarathoestra van die tijd, maar is het in feite Hystaspes die, na 'de brahmanen van Boven India' te hebben bezocht, zoals Ammianus ons vertelt – en door hen te zijn geïnstrueerd, de reeds verminkte eredienst van de magiërs doordrenkte met hun latere rituelen en denkbeelden.

> Hargrave Jennings, een mysticus, heeft vuur aangeprezen als het beste symbool om te aanbidden, maar hij zegt nergens dat een vuursymbool dat als zodanig en als een van de geschapen elementen rechtstreeks wordt aanbeden, zoals in de *Zend-Avesta* gebeurt, op een of andere manier verdedigbaar is. De geleerde kolonel verdedigt in zijn lezing over de geest van de religie van Zarathoestra de vuuraanbidders, maar denkt hij echt dat ze rechtstreeks bidden tot vuur zoals hierboven vermeld? Vuuraanbidding is overgenomen uit de *Veda's*.

We denken van niet. Vuuraanbidding, of beter gezegd eerbied voor vuur, was in het verre verleden universeel. Vuur en water zijn de elementen waarin, zoals de occulte wetenschap onderwijst, de actieve en passieve voortbrengende krachten van het heelal respectievelijk zijn geconcentreerd. Hippocrates zegt: 'Alle levende wezens . . . dieren en mensen hebben hun oorsprong in de twee beginselen, waarvan de werking verschilt maar het doel overeenkomt. Ik bedoel vuur en water. . . . Vader vuur geeft aan alle dingen leven, maar moeder water voedt ze.'[1] Heeft onze vriend die zo'n duidelijke minachting voor de symbolen van zijn eigen religie schijnt te hebben, ooit die van andere mensen bestudeerd? Is hem ooit verteld dat er nooit een religie heeft bestaan die geen eerbied betoonde aan de zon en het vuur als de meest geschikte

[1] *Peri diaitēs*, 1:3.

symbolen van het *leven*, en dus van het levengevende beginsel; dat zelfs nu alle geloofsovertuigingen op onze aardbol (waaronder het christendom) in hun rituelen die eerbied hebben bewaard, hoewel de symbolen in de loop van de tijd zijn veranderd en misvormd?

Het enige essentiële verschil tussen de huidige pārsī-mobeds en de christelijke geestelijkheid ligt hierin: de volgelingen van eerstgenoemden die zeer gehecht zijn aan hun oude religie – hoewel ze haar oorsprong misschien zijn vergeten – hebben in alle onschuld de exoterische religie van Zarathoestra *ongesluierd* in haar schijnbaar pure vorm aan het oordeel van de wereld overgelaten, die alleen naar de uiterlijke vorm kijkt, terwijl de christelijke theologen, die minder onschuldig zijn, het christendom voortdurend bleven wijzigen precies evenredig met het vorderen van de wetenschap en het meer verlicht worden van de wereld, totdat hun religie zich nu ten slotte achter een dik, hoewel erg onbetrouwbaar, masker verbergt. Alle religies van de oude vedische, de zoroastrische en de joodse geloofsovertuigingen tot het moderne christendom, de onwettige en niet erkende verstoten nakomeling van laatstgenoemde, kwamen voort uit de oude religie van de magiërs, of de religie gebaseerd op kennis van de occulte natuur, soms sabaeïsme genoemd – de 'aanbidding' (?) van de zon, maan en sterren. Zie wat Evan Powell Meredith in zijn *Correspondence, touching the Divine Origin of the Christian Religion* met de dominee van Whaplode zegt:

> Uw heilige boeken, sir, staan vol met zinnen die worden gebruikt bij vuuraanbidding en met verhalen over het verschijnen van een vuurgod. De joodse godheid verscheen voor het eerst aan Mozes als een vlam van vuur. Als vuur gaf hij de wet op de berg Sinaï. De God die antwoordde als vuur zou de ware God zijn in de krachtmeting tussen Elia en de profeten van Baäl. Als vuur gaf dezelfde God antwoord aan zijn dienaar David. Het reukofferaltaar vertoonde dit vuur. Hetzelfde vuur, met wierook – een reukstof die door heidenen werd gebruikt bij hun eredienst – werd gedragen door de priesters in hun wierookvaten; en dit vuur doodde ooit op wonderbaarlijke wijze een aantal van hen . . . Alle brandoffers van de joden, evenals die van andere landen, zijn voortgekomen uit vuuraanbidding, waarbij de aanbidders dachten dat de god van het vuur hun offers, zoals voedsel, plantaardig of van mensen of dieren, verslond. In 'een wagen van vuur, en paarden van vuur', precies zoals de heidense strijdwagen en paarden van de zon, steeg Elia op naar de hemel. Er wordt

ons verteld dat Jehovah aan de joden verscheen 'als een verterend vuur'; en ons wordt verzekerd, niet alleen door de jood dat zijn Jehovah aleim 'een verterend vuur' is en zelfs een jaloerse God (of, zoals sommigen laatstgenoemde uitdrukking vertalen, de brandende God . . .), maar ook door de christenen dat zijn Theos van Zeus (Ioue, Iove, Jove, Jupiter, enz.) een verterend vuur is! We lezen dat het heilige vuur van Jehovah in Sion was, en ook in de tempel van Vesta, of van Minerva (*Jesaja* 31:9), en als een nog opmerkelijker bewijs dat de joodse vuuraanbidding en die van de heidenen identiek zijn, lezen we *dat het vuur van Jehovah, op het koperen altaar, altijd brandend moest worden gehouden – en nooit mag uitgaan* (*Leviticus* 6:13). Precies op dezelfde manier werd het heilige vuur bij de Perzen in de tempel van Diana brandend gehouden. De magiërs van Perzië en Chaldea moesten dit heilige vuur in stand houden. In de tempel van Ceres en van Apollo werd het heilige vuur altijd brandend gehouden. De instandhouding van het vuur in de tempel van Minerva werd toevertrouwd aan een aantal jonge vrouwen, zoals de vestaalse maagden belast waren met het behoud van het heilige vuur in de tempel van Vesta op straffe van de dood als ze toelieten dat dit kostbare vuur wordt gedoofd. De gewoonte om het heilige vuur in stand te houden is veel ouder dan de Hebreeuwse mythologie. Diodorus Siculus vertelt ons dat ze door de Romeinen werd ontleend aan de Grieken, en door hen aan de Egyptenaren [die haar ontleenden aan de Chaldeeën]. Er is weinig twijfel aan dat ze bijna zo oud is als de zonaanbidding, en dat vuur, wanneer het werd aanbeden, oorspronkelijk beschouwd werd als een symbool van de zonnegodheid. De Ouden dachten allemaal dat de god een lichaam van vuur is. Al zijn aanbidders meenden dat hij eeuwig had bestaan, en niet alleen alle andere sterren maar het hele heelal had geschapen. Hij werd beschouwd als de 'vader van de lichten', en men dacht dat alle andere lichtgevende hemellichamen, zoals de maan, de sterren, enz., onder zijn controle en leiding stonden.

Als schepper werd hij Helios Demiourgos genoemd – de zonschepper of zonneschepper. In de *Psalmen* wordt, evenals in andere delen van de *Bijbel*, de schepping en heerschappij van de wereld in een groot aantal gevallen aan de zonnegodheid toegeschreven, die later zullen worden genoemd.[1] Als heerser van de hemellichamen, door de Ouden opgevat als lagere goden, wordt de zonnegodheid van de *Bijbel* voortdurend genoemd 'God van de hemelse machten', 'Heer van de hemelse machten', 'Here God van de hemelse mach-

[1] Zie Vossius, *De origine ac progressu idololatriae*, 2:5; Bochart, *Canaan*, 2:5.

> ten', enz. (Jehovah Tsabaoth, Alei Tsabaoth). Waar de God van de hemelse machten in de Hebreeuwse *Bijbel* wordt genoemd, kan er geen ruimte voor twijfel zijn dat de schrijver de zon bedoelde [de Heer van de sterrenmenigte]. We lezen vaak over het *licht*, de *glorie*, en het *schijnen* van de God van de hemelse machten, bijvoorbeeld: 'Heer, God van de hemelse machten, toon uw lichtend gelaat' (*Psalmen* 80:3, 4, 7).

We nodigen onze correspondent uit om, als hij het spoor van de oude vuuraanbidding in de rituelen van de moderne christelijke theologie wil ontdekken, *The Rosicrucians*, door Hargrave Jennings, met meer aandacht te lezen dan hij tot nu toe heeft gedaan. Vuur is de essentie van alle actieve kracht in de natuur. Vuur en water zijn de elementen waaraan alle organische en bezielde wezens hun bestaan op onze aarde danken – in ieder geval is de zon de enige zichtbare en onbetwistbare schepper en herschepper van het leven.

> Als men de vertaling van de *Zend-Avesta* door Spiegel-Bleeck vluchtig bekijkt, zal men ontdekken dat de gedeelten in andere talen dan Zend cursief zijn gedrukt. Men zal ook ontdekken dat naast enkele andere fragmenten, alle gedeelten van de *Avesta* over boetedoening zonder uitzondering cursief staan, wat aangeeft dat deze gedeelten en de leer die ze bevatten, in een heel recente periode werden geïntroduceerd. Wil de geleerde kolonel of uzelf, of een van uw medewerkers, zo vriendelijk zijn te zeggen hoe de religie van Zarathoestra eruit ziet als deze is ontdaan van de leer van boetedoening? En wanneer ze verder wordt ontdaan van alles wat door de magiërs uit de *Veda's* is gekopieerd, denk ik dat er niets wetenswaardigs overblijft.

We zouden de laatste zin anders formuleren, en zeggen dat 'ontdaan van haar weinige resterende *niet-liturgische* fragmenten', en enkele fargards en yashts die esoterisch worden verklaard, kan er *niets wetenswaardigs* worden gevonden in de *Avesta* in haar huidige vorm. Prodicus en enkele vroege gnostici waren de laatsten die enkele van de geheime boeken van Zarathoestra bezaten. Dat deze 'geheime' boeken niet de *Avesta* in haar huidige vorm waren, kan worden aangetoond door de onaantrekkelijkheid van haar teksten die niets in zich hebben, zoals ze nu worden uitgelegd, wat een mysticus kan fascineren. Prodicus had de geheime tekst en ook de sleutel ertoe. Een paar van de adepten van de oude religie van de magiërs bestonden nog en waren in die tijd openlijk als zodanig bekend, want Clemens van Alexandrië

spreekt over degenen die de *ketterij* van Prodicus volgen en 'zich beroemen op het bezit van de geheime boeken van Zarathoestra'.[1]

> U heeft vaak gezegd, en uw broeder-theosofen hebben ook gezegd, dat de christenen in een glazen huis wonen, en dat de theosofen weten wat de christenen zijn. Hetzelfde wordt gezegd over de religie van Zarathoestra, het hindoeïsme en het boeddhisme. Maar er is ons nooit verteld wat de christenen werkelijk zijn of wat hun echte leer zou moeten zijn. Denken de theosofen dat zulke algemene opmerkingen zonder de geringste poging om deze door betere bewijzen te steunen dan die welke door de gewone geschiedenis worden geleverd, op de een of andere manier van nut zijn? Als er andere argumenten moeten worden aangevoerd dan die welke op de occulte filosofie zijn gebaseerd, dan denk ik dat de problemen op uw weg vergelijkbaar zullen zijn met die welke de christelijke zendelingen in India hebben belaagd en belemmerd.

De volgelingen van elk van de huidige grote exoterische religies 'wonen in een glazen huis'. De beschuldiging wordt volgens ons vrij goed bewezen door hun respectieve aanhangers die zo langzamerhand alle ruiten van hun buren hebben ingegooid, die hetzelfde hebben teruggedaan. Het is voldoende, denken we, om het christendom te bestuderen, en zijn honderden onderling strijdende en elkaar vernietigende sekten te vergelijken, om erachter te komen wat ze zijn, of beter gezegd wat ze niet zijn, want een echte christelijke christen is in onze tijd beslist zeldzamer dan een witte kraai. In de kolommen van dit tijdschrift kunnen we echter niet op ons nemen om te laten zien wat 'ze werkelijk zijn'; noch hebben we tot nu toe – telkens wanneer de gelegenheid zich aandiende – enige tekenen vertoond dat we ons beperken tot 'algemene opmerkingen'; maar omdat de waarheid erg onaangenaam is, en omdat ze door hun handelingen beter dan wij ooit met woorden, hun echte morele standaard laten zien, beschouwen we het als tijdverlies om ze altijd een spiegel voor te houden. De vrijdenkers hebben deze taak op zich genomen en op een heel goede manier uitgevoerd, en in hun huidige literatuur kan men alles vinden wat men zich in de vorm van bewijs maar wensen kan. Onze taak is om door middel van de occulte filosofie het koren van het kaf te scheiden, om te laten zien wat iets niet is, en zo de niet-ingewijde de gelegenheid te geven om zelf te oordelen en te zien wat het wel is.

---

[1] *Stromateis*, 1:15.

Bovenstaande vragen hebben me maandenlang dwarsgezeten, en ik hoop dat u ze – ook al zijn ze omslachtig – zult opnemen in het volgende nummer van *The Theosophist*. Als ze slechts ertoe bijdragen om de pārsī-geleerden wakker te schudden (helaas ben ik geen geleerde), dan ben ik tevreden.

We hebben ons best gedaan om onze correspondent tevreden te stellen. Het onderwerp is van groot belang voor iedere pārsī die nadenkt, maar hij moet *zichzelf helpen* als hij meer zou willen leren. Zijn religie is nog niet dood; en achter het levenloze masker van de moderne religie van Zarathoestra klopt nog steeds het hart van de oude magiërs. We hebben geprobeerd zo beknopt mogelijk een juist, hoewel heel oppervlakkig beeld te geven van de strekking en de geest van de echte leer van de magiërs. Daarin staat geen zin waarvoor geen gezaghebbende bron kan worden gegeven.

Relevante vragen

[‘Pertinent questions’, *The Theosophist*, juni 1883, blz. 235; *CW* 4:542-4]

Zou u of een van uw lezers mij informatie kunnen geven over de volgende punten:

1. Wat is een yogī?
2. Kan hij worden beschouwd als een mahātma?
3. Kunnen Viśvāmitra, Vālmīki, Vasishṭha en andere rishi’s worden gerekend tot de yogī’s en de mahātma’s?
4. Of tot alleen de mahātma’s?
5. Of tot alleen de yogī’s?
6. Kenden de yogī’s de occulte wetenschap?
7. Is het vegetarisme nodig voor de studie en ontwikkeling van occulte kennis?
8. Kenden onze rishi’s de occulte wetenschappen?

Als u enig licht op bovenstaande vragen werpt, zal ik u daarvoor zeer dankbaar zijn.

Met vriendelijke groet,
H.N. Vakil

Bombay, 30 april 1883
161, Malabar Hill

Wij antwoorden:

1. Een yogī is in India een heel rekbaar begrip. De term wordt nu in het algemeen gebruikt om een heel vieze, met vuil bedekte en naakte figuur aan te duiden, die zijn haar nooit knipt of kamt, zich van boven tot onder met natte as bedekt, prāṇāyāma beoefent, zonder de ware betekenis ervan te beseffen, en leeft van aalmoezen. Slechts af en toe wordt de term toegepast op iemand die de benaming waardig is. De echte betekenis van het woord blijkt wanneer het etymologisch wordt geanalyseerd; het komt van de wortel yug, 'verenigen, verbinden'. Een echte yogī is iemand die zich van de wereld met haar bekoringen en genoegens heeft afgezonderd, en na een min of meer lange periode van training erin is geslaagd om zijn ziel te herenigen met de 'universele ziel' of zich te 'verenigen' met parabrahman. Indien onze correspondent met het woord 'yogī' een dergelijke figuur bedoelt, namelijk iemand die zijn 7de en 6de beginselen, of ātman en buddhi, heeft verenigd en daardoor zijn lagere beginselen (manas, de dierlijke ziel en het *persoonlijke* ego) in overeenstemming heeft gebracht met het universele beginsel, dan –

2. Kan hij tot de mahātma's worden gerekend, omdat dit woord eenvoudig een 'grote ziel' betekent.

3. Dit is daarom een overbodige vraag. De rishi's – in ieder geval degenen van wie kan worden aangetoond dat ze werkelijk hebben geleefd (want velen die met de bovenstaande benaming worden aangeduid, zijn min of meer mythische figuren) – waren natuurlijk 'mahātma's', in de ruime zin van het woord. De drie rishi's die door onze vraagsteller worden genoemd, waren historische personen en heel hoge adepten die recht hadden op de titel mahātma.

4. Ze kunnen mahātma's zijn (indien ze die benaming waardig zijn), en gehuwd of ongehuwd zijn, terwijl ze –

5. Alleen 'yogī' kunnen worden genoemd als ze ongehuwd blijven, d.w.z. wanneer ze hun leven wijden aan religieuze contemplatie, ascetisme en het celibaat.

6. Theoretisch kent iedere *echte* yogī min of meer de occulte wetenschappen, d.w.z. hij moet de geheime en symbolische betekenis van elk voorgeschreven ritueel begrijpen, en de juiste betekenis van de allegorieën die in de *Veda's* en andere heilige boeken staan. In feite zijn vandaag de dag maar heel weinig of geen van die yogī's die men af en toe

tegenkomt, vertrouwd met het occultisme. Het hangt af van de mate van hun verstandelijke ontwikkeling en religieus fanatisme. Een heel heilige, oprechte, maar onwetend vrome asceet, die niet veel verder is doorgedrongen dan tot de buitenste schil van zijn filosofische leer zou je vertellen dat niemand in kaliyuga is toegestaan om een *praktisch* occultist te worden, terwijl een ingewijde yogī een occultist moet zijn; in ieder geval moet hij voldoende krachtig zijn om alle *kleine* verschijnselen (de onwetenden zouden zelfs zulke kleine manifestaties nog 'wonderen' noemen) van het adeptschap teweeg te kunnen brengen. De echte yogī's, de erfgenamen van de wijsheid van de Indo-Europese rishi's, kan men in de wereld echter niet tegenkomen onder de gewone mensen, en ze zullen zich niet als yogī's bekendmaken. Gelukkig zijn zij voor wie de hele wereld openligt, en die haar kennen vanuit hun ontoegankelijke āśrama's, terwijl de wereld (met uitzondering van enkelen) hen niet kent en hun bestaan ontkent. Maar ze maken zich er niet erg druk over of de meeste mensen in hen geloven, of weten dat ze bestaan.

7. De uiteenzettingen over 'occultisme' in dit tijdschrift zijn duidelijk genoeg om aan te tonen dat dit de wetenschap is waardoor een student door studie en praktijk tot een MAHĀTMA kan uitgroeien. Het artikel 'The elixir of life' en de *Hints on Esoteric Theosophy* zijn hierover duidelijk genoeg. Ze geven ook een wetenschappelijke verklaring waarom het voor de psychische ontwikkeling nodig is om vegetariër te zijn. Lees en studeer, en u zult ontdekken waarom vegetarisme, het celibaat, en in het bijzonder totale onthouding van wijn en sterke drank strikt noodzakelijk zijn voor 'de verwerving van occulte kennis' – zie *Hints on Esoteric Theosophy*, nr. 2. Omdat vraag 8 na wat hierboven is gezegd overbodig is geworden, besluiten we hiermee de toelichting.

The Soul of Things

[‘The soul of things’, *The Theosophist*, juli 1883, blz. 239-40; *CW* 4:554-7]

Tien jaar geleden heeft prof. William Denton, een opmerkelijk intelligente Anglo-Amerikaanse geoloog in samenwerking met zijn al even getalenteerde vrouw een boek in drie delen uitgegeven, met de titel die in de kop van dit artikel staat. Het is een verslag van uitgebreid onderzoek naar de oorsprong van zichtbare dingen, ofwel de noumenale wereld. Bij dit onderzoek werd geen gebruikgemaakt van instrumenten of laboratoriumproeven; een oven, smeltkroes, kolf, scheikundige stoffen of lens waren niet nodig, en toch bevat dit boek feiten over de verborgen kant van de natuur die even belangrijk zijn als alle wetenschappelijke ontdekkingen op het gebied van objectieve verschijnselen die aan elk geleerd genootschap worden gemeld, of misschien wel belangrijker. Het onderzoek van de Dentons is bijzonder nuttig voor studenten van de oude Indo-Europese wijsheid, want het sluit aan bij, en geeft de sleutel tot, de voorheen raadselachtige mystiek van de *Atharva-Veda* en de daarop gebaseerde werken over de occulte wetenschap. Het onderzoek werd verricht door middel van psychometrie. Psychometrie (het aftasten door middel van de ziel) is een Grieks woord om het vermogen uit te drukken – dat ons is aangeboren maar gewoonlijk latent is – waarmee het innerlijk zelf de dingen van de spirituele (of, zo u wilt, dynamische) wereld van oorzaken kan waarnemen. Dit vermogen was sterk aanwezig in Mw. Denton, haar zoon, en andere familieleden van prof. Denton, en vooral eerstgenoemde twee hadden hun psychometrische vermogens wonderbaarlijk ver ontwikkeld.

Als een voorwerp – een brief, een kledingstuk, een brok steen of ander materiaal van een gebouw, of geologisch materiaal, enz. – aan hen in handen werd gegeven om vast te houden of tegen het midden van het voorhoofd te houden – 2,5 cm boven de wenkbrauwlijn – kwamen ze onmiddellijk in harmonisch contact met het ākāśa, of de ziel, van de persoon of het ding met wie of waarmee het voorwerp in relatie had gestaan, en konden ze er een beschrijving van geven. Stap voor stap bewezen deze onderzoeken de waarheid van de oude Indo-Europese leer dat het ākāśa (de ether) de wieg en het graf van de objectieve natuur is; en dat het het onuitwisbare verslag bevat van alles wat

ooit heeft bestaan, elk verschijnsel dat zich ooit in de buitenwereld heeft voorgedaan. De hypothese van de natuurwetenschap werd dus bevestigd en uitgebreid, en er werd een brug met één overspanning geslagen over de 'onpeilbare afgrond' die volgens de grote Tyndall lag tussen de zichtbare en onzichtbare werelden. Prof. Denton was in onze tijd niet de eerste ontdekker van psychometrie; die eer komt toe aan prof. J.R. Buchanan, MD, een uitstekende Amerikaanse antropoloog en een lid van onze Society. Een van de grote voordelen van deze wetenschap is dat het onderzoek ervan kan worden gedaan zonder risico voor de 'proefpersoon' en zonder hem of haar in een staat van hypnotische bewusteloosheid te brengen. In zijn boek zegt prof. Denton dat

> . . . de psychometrist eerst een soort passieve toeschouwer is, zoals iemand die in een stoel zit en een panorama voor zich ziet; maar na verloop van tijd is hij in staat om de visioenen te beïnvloeden – om ze sneller voorbij te laten gaan, of ze langer vast te houden om ze nader te onderzoeken. Dan blijft de psychometrist soms stilstaan bij het verleden waarvan de geschiedenis in het onderzochte voorwerp opgesloten lijkt te liggen . . . [Ten slotte] laat hij ook dat voorwerp los. Als hij dat wil verlaat hij de kamer, stijgt op in de lucht, kijkt neer op de stad, ziet de aarde onder zich als een kaart, of stijgt nog verder omhoog en aanschouwt de hele wereld die onder hem naar de duisternis of naar het zonlicht draait. Hij laat zich neer op een eiland of continent, ziet de primitieve stammen van Afrika, onderzoekt de woestijn in het binnenland van Australië, of lost het probleem op van de mysterieuze polen van de aarde. Hij kan nog meer doen dan dit: hij wordt meester over de eeuwen. Op zijn bevel verschijnen het verleden van het eiland en het continent als geesten uit de oneindige nacht; en hij ziet wat ze waren en hoe ze waren, welke levensvormen er woonden, en merkt hun eerste menselijke bewoners op; hij ziet de groei van een continent, en de mensen die erop leefden, en dat alles binnen een uur . . . het heelal heeft nauwelijks een geheim dat [de bevrijde geest] niet met open ogen kan aanschouwen.[1]

Prof. Denton schat dat ten minste één op de tien blanke vrouwen over dit psychometrische vermogen beschikt, en één op de twintig mannen. Ongetwijfeld zal het percentage onder Aziaten zelfs nog hoger zijn.

---

[1] William Denton, *The Soul of Things; or, Psychometric Researches and Discoveries*, 1873, deel 2, blz. 28-9.

Zoals we al hebben opgemerkt, hoeft de psychometrist niet te worden gehypnotiseerd om zijn vermogen te kunnen uitoefenen. Zijn ogen moeten worden gesloten om het denken beter te kunnen concentreren op de paranormale waarnemingen. 'Verder', zegt prof. Denton,

> . . . lijkt hij in een volkomen normale toestand te verkeren, en kan gewoon horen wat er in de kamer gebeurt; hij legt het voorwerp vaak neer, neemt deel aan het gesprek, of maakt tekeningen van dingen die hij heeft gezien en gaat dan verder met het onderzoek. Wanneer het aangereikte materiaal in poedervorm verkeert, hoeft hij slechts het voorhoofd te bestrijken met een hoeveelheid die aan een vochtige vinger blijft plakken; en als hemellichamen worden onderzocht laat hij de stralen ervan op het voorhoofd schijnen. – blz. 33

Zo ziet men dat een commissie van een afdeling van onze Society, die over een exemplaar van het boek van prof. Denton beschikt, de middelen heeft om gemakkelijk onderzoek te kunnen doen dat heel interessant en nuttig is op een gebied waar niet alleen de geheimen van de Indo-Europese geschiedenis maar ook de geschiedenis van onze planeet en alle wijzigingen die ze heeft ondergaan, onvergankelijk zijn vastgelegd. Prof. J.W. Draper, een van de knapste wetenschappers en briljantste schrijvers die onze tijd heeft voortgebracht, zegt:

> Er valt nooit een schaduw op een muur zonder daarop een blijvend spoor achter te laten dat men zichtbaar kan maken met behulp van de daarvoor geschikte methode. . . . Op de wanden van onze privévertrekken, waar we denken dat niemand ons kan zien en onze rust niet kan worden verstoord, bestaan de sporen van al onze daden, schaduwen van alles wat we hebben gedaan.[1]

Het is voor iemand die in het geheim een misdaad heeft gepleegd een verpletterende gedachte dat het beeld van zijn daad en de echo's van zijn woorden vele jaren nadat hij is gestorven, en hij aan zijn kinderen een 'achtenswaardige' reputatie heeft nagelaten, kunnen worden gezien en gehoord. Leden van onze Society moeten des te meer doordrongen zijn van deze gedachte, omdat ze leven, handelen, spreken en zelfs denken onder het toezicht van die MEESTERS voor wie in de natuur geen geheimen kunnen worden verborgen als ze besluiten om deze te onderzoeken. Er zijn onder ons meerdere gevallen geweest van personen die, voornamelijk omdat ze overtuigd waren van dit feit, zichzelf

---

[1] *The History of the Conflict between Religion and Science*, blz. 132-3.

tot een beter mens hebben gemaakt; en als de mogelijkheden van psychometrie algemeen bekend zouden zijn, zouden het er nog veel meer zijn. Want het is bewezen dat niet alleen de beelden van het verleden in 'de onvergankelijke beeldengalerijen van het ākāśa' staan, maar ook de geluiden van stemmen uit het verleden, zelfs de geuren van oude bloemen die eeuwen geleden zijn verwelkt, en de aroma's van vruchten die aan bomen hingen toen de mens slechts een mompelende barbaar was, en wat nu de mooiste landen onder de zon zijn door poolijs, een mijl dik, werd bedekt.

We beschikken over middelen om meer dan 70 exemplaren van *The Soul of Things* in India in omloop te brengen, en hopen er nog eens 700 aan te schaffen. En we hopen ook dat onze Indiase vrienden snel kunnen kennismaken met de schrijver zelf, die zojuist een heel succesvol lezingenseizoen in Australië heeft afgesloten, en India zal bezoeken op de terugweg naar Amerika. Onder zijn lezingen was er een over psychometrie, waarvan we een beknopt verslag aantreffen in de *Liberal* (Sydney) van 10 februari, en dat we hieronder weergeven.[1]

Het zevenvoudige beginsel in de esoterie

['The septenary principle in esotericism', *The Theosophist*, juli 1883, blz. 253-6; *CW* 4:574-82]

Sinds met de huidige uiteenzetting van de esoterische leer van de arhats werd begonnen, hebben velen die geen kennis hadden genomen van de occulte basis van de hindoefilosofie gedacht dat die twee met elkaar in strijd zijn. Sommige meer bekrompen mensen hebben de occultisten van de Theosophical Society openlijk ervan beschuldigd dat ze regelrechte boeddhistische ketterij verkondigen, en zijn zelfs zover gegaan dat ze beweren dat de hele theosofische beweging slechts verkapte boeddhistische propaganda is. We werden door onwetende brahmanen en geleerde Europeanen bespot en ervan beschuldigd dat onze zevenvoudige verdelingen van de natuur en alles wat daartoe behoort, waaronder de mens, willekeurig is en niet wordt bevestigd door de oudste religieuze stelsels van het Oosten.

[1] Noot vert.: Daarna volgde het bovengenoemde verslag.

Gelukkig hoefden we niet lang te wachten op onze perfecte verdediging. In het volgende nummer van dit tijdschrift zal onze broeder T. Subba Row, BA, BL, een erkende occultist en ervaren geleerde, aan het publiek citaten uit oorspronkelijke teksten voorleggen die onweerlegbaar bewijzen dat alle kernideeën die in de reeks *Fragments* besloten liggen door Vyāsa, de grote ingewijde adept en rishi, werden gehuldigd. De waarheden van de geheime leer van de arhats worden dus bevestigd door een autoriteit van wie geen hindoe, van welke sekte ook, de orthodoxie zal durven ontkennen. De passages werden pas onlangs door Subba Row toevallig ontdekt toen hij over een ander onderwerp aan het lezen was; en daarmee hebben we nog een van die opvallende samenlopen van omstandigheden die door een gelukkig toeval de laatste tijd zo vaak optreden. Intussen stellen we voor om een vluchtige blik op de *Veda's*, de *Upanishads*, de *Wetten van Manu*, en vooral de Vedānta te werpen, en daarmee aan te tonen dat ook deze onze bewering bevestigen. Zelfs in hun ruwe exoterische vorm bieden ze een opvallende bevestiging van de zevenvoudige verdeling. Passage na passage verwijst ernaar. Het mysterieuze getal treft men niet alleen aan op elke pagina van de oudste Indo-Europese heilige geschriften, maar ook in de oudste boeken van Zarathoestra, in de bewaarde verslagen op kleicilinders uit het oude Babylonië en Chaldea, in het *Dodenboek* en de rituelen van het oude Egypte, en zelfs in de boeken van Mozes – zonder nog maar te spreken van de geheime joodse werken, zoals de kabbala.

De beperkte ruimte van een tijdschriftartikel maakt het slechts mogelijk om enkele losse citaten te geven, die we als mijlpalen moeten laten staan zonder ze uitvoerig te kunnen toelichten. Om het onderwerp echt goed te behandelen is meer nodig dan alleen maar fragmenten. Het is niet overdreven om te zeggen dat over elk van de weinige hints die nu in de geciteerde śloka's worden gegeven, een dik boek zou kunnen worden geschreven.

Van de bekende hymne aan de tijd, in de *Atharva-Veda* (19:53:1-2):

De tijd brengt alle dingen voort,
Als een magnifiek ros met *zeven* teugels,
Vol creativiteit.
. . . . . .
De tijd rolt door, zoals een wagen met zeven wielen en zeven naven;
Zijn draaiende wielen zijn de werelden,
Zijn as is onsterfelijkheid. . . .

tot aan *Manu* 'de eerste en de *zevende* mens', de *Veda's*, de *Upanishads*, en alle latere filosofische stelsels, staat het vol met verwijzingen naar dit getal. Wie was Manu, de zoon van Svāyambhuva? De geheime leer zegt ons dat *deze* manu geen mens was, maar hij vertegenwoordigde de eerste mensenrassen die aan het begin van de eerste ronde, geholpen door de dhyāni-chohans (deva's), zijn geëvolueerd. Maar in zijn *Wetten* (1:80) wordt ons gezegd dat er 14 manu's zijn voor elke kalpa – of elk 'interval van schepping tot schepping' (lees: interval tussen de ene *kleine* 'pralaya' en de volgende) – en dat 'er in de huidige goddelijke eeuw tot nu toe *zeven* manu's zijn geweest'. Zij die weten dat er zeven ronden zijn, waarvan we er drie hebben doorgemaakt en nu in de vierde zijn; en die hebben geleerd dat er zeven dageraden en zeven schemeringen of 14 manvantara's zijn; dat men zich bij het begin en aan het eind van elke ronde, op en tussen de planeten 'bewust wordt van het *illusoire* leven en van het *werkelijke* leven'; en bovendien dat er 'wortel-manu's' zijn, en wat we zo onhandig moeten vertalen met 'de zaad-manu's' – *de zaden voor de mensenrassen van de volgende ronde* (een geheim dat alleen wordt onthuld aan wie de derde graad van inwijding heeft verkregen) – zij die dat alles hebben geleerd, zullen beter zijn voorbereid om de betekenis van het volgende te begrijpen. Er wordt in de heilige hindoegeschriften gezegd dat 'de eerste manu *zes* andere manu's (*zeven* oorspronkelijke manu's in totaal) voortbracht, en deze brachten op hun beurt elk *zeven* andere manu's voort' (1:61-3);[1] het voortbrengen van laatstgenoemden wordt in occulte geschriften aangegeven met 7 × 7. Zo wordt het duidelijk dat Manu – de meest recente, de voorouder van de mensheid van onze vierde ronde – de *zevende* moet zijn, want we zijn in onze vierde ronde, en er is een *wortel*-manu op bol A en een *zaad*-manu op bol G. Zoals elke planeetronde begint met het verschijnen van een 'wortel-manu' (dhyāni-chohan) en sluit met een 'zaad-manu', evenzo verschijnt er een *wortel*- en een *zaad*-manu respectievelijk aan het begin en aan het eind van het tijdperk van de mens op elke planeet. Hieruit kan men gemakkelijk opmaken dat een manu-antarisch tijdperk, zoals de naam aangeeft, de tijd betekent *tussen* het verschijnen van twee manu's, of dhyāni-chohans;

[1] Het feit dat men Manu zelf laat verklaren dat hij door Virāj werd geschapen en dat hij toen de tien prajāpati's voortbracht, die weer zeven manu's voortbrachten, die op hun beurt zeven andere manu's lieten ontstaan (*Manu*, 1:33-6), heeft betrekking op andere nog oudere mysteries en vormt tegelijk een *sluier* voor de leer van de zevenvoudige keten.

daarom is een klein manvantara de duur van *zeven* rassen op elke planeet, en een groot manvantara de periode van één ronde van de mensheid langs de planeetketen. Bovendien heeft elk wortelras zijn manu, want er wordt gezegd dat elk van de zeven manu's 7 × 7 manu's *schept*, en dat er 49 wortelrassen zijn op de zeven planeten tijdens elke ronde. De huidige zevende manu wordt 'Vaivasvata' genoemd en staat in de exoterische teksten voor de manu die in India de Babylonische Xisuthrus en de joodse Noach vertegenwoordigt. Maar in de esoterische boeken wordt ons meegedeeld dat Vaivasvata-manu, de voorouder van ons *vijfde* ras – die het redde van de vloed die het vierde (Atlantis) bijna uitroeide – niet de zevende manu is die in de naamlijst van de wortel- of oorspronkelijke manu's wordt genoemd, maar een van de 49 'die uit deze wortel-manu zijn geëmaneerd'.

Voor een beter begrip geven we hier de namen van de 14 manu's in volgorde en in hun relatie tot elke ronde.

1ste ronde	1ste (wortel)manu	op planeet A – Svāyambhuva
	1ste (zaad)manu	op planeet G – Svārochi (of) Svārochisha
2de ronde	2de (w) m	op planeet A – Auttami
	2de (z) m	op planeet G – Tāmasa
3de ronde	3de (w) m	op planeet A – Raivata
	3de (z) m	op planeet G – Chākshusha
4de ronde	4de (w) m	op planeet A – Vaivasvata (onze voorouder)
	4de (z) m	op planeet G – Sāvarṇi
5de ronde	5de (w) m	op planeet A – Daksha-sāvarṇi
	5de (z) m	op planeet G – Brahmā-sāvarṇi
6de ronde	6de (w) m	op planeet A – Dharma-sāvarṇi
	6de (z) m	op planeet G – Rudra-sāvarṇi
7de ronde	7de (w) m	op planeet A – Rauchya
	7de (z) m	op planeet G – Bhautya

Vaivasvata is dus, hoewel de zevende in de gegeven volgorde, de oorspronkelijke wortel-manu van onze vierde menselijke golf (de lezer moet steeds bedenken dat manu geen mens is, maar de collectieve mensheid), terwijl *onze* Vaivasvata slechts een van de zeven kleine manu's was, die men over de zeven rassen van onze planeet laat heersen. Elk van deze moet getuige worden van een van de periodieke en steeds terugkerende natuurrampen (door vuur en water) die de cyclus

van elk wortelras afsluiten. Deze Vaivasvata – bij de hindoes de ideale belichaming die respectievelijk Xisuthrus, Deukalion, Noach en nog anders wordt genoemd – is de allegorische mens die ons ras redde toen bijna de hele bevolking van het ene halfrond door water omkwam, terwijl het andere halfrond ontwaakte uit zijn tijdelijke verduistering.

Zelfs bij een vluchtige vergelijking van de zogenaamde boeken van Mozes met het elfde kleitablet van de Izdubar-legenden van het Chaldeeuwse verslag van de zondvloed, valt het getal zeven direct op. In beide speelt het getal zeven een heel belangrijke rol. Van de reine dieren worden *zeven* mannetjes en *zeven* wijfjes meegenomen, van de vogels ook *zeven* paren; over *zeven* dagen, zo werd Noach beloofd, zal het op aarde regenen; dus blijft hij 'nog eens *zeven* dagen', en weer *zeven* dagen; terwijl in het Chaldeeuwse verslag van de zondvloed de regen op de *zevende* dag ophield. Op de *zevende* dag wordt de duif losgelaten; Xisuthrus brengt 'wijnkruiken' mee voor het altaar, steeds *zeven* tegelijk, enz. Waarom zo'n toeval? Wanneer de Europese oriëntalisten een oordeel vellen over de Babylonische en Indo-Europese chronologie, noemen ze deze 'overdreven en fantastisch', en dat moeten we dan geloven! Terwijl zij ons geen verklaring geven voor de opmerkelijke overeenkomst tussen de getallen van de Semitische, Chaldeeuwse en hindoe-chronologie, en deze voor zover we weten ook niet hebben opgemerkt, vinden de onderzoekers van de occulte filosofie dat het volgende feit veel te denken geeft. Terwijl aan de regeerperiode van de tien Babylonische antediluviale koningen 432.000 jaar wordt toegekend,[1] wordt aan de duur van het postdiluviale kaliyuga eveneens 432.000 toegeschreven, terwijl de vier tijdperken of het goddelijke mahāyuga in totaal 4.320.000 jaar beslaan. Waarom zouden ze, als ze fantastisch en 'overdreven' zijn, precies dezelfde getallen geven, wanneer de Indo-Europeanen en de Babyloniërs beslist niets van elkaar hebben overgenomen! We vragen de aandacht van onze occultisten voor de drie gegeven cijfers: 4 staat voor het volmaakte vierkant, 3 voor de triade (de zeven universele en de zeven individuele beginselen), en 2 is het symbool van onze illusoire wereld, een cijfer dat door Pythagoras werd genegeerd en verworpen.

We moeten echter in de *Upanishads* en de Vedānta zoeken om de

---

[1] Zie George Smith, *Ancient History from the Monuments: The History of the Babylonians*, 1877, blz. 36. Ook hier, net als bij de manu's en de tien prajāpati's en de tien sefiroth in het boek *Numeri*, zijn ze gereduceerd tot *zeven*!

beste bewijzen voor de occulte leringen te vinden. In de mystieke leer, de rahasya, of de *Upanishads*, 'de enige *Veda* van alle nadenkende hindoes in deze tijd', zoals Monier-Williams moet bekennen, heeft elk woord, zoals de naam al impliceert,[1] een verborgen betekenis die daaraan ten grondslag ligt. Deze betekenis kan alleen volledig worden begrepen door iemand die alles weet over prāṇa, het ENE LEVEN, 'de naaf waaraan de zeven spaken van het universele wiel zijn bevestigd'.[2]

Zelfs de Europese oriëntalisten zijn het erover eens dat alle stelsels in India de volgende lichamen aan de mens toeschrijven: (a) een uiterlijk of grofstoffelijk lichaam (sthūlaśarīra), (b) een innerlijk of schaduwachtig lichaam (sūkshma), of liṅgaśarīra (het voertuig); deze zijn verenigd met – (c) leven (jīva, of kāraṇaśarīra, 'oorzakelijk lichaam').[3] Het occulte stelsel of de esoterie maakt een indeling in zeven, door er nog aan toe te voegen: kāma, manas, buddhi en ātman. Wanneer de Nyāya-filosofie de 12 prameya's[4] bespreekt, zijn daarin de *zeven* 'hoofdbeginselen' opgenomen (zie *Nyāya-sūtra*, 1:1:9): (1) ziel (ātman), (2) zijn hogere geest (jīvātman), (3) lichaam (śarīra), (4) zintuigen (indriya's), (5) activiteit of wil (pravritti); (6) denkvermogen (manas), (7) inzicht (buddhi). De zeven padārtha's (categorieën van bestaande dingen) van de Nyāya-Vaiśeshika-school van Kaṇāda verwijzen in de occulte leer naar de zeven eigenschappen of kenmerken van de zeven beginselen. Dus: (1) substantie (dravya) – verwijst naar lichaam of sthūlaśarīra, (2) karakteristiek of eigenschap (guṇa) naar het levensbeginsel jīva; (3) activiteit of handeling (karma) naar het liṅgaśarīra, (4) gemeenschappelijkheid of vermenging van eigenschappen (sāmānya) naar kāmarūpa; (5) persoonlijkheid of bewuste individualiteit (viśesha) naar manas, (6) innig verbonden zijn of eeuwige nauwe betrekking (samavāya) naar buddhi, het onafscheidelijke voertuig van ātman, (7) niet-bestaan of niet-zijn (abhāva) in de zin van iets dat losstaat van de objectieve wereld

---

[1] Upa-ni-shad betekent volgens brahmaanse bronnen: 'het overwinnen van onwetendheid door het onthullen van de geheime *spirituele* kennis'. Volgens Monier-Williams is de titel afgeleid van de wortel sad met de voorzetsels upa en ni, en betekent 'iets mystieks dat schuilt achter of onder de oppervlakte'.

[2] Hymne aan Prāṇa, *Atharva-Veda*, 11:4.

[3] Dit kāraṇaśarīra wordt door niet-ingewijden vaak verward met het liṅgaśarīra, omdat het wordt beschreven als het innerlijke rudimentaire of latente embryo van het lichaam. Maar de occultisten beschouwen het als het *leven* (lichaam), of de jīva, die verdwijnt bij het sterven – zich terugtrekt – waarna het 1ste en het 3de beginsel kunnen uiteenvallen en terugkeren naar hun elementen.

[4] Noot vert.: objecten van pramā (juiste kennis).

of substantie – naar de hoogste monade of ātman.

Dus of we het ENE opvatten als de vedische purusha of brahman (onzijdig) de 'zich in alles ontvouwende essentie', of in de *Upanishads* als de universele geest, het 'licht der lichten' (jyotishām jyotiḥ), het GEHEEL dat onafhankelijk is van alle relaties; of als de paramātman van de Vedānta; of ook als Kaṇāda's adrishṭa 'de onzichtbare kracht', of het goddelijke atoom; of als prakriti, de 'eeuwig bestaande essentie' van Kapila, we zien bij al deze *onpersoonlijke* universele beginselen het latente vermogen om uit zichzelf 'zes stralen' uit te zenden (de zender is de zevende). Het derde aforisme van de *Sāṅkhya-kārikā*, dat over prakriti zegt dat het de 'wortel en substantie van alle dingen is', en geen voortbrengsel, maar zelf een voortbrenger van 'zeven dingen die, wanneer ze daardoor zijn voortgebracht, zelf ook voortbrengers worden' – heeft een zuiver occulte betekenis.

Wat zijn de 'voortbrengers' die zich hebben ontwikkeld uit dit universele wortelbeginsel – mūlaprakriti, of ongedifferentieerde oorspronkelijke kosmische stof – dat vanuit zichzelf bewustzijn en denkvermogen ontwikkelt, en over het algemeen 'prakriti', en amūlam mūlam 'de wortelloze wortel', en avyakta, 'de niet-geëvolueerde evolueerder', enz., wordt genoemd? Men zegt dat dit oorspronkelijke tattva of ''eeuwig bestaande' dat', de onbekende essentie, als eerste voortbrenger (1) buddhi – 'inzicht' – voortbrengt, of laatstgenoemde nu van toepassing is op het zesde macrokosmische of microkosmische beginsel. Deze als eerste voortgebrachte brengt op haar beurt (2) ahaṃkāra (zelfbewustzijn) en manas (denkvermogen) voort (of is de bron ervan). De lezer moet bedenken dat mahat de grote bron van deze twee innerlijke vermogens is.

'Buddhi' per se kan geen zelfbewustzijn of denkvermogen hebben. Het zesde beginsel in de mens kan namelijk alleen de essentie van *persoonlijk* zelfbewustzijn of 'persoonlijke individualiteit' bewaren door zijn eigen wateren, die door dat *eindige* vermogen hebben gestroomd, in zichzelf op te nemen; want ahaṃkāra – dat is het besef van een 'ik', of het gevoel van iemands persoonlijke individualiteit, juist weergegeven door de term 'egoïsme' – behoort tot het *tweede* of beter gezegd het derde voortbrengsel van de zeven, namelijk tot het vijfde beginsel, of manas. Laatstgenoemde brengt – 'zoals het web tevoorschijn komt uit de spin' langs de draad van prakriti, het 'wortelbeginsel' – de vier volgende subtiele elementaire beginselen, of elementen, tanmātra's, tevoorschijn; en uit deze derde klasse van de mahābhūta's of de grove

elementaire beginselen, of beter gezegd śarīra's en rūpa's, worden kāma, liṅga, jīva en sthūlaśarīra geëvolueerd.

De drie guṇa's van 'prakriti' – de sattva, rajas en tamas (zuiverheid, gedreven activiteit, en onwetendheid of duisternis) – gesponnen tot een kabel of 'touw' met drie strengen, lopen door de zeven, of beter gezegd zes, menselijke beginselen. Het hangt af van het vijfde – manas of ahaṃkāra, het 'ik' – om het guṇa-'touw' uit te dunnen tot één draad – de sattva; en zo, door één te worden met de ' niet-geëvolueerde evolueerder', onsterfelijkheid of eeuwig bewust bestaan te verwerven. Anders zal het weer worden opgelost in zijn mahābhūtische essentie; zolang het drie-strengige touw verstrengeld blijft, is de geest (de goddelijke monade) gebonden aan de aanwezigheid van de guṇa's in de beginselen 'zoals een dier' (purusha-paśu). De geest, ātman of jīvātman (het zevende en het zesde beginsel) van hetzij de macro- of de microkosmos, is – hoewel gebonden aan deze guṇa's tijdens de objectieve manifestatie van het heelal of de mens – toch nirguṇa, d.w.z. geheel vrij ervan. Van de drie voortbrengers of evolueerders, prakriti, buddhi en ahaṃkāra, kan alleen laatstgenoemde worden gegrepen (wanneer het de mens betreft) en worden vernietigd wanneer deze *persoonlijk* is. De 'goddelijke monade' is aguṇa (zonder eigenschappen), terwijl prakriti, zodra deze van passieve mūlaprakriti een actieve evolueerder is geworden, guṇavat is – en eigenschappen bezit. Purusha of ātman kan met laatstgenoemde niets te maken hebben (omdat hij in zijn guṇavatische toestand deze natuurlijk niet kan waarnemen); met eerstgenoemde – of mūlaprakriti, of ongedifferentieerde kosmische essentie – heeft deze wel te maken, want hij is daarmee één en identiek.

De *Ātmabodha* of 'kennis van de ziel', een verhandeling geschreven door de grote Śaṅkarāchārya, spreekt duidelijk over de *zeven* beginselen in de mens (zie vers 14). Ze worden daarin de vijf omhulsels (pañcha-kośa) genoemd die de goddelijke monade omsluiten – de ātman en buddhi, het zevende en het zesde beginsel, of de individuele ziel wanneer deze los wordt gezien (door avidyā, māyā en de guṇa's) van de hoogste ziel – parabrahman. Het eerste omhulsel genaamd ānandamaya, de 'illusie van hoogste gelukzaligheid', is het manas of vijfde beginsel van de occultisten wanneer het verenigd is met buddhi. Het tweede omhulsel is de vijñānamaya-kośa, het 'omhulsel van zelfmisleiding', het manas dat zichzelf misleidt door te denken dat er een persoonlijk ik, of ego, met zijn voertuig bestaat. Het derde – het manomaya-omhulsel bestaande uit het 'misleide denken' in samenhang met

de organen van handeling en wil – is het kāmarūpa samen met het liṅgaśarīra die een denkbeeldig 'ik' of māyāvirūpa voortbrengen. Het vierde omhulsel wordt prāṇamaya, 'bedrieglijk leven', genoemd, ons tweede of levensbeginsel, of jīva, waarin het leven zetelt, het omhulsel van de 'adem'. De vijfde kośa heet annamaya of het omhulsel dat door voedsel in stand wordt gehouden – ons grofstoffelijk lichaam. Al deze omhulsels brengen andere kleinere omhulsels voort – of elk zes eigenschappen of kenmerken, waarbij het zevende altijd het wortelomhulsel is; en de ātman of de geest die als een draad door al deze subtiele etherische lichamen loopt, wordt de 'draad-ziel' of sūtrātman genoemd.

We kunnen met bovenstaand betoog besluiten. De esoterische leer kan op haar beurt heel goed de 'draad-leer' worden genoemd, want, zoals sūtrātman of prāṇātman, loopt ze door alle oude filosofische religieuze stelsels en rijgt ze aan elkaar, en wat meer is, ze verklaart ze en brengt ze met elkaar in overeenstemming. Want hoewel ze uiterlijk zo verschillend lijken te zijn, hebben ze dezelfde basis; en de reikwijdte, breedte, diepte en aard daarvan zijn bekend aan degenen die zijn geworden zoals de 'wijzen van het Oosten' – adepten in de occulte wetenschap.

Chela's en leken-chela's

['Chelas and lay chelas', *The Theosophist*, juli 1883, supplement, blz. 10-11; *CW* 4:606-14]

Omdat het woord chela, naast andere woorden, door de theosofie in de terminologie van de westerse metafysica is ingevoerd, en omdat de verspreiding van ons tijdschrift voortdurend toeneemt, is het misschien goed om voor onze Europese, en zelfs voor onze oosterse, leden de betekenis van deze term en de regels voor het chelaschap nu duidelijker toe te lichten.

Een 'chela' is iemand die zich als leerling heeft aangemeld om praktisch onderricht te krijgen over de 'verborgen geheimen van de natuur en de paranormale vermogens die in de mens sluimeren'. De spirituele leraar, aan wie hij zijn kandidatuur voorlegt, wordt in India een guru genoemd; en de echte guru is altijd een adept in de occulte wetenschap. Iemand met een diepe exoterische en esoterische kennis, vooral het laatste; en iemand die zijn vleselijke natuur heeft onderworpen aan de

WIL; die in zichzelf zowel het vermogen (siddhi) heeft ontwikkeld om de krachten in de natuur te beheersen, als de bekwaamheid om in haar geheimen door te dringen met behulp van de vroeger latente maar nu actieve vermogens van zijn wezen: dit is de echte guru. Zich aanmelden als kandidaat voor chelaschap is gemakkelijk genoeg; zich ontwikkelen tot een adept is daarentegen de moeilijkste taak die een mens op zich kan nemen. Er zijn tientallen geboren dichters, wiskundigen, technici, staatslieden, enz., maar een geboren adept is iets dat praktisch onmogelijk is. Want, hoewel we een hoogst enkele keer wel eens over iemand horen die een bijzonder aangeboren talent heeft voor het verwerven van occulte kennis en vermogens, toch moet zelfs hij dezelfde beproevingen en dezelfde proeftijd ondergaan, en moet hij dezelfde zelfdiscipline opbrengen als iedere medeaspirant die over minder kwaliteiten beschikt. Hierbij geldt dat er geen brede weg is die de bevoorrechten kunnen volgen.

Eeuwenlang werd de keuze van chela's – afgezien van de erfelijke groep binnen de gompa (tempel) – door de mahātma's van de Himālaya zelf gedaan uit de groep geboren mystici, die in Tibet vrij groot is. De enige uitzonderingen werden gemaakt in de gevallen van westerlingen zoals Fludd, Thomas Vaughan, Paracelsus, Pico della Mirandola, graaf Saint-Germain, enz., van wie de natuurlijke affiniteit met deze hemelse wetenschap de op grote afstand levende adepten min of meer ertoe dwong om persoonlijk in contact met hen te treden. Hierdoor verkregen ze, afhankelijk van hun maatschappelijke situatie, een klein (of groot) deel van de hele waarheid. Uit boek 4 van *Kiu-te*, het hoofdstuk over 'de wetten van de upāsana' vernemen we dat van een chela wordt verwacht dat hij de volgende kwaliteiten heeft:

1. Volmaakte fysieke gezondheid.
2. Volstrekte zuiverheid van denken en lichaam.
3. Altruïstische intenties; universele naastenliefde; mededogen met alle levende wezens.
4. Oprechtheid en een onwankelbaar vertrouwen in de wet van karma, onafhankelijk van enige macht in de natuur die tussenbeide zou kunnen komen; een wet waarvan de werking door niets kan worden tegengehouden en door geen gebed of bezwerende exoterische ceremoniën kan worden beïnvloed.
5. Onverschrokken moed in elke noodsituatie, zelfs met gevaar voor eigen leven.

6. Een intuïtief besef het voertuig te zijn van de gemanifesteerde Avalokiteśvara of goddelijke ātman (geest).

7. Kalme onverschilligheid voor, maar een rechtvaardige beoordeling van, alles wat tot de objectieve en vergankelijke wereld behoort, ten opzichte van en vergeleken met de onzichtbare sferen.

Zo moeten op zijn minst de aanbevelingen hebben geluid voor iedereen die naar volmaakt chelaschap streeft. Met als enige uitzondering de eerste bepaling, die in zeldzame en uitzonderlijke gevallen misschien kan worden aangepast, is aan elk van deze punten onveranderlijk vastgehouden, en alle moeten in de innerlijke natuur van de chela al min of meer zijn ontwikkeld door zijn ZELFSTANDIGE POGINGEN vóór hij werkelijk op de proef kon worden gesteld.

Wanneer de zichzelf ontwikkelende asceet – of hij zich nu in of buiten de drukke wereld bevindt – zich overeenkomstig zijn aangeboren talent boven zijn (1) śarīra (lichaam), (2) indriya's (zintuigen), (3) dosha's (fouten) en (4) duḥkha (lijden) heeft geplaatst, en deze dus meester is geworden; en gereed is één te worden met zijn manas (denkvermogen), buddhi (inzicht of spirituele intelligentie) en ātman (hoogste ziel, d.w.z. geest). Wanneer hij hiervoor gereed is en bovendien ātman als de hoogste leider in de zintuiglijk waarneembare wereld beschouwt en de wil als de hoogste uitvoerende energie (macht) erkent, dan kan hij, met inachtneming van de aloude regels, door een van de ingewijden onder zijn hoede worden genomen. Dan kan hem het mysterieuze pad worden gewezen, aan het andere uiteinde waarvan aan de chela het onfeilbare onderscheiden van phala wordt geleerd, of de vruchten van eenmaal gelegde oorzaken, en dan kan de manier worden aangegeven om apavarga – bevrijding – te bereiken van de ellende om steeds opnieuw te moeten leven (waarover de onwetende geen controle heeft), en kan pretyabhāva – wedergeboorte – dus worden vermeden.

Maar sinds de komst van de Theosophical Society, die onder meer de zware taak had om in het denken van Indo-Europese volkeren de sluimerende herinnering aan het bestaan van deze wetenschap en van die hogere menselijke vermogens weer te doen ontwaken, worden bij het selecteren van chela's de regels in één opzicht iets minder streng toegepast. Veel leden van de TS, die door bewijzen uit de praktijk overtuigd waren geraakt van de zojuist genoemde punten, dachten terecht dat als andere mensen vroeger al het doel hadden bereikt, ook zij, indien ze van nature daarvoor geschikt zijn, eveneens het doel zouden

kunnen bereiken door hetzelfde pad te volgen, en drongen eropaan als kandidaat te worden aangenomen. En omdat het een ingrijpen in hun karma zou zijn hun de kans te weigeren om tenminste te beginnen, kregen ze die kans, omdat ze zo hardnekkig bleven aandringen. Tot dusver zijn de resultaten verre van bemoedigend geweest, en om deze ongelukkigen de oorzaak van hun mislukking duidelijk te maken, en ook anderen te waarschuwen zich niet overhaast en roekeloos een soortgelijk lot op de hals te halen, werd de opdracht tot het schrijven van dit artikel gegeven.

Hoewel de genoemde kandidaten van tevoren duidelijk werden gewaarschuwd, begonnen ze verkeerd door egoïstische toekomstverwachtingen te koesteren en het verleden uit het oog te verliezen. Ze vergaten dat ze niets hadden gedaan om de zeldzame eer om uitverkozen te worden te verdienen, niets dat rechtvaardigde dat ze zo'n voorrecht konden verwachten, dat ze zich op geen van de bovengenoemde kwaliteiten konden beroepen. Als mensen van de egoïstische zinnelijke wereld, al dan niet gehuwd, ondernemers, ambtenaren of militairen, of beoefenaars van een vrij beroep, hadden ze allemaal een scholing doorgemaakt die in hoge mate erop was gericht dat ze zich met hun dierlijke natuur identificeerden en hun spirituele vermogens zo min mogelijk tot ontwikkeling brachten. Toch waren ze allemaal verwaand genoeg om te denken dat in hun geval een uitzondering op de eeuwenoude wet zou worden gemaakt, alsof in hun persoon de wereld een nieuwe avatāra werd gegeven! Ze verwachtten allemaal dat verborgen dingen aan hen zouden worden geleerd, dat *bijzondere vermogens* aan hen zouden worden geschonken, omdat – wel, omdat ze zich bij de Theosophical Society hadden aangesloten. Sommigen hadden zich eerlijk voorgenomen hun leven te beteren en hun slechte gewoonten op te geven: ze verdienen in ieder geval die eer.

Aanvankelijk werd iedereen geweigerd; om te beginnen kol. Olcott, de voorzitter zelf, en wat laatstgenoemde betreft kan het nu geen kwaad te zeggen dat hij niet formeel als chela werd aangenomen tot hij door meer dan een jaar toegewijd werken en door een vastberadenheid waartegen niets kon worden ingebracht, had bewezen dat hij veilig op de proef kon worden gesteld. Toen kwamen van alle kanten klachten, zowel van hindoes die beter hadden moeten weten, als van Europeanen die natuurlijk niet in een positie waren om ook maar iets over de regels te weten. Men was van mening dat de TS niet kon blijven bestaan tenzij tenminste enkele theosofen een kans werd gegeven een poging te

wagen. Aan elk ander edel en onbaatzuchtig punt van ons programma werd voorbijgegaan – de plicht van een mens tegenover zijn medemens, zijn land, zijn plicht om iedereen die zwakker of minder bevoorrecht is dan hij, te helpen, te verlichten, te bemoedigen en te verheffen, alles werd met voeten getreden in de krankzinnige stormloop op het adeptschap. De roep om verschijnselen, verschijnselen en nog eens verschijnselen weerklonk overal, en de stichters werden in hun eigenlijke werk gehinderd en aanhoudend lastiggevallen om een goed woordje te doen bij de mahātma's, aan wie de klachten eigenlijk waren gericht, al moesten hun arme vertegenwoordigers alle klappen opvangen.

Uiteindelijk kwam van hogerhand het bericht dat enkele van de meest volhardende kandidaten op hun woord moesten worden aangenomen. De uitkomst van het experiment zou dan misschien – beter dan hoeveel preken ook – aantonen wat chelaschap inhield, en wat de gevolgen zijn van egoïsme en onbezonnenheid.

Elke kandidaat werd gewaarschuwd dat hij in ieder geval jaren moest wachten, vóór zijn geschiktheid kon worden bewezen, en dat hij een reeks beproevingen zou moeten doorstaan, die alles wat er in hem was, zowel het goede als het kwade, naar buiten zou brengen. Ze waren bijna allemaal gehuwd en werden daarom 'leken-chela's' genoemd, een term die in het Engels nieuw was, maar waarvan het equivalent in Aziatische talen al lange tijd bestaat. Een leken-chela is niets anders dan een mens van de wereld die zijn wens kenbaar maakt om wijs te worden op spiritueel gebied.

Ieder lid van de Theosophical Society die de tweede van de drie door ons 'verkondigde doelstellingen' onderschrijft, is in feite zo iemand; want hoewel hij niet tot de echte chela's behoort, heeft hij toch de mogelijkheid er een te worden, want hij is over de grenslijn gestapt die hem van de mahātma's scheidde, en heeft zichzelf, als het ware, onder hun aandacht gebracht. Door zich bij de TS aan te sluiten en zich te verbinden om haar werk vooruit te helpen, heeft hij een innerlijke belofte gedaan om tot op zekere hoogte te handelen in overeenstemming met die mahātma's, die opdracht gaven om de TS op te richten en die onder bepaalde voorwaarden haar zullen blijven beschermen. Zich erbij aansluiten vormt dan de opening; de rest hangt geheel van het lid zelf af, en hij hoeft nooit ook maar iets te verwachten dat lijkt op een 'gunst' van één van onze mahātma's of van welke andere mahātma's in de wereld dan ook – mochten laatstgenoemden erin toestemmen dat ze zichzelf bekendmaken – die niet door persoonlijke inspanning volledig

verdiend is. De *mahātma's zijn de dienaren van de wet van karma, niet de rechters ervan*. LEKEN-CHELASCHAP VERLEENT GEEN ANDER VOORRECHT AAN IEMAND DAN ONDER HET WAARNEMEND OOG VAN EEN MEESTER VERDIENSTELIJK WERK TE VERRICHTEN. En het maakt wat de uitkomst betreft geen enkel verschil of die meester al dan niet door de chela wordt gezien; zijn goede gedachten, woorden en daden zullen hun vruchten dragen, zijn slechte evenzeer.

Opscheppen over leken-chelaschap of ermee te koop lopen, is de zekerste manier om de band met de guru tot holle woorden te reduceren, want het zou een duidelijk bewijs zijn van verwaandheid en ongeschiktheid voor verdere vooruitgang. En jarenlang hebben we overal de stelling verkondigd: contact met de mahātma's moet men 'eerst verdienen, dan pas wensen'.

Er bestaat in de natuur een vreselijke wet, die onwrikbaar is. De werking ervan verklaart het ogenschijnlijke raadsel waarom er bepaalde 'chela's' werden gekozen, die in de afgelopen jaren treurige voorbeelden van ethisch gedrag bleken te zijn. Herinnert de lezer zich het oude spreekwoord: 'maak geen slapende honden wakker'? Daarin schuilt een wereld van occulte betekenis. Geen man of vrouw kent zijn of haar morele kracht, zolang deze niet *op de proef wordt gesteld*. Duizenden genieten respect in hun leven, omdat ze nooit in het nauw werden gebracht. Dit is ongetwijfeld een waarheid als een koe, maar het is in het bijzonder van toepassing op het onderhavige geval. Iemand die op zich neemt om naar chelaschap te streven, roept daardoor alle sluimerende begeerten van zijn dierlijke natuur tevoorschijn en zweept ze op tot hij er wanhopig van wordt. Want dit is het begin van een strijd om de heerschappij, waarin geen genade kan worden gegeven of verkregen. Het is voor eens en altijd: 'te zijn of niet te zijn'; overwinnen betekent ADEPTSCHAP; tekortschieten, een onwaardig martelaarschap; want om ten prooi te vallen aan wellust, trots, hebzucht, verwaandheid, egoïsme en lafheid, of welke andere lagere neiging dan ook, is een waarachtig mens onwaardig.

De chela is niet alleen geroepen om alle verborgen slechte neigingen in zichzelf onder ogen te zien, maar bovendien het totaal van kwaadaardige krachten dat is verzameld door het volk en de kring waartoe hij behoort. Want hij is een onlosmakelijk deel van beide, en wat de individuele mens treft, is van invloed op de groep (stad of volk) en vice versa. En om bij dit voorbeeld te blijven: zijn strijd voor het goede botst met al het verzamelde kwaad in zijn omgeving en trekt de

woede daarvan aan. Indien hij ermee tevreden is om met zijn medemensen mee te gaan en nagenoeg zo te zijn als zij – misschien een beetje beter of iets slechter dan gemiddeld – dan zal waarschijnlijk niemand enige aandacht aan hem schenken. Maar als bekend wordt dat hij de lege schijnvertoning van de maatschappij heeft doorzien, de huichelarij daarin, het egoïsme, de zinnelijkheid, hebzucht en andere slechte kanten ervan, en dat hij heeft besloten zich op een hoger niveau te brengen, dan wordt hij onmiddellijk gehaat, en ieder slecht of onverdraagzaam of kwaadaardig wezen zendt een stroom tegenwerkende wilskracht naar hem toe. Indien hij innerlijk sterk is, schudt hij deze van zich af, zoals een krachtige zwemmer de stroom doorklieft die een zwakkere zou meeslepen. Maar indien de chela in deze morele strijd één enkel verborgen gebrek heeft, dan *zal* en *moet* dit, wat hij ook doet, aan het licht komen.

Het vernis van de vaste gebruiken en gewoonten waarmee 'de beschaving' ons allemaal bedekt, moet tot de laatste laag worden verwijderd, en het innerlijk zelf, naakt en zonder de dunste sluier om zijn ware aard te verbergen, wordt dan onthuld. De gewoonten van de maatschappij die de mens tot op zekere hoogte moreel aan banden leggen en die de mens dwingen om eer te bewijzen aan de deugd door *zich goed voor te doen*, of ze dit nu zijn of niet – al deze gewoonten zullen snel worden vergeten, al deze banden worden verbroken onder de spanning die het chelaschap met zich meebrengt. Hij bevindt zich nu in een sfeer van illusies – māyā. Ondeugd doet zich op zijn meest aantrekkelijke manier voor, en de verleidende begeerten proberen de onervaren beginneling te lokken naar de diepten van psychische ontaarding.

Dit is niet een geval zoals een groot kunstenaar dat uitbeeldde, waarbij Satan schaak speelt met een mens met diens ziel als inzet, terwijl zijn beschermengel naast hem staat om hem met raad en daad bij te staan. Want het gaat hier om een strijd tussen de wil van de chela en zijn vleselijke natuur, en karma staat niet toe dat welke engel of guru ook tussenbeide zou komen vóór de uitkomst bekend is. Met de levendigheid van poëtische verbeeldingskracht heeft Bulwer Lytton dit voor ons geïdealiseerd in zijn *Zanoni*, een werk dat door de occultist altijd zal worden gewaardeerd; terwijl hij in zijn *Strange Story* even nadrukkelijk heeft gewezen op de zwarte kant van het occulte onderzoek en de dodelijke gevaren ervan.

Chelaschap werd onlangs door een mahātma omschreven als een 'psychisch oplosmiddel dat alle droesem wegneemt en slechts het zui-

vere goud achterlaat'. Indien de kandidaat een verborgen verlangen naar geld heeft of naar politieke spitsvondigheden of materialistisch scepticisme, of ijdel vertoon, of om onwaarheid te spreken, of naar wreedheid, of zinnelijke bevrediging van welke aard ook, dan zal deze kiem zo goed als zeker ontspruiten, en aan de andere kant zal hetzelfde gebeuren met de edele eigenschappen van de menselijke natuur. De ware mens komt tevoorschijn. Is het dan niet het toppunt van dwaasheid, dat iemand het gemakkelijke pad van het alledaagse leven zou verlaten, om de steile rotsen van het chelaschap te beklimmen zonder er enigszins zeker van te zijn dat hij uit het goede hout is gesneden? Terecht zegt de *Bijbel*: 'Laat iedereen die denkt dat hij stevig overeind staat oppassen dat hij niet valt';[1] een tekst die zij die chela's willen worden goed moeten overdenken, vóór ze zich hals over kop in de strijd werpen.

Het zou goed zijn geweest voor sommigen van onze leken-chela's, indien ze twee keer hadden nagedacht, alvorens de beproevingen uit te lokken. *We moeten hierbij denken aan verschillende treurige mislukkingen binnen een jaar*. Eén werd krankzinnig, herriep edele opvattingen die hij slechts enkele weken eerder had uitgesproken en sloot zich aan bij een religie waarvan hij onlangs met minachting en onweerlegbaar had bewezen dat ze onjuist is. Een tweede werd een wanbetaler en ging ervandoor met het geld van zijn werkgever – die eveneens een theosoof is. Een derde gaf zich over aan grove uitspattingen en bekende het met vergeefse snikken en tranen aan de door hem gekozen guru. Een vierde kreeg een relatie met iemand van het andere geslacht en maakte ruzie met zijn beste en trouwste vrienden. Een vijfde gaf blijk van verstandsverbijstering en werd voor de rechter gedaagd en beschuldigd van schandelijke misdragingen. Een zesde schoot zichzelf dood, om aan de gevolgen van zijn misdaad te ontsnappen, toen hij op het punt stond ontmaskerd te worden. En zo zouden we kunnen doorgaan. Ogenschijnlijk waren ze allemaal eerlijke zoekers naar waarheid en in de maatschappij gingen ze door voor fatsoenlijke mensen. Uiterlijk waren ze redelijk geschikt als kandidaten voor het chelaschap, naar de schijn te oordelen; maar 'innerlijk was alles verrot en slechts een skelet'. Het vernis van de wereld was zo dik dat het de afwezigheid van het echte goud daaronder verborg; en toen het 'oplosmiddel' zijn werk begon te doen, bleek de kandidaat in elk opzicht slechts een verguld

[1] *1 Corinth.* 10:12.

beeldje te zijn dat van de buitenkant tot in de kern uit morele droesem bestond.

In het voorgaande hebben we natuurlijk slechts de mislukkingen onder leken-chela's behandeld; er zijn ook gedeeltelijke successen en deze doorlopen geleidelijk de eerste stadia van hun proeftijd. Sommigen maken zich door hun goede voorbeeld en leringen nuttig voor de TS en voor de wereld in het algemeen. Indien ze volhouden, des te beter voor hen, voor ons allemaal; de kans om te slagen is vreselijk klein, maar toch: 'Niets is 'onmogelijk' voor hem die WIL.' De moeilijkheden van het chelaschap zullen nooit kleiner worden, totdat de menselijke natuur verandert en een nieuwe soort wordt ontwikkeld. Paulus zou een chela in gedachten kunnen hebben gehad, toen hij zei: 'Ik wil het goede wel, maar het goede doen kan ik niet. Wat ik verlang te doen, het goede, laat ik na; wat ik wil vermijden, het kwade, dat doe ik.'[1] En in de wijze *Kirātārjunīya* van Bhāravi staat geschreven:

> De vijanden die in het lichaam opstaan,
> En moeilijk zijn te overwinnen – de slechte begeerten –
> Moeten heldhaftig worden bestreden; *wie deze overwint,*
> *Is gelijk een veroveraar van werelden.* (11:32)

Devachan

Westerse kritiek en de oosterse opvatting

['Devachan', *The Theosophist*, augustus 1883, blz. 266-72; *CW* 5:70-94]

(Het bericht dat volgt is afkomstig van een Britse theosoof. Deze werd naar 'leken-chela', de schrijver van *Esoteric Buddhism*, gestuurd; als reactie op zijn verzoek om de bezwaren uit de weg te ruimen, zijn de drie antwoorden ontvangen die hier zijn bijgevoegd. Ze komen uit drie verschillende bronnen. – Red. *The Theosophist*.)[2]

---

[1] *Romeinen* 7:18-19.

[2] Noot vert.: Over dit materiaal schrijft meester KH in een brief aan A.P. Sinnett, ontvangen in Londen rond juli 1883, het volgende: 'Opnieuw is er een poging gedaan om iets van die dikke mist die ik in het devachan van Massey aantref, te verdrijven. Het zal als bijdrage verschijnen in het augustusnummer van

Bericht

Het lijkt me dat ons misverstand voortkomt uit het inconsequente taalgebruik in deze leringen. We horen voortdurend over de 'dromers in devachan', over het 'subjectieve isolement' van deze bewustzijnstoestand. En dan wordt ons onmiddellijk verweten dat we het als 'minder echt' beschouwen dan onze huidige toestand!

Neem het geval van het contact met vrienden daar. We willen weten of daar een ECHT contact tussen persoonlijkheden – van de 5de beginselen – is. Nr. 6 van 'Fragments' in *The Theosophist* (maart 1883, blz. 131-5) en appendix C (blz. 136) pretenderen dit uit te leggen, maar laten daarover nog steeds twijfel bestaan. Voor het ontlichaamde bewustzijn in devachan kan de lichamelijke aanwezigheid die voor ons hier het uiterlijke en zichtbare teken van contact is, natuurlijk niet werkelijk bestaan. Het was beslist niet nodig om op dit feit veel nadruk te leggen. 'Twee met elkaar sympathiserende zielen', wordt ons verteld, 'die beiden geen fysiek lichaam meer hebben, zullen ieder hun devachanische ervaringen doormaken, en de ander laten delen in haar subjectieve gelukzaligheid. Dit zal voor hen natuurlijk heel echt zijn, alsof beiden nog op deze aarde waren.' Tot zover akkoord; de waarheid en werkelijkheid van het contact lijken onmiskenbaar te worden bevestigd, hoewel de *manier* van contact natuurlijk niet zodanig is dat we haar op dit moment uit ervaring kunnen herkennen.

Maar in de volgende passage herleeft onze twijfel. 'Niettemin is ieder van de ander gescheiden wat betreft persoonlijk of lichamelijk contact.'[1] Wat het lichamelijke betreft, akkoord. Maar hoe staat het met het *persoonlijke*, want juist het persoonlijke bewustzijn (het 5de beginsel) overleeft in devachan? Hier zijn twee persoonlijke bewustzijnen zonder fysiek lichaam in devachan. Hebben ze wel echt invloed op elkaar zodat er werkelijk *contact* is, of is het alleen zo dat de ene persoonlijkheid zich een *voorstelling* maakt van de aanwezigheid van de

---

The Theosophist, en ik zal Massey en u daarnaar verwijzen.' (*De mahatma brieven aan A.P. Sinnett*, brief 59, blz. 376).

[1] Als we de aard van het bezwaar ook maar enigszins begrijpen, berust deze gewoon op een vergissing. Het voegwoord dat tussen de woorden 'persoonlijk' en 'lichamelijk' staat is voldoende om aan te tonen dat de term *persoonlijk* hier 'extern' of 'lichamelijk' betekent. Waarom zou het dan worden opgevat als de mentale voorstelling van een persoonlijkheid? Het woord 'of' maakt de twee bijvoeglijk naamwoorden identiek. – Red.

andere, en dat beeld opvat als de werkelijkheid, terwijl dit niet overeenkomt met enig feit waarvan de andere persoonlijkheid kennis zou kunnen nemen? Ik ontken dat ik 'een tegenstrijdigheid naar voren breng' door aan te voeren dat zo'n 'contact' *niet* echt is, en 'slechts een droom' is, want ik *kan* me een *werkelijk* contact voorstellen – bewust van beide kanten en waarbij echt wordt gehandeld en op elkaar gereageerd – dat *niet* 'alleen wederzijdse betrekkingen in het fysieke bestaan betreft'.

Er wordt gevraagd 'welke andere *feitelijke* omgang er ooit zou kunnen zijn dan de zuiver idealistische zoals hierboven beschreven, tussen twee *subjectieve* entiteiten die zelfs minder stoffelijk zijn dan dat etherische schaduwlichaam – het māyāvirūpa?' Echt contact houdt wederzijdse actie en reactie van het bewustzijn in, en die hoeft niet door middel van een lichaam plaats te vinden. *U* moet feitelijk en werkelijk invloed op *mij* hebben, en ik moet weten dat u in deze zin (de meest werkelijke die er bestaat) bij mij bent, en omgekeerd. Alles wat minder is dan dat, elke subjectieve bewustzijnstoestand van mij, waarin een mentale voorstelling van u in mij verschijnt, is – als deze niet overeenkomt met, en veroorzaakt is door, een daad of gedachte van u – slechts een droom, en ik word 'door de natuur bedrogen' als men mij iets wil laten geloven wat niet een feit is. Wat we willen weten, en uit deze leringen niet helemaal kunnen opmaken, is of devachan een toestand is die overeenkomt met onze waaktoestand hier, of met onze slaap met dromen? Eerstgenoemde noemen we werkelijk en waar, laatstgenoemde fictief.

Alle twijfel komt voort uit de volgende verklaring: 'De persoon van wie het geluk van de hogere soort op aarde geheel gericht was op het liefhebben van mensen [dat is bij enkelen van ons het geval en in voldoende mate dat die genegenheid een essentieel element van ons hogere geluk is] zal in devachan niemand missen van wie hij of zij hield. Maar als sommigen van hen zelf niet geschikt zijn voor devachan zal onmiddellijk worden gevraagd: wat dan? Het antwoord is dat dit er niet toe doet. Voor de persoon die van hen hield *zullen ze er zijn*.' En dan wordt er terecht op gewezen dat niets absoluut werkelijk is in wat voor ons hier objectief is. Alles is relatief. 'Zo echt als de werkelijkheid van deze wereld voor ons is, zelfs nog meer, zal de werkelijkheid van devachan zijn voor wie in die toestand komt.' Maar er zal niet worden ontkend dat er op aarde een echt contact is tussen individuen, zij het door heel onvolmaakte en in essentie onwerkelijke *middelen*. Uw

lichaam en de stem die ik hoor, evenals mijn lichaam en de zintuigen door middel waarvan ik hoor, zijn slechts verschijnselen, minstens even onwerkelijk voor een spiritueel bewustzijn als geesten dat voor ons zijn omdat ze door ons niet worden waargenomen.

Maar u en ik zijn niet onwerkelijk. Er *is* een echt contact tussen ons. Het is waar dat *u* door onze huidige gebrekkige middelen heel onvolkomen, zeer ten dele, *bij* mij bent – ik krijg slechts een aanduiding van *uw* aanwezigheid. Toch is het tot op zekere hoogte een heel eerlijke aanduiding, en u spreekt echt tegen mij als ik u hoor. Het is niet zo dat ik alleen maar de indruk heb dat ik u hoor, terwijl u al die tijd afwezig bent of niet bestaat. Maar als ik me in devachan levendig de aanwezigheid – de levende, communicerende aanwezigheid – kan voorstellen van iemand die er niet is, welke zekerheid heb ik dan dat ik werkelijk communiceer met iemand die er echt is? Sta ik dan ooit echt in contact? Of is elke persoonlijkheid volmaakt afgezonderd en geïsoleerd, en verzint ze slechts de medemensen om haar heen, en droomt ze van hen, u van mij, en ik van u, ook al bevinden we ons in feite allebei in dezelfde toestand, en zouden we net zo goed echt in elkaars gezelschap kunnen zijn?

Bovendien, hoe zou iemand die tijdens het aardse leven een begrip van devachan had verkregen – u en ik bijvoorbeeld – zulke dromen kunnen hebben? We zouden dan de hele tijd weten dat we alleen maar droomden, en dan zou de droom al zijn schijnbare werkelijkheid verliezen, en dan zouden we in feite wakker zijn. Ik zou moeten weten dat de vriend die ik op aarde heb achtergelaten daar nog steeds is, en dat wat er van hem bij mij schijnt te zijn, slechts een door mij gevormd subjectief beeld is. Ik zou dat moeten weten, omdat ik de leer over devachan heb bestudeerd, en omdat 'de voortzetting van onze beschouwende denkbeelden een van de kenmerken van devachan is', zoals u me op een avond heeft uitgelegd. (Zie antwoord 2. – Red.)

Er lijkt hiervoor één oplossing te zijn, en ik zou graag willen weten of dit de juiste gedachte is. Dat wat hier voor ons alleen toekomstig en potentieel is, kan voor de devachanī werkelijk en aanwezig zijn. Stel dat u in devachan bent, en ik op aarde. Als een persoon op aarde zal ik natuurlijk alleen objectief bewustzijn hebben. Maar mijn hogere persoonlijkheid, die nog niet in mijn objectieve bewustzijn is doorgedrongen, kan al die tijd een eigen subjectief bewustzijn hebben, dat ik zal verkrijgen, en waarmee ik me in devachan zal identificeren. En u in devachan zou contact kunnen hebben met dit hogere subjectieve

bewustzijn van mij. U zou dus van wat het beste in mij is alles weten, alles in mij dat het meest verwant is met uw eigen devachanische bewustzijn. Toch zou het slechts zoveel van mijn 5de beginsel zijn als in staat is om zich tot de hoogte van de devachanische toestand te verheffen.

Ik heb natuurlijk nog veel meer vragen, maar ik zal uw geduld nu niet daarmee op de proef stellen.

* * *

30 april 1883

Het werkelijke en het onwerkelijke

Antwoord 1

Het volmaakte bewustzijn dat 'ik Brahma ben'
Verwijdert de valse schijn die wordt geprojecteerd
Door onwetendheid . . . Ken dat als Brahma.
Er bestaat niets anders dan Brahma, terwijl al het andere
Dat schijnt te bestaan, bedrieglijk is zoals een luchtspiegeling.
– Śaṅkarāchārya, *Ātmabodha* (Kennis van de ziel)

Het 'misverstand' komt voort uit een onjuiste opvatting van de betekenis waarin bepaalde termen worden gebruikt en niet uit 'inconsequent taalgebruik'. De Europese student van de occulte filosofie, die zijn studie begint voordat hij zich vertrouwd heeft gemaakt met het jargon en de karakteristieke manier van uitdrukken van haar leraren, zal zich altijd in een vicieuze cirkel bewegen. Hij moet eerst de esoterische opvattingen over de uiteindelijke aard van geest, stof, kracht en ruimte leren kennen; de fundamentele en axiomatische theorieën over de werkelijkheid en onwerkelijkheid, de vorm en het vormloze (rūpa en arūpa), dromen en waken.[1] In het bijzonder moet hij – althans bij bena-

[1] De Vedānta-filosofie leert, evenals de occulte filosofie, dat onze *monade* tijdens haar leven op aarde als een triade (7de, 6de en 5de beginselen), naast de toestand van zuivere intelligentie, drie toestanden heeft: waken, dromen en sushupti. Laatstgenoemde is vanuit het standpunt van aardse begrippen een toestand van droomloze slaap, maar vanuit het occulte standpunt een toestand van werkelijk, feitelijk zielenleven. Terwijl de mens ofwel in een droomloze, diepe slaap is of in een trancetoestand verkeert, komt de triade (geest, ziel en denkvermogen) in volmaakte harmonie met de paramātman, de hoogste universele ziel. – Red.

dering – het onderscheid leren kennen tussen het 'objectieve' en het 'subjectieve' in de zintuiglijke gewaarwordingen van de levende mens, en hij moet ze ook leren onderscheiden terwijl ze zich voordoen bij de psychische gewaarwordingen van een entiteit die geen fysiek lichaam meer heeft (devachanī). Het zal zijn zaak niet sterker maken door het bezwaar naar voren te brengen dat 'de manier van contact niet zodanig is dat we haar op dit moment uit ervaring kunnen herkennen'; met andere woorden, dat men voor men een 'devachanī' wordt niet met hem kan meevoelen of meedenken.

Omdat de aard van een individu dat het lichaam heeft verlaten identiek is met de hogere triade van een levend mens wanneer deze zich heeft bevrijd als gevolg van zelfevolutie teweeggebracht door de volledige ontwikkeling van de bewuste en getrainde wil, kan een adept door middel van deze triade alles over de devachanī te weten komen, tijdelijk zijn verstandelijke leven meeleven, voelen wat hij voelt, en terwijl hij al zijn bovenzinnelijke gewaarwordingen mee ervaart, kan hij de herinnering daaraan naar de aarde meebrengen, zonder enige verwringing door māyāvische misleiding – en dus niet te weerspreken. Dit veronderstelt natuurlijk dat we het bestaan van zo'n speling van de natuur als een 'adept' aannemen, iets wat de critici misschien omwille van de redenering kunnen toestaan. En verder moet als concessie worden gevraagd dat er geen vergelijking wordt gemaakt ten nadele van de adept tussen de waarnemingsvermogens van zijn triade, als hij zich zo van het lichaam heeft bevrijd, en die van de halfbevrijde monade van een in trance verkerende somnambule of een medium, die versuft een glimp opvangen van de 'hemelse verborgenheden'. Het is nog minder toelaatbaar om ze te beoordelen op basis van de hersenschimmen van een belichaamd mens, hoe beschaafd en metafysisch hij ook is, maar die geen andere gegevens heeft om zich op te baseren dan de deductieve en inductieve conclusies die voortkomen uit zijn eigen normale activiteit.

Ook al lijken de Europese studenten de grove opvattingen van hun vroegere jaren te zijn ontgroeid, toch is een speciale studie van de kenmerken van het Aziatisch denken onmisbaar om hen in staat te stellen de betekenis van Aziatische uitdrukkingen te begrijpen. Kortom, ze zijn hun erfelijke denkbeelden misschien alleen maar ver genoeg ontgroeid om als critici daarvan te kunnen optreden; en niet voldoende om vast te stellen wat bij oosterse denkers consequent of 'inconsequent taalgebruik' is. Verschillen in de middelen van een taal zijn ook een belangrijke factor om in gedachten te houden. Dit wordt goed geïllus-

treerd door het antwoord dat een oosterling die Europa bezocht zou hebben gegeven toen hem werd gevraagd het christendom met het boeddhisme te vergelijken: 'Er is een index of woordenlijst voor nodig; want het (christendom) heeft niet de denkbeelden voor onze woorden, noch de woorden voor onze denkbeelden.'

Elke poging om de leringen van het occultisme te verklaren met behulp van de magere terminologie van de Europese wetenschap en metafysica aan studenten die onbekend zijn met onze termen, zal waarschijnlijk resulteren in desastreuze misverstanden, ondanks de goede bedoelingen van beide kanten. Ongetwijfeld moeten zulke uitdrukkingen als 'werkelijk leven in een droom' inconsequent lijken voor een dualist die gelooft in de eeuwigheid van de individuele ziel, haar onafhankelijke bestaan, los van de allerhoogste ziel of paramātman, en in het feitelijke bestaan van (de persoonlijke) aard van God. Het is volkomen logisch dat de westerse denker, die conclusies trekt volgens een heel andere gedachtegang, verbijsterd is wanneer hem wordt verteld dat het devachanische leven, hoewel het een droom is, 'de werkelijkheid' is, terwijl het aardse leven, al denkt men dat het werkelijk bestaat, slechts 'een vluchtige droom' is.

Het is zeker dat prof. Balfour Stewart – ook al is hij een groot natuurkundige – de betekenis van onze oosterse filosofen niet zou begrijpen, omdat zijn hypothese van een onzichtbaar heelal, met zijn veronderstellingen en conclusies, gebaseerd is op de nadrukkelijke aanname van het bestaan van een persoonlijke God, de persoonlijke Schepper, en de persoonlijke morele bestuurder van het heelal. Noch de moslim-filosoof met zijn twee eeuwigheden – azl, die eeuwigheid die geen begin heeft, en abd, die andere eeuwigheid met een begin maar geen einde; noch de christen die de eeuwigheid van ieder mens laat beginnen (!) op het moment dat de persoonlijke God een persoonlijke ziel inblaast in het persoonlijke lichaam – zou ons begrijpen. Geen van deze drie vertegenwoordigers van geloofsovertuigingen zou, zonder de grootste moeilijkheden, met de volmaakte redelijkheid van de leer over het devachanische leven kunnen instemmen.

Wanneer het woord 'subjectief' wordt gebruikt in verband met de toestand van afzondering van de devachanī, dan betekent het niet het diepst mogelijke denkbeeld van subjectiviteit, maar alleen die graad daarvan die denkbaar is voor de westerse *niet-oosterse* geest. Alles wat aan elke zintuiglijke waarneming ontsnapt is voor laatstgenoemde, zonder onderscheid, subjectief. Maar de occultist gaat uit van een op-

lopende schaal van subjectiviteit die voortdurend werkelijker wordt naarmate ze zich meer en meer verwijdert van de bedrieglijke aardse objectiviteit: haar uiteindelijke *werkelijkheid* is parabrahman.

Maar omdat devachan 'slechts een droom' is, moeten we het eens worden over een definitie van de droomverschijnselen. Heeft het geheugen iets daarmee te maken? Sommige fysiologen zeggen dat dit het geval is. Dat de droomfantasieën die gebaseerd zijn op een sluimerend geheugen[1], in de meeste gevallen worden bepaald en ontwikkeld door de functionele activiteit van een intern orgaan, 'waarvan de prikkeling dat deel van de hersenen activeert waarmee dat orgaan in het bijzonder overeenstemt'.

De occultist antwoordt hierop, terwijl hij eerbiedig naar de moderne wetenschap buigt, dat er dromen en dromen zijn. Dat er een verschil is tussen een droom die door uitwendige fysiologische oorzaken wordt teweeggebracht, en een die daarop reageert en op zijn beurt bovenzinnelijke waarnemingen en gevoelens voortbrengt. Dat hij dromen verdeelt in de fenomenale en de noumenale, en onderscheid maakt tussen die twee; en bovendien dat de fysioloog totaal niet in staat is om de uiteindelijke samenstelling van een ego zonder fysiek lichaam – en daarom de aard van zijn 'dromen' – te begrijpen. Dit doet hij om verschillende redenen, en één daarvan valt in het bijzonder op: de fysioloog verwerpt bij voorbaat de WIL, de belangrijkste en onmisbare factor van de innerlijke mens. Hij weigert om deze afzonderlijk te erkennen los van bepaalde wilsuitingen, en verklaart dat hij alleen laatstgenoemde kent, die door hem eenvoudig worden gezien als een reactie of de wens om de energie naar buiten te richten, overeenkomstig . . . 'de complexe interactie en de combinatie van denkbeelden in de zenuwknopen van de hersenhelften'.

Daarom zou de fysioloog ogenblikkelijk de mogelijkheid van bewustzijn *zonder* geheugen moeten verwerpen; en de devachanī – die geen organen heeft, geen sensorische zenuwknopen, geen 'ontwikkelde' of zelfs 'onontwikkelde centra',[2] noch zenuwcellen – kan natuurlijk niet dat hebben wat fysiologen zouden beschouwen en omschrijven als geheugen. Bevrijd van de *persoonlijke* gevoelens van

---

[1] Een van de paradoxen van de moderne fysiologie schijnt te zijn dat 'hoe zekerder en volmaakter het geheugen wordt, des te onbewuster het wordt'. (Zie H. Maudsley, MD, *Body and Mind*.)

[2] Uitdrukkingen van prof. Maudsley [educated and idiotic centres].

manas, zou het devachanische bewustzijn zeker universeel of absoluut bewustzijn moeten worden, zonder verleden en zonder toekomst, omdat die twee samen opgaan in één eeuwig NU als de belemmeringen van het persoonlijke ego er niet zouden zijn. Maar zelfs laatstgenoemde kan, als het zich eenmaal heeft losgemaakt van zijn lichaamsorganen, niet zo'n geheugen hebben zoals gedefinieerd door prof. Huxley, die het toeschrijft aan de 'zintuiglijke indrukken genererende moleculen' van de hersenen – die moleculen die, voortgebracht door zintuiglijke gewaarwording, achterblijven wanneer deze is beëindigd, en die, zo wordt ons verteld, de fysieke basis vormen van het geheugen; en dus ook van alle dromen. Wat kunnen deze moleculen te maken hebben met de etherische atomen die actief zijn in het spirituele bewustzijn van de monade tijdens haar gelukzaligheid die geheel gebaseerd is op en afhangt van de mate waarin ze zich verbindt met alleen de essentie van het persoonlijke ego!

Wat kan dan de aard van de devachanische droom zijn – wordt ons gevraagd – en hoe omschrijft een occultist de droom van een mens die nog belichaamd is? Volgens de westerse wetenschap is een droom een reeks gedachten, een reeks samenhangende handelingen of beter gezegd 'toestanden', waarvan *alleen gedacht wordt dat ze echt zijn*. De niet-ingewijde metafysicus, daarentegen, beschrijft het op zijn exoterische manier als een besef dat wordt overgebracht van duisternis naar licht – het ontwaken van spiritueel bewustzijn. Maar de occultist, die weet dat het spirituele vermogen om het *onveranderlijke* te peilen nooit kan slapen of als zodanig kan sluimeren, en altijd in het 'licht' van de werkelijkheid verkeert, zegt dat manas (de zetel van het fysieke en persoonlijke denken) in de slaaptoestand in staat is die werkelijkheid in de subjectieve wereld waar te nemen die verborgen was tijdens de uren dat men wakker was – want zijn beperkende voertuig kāma, de WIL, krijgt bij zijn bewuste werking de volle vrijheid, omdat de persoonlijke wil passief en onbewust is geworden door de tijdelijke inactiviteit van de zintuigen.

Die werkelijkheid wordt niet minder reëel omdat bij het ontwaken de 'zintuiglijke indrukken genererende moleculen' en 'onontwikkelde centra' de herinnering daaraan in het māyāvische licht van het feitelijke bestaan in de war gooien. Maar het deelhebben van manas aan de devachanische gelukzaligheid draagt niet bij tot, maar doet integendeel afbreuk aan, de werkelijkheid die het lot van de monade zou zijn als deze helemaal vrij zou zijn van zijn aanwezigheid. De gelukzaligheid

is een resultaat van sakkāyadiṭṭhi, de illusie of 'ketterij van individualiteit', en die ketterij, samen met de attavādische keten van oorzaken, is noodzakelijk voor de toekomstige geboorte van de monade. Dit alles brengt de occultist ertoe de omgang of het 'contact' in devachan – ook al is het misschien *werkelijker dan het leven* – tussen twee entiteiten die geen fysiek lichaam meer hebben als een illusie te beschouwen, en vanuit zijn standpunt is het nog altijd 'een droom', en daarom noemt hij het zo; terwijl de occultist weet dat wat zijn critici – helaas – graag dromen noemen – 'de intermezzi die door de verbeelding worden gevormd' – eenvoudig een glimp van de werkelijkheid zijn.

Laten we een voorbeeld geven: een zoon verliest een zeer geliefde vader. In zijn dromen kan hij hem zien en met hem praten, en voor zolang het duurt kan hij zich gelukkig voelen en onbewust zijn van zijn dood, alsof de vader deze aarde nooit had verlaten. Hij zal dit bij het ontwaken, tot zijn verdriet als slechts een droom beschouwen die niet zou kunnen voortduren. Heeft hij gelijk om het zo te beschouwen? De occultist zegt dat hij ongelijk heeft. Hij weet eenvoudigweg niet dat ze – omdat zijn spirituele wezen van dezelfde essentie en aard is als die van zijn vader, zoals alle geesten dat zijn, en omdat de inherente eigenschap van wederzijdse aantrekkingskracht en assimilatie in hun specifieke geval wordt versterkt door de liefde (van een vader en van een zoon) van hun persoonlijke ego's – in feite *nooit van elkaar worden gescheiden*, omdat de dood zelf machteloos is om psychisch contact te verbreken als zuivere spirituele liefde de twee verbindt. De 'droom' was in dit geval *de werkelijkheid*; en de waaktoestand een māyā, een bedrieglijke verschijningsvorm als gevolg van avidyā (onjuiste denkbeelden).

Zo wordt het meer correct en passend om de onwetendheid van de zoon tijdens de uren dat hij wakker is een 'droom' en een 'illusie' te noemen, dan om het *werkelijke* contact zo te karakteriseren. Want wat is er gebeurd? Een spiritist zou zeggen: 'de geest van de vader is op aarde *neergedaald* om contact te hebben met de geest van zijn zoon, tijdens de rustige uren van de slaap'. De occultist antwoordt: 'Nee, (strikt en correct gesproken) is de *geest* van de vader niet neergedaald, noch is de triade van de zoon opgestegen.' Het centrum van de devachanische activiteit kan niet worden gelokaliseerd: dit is weer avidyā. Monaden kennen in die periode, zelfs wanneer ze verbonden zijn met hun vijf eindige kośa's (omhulsels of beginselen), noch ruimte noch tijd, maar zijn over die hele ruimte verspreid, zijn alomtegenwoordig.

Manas is in zijn hogere aspect dravya – een eeuwige 'substantie' –

evenals de buddhi, de spirituele ziel, wanneer dit aspect wordt ontwikkeld; en verenigd met de ziel wordt manas spiritueel zelfbewustzijn, dat is een vikāra (een voortbrengsel) van de oorspronkelijke 'voortbrenger' buddhi.[1] Manas is onlosmakelijk verbonden met buddhi, tenzij het geheel ongeschikt is geworden om daarmee één te worden, doordat het hopeloos verwikkeld is geraakt in, en zich verbonden heeft met, zijn lagere tanmātra's. De hogere menselijke triade, die door haar affiniteit wordt aangetrokken tot die triaden van wie ze het meest hield, waaraan manas bijdraagt in zijn hoogste aspect van zelfbewustzijn (dat geheel losstaat van het interne orgaan van fysieke gewaarwording, antaḥkaraṇa genoemd, en daaraan als kanaal geen behoefte heeft)[2] zal altijd – na de dood evenveel als tijdens het leven – contact hebben met, en genieten van de aanwezigheid van al degenen van wie ze houdt. Het contact is *echt*.

De criticus twijfelt of zo'n contact 'werkelijk' kan worden genoemd. Hij wil weten of de twee entiteiten die geen fysiek lichaam meer hebben 'wel echt invloed op elkaar hebben'; of, 'is het alleen zo dat de ene persoonlijkheid zich een *voorstelling* maakt van de aanwezigheid van de andere', en dat zo'n contact niet overeenkomt met enig feit 'waarvan de andere persoonlijkheid [belichaamd of niet] kennis zou kunnen nemen'; en hoewel hij twijfelt, ontkent hij dat hij ''een tegenstrijdigheid naar voren brengt' door aan te voeren dat zo'n 'contact' *niet* echt is, en 'slechts een droom' is', want hij zegt dat hij zich 'een werkelijk contact *kan* voorstellen – bewust van beide kanten en waarbij echt wordt gehandeld en op elkaar gereageerd – dat *niet* 'alleen wederzijdse betrekkingen in het fysieke bestaan' betreft'. Als hij dat *echt* kan, wat is dan het probleem waarover hij klaagt? Nu de werkelijke betekenis die de occultist aan woorden zoals droom, werkelijkheid en onwerkelijkheid hecht, is verklaard, welke moeilijkheid blijft er dan

---

[1] Pas wanneer het ego egoïsme wordt en ten onrechte denkt dat het een onafhankelijk bestaan heeft en op zijn beurt de voortbrenger is van de vijf tanmātra's, wordt manas beschouwd als mahābhūtisch en eindig in de zin van verbonden te zijn met ahaṃkāra, het persoonlijke 'ik scheppende' vermogen. Vandaar dat manas zowel eeuwig als niet-eeuwig is: eeuwig in zijn atomaire aard (paramāṇurūpa); eindig (of kārya-rūpa) wanneer het als een duade gekoppeld is aan kāma (wil), een lager voortbrengsel. – Red.

[2] Antaḥkaraṇa is het communicatiekanaal tussen ziel en lichaam, en staat geheel los van eerstgenoemde: het bestaat samen met, behoort tot, en sterft met het lichaam. – Red.

nog over om deze specifieke lering te begrijpen?

De criticus kan ook worden gevraagd hoe hij zich een werkelijk bewust contact van beide kanten kan voorstellen, tenzij hij de eigenaardige – en voor hem nog onbekende – manier waarop die twee op elkaar reageren en met elkaar omgaan, begrijpt. [Deze op sympathie gebaseerde reactie is geen denkbeeldige hypothese maar een wetenschappelijk feit dat erkend en onderwezen wordt bij inwijdingen; dit feit is niet bekend aan de moderne wetenschap en wordt maar vaag opgemerkt door sommige metafysici-spiritisten.][1] Of is het zo dat hij de geest antropomorfiseert op de onjuiste manier van de spiritisten? Onze criticus heeft ons zojuist verteld dat 'de *manier* van contact niet zodanig is dat we [hij] haar op dit moment uit ervaring kunnen herkennen'. Wat voor contact kan hij zich dan voorstellen?

Droomleven

Antwoord 2

De appendix waarnaar wordt verwezen in 'Fragments' nr. 6 in *The Theosophist* van maart, is op geen enkele manier inconsequent. Als appendix C (blz. 136) goed wordt begrepen in het licht van onze leringen, bevat ze de beoogde uitleg en laat geen twijfels bestaan, terwijl het 'Fragment' zelf misschien een paar uitdrukkingen bevat die misleidend kunnen zijn: maar alleen voor wie niet voldoende aandacht heeft besteed aan dat wat eraan voorafging. Bijvoorbeeld: 'Liefde, de scheppende kracht, laat het evenbeeld [van de dierbare] verschijnen aan de persoonlijke ziel die hunkert naar zijn of haar aanwezigheid, en dat beeld zal nooit verdwijnen.' Het is onjuist om de term 'persoonlijke ziel' te gebruiken in verband met de monade. 'De *persoonlijke* of dierlijke ziel' is, zoals gezegd, het 5de beginsel, en kan niet in devachan bestaan; de hoogste toestand die ze op aarde kan bereiken is samādhi. Alleen de essentie ervan is de monade gevolgd naar devachan, om daar

[1] Het is voor occultisten bewezen door het feit dat twee adepten die honderden kilometers van elkaar verwijderd zijn, die hun fysieke lichaam in hun respectieve woningen achterlaten evenals *hun astrale lichaam* (het lagere manas en de persoonlijke wil, kāma) om daarover te waken, elkaar niettemin op een verafgelegen plek kunnen ontmoeten en urenlang met elkaar kunnen spreken en zich zelfs van elkaar bewust kunnen zijn *alsof* ze zowel *persoonlijk* als lichamelijk waren samengekomen, terwijl zelfs hun lagere māyāvirūpa's afwezig zijn. – Red.

als haar grondtoon te dienen, of als de achtergrond waartegen haar toekomstige droomleven en ontwikkelingen zich zullen afspelen; haar entiteit, of overblijfsel is de 'schil', het bezinksel dat achterblijft als een elementaar om te vervagen en na verloop van tijd te verdwijnen.

Dat wat in devachan is, is evenmin de persona – het masker – als de geur van een roos de bloem zelf is. De roos verwelkt en wordt een hoopje stof: haar aroma zal nooit sterven, en kan in herinnering worden geroepen en eeuwen later weer tot leven komen. Juist uitgedrukt zou de zin moeten luiden: '. . . laat het evenbeeld verschijnen aan de *spirituele* ziel, die, omdat de essentie van de persoonlijkheid haar nu heeft doordrongen, tijdens haar devachan niet meer arūpa (vormloos, of beter gezegd zonder enige substantie) is en hunkert naar zijn of haar aanwezigheid, enz.' De 'kiemperiode' is voorbij, ze is geslaagd, en zal als een nieuw ego worden wedergeboren uit het oude, en voordat ze weer een nieuwe persoonlijkheid aanneemt, zal ze van de oorzaken die werden gezaaid in haar vorige leven de gevolgen oogsten in een van de bewustzijnstoestanden van devachan of avīchi, al naar gelang van de omstandigheden, hoewel laatstgenoemde sterk uiteenlopen. Avaśyam eva bhoktavyaṃ kritaṃ karma śubhāśubham.[1]

De devachanische toestand is in *al haar aspecten* ongetwijfeld vergelijkbaar met een droomtoestand, *wanneer deze wordt beschouwd vanuit het standpunt van ons huidige objectieve bewustzijn wanneer we ons in de waaktoestand bevinden*. Toch is ze even werkelijk voor de devachanī zelf als onze waaktoestand dat voor ons is. Wanneer daarom wordt gevraagd 'of devachan een toestand is die overeenkomt met onze waaktoestand hier of met onze slaap met dromen', wordt als antwoord gegeven dat devachan niet op een van deze toestanden lijkt; maar ze is vergelijkbaar met de *droomtoestand* van een mens die helemaal geen waaktoestand heeft, als men mag aannemen dat zo'n wezen bestaat. Een monade in devachan heeft *maar één bewustzijnstoestand*, en het contrast tussen een waaktoestand en een droomtoestand doet zich nooit aan haar voor zolang ze zich in die toestand bevindt.

Een ander bezwaar dat naar voren wordt gebracht is dat wanneer een devachanī zou denken dat een voorwerp of een persoon waaraan hij denkt bij hem aanwezig is, terwijl dat niet zo is (wanneer men oordeelt volgens de gebruikelijke *denkbeelden* over objectieve waarneming), de

---

[1] De vruchten van de boom van handelen, of deze nu goed of slecht zijn, moeten onvermijdelijk worden gegeten.

devachanī dan 'door de natuur wordt bedrogen'. Als dat echt het geval is, dan wordt hij in feite altijd 'door de natuur bedrogen'; en de suggestie die in het 'Bericht' wordt gedaan over de mogelijke manier van communiceren tussen een devachanī en iemand die op aarde leeft, zal hem niet behoeden voor bedrog.

We zullen de aard van de communicatie van een devachanī met een andere monade, hetzij in of buiten devachan, even buiten beschouwing laten, en de aard van zijn denkbeelden onderzoeken voor zover ze verband houden met een voorwerp, en dan zal de waarheid van de bovengenoemde bewering gemakkelijk worden ingezien. Denk u bijvoorbeeld in dat Galileo zich in devachan subjectief bezighoudt met zijn favoriete denkwerk. Het is heel aannemelijk dat zijn telescoop vaak in zijn devachanische bewustzijn voorkomt, en dat de devachanī deze op een of andere planeet richt. Het is duidelijk dat Galileo volgens de gebruikelijke denkbeelden over objectiviteit geen telescoop voor zich heeft, en men kan niet beweren dat zijn gedachten in devachan op een of andere manier daadwerkelijk invloed hebben op de telescoop die hij in deze wereld heeft achtergelaten. Als de redenering van de criticus juist is, wordt Galileo 'door de natuur bedrogen', en zal de suggestie waarnaar hierboven wordt verwezen hem in dit geval op geen enkele manier kunnen helpen.

De conclusie dat het niet juist en niet filosofisch is om te zeggen dat een devachanī 'door de natuur wordt bedrogen' wordt dan onvermijdelijk. Woorden zoals bedrog, misleiding en werkelijkheid zijn altijd relatief. Alleen door vergelijking kan een bepaalde bewustzijnstoestand echt of denkbeeldig worden genoemd; en deze woorden hebben geen enkele betekenis meer wanneer de genoemde bewustzijnstoestand niet met een andere kan worden vergeleken. Stel dat men gerechtvaardigd is om vanuit het huidige gezichtspunt van een mens die op deze aarde leeft de devachanische ervaring als een hersenschim te beschouwen, wat dan nog? We zien niet in wat iemand aan deze conclusie heeft. Natuurlijk moet de lezer niet op grond van de voorgaande opmerkingen denken dat het bewustzijn van een devachanī nooit de bewustzijnstoestand van een andere monade, hetzij in of buiten devachan, kan beïnvloeden. Of dit nu het geval is of niet, de werkelijkheid of onwerkelijkheid van devachanische ervaring hangt, voor zover het de devachanī betreft, niet af van de invloed van zo'n contact.

In sommige gevallen is het duidelijk dat de bewustzijnstoestand van een monade, hetzij in devachan of nog op aarde, als het ware kan

samenvloeien met, en invloed hebben op, de gedachtegang van een andere monade die zich ook in devachan bevindt. Dit zal het geval zijn als er een sterke, liefdevolle sympathie bestaat tussen de twee ego's omdat ze dezelfde hogere gevoelens of emoties met elkaar delen, of omdat ze vergelijkbare interesses of spirituele aspiraties hebben. Zoals de gedachten van een hypnotiseur vanaf enige afstand naar zijn proefpersoon worden overgebracht door een magnetische energiestroom die wordt gericht naar en dadelijk wordt aangetrokken door die proefpersoon, evenzo worden de gedachten van een devachanī door een stroom van magnetische of elektrische kracht overgebracht naar een andere devachanī omdat er een grote sympathie bestaat tussen beide monaden, vooral wanneer de genoemde gedachten dingen betreffen die subjectief verband houden met die devachanī. Men moet hieruit echter niet concluderen dat een devachanī in andere gevallen, wanneer er niet zo'n actie of reactie is, zich bewust wordt van het feit dat zijn subjectieve ervaring slechts een illusie is, want dat is niet zo. Er is al aangetoond dat de vraag van de werkelijkheid of onwerkelijkheid niet afhangt van zo'n communicatie of overdracht van verstandelijke energie.

We worden gevraagd, 'als sommigen van hen (de geliefde devachanī's) zelf niet geschikt zijn voor devachan, wat dan?' We antwoorden: 'Zelfs in het geval van een mens die nog op aarde leeft, of zelfs van iemand die lijdt in avīchi, kunnen de gedachten van een monade in devachan nog altijd zijn monade beïnvloeden als er tussen die twee een grote sympathie bestaat, zoals hierboven werd aangegeven.[1] Maar de devachanī zal niets weten van het mentale lijden van de ander.'

Als deze edele voorziening van de natuur die een onschuldige nooit buiten onze wereld van illusie straft, nog steeds een 'bedrog door de natuur' wordt genoemd, en er bezwaar tegen wordt gemaakt op grond van het feit dat het geen 'eerlijke aanduiding' is van de aanwezigheid van de andere persoonlijkheid, dan is het het verstandigst om de occulte leringen en devachan met rust te laten. De edele waarheden, het nobelste doel in het zielenleven, zullen voor zulke mensen altijd een gesloten boek blijven. In plaats dat devachan hun toeschijnt zoals het is – een gelukzalige rust, een hemelse oase tijdens de moeizame reis van de monade naar een hogere evolutie – zullen ze het beschouwen als

---

[1] De lezer wordt in dit verband eraan herinnerd dat noch devachan noch avīchi een plaats is, maar een *bewustzijnstoestand* die direct het wezen beïnvloedt dat zich daarin bevindt en alle anderen alleen door *reactie*. – Red.

het toppunt van de dood. Men moet intuïtief de logische noodzakelijkheid ervan aanvoelen; en daarin, zonder onderricht of leiding te hebben gehad, het resultaat en de voortzetting zien van die strikte rechtvaardigheid die volledig overeenstemt met de harmonie van de universele wet, als men geen tijd wil verliezen door over zijn diepe betekenis na te denken. We bedoelen dit niet onvriendelijk, maar met zoveel kritiek van sommige westerse denkers op alleen al de uiteenzetting van onze leer, voelen we ons verplicht onze critici eraan te herinneren dat ze vrij zijn om te kiezen (want niemand wordt gedwongen haar aan te nemen).

Onder de latere grote wereldfilosofieën zijn er twee – de meer recente is een voortvloeisel van de oudere – waarvan de 'toestanden na de dood' helder en duidelijk worden gedefinieerd, en bovendien wordt door beide graag gezien dat men ze aanvaardt: de ene wordt verkondigd door miljoenen spiritisten, de andere door het meest gerespecteerde deel van de mensheid, namelijk de beschaafde westerse maatschappij. Laatstgenoemde filosofie heeft niets dubbelzinnigs en kent geen bedrog door de natuur: aan haar devachanī's, de trouwe en rechtvaardige gelovigen, wordt duidelijk en heel meedogend de onuitsprekelijke vervoering beloofd om te zien hoe de verdoemden in de diepten van de hel eeuwenlange martelingen ondergaan. Wij zijn bereid om enkele van onze *feiten* bekend te maken. Maar omdat de occulte filosofie en het boeddhisme nog niet erin geslaagd zijn om een Tertullianus voort te brengen om voor ons de grondtoon van een orthodoxe hel aan te slaan,[1] kunnen we geen verzinsels leveren om aan elke smaak en voorkeur te voldoen.

Voor de onschuldigen bestaat er niet zo'n plaats van marteling, geen toestand waarin ze onder het voorwendsel van een beloning en de noodzaak van een 'eerlijke aanduiding' getuige, of zich bewust, moeten zijn van het lijden van mensen van wie ze hebben gehouden. Als het anders was, dan zou zelfs de feitelijke gelukzaligheid van de dhyānichohans door deze aanblik veranderen in een oeverloze oceaan van gal. En hij die wenste – 'Laat alle zonden en misdaden die voortvloeien uit

[1] Hier wordt waarschijnlijk verwezen naar de voor de ziel inspirerende monoloog die te vinden is in Tertullianus' *De spectaculis*, hfst. 30. Deze heilige kerkvader, een vader van de christelijke kerk, raakt in een tomeloze extase alleen al bij het vooruitzicht dat op een dag alle filosofen 'die de naam van Christus hebben belasterd in een heel wreed vuur in de hel zullen branden', en roept uit: 'Wat een groots schouwspel zal dat zijn. Wat zal ik lachen! Wat zal ik vrolijk zijn! Wat zal ik triomferen!' enz. – Red.

het verval van kaliyuga, dit tijdperk van degeneratie, op mij vallen, maar laat de wereld worden verlost' – zou dat tevergeefs hebben gewenst, en misschien de voorkeur hebben gegeven aan de verschrikkingen van de zichtbare boven die van de onzichtbare wereld. Te veronderstellen dat een 'ziel' die ontsnapt aan deze van kwaad doordrongen planeet waar de onschuldigen treuren, terwijl slechte mensen zich verheugen, zelfs in het vredige toevluchtsoord devachan, een soortgelijk lot te wachten staat, zou een waanzinnige, een heel verschrikkelijke gedachte zijn! Maar wij zeggen, dat is *onjuist*.

De gelukzaligheid van een devachanī is volkomen, en de natuur waarborgt haar zelfs met het risico van *bedrog* te worden beschuldigd door de pessimisten van deze wereld die geen onderscheid kunnen maken tussen vastu – de ene werkelijkheid – en vishaya – de 'māyā's' van onze zintuigen. Dit is een kwestie van het te ver doorvoeren van de veronderstelling dat ons *objectieve* en *subjectieve* de norm moeten zijn voor de werkelijkheden en onwerkelijkheden van de rest van het heelal; dat *onze* maatstaf voor waarheid en eerlijkheid de enige universele maatstaf zou zijn. Als we van zulke beginselen moesten uitgaan, dan zouden we de natuur voortdurend ervan moeten beschuldigen dat ze niet alleen haar menselijke, maar ook haar dierlijke voortbrengselen bedriegt. Wie van onze critici zou, bij de behandeling van de feiten van de biologie en de verschijnselen van het gezichtsvermogen en van kleur, ooit durven op te merken dat omdat mieren totaal niet in staat zijn om kleuren te zien en te onderscheiden zoals mensen dat kunnen (rode kleuren, bijvoorbeeld, die voor hen niet bestaan), ze daarom eveneens 'door de natuur worden bedrogen'? Noch *persoonlijkheid* noch *objectiviteit* zoals wij die kennen, spelen een rol in de samenstelling van een monade; en als een levend mens door een wonder binnen het bereik van het devachanische gezichtsvermogen zou kunnen komen, dan zou hij door de devachanī evenmin worden waargenomen als elementalen, waarvan het in de lucht wemelt, door onze fysieke ogen worden waargenomen.

Nog een fout van de criticus. Hij schijnt in de veronderstelling te verkeren dat als iemand tijdens zijn leven enig begrip heeft van de devachanische toestand van subjectief bewustzijn, hij in devachan zal weten dat zo'n ervaring een illusie is; en dan zullen de devachanische gelukzaligheden wat hem betreft al hun werkelijkheid hebben verloren. Er is geen reden om zo'n ramp te vrezen. Het is niet moeilijk om de denkfout die aan dit argument ten grondslag ligt te doorzien. Neem bij-

voorbeeld A die nu in Lahore woont en weet dat zijn vriend B in Calcutta is. Hij droomt dat ze beiden in Bombay bezig zijn met verschillende dingen. Weet hij *op het moment dat hij droomt* dat de hele droom een illusie is? Hoe kan het besef dat zijn vriend in feite in Calcutta is, dat pas tot hem doordringt als hij in de waaktoestand is, hem helpen bij het vaststellen van de misleidende aard van zijn droom *als hij in feite droomt*? Zelfs als A in zijn leven verschillende keren dromen heeft en weet dat dromen over het algemeen illusies zijn, zal hij niet weten dat hij droomt als hij feitelijk in die toestand verkeert.

Evenzo kan een mens tijdens zijn leven de devachanische toestand ervaren, en deze een hersenschim noemen wanneer hij is teruggekeerd naar zijn gewone toestand van objectief bewustzijn en deze vergelijkt met eerstgenoemde toestand. Toch zal hij niet weten dat het een droom is wanneer hij deze tijdens zijn leven nog een keer (tijdelijk) ervaart, of wanneer hij sterft en naar devachan gaat.

Het bovenstaande is voldoende om het onderwerp te behandelen, zelfs als de besproken toestand in feite 'een droom' zou zijn in de betekenis die onze critici daaraan hechten. Maar ze is noch een 'droom', noch in een of ander opzicht 'bedrog'. Dat is ze misschien vanuit het gezichtspunt van Johnsons woordenboek, maar feitelijk en los van elke menselijke definitie en vanuit het gezichtspunt van iemand die iets weet van de wetten die voor de onzichtbare werelden gelden is het contact tussen de monaden echt, wederzijds en even werkelijk in de wereld van subjectiviteit als in onze wereld van bedrieglijke werkelijkheid. Het is het oude verhaal van Zöllners mens uit het tweedimensionale gebied die de werkelijkheid van de verschijnselen betwist die zich voordoen in de driedimensionale wereld.

De verschillende bewustzijnstoestanden van devachan

Antwoord 3

Het eerste wat een Aziatische occultist zich afvraagt bij het zien van de verschillende problemen met betrekking tot devachan waarmee de Europese studenten van de esoterie te kampen hebben is: wat is de verklaring voor hun vreemde ideeën over de postmortale toestanden! Het is heel natuurlijk dat men de gedachtegang van andere mensen afmeet naar die van hemzelf; hij kan zich niet zonder moeite in zijn medemens verplaatsen en proberen de dingen vanuit zijn standpunt te zien.

Wat bijvoorbeeld devachan betreft, niets lijkt duidelijker te zijn dan de esoterische leer daarover, hoe onvolledig deze misschien ook door 'leken-chela' is uiteengezet; toch wordt ze blijkbaar niet begrepen, en dat feit moet volgens mij eerder worden toegeschreven aan de gebruikelijke verschillen in onze respectieve manieren om naar de dingen te kijken dan aan technische tekortkomingen in de manier van uitdrukken.

Het zou voor een Aziatische occultist heel moeilijk zijn om zelfs maar zo'n hersenschim te bedenken als die van Swedenborg die de engelen tot onze postmortale 'inquisiteurs' maakt, die als plicht hebben om de verzamelde verdiensten en tekortkomingen van een ziel te beoordelen op basis van een fysieke inspectie van haar lichaam, te beginnen bij de vingertoppen en tenen en vandaar geleidelijk naar de romp! Even verbijsterend zou de poging zijn om ons ertoe te brengen om een bewoner van het Amerikaanse zomerland van geesten te volgen langs de kinderscholen, debatingclubs, en de wetsvergaderingen van dat optimistische arcadische Eden.

Een schering van antropomorfisme lijkt te lopen door de hele inslag van de Europese metafysica. De zware hand van een *persoonlijke* godheid en zijn persoonlijke dienaren lijkt de hersenen van bijna elke westerse denker te verpletteren. Die invloed vertoont zich altijd in de een of andere vorm. Heeft men een vraag over God? Dan wordt een metafysische dia in de projector geschoven, en krijgen we een beeld te zien van een Nieuw Jeruzalem, met goud geplaveid en met parelmoeren deuren, met zijn Durbar Hall, pauwentroon, mahārājā, dewans, hovelingen, trompettisten, schriftgeleerden, en een algemeen gevolg. Staat het contact tussen de ontlichaamde geesten ter discussie? De westerse manier van denken kan zich zo'n contact niet voorstellen zonder dat men zich wederzijds in zekere mate bewust is van een objectieve aanwezigheid van lichamelijke aard: een soort paranormaal gebabbel.

Ik hoop dat ik onze westerse correspondenten geen onrecht doe, maar het is, voor mij althans, onmogelijk om conclusies te trekken uit de hele teneur van het bericht van de Britse theosoof. Ook al zijn zijn denkbeelden vaag en etherisch, ze zijn in de kern materialistisch. We zouden zeggen dat de kern van zijn metafysische evolutie van bijbelse herkomst is: en door de opalen mist ervan schitteren de torentjes van het 'Nieuwe Jeruzalem'.

De Aziatische stelsels bevatten ongetwijfeld veel fantasierijke exoterie. Evenveel en misschien meer dan de westerse; en onze filosofieën zijn in veel bonte vormen gekleed. Maar het gaat ons nu niet om uiter-

lijkheden: onze criticus betreedt metafysisch terrein en houdt zich bezig met esoterie. Zijn probleem is om 'isolatie', zoals hij haar opvat, te verzoenen met 'contact', zoals wij het opvatten. Hoewel de monade niet vergelijkbaar is met een zaadje dat van een boom is gevallen, maar alomtegenwoordig en allesdoordringend van aard is; hoewel in de subjectieve toestand tijd, ruimte en plaats geen factoren in haar ervaringen zijn; hoewel, kortom, alle wereldse omstandigheden ontbreken; en het nu denkbare het dan ondenkbare wordt en omgekeerd – toch redeneert onze Londense vriend verder alsof dit alles niet zo was. . . .

Boeddhistisch gesproken zijn er verschillende bewustzijnstoestanden en graden na graden in devachan, en in elk daarvan wordt de hoofdpersoon, ondanks zijn (voor ons) objectieve isolatie, omringd door een groot aantal medespelers samen met wie hij tijdens zijn meest recente aardse leven de oorzaken heeft geschapen en uitgewerkt van die gevolgen die eerst op het gebied van devachanische of avīchische subjectiviteit worden voortgebracht, en dan worden gebruikt om het karma te versterken dat zal volgen op het objectieve (?) gebied van de volgende wedergeboorte. Het aardse leven is als het ware de proloog van het drama (of misschien moeten we het het mysterie noemen) dat wordt opgevoerd in de rūpa- en arūpaloka's. Als we zouden zeggen dat de natuur, rekening houdend met de persoonlijkheid en de wetten van objectiviteit zoals die in de exoterie worden opgevat, 'een werkelijk contact tot stand brengt' tussen de devachanische hoofdpersonen en medespelers; en, in plaats van de monaden te scheiden wat betreft 'persoonlijk of lichamelijk' en zelfs astraal 'contact', een 'feitelijke omgang' tussen hen laat bestaan, zoals op het aardse gebied, dan kunnen we misschien de vreemde beschuldiging vermijden dat de 'natuur ons bedriegt' in devachan.

Aan de andere kant kunnen we, na op die manier tegemoet te komen aan de emotionele bezwaren, nauwelijks voorkomen dat onze Europese chela's voor een veel lastiger dilemma worden geplaatst. Ze zouden het probleem van persoonlijke postmortale alomtegenwoordigheid onder ogen moeten zien, waarmee die van de westerse godheid ver naar de achtergrond van onlogische absurditeit wordt geschoven.

Stel dat een devachanische vader die twee keer is getrouwd en van zijn beide vrouwen en van zijn kinderen houdt, terwijl de stiefmoeder noch van zijn nakomelingen noch van hun moeder houdt, en er tussen die twee grote onverschilligheid zo niet een werkelijke afkeer bestaat. 'Feitelijke omgang' en 'echt *persoonlijk* contact' (zelfs wanneer dit

plaatsvindt in hun astrale lichamen) betekent hier gelukzaligheid voor de vader en irritatie voor de twee vrouwen en kinderen, die allemaal de devachanische gelukzaligheid evenzeer verdienen. Denk eens aan de echte moeder die door haar intense liefde de kinderen aantrekt naar haar devachanische toestand, en zo de vader *zijn* rechtmatige deel van de gelukzaligheid ontneemt. Er is al eerder gezegd dat het devachanische bewustzijn alleen de hoogste spirituele gedachten kan voortbrengen; dat noch voorwerpen van de grovere zintuigen noch iets dat ongenoegen zou kunnen opwekken erdoor zou kunnen worden begrepen – want anders zou devachan versmelten met avīchi, en het gevoel van pure gelukzaligheid zou voor altijd worden vernietigd.

Hoe kan de natuur in het bovenstaande geval het probleem oplossen zonder haar plicht tegenover ons aardse gevoel van *objectiviteit* en *werkelijkheid* te verzaken, of, zonder haar positie aan te tasten wanneer ze wordt beoordeeld naar *onze* maatstaf voor waarheid en eerlijke behandeling? Aan de ene kant zouden de kinderen zich tot in het oneindige moeten verdubbelen en verdrievoudigen, want ook zij kunnen ontlichaamde, devachanische voorwerpen van spirituele gehechtheid hebben die elders roepen om hun aanwezigheid; en dat proces van alomtegenwoordigheid zou nauwelijks in overeenstemming zijn met onze opvattingen over persoonlijke, feitelijke aanwezigheid, op eenzelfde tijdstip en op verschillende plaatsen; of er zou altijd iemand ergens 'door de natuur worden bedrogen'. De monaden zonder onderscheid bij elkaar plaatsen, als één gelukkige familie, zou rampzalig zijn voor de waarheid en voor de feiten. Ieder mens, hoe onbetekenend hij op aarde misschien ook is geweest, brengt niettemin verstandelijk en moreel zelf zijn eigen specifieke verschillende denkbeelden van gelukzaligheid en verlangens voort, en heeft dus recht op – en er bestaat voor hem een absolute noodzaak voor – een specifiek, persoonlijk, 'geïsoleerd' devachan.

De beschouwingen van de westerse geest hebben tot nu toe bijna nooit een hoger toekomstig leven beschreven dan dat van de kāma- en rūpaloka's, of de lagere, intra-aardse 'geestenwerelden'. In appendix D (*Theosophist*, maart 1883, blz. 137) wordt op veel toestanden en gebieden gezinspeeld. Zelfs volgens de exoterische boeddhistische filosofie worden niet-geïncarneerde wezens in drie klassen verdeeld – (1) kāmāvachara, of degenen die in kāmaloka nog steeds beheerst worden door begeerten; (2) rūpāvachara, of degenen die een hoger stadium hebben bereikt, maar nog steeds sporen vertonen van hun oude vorm in rūpa-

loka; en (3) arūpāvachara, of degenen die vormloze entiteiten zijn geworden in de arūpaloka's van het hoogste devachan.

Alles hangt af van de mate van spiritualiteit en aspiraties van de monade. Het astrale lichaam van het 4de beginsel – kāma genoemd, omdat het onafscheidelijk is van kāmaloka – bevindt zich altijd binnen de aantrekkingskracht van aardmagnetisme; en de monade moet zich bevrijden van de nog fijnere maar even sterke aantrekking van haar manas voordat ze in haar reeks devachanische bewustzijnstoestanden ooit de hogere arūpa-gebieden bereikt. Daarom zijn er verschillende graden van devachanī's. In de arūpaloka's zijn de entiteiten even *subjectief* en in feite 'zelfs minder stoffelijk dan dat etherische schaduwlichaam – het māyāvirūpa'. En toch bevestigen we dat zelfs daar nog steeds sprake is van 'feitelijke omgang'. Maar slechts weinigen bereiken die arūpaloka's en slaan de lagere graden over.

Er zijn devachanī's, mensen die op aarde van het hoogste morele kaliber en de grootste goedheid waren, die zich door hun affiniteit *voor oud verstandelijk onderzoek en vooral voor onvoltooid denkwerk*, eeuwenlang in de rūpaloka's in een strikt devachanische isolatie verkeren – letterlijk, want mensen en geliefde familieleden zijn allemaal uit het zicht verdwenen bij deze intense en zuiver spirituele passie voor verstandelijk onderzoek. Neem als voorbeeld van de onderzoeksgerichte staat de mentale toestand van de stervende Berzelius; zijn laatste gedachte was een van wanhoop dat zijn werk door de dood onderbroken zou moeten worden. Dit is taṇhā (Sanskriet: trishṇā) of een onbevredigd verlangen dat zich moet uitputten voordat de entiteit kan doorgaan naar een toestand die zuiver arūpa is. Voor elk geval wordt een voorziening getroffen, en deze wordt altijd gevormd door het laatste, hoogste verlangen van de stervende. De wetenschapper die vooral leefde onder invloed van manas, en voor het genoegen van de ontwikkeling van zijn hoogste fysieke intelligentie, blijft verdiept in de geheimen van het stoffelijk heelal, en zal nog steeds magnetisch worden aangetrokken tot wetenschappers en hun werk, en hen *subjectief* beïnvloeden en door hen worden beïnvloed – hoewel op een heel andere manier dan in seancekamers en door mediums – totdat de energie is opgebruikt en buddhi de enige leidende invloed wordt.

Dezelfde regel geldt voor alle activiteiten, hetzij uit passie of een bepaald gevoel, die de reizende monade (de individualiteit) verstrikken in de relaties van een bepaald leven. De geëxcarneerde dient achtereenvolgens elke sport van de ladder van het zijn te beklimmen, van het

aardse subjectieve naar het *absoluut* subjectieve. En wanneer deze beperkte nirvāṇische toestand van devachan wordt bereikt, ervaart de entiteit die toestand en de levendige maar toch spirituele werkelijkheden ervan, tot dat aspect van karma is uitgewerkt en de fysieke aantrekking tot het volgende aardse leven zich doet gelden.

In devachan wordt de entiteit daarom beïnvloed door en heeft omgekeerd een invloed op de psychische toestand van elke andere entiteit die zo nauw met haar verwant is dat ze, zoals hierboven opgemerkt, het louterende proces van de lagere postmortale gebieden overleeft. Hun contact zal spiritueel worden gevoeld, en toch zal, voor zover elke tot nu toe door westerse denkers voorgestelde relatie betreft, ieder 'van de ander gescheiden zijn'. Als de vraagsteller voor zichzelf de toestand van de monade als zuivere geest kan omschrijven, de meest subjectieve entiteit die men zich kan voorstellen, zonder vorm, kleur of gewicht, zelfs zo klein als een atoom; een entiteit waarvan de herinneringen van de laatste persoonlijkheid (of leven op aarde) zijn ontleend aan de vorige vereniging van manas met de vijf lagere beginselen – dan kan hij zijn eigen vragen beantwoorden.

Volgens de esoterische leer wordt dit proces niet gezien als de vernietiging van individueel bewustzijn, maar als de oneindige uitbreiding ervan. De entiteit wordt niet vernietigd, maar verenigd met de universele entiteit, en haar bewustzijn wordt niet alleen in staat gesteld om zich de ervaringen van één van haar op aarde ontwikkelde persoonlijkheden te herinneren, maar van iedere persoonlijkheid in de hele reeks tijdens de kalpa, en dan die van elke andere persoonlijkheid. Kortom van eindig wordt ze oneindig bewustzijn. Maar dit gebeurt pas aan het einde van alle levens op de grote dag van de absolute opstanding.

Als de monade van leven naar leven voortgaat en na elk nieuw aards bestaan haar lagere en devachanische gebieden doorloopt, moeten de in elk leven gevormde onderlinge banden niettemin verzwakken en ten slotte hun kracht verliezen, voordat ze kan worden wedergeboren. Het verslag van die relaties blijft onuitwisbaar bestaan in het ākāśa, en ze kunnen altijd opnieuw worden bekeken wanneer het wezen in een bepaald leven zijn latente spirituele vermogens evolueert tot het 'vierde stadium van dhyāna': maar hun greep op het wezen wordt geleidelijk minder groot. Dit wordt bereikt in het devachan tussen twee levens; en wanneer de persoonlijke banden – magnetische of psychische, zoals men ze misschien liever noemt – die de devachanī binden aan andere entiteiten uit het direct eraan voorafgaande leven, hetzij familieleden of

vrienden, zijn versleten, is hij vrij om verder te gaan op zijn cyclische pad. Als deze vernietiging van persoonlijke banden geen feit was, dan zou ieder wezen tijdens de kalpa verstrikt raken in de netten van zijn relaties uit het verleden met de vele vaders, moeders, zusters, broers, echtgenoten, enz., van zijn talloze levens: werkelijk een grote warboel!

Het was de domme misvatting van de geocentrische hypothese die alle exoterische theologieën met hun absurde dogma's voortbracht. Evenzo maakt de dwaze theorie van de monogenese, of voor elk wezen maar één leven op aarde, het zo moeilijk voor Europese metafysici om het raadsel van ons bestaan op te lossen, en het verschil te begrijpen tussen de individualiteit van de monade, en haar fysieke verschijning in een reeks levens op aarde als evenzoveel totaal verschillende persoonlijkheden. Europa weet veel over atoomgewichten en scheikundige symbolen, maar heeft geen flauw benul van devachan.

Is het doden van een foetus een misdaad?

['Is foeticide a crime?', *The Theosophist*, augustus 1883, blz. 282-3; *CW* 5:106-8]

Door de artikelen in uw tijdschrift getiteld 'Is zelfmoord een misdaad?' ben ik op de gedachte gekomen om een andere vraag te stellen: 'Is het doden van een foetus een misdaad?' Niet dat ik persoonlijk nog erg twijfel aan de onwettigheid van zo'n handeling, maar het gebeurt op zo grote schaal in de Verenigde Staten dat relatief weinig mensen er iets verkeerds in zien. Medicijnen voor dit doel worden openlijk aangeboden en verkocht, in 'gerespecteerde families' wordt de ingreep elk jaar regelmatig uitgevoerd, en de huisarts die de moed zou hebben om te weigeren het uit te voeren, zou onverbiddelijk worden weggestuurd en worden vervangen door een die wél wil meewerken.

Ik heb met artsen gesproken die niet méér gewetensbezwaren hebben om een abortus te plegen dan om iemand een medicijn toe te dienen; aan de andere kant worden door orthodoxe kanalen bepaalde traktaten gepubliceerd tegen deze praktijk, maar ze zijn meestal zo overdreven in hun beschrijving van de 'afschuwelijke gevolgen' dat ze hun greep op de gewone lezer verliezen, omdat ze zo dwaas zijn.

Ik moet erkennen dat er bepaalde omstandigheden zijn waarin het

lijkt dat het het beste zou zijn, zowel voor het kind dat geboren zal worden als voor de gemeenschap in het algemeen, als zijn komst wordt verhinderd. Bijvoorbeeld, in een geval waarin de moeder serieus wenst dat het kind wordt gedood, zal haar verlangen waarschijnlijk van invloed zijn op de karaktervorming van het kind, waardoor het als het volwassen is een moordenaar of een bajesklant wordt, of iemand voor wie het beter zou zijn geweest 'als hij nooit geboren was'.

Maar als het doden van een foetus te rechtvaardigen is, zou het dan niet nog beter zijn om het kind na de geboorte te doden, want dan zou er geen gevaar voor de moeder zijn, en als het te rechtvaardigen is om kinderen te doden vóór of nadat ze worden geboren, dan is de volgende vraag: 'Op welke leeftijd en onder welke omstandigheden is moord te rechtvaardigen?'

Omdat het bovenstaande een onderwerp is dat voor duizenden mensen van groot belang is, zou ik dankbaar zijn als het vanuit een theosofisch gezichtspunt wordt behandeld.

Een arts, lid van de Theosophical Society

George Town,
Colorado, USA

Aantekening van de redactrice:

De theosofie zegt in het algemeen: 'Op geen enkele leeftijd en onder geen enkele omstandigheid is moord te rechtvaardigen!' en de occulte theosofie voegt eraan toe: 'maar tegen deze immorele en gevaarlijke praktijk wordt noch op basis van de wet noch op basis van een of andere orthodoxie gewaarschuwd, maar veeleer omdat in de occulte filosofie zowel de fysiologie als de psychologie de desastreuze gevolgen ervan laten zien.' Het bovenstaande betoog bespreekt niet de oorzaken maar de teweeggebrachte gevolgen. Onze filosofie gaat zelfs zover dat ze zegt: indien het Wetboek van Strafrecht van de meeste landen pogingen tot zelfmoord bestraft, dan zou het, als het zichzelf niet wil tegenspreken, het doden van een foetus dubbel moeten bestraffen als een poging tot een *dubbele zelfmoord*. Want zelfs wanneer de foetus met succes is gedood en de moeder niet op dat moment sterft, *verkort dit nog altijd haar leven op aarde en verlengt het haar treurige bestaan in kāmaloka*, het tussenliggende gebied tussen de aarde en het gebied van rust, een plaats die niet het 'vagevuur van St. Patrick' is, maar een feit, en een noodzakelijke stopplaats in de evolutie van de levensstadia. Het gepleegde misdrijf betreft een bewuste en zondige

vernietiging van leven en een verstoring van de werkingen van de natuur, en dus ook van KARMA – dat van de moeder en van een toekomstig mens. De zonde wordt door de occultisten niet opgevat in *religieuze* zin, want er is in een foetus, of zelfs in een kind voordat het zelfbewust wordt, in feite niet méér aanwezig van de geest en de ziel dan in elk ander klein dier – want we ontkennen dat mineralen, planten of dieren geen ziel hebben, en geloven alleen in een gradueel verschil. Maar het doden van een foetus is een misdaad tegen de natuur. Natuurlijk zal een scepticus, met wat voor achtergrond dan ook, spotten met onze opvattingen en deze absurd bijgeloof en 'onwetenschappelijk gebazel' noemen. Maar we schrijven niet voor sceptici. Ons is gevraagd om over het onderwerp de gezichtspunten van de theosofie (of beter gezegd van de occulte filosofie) te geven, en we beantwoorden de vraag voor zover we dat kunnen.

Transmigratie van de levensatomen

['Transmigration of the life atoms', *The Theosophist*, augustus 1883, blz. 286-8; *CW* 5:109-17]

In uw geleerde voetnoot bij het artikel van Oxley, 'Hiërosofie en theosofie'[1] zegt u dat de 'mummie, ondanks alle scheikundige behandelingen, minstens 3000 jaar onzichtbare atomen blijft afwerpen, die, zodra de dood is ingetreden, zich in de verschillende draaikolken van het bestaan storten en in feite 'alle organische levensvormen' doorlopen. Maar dit is niet de ziel, het 5de, en allerminst het 6de beginsel – maar de *levensatomen* van de jīva, het 2de beginsel. Na 3000 jaar – soms eerder, en soms ook later – worden al deze atomen na eindeloze transmigraties weer bijeengebracht om het nieuwe uiterlijke omhulsel, of het lichaam, te vormen van dezelfde monade (de werkelijke ziel), die 2000 of 3000 jaar geleden ermee bekleed was geweest. Zelfs in het ergste geval, namelijk dat waarin het bewuste, *persoonlijke* beginsel wordt vernietigd, is de monade of de individuele ziel nog dezelfde, zoals ook het geval is met de atomen van de lagere beginselen die, als ze zich hebben geregenereerd en vernieuwd, in de eeuwigvloeiende levensstroom door hun

[1] *The Theosophist*, juli 1883, blz. 244.

verwantschap magnetisch worden bijeengebracht, en opnieuw gezamenlijk reïncarneren.'

Deze korte passage vormt een nieuwe aflevering occulte leringen die worden bekendgemaakt en biedt veel stof tot nadenken. In de eerste plaats wordt erin naar voren gebracht dat de exoterische lering over de transmigratie van de ziel door de lagere bestaansvormen – die door de meeste hindoes wordt aangenomen – onjuist is als ze betrekking heeft op de ziel (het 5de beginsel), maar dat er enige waarheid aan ten grondslag ligt als ze op de lagere beginselen wordt toegepast.

Op één plaats zegt u dat de mummie onzichtbare atomen blijft afwerpen, die vervolgens alle organische levensvormen doorlopen, en iets verder staat er dat het de levensatomen van de jīva zijn, het 2de beginsel, die deze transmigraties doormaken.

Volgens het eerste 'Occulte fragment' is jīva 'een vorm van kracht die onvernietigbaar is en die, wanneer ze zich van één groep atomen losmaakt, onmiddellijk door een andere groep wordt aangetrokken'.

Wat wordt er dan bedoeld met levensatomen, en dat ze eindeloze transmigraties doormaken?

De onzichtbare atomen van de mummie zouden verwijzen naar de atomen van het fysieke lichaam die onwaarneembaar uiteenvallen, en de *levensatomen* van de jīva zouden iets heel anders zijn dan de atomen van de mummie. Is de betekenis van uw woorden dat zowel de onzichtbare atomen van het fysieke lichaam als de jīva-atomen, nadat ze verschillende levensvormen hebben doorlopen, weer terugkeren om gezamenlijk het fysieke lichaam en de jīva te vormen van de entiteit die het eind van haar devachanische toestand heeft bereikt en gereed is om te reïncarneren?

Ook zegt u dat de atomen van de *lagere beginselen* zelfs in het ergste geval (de vernietiging van het persoonlijke ego) dezelfde zijn als in het vorige leven. Omvat de uitdrukking 'lagere beginselen' hier ook het 'kāmarūpa', of alleen de lagere triade van lichaam, jīva en liṅgaśarīra? Het lijkt mij dat in dit specifieke geval het kāmarūpa niet daaronder kan vallen, want als de persoonlijke ziel is vernietigd, verblijft het kāmarūpa in de 8ste sfeer.

Ik heb nog een andere vraag: Het 4de beginsel (kāmarūpa) en het *lagere* deel van het 5de, die niet door het 6de kunnen worden opgenomen, dwalen rond als schillen, en lossen in de loop van de tijd weer op in de elementen waaruit ze zijn gemaakt. Groeperen de atomen van deze beginselen zich ook opnieuw, na verschillende transmigraties te hebben doorgemaakt, om zo weer het 4de en lagere 5de beginsel van de volgende incarnatie te vormen?

Ik twijfel er niet aan dat uw antwoorden alle twijfel hierover zul-

len wegnemen en ons waardevolle informatie zullen geven over een tot dusver duister en ondoorgrondelijk onderwerp.

– N.D.K., lid van de TS

Aantekening van de redactrice:

Ten eerste zouden we de aandacht van onze correspondent willen vestigen op de laatste zin van de voetnoot waarnaar hij verwijst. 'Zo luidde de ware occulte leer van de Egyptenaren' – daarin is het woord 'waar' gebruikt in de betekenis dat dit de leer is waarin ze werkelijk geloofden, in tegenstelling tot de leringen die door de oriëntalisten aan hen worden toegeschreven en door Oxley worden geciteerd, en ook tot wat hedendaagse occultisten misschien onderwijzen.

Het spreekt voor zich dat we, met uitzondering van de occulte waarheden die aan de grote hiërofanten bekend waren en door hen tijdens de laatste inwijding werden onthuld, niet *alles* moeten aannemen wat de Egyptenaren of enig ander volk misschien als waar heeft beschouwd. De priesters van Isis waren de enige echte ingewijden, en hun occulte leringen waren nog meer versluierd dan die van de Chaldeeën. Ten eerste bestond er de ware leer van de hiërofanten van de binnentempel, ten tweede de halfverborgen hiëratische leringen van de priesters van de buitentempel, en ten slotte de religie van het volk dat werd toegestaan om dieren als goddelijke wezens te aanbidden. Zoals Sir Gardner Wilkinson terecht aantoont, onderwezen de ingewijden onder de priesters: 'ontbinding is slechts de oorzaak van herschepping . . . niets dat ooit bestaan heeft, kan worden vernietigd, maar de dingen die schijnbaar worden vernietigd, veranderen slechts van aard en gaan over in een andere vorm.' In het hier besproken geval stemt de Egyptische leer over atomen echter overeen met onze eigen occulte leringen.

De gerechtvaardigde kritiek van onze opmerkzame broeder, die natuurlijk de woorden 'de levensatomen van de jīva' letterlijk opvat, brengt ons onmiddellijk en sterker dan ooit het belangrijke feit in herinnering, namelijk dat we bij het schrijven over metafysische onderwerpen nooit zorgvuldig genoeg kunnen zijn om nieuwe ideeën duidelijk te formuleren. Toen we de tekst schreven die nu wordt besproken, hebben we er niet bij stilgestaan dat ze een 'nieuwe aflevering' van leringen bevatte, en zo gaf de onvolledigheid ervan aanleiding tot verder misverstand.

Ongetwijfeld is jīva of prāṇa iets heel anders dan de atomen die erdoor worden bezield. Laatstgenoemde behoren tot de laagste of grof-

ste toestand van stof – de *objectief* voorwaardelijke; de eerstgenoemde – tot de hoogste toestand: die toestand die niet-ingewijden, die de aard ervan niet kennen, de 'objectief beperkte' zouden noemen, maar die we, om elk verder misverstand te vermijden, misschien de *subjectief eeuwige* kunnen noemen; hoewel we deze tegelijkertijd en in een bepaald opzicht ook het onderliggende bestaan kunnen noemen, hoe paradoxaal en onwetenschappelijk deze term misschien ook klinkt.[1] Leven, zegt de occultist, is de eeuwige, niet geschapen energie, en deze is de enige vertegenwoordiger in dit oneindige heelal van dat wat natuurkundigen – hierover zijn ze het eens – het beginsel of de wet van continuïteit noemen; hoewel zij het uitsluitend toepassen op de eindeloze ontwikkeling van het voorwaardelijke. Maar, omdat de moderne wetenschap via haar geleerdste professoren erkent dat 'energie evenveel recht als de stof heeft om als een objectieve werkelijkheid te worden beschouwd',[2] en omdat volgens de occulte leer leven de *enige* energie is die als een ware Proteus in de meest verschillende vormen werkt, hebben de occultisten een zeker recht om deze woorden te gebruiken.

Leven is altijd aanwezig in het atoom of de stof, organisch of anorganisch, voorwaardelijk of onvoorwaardelijk – een onderscheid dat occultisten niet maken. Volgens hun leer is er evenzeer leven in anorganische als in organische stof; als de levenskracht actief is in het atoom, dan is het atoom organisch; als het leven slapend of latent is, dan noemt men het atoom anorganisch. Daarom is de term 'levensatoom', hoewel ze de lezer in één opzicht in verwarring kan brengen, toch niet onjuist, omdat de occultist niets in de natuur als anorganisch beschouwt, en geen 'dode atomen' erkent, welke betekenis de wetenschap ook aan dit bijvoeglijk naamwoord hecht.

De zogenaamde *wet* van biogenese is een gevolg van het feit dat de wetenschapper niets over de *occulte* fysica weet. Deze wet wordt aangenomen, omdat wetenschappers tot nog toe niet de vereiste middelen hebben gevonden om in wat ze een anorganisch atoom noemen het

---

[1] In de taal van de adepten bestaat hiervoor een aparte term, maar hoe moet men deze in een Europese taal weergeven? Welke benaming kunnen we vinden voor iets dat *objectief* is en toch *niet stoffelijk* in zijn eindige manifestatie, subjectief en toch substantieel (hoewel niet volgens onze betekenis van *substantie*) wat zijn eeuwigdurend bestaan betreft? Na zo goed als we konden deze uitleg te hebben gegeven, laten we het aan onze geleerde Engelse occultisten over er een betere term voor te vinden.

[2] Balfour Stewart, *The Unseen Universe*, 1ste druk, 1875, blz. 81.

sluimerende leven tot activiteit te brengen: en daardoor is de misvatting ontstaan dat iets wat leeft alleen door een levend wezen kan worden voortgebracht, alsof er in de natuur ooit *dode* stof heeft bestaan! Als dit waar was, zou men, om consequent te blijven moeten beweren dat een muilezel tot de anorganische stof moet worden gerekend, omdat hij niet in staat is zich voort te planten en leven voort te brengen. We leggen zoveel nadruk op het bovenstaande om onmiddellijk elk toekomstig bezwaar weg te nemen tegen de gedachte dat een duizenden jaren oude mummie nog atomen kan afwerpen. Niettemin had ik de bedoeling misschien duidelijker kunnen uitdrukken door in plaats van te zeggen 'de levensatomen van de jīva' de woorden 'de atomen bezield door de sluimerende jīva of levensenergie' te gebruiken.

Ook zou de zin die onze correspondent uit 'Fragment' nr. 1 citeert, hoewel deze in het algemeen volkomen juist is, vollediger, zo niet duidelijker, kunnen worden uitgedrukt. De 'jīva', of het levensbeginsel, dat een mens, een dier, een plant of zelfs een mineraal bezielt, is ongetwijfeld 'een vorm van onvernietigbare kracht', want deze kracht is het ene leven, of de anima mundi, de universeel levende ziel; en de diverse vormen waarin de objectieve dingen zich in de natuur in hun aggregaten van atomen aan ons voordoen – zoals mineralen, planten, dieren, enz. – zijn allemaal verschillende vormen of toestanden waarin deze kracht zich manifesteert. Als die kracht bijvoorbeeld in een steen een moment niet actief zou zijn (we zullen niet zeggen zou verdwijnen, want dat is onmogelijk, omdat die kracht alomtegenwoordig is), dan zouden de deeltjes van die steen onmiddellijk alle samenhang verliezen en zou de steen plotseling uiteenvallen, hoewel de levenskracht in zijn deeltjes nog aanwezig zou zijn, maar in een sluimerende toestand.

Evenzo zou het volgende gedeelte van deze zin, waarin staat dat wanneer de onvernietigbare kracht 'zich van één groep atomen losmaakt, ze onmiddellijk door een andere groep wordt aangetrokken' niet betekenen dat die kracht de eerste groep atomen volledig verlaat, maar eenvoudig dat ze haar vis viva of de levende kracht, de bewegingsenergie, op een andere groep overbrengt. Maar het feit dat ze zich in de volgende groep manifesteert als kinetische energie, betekent niet dat de eerste groep haar geheel en al moet ontberen; de kracht is daarin nog steeds aanwezig als potentiële energie of latent leven.[1] Dit is een

[1] We zijn – bij gebrek aan betere woorden – genoodzaakt termen te gebruiken die in de moderne wetenschap vaktermen zijn geworden, hoewel ze de gedachte

belangrijke en fundamentele waarheid in het occultisme, en het voortbrengen van elk paranormaal verschijnsel is gebaseerd op de volmaakte kennis ervan. Als we dit punt niet erkennen, kunnen we alle andere waarheden van het occultisme wel vergeten.

Met een 'levensatoom dat eindeloze transmigraties doormaakt' wordt dus eenvoudig het volgende bedoeld: in ons occulte taalgebruik beschouwen en noemen we de atomen die door kinetische energie worden gedreven 'levensatomen', terwijl die welke tijdelijk in een passieve toestand verkeren en niets dan *onzichtbare*, potentiële energie bezitten, 'slapende atomen' worden genoemd; toch worden beide vormen van energie volgens ons door één en dezelfde kracht, of 'leven', voortgebracht. We vragen onze lezers om enig begrip omdat de schrijfster geen wetenschapper is. Omdat ze door omstandigheden gedwongen is het weinige dat ze weet bekend te maken, doet ze wat ze kan en legt de zaken zo goed mogelijk uit. Hoewel ze onbekend is met de wetten van Newton, maakt ze aanspraak op enige kennis over de *occulte* wetten van beweging.

En nu iets over de leer van de hindoes over metempsychose.

Die leer heeft een kern van waarheid; ze is in feite een axiomatische waarheid, maar alleen met betrekking tot menselijke atomen en emanaties, en niet alleen na de dood van een mens, maar gedurende zijn hele leven. De esoterische betekenis van de verzen in de *Wetten van Manu* (12:3 en 12:54-5) waarin staat, 'elke handeling, hetzij mentaal, verbaal of lichamelijk, draagt goede of slechte vruchten [karma]; de verschillende transmigraties van de mensen [niet zielen] door de hoogste, middelste en laagste ontwikkelingsstadia zijn het gevolg van zijn handelingen', en verder, 'iemand die een brahmaan [brahman] doodt zal het lichaam van een hond, een beer, ezel, kameel, geit, schaap of vogel binnengaan', heeft geen betrekking op het menselijk ego, maar uitsluitend op de atomen van het lichaam, van zijn lagere triade en zijn fluïdische emanaties.

De brahmanen kunnen voor hun eigen doeleinden de ware betekenis van die wetten verdraaien, maar de geciteerde woorden hebben

---

die we willen overbrengen niet altijd volledig tot uitdrukking brengen. Het is niet te verwachten dat de occulte leer ooit helemaal begrepen zal worden – zelfs niet die enkele leringen die veilig aan het grote publiek kunnen worden toevertrouwd – tenzij daarvoor een woordenlijst wordt uitgegeven; en, wat belangrijker is, totdat men zich de volle en juiste betekenis van de daarin gebruikte termen volkomen eigen heeft maakt.

nooit de betekenis gehad die er in latere tijden aan werd toegekend. De brahmanen pasten uit eigenbelang die leer op zichzelf toe, terwijl met 'brahman' allegorisch het zevende beginsel in de mens werd bedoeld, zijn onsterfelijke monade en de essentie van het persoonlijke ego. Hij die in zichzelf het licht van parabrahman uitdooft, d.w.z. de band tussen het persoonlijke ego en de ātman verbreekt, en op die manier de toekomstige devachan-bewoner vernietigt, wordt daardoor een 'brahman-doder'. In plaats van door een deugdzaam leven en spirituele aspiraties de wederzijdse vereniging van buddhi en manas gemakkelijker te maken, veroordeelt hij door zijn eigen slechte handelingen elk atoom van zijn lagere beginselen om, door de magnetische affiniteit die is ontstaan door zijn hartstochten, aangetrokken te worden tot, en deel uit te maken van, de zich vormende lichamen van dieren. Dit is de echte betekenis van de leer van de metempsychose. Dit wil niet zeggen dat zo'n vermenging van menselijke deeltjes met dier- of plant-atomen als zodanig een persoonlijke straf betekent, want dat is natuurlijk niet het geval. Maar het is een oorzaak die in het leven is geroepen, waarvan de gevolgen zich kunnen manifesteren tijdens de volgende wedergeboorten, tenzij de persoonlijkheid wordt vernietigd. Anders zullen ze langs de cyclus van wedergeboorten voortgaan van oorzaak tot gevolg, waarbij elk gevolg op zijn beurt weer een oorzaak wordt, en de impuls die eenmaal is gegeven zal pas op de drempel van pralaya zijn uitgeput. Maar meer hierover later.

Ondanks hun esoterische betekenis worden de woorden van zelfs de grootste en edelste van alle adepten, Gautama Boeddha, op dezelfde manier verkeerd begrepen, verwrongen en belachelijk gemaakt. Het hīnayāna, dat de laagste vorm van de transmigratieleer van de boeddhisten bevat, wordt evenmin begrepen als het mahāyāna met de hoogste vorm ervan, en Śākyamuni, de wijste van alle wijzen van de wereld, wordt beschuldigd van dwaas bijgeloof omdat hij eens tegen zijn bhikkhu's de opmerking zou hebben gemaakt, terwijl hij op een bezem wees, dat 'die eens een leerling was geweest, die naliet om de raadskamer schoon te maken', en nu als een bezem (!) in de wereld was gekomen. Waarom probeert men niet de ware betekenis van een figuurlijke uitspraak te weten te komen voordat men beschuldigingen uit? Waarom zouden we de spot met iets drijven voor we het begrijpen? Is dat wat we magnetische effluvia noemen iets, een stof, of een substantie – hoewel onzichtbaar en onweegbaar – of niet?

Als de geleerde schrijvers van *The Unseen Universe* er bezwaar

tegen maken om licht, warmte en elektriciteit als onweegbare zaken te beschouwen, en aantonen dat elk van deze verschijnselen evenveel recht als de stof heeft om als een objectieve werkelijkheid te worden beschouwd – dan is ons recht nog veel groter om het mesmerische of magnetische fluïdum dat van mens naar mens stroomt en zelfs van de mens naar zogenaamd onbezielde voorwerpen, als zodanig te beschouwen. Het is niet voldoende om te zeggen dat dit fluïdum een soort moleculaire energie is, zoals bijvoorbeeld warmte, want het is heel veel meer. Men zegt dat telkens wanneer zichtbare energie in moleculaire energie wordt omgezet er warmte vrijkomt, en ze kan worden uitgestraald door elke stof die is samengesteld uit slapende atomen of zogenaamd anorganische stof, terwijl het magnetische fluïdum dat uit een levend menselijk lichaam stroomt het *leven zelf is*.

Wanneer een mens in blinde woede ontsteekt, werpt hij in feite levensatomen van zich af zonder zich ervan bewust te zijn, hoewel hij het even succesvol doet als een magnetiseur die zulke atomen bewust, en geleid door zijn wil, van zichzelf op een of ander voorwerp overbrengt. Laat iemand toegeven aan hevige emotie, zoals woede, verdriet of wat dan ook, als hij onder of bij een boom staat, of een steen aanraakt, en duizenden jaren later zal iedere gewone psychometrist diegene zien en zijn gevoelens gewaarworden op basis van een stukje van die boom of steen die hij had aangeraakt. Houd een of ander voorwerp in uw hand en het zal doortrokken raken van uw levensatomen, die ieder moment in ons leven worden afgegeven en opgenomen, veranderd en overgebracht. Dierlijke warmte is niets anders dan een hoeveelheid levensatomen in moleculaire beweging.

Men hoeft niet over de kennis van een adept te beschikken, maar eenvoudig over de natuurlijke gave van een goede helderziende, om ze heen en weer te zien stromen van de mens naar een voorwerp en omgekeerd als een flikkerend blauwachtig licht. Waarom zou het niet zo kunnen zijn dat een bezem gemaakt van een struik, die hoogstwaarschijnlijk bij het gebouw groeide waar de luie leerling woonde, een struik die hij misschien vaak had aangeraakt als hij door zijn luiheid en zijn tegenzin om zijn plicht te doen een boze bui had, waarom zou er niet een hoeveelheid van zijn levensatomen zijn overgebracht naar het materiaal van de toekomstige bezem en dan daarin worden herkend door Boeddha, dankzij zijn bovenmenselijke (niet *bovennatuurlijke*) vermogens? De werkingen van de natuur bestaan altijd uit lenen en weer teruggeven. Een materialistische scepticus vat echter alles op naar

de letter. De christelijke oriëntalisten die lachen om dit verhaal met leringen van Boeddha, willen we uitnodigen om het te vergelijken met een passage in de evangeliën – de leer van Jezus.

Op de vraag van zijn discipelen: 'Hoe komt het dat hij blind was toen hij werd geboren? Heeft hij gezondigd of zijn ouders?' – luidde het antwoord: 'Hij niet en zijn ouders ook niet, maar Gods werk moet door hem zichtbaar worden.'[1]

De bewering van Gautama heeft, althans voor iedere occultist, een wetenschappelijke filosofische betekenis, al is dat niet het geval voor niet-ingewijden; terwijl het antwoord (waarschijnlijk eeuwen later)[2] dat de stichter van het christendom in de mond is gelegd door zijn overijverige en onwetende biografen, niet eens die esoterische betekenis heeft die veel van de gezegden van Jezus kenmerkt. Deze zogenaamde lering is een onnodige en lasterlijke belediging van hun eigen God, die, zoals duidelijk blijkt, inhoudt dat de godheid een onschuldig mens tot de kwelling van levenslange blindheid heeft verdoemd om te kunnen genieten van zijn machtsvertoon. Dan zou men evengoed kunnen beweren dat Christus de 39 geloofsartikelen [van de Church of England] had opgesteld!

Tot slot van ons al veel te lange antwoord vermelden we nog dat de 'lagere beginselen' die in de voetnoot worden genoemd, het 1ste, 2de en 3de zijn. Daartoe kan het kāmarūpa niet behoren, want dit 'rūpa' behoort tot de middelste, niet tot de lagere beginselen. En met betrekking tot de volgende vraag van onze correspondent: 'groeperen de atomen van deze [het 4de en 5de beginsel] zich ook opnieuw, na verschillende transmigraties te hebben doorgemaakt, om zo weer het 4de en lagere 5de beginsel van de volgende incarnatie te vormen?' – antwoorden we: 'ja, dat is het geval.'

Deze laatste vraag was juist de aanleiding waarom we de leer van de 'levensatomen' zo uitvoerig hebben besproken, en om zo nog een waardevolle aanwijzing te geven. Maar op dit moment mogen we niet verder erop ingaan.

---

[1] *Joh*. 9:2-3.

[2] En waarschijnlijk door of onder de bezielende invloed van Irenaeus – omdat de zin in het 4de evangelie wordt aangetroffen, het *Evangelie van Johannes*, dat in de tijd van zijn onenigheid met de gnostici nog niet bestond.

Enkele vragen naar aanleiding van Sinnetts *Esoteric Buddhism*[1]

[‘Some inquiries suggested by Mr. Sinnett’s *Esoteric Buddhism*’, *The Theosophist*, september 1883, blz. 295-310, oktober 1883, blz. 3-10, november 1883, blz. 35-44; *CW* 5:139-262]

Het doel van dit schrijven is om bepaalde vragen voor te leggen die bij enkele Engelse lezers van *Esoteric Buddhism* zijn opgekomen. We hadden het grote voordeel dat we Sinnett zelf veel voor ons duistere punten hebben horen uitleggen; en met zijn instemming vragen we nu dat zoveel licht als is toegestaan wordt geworpen op enkele problemen die voor ons nog onopgelost zijn gebleven. We hebben geen vragen gesteld over onderwerpen waarvan we weten dat de adepten daarover geen verdere vragen mogen beantwoorden, en we hopen dat onze problemen een oplossing waardig geacht zullen worden, omdat we van onze kant het onderwerp hebben benaderd met de oprechte wens zo dicht mogelijk bij de waarheid te komen.

We beginnen dan met enkele voor de hand liggende *wetenschappelijke* problemen:

1. Wordt de neveltheorie, zoals ze in het algemeen wordt opgevat, door de adepten verworpen? De beurtelingse ontwikkeling vanuit de massa van de zon van planeten, waarvan sommige zichtbaar en zwaar zijn, en andere onzichtbaar – en ogenschijnlijk zonder gewicht, omdat ze geen invloed hebben op de beweging van de zichtbare planeten – vinden we moeilijk te begrijpen.

2. Verder schijnt de tijdsduur van het manvantara zelfs van één planeetketen, laat staan van alle zeven, de te verwachten tijd waarin de zon haar warmte kan vasthouden, ver te overschrijden, indien ze slechts een afkoelende massa is die geen belangrijke warmtetoename van buitenaf verkrijgt. Hebben de adepten een andere opvatting over het handhaven van de warmte van de zon?

---

[1] Omdat de hier gestelde vragen van groot belang zijn, moeten ze uitvoerig worden beantwoord: kritische vragen over de huidige wetenschap en geschiedenis kunnen niet in enkele regels worden afgedaan. De antwoorden zullen daarom in afleveringen verschijnen. – Red. *Theosophist*

3. De verschillende rassen die elkaar op aarde opvolgen, zouden van elkaar gescheiden zijn door grote rampen, waaronder het verzinken van continenten een belangrijke plaats inneemt. Wordt er bedoeld dat dit verzinken zo plotseling en onvoorzien gebeurt dat daarbij hele volkeren in een uur tijd worden weggevaagd? Zo niet, hoe komt het dan dat er geen waarneembare sporen zijn achtergelaten door die hoge beschavingen zoals ze in het verleden zijn beschreven? Neemt men aan dat onze huidige Europese beschaving met al haar vertakkingen over de hele aardbol door een overstroming of grote brand kan worden vernietigd, waarna er op aarde nog steeds leven bestaat? Zijn onze bestaande wetenschappen en talen gedoemd te verdwijnen? Of waren alleen de eerste rassen zo grondig van elkaar gescheiden?

4. De maan zou het toneel zijn van een leven dat nog dieper in de stof gedompeld is dan het leven op aarde. Leven er daar dan stoffelijke organismen? Zo ja, hoe kunnen die dan bestaan zonder lucht en water, en hoe komt het dat met onze telescopen geen sporen van hun activiteit worden waargenomen? We zouden graag een vollediger verslag hebben over de opvattingen van de adepten over de maan, want er is al zoveel bekend over haar stoffelijke toestand, dat verdere gegevens hierover veel gemakkelijker kunnen worden ingepast dan die over (bijvoorbeeld) volledig onzichtbare planeten.

5. Wordt de uitdrukking 'een mineraalmonade' door de adepten goedgekeurd? Zo ja, in welk verband staat dan de monade tot het atoom, of de molecule, van de gangbare wetenschappelijke hypothese? Wordt elke mineraalmonade uiteindelijk een plantenmonade, en dan ten slotte een mens? We richten ons nu op enkele *historische* bezwaren, en zouden het volgende willen vragen:

6. Is er geen sprake van enige verwarring in de brief, geciteerd op blz. 62 van *Esoteric Buddhism*,[1] waarin wordt gezegd dat de 'oude Grieken en Romeinen' Atlantiërs zijn geweest? De Grieken en Romeinen waren ongetwijfeld Indo-Europeanen, evenals de adepten en wijzelf; hun taal was immers zogezegd een overgangsvorm van het Sanskriet naar de moderne Europese talen.

7. De geboorte van Boeddha wordt (op blz. 141) geplaatst in het jaar 643 v.Chr. Is dat jaartal volgens de adepten zonder twijfel juist? Hebben ze een opvatting over de pas ontdekte inscripties van Aśoka (zoals die worden weergegeven door generaal A. Cunningham, *Corpus*

[1] Bladzijdenummers verwijzen naar de 1ste editie hiervan uit 1883.

Inscriptionum Indicarum, deel 1, blz. 20-3), op basis waarvan Barth (*Religions of India*, blz. 106) beweert dat Boeddha's overgang naar nirvāṇa plaatsvond in ongeveer 476 v.Chr., en hij dus zou zijn geboren in 556 v.Chr.? Het zou bijzonder interessant zijn als de adepten een schets zouden willen geven, al is die nog zo kort, van de geschiedenis van India in die eeuwen met de juiste data.

8. Voor Śaṅkarāchārya wordt door de oriëntalisten verschillende jaartallen opgegeven, maar altijd *na* Christus. Barth, bijvoorbeeld, plaatst hem in ongeveer 788 n.Chr. In *Esoteric Buddhism* laat men hem bijna onmiddellijk op de Boeddha volgen (blz. 149). Kan dit verschil worden verklaard? Wordt de leer van Śaṅkarāchārya niet altijd gerangschikt onder die van de Vaishṇava's? En wordt evenzo Gauḍapāda niet tot de Śaiva's gerekend, en veel later gedateerd dan in *Esoteric Buddhism*? We zouden dit graag verder willen onderzoeken, maar denken dat het beter is om af te wachten of de adepten bereid zijn enkele duistere punten in de Indiase religieuze geschiedenis op te helderen. Hierover moeten ze volgens ons zeker kennis bezitten die zonder enig risico aan lekenonderzoekers kan worden gegeven.

We komen nu bij enkele punten die buiten het gebruikelijke terrein van wetenschap of geschiedenis liggen, maar waarover we graag, zo mogelijk, iets meer zouden willen weten.

9. We zouden ons graag een duidelijker begrip vormen van de aard van het subjectieve contact met door ons geliefde zielen in devachan. Zeg bijvoorbeeld dat ik sterf en op aarde enkele jonge kinderen achterlaat. Blijven die kinderen in devachan voor mijn bewustzijn aanwezig als kinderen? Verbeeld ik me dat ze zijn gestorven toen ik stierf? Of verbeeld ik me alleen maar dat ze volwassen zijn, zonder hun levensgeschiedenis te kennen? Of mis ik ze in devachan totdat ze werkelijk sterven, en hoor ik dan van hen hun levensgeschiedenis zoals die vanaf mijn dood tot die van hen is verlopen?

10. We begrijpen niet helemaal hoe ver de herinnering reikt die in verschillende stadia van de vooruitgang van de ziel wordt bereikt. Herinneren de adepten, die, naar we aannemen, gelijkstaan met mensen uit de zesde ronde, zich al hun vroegere incarnaties? Verkrijgen alle zielen die tot in de zesde ronde blijven leven dit vermogen tot herinnering? Of gaat men zich in het devachan aan het einde van elke ronde alle devachans, of alle incarnaties, herinneren die in die ronde hebben plaatsgevonden? Brengt die herinnering ook de macht met zich mee om de toekomstige incarnaties zo te regelen dat men in gezelschap blijft

van een geliefde ziel of van een groep zielen?

We hebben nog veel meer vragen, maar we willen ons niet te veel opdringen. Ik zal hier besluiten met de opmerking die het meest wordt gemaakt als we met Engelse vrienden spreken over de adepten. We constateren dat onze vrienden niet vaak vragen om zogenaamde *wonderen* om de echtheid van de vermogens van de adepten te bewijzen, maar ze vragen waarom de adepten ons niet een bewijs willen leveren – niet noodzakelijkerwijs van het feit dat ze veel verder zijn gevorderd dan wij – maar dat hun kennis ten minste gelijkstaat met de onze op de bekende en duidelijke weg die de westerse wetenschap voor zichzelf heeft gebaand. Enkele treffende opmerkingen over scheikunde – de aankondiging van een nieuwe elektriciteitswet die we experimenteel kunnen bewijzen – een of andere mededeling zoals deze, zeggen onze gesprekspartners, zou de aandacht trekken, eerbied afdwingen, en een gewicht en prestige verlenen aan de hogere leringen die deze niet snel zullen verkrijgen zolang ze volledig oncontroleerbare gebieden betreffen.

Dankbaar erkennen we de heel aanvaardbare keuze die de adepten hebben gedaan, door Sinnett als middelaar te nemen tussen hen en ons. Ze hadden nauwelijks iemand kunnen kiezen die meer verwant is aan onze westerse denkwijze – zowel wat betreft de helderheid van zijn schrijfstijl, als zijn goede woordkeus of de ernstige oprechtheid van zijn overtuigingen. Omdat ze tot dusver op zo'n weloverwogen manier tegemoet zijn gekomen aan onze bijzondere behoeften, kunnen we slechts hopen dat ze hun onderricht nog verder zullen kunnen aanpassen aan de vereisten van het westerse denken.

Een Engels lid van de TS[1]

Londen, juli 1883

Antwoord aan een Engels lid van de TS

Het werk dat met *Fragments* werd begonnen, had aanvankelijk niet de bedoeling om de wetenschappelijke problemen van de kosmische evolutie zo volledig te behandelen als nu schijnt te worden verwacht. De lezers van dit tijdschrift was duidelijk beloofd, zoals Sinnett heel

[1] Noot vert.: Dit is F.W. Myers, lid van de Psychical Research Society en lid van de London Lodge van de TS.

goed weet, om een schets te geven van de esoterische leringen – meer niet. Er zou heel wat worden gegeven, maar nog veel meer worden achtergehouden, vooral uit de kolommen van een tijdschrift dat een breed publiek bereikt.

Deze schijnbare onwil om de wereld deelgenoot te maken van enkele natuurgeheimen die in het bezit kunnen zijn gekomen van enkelen, komt voort uit heel andere oorzaken dan die er gewoonlijk aan worden toegeschreven. Het is niet uit EGOÏSME dat er een Chinese muur wordt opgericht tussen de occulte wetenschap en zij die er meer over zouden willen weten, zonder daarbij onderscheid te maken tussen de gewone nieuwsgierige leek en de oprechte, vurige zoeker naar waarheid. Zij die dat denken, hebben het mis en zijn onrechtvaardig; een handelwijze die nodig wordt geacht door een vooruitziende universele menslievendheid, schrijven ze toe aan onverschilligheid voor het welzijn van anderen. Ze beschuldigen de bewaarders van verheven, hoewel lang miskende, fysieke en spirituele waarheden ervan die ver buiten het bereik van mensen te houden. Het onvermogen om ze te bemachtigen ligt in feite geheel bij de zoekers.

De hoofdreden voor die terughoudendheid – althans wat de geheimen van de natuurwetenschappen betreft – moet, naast vele andere redenen, in een heel andere richting worden gezocht.[1] Ze berust volledig op de *onmogelijkheid* om iets over te dragen waarvan de aard in het huidige ontwikkelingsstadium van de wereld het bevattingsvermogen van de onderzoekers te boven gaat, hoe verstandig en hoe wetenschappelijk geschoold laatstgenoemden ook zijn. Dit enorme probleem wordt nu uitgelegd aan de weinigen die *Esoteric Buddhism* niet alleen hebben gelezen, maar ook de verschillende daarin behandelde occulte axioma's hebben bestudeerd en *begrepen*. We kunnen gerust zeggen dat de gewone lezer hiervan zelfs geen flauw idee heeft, en dat het aanleiding zal vormen – nee, al heeft gevormd – voor allerlei laster.

---

[1] Het is onnodig onze correspondent eraan te herinneren dat wat hier gezegd wordt, alleen geheimen betreft die, als ze worden onthuld, niet als wapen tegen de mensheid in het algemeen of tegen individuen kunnen worden gebruikt. Zulke geheimen zouden alleen aan een aangenomen en jarenlang beproefde chela en tijdens zijn opeenvolgende inwijdingen kunnen worden gegeven; de mensheid als geheel moet eerst volwassen worden – wat pas tegen het begin van haar zesde ras zal gebeuren – voordat zulke mysteries veilig aan haar kunnen worden onthuld. Het vril is niet helemaal een fictie, zoals sommige chela's en zelfs 'leken-chela's' weten.

Het komt eenvoudig doordat de geleidelijke ontwikkeling van de zeven beginselen en de fysieke zintuigen van de mens *moet* samenvallen en parallel verlopen met de ronden en wortelrassen. Ons *vijfde* ras heeft tot dusver slechts zijn *vijf* zintuigen ontwikkeld: Terwijl het kāma- of wil-beginsel van de 'vierde-ronders' al dat stadium van zijn evolutie heeft bereikt waarin de automatische handelingen, de ongerichte instincten en impulsen van zijn jeugd en jonge jaren, in plaats van prikkels van buitenaf te volgen, wilshandelingen zullen zijn geworden die voortdurend in samenwerking met het denken (manas) worden bepaald, en zo van ieder mens van dat ras op aarde *een vrije entiteit*, een *volledig* verantwoordelijk wezen zullen maken – nadert de kāma van ons nauwelijks volwassen *vijfde* ras dat stadium maar langzaam.

Wat het zesde zintuig van ons huidige ras betreft, dit is nog nauwelijks aan de bodem van zijn stoffelijkheid ontsproten. Het is daarom hoogst onredelijk om van de mensen van het 5de ras te verwachten dat ze de aard en de essentie zullen begrijpen van dat wat pas door het 6de ras – laat staan het 7de – volledig kan worden aangevoeld en waargenomen – d.w.z. om uitsluitend met behulp van onze huidige beperkte zintuigen het rechtmatige resultaat van de evolutie en verworvenheden van de toekomstige rassen te kunnen ervaren. De uitzonderingen op deze bijna universele regel zijn tot nu toe slechts voorgekomen in enkele zeldzame gevallen van mensen die constitutioneel abnormaal vroeg zijn ontwikkeld; of in gevallen waarin enkelen door een vroegtijdige scholing en bijzondere methoden, waardoor het niveau van de 5de ronders wordt bereikt, naast de natuurlijke gave van eerstgenoemden hun zesde zintuig (door bepaalde occulte methoden) volledig hebben ontwikkeld, en in nog zeldzamer gevallen hun zevende. Als voorbeeld van eerstgenoemde groep kunnen we de zieneres van Prevorst noemen: een vóór haar tijd geboren wezen, met een zeldzaam vroege ontwikkeling, dat zich moeilijk aan de haar omringende atmosfeer kon aanpassen, en daarom een altijd sukkelende en ziekelijke martelares werd. Graaf Saint-Germain is een voorbeeld van de andere categorie.

De spirituele evolutie van de mens houdt gelijke tred met zijn antropologische en fysiologische ontwikkeling. Voor zijn spirituele evolutie is zuiver intellectuele groei vaak meer een belemmering dan een hulp. Een voorbeeld: stralende stof – 'de vierde toestand van de stof' – is nog maar nauwelijks ontdekt, en niemand – de uitstekende onderzoeker zelf niet uitgezonderd – heeft tot nog toe enig idee van haar volledige strekking,

haar mogelijkheden, haar verband met de natuurverschijnselen, of zelfs haar betekenis voor de meest raadselachtige wetenschappelijke vraagstukken. Hoe kan een 'adept' proberen de onjuistheid aan te tonen van veel van wat in de nevel- en zonnetheorieën wordt gezegd, wanneer hij zijn standpunt alleen met succes zou kunnen bewijzen door een beroep te doen op, en gebruik te maken van, het bewustzijn van dat zesde zintuig dat een fysicus zich niet kan voorstellen? Is dat niet duidelijk?

De belemmering is dus niet dat de adepten 'geen vragen mogen beantwoorden', maar veeleer de persoonlijke, huidige beperkingen van de zintuigen van de gemiddelde mens en zelfs van de wetenschapper. Het is daarom onverstandig en zelfs schadelijk, want voorbarig, om een verklaring te geven van iets wat gelijk als een fysieke onmogelijkheid en het resultaat van hallucinatie zou worden verworpen. Als gevolg van zulke problemen is het streng verboden om – behalve in uitzonderingsgevallen – paranormaal fysieke verschijnselen teweeg te brengen.

En nu vraagt men de 'adepten' om zich te bemoeien met de astronomie – een wetenschap die van alle takken van menselijke kennis de nauwkeurigste en wiskundig zuiverste gegevens heeft opgeleverd, waarop de wetenschappers terecht trots zijn! Het is waar dat over het geheel genomen de astronomie grotere successen heeft behaald dan de meeste andere wetenschappen. Maar al heeft ze vaak de strevende en dorstende geest van de mens en zijn edele verlangen naar kennis (voornamelijk over de stof) bevredigd, toch heeft ze steeds gelachen om zijn onbeduidende pogingen om de grote geheimen van de oneindigheid alleen met behulp van mechanische instrumenten te bemachtigen.

Terwijl de spectroscoop heeft aangetoond dat aardse en sterrenstof vermoedelijk overeenkomen, zijn de scheikundige werkingen die eigen zijn aan de in verschillende ontwikkelingsstadia verkerende hemellichamen nog niet ontdekt, en evenmin is bewezen dat ze identiek zijn aan de werkingen die op onze eigen planeet worden waargenomen. Op dit punt kan de esoterische psychologie van nut zijn. Maar welke wetenschappers zouden erin toestemmen om haar te vergelijken met hun eigen werk? Wie van hen zou de grotere waarde en betrouwbaarheid erkennen van de kennis van de adepten ten opzichte van hun eigen hypothesen, wanneer ze van hun kant aanspraak kunnen maken op de wiskundige juistheid van hun deductieve redeneringen, gebaseerd op de veronderstelde feilloze nauwkeurigheid van de moderne instrumenten; terwijl de adepten slechts aanspraak kunnen maken op hun kennis van de diepste essentie van de stof, waarmee ze eeuwen-

lang hebben gewerkt, en die heeft geleid tot de verschijnselen die werden teweeggebracht.

Hoezeer ook wordt benadrukt dat een deductieve bewijsvoering – afgezien van het feit dat ze een onvolledig syllogistische vorm is – vaak in strijd kan zijn met de feiten, en dat hun beweringen misschien niet altijd juist zijn, hoewel de predicaten van hun conclusies correct schijnen te zijn afgeleid, men zal niet erkennen dat de spectraalanalyse de mindere is van zuiver spiritueel onderzoek. Ook zal de wetenschapper niet voor hij zijn zesde zintuig heeft ontwikkeld, de onjuistheid van zijn theorieën over het zonnespectrum toegeven, tenzij hij, althans in zekere mate, zijn uitgesproken voorliefde voor voorwaardelijke en disjunctieve syllogismen, die tot eeuwige dilemma's leiden, afzweert.

Op dit moment denken de 'adepten' dat er niet veel aan te doen is. Als deze onzichtbare en onbekende leken zich met de uitspraken van de Royal Society zouden gaan bemoeien – laat staan deze openlijk tegenspreken – dan zouden minachting en bespotting, gevolgd door beschuldigingen van absolute onbekendheid met de eerste basisbeginselen van de moderne wetenschap, hun enige beloning zijn; terwijl zij die aan hun 'fantasieën' het oor zouden lenen, onmiddellijk zouden worden afgeschilderd als voorbeelden van de 'licht gestoorden' van deze eeuw. Tenzij de leden van de Royal Society onmiddellijk in de grote mysteriën zouden kunnen worden ingewijd, en dat verheven gezelschap zonder de gebruikelijke voorbereidingen of training op *wonderbaarlijke* wijze met dat vereiste zesde zintuig kon worden begiftigd, vrezen de adepten dat het een nutteloze onderneming zou zijn. Voor een eerste poging hebben laatstgenoemden meer dan genoeg gegeven, al leek het maar weinig.

De reeks martelaren voor de grote universele waarheden is nooit onderbroken geweest; en de lange rij bekende en onbekende figuren die hebben geleden, te beginnen met Galileo, eindigt nu met Zöllner. Is de wereld van de wetenschap zich bewust van de werkelijke oorzaak van de voortijdige dood van Zöllner? Wanneer de vierde dimensie van de ruimte een wetenschappelijke werkelijkheid zal zijn geworden, zoals de vierde toestand van de stof, wordt door een dankbaar nageslacht voor hem misschien een standbeeld opgericht. Maar dit zal hem niet terugbrengen, evenmin als het de dagen en maanden van psychische strijd zal uitwissen die de ziel van dit intuïtieve, verziende en bescheiden genie hebben gekweld, die zelfs na zijn dood de ezelstrap zou ontvangen door in een verkeerd daglicht te worden gesteld en in het

openbaar van krankzinnigheid te worden beschuldigd.

Tot dusver kon de astronomie slechts met het onzekere hulpmiddel van de analogie tasten tussen licht en duisternis. Ze heeft de fysieke beweging en de banen van de hemellichamen teruggebracht tot wiskundig nauwkeurig beschreven feiten – meer niet. Tot dusver heeft ze niet met enige zekerheid de fysieke samenstelling van de zon, de sterren of zelfs van komeetstof kunnen vaststellen. Over laatstgenoemde schijnt ze niet méér te weten dan wat 5000 jaar geleden door de officiële astronomen van het oude Chaldea en Egypte werd onderwezen, namelijk dat ze etherisch is, omdat ze de stralen van sterren en planeten zonder enige merkbare belemmering doorlaat. Vraag de moderne scheikundige of deze stof op een of andere manier in verband staat met of verwant is aan die van de waarneembare gassen waarmee hij bekend is, of aan één van de vaste elementen van zijn scheikunde. Het vermoedelijke antwoord zal maar heel weinig kunnen bijdragen om de verwarring in de wereld weg te nemen, omdat komeetstof, ondanks alle hypothesen, zelfs niet de gewone adhesie of scheikundige affiniteit blijkt te bezitten.

De reden hiervoor is heel eenvoudig. De waarheid zou langgeleden aan de onderzoekers duidelijk moeten zijn geworden, omdat onze kleine wereld (ook al werd ze herhaaldelijk door de langharige en bebaarde reizigers, gehuld in de vluchtige sluier van hun staarten, bezocht, en op andere manieren met die stof in aanraking gebracht) niet met stikstof werd overladen, noch overmatig door een waterstof werd overspoeld, noch door te veel zuurstof merkbaar werd beïnvloed. Volgens de adepten heeft de essentie van komeetstof *heel andere schei- of natuurkundige eigenschappen dan die de grootste schei- en natuurkundigen van de wereld bekend zijn* – ondanks alle recente hypothesen, die het tegendeel beweren. Vóór de werkelijke aard van de oudere voortbrengselen van mūlaprakriti aan het licht is gebracht, zal Crookes de stof in de *vijfde* of *extra* stralende toestand, enz., moeten ontdekken.

Dus, hoewel de astronomen wonderen hebben verricht om de zichtbare betrekkingen tussen de hemellichamen van de ruimte te verklaren, hebben ze niets geleerd over hun innerlijke samenstelling. Hun wetenschap heeft hen niet dichter bij dit innerlijke mysterie gebracht dan die van de geoloog, die ons alleen maar iets kan vertellen over de bovenste aardlagen, en die van de fysioloog, die zich tot dusver slechts met de uiterlijke mens, of het sthūlaśarīra, heeft kunnen bezighouden. De occultisten hebben op de misvatting gewezen, en ze blijven dat doen, die de essentie naar zijn uiterlijke manifestaties beoordeelt, het diepste

wezen van het levensbeginsel naar de circulatie van het bloed, het denkvermogen naar de grijze hersenstof en de fysieke samenstelling van zon, sterren en kometen naar onze aardse scheikunde en de stof van onze eigen planeet. Geen microscopen, spectroscopen, telescopen, fotometers of andere fysieke instrumenten kunnen ooit worden gericht op de hoogste beginselen van de macro- of microkosmos, en ook het māyāvirūpa van beide zal zijn mysterie niet aan het fysieke onderzoek prijsgeven. Spiritueel onderzoek en psychische waarneming zijn daarvoor de enige geschikte middelen.

We moeten bij alles naar analogie te werk gaan, dat is zeker. Maar toch zullen de oprechte wetenschappers snel moeten inzien dat het niet voldoende is een paar sterren te onderzoeken – als het ware een handvol zand langs de rand van de oeverloze kosmische oceaan – om daaruit te concluderen dat deze sterren dezelfde zijn als alle andere – waaronder onze aarde; en dat ze, omdat hun telescopen een heel sterk vergrotend vermogen hebben bereikt, en een gebied hebben gepeild dat maar een heel klein deel van de ruimte beslaat, vergeleken bij wat er overblijft, daarom het onderzoek naar alles wat er zelfs binnen die beperkte ruimte bestaat nog niet hebben voltooid. Want in feite hebben ze dat helemaal niet gedaan. Ze hebben slechts een vluchtige blik kunnen slaan op wat voor hen *met hun beperkte gezichtsvermogen* onder de huidige omstandigheden zichtbaar wordt gemaakt. En zelfs wanneer dat door 100 keer zo sterke telescopen als die van Lord Rosse of de nieuwe Lick Sterrenwacht zou worden geholpen, zou dit de zaak niet veranderen.

Geen fysiek instrument zal ooit de astronomen helpen om die enorme afstanden af te tasten waarvan die van Sirius – die een kleine 209.370.000.000.000 km afstaat van de buitengrens van de atmosfeer, of zelfs die van α Capella die nog eens een kleine 475.225.000.000.000[1] km verderop ligt – hen een vage indruk kan geven, zoals ze maar al te goed weten. Want, ook al is een adept niet in staat de grenzen van het zonnestelsel lichamelijk (d.w.z. in zijn astrale vorm) te overschrijden, toch *weet* hij dat er ver buiten het bereik van de telescoop stelsels na stelsels zijn, en in vergelijking met het kleinste van deze stelsels lijkt dat van Sirius op een atoom stof in de grote

[1] De cijfers zijn ontleend aan de wiskundige berekeningen van de exoterische westerse astronomie. Op een gegeven moment toont de esoterische astronomie misschien de onjuistheid ervan aan.

Shamowoestijn. Het oog van de astronoom, die denkt dat hij ook het bestaan van die stelsels kent, heeft echter nooit daarop gerust, heeft zelfs nooit die spectrale flits ervan opgevangen – schimmig en vaag als de onsamenhangende droom van iemand die sluimert – die hij af en toe van andere stelsels heeft waargenomen, en toch gelooft hij werkelijk de ONEINDIGHEID te hebben gepeild! Niettemin zijn deze onmetelijk verre werelden voor het spirituele oog van de *astrale* astronoom net zo helder en dichtbij als een nabijgelegen bedje madeliefjes voor het oog van een botanicus.

Al zijn de 'adepten' van de huidige generatie niet in staat de niet-ingewijde astronoom te helpen door de diepste essentie of zelfs maar de stoffelijke samenstelling van ster en planeet te verklaren – want, omdat de Europese wetenschap tot nu toe niets weet over het bestaan van zulke substanties of beter gezegd over hun verschillende stadia of toestanden, heeft ze daarvoor geen geschikte termen, en kan ze zich door geen enkele beschrijving een juist beeld daarvan vormen – ze kunnen misschien wel bewijzen wat deze stof *niet is*, en dit is voor alle huidige doeleinden meer dan genoeg. De op één na beste manier om te leren wat waar is, is door vast te stellen wat *niet* waar is.

Na zo op enkele algemene bezwaren te zijn vooruitgelopen, en aan de verwachtingen een grens te hebben gesteld, omdat het niet nodig is om voor 'Een Engels lid van de TS' een waas van mysterie op te werpen, kunnen we zijn vragen gedeeltelijk beantwoorden. Door het ontkennende karakter van de antwoorden wordt een scheidslijn getrokken tussen de opvattingen van de adepten en die van de westerse wetenschap die tenminste enkele nuttige wenken oplevert.

Vraag 1

Verwerpen de adepten de neveltheorie?

Nee; ze verwerpen haar algemene stellingen niet, en ontkennen ook niet dat de wetenschappelijke hypothesen de waarheid benaderen. Ze ontkennen alleen dat de huidige theorieën volledig zijn, en ze ontkennen ook dat de vele oude 'verworpen' theorieën die elkaar deze eeuw zo snel hebben opgevolgd, volkomen onjuist zijn.

Terwijl ze bijvoorbeeld met Laplace, Herschel en anderen ontkennen dat de veranderlijke lichtvlekken die tegen de nevelachtige achtergrond van de melkweg zijn waargenomen in geen geval tot

verafgelegen werelden in wording behoren, en het met de moderne wetenschap eens zijn dat ze niet veroorzaakt worden door een verzameling vormloze stof, maar eenvoudig tot reeds gevormde 'sterren'-hopen behoren, voegen ze niettemin eraan toe dat veel van zulke hopen, die volgens de astrofysici reeds ontwikkelde sterren en werelden zijn, in werkelijkheid slechts verzamelingen zijn van de verschillende materialen die gereed worden gemaakt voor toekomstige werelden. Deze schijnbaar volwassen werelden zijn als bakstenen van verschillende kwaliteit, vorm en kleur, die niet langer vormloze klei zijn, maar geschikte eenheden voor een toekomstige muur en elk moet een duidelijk eraan toegewezen plaats in het een of andere nieuwe gebouw innemen. De astronoom bezit geen middelen om hun betrekkelijke jonge leeftijd in te zien, behalve misschien door onderscheid te maken tussen de sterrenhopen met de gebruikelijke rondgaande beweging en onderlinge zwaartekracht, en die welke onregelmatige sterrenhopen worden genoemd en een heel grillig en veranderlijk uiterlijk hebben. Ze lijken willekeurig te zijn bijeengebracht en de wet van de symmetrie geweld aan te doen, waardoor ze elke observatie tarten, zoals de 5 M. Lyrae, 52 M. Cephei, Halter en enkele andere.

Voordat men dit nadrukkelijk probeert te weerspreken, of misschien gaat bespotten, zou het niet verkeerd zijn om de aard en het wezen vast te stellen van die andere 'tijdelijke' sterren, waarvan de periodiciteit, hoewel ze nooit werkelijk werd bewezen, tot nu toe niet in twijfel wordt getrokken. Wat zijn deze sterren die plotseling verschijnen in weergaloze luister en pracht, en even mysterieus als onverwacht verdwijnen zonder een spoor achter te laten? Waar komen ze vandaan? Waarheen verdwijnen ze? In de grote kosmische diepte – zeggen we. De schitterende 'baksteen' wordt gegrepen door de hand van de metselaar die door die universele architect wordt geleid, en die slechts vernietigt om weer op te bouwen. Ze heeft haar plaats in het kosmische bouwwerk gevonden en zal haar taak tot het laatste manvantarische uur volbrengen.

Een ander punt dat de 'adepten' nadrukkelijk ontkennen, is dat er in de hele zichtbare hemel ruimten bestaan zonder sterrenwerelden. Er zijn sterren, werelden en stelsels *binnen* zowel als *buiten* de voor de mens zichtbaar gemaakte stelsels, en zelfs *binnen onze eigen atmosfeer*, voor zover de natuurkundige weet. De 'adept' stelt in dit verband vast dat de orthodoxe, of zogenaamd officiële, wetenschap heel vaak het woord 'oneindigheid' gebruikt zonder er voldoende belang aan te

hechten; veeleer als beeldspraak dan als een term die een ontzagwekkende en heel mysterieuze werkelijkheid aanduidt.

Wanneer astronomen in hun rapporten spreken over het 'peilen van de oneindigheid', is zelfs de meest intuïtieve onder hen maar al te vaak geneigd te vergeten dat hij slechts de buitenste lagen van een klein gebied en zijn zichtbare diepten peilt, en erover spreekt alsof ze niet meer dan de kubieke inhoud van een bekende grootheid zijn. Dit is het rechtstreekse resultaat van de huidige opvatting over een driedimensionale ruimte. Binnenkort zal een vierdimensionale wereld aan de beurt zijn, maar het raadsel van de wetenschap zal altijd blijven bestaan, tot haar denkbeelden zich uitstrekken tot de natuurlijke dimensies van de zichtbare en onzichtbare ruimte – in haar zevenvoudige volledigheid.

'Het oneindige en het absolute zijn slechts benamingen voor twee tegengestelde dwaasheden van het menselijk (niet-ingewijde) denken'; en deze te beschouwen als de getransformeerde 'eigenschappen van de natuur – van twee in objectieve bevestigende termen omgezette subjectieve ontkennende termen', zoals Sir W. Hamilton het uitdrukt, betekent dat men niets weet over de oneindige mogelijkheden van de bevrijde menselijke geest, of van zijn eigenschappen, waarvan de voornaamste het vermogen is om *buiten* het gebied van onze aardse ervaring van stof en ruimte te treden. Zoals een absolute leegte hier *beneden* een onmogelijkheid is, evenzo is het een onmogelijkheid – *boven*. Maar onze moleculen, de hele kleine deeltjes van de leegte 'beneden', worden vervangen door het reuzenatoom van de oneindigheid 'boven'.

Als de vierdimensionale opvatting van de ruimte wordt aangetoond, kan dit leiden tot de uitvinding van nieuwe instrumenten voor het onderzoek van de uiterst dichte stof die ons omringt zoals een balletje pek bijvoorbeeld een vlieg zou kunnen omhullen, maar die we, omdat we niet al haar eigenschappen kennen – behalve die welke ze op onze aarde heeft – niettemin de heldere, de serene en de *transparante* atmosfeer noemen. Dit is niet slechts een handige manier van redeneren, maar eenvoudig occulte fysica, die nooit 'substantie' met 'krachtcentra' kan verwarren, om de terminologie van een westerse wetenschap te gebruiken die onbekend is met māyā. Binnen minder dan een eeuw zal de Royal Society, naast de telescopen, miscroscopen, micrografen en telefoons, een prijs moeten uitloven voor zo'n *etheroscoop*.

In verband met de nu behandelde vraag is het ook nodig dat 'een Engels lid van de TS' weet dat 'adepten' van de Goede Wet de zwaar-

tekracht verwerpen zoals deze nu wordt verklaard. Ze ontkennen dat de zogenaamde 'impact-theorie' de enig houdbare is in de hypothese over de zwaartekracht. Ze zeggen dat wanneer tot dusver alle door de natuurkundigen ondernomen pogingen om haar met de ether in verband te brengen, om de elektrische en magnetische werking op afstand te verklaren, volledig mislukt zijn, dit opnieuw komt omdat de mensheid niets weet over de primaire toestanden van de stof in de natuur en vooral niet over de werkelijke aard van de zonnestof. Omdat ze slechts geloven in de wet van de onderlinge elektromagnetische aantrekking en afstoting, zijn ze het eens met hen die tot de conclusie zijn gekomen dat 'universele zwaartekracht een zwakke kracht is' en niet eens een klein deel van de bewegingsverschijnselen kan verklaren.

In ditzelfde verband zien ze zich gedwongen erop te wijzen dat de wetenschap wel eens ongelijk kan hebben met haar onzorgvuldige veronderstelling van een middelpuntvliedende kracht, die noch een algemene, noch een consequente wet is. Om maar één voorbeeld te noemen: deze kracht kan de afgeplatte bolvorm van bepaalde planeten niet verklaren, want wanneer het uitstulpen van planetaire equators en het verkorten van hun poolassen, in plaats van alleen maar het resultaat te zijn van de machtige invloed van de elektromagnetische aantrekking van de zon, moeten worden toegeschreven aan de middelpuntvliedende kracht die 'in evenwicht wordt gehouden door een concentrische correctie van de eigen zwaartekracht van elke planeet, die door de draaiing om haar as wordt verkregen' – om de uitdrukkingswijze van de astronoom te gebruiken (die, al is ze noch erg duidelijk noch juist, toch kan dienen om de vele gebreken in het stelsel aan te tonen) – waarom is het dan zo moeilijk om een antwoord te vinden op het bezwaar dat de verschillen in omwentelingssnelheid aan de evenaar en de dichtheid van verschillende planeten lijnrecht in strijd zijn met deze theorie? Hoe lang zullen we zelfs grote wiskundigen de misvattingen nog zien steunen, die een duidelijke leemte moeten aanvullen!

De 'adepten' hebben nooit aanspraak gemaakt op hogere, of zelfs maar *enige*, kennis van de westerse astronomie en andere wetenschappen. Toch constateren ze, wanneer ze zich tot zelfs de meest elementaire leerboeken wenden die op scholen in India worden gebruikt, dat de middelpuntvliedende theorie van westerse oorsprong – niet *alles* kan verklaren. Dat deze zonder hulp geen verklaring kan geven voor het ontstaan van elke bol die is afgeplat aan de polen, en ook niet de

duidelijk blijkende problemen kan verklaren, zoals de relatieve dichtheid van sommige planeten. Hoe kan een berekening van de middelpuntvliedende kracht verklaren waarom bijvoorbeeld Mercurius, waarvan de omwentelingssnelheid maar 'ongeveer een derde van die van de aarde' en 'de dichtheid slechts ongeveer een vierde groter dan die van de aarde' zou zijn, een afplatting aan de polen zou hebben die *meer dan tien keer zo groot is als die van de aarde*? En waarom Jupiter, waarvan de omwentelingssnelheid aan de evenaar '27 keer zo groot zou zijn als, en de dichtheid slechts ongeveer een vijfde van, die van de aarde', een polaire afplatting zou hebben die 17 keer zo groot is als die van de aarde? Of waarom Saturnus, waar de middelpuntzoekende kracht moet worstelen met een snelheid aan de evenaar die 55 keer zo groot is als die van Mercurius, een polaire afplatting zou hebben die *maar drie keer* zo groot is als die van Mercurius?

Als kroon op de bovengenoemde tegenstrijdigheden vraagt men ons te geloven in de centrale krachten, zoals de wetenschap die leert, zelfs wanneer bekend is dat de stof aan de evenaar van de zon, met een snelheid aan de evenaar die meer dan vier keer zo groot is als die van de aarde, en met slechts ongeveer een vierde van de zwaartekracht van de stof aan de evenaar van de aarde, geen enkele neiging heeft vertoond om aan de zonne-evenaar uit te stulpen en ook niet de minste afplatting van de polen van de zon laat zien. Met andere en duidelijker woorden, de zon, waar de middelpuntvliedende kracht inwerkt op stof met maar een vierde van de dichtheid van de aarde, heeft helemaal geen polaire afplatting! Dit bezwaar wordt door meer dan één astronoom gemaakt, maar is, zover de 'adepten' weten, nooit door een bevredigende verklaring weggenomen.

Daarom beweren ze dat de grote wetenschappers van het Westen – die niets of bijna niets weten over komeetstof, middelpuntvliedende of middelpuntzoekende krachten, de aard van de nevelvlekken of de fysieke samenstelling van de zon, de sterren of zelfs van de maan – onvoorzichtig zijn door zo zelfverzekerd te spreken over de 'centrale massa van de zon', die planeten, kometen en wat al niet de ruimte in slingert. Omdat onze mening wordt gevraagd, zeggen we: dat hij alleen het *levens*beginsel ontwikkelt, de *ziel* van deze lichamen, en dat hij dit in ons kleine zonnestelsel *schenkt en terugontvangt*, als de 'universele levenschenker', het ENE LEVEN dat leven geeft en ontvangt in de oneindigheid en eeuwigheid; dat het zonnestelsel evenzeer de microkosmos van de ENE macrokosmos is, als de mens de microkosmos is vergeleken

Zon met zonnevlekken. © 2012, NASA/SDO.

met zijn eigen kleine zonnekosmos.

Welke bewijzen heeft de wetenschap? De zonnevlekken (een onjuiste benaming zoals zoveel andere)? Maar ze leveren niet méér bewijs voor de vastheid van de 'centrale massa' dan de stormwolken aantonen dat de atmosfeer daarachter een vaste massa is. Komt het door het ongelijkmatige oppervlak van het zonnelichaam met zijn schijnbare lichtgevende aspecten, dat dat lichaam 'een vaste massa, een donkere sfeer van stof' *schijnt* te zijn, 'opgesloten in een vurige gevangenis, een kleed van de felste vlammen?' Wij zeggen dat zich daarachter inderdaad een 'gevangene' bevindt, maar die tot nu toe nooit door enig *fysiek*, sterfelijk oog is waargenomen: wat we van hem mogen zien is slechts een gigantische *weerspiegeling*, een illusoir droombeeld van 'een soort zonne-aanhangsels', zoals Proctor het eerlijk noemt. Voordat we hierover meer zeggen, zullen we eerst de volgende vraag behandelen:

Vraag 2

Is de zon slechts een afkoelende massa?

Zo luidt de door de moderne wetenschap aanvaarde theorie; dit is niet wat de 'adepten' onderwijzen. Eerstgenoemde zegt dat de zon 'geen belangrijke warmtetoevoer van buitenaf verkrijgt'; laatstgenoemden antwoorden dat 'de zon die niet nodig heeft'. Hij is even onafhankelijk als dat hij uit zichzelf lichtgevend is; en hij heeft voor het behoud van zijn warmte geen hulp nodig, geen toevoer van levensenergie van buitenaf, want hij is het hart van zijn stelsel, een hart dat niet zal ophouden te kloppen vóór het uur van zijn rust is aangebroken. Als de zon een afkoelende massa was, dan zou onze grote levenschenker nu inderdaad door ouderdom zijn verzwakt en enige moeite hebben om zijn wachtvuren brandend te houden, om de toekomstige rassen hun cyclussen en de planeetketens hun ronden te laten voltooien. Er zou de evoluerende mensheid geen hoop resten; de enige hoop zou misschien liggen in wat in de 'leerboeken astronomie' van de zendingsscholen voor wetenschap doorgaat, namelijk dat 'de zon in zijn baan nog ongeveer 100 miljoen jaar te gaan heeft, terwijl het stelsel nog maar 7000 jaar oud is!' (bekroond boek, *Astronomy for General Readers*).

De 'adepten', die dus gedwongen zijn om eerst af te breken vóór ze opnieuw kunnen opbouwen, ontkennen nadrukkelijk, (a) dat de zon opbrandt, in enige gewone betekenis van het woord; of (b) dat hij *witgloeiend* is of zelfs *brandt*, hoewel hij *gloeit*; of (c) dat zijn helderheid al begint af te nemen en dat zijn vermogen tot verbranding binnen een gegeven en denkbare tijd kan zijn uitgeput; of zelfs (d) dat zijn schei- en natuurkundige samenstelling een van de aardse scheikundige elementen bevat, in één van de toestanden waarmee de schei- of natuurkundige bekend is. Aan dit laatste punt voegen ze toe dat, al kan eigenlijk niet worden gezegd dat het zonnelichaam – een lichaam dat tot dusver nog nooit door een door de mens uitgevonden telescoop of spectroscoop werd weergegeven – is opgebouwd uit die aardse elementen waarmee onze scheikundigen bekend zijn, deze elementen niettemin alle in het uiterlijke kleed van de zon aanwezig zijn plus nog een groot aantal andere elementen die tot dusver aan de wetenschap onbekend zijn.

Men had echt niet zo lang hoeven te wachten totdat men ontdekte

dat de aan de respectieve elementen eigen spectraallijnen overeenkomen met de donkere lijnen van het zonnespectrum, om te *weten* dat geen enkel element dat op onze aarde aanwezig is, ooit in de zon zou kunnen ontbreken; hoewel er aan de andere kant in de zon elementen zijn die of onze aarde nog niet hebben bereikt, of daar nog niet zijn ontdekt. Enkele kunnen in bepaalde sterren en hemellichamen in vorming ontbreken, of beter gezegd deze elementen kunnen, hoewel ze erin aanwezig zijn, vanwege hun huidige ontwikkelingsstadium nog niet reageren op de gebruikelijke wetenschappelijke proeven. Maar hoe kan de aarde iets bezitten wat de zon nooit heeft bezeten?

De 'adepten' verzekeren ons dat de echte *zon* – een onzichtbare bol, waarvan de ons bekende de schil, het masker, het gewaad is – in zich de geest bevat van elk element dat in het zonnestelsel bestaat; zoals ook zijn 'chromosfeer', zoals Lockyer deze heeft genoemd, die bevat, alleen in een veel verder ontwikkelde graad, al is dit nog steeds een toestand die op aarde onbekend is; onze planeet moet eerst nog verder groeien en zich ontwikkelen voordat haar elementen de toestand bereiken zoals die waarin ze zich binnen die chromosfeer bevinden. Evenmin is de substantie, die het gekleurde licht daarin voortbrengt, vast, vloeibaar of zelfs 'gasvormig' te noemen, zoals nu wordt verondersteld, want ze is geen van deze.

Duizenden jaren vóór Leverrier en Padre Secchi bezongen de oude Indo-Europeanen Sūrya . . . die 'zijn hoofd achter zijn yogī[1]-gewaden verborg, opdat niemand het zou zien'; het gewaad van de asceet is, zoals iedereen weet, duidelijk rood-geel geverfd met rose stipjes, en stelt het levensbeginsel in het menselijk bloed voor – het symbool van het *levensbeginsel* in de zon, of wat men nu de chromosfeer noemt. Het 'roze-roodkleurige gebied'! Hoe weinig astronomen zullen ooit zijn werkelijke aard kennen, zelfs al zullen honderden eclipsen hem het *onbetwistbare bewijs* van zijn aanwezigheid leveren. De zon is omringd door zo'n dikke *schil* van deze 'rode stof' dat het nutteloos voor hen is om alleen met assistentie van hun fysieke instrumenten te speculeren

[1] Er staat in de *Purāṇa's* een interessant verhaal over dit onderwerp. De deva's vroegen aan de grote rishi Vasishṭha om de zon naar satyaloka te brengen. De rishi ging heen en bracht het verzoek aan de zonnegod over. De zonnegod antwoordde dat alle werelden zouden worden vernietigd, als hij zijn plaats zou verlaten. De rishi stelde toen voor om zijn roodkleurige gewaad (kashāyavastra) in de plaats te stellen van de zonneschijf, en deed dat ook. Het zichtbare lichaam van de zon is, zo schijnt het, dit gewaad van Vasishṭha. – T. Subba Row

over de aard van dat wat ze nooit met het fysieke oog achter die schitterende, *stralende* gordel van stof kunnen zien of ontdekken.

Als aan de 'adepten' wordt gevraagd: 'Wat is dan volgens u de aard van onze zon en wat is er achter die kosmische sluier?' – antwoorden ze: *daarachter* wentelt en klopt *het hart en het hoofd* van ons stelsel; uiterlijk is zijn kleed uitgespreid, waarvan de aard niet stoffelijk is, hetzij vast, vloeibaar of gasvormig, zoals dat waarmee u vertrouwd bent, maar *vitale* elektriciteit, verdicht en zichtbaar gemaakt.[1] En wanneer men tegen deze uitspraak bezwaar maakt op grond van de overwegingen dat al zou de lichtgevendheid van de zon een andere oorzaak dan *verbranding* en *warmte* hebben, er geen fysieke wet bekend is die het bestaan kan verklaren van zo'n enorm hoge temperatuur van de zon *zonder verbranding*; dat zo'n temperatuur, behalve dat ze met haar licht en warmte elk zichtbaar voorwerp in ons heelal zou verbranden, gepaard zou moeten gaan met een helderheid die in alle opzichten homogeen en gelijkmatig is, wat in werkelijkheid niet zo is; dat in de fotosfeer golfbewegingen en storingen zijn opgemerkt en in de zon de groei van de 'protuberansen' en een hevige strijd van verbrandende elementen zijn waargenomen, met vuurtongen en vlekken die alle kenmerken vertonen van cyclonale beweging, en 'zonnestormen', enz.; dan kan op dit alles alleen het volgende antwoord worden gegeven: de verschijnselen zijn er allemaal; toch is het geen verbranding. Als het 'kleed', het verblindende gewaad dat nu de hele bol van de zon omhult, werd verwijderd, of als 'de stralende atmosfeer, *die ons in staat stelt de*

---

[1] Wanneer het Engelse lid van de TS de moeite nam om blz. 11 van de *Magia Adamica* van Eugenius Philalethes, zijn geleerde landgenoot, te raadplegen, zou hij ontdekken dat daarin zo duidelijk als toen mogelijk was – in die tijd waarin de ijzeren klauw van de orthodoxie de macht had en geneigd was het vlees van ketterse beenderen te scheuren – op het verschil wordt gewezen tussen een zichtbare en een onzichtbare planeet. 'De *aarde* is *onzichtbaar*' – zegt hij – 'en sterker nog, het *oog* van de *mens* heeft de *aarde* nooit *gezien*, omdat ze zonder *magie* niet kan worden *gezien*. Dit *element zichtbaar* te maken, is *het grootste geheim* in de *magie*. . . . Wat dit smerige, grove *lichaam* betreft, waarop we *rondwandelen*, het is een *mengsel* en, geen *aarde*, maar het bevat *aarde*. . . . Kortom, alle *elementen* zijn *zichtbaar* op *één* na, de *aarde*; en wanneer u zo'n *volmaking* heeft bereikt dat u weet waarom *God* de *aarde in abscondito* heeft geplaatst, dan bezit u een *uitstekende sleutel* waarmee u *God zelf* kunt kennen, en weten hoe hij *zichtbaar* en hoe hij *onzichtbaar* is.' De cursivering is van de schrijver; het was de gewoonte van de alchemisten om die woorden te benadrukken die in hun code een dubbele betekenis hadden. Hier heeft 'God zelf', *zichtbaar* en *onzichtbaar* betrekking op hun *lapis philosophorum* – het zevende beginsel in de natuur.

zon te zien' (zoals Sir William Herschel dacht) zelfs maar een klein scheurtje zou vertonen, dan zou ons hele universum tot as vergaan.

Jupiter Fulminator die zich aan zijn geliefde vertoont, zou haar ogenblikkelijk verassen. Maar dat kan nooit gebeuren. De beschermende schil is van een dikte en op een zodanige afstand van het universele HART dat uw wiskundigen die nauwelijks kunnen berekenen. En hoe kunnen ze hopen het *innerlijk* lichaam van de zon te zien, nu het bestaan van die chromosfeer is vastgesteld – al kan haar feitelijke dichtheid nog altijd onbekend zijn – wanneer één van de grootste, zo niet de grootste, van hun autoriteiten – Sir William Herschel – het volgende zegt:

> Ook de zon heeft zijn *atmosfeer*, en indien enkele van de gassen die tot haar samenstelling behoren, een stralende glans zouden vertonen, terwijl andere geheel transparant zijn, zal elke tijdelijke oorzaak die de stralende gassen zou wegnemen, ons in staat stellen het lichaam van de zon te zien door de transparante heen.[1]

Deze woorden die bijna 80 jaar geleden werden geschreven, houden de onjuiste hypothese in dat het *lichaam van de zon* onder zulke omstandigheden zichtbaar zou kunnen worden, terwijl daarentegen slechts de veel diepere lagen van 'de stralende gassen' zouden worden waargenomen. Wat de grote astronoom erop laat volgen, ontkracht geheel het eerste deel van zijn veronderstelling.

> Indien een waarnemer op de maan werd geplaatst, zou hij het vaste lichaam van onze aarde *alleen op die plaatsen kunnen zien waar de transparante gassen van de atmosfeer dat mogelijk maken*. Op andere plaatsen zouden de ondoorschijnende dampen het licht van de zon weerkaatsen, zonder dat zijn blik tot de oppervlakte van onze bol kan doordringen.[2]

Wanneer dus de atmosfeer van onze aarde, die met betrekking tot de 'atmosfeer' (?) van de zon als de zachtste schil van een vrucht is vergeleken met de dikste schaal van een kokosnoot, het oog van een waarnemer op de maan zou verhinderen overal 'tot de oppervlakte van onze bol' door te dringen, hoe kan dan een astronoom ooit hopen, dat zijn blik vanaf de aarde de oppervlakte van de zon zal bereiken, die op een

---

[1] *The Philosophical Transactions of the Royal Society of London*, deel 17, 1809, blz. 480.

[2] *Op.cit.*, blz. 480.

afstand van 135 tot 150 miljoen km[1] ligt, terwijl de afstand tot de maan slechts ongeveer 383.000 km is! De naar verhouding grotere omvang van de zon brengt hem niet dichterbij in ons fysieke gezichtsveld.

Sir W. Herschel merkt heel terecht op dat de zon '*misschien figuurlijk* een vuurbol is genoemd'! Men heeft *gedacht* dat de donkere vlekken vaste lichamen zijn die dichtbij de oppervlakte van de zon ronddraaien.

> Men heeft *verondersteld* dat ze de rook van vulkanen zijn of het drijvende schuim op een oceaan van vloeibare stof. Men heeft ze ook voor wolken gehouden. Ze werden verklaard als ondoorschijnende in de gasvormige stof van de zon drijvende massa's.[2]

Als enige van alle astronomen kwam Sir John Herschel, wiens *intuïtie* nog groter was dan zijn grote geleerdheid – alle antropomorfistische opvattingen buiten beschouwing gelaten – veel dichter bij de waarheid dan één van die moderne astronomen die, ondanks hun bewondering voor zijn enorme geleerdheid, om zijn 'fantasievolle theorieën' lachen. Zijn enige fout, die nu door de meeste astronomen wordt gemaakt, was dat hij het 'ondoorschijnende lichaam', dat af en toe door het gordijn van zijn 'lichtgevende omhulsel' wordt waargenomen, beschouwde als de zon zelf. Wanneer hij in de loop van zijn beschouwingen over de wilgenblad-theorie van Nasmyth opmerkt:

> de duidelijke vorm van deze voorwerpen; hun nauwkeurige onderlinge overeenkomst . . . al deze kenmerken schijnen geheel in strijd te zijn met het denkbeeld dat ze een dampachtige, wolkachtige of gasachtige aard hebben.[3]

– is dit meer te danken aan zijn spirituele intuïtie dan aan zijn opmerkelijke kennis van de natuurwetenschap. Wanneer hij eraan toevoegt:

> Er zit niets anders op dan deze te beschouwen als *afzonderlijke* en *onafhankelijke* vlokken of schillen . . . die *een soort vastheid* bezitten. . . . En deze vlokken, wat ze ook zijn, zijn kennelijk *de directe bronnen* van het licht en de warmte van de zon.[4]

spreekt hij een diepere fysieke waarheid uit dan ooit door een levende

---

[1] Van 'absolute nauwkeurigheid' bij de oplossing van dit probleem (van de afstanden tussen de hemellichamen en de aarde) is eenvoudig geen sprake!

[2] *Op.cit.*, blz. 479.

[3] John Herschel, *Familiar Lectures on Scientific Subjects*, 1867, blz. 83.

[4] *Op.cit.*, blz. 83-4.

astronoom tot uitdrukking werd gebracht. En wanneer Sir John Herschel verder stelt:

> Vanuit dit standpunt bekeken, kunnen we niet eraan ontkomen ze als een bijzondere en verbazingwekkende soort *organismen* te beschouwen; en hoewel het te gewaagd zou zijn om te beweren dat zulke structuren leven, *weten we niettemin dat levensactiviteit zowel warmte, licht als elektriciteit kan ontwikkelen*,[1]

formuleert hij daarmee een theorie die dichter bij een occulte waarheid komt dan een die ooit door een niet-ingewijde met betrekking tot de zonnefysica is geformuleerd. Deze 'verbazingwekkende objecten' zijn niet, zoals een hedendaagse astronoom de woorden van Sir. J. Herschel interpreteert, 'bewoners van de zon, van wie de vurige samenstelling hen in staat stelt het hele zonnestelsel te verlichten, te verwarmen en te elektriseren',[2] maar eenvoudig de reservoirs van de levensenergie van de zon, de levenselektriciteit die het hele stelsel – waarin hij leeft, ademt en zijn bestaan heeft – voedt. Hij is, zoals we zeggen, de voorraadschuur van onze kleine kosmos, wekt zelf zijn levensfluïdum op, en ontvangt altijd evenveel als hij uitzendt. Als men de astronomen zou vragen, 'welk onbetwistbaar en vaststaand feit aan hun zonnetheorie ten grondslag ligt'; 'welke kennis ze bezitten over de verbranding en de atmosfeer van de zon', zouden ze misschien in verlegenheid worden gebracht, wanneer ze met al hun huidige theorieën worden geconfronteerd. Want het is voldoende om een kort overzicht te maken van wat de zonnenatuurkundigen *niet weten*, om ervan overtuigd te raken dat ze nog even ver als altijd af zijn van een duidelijke kennis over de samenstelling en werkelijke aard van de hemellichamen. Laten we een opsomming geven:

Te beginnen met wat Proctor heel verstandig 'de wildste veronderstelling' noemt, namelijk dat er volgens de wet van analogie een overeenkomst in grote lijnen moet zijn tussen de stoffen in, en de actieve processen op de zon, en die stoffen waarmee de natuur- en scheikunde hier op aarde vertrouwd zijn, dan rijst de vraag: welke resultaten zijn er behaald door spectroscopische en andere analyses van de oppervlakte en innerlijke samenstelling van de zon, die aan iedere onderzoeker het bewijs leveren voor het axioma van de verbranding

---

[1] *Op.cit.*, blz. 84.

[2] A. Proctor, *The Sun: Ruler, Fire, Light and Life of the Planetary System*, 1871, blz. 225vn.

en de langzame uitdoving van de zon?

Zoals ze zelf dagelijks erkennen, beschikken ze niet over de middelen om experimenten te doen met de zon, en daarmee zijn fysieke toestand vast te stellen; want (a) ze kennen de atmosferische begrenzingen niet; (b) zelfs als bewezen zou worden dat er voortdurend *stof*, zoals zij die kennen, op de zon valt, zijn ze door hun onbekendheid met de feitelijke snelheid van deze stof en met de aard van de stof waar ze op valt, niet in staat om de gevolgen 'te bespreken van bewegingen met een snelheid . . . die zelfs de onvoorstelbare snelheid van veel meteoren ver overtreft'; (c) zoals ze zelf erkennen 'hebben ze geen middelen om te weten te komen vanwaar dat deel van het licht komt dat het continue spectrum geeft', en als gevolg daarvan kunnen ze evenmin bepalen van hoe diep de zonnesubstantie betrokken is bij het uitzenden van dat licht. Dit licht 'komt misschien alleen van de oppervlaktelagen'; en 'het is misschien slechts een schil' (inderdaad!); en ten slotte (d) ze moeten nog ontdekken 'in hoeverre verbranding, in de gebruikelijke zin van het woord, binnen de massa van de zon kan plaatsvinden, en of deze processen, die wij [zij] als verbranding zien, de enige verbrandingsprocessen zijn die daar in feite kunnen plaatsvinden'. Daarom komt bijvoorbeeld Proctor uiteindelijk op de gelukkige en voorzichtige gedachte 'dat wat als het duidelijkste kenmerk van witgloeiende vaste en vloeibare lichamen werd beschouwd, dus een mogelijke eigenschap van het licht van gloeiend gas blijkt te zijn'.[1]

Nu dus de hele basis van hun redenering aan het wankelen is gebracht (door het bezwaar van Frankland) zullen zij, de astronomen, misschien toch de occulte theorie aanvaarden, namelijk dat ze moeten zoeken naar de zesde toestand van de stof om de ware aard van hun fotosferen, chromosferen, aanhangsels, protuberansen, uitsteeksels en horens te ontdekken. En dit temeer wanneer we ontdekken dat de grootste autoriteit van deze eeuw op het gebied van de natuurwetenschap – prof. Tyndall – zegt dat

> geen enkele aardse substantie waarmee we bekend zijn – geen substantie die door het vallen van meteoren op aarde zijn beland – *zou* de verbranding van de zon *kunnen laten voortduren*;[2]

en verder:

---

[1] *Op.cit.*, blz. 382, 384, 386-7.

[2] John Tyndall, *Heat Considered as a Mode of Motion*, 1863, blz. 420.

> al werd onze energie een biljoen keer zo groot, dan nog zouden we niet het energieverbruik van de zon bereiken. En toch kunnen we, ondanks dit enorme verbruik in de loop van de menselijke geschiedenis, geen vermindering van zijn voorraad ontdekken.[1]

Wanneer we, na dit alles te hebben gelezen, de wetenschappers hun theorie over 'een hete, afkoelende bol' toch zien handhaven, dan kan men ons enig gevoel van verbazing over zo'n inconsequentie toch niet kwalijk nemen. De grote natuurkundige heeft gelijk wanneer hij de zon ziet als 'een stipje in de oneindige uitgebreidheid – slechts een druppel in de universele zee';[2] en ook als hij zegt dat

> aan de natuur niets kan worden toegevoegd; dat daarvan evenmin iets kan worden weggenomen; dat het totaal van haar energie constant is, en dat het enige wat de mens kan doen in zijn streven naar fysieke waarheid, of bij de toepassingen van fysieke kennis, *is de bestanddelen van het onveranderlijke geheel van gedaante te laten veranderen. Volgens de wet van behoud van energie zijn zowel schepping als vernietiging strikt uitgesloten. . . . de stroom van kracht is eeuwig dezelfde*.[3]

Tyndall spreekt hier alsof hij een occultist is. Niettemin weerklinkt het memento mori[4] – 'de zon koelt af . . . hij sterft' – van de westerse trappisten van de wetenschap even luid als altijd.

Nee, zeggen we; nee, zolang er nog één mens op aarde is, zal de zon niet worden gedoofd. Voordat het uur van de 'zonnepralaya' aanbreekt op de wachttoren van de eeuwigheid, zullen alle andere werelden van ons stelsel in hun schimmige omhulsels langs de stille wegen van de eindeloze ruimte bewegen. Vóór het aanbreekt zal Atlas, de machtige titan, de zoon van Asia en Iapetus (de zoon van Aether), zijn zware manvantarische last hebben laten vallen en – zijn gestorven; de Pleiaden, de zeven stralende zusters, zullen, na de zich verborgen houdende Sterope te hebben gewekt om met hen te treuren, *zelf moeten sterven om het verlies van hun vader*. En Hercules *zal door het verplaatsen van zijn linkerbeen*, in de hemel van plaats moeten veranderen en zijn eigen brandstapel moeten oprichten. Pas dan, omringd door het vurige element dat door de toenemende duisternis van de pra-

---

[1] *Op.cit.*, blz. 433.
[2] *Op.cit.*, blz. 433.
[3] *Op.cit.*, blz. 434.
[4] Noot vert.: Dit betekent: Houd steeds in gedachten dat je zult sterven.

layische schemering breekt, zal Hercules, *terwijl hij de laatste adem uitblaast te midden van een algehele vuurzee*, eveneens de dood van onze zon teweegbrengen: door heen te gaan zal hij de 'CENTRALE ZON' – het mysterieuze, het altijd verborgen centrum van aantrekking van onze zon en ons stelsel – hebben ontsluierd. Fabeltjes? Zuiver dichterlijke fantasie? Maar wanneer men weet dat de meest exacte wetenschappen, de grootste wiskundige en astronomische waarheden, door de ingewijde priesters, de hiërofanten van het sanctum sanctorum van de oude tempels, in de vorm van religieuze fabels de wereld werden ingezonden naar het grote publiek, is het misschien niet zo verkeerd om zelfs onder de resten van deze harlekinade van de verbeelding naar universele waarheden te zoeken. Deze *fabel* over de Pleiaden, de *zeven* zusters, Atlas en Hercules komt met dezelfde strekking, zij het met andere namen, voor in de heilige hindoegeschriften en heeft ook dezelfde occulte betekenis. Zoals echter het *Rāmāyaṇa* volgens de grote sanskritist, prof. Weber, is 'ontleend aan de Griekse *Ilias*' en de *Bhagavad Gītā* en Krishṇa zijn geplagieerd uit de evangeliën, zo kunnen de hindoes de Pleiaden en hun Hercules aan dezelfde bron hebben ontleend! Als de christelijke oriëntalisten kunnen aantonen dat de brahmanen de rechtstreekse afstammelingen zijn van de Germaanse kruisvaarders, pas dan zal de reeks bewijzen misschien volledig zijn en zullen de historische waarheden van het Westen zijn bewezen!

Vraag 3

Zullen de grote volkeren in een uur worden weggevaagd?

Zoiets absurds werd nooit verkondigd. De ramp die de hoogontwikkelde onderrassen van het vierde ras, of de Atlantiërs, vernietigde, had haar werk eeuwenlang langzaam voorbereid, zoals iedereen in *Esoteric Buddhism* (blz. 54) kan lezen. Het zogenaamde 'Poseidonis' behoort tot historische tijden, hoewel men zijn lot pas nu begint te vermoeden en te beseffen. Wat er gezegd werd, wordt nog steeds beweerd: elk wortelras wordt afgesloten door een ramp, een catastrofe – die de basis en historische grondslag vormt van de mythen die later in het religieuze weefsel van ieder beschaafd of onbeschaafd volk werden gevlochten, en 'zondvloeden', 'vuurregens', enz., werden genoemd.

Dat er geen 'waarneembare sporen zijn achtergelaten door die hoge beschavingen', is aan verschillende oorzaken te wijten. Eén daarvan

bestaat voornamelijk in het onvermogen en ten dele de onwil (of moeten we het de voor deze eeuw gebruikelijke spirituele blindheid noemen?) van de hedendaagse archeoloog om onderscheid te maken tussen opgravingen en ruïnes van 50.000 en 4000 jaar oud, en om aan veel grootse prehistorische ruïnes de juiste ouderdom toe te kennen. Voor dit laatste is de archeoloog niet verantwoordelijk – want welke maatstaf, welke aanduiding heeft hij aan de hand waarvan hij de juiste ouderdom van een opgegraven gebouw dat geen opschrift draagt, kan afleiden; en welke waarborg heeft het publiek dat de oudheidkundige geen fout van zo'n 20.000 jaar heeft gemaakt?

Een aardig bewijs hiervan hebben we in de *wetenschappelijke* en *historische* omschrijving van de cyclopische architectuur. Men verwerpt de overlevering voor zover ze rechtstreeks op archeologische monumenten betrekking heeft. Mondeling overgeleverde literatuur, volkslegenden, balladen en rituelen worden alle met één woord gesmoord – *bijgeloof*; en algemeen bekende oude tijdperken zijn 'mythen' en 'folklore' geworden. De grovere stijl van de cyclopische bouwkunst en de door Homerus genoemde muren van Tiryns worden het verst teruggeplaatst – de dageraad van de vóór-Romeinse geschiedenis; de muren van Epirus en Mycene, het dichtstbij. *Gewoonlijk* denkt men dat laatstgenoemde het werk zijn van de Pelasgen[1] en *waarschijnlijk* dateren van ongeveer 1000 jaar voor de westerse jaartelling. Wat eerstgenoemde betreft, deze konden niet ouder zijn dan Noachs zondvloed en werden naar voren geschoven naar een heel recente periode – want het geleerde schema van aartsbisschop Usher, dat de schepping van de aarde en de mens op 4004 v.Chr. plaatste, was niet alleen heel populair, maar werd in feite aan de beschaafde klassen *opgedrongen*, totdat Darwin triomfeerde.

Zonder de inspanningen van enkele Alexandrijnse en andere mystici, platonisten en heidense filosofen, zou Europa nooit de hand hebben kunnen leggen op die weinige Griekse en Romeinse klassieken die het nu bezit. En omdat de weinige die aan het verschrikkelijke lot ontkwamen niet allemaal betrouwbaar waren, was dat misschien het geheim van hun behoud. De westerse wetenschappers vervielen al vroeg in de gewoonte om alle heidense beweringen te verwerpen, telkens wanneer de waarheid in strijd was met de uitspraken van hun kerken. Bovendien zijn de hedendaagse archeologen, oriëntalisten en

[1] Noot vert.: Tegenwoordig Myceners genoemd.

historici *allemaal* Europeanen; en ze zijn *allemaal* christenen, in naam of anderszins. Hoe dan ook, de meesten van hen schijnen geen enkel overblijfsel uit de oudheid vóór de veronderstelde ouderdom van de joodse geschriften te willen plaatsen. Dit is een valkuil waarin de meesten van hen zijn gevallen.

De sporen van oude beschavingen bestaan, en er zijn er vele. Niettemin wijzen we erop dat zolang er eerwaarde heren betrokken zijn bij en ongehinderd hun gang kunnen gaan in archeologische en Aziatische genootschappen, en christelijke bisschoppen de zogenaamde geschiedenissen en religies van niet-christelijke volkeren schrijven en invloed uitoefenen op de bijeenkomsten van oriëntalisten, zolang zal de oudheid en haar overblijfselen in elk opzicht ondergeschikt worden gemaakt aan het oude judaïsme en het moderne christendom.

Tot dusver weet de archeologie niets over de locaties van andere en veel oudere beschavingen, met uitzondering van de weinige die ze toevallig ontdekte, en waarvan ze meestal aan de hand van de bijbelse chronologie hun respectieve ouderdom heeft vastgesteld. Of het Westen enig *recht* had om aan de *wereld*geschiedenis de onbetrouwbare chronologie van een kleine en onbekende joodse stam op te leggen, en tegelijkertijd elk gegeven en elke andere overlevering die de klassieke schrijvers van *niet*-joodse en *niet*-christelijke volkeren ons verschaften te verwerpen, valt te betwijfelen. Hoe dan ook, als het even bereidwillig de gegevens uit andere bronnen had aanvaard, dan zou het zich intussen ervan hebben kunnen verzekeren dat er niet alleen in Italië en andere delen van Europa, maar zelfs in gebieden niet heel ver van die welke gewoonlijk als een schatkamer van oude ruïnes worden beschouwd – Babylonië en Assyrië – nog meer plaatsen zijn waar het met succes opgravingen zou kunnen doen. De onmetelijke 'zoutwoestijn' van Dasht-e Kavir nabij Khorasan bedekt de oudste beschavingen van de wereld; terwijl de Shamowoestijn tijd heeft gehad om van zee in land te veranderen en van vruchtbaar land in een dode woestijn, sinds de dag waarop de *eerste* beschaving van het vijfde ras zijn nu onzichtbare en misschien voor altijd verborgen 'sporen' onder zijn zandbedden achterliet.

De tijden zijn veranderd en veranderen nog. De bewijzen voor de oude beschavingen en de oude wijsheid stapelen zich op. Hoewel fanatieke soldaten en sluwe priesters boeken hebben verbrand en oude bibliotheken voor lage doeleinden hebben gebruikt; hoewel verpulvering en insecten verslagen van onschatbare waarde hebben ver-

nietigd; hoewel in de historische periode de Spaanse rovers vreugdevuren maakten van de werken van de oude beschaafde Amerikaanse volkeren, die, indien ze gespaard waren gebleven, veel raadsels van de geschiedenis zouden hebben opgelost; en Omar maandenlang de vuren van de Alexandrijnse baden stookte met de literaire schatten uit het Serapeum; en de sibillijnse en andere mystieke boeken van Rome en Griekenland in de oorlog werden vernietigd; en de Zuid-Indiase invallers van Ceylon de olla's van de boeddhisten 'tot aan de toppen van de kokospalmen opstapelden' en ze in brand staken om hun overwinning te vieren – en daarbij zover men weet vroeg-boeddhistische kronieken en verhandelingen van groot belang vernietigden; hoewel dit verachtelijke en zinloze vandalisme de loopbaan van de meeste oorlogvoerende volkeren heeft onteerd – zijn er toch ondanks alles overvloedige bewijzen voor de geschiedenis van de mensheid, die van tijd tot tijd bij stukjes en beetjes aan het licht komen door wat de wetenschap vaak 'merkwaardige toevallige omstandigheden' heeft genoemd.

Europa heeft geen betrouwbare geschiedenis van haar eigen gebeurtenissen en veranderingen, opeenvolgende volkeren en hun doen en laten. Gezien hun woeste oorlogen, de barbaarse gewoonten van de historische Gothen, Hunnen, Franken en andere oorlogszuchtige volkeren, het literaire vandalisme van priesters die eeuwenlang het intellectuele leven als een nachtmerrie beheersten, kon er voor Europa geen oudheid bestaan. En, omdat ze zelf geen gedocumenteerd verleden bezitten, hebben de Europese critici, historici en archeologen niet geaarzeld om die aan anderen te ontzeggen, telkens wanneer door de erkenning daarvan het bijbelse prestige dreigde te worden opgeofferd.

Geen 'sporen van oude beschavingen', wordt ons gezegd! Wat moeten we dan denken van de Pelasgen – die volgens Herodotus de rechtstreekse voorouders van de Hellenen waren? En wat te denken van de Etrusken – voor de historicus een heel mysterieus en verbazingwekkend volk, waarvan de oorsprong één van de meest onoplosbare problemen is? Wat we van ze weten toont slechts aan dat als we iets meer zouden weten er een hele reeks prehistorische beschavingen zou kunnen worden ontdekt.

Wie zijn de Pelasgen? Een volk dat beschreven wordt als heel ontwikkeld, ontvankelijk en actief, dat zich vooral bezighield met de landbouw, zo nodig krijgshaftig was, maar bij voorkeur vredelievend; een volk dat kanalen groef als geen ander, onderaardse waterwerken maakte

en dammen, muren, en cyclopische gebouwen die verbazingwekkend sterk waren; dat zelfs, naar men vermoedt, de letters van het zogenaamde Cadmische of Fenicische schrift uitvond, waarvan alle Europese alfabetten zijn afgeleid. Als op een of andere manier kon worden aangetoond dat ze de afstammelingen zijn van de bijbelse Peleg (*Gen.* 10:25), dan zou daarmee hun hoge beschaving zijn bewezen, hoewel hun ouderdom nog altijd tot 2247 v.Chr. beperkt zou blijven.

En wie waren de Etrusken? Moeten de oosterlingen evenals de westerlingen geloven dat er tussen de hoge beschavingen van de pre-Romeinse (en prehistorische, zeggen wij) Tyrsenoi van de Grieken, met hun twaalf grote in de geschiedenis *bekende* steden, hun cyclopische gebouwen, hun beeldhouw- en schilderkunst, en de tijd toen ze een nomadenstam waren en vanuit hun noordelijke gebieden voor het eerst Italië binnentrokken, slechts enkele eeuwen verliepen? Moet worden volgehouden dat de Feniciërs met hun Tyrus in 2750 'v.Chr.' (volgens een tijdrekening die door de westerse geschiedenis wordt aanvaard), met hun handel, hun vloot, kennis, kunst en beschaving, slechts enkele eeuwen vóór ze Tyrus bouwden maar een 'kleine stam van Semitische vissers' waren? Of dat de Trojaanse oorlog niet eerder kon hebben plaatsgevonden dan 1184 v.Chr., en dat Magna Graecia dus ongeveer tussen de achtste en de negende eeuw 'v.Chr.' moet worden gedateerd, en in geen geval duizenden jaren eerder, zoals Plato en Aristoteles, Homerus en de Cyclische epen beweren, die zich baseerden op andere, duizenden jaren oudere geschriften?

Als de door zijn tijdrekening gehinderde christelijke historicus en de onafhankelijke denker door gebrek aan de noodzakelijke gegevens, zich verplicht voelen om elke *niet*-christelijke of *niet*-westerse chronologie te brandmerken als 'pure fantasie', 'zuiver mythisch' en 'geen enkele aandacht waard', hoe moet dan iemand die volledig afhankelijk is van westerse gidsen achter de waarheid komen? En al kunnen deze incompetente schrijvers van de wereldgeschiedenis hun publiek overhalen om hun chronologische en etnologische dromerijen als gezaghebbend te aanvaarden, waarom zou men van de oosterse student, die toegang heeft tot heel andere – en volgens ons veel betrouwbaardere – bronnen, verwachten dat hij het blinde geloof van hen die de westerse historische onfeilbaarheid verdedigen, zou delen? Hij gelooft – op grond van gedocumenteerd bewijsmateriaal dat Yavanāchārya (Pythagoras) in 607 'v.Chr.' in India achterliet, en van zijn eigen nationale 'tempelverslagen' – dat we in plaats van honderden gerust duizen-

den jaren kunnen rekenen voor het leggen van de basis van Cumae en Magna Graecia, waarvan het de eerste nederzetting was; en dat de beschaving van het Magna Graecia haar kracht reeds had verloren toen Pythagoras, de grote leerling van de Indo-Europese meesters, naar Crotona ging. En omdat hij geen bijbels vooroordeel hoeft te overwinnen, is hij ervan overtuigd dat – als het de Keltische en Gallische stammen van de Britse Eilanden (die de Romeinse beschavingen als kant en klaar voorbeeld hadden, en bekend waren met die van de Fenicische beschaving waarmee ze al sinds duizend jaar voor Christus handel dreven, en die later ook nog eens hulp kregen van de Normandiërs en Angelsaksen) 2000 jaar kostte vóór ze hun middeleeuwse steden konden bouwen, die zelfs niet in de verste verte te vergelijken zijn met die van de Romeinen, en indien ze 2500 jaar nodig hadden om maar half zo beschaafd te worden – die hypothetische periode die welwillend de kinderjaren van het ras wordt genoemd dan niet gemakkelijk binnen het bereik van de apostelen en de vroege kerkvaders lag, maar naar een veel vroeger tijdperk moet worden verwezen. Indien de barbaren van West-Europa zoveel eeuwen nodig hadden om een taal te ontwikkelen en wereldrijken te scheppen, dan hadden de nomadenstammen van de 'mythische' perioden – die nooit de inspirerende energie van die christelijke invloed ondervonden waaraan men alle wetenschappelijke verlichting van deze eeuw wil toeschrijven – toch zeker 10.000 jaar nodig om hun Tyrussen en hun Veii, hun Sidons en Carthago's te bouwen.

Zoals er in Troas *andere* Trojes onder de oppervlakte van de bovenste liggen, en andere en hogere beschavingen door Mariette-Bey onder een laag zand werden opgegraven waaruit de archeologische verzamelingen van Lepsius, Abbott en het British Museum zijn voortgekomen, en zes hindoe 'Delhi's', bovenop elkaar en voor het oog verborgen, het fundament vormden waarop de Mogul-veroveraar de prachtige hoofdstad bouwde waarvan de ruïnes nog steeds getuigen van de grootsheid van zijn Delhi – zo zullen er bewijzen worden gevonden voor de cyclische wet van beschaving, wanneer de golf van onverdraagzaam fanatisme volledig is weggeëbd, en westerlingen bereid zijn om uitsluitend in het belang van de waarheid geschiedenis te schrijven. Het huidige Florence verheft haar prachtige vorm op het graf van Etruskisch Florentia, dat op haar beurt verrees op de verborgen sporen van vroegere steden. En zo zijn ook Arezzo, Perugia, Lucca en veel andere Europese plaatsen met daarop de tegenwoordige dorpen en steden,

gebouwd op de overblijfselen van oude beschavingen die een onberekenbaar lange periode beslaan, en zelfs Echo is vergeten hun namen door de 'galerijen van de tijd' te fluisteren.

Pas wanneer de westerse historicus definitief en onweerlegbaar heeft bewezen wie de Pelasgen waren, en wie de Etrusken, en de (even) mysterieuze Iapygiërs, die eveneens eerder dan de Feniciërs het schrift schijnen te hebben gekend – zoals blijkt uit hun inscripties – kan hij proberen de oosterling ertoe te dwingen zijn willekeurige gegevens en dogma's te aanvaarden. En dan kan hij ook honend vragen 'hoe het komt dat er geen waarneembare sporen zijn achtergelaten door die hoge beschavingen zoals ze in het verleden zijn beschreven'.

'Neemt men aan dat onze huidige Europese beschaving met al haar vertakkingen . . . door een overstroming of grote brand kan worden vernietigd?' Veel gemakkelijker dan veel andere beschavingen. Europa heeft noch de titanische en cyclopische bouwwerken van de Ouden, noch zelfs zijn perkamenten om de verslagen van zijn 'bestaande wetenschappen en talen' te bewaren. Zijn beschaving is van te recente datum, en groeit te snel om werkelijk onvernietigbare herinneringen aan zijn architectuur, kunst of wetenschap achter te laten. Wat zou er in heel Europa beschouwd kunnen worden als zelfs maar bij benadering onvernietigbaar, om nog maar niet te spreken van de ineenstorting door geologische aardverschuivingen die gewoonlijk op zulke overstromingen volgen? Zijn het zijn ééndags-Crystal Palaces, zijn theaters, zijn spoorwegen, zijn moderne fragiele meubelen, of zijn elektrische telegraaf, fonograaf, telefoon en micrograaf? Terwijl elk van eerstgenoemde aan de genade van vuur en wervelstormen is overgeleverd, kunnen laatstgenoemde wonderen van de moderne wetenschap door een kind aan gruzelementen worden geslagen.

Wanneer we getuige zijn van de vernietiging van de 'zeven wereldwonderen', van Thebe, Tyrus, het Labyrinth en de Egyptische piramiden, tempels en reuzenpaleizen, die we nu langzaam tot woestijnstof zien verbrokkelen, en die door de tand des tijds – die zachter en barmhartiger is dan welke catastrofe ook – tot atomen worden teruggebracht, schijnt de vraag ons eerder het resultaat van de huidige hoogmoed dan van degelijke argumenten. Zijn het uw kranten en tijdschriften, al na een paar dagen oud papier; of uw tere boeken, die de verslagen van heel uw grootse beschaving bevatten, maar niettemin kunnen worden vernietigd wanneer witte mieren ze als maaltijd gebruiken, die als onaantastbaar worden beschouwd? En waarom

zou de Europese beschaving dit gebruikelijke lot ontlopen? Uit de lagere klassen, die in een volk de meerderheid vormen, zullen de meesten komen die het overleven, en die weten niets van kunst, wetenschap of talen, met uitzondering van hun eigen taal, en zelfs die kennen ze heel gebrekkig. Kunst en wetenschap zijn als de feniks uit de oudheid; ze sterven slechts om te herleven. En toen de vraag die op blz. 58 van *Esoteric Buddhism* voorkomt over 'de opvallend snelle vooruitgang van de mens in de afgelopen 2000 jaar' voor het eerst werd gesteld, zou de correspondent van Sinnett zijn antwoord vollediger hebben kunnen maken door te zeggen: 'Deze snelle vooruitgang en de abnormale snelheid waarmee de ene ontdekking op de andere volgt, zou voor de menselijke intuïtie een teken moeten zijn dat wat u als 'ontdekkingen' beschouwt, slechts *herontdekkingen* zijn, die u overeenkomstig de wet van geleidelijke vooruitgang steeds verder ontwikkelt, hoewel u niet de eerste bent die ze bekendmaakt en verklaart.'

Het is gemakkelijker iets te leren wanneer we erover hebben gehoord, of het in onze kindertijd hebben geleerd. Indien de westerse volkeren, zoals wordt beweerd, zich hebben afgescheiden van de grote Indo-Europese stam, dan wordt duidelijk dat de rassen die het eerst Europa bevolkten de mindere waren van het wortelras van de *Veda's* en de prehistorische rishi's. Dat wat uw verre voorouders in het geheim in de tempels hoorden, ging niet verloren. Het bereikte hun nageslacht, dat nu in de details ervan eenvoudig verbeteringen aanbrengt.

Vraag 4

Is de maan dieper in de stof gedompeld dan de aarde?

Geen enkele 'adept' heeft ooit, voor zover de schrijvers weten, aan een 'leken-chela' zijn 'opvattingen over de maan' gegeven om ze bekend te maken. Met de selenografie is de moderne wetenschap veel beter bekend dan de eenvoudige oosterse asceet ooit kan hopen te worden. De beschouwingen op blz. 104 en 105 van *Esoteric Buddhism* zijn, vrezen we, niet alleen vaag, maar ook wat voorbarig. Daarom is het beter om over te gaan naar:

Vraag 5

Over de mineraalmonade

Elke Engelse uitdrukking die het gegeven denkbeeld juist weergeeft, wordt 'door de adepten goedgekeurd'. Waarom niet? De term 'monade' is zowel van toepassing op het in de mineralen sluimerende leven, als op het leven in planten en dieren. De monogenist maakt misschien bezwaar tegen de term en nog meer tegen het denkbeeld, terwijl de polygenist, tenzij hij een materialist is, dat niet doet. Wat de andere categorie van wetenschappers betreft, ze zouden zelfs bezwaar maken tegen het denkbeeld van een menselijke monade, en het 'onwetenschappelijk' noemen.

Welk verband heeft de monade met het atoom? Ze heeft geen enkel verband met het atoom of de molecule zoals de wetenschap die tegenwoordig opvat. De monade kan noch worden vergeleken met het micro-organisme dat ooit tot de polygastrische infusoriën werd gerekend, en nu als plantaardig wordt beschouwd en onder de algen wordt gerangschikt, noch is ze volledig dezelfde als de monas van de peripatetici. Fysiek, of in haar samenstelling, verschilt de mineraalmonade natuurlijk van de menselijke monade, die niet fysiek is en waarvan de samenstelling niet door scheikundige symbolen en elementen kan worden weergegeven. Kortom, er is maar één mineraalmonade, en de monaden van de mensen en hogere dieren zijn talloos. Hoe zou men anders de evolutionaire en spiraalsgewijze ontwikkeling van de vier natuurrijken wiskundig kunnen verklaren? – een probleem waar chela S.T.K.*** Chary goed op heeft gewezen.[1]

De 'monade' is de synthese van de hoogste twee beginselen in de mens, het zesde en het zevende, en eigenlijk is de uitdrukking 'menselijke monade' alleen van toepassing op de spirituele ziel, en niet op haar hoogste, spirituele levenschenkende beginsel. Maar omdat de spirituele ziel niet los van laatstgenoemde zou kunnen bestaan, wordt ze zo genoemd. Het samenstel (zo'n woord schijnt nodig te zijn om het Europese begripsvermogen te helpen, maar zou een Aziaat schokken) van buddhi, of het zesde beginsel, omvat de essentie van wat u stof (of misschien een spiritueel krachtcentrum) in haar zesde en zevende toe-

---

[1] Zie *The Theosophist*, juni 1883, blz. 232-3.

stand zou noemen; de bezielende ĀTMAN maakt deel uit van het ENE LEVEN of parabrahman. In het mineralen-, het planten- en het dierenrijk verschilt de monadische essentie (als zo'n term is toegestaan) wat betreft haar ontwikkelingsstadium. Toch is die essentie door de hele reeks cyclussen heen dezelfde, van het laagste elementalenrijk tot het devarijk toe.

Het zou heel misleidend zijn om ons een monade voor te stellen als een afzonderlijke entiteit die langzaam haar weg vervolgt langs een duidelijk afgebakend pad door de lagere natuurrijken, om dan na ontelbare transmigraties tot bloei te komen in een mens; kortom dat de monade van een Humboldt teruggaat op de monade van een atoom hoornblende. In plaats van mineraalmonade te zeggen zou het in de natuurwetenschap, die onderscheid maakt tussen alle atomen, beter zijn om te spreken van *de* monade die zich manifesteert in die vorm van prakriti die we het mineralenrijk noemen. Elk atoom of elke molecule van de gangbare wetenschappelijke hypothese is niet een deeltje van iets dat door iets spiritueels wordt bezield en bestemd is om na eonen tot mens uit te groeien. Het is een concrete manifestatie van de universele energie die zelf nog niet geïndividualiseerd is; een reeks opeenvolgende manifestaties van de ene universele monas. De oceaan verdeelt zich pas in zijn potentiële en samenstellende druppels als de levensimpuls het evolutiestadium van de mens bereikt. De neiging om zich te scheiden in individuele monaden ontwikkelt zich geleidelijk en wordt in de hogere dieren bijna bereikt.

De peripatetici pasten het woord monas in pantheïstische zin toe op de hele kosmos. De occultisten, die deze gedachte voor het gemak overnemen, maken een onderscheid in de ontwikkelingsstadia van de evolutie van het abstracte naar het concrete, door middel van termen waarvan 'mineraalmonade' er één is. De term betekent alleen dat de golf van spirituele evolutie dat bepaalde segment van haar cyclus doorloopt. De 'monadische essentie' begint zich in het plantenrijk nauwelijks waarneembaar te differentiëren. Omdat de monaden niet samengesteld zijn, zoals Leibniz terecht stelde, worden ze in hun verschillende graden van differentiatie bezield door de spirituele essentie waaruit de monade in feite bestaat, en niet door de verzameling atomen die slechts het voertuig en de substantie is waarin de hogere en lagere graden van bewustzijn werken. Hoewel er nu onder die planten, waarvan bekend is dat ze gevoelig zijn, enkele zijn waaraan men die bewuste gewaarwording kan toeschrijven die door Leibniz apper-

ceptie wordt genoemd, terwijl andere slechts voorzien zijn van die innerlijke activiteit die we zenuwwaarneming van planten noemen (het zou verkeerd zijn van gewaarwording te spreken), is zelfs de plantenmonade toch *de* monade in haar tweede graad van ontwakende bewustwording. Leibniz kwam verschillende keren dicht bij de waarheid, maar hij omschrijft de evolutie van de monade verkeerd, en maakt vaak grote fouten.

Er zijn *zeven* natuurrijken. De eerste groep omvat drie graden van elementalen, of krachtcentra in wording – vanaf het eerste stadium van differentiatie van mūlaprakriti tot de derde graad ervan – d.w.z. van volkomen onbewustheid tot semi-gewaarwording. De tweede of hogere groep omvat de natuurrijken van plant tot mens. Het mineralenrijk vormt dus het middelste of keerpunt in de graden van de 'monadische essentie', als men deze beschouwt als een evoluerende energie. Drie stadia aan de elementalenkant; het mineralenrijk; drie stadia aan de objectieve fysieke kant – dit zijn de zeven schakels van de evolutieketen. Een neerdalen van de geest in de stof, dat overeenkomt met een opgang in de fysieke evolutie; een wederopstijgen uit de diepste diepten van stoffelijkheid (het mineraal) naar haar vroegere toestand, met een daarmee gepaard gaand verdwijnen van concrete organismen – omhoog naar nirvāṇa, het punt waar gedifferentieerde stof verdwijnt. Misschien kan een eenvoudig schema ons helpen:

De lijn AD geeft de geleidelijke verduistering van de geest weer als hij zich wikkelt in vaste stof. Het punt D duidt op de ontwikkeling van het mineralenrijk van zijn aanvangspunt (d) naar zijn grootste verdichting (a). De punten a, b, c, aan de linkerkant van de figuur zijn de drie evolutiestadia van de elementalen, d.w.z. de drie opeenvolgende stadia die worden doorgemaakt door de impuls van de geest (door de elementalen, waarover niet veel mag worden gezegd), voordat deze gevangen raken in de dichtste vorm van stof. De punten c, b, a, aan de rechterkant zijn de drie stadia van organisch leven, planten, dieren en mensen. Wat volslagen verduistering is van de geest, is volmaaktheid van zijn tegenpool – de stof; deze gedachte wordt uitgedrukt door de lijnen AD en DA. De pijl geeft de loop aan van de evolutieimpuls die zich in zijn vortex stort en zich dan weer ontvouwt naar de subjectiviteit van het ABSOLUTE. De dikste lijn in het midden, d d, stelt het mineralenrijk voor.

De monogenisten hebben hun tijd gehad. Zelfs zij die in een persoonlijke God geloven, zoals prof. Agassiz, leren nu: 'Er is een duidelijke ontwikkeling in de opeenvolging van wezens op het aardoppervlak. De ontwikkeling bestaat uit een toenemende overeenkomst met de nu levende fauna, en, in het bijzonder onder de gewervelde dieren, uit een steeds grotere gelijkenis met de mens. . . . De mens is het eindpunt waarop de hele dierlijke schepping zich richtte sinds de eerste vissen uit het paleozoïcum verschenen.'[1] De 'mineraalmonade' is geen sluimerende individualiteit, maar een allesdoordringende kracht die stof in haar laagste en meest verdichte aardse toestand als voertuig heeft. In de mens is de monade in potentie volledig ontwikkeld, en hetzij passief of volledig actief, overeenkomstig haar voertuig, de vijf lagere en meer fysieke menselijke beginselen. In het devarijk is ze volledig bevrijd en verkeert ze in haar hoogste toestand, maar één graad lager dan het ENE UNIVERSELE LEVEN.

[Hierna volgt het gedeeltelijke antwoord op vragen 6 en 8 over Boeddha en Śaṅkarāchārya. Die worden beantwoord door onze broeder T. Subba Row. – Red.]

[1] *Principles of Zoology*, 1848, blz. 205-6.

Vraag 8

Śrī Śaṅkarāchārya – over wanneer hij leefde en over zijn leer

Het is altijd moeilijk het jaartal van een specifieke gebeurtenis in de oude geschiedenis van India precies vast te stellen; en deze moeilijkheid wordt nog aanzienlijk groter door de speculaties van de Europese oriëntalisten. Hun werk op dit gebied vergrootte slechts de verwarring die al bestond in volkslegenden en overleveringen die vaak waren veranderd of aangepast om aan de behoeften te voldoen van sekten die het onderling oneens waren. De oorzaken die tot dit resultaat hebben geleid kunnen volledig worden vastgesteld als men de veronderstellingen onderzoekt waarop die speculaties zijn gebaseerd.

De geschriften van deze oriëntalisten worden vaak gekenmerkt door onvoldoende kennis van de Indiase literatuur, filosofie en religie, en van de overleveringen van de hindoes, en door minachting voor de opvattingen van hindoeschrijvers en -pandits. Heel vaak worden feiten en jaartallen door die schrijvers overgenomen uit de geschriften van hun voorgangers of tijdgenoten en neemt men zonder eigen nader onderzoek aan dat ze correct zijn. Zelfs als de ene schrijver zijn twijfel uitspreekt over de nauwkeurigheid van een jaartal, citeert zijn opvolger vaak datzelfde jaartal alsof het een vaststaand feit zou zijn. Op het ene onjuiste jaartal wordt het andere onjuiste jaartal gebaseerd, en de ene verkeerde conclusie wordt vaak getrokken op basis van een andere die al even ongegrond en onlogisch is. Als we een door die schrijvers gegeven jaartal willen controleren, moeten we dus de hele door hen geconstrueerde Indiase chronologie aan een nauwkeurig onderzoek onderwerpen. Vóór we hun opvattingen onderzoeken over wanneer Śaṅkarāchārya heeft geleefd, is het handig om enkele van de bovengenoemde veronderstellingen op te sommen.

1. Veel van deze schrijvers zijn niet volledig vrij van de vooroordelen die zijn ontstaan door de verderfelijke leer dat deze wereld maar 6000 jaar oud is, en die al dan niet correct uit de *Bijbel* is afgeleid. Daarmee zeg ik niet dat een van deze schrijvers deze leer nu serieus zou willen verdedigen, maar niettemin heeft ze grote invloed op het denken van christelijke schrijvers gehad toen ze de beweringen van de Aziatische chronologie gingen onderzoeken. Indien men aan een of andere gebeurtenis in de oude geschiedenis van Egypte, India of China

een ouderdom van 5000 of 6000 jaar toekent, kan men er zeker van zijn dat die schrijvers dat onmiddellijk verwerpen zonder enig onderzoek naar de waarheid van die bewering.

2. Ze zijn beslist niet van plan te erkennen dat enig deel van de *Veda* teruggaat tot een periode die aan de *Pentateuch* voorafgaat, ook al worden daarvoor bewijzen aangevoerd die een onpartijdige onderzoeker zonder christelijke vooroordelen wél zouden overtuigen. De uiterste grens van de Indiase oudheid wordt door hen dus vastgesteld op basis van het Oude Testament, en door hen wordt in feite aangenomen dat alle boeken van de hele vedische en Sanskrietliteratuur, en dus ook bijna alle gebeurtenissen van de Indiase geschiedenis, noodzakelijkerwijs moeten worden gedateerd in de periode tussen het jaartal van het Oude Testament en heden.

3. Vaak neemt men zonder reden aan dat elke filosofische of metafysische passage in de *Veda's* moet worden beschouwd als een latere inlassing, en dat alle boeken die een filosofisch onderwerp behandelen na de tijd van Boeddha of na het begin van de christelijke jaartelling moeten zijn geschreven. Beschaving, filosofie en wetenschap ontstonden volgens deze schrijvers in de zes of zeven eeuwen die aan onze jaartelling voorafgingen toen de mensheid zich voor het eerst in de laatste 4000 of 5000 jaar langzaam uit 'de diepten van brute dierlijkheid' verhief.

4. Ook wordt aangenomen dat het boeddhisme na Gautama Boeddha is ontstaan. Een eerder bestaan van het boeddhisme, het jainisme en de arhat-filosofie wordt verworpen als een absurd en belachelijk verzinsel van de boeddhisten, enz., die daarmee hebben geprobeerd aan hun religie een eerbiedwaardige ouderdom te verlenen. Als gevolg van deze onjuiste veronderstelling wordt over elk hindoeboek dat naar de leringen van de boeddhisten verwijst, gezegd dat het na de tijd van Gautama Boeddha moet zijn geschreven. Zo is bijvoorbeeld Weber van mening dat Vyāsa, de schrijver van de *Brahma-sūtra's*, deze heeft geschreven in de 5de eeuw n.Chr. Dit is voor de meeste hindoes echt een opzienbarende onthulling.

5. Telkens als de hindoegeschriften of -overleveringen werken over verschillende onderwerpen aan een en dezelfde auteur toeschrijven, wordt vaak, en in de meeste gevallen schijnbaar zonder enige reden, aangenomen dat die werken moeten worden beschouwd als het product van verschillende schrijvers. Door deze werkwijze hebben ze twee Bādarāyaṇa's (Vyāsa's), twee Patañjali's en drie Vararuchi's ontdekt.

We zullen niet beweren dat in alle gevallen dezelfde naam ook dezelfde persoon betreft, maar we moeten tegen zulke veronderstellingen wel bezwaar maken als ze niet door enig bewijs worden gesteund, en alleen dienen om een vooropgezette mening te steunen of een stokpaardje te berijden.

6. Vaak proberen die schrijvers de chronologie van de gebeurtenissen van de Indiase geschiedenis vast te stellen door middel van de verschillende stadia in de groei of ontwikkeling van de Sanskriettaal en de Indiase literatuur. De tijd die voor die ontwikkeling nodig is, wordt vaak op dezelfde manier geschat als die waarop geologen de tijd bepalen voor het geleidelijk tot stand komen van de verschillende lagen van de aardkorst. We kunnen echter geen goede methode ontdekken waarmee die berekeningen zijn gemaakt. Het is onjuist om aan te nemen dat de ontwikkeling van de ene taal dezelfde tijd nodig heeft als die van een andere binnen dezelfde grenzen. Met de specifieke kenmerken van het volk dat een taal gebruikt, moet zorgvuldig rekening worden gehouden als men zulke berekeningen wil maken. Even belangrijk is de geschiedenis van dat volk. Iedereen die Max Müllers schattingen van de zo geheten sūtra-, brāhmaṇa-, mantra- en kāṇḍa-perioden onderzoekt, kan vaststellen dat hij aan deze overwegingen geen aandacht schenkt. De perioden die hij aan deze vier 'śruti's' van de vedische literatuur toekent, zijn puur willekeurig.

We hebben op deze tekortkomingen in de geschriften van de Europese oriëntalisten gewezen om onze lezers te laten zien dat men niet altijd op de conclusies van deze schrijvers kan vertrouwen als het gaat om de datering van de oude Indiase geschiedenis.

Als we de verschillende citaten en overleveringen onderzoeken die de Europese oriëntalisten selecteren om vast te stellen wanneer Śaṅkarāchārya heeft geleefd, moeten we vooral opletten of er wordt verwezen naar de allereerste Śaṅkarāchārya die de Advaita-leer ontwikkelde, of naar een van zijn volgelingen die adhipati's (hoofden) werden van de verschillende maṭha's (tempels) die door hem en zijn opvolgers werden gesticht. Veel advaitī maṭhādipati's die hem opvolgden, in het bijzonder die van de Śriṅgerī-maṭha, waren mensen van grote faam en waren in hun tijd in heel India heel bekend. Vaak wordt naar hen verwezen met de algemene benaming Śaṅkarāchārya, en daarom maakt men bij het verwijzen naar een van deze maṭhādipati's snel de fout te denken dat het op Śaṅkarāchārya zelf slaat.

Het lijkt erop dat Barth, wiens mening over het geboortejaar van

Śaṅkarāchārya door 'een Engels lid van de TS' wordt geciteerd, in tegenstelling tot het jaar dat in Sinnetts *Esoteric Buddhism* wordt genoemd, het onderwerp niet zorgvuldig heeft onderzocht. Hij onderbouwt het gegeven jaartal niet, en vermeldt zelfs niet het bestaan van andere bronnen en overleveringen die een datering geven die in strijd is met het door hem aangenomen jaar. Het jaartal dat hij aan Śaṅkarāchārya toeschrijft, staat in een onopvallende voetnoot op blz. 89 van zijn *The Religions of India*, en luidt:

> Śaṅkarāchārya wordt meestal in de achtste eeuw geplaatst, misschien moeten we eerder de negende zeggen. De betrouwbaarste overlevering zegt dat hij werd geboren op de 10de van de maand mādhava (april-mei) van het jaar 788 n.Chr. Andere overleveringen plaatsen hem echter in de 2de en in de 5de eeuw. De schrijver van *Dabistan* daarentegen plaatst hem helemaal aan het begin van de 14de.

Barth heeft beslist ongelijk als hij zegt dat Śaṅkarāchārya meestal in de achtste eeuw wordt geplaatst. Er zijn evenveel overleveringen die hem in een eeuw v.Chr. als die hem in een eeuw n.Chr. plaatsen, en uit wat volgt blijkt dat het bewijsmateriaal ten gunste van de eerste opvatting de overhand heeft.

Men kan niet ontkennen dat de meeste oriëntalisten over dit onderwerp geen duidelijke eigen mening hebben. Max Müller schijnt nooit aandacht aan dit onderwerp te hebben geschonken. Monier-Williams neemt eenvoudig het jaartal van Wilson over, en Weber schijnt op dezelfde autoriteit te vertrouwen zonder enige moeite te doen om de zaak zelf nader te onderzoeken. Waarschijnlijk is Wilson de enige oriëntalist die het onderwerp met enige zorg heeft onderzocht, en hij erkent eerlijk dat 'de periode waarin Śaṅkara heeft geleefd niet precies kan worden vastgesteld'.[1]

Onder deze omstandigheden is de boven geciteerde noot van Barth beslist misleidend. Hij licht zijn lezers niet in waar hij de genoemde overlevering heeft gevonden, en welke redenen hij heeft om aan te nemen dat ze betrekking heeft op de eerste Śaṅkarāchārya, en dat het 'de betrouwbaarste overlevering' is. Als deze zaak nog een open vraag is, had Barth niet een bepaald jaartal mogen aannemen, als hij niet bereid is dat te onderbouwen en goede argumenten daarvoor aan te voeren. De andere overleveringen waarnaar verwezen wordt, kunnen

[1] *Essays and Lectures chiefly on the Religion of the Hindus*, deel 1, blz. 200-201.

het gezag van de overlevering waarop vertrouwd wordt, natuurlijk niet versterken. De bewoordingen van de genoemde voetnoot doen het echter voorkomen alsof alle bronnen en overleveringen met betrekking tot dit onderwerp erbij zijn gehaald, terwijl in feite de belangrijkste buiten beschouwing zijn gelaten, zoals hierna zal worden aangetoond. In andere delen van het boek van Barth zijn geen argumenten te vinden ter ondersteuning van het aan Śaṅkara toegekende jaartal, maar er komen enkele losse passages in voor die men hetzij kan opvatten als conclusies uit de genoemde bewering of als bewijzen ervoor, en die we in verband hiermee moeten onderzoeken.

Barth heeft enig verband ontdekt tussen het verschijnen van Śaṅkara in India en het begin van de boeddhistenvervolgingen, die hij in de 7de en 8ste eeuw schijnt te plaatsen. Op blz. 89 van zijn boek spreekt hij over 'het grote offensief tegen het boeddhisme, dat in de 7de en 8ste eeuw in de Dekkan werd ingezet door de scholen van Kumārila en Śaṅkara'; en op blz. 135 zegt hij dat de 'volgelingen van Kumārila en Śaṅkara, georganiseerd in gewapende orden, zich hebben opgeworpen als fanatieke verdedigers van de orthodoxie'. De kracht van deze beweringen wordt echter aanmerkelijk verzwakt door de opmerkingen van de schrijver (blz. 89 en 134) over het ontbreken van enig spoor van vervolging van boeddhisten door Śaṅkara in de tot nu toe onderzochte authentieke documenten, en over de absurditeit van de legenden waarin hij wordt afgeschilderd als de vernietiger van de boeddhisten van de Himālaya tot Kaap Comorin.

Om Śaṅkara en Kumārila in bovenstaande citaten in een adem te noemen is volkomen belachelijk. Bijna iedere hindoe weet dat de aanhangers van de Pūrva Mīmāṃsā (Kumārila gaf toelichting op de *Sūtra's*) de grootste en bitterste tegenstanders waren van Śaṅkara en zijn leer, en Barth schijnt helemaal niets te weten over de aard van Kumārila's opvattingen en de Pūrva Mīmāṃsā en over de strekking en het doel van Śaṅkara's Vedānta-filosofie. Het is onmogelijk te zeggen welke bewijzen de schrijver heeft voor de bewering dat het grote offensief tegen de boeddhisten in de 7de en 8ste eeuw is begonnen en dat Śaṅkara het op gang bracht. Er zijn enkele passages in zijn boek die erop wijzen dat deze periode niet als juist kan worden beschouwd. Hij zegt o.a. op blz. 135 dat de boeddhisten al in de tijd van Aśoka met vervolgingen zijn begonnen.

Als dat het geval was, dan is het heel verbazingwekkend dat de orthodoxe hindoes zich bijna tien eeuwen lang rustig hebben gehouden

zonder wraak te nemen op hun vijanden. Het politieke overwicht van de boeddhisten dat ze tijdens Aśoka's regeerperiode hadden verworven, duurde niet erg lang, en de hindoes hadden voor en na het begin van onze jaartelling de steun van zeer machtige koningen. Bovendien zegt de schrijver op blz. 132 van zijn boek dat het boeddhisme in de 7de eeuw in verval was, en het is onwaarschijnlijk dat de reactie tegen de boeddhisten zou beginnen in een tijd dat hun religie al in een staat van verval verkeerde. Geen enkele grote religieuze leraar of hervormer zou zijn tijd en energie verspillen aan het afbreken van een religie die al in puin ligt.

Maar welke bewijzen zijn er dat Śaṅkara zich ooit hiermee heeft beziggehouden? Als het hoofddoel van zijn prediking was om een reactie tegen het boeddhisme op te wekken, dan zou hij ons ongetwijfeld enkele geschriften hebben nagelaten met het specifieke doel om kritiek op de leringen daarvan te leveren en de gebreken ervan aan het licht te brengen. In zijn eigen werken zinspeelt hij daarentegen niet eens op het boeddhisme. Hoewel hij een vruchtbaar schrijver was, is er in de hele reeks van zijn geschriften geen enkele passage te vinden over de boeddhisten of hun leer, afgezien van een paar opmerkingen over een theorie over de aard van gewaarwording die door *sommige* boeddhisten werd verdedigd, en die zijn te vinden in zijn commentaar op de *Brahma-sūtra's*; en het inlassen daarvan in zijn commentaar was nodig door de zinspelingen in de sūtra's die hij toelichtte. Omdat volgens ons deze *Brahma-sūtra's* door Vyāsa zelf zijn samengesteld (en niet door een denkbeeldige Vyāsa uit de 5de eeuw n.Chr., het product van Webers levendige fantasie), hebben de zinspelingen die daarin voorkomen betrekking op het boeddhisme dat bestond vóór de komst van Gautama Boeddha. Uit deze weinige opmerkingen blijkt duidelijk dat Śaṅkarāchāraya niets te maken had met de vervolging van boeddhisten. We kunnen hier enkele passages uit Wilsons voorwoord van de eerste uitgave van zijn *Dictionary, Sanskrit and English* citeren, om onze opmerkingen te steunen. Over het verband tussen Śaṅkara en de vervolging van boeddhisten schrijft hij:

> Hoewel het volksgeloof de oorsprong van de vervolging van boeddhisten aan Śaṅkarāchārya toeschrijft, hebben we in dit geval enige reden de juistheid daarvan te betwijfelen. Het vriendelijke karakter van deze hervormer, die wordt beschreven als altijd zachtaardig en verdraagzaam, ondersteunt deze gedachte niet, en als ik me baseer op mijn eigen beperkte kennis van de Vedānta-werken en de meer

> overtuigende verklaringen van Rammohan Roy, die ik van hem mag citeren, dan is er in zijn geschriften, die allemaal nog bestaan, geen spoor te vinden dat hij betrokken was bij enige vervolging; het doel van die geschriften was niet om de boeddhisten of enige andere denkrichting te corrigeren, maar het weerleggen van elke leer behalve de zijne, en de hervorming van de vierde religieuze orde.

Vervolgens merkt hij op:

> Het is een algemene misvatting aan hem (Śaṅkara) de vervolging toe te schrijven. Hij schijnt zich helemaal niet met dat afschuwelijke werk te hebben beziggehouden, noch is hij in het bijzonder met een van de boeddhisten in discussie gegaan.

Uit het voorgaande blijkt dat de periode van Śaṅkara niet kan worden vastgesteld op basis van het begin van de vervolging van de boeddhisten, zelfs al zou het mogelijk zijn om te bepalen wanneer deze begon.

Barth schijnt enig verband te hebben ontdekt tussen de filosofische stelsels van Śaṅkara, Rāmānuya en Ānandatīrtha, en de Arabische kooplieden die in de eerste eeuwen van de hidzjra naar India kwamen, en hij heeft ongetwijfeld alle recht op de eer die hij krijgt voor de originaliteit van deze ontdekking. Indien dit mysterieuze occulte verband tussen de Advaita-filosofie en de Arabische handel – waarnaar hij op blz. 212 van zijn boek verwijst – iets meer is dan een verzinsel van zijn fantasie, kan het van enige betekenis zijn voor de vraag die we hier bespreken. De enige reden die hij ter ondersteuning van zijn theorie geeft, is echter – naar mijn mening – waardeloos. De hindoes hebben in het leven van de Boeddha een uitstekend voorbeeld gehad van een grootse religieuze beweging onder leiding van één enkele leraar, en ze hoefden de avonturen van de Arabische profeet niet te kopiëren. In het boek van Barth vinden we nog een passage die enig verband houdt met het jaartal van Śaṅkara. Hij schrijft op blz. 207:

> De Śiva, bijvoorbeeld, die aan het begin van het toneelstuk *Śākuntala* wordt aangeroepen, en die tegelijk God, priester en offergave is, en van wie het lichaam het heelal is, is een Vedānta-denkbeeld. Deze constatering schijnt men te vergeten, als men beweert – wat soms gebeurt – dat alle Vedānta-groeperingen beginnen bij Śaṅkara.

Maar deze constatering schijnt eveneens vergeten te worden, als men beweert, zoals oriëntalisten zoals Barth soms doen, dat Śaṅkara in een latere periode leefde dan de schrijver van *Śākuntala*.

Uit het voorafgaande wordt duidelijk dat de mening van Barth over wanneer Śaṅkara heeft geleefd heel onbevredigend is. Omdat Wilson het onderwerp met enige zorg en aandacht schijnt te hebben onderzocht, moeten we nu zijn opvatting bespreken en zien in hoeverre deze op goede bewijzen berust. Bij zijn poging, die op niets uitliep, om te bepalen wanneer Amara Sinha leefde, moest hij proberen vast te stellen wanneer Śaṅkara leefde. Daarom komen zijn opmerkingen over die periode voor in zijn voorwoord van de eerste uitgave van zijn *Dictionary, Sanskrit and English.* We zullen hier nu enkele fragmenten uit dit voorwoord weergeven die betrekking hebben op ons onderwerp en deze van commentaar voorzien. Wilson schrijft het volgende:

> Over de geboortedatum van Śaṅkara bestaat eenzelfde onenigheid als over alle opmerkelijke gebeurtenissen in de geschiedenis van de hindoes. De Kudali-brahmanen, die een organisatie vormen die zijn stelsel volgt en onderwijst, verklaren dat hij ongeveer 2000 jaar geleden leefde. Sommige verslagen plaatsen hem rond het begin van de christelijke jaartelling, andere in de derde en vierde eeuw daarna. Een manuscript dat de geschiedenis van de koningen van Konka behandelt (in de verzameling van kol. Mackenzie) maakt hem tot tijdgenoot van Tiru Vikrama Deva Chakravarti, heerser van Skandapura in Dekkan in 178 n.Chr. In Sringeri, gelegen aan de rand van de westelijke Ghats, nu in het district Mysore, waar hij een school zou hebben gesticht die nog steeds bestaat, en van waaruit hij leiding begon te geven aan de Smārta-brahmanen van het schiereiland, verklaren ze dat hij 1600 jaar geleden leefde. Volgens de algemene overlevering leefde hij 1200 jaar geleden. De *Bhoja Prabandha* beschouwt Śaṅkara als een van haar vooraanstaande figuren, en omdat hij een tijdgenoot was van koning Bhoja, leefde hij acht à negen eeuwen geleden. De volgelingen van Madhvāchārya in Tuluva schijnen geprobeerd te hebben deze tegenstrijdige gegevens met elkaar in overeenstemming te brengen door te veronderstellen dat hij drie keer geboren is. Eerst in Sivuli in Tuluva, ongeveer 1500 jaar geleden, dan in Malabar enkele eeuwen later, en ten slotte in Padukachaitra in Tuluva, niet meer dan 600 jaar geleden. De laatste periode is blijkbaar bedoeld om eer te bewijzen aan hun eigen stichter, die toen leefde en die Śaṅkara in een verondersteld dispuut zou hebben verslagen. De Vaishṇava-brahmanen van Madurai zeggen dat Śaṅkara verscheen in de 9de eeuw van Sālivāhana of de 10de eeuw van onze tijdrekening. Dr. Taylor denkt dat we niet ver naast de waarheid zitten als we aannemen dat hij

ongeveer 900 jaar geleden leefde, en Colebrooke denkt 1000 jaar geleden. Dit is ook de periode waarmee mijn vriend Rammohan Roy, een ijverig onderzoeker van Śaṅkara's werken en filosoof-leraar van zijn leer, het eens is, en hij concludeert 'op basis van een berekening van de spirituele generaties van Śaṅkara's volgelingen vanaf die tijd tot op heden, dat hij tussen de 7de en 8ste eeuw n.Chr. schijnt te hebben geleefd'. Deze periode komt overeen met de beweringen die dr. Buchanan heeft gehoord op zijn reis door Śaṅkara's geboortestreek, Malabar, en stemt overeen met de verklaring van de *Kerala Utpatti*, een werk met historische en statistische gegevens over datzelfde gebied, waarin, volgens Duncans citaten eruit, staat dat het reglementeren van de kasten door deze filosoof ongeveer 1000 jaar vóór 1798 plaatsvond. Tegelijkertijd moet worden opgemerkt dat een manuscript met een vertaling van hetzelfde werk, in het bezit van kol. Mackenzie, vermeldt dat Śaṅkara werd geboren in het midden van de 5de eeuw, of 1300 à 1400 jaar geleden. Dit wijkt sterk af van de bewering van Duncan, maar het verschil is niet zo belangrijk, omdat het manuscript, hetzij door vertaling of door tekortkomingen van het origineel, veel duidelijke fouten bevat, en dus niet betrouwbaar is. De meeste bronnen spreken dus alles welbeschouwd ten gunste van een periode van ongeveer tien eeuwen geleden en ik ben geneigd deze schatting te aanvaarden en Śaṅkara te plaatsen aan het einde van de 8ste en het begin van de 9de eeuw van onze jaartelling.

We willen nog een paar bronnen aan de lijst van Wilson toevoegen, voor we commentaar geven op bovenstaand citaat.

In een werk genaamd *The Biographical Sketches of Eminent Hindu Authors*, in 1860 in Bombay uitgegeven door Janārdana Rāmachandrajī, wordt beweerd dat Śaṅkara 2500 jaar geleden heeft geleefd, en volgens sommige mensen 2200 jaar geleden. De kronieken van de Kumbakonam-maṭha geven een reeks van 66 maṭhādipati's vanaf Śaṅkara tot op heden, en tonen aan dat hij meer dan 2000 jaar geleden heeft geleefd.

De Kudali-maṭha, waarnaar Wilson verwees, die een vertakking is van de Śriṅgerī-maṭha, geeft dezelfde periode aan als deze, omdat hun overleveringen identiek zijn. Hun berekening is betrouwbaar voor zover ze berust op de jaartallen die worden vermeld op de samādhi-plekken (vergelijkbaar met een grafmonument) van de opeenvolgende guru's van de Śriṅgerī-maṭha, en ze leiden ons naar het begin van onze jaartelling.

Wilson geeft geen duidelijke informatie over de aard, oorsprong of betrouwbaarheid van de verslagen die Śaṅkara in de 3de of 4de eeuw n.Chr. plaatsen of rond het begin van onze jaartelling. Ook is niet duidelijk of de geschiedenis van de koningen van Konka onmiskenbaar slaat op de allereerste Śaṅkarāchārya. Deze overleveringen spreken Wilsons conclusies tegen, en het is onduidelijk waarom hij hun getuigenis in twijfel trekt. Wilson vergist zich als hij beweert dat de Śriṅgerī-maṭha aanneemt dat Śaṅkara 1600 jaar geleden leefde. We hebben het verslag van de Śriṅgerī-maṭha al even genoemd, en dat verslag is precies hetzelfde als dat van de Kudali-brahmanen. Dat dit zo is hebben we vastgesteld bij de vertegenwoordiger van de Śriṅgerī-maṭha in Madras, die onlangs een lijst heeft uitgegeven van alle vroegere leraren van deze maṭha met hun jaartallen. Verder kunnen we niet inzien volgens welke algemene overlevering Śaṅkara ongeveer 1200 jaar geleden leefde. Voor zover we weten bestaat er in India niet zo'n algemene overlevering. De meeste mensen in Zuid-India hebben tot nu toe vertrouwd op het verslag van Śriṅgerī, en in Noord-India schijnt hierover geen algemene overlevering te bestaan; daar vindt men slechts een grote hoeveelheid elkaar tegensprekende verklaringen.

Het is echt verbazingwekkend hoe zo'n gerenommeerde oriëntalist als Wilson de *dichter* die Śaṅkara heet en die in de *Bhoja Prabandha* wordt vermeld, kan verwarren met de grote Advaita-leraar. Geen enkele hindoe zou ooit zo'n belachelijke fout maken. Het verwondert ons dat sommige Europese oriëntalisten af en toe citeren uit boeken zoals de *Bhoja Prabandha*, *Kathā Sārit Sāgara*, *Rāja Taraṃgiṇī*, en *Pañchatantra*, alsof het historische werken zijn. In een ander deel van zijn voorwoord zegt Wilson zelf dat deze *Bhoja Prabandha* volkomen onbetrouwbaar is, omdat sommige daarin voorkomende beweringen niet overeenstemmen met zijn eigen theorie over het jaartal van Amara Sinha, maar nu haalt hij de beweringen van dit geschrift *ten onrechte* aan om zijn conclusie te steunen over wanneer Śaṅkara leefde. Consequentheid is beslist niet een van de beste kenmerken van de geschriften van de meeste Europese oriëntalisten. Over de persoon die in de *Bhoja Prabandha* wordt genoemd, wordt altijd gesproken als Śaṅkara Kavi (dichter), en nergens wordt hij Śaṅkara-āchārya (leraar) genoemd, terwijl de Advaita-leraar in geen enkel hindoeboek ooit Śaṅkara Kavi wordt genoemd.

Het is zinloos om de Madhva-overleveringen of de mening van de Vaishṇava-brahmanen van Madurai over wanneer Śaṅkara leefde, weer

te geven. Volgens ons is het onmogelijk om van de Mādhva's en Vaishṇava's iets anders dan leugens te verwachten over de geschiedenis en filosofie van Śaṅkara. Ze willen voortdurend aan de wereld bewijzen dat hun leringen al bestonden vóór de tijd van Śaṅkara, en dat de Advaita-leer een ketterij van hun reeds bestaande orthodoxe hindoeïsme is. Daarom zeggen ze dat Śaṅkara minder dan 1500 jaar geleden leefde.

Nergens blijkt waarom dr. Taylor denkt dat Śaṅkara ongeveer 900 jaar geleden leefde of volgens Colebrooke ongeveer 1000 jaar geleden. Voordat de redenen voor zulke beweringen grondig zijn uitgezocht, kan men daarin geen vertrouwen stellen.

Gelukkig geeft Wilson ons wel de redenen voor de mening van Rammohan Roy. We zijn geneigd te geloven dat de berekening van Rammohan Roy gemaakt werd aan de hand van de lijst van leraren of guru's van Śriṅgerī, omdat dit tot nu toe de enige gepubliceerde lijst is, en omdat geen andere maṭha, met uitzondering misschien van de Kumbakonam-maṭha, een lijst met guru's bezit die een ononderbroken reeks vormen tot op de dag van vandaag. De oude lijst die in Śriṅgerī wordt bewaard, bevat de jaartallen waarin de verschillende leraren hebben geleefd en dus hoeven we niet op Roy's berekening (die niet veel meer dan een schatting kan zijn) af te gaan. Omdat deze jaartallen tot nu toe nog niet zijn gepubliceerd, en Rammohan Roy alleen beschikte over een reeks namen, moest hij de periode waarin Śaṅkara leefde achterhalen door een gemiddeld aantal jaren aan elke leraar toe te kennen. Zijn mening is daarom van geen belang als we de verklaring van de Śriṅgerī-maṭha hebben, die, zoals gezegd, Śaṅkara enige eeuwen vóór Christus plaatst. Dezelfde opmerkingen zijn van toepassing als de berekening gemaakt wordt op basis van het aantal leraren op de lijst van de Kumbakonam-maṭha.

Weinig belang kan worden gehecht aan de verklaringen die door enkele onbekende personen mondeling werden gedaan aan dr. Buchanan tijdens zijn reizen door Malabar; en we hoeven ons alleen bezig te houden met de conclusies die uit verklaringen in de *Kerala Utpatti* getrokken kunnen worden. De diverse manuscripten van dit werk vertonen verschillen in de periode die ze aan Śaṅkarāchārya toekennen; en ook al was dit niet het geval, dan is dit werk om de volgende redenen onbetrouwbaar:

1. Het is bekend dat de gebruiken in Malabar heel eigenaardig zijn. De verdedigers daarvan hebben dan ook steeds een grote rishi of een

grote filosoof van India aangewezen als degene die ze heeft ingesteld. Sommigen, waarschijnlijk de meesten, van hen beweren dat Paraśurāma verschillende van die gebruiken in het leven heeft geroepen, en een bijzondere *Smriti* heeft achtergelaten als gids voor het volk van Malabar. Anderen zeggen dat Śaṅkarāchārya deze eigenaardige gebruiken heeft bekrachtigd. Het is niet moeilijk in te zien waarom deze twee figuren door hen werden uitgekozen. Volgens de *Purāṇa's* van de hindoes heeft Paraśurāma enige tijd in Malabar geleefd, en volgens de overlevering is Śaṅkara in die streek geboren. Maar het is heel twijfelachtig of een van hen iets te maken heeft gehad met de eigenaardige gebruiken van die streek. In de werken van Śaṅkara vinden we geen enkele verwijzing naar deze gebruiken. Hij schijnt al zijn aandacht te hebben gewijd aan religieuze hervorming, en het is onwaarschijnlijk dat hij ooit enige aandacht heeft besteed aan de plaatselijke gebruiken van Malabar. Hij wilde de filosofie van de oude rishi's weer tot leven brengen, en dus is het onwaarschijnlijk dat hij de gebruiken in Malabar heeft bekrachtigd, want die zijn in strijd met de door diezelfde rishi's in de *Smriti's* vastgelegde regels; en voor zover we weten, heeft hij voor de kasten in Malabar geen geschreven voorschriften achtergelaten.

2. De beweringen in de *Kerala Utpatti* zijn in strijd met het verslag van Śaṅkara's leven in vrijwel alle Śaṅkara-vijaya's (biografieën van Śaṅkara) die tot nu toe zijn onderzocht, namelijk: Vidyāraṇya's *Śaṅkara Digvijaya*, Chitsukhāchārya's *Śaṅkara Vijayavilāsa*, *Brihat Śaṅkara Vijaya*, enz. Volgens deze werken heeft Śaṅkara Malabar verlaten in zijn achtste levensjaar, en is hij naar zijn geboortedorp teruggekeerd toen zijn moeder stervende was, en is daar slechts enkele dagen gebleven. Het is moeilijk in te zien in welke periode van zijn leven hij dan de voorschriften voor de kasten in Malabar heeft gemaakt.

3. De *Kerala Utpatti* stelt Malabar voor als de plaats van de overwinningen van Bhaṭṭapāda op de boeddhisten, en zegt dat deze leraar zich in Malabar heeft gevestigd en de boeddhisten uit dat land heeft verdreven. Alleen al deze bewering toont het fictieve karakter van de verslagen in dit boek. Volgens elk ander hindoewerk werd deze grote leraar van de Pūrva Mīmāṃsā in Noord-India geboren; bijna al zijn beroemde leerlingen en volgelingen woonden in dat deel van het land, en volgens Vidyāraṇya stierf hij in Allahabad.

Om deze redenen kunnen we geen vertrouwen stellen in dit verslag over Malabar.

Op basis van de overleveringen en andere verslagen die we tot nu hebben onderzocht komt Wilson tot de conclusie dat Śaṅkarāchārya aan het eind van de 8ste en het begin van de 9de eeuw na Christus heeft geleefd. De verslagen van de Śriṅgerī-, Kudali- en Kumbakonammaṭha's en de overleveringen die nu in het district Bombay gangbaar zijn, zoals blijkt uit de biografieën die in Bombay zijn gepubliceerd, plaatsen Śaṅkara een aantal eeuwen vóór Christus. Anderzijds geven de *Kerala Utpatti*, de informatie die dr. Buchanan tijdens zijn reizen door Malabar heeft verkregen, en de meningen van dr. Taylor en Colebrooke eensgezind aan dat hij ongeveer 1000 jaar geleden heeft geleefd. De overige door Wilson genoemde overleveringen zijn zowel in strijd met zijn mening als met de conclusie dat Śaṅkara vóór Christus leefde. We zullen het nu aan onze lezers overlaten om te zeggen of Wilson het recht heeft te beweren dat 'de meeste bronnen ten gunste' van zijn theorie spreken.

We hebben al naar de geschriften van bijna alle Europese oriëntalisten verwezen die over dit onderwerp een mening hebben gegeven; en we hoeven niet te zeggen dat nog steeds niet is vastgesteld wanneer Śaṅkara heeft geleefd.

We moeten de meningen van de Europese oriëntalisten over wanneer Śaṅkara heeft geleefd wel uitvoerig bespreken, omdat er waarschijnlijk geen enkele aandacht zal worden geschonken aan de opvattingen van Indiase en Tibetaanse ingewijden, als er algemeen wordt aangenomen dat het onderwerp in hun geschriften al definitief is opgelost. De adepten over wie 'Een Engels lid van de TS' spreekt, zijn zeker in staat enkele duistere punten in de Indiase religieuze geschiedenis op te helderen. Maar er bestaat weinig kans dat het grote publiek hun opvattingen zal aanvaarden, tenzij die worden gesteund door bewijzen die voor de buitenwereld toegankelijk zijn. Omdat het niet altijd mogelijk is zulke bewijzen te leveren, heeft het weinig zin de informatie waarover ze beschikken te publiceren vóór het publiek bereid is de ouderdom en betrouwbaarheid van hun overleveringen, het bereik van hun vermogens en de omvang van hun kennis te erkennen. Zonder zulke uiterlijke bewijzen worden hun opvattingen hoogstwaarschijnlijk als absurd en onhoudbaar verworpen, hun motieven zullen in twijfel worden getrokken en sommige mensen zijn misschien geneigd zelfs hun bestaan te ontkennen.

Door zowel hindoes als Engelsen wordt vaak gevraagd waarom deze adepten niet bereid zijn ten minste een deel van hun kennis van de

natuurwetenschap bekend te maken. Maar zij die dat vragen, schijnen niet te beseffen dat de manier waarop de adepten hun kennis verwerven anders is dan de manier waarop modern wetenschappelijk onderzoek natuurfeiten vaststelt en haar wetten ontdekt. Als een adept zijn conclusies niet kan bewijzen door dezelfde manier van redeneren die in de moderne wetenschap wordt gevolgd, blijven ze voor de buitenwereld onbewezen. Het is voor hem natuurlijk niet mogelijk om in voldoende mensen die vermogens te ontwikkelen waardoor ze de waarheden van de adepten zouden inzien, en vaak is het niet mogelijk die waarheden met de gebruikelijke wetenschappelijke methode vast te stellen, tenzij alle feiten en wetten waarop hij zijn bewijsvoering baseert al door de moderne wetenschap zijn vastgesteld. Men kan van geen enkele adept verwachten dat hij zal vooruitlopen op de ontdekkingen van de eerstvolgende vier of vijf eeuwen en – tot volle tevredenheid van een ontwikkeld publiek – een belangrijke wetenschappelijke waarheid zal bewijzen, nadat hij eerst, door middel van een redenering die voor hen aanvaardbaar is, elk feit en elke natuurwet die voor dat doel nodig zijn, aan hen heeft bekendgemaakt. Bij het verstrekken van informatie over oude historische gebeurtenissen in India worden ze met soortgelijke problemen geconfronteerd.

Voordat we het exacte geboortejaar noemen dat Indiase en Tibetaanse ingewijden opgeven voor Śaṅkarāchārya, zullen we nog een paar omstandigheden vermelden waardoor dat jaartal bij benadering kan worden vastgesteld. Naar onze mening kan men vertrouwen stellen in de tot nu toe openbaar gemaakte *Śaṅkara-vijaya's* voor zover ze met elkaar overeenstemmen in hun schets van Śaṅkara's leven. We kunnen echter volstrekt geen vertrouwen stellen in de in Calcutta verschenen *Śaṅkara-vijaya* van Ānandagiri. De Calcutta-uitgave verschilt niet alleen op belangrijke punten van de handgeschreven kopieën van hetzelfde werk in Zuid-India, maar het boek is in strijd met elke andere *Śaṅkara-vijaya* die tot nu toe is onderzocht. Uit de stijl en enkele uitspraken ervan blijkt duidelijk dat het niet het product was van Ānandagiri, een van de vier belangrijkste leerlingen van Śaṅkara en de commentator van zijn *Upanishad-bhāshya*. Zo stelt het Śaṅkara voor als de schrijver van een vers dat is te vinden in Vidyāraṇya's *Adhikāraṇaratnamālā*, geschreven in de 14de eeuw. Het vermeldt over Śaṅkara dat hij twee van zijn leerlingen opdraagt de Viśishṭhādvaita-leer en de Dvaita-leer te prediken, die lijnrecht tegenover zijn eigen leer staan. Ditzelfde boek zegt dat Śaṅkara eropuit ging om Maṇḍana-

miśra in een debat te verslaan en daarna Sureśvarāchārya; dit is echter de naam die Maṇḍanamiśra aannam na zijn inwijding. We hoeven hier niet op alle dwaze fouten en blunders van dat boek te wijzen. Het volstaat om te zeggen dat het volgens ons niet door Ānandagiri werd geschreven, en dat het een product is van een onbekende schrijver die niet eens redelijk op de hoogte was van de Advaita-leer.

De *Śaṅkara-vijaya* van Vidyāraṇya (of Sāyanāchārya, een groot commentator van de *Veda's*) is ongetwijfeld de betrouwbaarste bron van informatie over de hoofdzaken in de biografie van Śaṅkara. Dat Vidyāraṇya de schrijver ervan is wordt algemeen erkend; de informatie erin werd door de schrijver – zoals blijkt uit zijn eigen verklaringen – ontleend aan oude biografieën van Śaṅkara, die toen nog beschikbaar waren. Als men de omvangrijke kennis van de schrijver in aanmerking neemt, en de mogelijkheden die hij had om materiaal voor zijn werk te verzamelen toen hij aan het hoofd stond van de Śriṅgerī-maṭha, is er alle reden om aan te nemen dat zijn werk de betrouwbaarste informatie bevat. Wilson vindt dit boek echter 'veel te dichterlijk en legendarisch' om er gezag aan toe te kennen. We erkennen dat de stijl heel poëtisch is, maar we ontkennen het legendarische karakter ervan. Wilson heeft niet het recht het zo te noemen op grond van de beschrijving van sommige verbazingwekkende verschijnselen die door Śaṅkara werden teweeggebracht. Waarschijnlijk zou de geleerde oriëntalist niet op dezelfde manier over het bijbelverhaal van Christus oordelen. Het is geen exclusief voorrecht van het christendom om als stichter een wonderdoener te hebben. We zullen hier uit dat werk die feiten noemen die voor ons betoog van belang zijn.

Algemeen wordt aangenomen dat iemand, genaamd Govinda Yogī, Śaṅkara's guru was, maar minder algemeen bekend is het feit dat die yogī niemand anders was dan Patañjali – de grote schrijver van het *Mahābhāshya* en de *Yoga Sūtra's* – onder een andere naam. Een in Zuid-India nog gangbare overlevering stelt hem voor als een van de chela's van Patañjali, maar het is twijfelachtig of die overlevering voldoende gegrond is. Uit de *Śaṅkara-vijaya* van Vidyāraṇya (hfst. 5, vers 94-97) blijkt echter duidelijk dat Govinda Yogī en Patañjali een en dezelfde persoon waren. Volgens een gewoonte onder ingewijden – uit onheuglijke tijden – nam Patañjali de naam Govinda Yogī aan toen hij door Gauḍapāda werd ingewijd. Men kan niet beweren dat Patañjali door Vidyāraṇya als Śaṅkara's guru is voorgesteld, enkel om aan Śaṅkara en zijn leringen meer gewicht te geven. Śaṅkara wordt door de

Advaitī's als veel groter beschouwd dan Patañjali, en Vidyāraṇya's bewering kan dus niets bijdragen aan Śaṅkara's reputatie. Bovendien zijn Patañjali's opvattingen niet helemaal identiek met die van Śaṅkara. Uit Śaṅkara's geschriften blijkt dat hij geen enkel belang hechtte aan de haṭhayoga-oefeningen waarover Pantañjali in zijn *Yoga Sūtra's* heeft geschreven. Onder zulke omstandigheden zou Vidyāraṇya, als hij een guru voor Śaṅkara had kunnen uitkiezen, ongetwijfeld Vyāsa zelf (die nog zou leven) hebben opgegeven. We zien daarom geen reden om aan dit feit te twijfelen. Omdat Śaṅkara Patañjali's chela is geweest en deze Gauḍapāda tot guru had, zal het jaartal van Patañjali ons helpen om dat van Śaṅkara en dat van Gauḍapāda te bepalen. We kunnen hier wijzen op een fout met betrekking tot laatstgenoemde persoon op blz. 148 van Sinnetts *Esoteric Buddhism*. Hij wordt daar voorgesteld als de guru van Śaṅkara. Volgens ons is aan Sinnett meegedeeld dat hij Śaṅkara's paramaguru was, en omdat Sinnett deze term verkeerd begreep, schreef hij dat hij Śaṅkara's guru was.

Oriëntalisten erkennen over het algemeen dat Patañjali vóór het begin van onze jaartelling heeft geleefd. Barth plaatst hem in de 2de eeuw v.Chr., en neemt daarbij de opvattingen van Goldstücker over, en Monier-Williams doet dat ook. Weber, die de opvattingen van alle andere oriëntalisten zorgvuldig schijnt te hebben onderzocht, komt tot de conclusie dat 'we voorlopig tevreden moeten zijn om het jaartal waarin het bhāshya werd samengesteld te plaatsen tussen 140 v.Chr. en 60 n.Chr., een resultaat dat, ondanks de onzekerheid ervan, van groot belang is gezien de beklagenswaardige toestand van de chronologie van de Indiase literatuur in het algemeen'.[1]

Maar zelfs deze jaartallen berusten op conclusies getrokken uit een paar onbelangrijke passages in het *Mahābhāshya* van Patañjali. Het is altijd gevaarlijk zulke conclusies te trekken, vooral omdat in de gangbare traditie van de hindoetaalkundigen bekend is dat er enige gedeelten van het *Mahābhāshya* verloren zijn gegaan, en de hiaten door latere schrijvers zijn aangevuld. Zelfs als we veronderstellen dat de bedoelde passages van Patañjali zelf afkomstig zijn, dan nog bevatten deze niets waaruit we kunnen vaststellen wanneer hij leefde. Zo bestaat bijvoorbeeld het verband tussen de passage 'aruṇad Yavanaḥ Sāketam' en de veldtocht van Menander naar Ayodhya van 144 tot 120 v.Chr., waar

[1] Albrecht Weber, *The History of Indian Literature*, 2de ed., 1878, blz. 224vn.

Goldstücker zich op baseert, slechts in de verbeelding. Die passage bevat niets wat onvermijdelijk op de veldtocht van Menander wijst. We denken dat Patañjali hier verwijst naar de veldtocht van Yavana's naar Ayodhya tijdens het leven van Sagara's vader, die in de *Harivanśa* wordt beschreven. Deze veldtocht vond lang voor de tijd van Rāma plaats, en niets wijst op een verband met Menander. Goldstückers conclusie berust op de veronderstelling dat Patañjali geen andere veldtocht van Yavana's naar Ayodhya kende, maar uit de door Vyāsa geschreven *Harivanśa* blijkt dat dit ongegrond is. Daardoor valt de hele theorie die Goldstücker op deze zwakke basis heeft gebouwd uiteen. Uit alleen de namen van de koningen in het *Mahābhāshya* kunnen geen conclusies worden getrokken, omdat verschillende koningen in dezelfde dynastie dezelfde naam dragen. Uit bovenstaande opmerkingen zal duidelijk zijn dat we Patañjali onmogelijk, zoals Weber heeft gedaan, niet verder terug dan 140 v.Chr. kunnen plaatsen.

Laten we nu nagaan of er door de oriëntalisten nog andere grenzen zijn vastgesteld. Omdat nog niet vaststaat wanneer Pāṇini leefde, kan de grens niet aan de hand daarvan worden bepaald. Uit het feit dat Pāṇini in zijn grammatica de vorming van het woord Yavanānī verklaart, wordt door sommige oriëntalisten afgeleid dat Pāṇini geleefd moet hebben na die inval van Alexander. Het is jammer dat Europese oriëntalisten veel moeite hebben gedaan om daarop theorieën te baseren, zonder de betekenis van het woord 'Yavana' precies na te gaan en zonder te onderzoeken wanneer de hindoes voor het eerst in aanraking kwamen met de Grieken. Het is onredelijk om zonder bewijs aan te nemen dat ze hen pas in de tijd van de inval van Alexander leerden kennen. Er zijn goede redenen om aan te nemen dat de Grieken lang vóór deze gebeurtenis bij de hindoes bekend waren. Volgens de overleveringen die bekend zijn aan de Indiase ingewijden heeft Pythagoras India bezocht, en hij wordt in Indiase astrologische werken Yavanāchārya genoemd. Bovendien is het niet helemaal zeker of de oude hindoeschrijvers de term Yavana alleen maar voor Grieken gebruikten. Waarschijnlijk werd ze eerst gebruikt voor de Egyptenaren en de Ethiopiërs. Later waarschijnlijk ook voor de Alexandrijnse Grieken en vervolgens voor de Grieken, Perzen en Arabieren. Naast de Yavana-inval in Ayodhya, die in de *Harivanśa* wordt beschreven, is er later nog een veldtocht naar India geweest door de Kāla Yavana (zwarte Yavana) tijdens het leven van Krishṇa, die in datzelfde boek wordt beschreven. Deze veldtocht werd waarschijnlijk door de Ethiopiërs

ondernomen. In elk geval is er, zover we weten, geen reden om aan te nemen dat de hindoeschrijvers pas na de inval van Alexander het woord Yavana gingen gebruiken. We kunnen geen enkele waarde hechten aan conclusies over wanneer Pāṇini en Kātyāyana leefden (beiden leefden vóór Patañjali) die worden getrokken uit de verklaringen in de *Kathā Sarit Sāgara*, die niets anders is dan een verzameling sprookjes. Oriëntalisten zien nu in dat we ook geen conclusies kunnen trekken uit de verklaringen van Hsüan-tsang, en daarover hoeven we hier dus niets te zeggen. Wanneer Pāṇini en Kātyānana hebben geleefd, staat dus bij de Europese oriëntalisten nog niet vast.

Goldstücker heeft waarschijnlijk gelijk als hij beweert dat Pāṇini vóór Boeddha heeft geleefd, en de boeddhistische verslagen komen overeen met de overlevering van de ingewijden als ze verklaren dat Kātyāyana een tijdgenoot van Boeddha was. Uit het feit dat Patañjali zijn *Mahābhāshya* moet hebben samengesteld nadat Pāṇini de *Sūtra's* had geschreven en nadat Kātyāyana zijn *Vārttika* had geschreven, kunnen we alleen afleiden dat het na Boeddha's geboorte werd geschreven. Maar er zijn enkele overwegingen die bijdragen tot onze conclusie dat Patañjali omstreeks 500 v.Chr. moet hebben geleefd. Max Müller plaatste de periode van de *Sūtra's* tussen 500 en 600 v.Chr. We zijn het met hem eens dat deze periode waarschijnlijk in 500 v.Chr. werd afgesloten, hoewel het onzeker is tot hoever ze in de Indiase oudheid teruggaat. Patañjali was de schrijver van de *Yoga Sūtra's*, en dit feit is tot nu toe door geen enkele hindoeschrijver in twijfel getrokken. Weber *denkt* echter dat de schrijver van de *Yoga Sūtra's* iemand anders is dan de schrijver van het *Mahābhāshya*, maar hij geeft geen redenen aan voor die veronderstelling. We betwijfelen ten zeerste of een Europese oriëntalist ooit het verband kan ontdekken tussen de eerste āhnika van het *Mahābhāshya*, en de werkelijke geheimen van de haṭhayoga die in de *Yoga Sūtra's* besloten liggen. Alleen een ingewijde kan de betekenis van de genoemde āhnika volledig begrijpen; en de 'eeuwigheid van de logos' of śabda is een van de hoofdleringen van de oude Indiase gymnosofisten, die in het algemeen haṭhayogī's waren.

Volgens de hindoeschrijvers was Patañjali de schrijver van drie werken, namelijk het *Mahābhāshya*, de *Yoga Sūtra's* en een boek over geneeskunde en anatomie; en er is geen enkele reden de juistheid van die opvatting te betwijfelen. Daarom moeten we Patañjali in de sūtraperiode plaatsen, en deze conclusie wordt bevestigd door de overleveringen van de Indiase ingewijden. Omdat Śaṅkarāchārya een tijdgenoot

van Patañjali was (en zijn chela was), moet hij in diezelfde tijd hebben geleefd. We hebben hiermee aangetoond dat er geen reden bestaat om Śaṅkara in de 8ste of 9de eeuw na Christus te plaatsen, zoals sommige Europese oriëntalisten hebben gedaan. Verder hebben we aangetoond dat Śaṅkara een chela was van Patañjali, en dat de periode waarin hij heeft geleefd, moet worden geverifieerd aan de hand van die van Patañjali. Ook hebben we aangetoond dat noch het jaar 140 v.Chr. noch de tijd van de inval van Alexander voor hem als vroegst mogelijke tijd kan worden aangenomen, en ten slotte hebben we op enkele omstandigheden gewezen die onze opvatting ondersteunen dat Patañjali en zijn chela Śaṅkara in de sūtra-periode hebben geleefd.

Śaṅkarāchārya. Geboren in 510 v.Chr.

Misschien kunnen we nu het exacte geboortejaar bekendmaken dat de Tibetaanse en Indiase ingewijden aan Śaṅkarāchārya toekennen. Volgens de historische gegevens die zij bezitten is hij geboren in het jaar 510 v.Chr. (51 jaar en twee maanden nadat Boeddha nirvāṇa bereikte), en we zijn van mening dat men voldoende bewijzen voor de juistheid van dat jaartal zal kunnen vinden in India, indien de inscripties te Conjeeveram (Kanchipuram), Sringeri, Jagannatha, Benares, Kashmir en verschillende andere door Śaṅkara bezochte plaatsen op de juiste manier worden ontcijferd. Śaṅkara heeft Conjeeveram gebouwd, dat als een van de oudste steden in Zuid-India wordt beschouwd; en door goed onderzoek kan de ouderdom van haar bouwwerken worden bepaald. Maar ook de hier naar voren gebrachte bewijzen steunen deze opvatting van de ingewijden. Omdat Gauḍapāda de guru van Śaṅkarāchārya's guru was, is de periode waarin hij leefde afhankelijk van die van Śaṅkara; en er is alle reden om aan te nemen dat hij vóór de tijd

van Boeddha heeft geleefd. Omdat dit artikel al erg lang is geworden, zullen we het nu besluiten. Onze opmerkingen over wanneer Boeddha heeft geleefd en over Śaṅkara's leer zullen in het volgende nummer van *The Theosophist* verschijnen.

– T. Subba Row

Vraag 6

'Historische bezwaren' – Waarom?

Gevraagd wordt of er geen sprake is van 'enige verwarring' in de brief die op blz. 62 van *Esoteric Buddhism* wordt geciteerd dat de 'oude Grieken en Romeinen' Atlantiërs zouden zijn geweest. Het antwoord is: Helemaal niet. Het woord 'Atlantiër' was een algemene naam. Het bezwaar dat het niet mag worden toegepast op de oude Grieken en Romeinen, omdat ze Indo-Europeanen waren en 'hun taal een overgangsvorm was van het Sanskriet naar de moderne Europese talen', is ongeldig. Met hetzelfde recht zou een toekomstig wetenschapper van het 6de ras, die nooit gehoord heeft van de (mogelijke) verzinking van het Europese deel van Turkije, bezwaar kunnen maken tegen het feit dat de Turken aan de Bosporus overgebleven Europeanen worden genoemd. Hij zou over 12.000 jaar kunnen zeggen: 'De Turken zijn beslist Semieten, hun taal is een overgangsvorm tussen het Arabisch en onze tegenwoordige dialecten van het 6de ras.'[1]

De 'historische bezwaren' komen voort uit bepaalde gezaghebbende uitspraken van oriëntalisten gedaan op taalkundige gronden. Prof. Max Müller heeft schitterend aangetoond dat het Sanskriet de 'oudere zuster' – in geen geval de 'moeder' – was van alle moderne talen.[2] Wat die 'moeder' betreft, hij en zijn collega's *veronderstellen* dat het een '*nu uitgestorven taal* moet zijn, *waarschijnlijk* gesproken door de opkomende Indo-Europeanen'.[3] Als men hen vraagt welke taal dit was,

---

[1] Dit betekent niet dat er over 12.000 jaar al mensen van het 6de ras zullen zijn of dat het 5de zal zijn verdronken. De cijfers worden alleen maar gegeven om het huidige bezwaar wat betreft de Grieken en Atlantis beter in perspectief te kunnen zien.

[2] Müller, *Lectures on the Science of Language*, 7de druk, 1873, deel 2, blz. 449.

[3] Vgl. *Encyclopaedia Britannica*, red. T.S. Baynes en W.R. Smith, 9de editie, 1875-1889, deel 2, artikel 'Anthropology'.

dan antwoordt de woordvoerder van het Westen: 'Wie zal het zeggen?' En als men vraagt: 'In welk geologisch tijdperk kende dat opkomende volk zijn bloei?' Dan antwoordt diezelfde indrukwekkende woordvoerder: 'In prehistorische tijden waarvan niemand de duur kan bepalen.' Toch moet het Sanskriet zijn geweest, hoe barbaars en onbeschaafd dan ook, omdat de 'voorouders van de Grieken, Italianen, Slaven, Germanen en Kelten' alle in 'hetzelfde gebied' woonden als dat opkomende volk, en taalonderzoek heeft de taalkundigen in staat gesteld alle talen van Indo-Europese volkeren terug te voeren tot de 'taal van de goden'.[1] Intussen wordt door diezelfde oriëntalisten beweerd dat klassiek Sanskriet rond het begin van onze jaartelling is ontstaan, en ze kennen aan vedisch Sanskriet een ouderdom toe van (hooguit) 3000 v.Chr.

Atlantis is volgens de 'adepten' meer dan 9000 jaar voor onze jaartelling verzonken.[2] Hoe kan iemand dan volhouden dat de 'oude

---

[1] Müller, *A History of Ancient Sanskrit Literature*, 1859, blz. 13.

[2] Gerald Massey's opvatting in *Light* dat het verhaal over Atlantis geen geologische gebeurtenis betreft maar een oude sterrenkundige mythe, is nogal ondoordacht. Massey is, ondanks zijn zeldzame intuïtieve gaven en grote geleerdheid, één van die schrijvers wiens sterk eenzijdig gerichte onderzoek zijn overigens heldere inzicht heeft vertroebeld. Omdat Hercules nu een sterrenbeeld is, volgt daaruit niet dat er nooit een held met die naam heeft bestaan. Omdat nu is aangetoond dat het verhaal over de '*wereldwijde* zondvloed' van Noach fictief is, en gebaseerd op geologische en geografische onwetendheid, volgt hieruit niet dat er in de prehistorie niet vele lokale overstromingen zijn geweest.

De Ouden hebben elke aardse gebeurtenis gekoppeld aan de hemellichamen. Ze gingen de geschiedenis van hun grote vergoddelijkte helden na, en vereeuwigden die even vaak in hun sterrenbeelden als dat ze zuivere mythen verpersoonlijkten door natuurverschijnselen als mensen voor te stellen. Men moet het verschil leren begrijpen tussen die twee manieren vóór men probeert ze onder één noemer te brengen. Door de uitbarsting van de Krakatau in de Straat van Soenda zijn onlangs meer dan 80.000 mensen (87.903) om het leven gekomen. Het waren hoofdzakelijk Maleiers, primitieve mensen met wie de buitenwereld weinig contact had, zodat de afschuwelijke gebeurtenis snel zal worden vergeten. Als een deel van Groot-Brittannië op die manier was weggevaagd, dan zou de hele wereld in beroering zijn geraakt, maar ook die gebeurtenis zou na een paar duizend jaar uit het geheugen van de mens zijn gewist.

En dan zou een toekomstige Gerald Massey bespiegelingen kunnen houden over de sterrenkundige aard en de betekenis van het eiland Wight, Jersey of Man, en dan zou hij misschien beweren dat op laatstgenoemd eiland nooit mensen hebben geleefd, maar dat het 'tot de sterrenkundige mythologie behoorde' en eigenlijk een 'Man' was 'die in de hemelse wateren is verdwenen'. Al is het verhaal van het verloren Atlantis slechts een legende 'zoals die van Airyana-Vaeja en

Grieken en Romeinen' Atlantiërs waren? Hoe kan dat, want beide volkeren zijn Indo-Europeanen, en de oorsprong van hun talen ligt in het Sanskriet? Bovendien *weten* de westerse wetenschappers dat Grieks en Latijn in historische tijden werden gevormd, omdat de Grieken en Romeinen als volkeren in 11.000 v.Chr. nog niet bestonden. Ongetwijfeld beseffen degenen die zo'n stelling naar voren brengen niet hoe *onwetenschappelijk* die is!

Zo luidt de geleverde kritiek; dit zijn de 'historische bezwaren'. De beklaagden zijn zich ten volle bewust van hun hachelijke positie, en toch blijven ze bij hun bewering. Het enige waartegen we hier misschien bezwaar kunnen maken, is dat de namen van die twee volkeren onjuist worden gebruikt. Men kan naar voren brengen dat als men de verre voorouders en hun afstammelingen allebei aanduidt met 'Grieken en Romeinen' , dit een even duidelijk anachronisme is als wanneer men de oude Kelten Galliërs zou noemen of de Insubres Fransen. Dit is een feit. Los van het heel plausibele excuus dat de gebruikte namen voorkomen in een persoonlijke brief, die zoals gewoonlijk in grote haast was geschreven, en die het met al zijn onvolkomenheden nauwelijks waard was om letterlijk te worden geciteerd, is het misschien een groter bezwaar om de genoemde volkeren met andere namen aan te duiden. De ene verkeerde benaming is even goed als de andere; en om die oude Grieken en Romeinen in een persoonlijke brief de oude Hellenen uit Hellas of Magna Graecia en de Latijnen uit Latium te noemen, zou niet alleen schoolmeesterachtig maar ook onjuist zijn; hoewel het misschien wat 'historischer' zou klinken. De waarheid is dat het spoor van de genoemde Griekse en Romeinse onderrassen, evenals dat van de voorouders van bijna alle Indo-Europeanen (of moeten we zeggen: Indo-Germaanse zonen van Jafet?), tot veel verder terug moet worden gevolgd. Hun oorsprong moet veel verder terug worden gezocht, in de nevels van de prehistorie, in dat *mythische* tijdperk dat de tegenwoordige historicus met zo'n afkeer vervult dat alles wat er maar uit de diepe afgronden daarvan tevoorschijn komt onmiddellijk als een misleidende hersenschim wordt verworpen, de mythe van een zinloos verhaal, of als een *fabeltje uit een latere periode dat geen serieuze aandacht verdient*.

Jambudvīpa', het is aards genoeg, en daarom is 'de mythologische oorsprong van de legende van de zondvloed' nog een open vraag. We beweren dat die *niet* 'boven alle twijfel bewezen' is, hoe vindingrijk de theorie misschien ook is.

De Atlantische 'oude Grieken' zouden zelfs niet de autochtone bevolking kunnen worden genoemd, hoewel autochtoon toch een geschikte term is om de oorsprong van een volk mee aan te duiden waarvan de afkomst niet kan worden vastgesteld, en die in elk geval bij de Hellenen verwees naar iets meer dan alleen de geboortegrond of de oerbewoners. Toch is de zogenaamde *fabel* van Deukalion en Pyrrha beslist niet ongeloofwaardiger of wonderbaarlijker dan die van Adam en Eva, een fabel die nog geen honderd jaar geleden niemand in twijfel durfde te trekken. In haar esoterische betekenis is de Griekse overlevering misschien historisch betrouwbaarder dan veel van de zogenaamd *historische* gebeurtenissen uit de periode van de Olympiaden, hoewel zowel Hesiodes als Homerus misschien hebben verzuimd om eerstgenoemde in hun heldendichten te vermelden.

We kunnen de Romeinen evenmin Umbro-Sabijnen noemen, zelfs niet Itali. Indien de historici misschien iets meer hadden geleerd over de Italiaanse 'autochtonen' – de Iapygiërs – dan zou men misschien de oude Romeinen die naam hebben gegeven. Maar dan zou er weer een ander probleem ontstaan: de geschiedenis *weet* dat de Latijnse veroveraars dit mysterieuze en armzalige volk voor zich uit dreven en in Calabrische bergkloven opsloten, waaruit blijkt dat er geen enkele verwantschap tussen de twee volkeren bestond. Bovendien blijven de westerse archeologen bij hun eigen opvattingen, en accepteren geen andere. En omdat ze niet erin geslaagd zijn om de inscripties op de monumenten van de Iapygiërs – in een onbekende taal en in een mysterieus schrift – te ontcijferen, en die jarenlang onvertaalbaar hebben genoemd, zou aangeboden hulp hierbij zeker niet welkom zijn. Het lijkt dus nauwelijks mogelijk 'de oude Grieken en Romeinen' bij hun werkelijke rechtmatige naam te noemen op een manier die de 'historici' tevredenstelt en tevens in overeenstemming is met de waarheid en de feiten. Omdat in de voorafgaande 'antwoorden' de wetenschap herhaaldelijk door heel onwetenschappelijke beweringen moest worden geschokt, en er vóór deze reeks wordt afgesloten nog vele taalkundige, archeologische en historische bezwaren moeten worden opgeroepen, is het misschien goed direct open kaart te spelen en de zaak af te handelen.

De adepten ontkennen nadrukkelijk dat de westerse wetenschap enige kennis heeft over de groei en de ontwikkeling van de Indo-Europese volkeren, die ze 'aan het begin van de geschiedenis' in hun 'patriarchale eenvoud' hebben ontdekt aan de oevers van de Oxus. Vóór onze bewering over de 'oude Grieken en Romeinen' kan worden ver-

worpen of zelfs maar bestreden, zullen de westerse oriëntalisten wat meer moeten weten over de ouderdom van die volkeren en van de Indo-Europese taal, en zullen ze een verklaring moeten geven van de talloze hiaten in hun geschiedenis, die geen van hun hypothesen schijnt te kunnen overbruggen. Ondanks dat ze niets weten over de vroegste voorouders van de Indo-Europese volkeren, en hoewel geen historicus het tot nog toe heeft aangedurfd ook maar bij benadering een periode vast te stellen voor de scheiding van de Indo-Europese volkeren en de oorsprong van het Sanskriet, geven ze geen blijk van die bescheidenheid die men gezien de omstandigheden van hen zou mogen verwachten. Terwijl ze die grote scheiding van de volkeren 'aan het begin van de geschiedenis' plaatsen, met als 'achtergrond van de hele Indiase wereld' het Veda-tijdperk (waarvan ze toegeven niets te weten), kennen ze toch rustig een late periode toe aan de oudste hymnen van de *Rig-Veda* op basis van 'inwendig bewijs'. Ze geven daarbij even weinig tekenen van twijfel als Fergusson, wanneer deze aan de oudste rotstempels van India een jaartal na Christus toekent, alleen op basis van hun 'uiterlijke vorm'. Wat betreft hun ongepaste geruzie, wederzijdse beschuldigingen en persoonlijke veten over wetenschappelijke vraagstukken, hoe minder we daarover zeggen hoe beter.

De grote sanskritist uit Oxford heeft gezegd: 'Het bewijsmateriaal van de taal is onweerlegbaar',[1] waarop hij als antwoord krijgt: 'Mits het niet in strijd is met historische feiten en de etnologie.' Voor zover *zijn* kennis reikt is het misschien 'het enige waardevolle bewijsmateriaal als het om prehistorische perioden gaat'[2]. Maar als er iets over die zogenaamde prehistorische perioden bekend wordt, en als dan wat wij over bepaalde prehistorische volkeren denken te weten absoluut in strijd is met *zijn* 'bewijsmateriaal van de taal', dan staat men de adepten misschien toe om bij hun eigen opvattingen en meningen te blijven, zelfs als die anders zijn dan die van de grootste nu levende filologen.

De taalkunde is slechts een deel – hoewel, dat erkennen we, een belangrijk deel – van de echte filologie. Om volledig te zijn moet deze, zoals door Böckh terecht wordt opgemerkt, bijna parallel lopen met de geschiedenis. Graag erkennen we het recht van de westerse filoloog, die het moet stellen zonder enige historische gegevens, om te vertrou-

---

[1] Müller, *A History of Ancient Sanskrit Literature*, 1859, blz. 13.
[2] *Op.cit.*, blz. 13.

wen op de vergelijkende taalwetenschap, en de wortels te identificeren die ten grondslag liggen aan woorden van die talen waarmee hij vertrouwd is, of die hij kent, en dit naar voren te brengen als het resultaat van zijn studie en het enige beschikbare bewijsmateriaal. We zouden echter graag zien dat hij hetzelfde recht verleent aan de onderzoeker die tot een ander volk behoort, ook al zou dat volk volgens de mening van het machtige Westen lager staan dan de Indo-Europese volkeren. Het is toch mogelijk dat de oosterse onderzoeker, die op een andere manier te werk gaat, en zijn kennis heeft samengevat in een stelsel dat alle hypothesen en louter beweringen uitsluit, over een (voor hem) authentiek verslag beschikt over die perioden die zijn tegenstander als prehistorisch beschouwt. Het feit dat men over westerse wetenschappers spreekt als geleerden en onderzoekers, terwijl autochtone sanskritisten en archeologen de pseudo-wetenschappers uit Calcutta en India worden genoemd, is geen bewijs voor hun werkelijke minderwaardigheid, maar veeleer voor de wijsheid van het Chinese spreekwoord, dat zegt: 'Arrogantie gaat zelden samen met beleefdheid.'

De 'adept' heeft dus weinig of niets te maken met de bezwaren waarmee de westerse geschiedenis komt. Volgens zijn kennis, gebaseerd op verslagen die op feiten berusten, waarbij, zoals gezegd, elke hypothese is uitgesloten, en waarbij zelfs persoonlijke inzichten maar een kleine rol spelen, strekt de geschiedenis van zijn volk en van andere volkeren zich immens veel verder uit dan het nauwelijks waarneembare punt aan de horizon van de westerse wereld dat als het begin van *haar* geschiedenis wordt aangeduid. Verslagen die in de loop van vele tijdperken zijn bijgehouden en gebaseerd zijn op een sterrenkundige en zodiakale tijdrekening, kunnen zich niet vergissen. Dit nieuwe 'bezwaar' – dit keer van paleografische aard – dat misschien wordt opgeworpen omdat we zeggen dat de dierenriem al vóór onze jaartelling in India en Centraal-Azië bekend was, zal in een later artikel worden weggenomen.

De belangrijkste vraag om te beantwoorden is dan wie van beiden – de oriëntalist of de Aziaat – de meeste kans heeft om zich te vergissen. Het 'Engelse lid van de TS' kan kiezen uit twee bronnen van informatie, uit twee groepen leraren. De ene groep bestaat uit westerse historici met hun gevolg van geleerde etnologen, filologen, antropologen, archeologen en oriëntalisten in het algemeen. De andere bestaat uit onbekende Aziaten die behoren tot een volk dat, ondanks de verzekering van Max Müller dat 'door zijn aderen (van de Engelse soldaat) en die van

de donkere Bengalen hetzelfde bloed stroomt',[1] door de westerse beschaafde wereld gewoonlijk als 'minderwaardig' wordt beschouwd. Men kan nauwelijks verwachten dat er geluisterd zal worden naar deze kleine groep mensen, want de veroveraar heeft zich meester gemaakt van hun geschiedenis, religie, taal, afkomst en wetenschap, en deze zijn nu onherkenbaar verminkt. Ze hebben de westerse wetenschappers het monopolie van het vaststellen van de juiste betekenis, de chronologische perioden en de historische waarde van de oude monumenten en geschriften van hun vaderland, zien opeisen.

Het westerse publiek heeft weinig of niet beseft dat hun wetenschappers tot voor kort binnen een beperkt kader hebben gewerkt dat geblokkeerd was door de resten van een kerkelijk dogmatisch verleden. Aan alle kanten waren ze belemmerd door 'geopenbaarde' feiten, afkomstig van een God, 'voor wie duizend jaar is als één dag', en zich daardoor genoodzaakt zagen duizenden jaren tot eeuwen te reduceren en honderdtallen tot eenheden, en slechts een ouderdom van 1000 jaar toe te kennen aan wat in feite 10.000 jaar oud is. En dat allemaal om het bedreigde gezag van hun godsdienst te redden, en daarmee hun eigen achtenswaardigheid en goede naam in hogere kringen. En ook al waren ze zelf vrij van vooroordeel, dan moesten ze toch de eer van de joodse goddelijke tijdrekening beschermen, die door de hardnekkige feiten werd aangetast; en zo zijn ze (vaak onbewust) de slaven geworden van een gekunstelde geschiedenis, die moest passen in het nauwe kader van een dogmatische godsdienst.

Niemand heeft goed aandacht besteed aan dit zuiver van hun denkwereld afhankelijke maar heel belangrijke detail. Toch weten we allemaal dat men, in plaats van een verwantschap te erkennen tussen het Sanskriet en het Gothisch, Keltisch, Grieks, Latijn en oud-Perzisch, liever de feiten heeft verdraaid, oude manuscripten uit bibliotheken heeft ontvreemd, en taalkundige ontdekkingen hevig heeft ontkend. En we hebben ook vanuit ons toevluchtsoord gehoord dat Dugald Stewart en zijn collega's, toen ze inzagen dat die ontdekking ook etnologische verwantschap zou betekenen, en de stamvaders van de mensenrassen – Sem, Cham en Jafet – van hun voetstuk zou stoten, tegen alle feiten in ontkenden dat 'het Sanskriet ooit een levende, gesproken taal was geweest', en de theorie steunden dat 'het een uitvinding was van de brahmanen die hun Sanskriet naar het voorbeeld van het Latijn en het

[1] Müller, *A History of Ancient Sanskrit Literature*, 1859, blz. 13.

Grieks hadden gevormd'. Ook weten we, en daar hebben we bewijzen voor, dat de meeste oriëntalisten geneigd zijn veel moeite te doen om te voorkomen dat over een Indiase antiquiteit (een manuscript of een inscriptie op een monument, met betrekking tot kunst of wetenschap) wordt gezegd dat ze van vóór onze jaartelling dateert. Zoals men de oorsprong en geschiedenis van de heidense wereld zich laat afspelen binnen de korte periode van een paar eeuwen voor Christus – die vruchtbare periode waarin moeder aarde, bekomen van haar zware werk in het stenen tijdperk, zonder enige overgang die vele hoogbeschaafde volkeren met hun valse aanspraken zou hebben voortgebracht – evenzo moet de magische periode van de Indiase archeologie liggen tussen het (voor hen onbekende) begin van de Saṃvat-jaartelling en de tiende eeuw van de westerse tijdrekening.

Om zo'n ernstig 'historisch bezwaar' weg te nemen, kunnen de beklaagden slechts herhalen wat ze al vele keren hebben gezegd: alles hangt af van de geschiedenis van de Indo-Europese volkeren en van de ouderdom die aan hen wordt toegekend. Laten we eerst eens zien wat de geschiedenis zelf ons vertelt over die bijna prehistorische periode, toen de Europese bodem nog niet door de primitieve Indo-Europese stammen was betreden. Uit de meest recente encyclopedie en de studies van Max Müller en andere oriëntalisten kan het volgende worden samengevat: Ze erkennen dat er in een onnoemlijk ver verleden, nog vóór de Indo-Europese volkeren (en de kiemen van de Indo-Europese talen) zich afscheidden van de oerstam, en vóór ze uiteengingen om nieuwe woonplaatsen te zoeken in Europa en Azië, 'één enkel barbaars (?) volk bestond, dat de fysieke en staatkundige vertegenwoordiger was van het opkomende Indo-Europese volk'[1]. Dit volk sprak 'een *nu uitgestorven* Indo-Europese taal',[2] waaruit door een reeks wijzigingen (waarvoor zeker duizenden jaren meer nodig waren dan men wil toegeven) geleidelijk alle latere talen ontstonden die nu door de blanke volkeren worden gesproken.

Dit is ongeveer alles wat de westerse geschiedenis over *haar* ontstaan weet. Evenals Rāvaṇa's broer Kumbhakarṇa, de langslaper van de hindoes, heeft ze eeuwenlang een diepe droomloze slaap gehad. En toen ze uiteindelijk wakker werd, kwam ze slechts tot de ontdekking dat het 'opkomende Indo-Europese volk' tot talloze volkeren was uit-

---

[1] *Encyclopaedia Britannica*, 9de editie, artikel 'Antropology'.
[2] *Op.cit.*

gegroeid, waarvan vele al afgeleefd en zwak van ouderdom waren, en zelfs vele al waren uitgestorven, terwijl ze de werkelijke oorsprong van de jongere volkeren totaal niet kon verklaren. Tot zover over 'de jongere zuster'. Wat de 'oudste broer, de hindoe', betreft – die, zoals Max Müller zegt, '*als laatste* het gemeenschappelijke thuisland van de Indo-Europese familie heeft verlaten',[1] en wiens geschiedenis deze vooraanstaande taalkundige nu zo vriendelijk is om aan de hindoe te onthullen – die hindoe beweert dat hij, terwijl zijn Indo-Europese verwanten nog diep lagen te slapen onder de hoede van de ark van Noach, de wacht heeft gehouden, dat vanuit zijn bolwerk in de Himālaya geen gebeurtenis hem is ontgaan, en dat hij de geschiedenis daarvan heeft vastgelegd in een taal die voor de Indo-Europese immigrant even onbegrijpelijk is als de inscripties van de Iapygiërs, maar voor de schrijvers ervan volkomen duidelijk is. Voor deze misdaad wordt hij nu veroordeeld als een vervalser van de verslagen van zijn voorvaderen.

Er wordt tot nu toe voor India doelbewust een plaatsje opengelaten, 'om te worden ingevuld wanneer het zuivere metaal van de geschiedenis aan het erts van overdrijving en bijgeloof van de brahmanen zal zijn onttrokken'.[2] Omdat de oriëntalist niet in staat was deze plannen uit te voeren, heeft hij zichzelf wijsgemaakt dat er in dat 'erts' alleen maar slakken aanwezig waren. Erger nog, hij ging brahmaans 'bijgeloof' en brahmaanse 'overdrijving' vergelijken met de mozaïsche openbaring en haar chronologie. De *Veda* werd vergeleken met *Genesis*. De absurde aanspraken op een hoge ouderdom werden door de 4004 v.Chr., het jaartal waarin de wereld werd geschapen, onmiddellijk tot hun juiste proporties teruggebracht; en de brahmaanse bijgelovige sprookjes over de lange levensduur van de Indo-Europese rishi's werden gebagatelliseerd en belachelijk gemaakt door het nuchtere historische bewijsmateriaal dat wordt geleverd door de 'genealogie en de levensduur van de aartsvaders van Adam tot Noach', die respectievelijk 930 en 950 jaar oud werden, om niet te spreken over Methusalem, die vroegtijdig stierf op de leeftijd van 969 jaar.

Met het oog op die ervaring heeft de hindoe het recht te bedanken voor het aanbod om zijn annalen te herzien op basis van de westerse geschiedenis en chronologie. Integendeel, hij zou de westerse wetenschapper met alle respect willen aanraden om eerst aan te tonen dat hij

---

[1] Müller, *A History of Ancient Sanskrit Literature*, 1859, blz. 14.
[2] *Op.cit.*, blz. 6.

zelf over de geschiedenis van zijn eigen volkeren betrouwbare gegevens heeft, vóór hij alle beweringen van de Aziaten over wat voor Europeanen *prehistorische* tijden zijn, afwijst. Als dat eenmaal gebeurd is, heeft hij misschien tijd en gelegenheid om zijn etnische buren te helpen bij het snoeien van hun stambomen. Zo bezitten onder anderen onze Rājputs volledig betrouwbare familie-annalen, die in een ononderbroken lijn teruggaan tot 2000 v.Chr., en nog verder, zoals door kol. Tod wordt aangetoond. Dit zijn annalen die door de Britse regering bij haar officiële betrekkingen met hen worden aanvaard.

Het is niet genoeg om wat losse fragmenten van de Sanskrietliteratuur te hebben bestudeerd – zelfs al betreft het 10.000 teksten, zoals men beweert – die in hun handen mochten vallen, om zo zelfverzekerd te spreken over de 'eerste Indo-Europese kolonisten in India', en te beweren dat 'ze, aan zichzelf overgelaten in hun eigen land, *zonder verleden* en *zonder toekomst* (!), alleen over zichzelf konden nadenken',[1] en dat ze daarom *helemaal niets* over andere volkeren konden weten. Voor een juist begrip en om de *innerlijke* betekenis van de meeste van die teksten te achterhalen, moet men ze lezen met behulp van het esoterische licht en moet men *de taal van de brahmaanse geheime code* machtig worden, die gewoonlijk als theologische praatjes worden gebrandmerkt. Het is ook niet genoeg om te beweren dat men deskundig is in vedisch en klassiek Sanskriet, in Prākrit en Āryabhāshya, als men tot een juist oordeel wil komen over wat de oude Indo-Europeanen wisten en niet wisten, of ze al dan niet maatschappelijke en bestuurlijke deugden aankweekten, al dan niet in geschiedenis geïnteresseerd waren. Om de esoterische betekenis van de oude brahmaanse literatuur te begrijpen moet men, zoals gezegd, in het bezit zijn van de sleutel op de brahmaanse code. Om de aloude termen in de *Purāṇa's*, *Āraṇyaka's* en *Upanishads* te leren begrijpen is een wetenschap op zich, en dit is zelfs veel moeilijker dan een studie van de 3996 aforismen van Pāṇini of van zijn algebraïsche symbolen.

Het is waar dat de meeste brahmanen nu zelf de juiste interpretatie van hun heilige teksten zijn vergeten. Toch weten ze genoeg over de dubbele betekenis van hun geschriften om met recht het vermakelijke in te zien van de ijverige pogingen van de Europese oriëntalisten om, door de heilige hindoeteksten op een unieke manier te interpreteren die geen tegenspraak duldt, de superioriteit van hun eigen nationale versla-

[1] *Op.cit.*, blz. 16.

gen en de waardigheid van hun wetenschap veilig te stellen.

Hoe oneerbiedig het misschien ook klinkt, we vragen de filoloog om overtuigender aan te tonen dat hij beter dan de gemiddelde hindoesanskritist kan oordelen over de ouderdom van de 'taal van de goden'; dat hij werkelijk feilloos de ontwikkelingen in talloze generaties heeft kunnen nagaan van die 'nu dode Indo-Europese taal' in haar vele gedaanteveranderingen in het Westen, en haar ontwikkeling eerst tot vedisch en later tot klassiek Sanskriet in het Oosten, en dat hij die hoofdstroom heeft gevolgd vanaf het moment dat hij zich heeft gesplitst in zijn nieuwe etnografische beddingen. En ten slotte dat terwijl hij, de oriëntalist, op grond van speculatieve interpretaties van wat hij denkt te hebben geleerd uit fragmenten van de Sanskrietliteratuur, kan oordelen over de aard van al die dingen waarover hij niets weet, d.w.z. kan speculeren over de geschiedenis van een groot volk dat hij sinds de 'opkomst' ervan uit het oog heeft verloren en pas weer oppikt in de tijd van zijn degeneratie – de autochtone onderzoeker over die geschiedenis nooit iets heeft geweten en ook nooit iets kan weten.

Totdat de oriëntalist dit alles heeft aangetoond, heeft hij niet het recht zich die arrogante houding en diepe minachting aan te matigen die men in bijna alle werken over India en zijn verleden aantreft. Omdat hij zelf niets weet over die onmetelijke tijdperken die liggen tussen de Indo-Europese brahmaan van Centraal-Azië en de brahmaan bij het ontstaan van het boeddhisme, heeft hij niet het recht te beweren dat de ingewijde Indo-Europeaan er nooit zoveel over kan weten als de vreemdeling. Die tijdperken zijn voor hem een volstrekt onbeschreven blad en hij is niet bevoegd om te beweren dat de Indo-Europeanen, die geen 'eigen' staatkundige geschiedenis hadden, zich beperkten tot 'religie en filosofie . . . in afzondering en contemplatie'. Dat is een aardige gedachte die ongetwijfeld is ingegeven door het drukke leven, de onophoudelijke oorlogen, overwinningen en nederlagen die in de oudste hymnen van de *Rig-Veda* worden beschreven. Ook kan hij met geen greintje logica beweren dat 'India geen rol speelt in de staatkundige geschiedenis van de wereld'[1] of dat 'de geschiedenis van de brahmanen niet synchroon verloopt met die van andere volkeren vóór het ontstaan van het boeddhisme in India',[2] want hij weet over die prehistorie van 'andere volkeren' al even weinig als over die

[1] Müller, *A History of Ancient Sanskrit Literature*, 1859, blz. 31.
[2] *Op.cit.*, blz. 11.

van de brahmanen. Al zijn conclusies, speculaties en systematische ordeningen van hypothesen beginnen niet veel vroeger dan 200 v.Chr., of nog recenter, en zijn allesbehalve op werkelijk historische gegevens gebaseerd. Hij moet dit alles nog bewijzen, voordat hij onze aandacht kan afdwingen. Want, hoe 'onweerlegbaar' het bewijsmateriaal van de taal ook is, de aanwezigheid van Sanskrietwortels in alle Europese talen is niet voldoende om te bewijzen dat (a) vóór de Indo-Europese veroveraars naar de *zeven rivieren* afdaalden, ze *nog nooit hun noordelijke streken hadden verlaten*, of (b) waarom de 'oudste broer, de hindoe, als laatste het gemeenschappelijke thuisland van de Indo-Europese familie heeft verlaten'.[1]

Voor de filoloog kan zo'n veronderstelling 'heel vanzelfsprekend' lijken, maar de brahmaan heeft evenveel recht om steeds sterker te vermoeden dat achter die uitspraken een of andere verborgen reden schuilt. Hij verdenkt de oriëntalist ervan dat deze in het belang van zijn eigen theorie gedwongen was de 'oudste broer' zo verdacht lang te laten verblijven aan de Oxus, of waar 'de jongste broer' hem in zijn 'opkomende toestand' misschien ook heeft gelokaliseerd, nadat hij 'al zijn broeders naar het westen had zien vertrekken'.[2] We hebben alle reden om aan te nemen dat men dit talmen vooral heeft aangevoerd omdat het noodzakelijk is om het volk dichter bij het christelijke tijdperk te brengen. Om de 'broer' af te schilderen als passief en onverschillig, met alleen zichzelf om over na te denken, zodat zijn ouderdom en zijn 'fabels met onzinnige afgoderij' of misschien zijn overleveringen over het doen en laten van andere volkeren de chronologie, volgens welke hij nu eenmaal moet worden beoordeeld, niet in de weg zullen staan. Ons vermoeden wordt versterkt als we in het boek dat we al vele keren hebben geciteerd – een puur wetenschappelijk en filologisch werk – vaak opmerkingen en zelfs voorspellingen aantreffen zoals: 'De geschiedenis schijnt ons te leren dat de hele mensheid een geleidelijke ontwikkeling moest doormaken, voordat ze uiteindelijk toegang kon krijgen tot de waarheden van het christendom.'[3] Of ook: 'De oude religies van de wereld waren slechts de melk van de natuur, die na verloop van tijd moest worden gevolgd door het brood van het leven';[4] en zulke

[1] *Op.cit.*, blz. 14.
[2] *Op.cit.*, blz. 14.
[3] *Op.cit.*, blz. 32.
[4] *Op.cit.*, blz. 32.

ruime opvattingen als dat 'er *enige waarheid* in het boeddhisme schuilt, zoals die in elke *valse religie* van de wereld is te vinden. Maar . . .'[1]

De gedachteatmosfeer in Oxford en Cambridge schijnt beslist ongunstig te zijn voor het erkennen van de ouderdom van India of van de waarde van de filosofische stelsels die ze heeft voortgebracht![2]

Fragmenten uit de esoterische geschiedenis

Het voorafgaande – een lange maar noodzakelijke uitweiding – laat zien dat de Aziatische geleerde gelijk heeft om in het algemeen niet alles te vertellen wat hij weet. Het laat ook zien dat de 'historische bezwaren' niet alleen berusten op historische *feiten*, maar veeleer dat ze botsen met lang gevestigde traditionele uitgangspunten die vaak de status hebben verkregen van een onaantastbaar historisch axioma. En dat geen enkele bewering van onze kant ooit in overweging zal worden genomen zolang ze moet steunen op de overblijfselen van de heersende stokpaardjes, hetzij van zogenaamd historische of van religieuze aard. Niettemin is het verheugend om te ontdekken dat er, na de onbezonnen

---

[1] *Op.cit.*, blz. 33.

[2] Door zorgvuldige bestudering van *The History of Indian Literature*, geschreven door Albrecht Weber, een sanskritist die tot de hoogste autoriteiten wordt gerekend, kan men zien hoe eenzijdig en bevooroordeeld de meeste westerse oriëntalisten zijn. Het voortdurend hameren op die ene bijzondere religie, het christendom, en de onverholen pogingen om deze voor te stellen als de grondtoon van alle andere *religies*, komen in zijn werk pijnlijk vaak voor. Daarin wordt aangetoond dat christelijke invloeden niet alleen een rol spelen bij de ontwikkeling van het boeddhisme en de Krishṇa-verering, maar zelfs bij de Śiva-cultus en haar overleveringen. Openlijk wordt verklaard dat 'het geen vergezochte hypothese is dat ze verband houden met verspreid opererende christelijke zendelingen' (blz. 307vn). Deze vooraanstaande oriëntalist vergeet kennelijk dat de vedische, de sūtra- of de boeddhistische periode, ondanks zijn pogingen, niet in de christelijke periode – hun universele reservoir van alle oude geloofsvormen, en waarvan sommige oriëntalisten een armenhuis voor alle vervallen oude religies en filosofieën zouden willen maken – kunnen worden geperst. Volgens hem is zelfs Tibet niet aan de 'westerse invloed' ontsnapt. Hopelijk is het tegendeel waar. Men kan aantonen dat de boeddhistische zendelingen twee eeuwen vóór de christelijke jaartelling al even talrijk waren in Palestina, Alexandrië, Perzië en zelfs Griekenland, als de padri's nu in Azië. Dat de leringen van de gnostici (zoals hij moet erkennen) doortrokken zijn van boeddhisme. Basilides, Valentinus, Bardesanes en vooral Manes waren eenvoudig *ketterse* boeddhisten. Bij Manes vermeldt 'de afzweringsformule voor hen die deze leringen opgaven nadrukkelijk Boeddha (Βοδδα)' (blz. 309vn).

aanvallen waaraan de occulte wetenschappen tot nu toe zijn blootgesteld, waarbij beledigingen en absolute ontkenning de plaats innamen van argumenten en onderzoek, in het Westen nog mensen zijn die dit terrein willen betreden als filosofen, en die eerlijk en nuchter onze eeuwenoude leringen willen onderzoeken met het nodige respect voor de waarheid en de waardigheid die een wetenschap toekomt. Alleen zij die als enige wens hebben om achter de waarheid te komen, en niet een uitgemaakte zaak willen bevestigen, hebben het recht te verwachten dat de feiten hun zullen worden onthuld. We komen nu terug op ons onderwerp, en zullen voor die minderheid, en voor zover dat is toegestaan, die feiten geven.

De verslagen van de occultisten maken geen onderscheid tussen de 'Atlantische' voorouders van de oude Grieken en Romeinen. Soms gesteund en dan weer weersproken door de officieel aanvaarde geschiedenis, leren *hun* verslagen ons dat er van de oude legendarische Latini, Itali genoemd, kortom van het volk dat vanuit het noorden over de Apennijnen het schiereiland binnentrok (evenals hun Indo-Europese broeders vóór hen de Hindu Kush waren overgetrokken), in een periode lang vóór de tijd van Romulus, nog slechts de naam en een *taal in opkomst* waren overgebleven.

De geschiedenis van de niet-ingewijden zegt dat de Latijnen van het 'mythische tijdperk' zo gehelleniseerd raakten te midden van de rijke koloniën van Magna Graecia, dat er in hen van de oorspronkelijke Latijnse nationaliteit niets overbleef. De eigenlijke Latijnen, zegt ze, die pre-Romeinse Italianen die door zich in Latium te vestigen vanaf het begin vrij wisten te blijven van Griekse invloeden, waren de voorouders van de Romeinen. In tegenspraak met de exoterische geschiedenis beweren de occulte verslagen dat, ook al was het – door omstandigheden die te ingewikkeld zijn om hier uit te leggen – zo dat de immigranten in Latium hun oorspronkelijke nationaliteit wat langer bewaarden dan hun broeders die met hen eerst het schiereiland vanuit het oosten (wat *niet* hun land van oorsprong was) waren binnengedrongen, ze die nationaliteit toch heel snel om andere redenen hebben verloren. Hoewel ze in de eerste periode gescheiden bleven van de Samnieten, zijn ze niet vrij gebleven van andere indringers.

Terwijl de westerse historicus de verminkte en onvolledige verslagen van verschillende volkeren samenvoegt, ze volgens het beste en waarschijnlijkste schema tot een kunstig mozaïek rangschikt, en daarbij de volksoverleveringen volledig verwerpt, schenkt de occultist geen

enkele aandacht aan de verwaande zelfverheerlijking van de zogenaamde veroveraars en hun inscripties in steen. Ook schenkt hij geen aandacht aan de losse stukjes zogenaamd historische informatie, die vaak samengesteld waren door belanghebbende partijen en hier en daar verspreid gevonden worden in fragmenten van klassieke schrijvers, terwijl vaak met de oorspronkelijke tekst van die schrijvers was geknoeid. De occultist volgt de etnologische verwantschap en haar variaties in de verschillende nationaliteiten, rassen en onderrassen op een veel gemakkelijker manier, en wordt daarbij even duidelijk geleid als een onderzoeker die een landkaart bestudeert. Zoals deze door de verschillende kleuren de grenzen van de verschillende landen en hun koloniën, hun geografische oppervlakte, en hun grenzen door zeeën, rivieren en bergen, gemakkelijk kan nagaan, evenzo kan de occultist door de (voor hem) goed te onderscheiden en afgebakende *aurische tinten en kleurschakeringen van de innerlijke mens* na te gaan, feilloos verklaren tot welke van de verschillende menselijke geslachten, tot welke bijzondere groep, en zelfs een kleine subgroep daarvan, een volk, een stam of een individu behoort.

Dit klinkt misschien vaag en onbegrijpelijk voor de meeste mensen die niets weten van een etnische verscheidenheid van zenuwaura's en niet geloven in een theorie over de 'innerlijke mens', die voor maar weinig mensen wetenschappelijk is. De hele discussie draait om de werkelijkheid of onwerkelijkheid van die innerlijke mens die door helderziendheid is ontdekt, en waarvan Von Reichenbach de odyle of zenuw-emanaties heeft aangetoond. Als men het bestaan daarvan erkent, en intuïtief beseft dat de *innerlijke* mens, die nauwer verwant is met de ene onzichtbare werkelijkheid, ook een meer uitgesproken karakter moet hebben dan zijn fysieke uiterlijk, dan is het niet zo moeilijk om in te zien wat we bedoelen. Immers, als zelfs een gewone waarnemer, laat staan een geoefend etnoloog, door de fysieke kenmerken van een mens zijn nationaliteit kan herkennen – een Engelsman is gewoonlijk in één oogopslag te onderscheiden van een Fransman, en een Duitser van een Italiaan, om nog maar niet te spreken over de kenmerkende verschillen tussen de wortel-families[1] in hun antropologi-

[1] Eigenlijk zouden ze 'geologische rassen' moeten worden genoemd om ze gemakkelijk te onderscheiden van hun latere ontwikkelingen – de *wortelrassen*. De occulte leer heeft niets te maken met de bijbelse indeling van Sem, Cham en Jafet. Ze bewondert de meest recente indeling van mensenrassen door Huxley in vijf groepen – de australoïden, negroïden, mongoloïden, xanthochroïden en

sche indeling – zal men gemakkelijk begrijpen dat dezelfde, maar veel duidelijker verschillen wat betreft soort en kenmerken moeten bestaan tussen de *innerlijke* rassen die deze 'vleselijke tabernakels' bewonen. Naast deze gemakkelijk te onderscheiden psychische en *astrale* verschillen bestaan er opgetekende verslagen in een ononderbroken reeks chronologische tabellen, en de geschiedenis van de geleidelijke vertakking van rassen en onderrassen uit de drie *geologische* oorspronkelijke rassen, het werk van de ingewijden van alle oude tempels tot op heden, dat is verzameld in ons *Boek van de getallen* en andere werken.

Daarom, en op grond van dit dubbele getuigenis (dat de westerlingen mogen verwerpen, als ze dat willen) wordt bevestigd dat – als gevolg van de grote vermenging van de verschillende onderrassen, zoals de Iapygiërs, de Etrusken, Pelasgen, en later die van het Helleense en Kelto-Gallische element in de aderen van de oorspronkelijke Itali van Latium – er in de stammen die Romulus aan de oevers van de Tiber verzamelde evenveel Latinisme over was als er nu in het Romeinse volk van Wallachije is. Als elke historische basis wordt ontzegd aan de fabel van de tweeling van Rea Silvia, evenals aan die van het stichten van Alba Longa door de zoon van Aeneas, dan spreekt het natuurlijk vanzelf dat al onze beweringen eveneens nieuwe verzinsels moeten zijn, gebaseerd op de volkomen waardeloze fabels van het 'legendarische mythische tijdperk'. Voor de occultist schuilt er echter meer feitelijke waarheid in zulke fabels dan in de zogenaamd *historische* tijden van de eerste Romeinse koningen. Het is te betreuren dat deze bewering botst met de gezaghebbende conclusies van Mommsen en anderen. Toch moeten we – terwijl we slechts verkondigen wat voor de 'adepten' *feiten* zijn – daarbij goed begrijpen dat alles (behalve de verzonnen datum voor de stichting van Rome in april 753 v.Chr.) wat in die oude overleveringen wordt verteld over het Pomerium en de drievoudige alliantie van de Ramnes, Luceres en Tities uit de zogenaamde Romulus-legende, in feite veel dichter bij de waarheid staat dan wat de uiterlijke geschiedenis als *feiten* aanneemt van de Punische en Macedonische oorlogen tot en met de val van het Romeinse keizerrijk.

---

melanochroïden – maar neemt deze indeling niet aan. Toch zegt ze dat de *drieledige* indeling van de joden dichter bij de waarheid is. De occulte leer kent slechts drie totaal verschillende oorspronkelijke rassen, van wie de evolutie, vorming en ontwikkeling gelijke tred hebben gehouden en parallel verliepen met de evolutie, vorming en ontwikkeling van drie geologische lagen: het ZWARTE, het ROOD-GELE en het BRUIN-BLANKE ras.

De stichters van Rome waren beslist een gemengd volk, samengesteld uit verschillende overblijfselen en restgroepen van de vele oorspronkelijke stammen, terwijl er maar een paar echte Latijnse families waren overgebleven, de afstammelingen van het afzonderlijke onderras dat samen met de Umbro-Sabijnen uit het oosten was gekomen. Terwijl laatstgenoemden tot in de middeleeuwen hun eigen karakter behielden in het Sabijnse element dat in de bergachtige streken onvermengd kon blijven, *was het bloed* van de echte Romeinen vanaf het begin *Helleens*. De beroemde Latijnse Liga is geen fabel, maar geschiedenis. Het is een feit dat de opeenvolgende koningen afstamden van de Trojaanse Aeneas; en de gedachte dat Romulus eenvoudig moet worden beschouwd als de symbolische vertegenwoordiger van een volk, evenals Aeolus, Dorus en Ion dat waren, in plaats van een levend mens, is even ongegrond als willekeurig. Zoiets kan alleen worden volgehouden door een klasse van geschiedschrijvers die het dogma aanhangen dat Sem, Cham en Jafet de eens levende voorouders van de mensheid zijn geweest. Deze zonde proberen ze goed te maken door een brandoffer te maken van alle werkelijk historische, maar *niet*-joodse overleveringen, legenden of verslagen, die gelijke rechten konden doen gelden als deze drie bevoorrechte oude zeelieden, in plaats van nederig eerbied te betonen voor diezelfde 'onzinnige mythen', kletspraatjes en vormen van bijgeloof.

Zo zien we dan dat de bedenkelijke beweringen op blz. 56 en 62 van *Esoteric Buddhism*, die aanleiding zouden geven tot zulke 'historische bezwaren', door de correspondent van Sinnett niet dienen om een westerse theorie in stand te houden, maar om historische *feiten* trouw weer te geven. Of ze al dan niet kunnen worden aanvaard in die kringen waar kritiek schijnt te berusten op alleen maar gissingen (al worden die wetenschappelijke hypothesen genoemd), raakt ons evenmin als de negatieve uitlatingen van een toerist over het door de tijd getekende gezicht van de sfinx de ontwerper van dat prachtige symbool kan raken. De werkelijke betekenis van de zinnen: 'De Grieken en Romeinen zijn kleine onderrassen geweest . . . van onze eigen Kaukasische stam' (blz. 56), en ze waren 'de overblijfselen van de Atlantiërs, de oude Grieken en Romeinen (de tegenwoordige behoren tot het vijfde ras)' (blz. 62) is direct duidelijk. Met de oude Grieken, 'overblijfselen van de Atlantiërs', worden de eponymische voorouders (zoals ze in Europa worden genoemd) van de Aeoliërs, Doriërs en Ioniërs bedoeld.

De oude Grieken en Romeinen werden in één adem genoemd omdat de oorspronkelijke Latijnen werden opgeslokt door Magna Graecia. Met 'de tegenwoordige behoren tot het vijfde ras' – die beide kleine vertakkingen zijn waaruit de laatste druppels Atlantisch bloed zijn verdwenen – wordt aangegeven dat het bloed van het mongoloïde vierde ras was geëlimineerd. De occultisten onderscheiden ook de rassen die de overgang vormen tussen twee wortelrassen, terwijl de westerlingen dat niet doen. De 'oude Romeinen' waren Hellenen in een nieuwe etnologische gedaante; en de nog oudere Grieken de voorouders in de bloedlijn van de toekomstige Romeinen. In direct verband hiermee wordt de aandacht gevestigd op het volgende feit, een van de vele die historisch in nauwe betrekking staan tot het 'mythische' tijdperk waartoe Atlantis behoort. Het zal echter alle oude etnologische en genealogische indelingen overhoop gooien.

De lezer moet bedenken dat Atlantis, evenals het moderne Europa, vele volkeren met vele talen heeft gekend (voortgekomen uit de drie oorspronkelijke talen van het eerste, tweede en derde wortelras). Later komen we dan terug op Poseidonis – het laatste overblijfsel daarvan, 12.000 jaar geleden. Zoals het Indo-Europese Sanskriet van het bruinblanke *geologische* ras de hoofdmoot vormt van de talen van het vijfde ras, evenzo overheerste in Atlantis een taal die nu nog slechts voortbestaat in de talen van enkele Amerikaanse indianenstammen, en het Chinees uit het binnenland van China, de bergstammen van Kiangsi, een taal die een mengvorm was van agglutinerende en monosyllabische talen, zoals filologen nu zouden zeggen. Het was de taal van de 'rood-gele' tweede, of middelste, geologische groep (we zullen de term 'geologisch' handhaven). Natuurlijk is een belangrijk element van het mongoloïde, of vierde, wortelras terug te vinden in de Indo-Europeanen van het vijfde. Maar dat wil niet zeggen dat onder hen niet tegelijkertijd Indo-Europese volkeren waren waarin dit element ontbrak.

Een aantal kleine eilanden die rondom Poseidonis lagen, waren als gevolg van aardbevingen verlaten – lang vóór de beslissende ramp die als enige in de herinnering van de mensen bleef bestaan, dankzij enkele geschreven verslagen. De overlevering vertelt dat één van de kleine stammen (de Aeoliërs), die uit het verre noorden naar een van die eilanden was verhuisd, zijn land opnieuw moest verlaten uit angst voor een overstroming. Als we, ondanks de oriëntalisten en de gissingen van F. Lenormant – die een naam uitvond voor een volk waarvan hij de

vage contouren onduidelijk bespeurde in het verre verleden en dat voorafging aan de Babyloniërs – zeggen dat dit Indo-Europese volk dat afkomstig was uit Centraal-Azië, de bakermat van de mensheid van het vijfde ras, tot de 'Akkadische' stammen behoorde, ontstaat er een nieuw historisch-etnologisch probleem. Toch beweren we dat deze 'Akkadiërs' evenmin een 'Turaans' volk waren als dat er onder de huidige Britten mensen zijn die tot de mythische tien stammen van Israël behoren, die zo op de voorgrond treden in de *Bijbel* maar in de geschiedenis ontbreken. Met zulke opmerkelijke overeenkomsten tussen de moderne exacte (?) en de oude occulte wetenschap, kunnen we verdergaan met de *fabel*.

Hoewel de oude Aeoliërs in feite door hun oorspronkelijke band met de Indo-Europese, Centraal-Aziatische groep tot het vijfde ras behoorden, waren ze toch Atlantiërs, niet alleen op grond van hun langdurige verblijf van duizenden jaren op het nu verzonken continent, maar ook door vermenging door onderlinge huwelijken. Misschien zit Huxley er niet ver naast als hij verklaart dat zijn melanochroïden (waaronder hij de Grieken rangschikt) het 'resultaat zijn van kruising tussen xanthochroïden en de australoïden', tot wie hij de Zuid-Indiase *lagere* klassen en een deel van de Egyptenaren rekent. Hoe dan ook, de Aeoliërs van Atlantis waren over het geheel genomen Indo-Europeanen, evengoed als de Basken (de Allophyliërs van dr. Prichard) nu Zuid-Europeanen zijn, hoewel ze oorspronkelijk tot de Zuid-Indiase Dravidiërs hebben behoord (hun voorouders zijn nooit de oorspronkelijke bewoners van Europa geweest vóór de eerste Indo-Europese immigratie, zoals soms wordt verondersteld). Bang geworden door de vele aardbevingen en het zichtbaar naderen van een grote ramp, zou deze stam [de Aeoliërs] zich hebben ingescheept op een vloot van *arken* en koers hebben gezet naar de zuilen van Hercules, en verder langs de kusten van de Middellandse Zee, om ten slotte te landen aan de kust van de Egeïsche Zee in het land Pyrrha (nu Thessalië), waaraan ze de naam Aeolië gaven. Van daaruit begonnen ze hun onderhandelingen met de goden van de berg Olympus. We kunnen hier erop wijzen, op gevaar af een 'geografisch bezwaar' te scheppen, dat in die mythische tijd Griekenland, Kreta, Sicilië, Sardinië en veel andere eilanden in de Middellandse Zee eenvoudig verre overzeese bezittingen of koloniën van Atlantis waren.

De 'fabel' vertelt vervolgens dat de Aeoliërs hun reis vaak onderbraken langs de kusten van Spanje, Frankrijk en Italië, en dat de herin-

nering aan hun 'tovenarij' nog levend is onder de afstammelingen van de oude Massiliërs, en onder de afstammelingen van de volkeren van het latere Carthago Nova en van de zeehavens van Etrurië en Syracuse. En ook hier zou het misschien geen slecht idee zijn, zelfs op dit late moment, als de archeologen met toestemming van hun antropologische verenigingen probeerden de oorsprong van de verschillende autochtone bevolkingsgroepen te achterhalen op basis van hun folklore en fabels, omdat die misschien betrouwbaarder zijn en meer te denken geven dan de 'onontcijferbare opschriften' op hun monumenten. Pas duizenden jaren nadat die autochtonen zich in Griekenland hadden gevestigd, vangt de geschiedenis een vage glimp op van hun bestaan, namelijk op het moment dat inwoners van Epirus de Pindus overtrokken met het doel de zwarte magiërs uit hun woonplaats te verjagen naar Boeotië. Maar de geschiedenis heeft nooit geluisterd naar de volkslegenden die spreken over de 'vervloekte tovenaars' die vertrokken maar pas nadat ze als erfenis meer dan één geheim van hun duivelse kunsten hadden achtergelaten, waarvan de reputatie door de eeuwen heen nu in de geschiedenis weerklinkt – of, als u daaraan de voorkeur geeft, in de klassieke Griekse en Romeinse fabels. Tot op de dag van vandaag vertelt de volkslegende hoe de verre voorouders van de Thessaliërs, zo bekend om hun tovenaars, van achter de zuilen van Hercules waren gekomen, hulp en toevlucht hadden gezocht bij de grote Zeus, en de vader van de goden hadden gesmeekt hen te bewaren voor de vloed. De 'Vader' verdreef hen echter van de Olympus, en stond hen slechts toe zich te vestigen aan de voet van de berg, in de dalen, en aan de kust van de Egeïsche Zee.

Zo luidt de oudste fabel van de oude Thessaliërs. En welke taal werd door de Atlantische Aeoliërs gesproken? De geschiedenis kan deze vraag niet beantwoorden. Maar de intuïtieve lezer hoeft slechts herinnerd te worden aan enkele aanvaarde feiten, en enkele nog onbekende te aanvaarden, en er zal bij hem een licht opgaan. Het is aangetoond dat men in de oudheid dacht dat de mens *uit de aarde wordt geboren*. Dit is nu de exoterische verklaring van de term autochtoon. In bijna elke gangbare volkslegende heeft dat scheppingsverhaal een diepe occulte betekenis en staat het indirect in verband met de oorsprong van de mens en de opeenvolgende rassen. Bijvoorbeeld, het Sanskrietwoord ārya betekent 'uit de aarde geboren', of in één betekenis Heer van de grond; de Erechtheus van de oude Grieken, die werd vereerd in de eerste dagen van de Akropolis, wordt door Homerus

voorgesteld als 'hij die door de aarde werd voortgebracht';[1] en Adam werd gevormd uit 'rode aarde'. Zo houden ook de *fabel* van Hellen, de zoon van Pyrrha *de rode*, de oudste naam van Thessalië, en die van Mannus, de beroemde stamvader van de Germanen en zoon van Tuisto, 'de rode zoon van de aarde', niet alleen direct verband met onze Atlantische fabel, maar ze verklaren bovendien de indeling van de mensheid in *geologische* groepen, zoals de occultisten dat doen. Alleen deze indeling kan aan westerse geleerden het ogenschijnlijk vreemde, zo niet onzinnige toeval verklaren dat de *Semitische* Adam – een door God geopenbaarde figuur – evenals de Indo-Europese Pyrrha, Tuisto, enz., de mythische helden van de 'dwaze' fabels, in verband staat met *rode aarde*.

Ook zal die indeling van de oosterse occultisten – die de mensen van het vijfde ras het 'bruin-blanke' en die van het vierde ras het 'roodgele' wortelras noemen, en ze in verband brengen met geologische lagen – helemaal geen fantasie lijken voor hen die vers 3:34:9 van de *Rig-Veda* en de occulte betekenis daarvan hebben begrepen, en ook een ander vers waarin de dasyu's 'geel' worden genoemd. 'Hatvī dasyūn prāryaṃ varṇam āvat', wordt gezegd over Indra die door de dasyu's te doden de *kleur* van de Indo-Europeanen heeft gered; en ook: Indra 'heeft voor de Indo-Europeanen het licht onthuld, en de dasyu werd aan de *linkerkant* achtergelaten' (2:11:18).

De onderzoeker van het occultisme moet bedenken dat de Griekse Noach, Deukalion, de echtgenoot van Pyrrha, de beroemde zoon van Prometheus was, die uit de hemel het goddelijke vuur stal (d.w.z. de geheime wijsheid van de 'rechterhand', of occulte kennis); dat Prometheus de broer is van Atlas, en de zoon van Asia en de titan Iapetus – laatstgenoemde is het voorbeeld waaraan de joden hun Jafet *ontleenden* ten behoeve van hun volkslegende om de kabbalistische Chaldeeuwse betekenis ervan te versluieren; en dat Prometheus ook de tegenhanger is van Deukalion. Prometheus is de schepper van de mens uit aarde en water,[2] die, na het stelen van het vuur van de Olympus, *een berg in Griekenland*, *wordt vastgeketend aan een berg ver weg in de Kaukasus*. Van de Olympus naar de berg Kasbek is een heel eind.

De occultisten zeggen dat het vierde ras is ontstaan en zich heeft ontwikkeld op het Atlantische continent – in zekere zin onze tegen-

---

[1] *Ilias* 2:548.

[2] Ook Mozes zegt dat aarde en water nodig zijn om een mens te maken.

voeters – terwijl het vijfde ontstond en zich ontwikkelde in Azië. (De oude Griekse geograaf Strabo, bijvoorbeeld, geeft de naam Ariana aan het land van de Indo-Europeanen [Ārya's], het hele gebied tussen de Indische Oceaan in het zuiden, de Hindu Kush en de Paropamisos in het noorden, de Indus in het oosten en de Kaspische poorten, Karmania en de monding van de Perzische Golf in het westen.) De *fabel* van Prometheus houdt verband met de ondergang van het beschaafde deel van het vierde ras, dat Zeus volledig wilde vernietigen om *een nieuw ras* te scheppen, en dat Prometheus (die in het bezit was van het heilige vuur van kennis) gedeeltelijk redde 'als zaad voor de toekomst'. Maar de oorsprong van de fabel ligt meer dan 70.000 jaar verder terug dan de ondergang van Poseidonis, hoe ongelooflijk dat misschien ook lijkt.

De zeven grote continenten, waarover in het *Vishṇu-Purāṇa* (boek 2, hfst. 2) wordt gesproken, omvatten ook Atlantis, hoewel natuurlijk onder een andere naam. Ilā en Irā zijn synonieme Sanskrietwoorden (zie *Amarakośa*) en beide betekenen aarde of *geboortegrond*. Ilāvrita is een deel van Ilā, het middelpunt van India (Jambudvīpa), en dit is op zijn 'beurt het middelpunt van de *zeven* grote continenten vóór het verzinken van het grote continent Atlantis, waarvan Poseidonis slechts een onbetekenend overblijfsel was. Terwijl iedere brahmaan de betekenis hiervan zal begrijpen, kunnen we de Europeanen helpen met nog wat meer uitleg.

Als het 'Engelse lid van de TS' in het gewoonlijk taboe verklaarde boek *Isis ontsluierd* blz. 728 van deel 1 opslaat, kan hij daar het verhaal vinden van een andere oosterse legende. 'Een eiland . . . (waar nu de Gobiwoestijn ligt) werd bewoond door het laatste overblijfsel van het ras dat aan het onze voorafging': een handjevol 'adepten', de 'zonen van God', die nu de brahma-pitri's worden genoemd en in de Chaldeeuwse kabbala met een andere hoewel synonieme naam worden aangeduid. *Isis ontsluierd* lijkt misschien onbegrijpelijk en met zichzelf in tegenspraak voor mensen die niets van de occulte wetenschap weten. Voor de occultist is de inhoud ervan correct, en hoewel er met opzet misschien fouten in werden gelaten (want het was de eerste voorzichtige poging om het Westen een glimp te laten opvangen van het esoterische licht), onthult het boek toch meer feiten dan ooit tevoren werden gegeven. Laat men deze bladzijden lezen, en misschien begrijpt men het. De 'zes van die rassen' (blz. 729) in *Manu* slaan op de onderrassen van het *vierde* ras. Bovendien zou de lezer het artikel 'Het zeven-

voudig beginsel in de esoterie'[1] moeten lezen en daarin de lijst van de manu's van onze *vierde* ronde bestuderen, en tussen *Isis* en dit artikel zal dan misschien een brandpunt van licht ontstaan. Op blz. 729-35 van deel 1 van *Isis* leest hij dat Atlantis in de 'heilige boeken van het Oosten' (die nog niet door westerse handen zijn geschonden) in de heilige hiëratische of priestertaal wordt aangeduid met een andere naam. Hij zal dan zien dat Atlantis niet alleen de naam van een eiland was, maar van een heel continent, waarvan nu nog veel eilanden en eilandjes over zijn. De vroegste voorouders van enkele inwoners van het nu armzalige vissersdorp 'Acla' (eens Atlan) bij de Golf van Urabá waren eens even nauw verwant aan de oude Grieken en Romeinen als aan de 'echte Chinezen uit het binnenland van China', die op blz. 57 van *Esoteric Buddhism* worden genoemd.

Vóór het verschijnen van de in 1522 in Basel uitgegeven landkaart waarop voor het eerst de naam Amerika voorkomt, *dacht men dat Amerika een deel van India was*. En wat vreemd is voor iemand die zich niet bezighoudt met de mysterieuze werking van de menselijke geest en zijn onbewuste nadering tot verborgen waarheden: zelfs de oorspronkelijke bewoners van het nieuw ontdekte land, de roodhuiden, Huxley's 'mongoloïden', werden indianen genoemd. Benamingen die nu aan het toeval worden toegeschreven – wat een rekbaar begrip! Wat een vreemde samenloop van omstandigheden voor iemand die niet weet – omdat de wetenschap zo'n wilde hypothese weigert te aanvaarden – dat er een tijd is geweest waarin het Indiase schiereiland aan het ene uiteinde van een gordel van eilanden en continenten lag, en Zuid-Amerika aan het andere uiteinde. Het India van de prehistorie lag niet alleen in het gebied waarin de Oxus en Iaxartes ontspringen, maar zelfs in de historische periode bestond er een Boven-, Beneden- en West-India; en nog veel verder terug was het op twee manieren verbonden met de twee Amerika's. De landstreken van de voorouders van hen die Ammianus Marcellinus de 'brahmanen van Boven-India' noemt, strekten zich uit van Kashmir tot ver in de huidige Shamowoestijn. Een voetganger uit het noorden kon toen – vrijwel zonder natte voeten te krijgen – het schiereiland Alaska bereiken via Mantsjoerije en over wat later de Tatarensont, de Koerilen en de Aleoeten zijn geworden; terwijl een andere reiziger die over een kano beschikt vanuit het zuiden via Siam kon reizen en via de Polynesische

[1] *The Theosophist*, juli 1883, blz. 253-6. Zie blz. 161 van dit boek.

eilanden kon oversteken naar elk deel van Zuid-Amerika.

Op blz. 732 van *Isis ontsluierd*, deel 1, worden de thevetatas – de slechte, kwaadaardige goden die voortbestaan in het Etruskische pantheon – naast de 'zonen van God' of brahma-pitri's vermeld. De involuti (de verborgen of versluierde goden), de consentes, complices en novensiles, zijn allemaal vermomde overblijfselen uit de tijd van de Atlantiërs, terwijl de Etruskische waarzegkunst, hun *disciplina* die door Tages is geopenbaard, direct en in onverbloemde vorm afstamt van de Atlantische koning Thevetat, de 'onzichtbare' draak, wiens naam nog tot op de dag van vandaag voortbestaat bij de Siamezen en Birmezen, en ook in de allegorische Jātaka-verhalen van de boeddhisten als de geest van de tegenwerkende kracht, genaamd Devadatta. Tages was de zoon van Thevetat, vóór hij de kleinzoon werd van de Etruskische Jupiter Tinia.

Hebben de westerse oriëntalisten al geprobeerd het verband te vinden tussen al deze draken en slangen; tussen de 'machten van het kwaad' in de heldensagen van de Perzen, Indiërs, Grieken en joden; tussen de reuzenslang die met Indra strijdt, de Indo-Europese nāga's, de Iraanse Azhi-dahāka, de draak van Guatemala en de slang uit *Genesis*, enz.? Prof. Max Müller ontkent elk verband. Het zij zo. Maar het *vierde* ras van mensen, 'mensen' van wie het gezicht onbegrensd was en die alle dingen onmiddellijk wisten, zowel het verborgene als het geopenbaarde, wordt genoemd in de *Popol-Vuh*, het heilige boek van Guatemala. De Babylonische Xisuthrus, de veel latere joodse Noach, de Vaivasvata van de hindoes, en de Griekse Deukalion, zijn allemaal identiek met de grote aartsvader van de Thlinkithiërs van de *Popol-Vuh*, die evenals die andere allegorische (niet mythische) aartsvaders op zijn beurt en in zijn tijd in een groot schip ontkwam in de tijd van de laatste grote vloed, de verzinking van Atlantis.

Om een Indo-Europeaan geweest te kunnen zijn, hoeft Vaivasvata zijn verlosser (Vishṇu als vis-avatāra) niet noodzakelijkerwijs in het huidige India te hebben ontmoet of zelfs niet ergens op het Aziatische continent. Ook is het niet nodig te erkennen dat hij de zevende grote manu zelf was (zie de lijst van de manu's in bovengenoemd artikel in *The Theosophist*). De Noach van de hindoes behoorde eenvoudig tot de stam van Vaivasvata en typeert het *vijfde* ras.

Het laatste van de Atlantische eilanden is ongeveer 11.000 jaar geleden ten onder gegaan. Het *vijfde* ras dat wordt aangevoerd door de Indo-Europeanen is volgens de kennis van de 'adepten' zijn ontwikke-

ling eerder een miljoen dan 900.000 jaar geleden begonnen. Maar de historici en antropologen zijn, al zijn ze nog zo vrijzinnig, niet in staat om aan de hele menselijke evolutie een periode toe te kennen die langer is dan 20.000 à 100.000 jaar. We stellen hun daarom de redelijke vraag: Op welk moment in die 100.000 jaar is dan volgens hen die voorouderlijke tak van de 'oude Grieken en Romeinen' ontsproten? Wie waren zij? Wat is bekend, of wordt zelfs maar 'vermoed' over hun woongebied na de verdeling van de Indo-Europese volkeren? En waar leefden toen de voorouders van de Semitische en Turaanse rassen?

Als men de stellingen van anderen wil weerleggen, is het niet voldoende om te zeggen dat Turaniërs[1] gescheiden leefden van de voorouders van de Semieten, en dan niet verder te gaan, om zo een nieuw hiaat in de etnologische geschiedenis van de mensheid te scheppen. Omdat Azië soms de bakermat van de mensheid wordt genoemd, en ons wordt *verzekerd* dat Centraal-Azië eveneens de bakermat was van de Semitische en Turaanse rassen (immers, dat leert *Genesis*), en omdat we zien dat de Turaniërs volgens de theorie van de assyriologen aan de Babylonische Semieten *voorafgaan*, waar, op welke plek op aarde, hebben deze Semito-Turaanse volkeren zich dan afgescheiden van de moederstam, en wat is er toen met laatstgenoemde gebeurd? Dit kan niet de kleine stam van de joodse aartsvaders zijn; en tenzij men kan aantonen dat de hof van Eden ook aan de Oxus of de Eufraat heeft gelegen, gescheiden van het land dat door de nazaten van Kaïn werd bewoond, kunnen de filologen, die met hun vermoedens de hiaten in de wereldgeschiedenis denken te overbruggen, op dit punt als even onwetend worden beschouwd als degenen die ze willen informeren.

Logisch redenerend moeten we zeggen dat, indien de voorouders van die verschillende groepen in dat verre verleden één groep waren, we dan even gemakkelijk dezelfde wortels van een gemeenschappelijke afstamming in hun vervolmaakte talen moeten kunnen vinden als dat ze te vinden zijn in die van de Indo-Europeanen. Waar we ook kijken, overal zien we dezelfde woelige zee van gissingen, omringd door verraderlijk drijfzand, waarbij elke horizon wordt gemarkeerd door

---

[1] Noot vert.: De nu niet meer gebruikte term Turaniër werd vroeger door Europese etnologen en taalkundigen op een vage manier gebruikt om volkeren mee aan te duiden die niet Indo-Europese, niet Semitische en niet Hamitische talen spraken – in het bijzonder sprekers van Altaïsche, Dravidische, Oeralische talen, Japans, Koreaans, enz.

hypothetische mijlpalen waarop denkbeeldige jaartallen staan gegrift, en dan vragen de 'adepten' waarom een mens vol ontzag dat wat in Europa doorgaat voor gezaghebbende wetenschap als beslissend criterium zou moeten aanvaarden. Want dit alles wordt door een Aziatische geleerde in alle gevallen – behalve de zuivere wiskunde en de natuurwetenschappen – beschouwd als een geheim verbond van elkaar steunende en misschien bewonderende figuren. Hij heeft grote eerbied voor de koninklijke genootschappen voor natuur- en scheikunde en zelfs tot op zekere hoogte voor die voor biologie. Maar hij weigert enige aandacht te schenken aan de puur speculatieve zogenaamde 'wetenschappen' zoals de filologie, fysiologie en etnologie, enz., en aan de vele figuren die optreden als een Oedipus, maar aan wie het niet gegeven is het raadsel van de sfinx van de natuur op te lossen, en haar daarom wurgen.

Gezien het voorafgaande, en ook met een zekere voorkennis van de toekomst, geloven degenen die de niet-historische bewering verdedigen waartegen 'historische bezwaren' werden gemaakt, dat er meer nodig is dan alleen de feiten opnieuw te bevestigen. Ze wisten dat het niet genoeg zou zijn om alleen gesteund door het vertrouwen van enkelen en met het oog op de duidelijke vijandschap van velen, te zeggen 'wij houden vol', terwijl westerse professoren het tegenovergestelde beweren. Het zou een staaltje van nooit eerder vertoonde brutaliteit zijn als daar een groep onbevoegde predikers en onderzoekers van officieuze en niet erkende wetenschappen het gingen opnemen tegen een gerenommeerde groep algemeen erkende autoriteiten. Daarom moesten hun respectieve beweringen eerst worden getoetst, al was het ook op nog zo kleine schaal, aan andere dan gevoelsmatige overwegingen. De 'adepten' van de occulte wetenschap konden beter zwijgen tegenover de adepten in de giswetenschap, tenzij ze ten minste gedeeltelijk konden aantonen hoe weinig gezaghebbend laatstgenoemde is, en dat hun wetenschappelijke uitspraken vaak op drijfzand zijn gebaseerd. Zo ontstaat het denkbare vermoeden dat eerstgenoemden het misschien toch bij het rechte eind hebben.

Een absoluut stilzwijgen, zoals nu wordt aangeraden, zou rampzalig zijn. Behalve dat het kan worden aangezien voor een onvermogen om te antwoorden, zou het tot nieuwe klachten hebben kunnen leiden onder de getrouwen en tot nieuwe beschuldigingen van *egoïsme* tegen de schrijvers. Daarom hebben de 'adepten' toegestemd om de Engelse leden van de London Lodge zoveel als is toegestaan tevreden te stellen en althans

gedeeltelijk enkele van de ernstigste bezwaren uit de weg te ruimen. Daarbij hebben ze aangegeven hoe in de toekomst nieuwe bezwaren kunnen worden vermeden, namelijk door het bestuderen van de niet-historische, maar feitelijke, in plaats van de historische, maar mythische, delen van de wereldgeschiedenis. En ze denken dit te hebben bereikt (in ieder geval bij enkele van hun belangstellenden) door eenvoudig aan te tonen, of beter gezegd hen eraan te herinneren, dat geen enkel historisch feit als zodanig de 'veronderstelling' van de 'adepten' in de weg kan staan, en dat er in hun beweringen onmogelijk echte *historische* bezwaren kunnen liggen, omdat de historici volgens eigen zeggen niets weten over de oorsprong van de Grieken en Romeinen van vóór de spookachtige schaduwen van de Etrusken en Pelasgen.

Van tegenstanders buiten de Society vragen noch verwachten de schrijvers genade. De 'adept' vraagt geen gunsten van de giswetenschap, noch verlangt hij blind geloof van de leden van de 'London Lodge', omdat het zijn stelregel is dat geloof op kennis moet berusten. De 'adept' zal graag blijven zwijgen en zijn kennis voor zich houden, tenzij oprecht geïnteresseerden die kennis willen verwerven. Dat heeft hij al eeuwen gedaan, en hij kan dat nog langer volhouden. Bovendien zou hij op dit moment liever niet de 'aandacht trekken' of 'eerbied afdwingen'. En zo laat hij het aan zijn gehoor over om zijn beweringen eerst te laten controleren door het schitterende maar nogal flikkerende licht van de moderne wetenschap, waarna de oprechte onderzoeker kan kiezen of hij deze feiten aanneemt of verwerpt. Kortom, de 'adept' moet, als hij werkelijk een 'adept' is, volstrekt onbewogen blijven en onverschillig voor de uitslag. Hij deelt mee wat hem geoorloofd is om bekend te maken, en houdt zich alleen bezig met *feiten*.

De filologische en archeologische 'bezwaren' vragen vervolgens onze aandacht.

Opmerking. De voortzetting van Subba Rows antwoorden op vraag 7 en vraag 8 verschijnt in het volgende nummer van *The Theosophist*. Omdat hij het nodig vindt om de nieuwe inscripties – op basis waarvan majoor-generaal Cunningham en de oriëntalisten, die zich door hem laten leiden, het juist achten om de sterfdatum die de boeddhisten en de hindoes opgeven voor Boeddha te verwerpen – zorgvuldig te bestuderen en omdat het antwoord op vraag 6 erg lang is geworden, denken we dat het goed is de antwoorden op de volgende twee vragen in het novembernummer van ons tijdschrift te publiceren. – Red. *Theosophist*

Vraag 7

Filologische en archeologische 'bezwaren'

Hier worden twee vragen tegelijk gesteld. Nadat we hebben aangetoond waarom de Aziatische onderzoeker geneigd is de leidende rol van de westerse geschiedenis af te wijzen, moeten we nog zijn even hardnekkige koppigheid verklaren wat betreft de filologie en de archeologie. Hoewel oosterse occultisten en zelfs de niet-ingewijde hindoegeleerden oprechte bewondering koesteren voor de hedendaagse ingenieuze methoden om de geschiedenis van nu vrijwel uitgestorven volkeren te onderzoeken en de ontwikkeling van hun nu dode talen na te gaan, delen ze niet het vertrouwen dat westerse filologen in hun onderzoeksmethoden hebben, wanneer die worden toegepast op hun eigen land en op de Sanskrietliteratuur. Hun vertrouwen in die westerse methoden wordt met name door de volgende drie feiten ondermijnd:

1. Onder enkele tientallen vooraanstaande oriëntalisten zijn er geen twee die het met elkaar eens zijn, zelfs niet over hun *letterlijke* vertaling van de Sanskrietteksten. En bij hun interpretatie van de mogelijke betekenis van *twijfelachtige* passages is er evenmin eensgezindheid.

2. Hoewel de numismatiek een minder op gissingen gebaseerde tak van wetenschap is, en ze, zolang ze uitgaat van goed vastgelegde jaartallen, een exacte wetenschap kan worden genoemd (omdat ze voor de Indiase oudheid juiste chronologische data kan verschaffen), hebben archeologen tot nu toe niet zulke resultaten verkregen. Zoals ze zelf bekennen hebben ze niet het recht de Saṃvat- en de Śālivāhana-jaartelling tot hun richtsnoer te nemen, omdat de beginpunten van beide door de Europese oriëntalisten niet kunnen worden geverifieerd. Niettemin worden de jaren 57 v.Chr. en 78 n.Chr. stilzwijgend aanvaard, en op grond daarvan wordt aan archeologische overblijfselen een denkbeeldige ouderdom toegeschreven.

3. De grootste autoriteiten op het gebied van de Indiase archeologie en bouwkunst, generaal Cunningham en Fergusson, vertegenwoordigen wat hun conclusies betreft de twee tegenovergestelde polen. Het terrein van de archeologie moet de kritiek van betrouwbare richtsnoeren voorzien, en zou niet moeten bijdragen tot verwarring. We vragen de westerse critici om één enkel overblijfsel uit de Indiase oudheid aan te wijzen, hetzij een geschreven verslag of een monument met of zon-

der inscripties, waarvan de ouderdom niet wordt betwist. Nauwelijks heeft een archeoloog een datering vastgesteld, bijvoorbeeld de 1ste eeuw, of een andere probeert deze naar voren te halen naar de 10de of misschien 14de eeuw. Terwijl generaal Cunningham de bouw van de tempel in Bodhgaya in de 1ste eeuw n.Chr. plaatst, is de mening van Fergusson dat de *uiterlijke vorm* in de 14de eeuw thuishoort; en zo is de ongelukkige buitenstaander nog even wijs als tevoren. De nauwkeurige hoofdingenieur van de restauratie van Bodhgaya, J.D. Beglar, bespreekt deze tegenstrijdigheid in een *Report on the Archaeological Survey of India* (deel 8, blz. 60), en merkt op dat 'ondanks zijn (Fergussons) grote gezag, deze mening beslist moet worden verworpen', en vervolgens schrijft hij het genoemde bouwwerk toe aan de 6de eeuw. Terwijl de gissingen van de ene archeoloog door de andere als 'volkomen onjuist' worden betiteld, noemt die ander op zijn beurt de identificatie van de boeddhistische monumenten 'volstrekt onhoudbaar'. En zo gaat het met elk overblijfsel uit welk tijdperk dan ook.

Pas als de 'erkende' autoriteiten het onderling eens zijn, zal het moment zijn aangebroken om aan te tonen dat ze allemaal ongelijk hebben. Tot zolang hebben de 'adepten' geen tijd en zijn ze niet van plan belangrijker werk te laten liggen om oppervlakkige speculaties te bestrijden, die geen recht hebben op de naam 'geschiedenis' en waarvan het aantal even groot is als het aantal zogenaamde autoriteiten. Als ze het licht niet willen aanvaarden, laat dan de ene blinde de andere leiden.[1]

Evenals bij het 'historische bezwaar' houdt het knelpunt van dit nieuwe 'archeologische bezwaar', namelijk het schijnbare anachronisme betreffende de datum van de geboorte van onze Heer, opnieuw verband met de 'oude Grieken en Romeinen'. Hoewel deze minder oud zijn dan onze Atlantische vrienden, lijken ze echter gevaarlijker, omdat ze de directe bondgenoten zijn geworden van de filologen in onze discussie over de boeddhistische annalen. Prof. Max Müller, de eerlijkste en ook de geleerdste van de sanskritisten, met wie – het is een wonder – de meeste van zijn rivalen het wat dit onderwerp betreft eens zijn, verzekert ons dat 'alles in de Indiase tijdrekening afhangt van de periode waarin koning Chandragupta leefde',[2] de Griekse Sandracottos. 'Beide

---

[1] Elders zal worden aangetoond dat generaal Cunninghams meest recente conclusies over de datum van Boeddha's dood helemaal niet worden gesteund door de inscripties die onlangs zijn ontdekt. – T. Subba Row, red.

[2] Müller, *A History of Ancient Sanskrit Literature*, 1859, blz. 274.

dateringen [in de Chinese en de Ceylonese chronologie] zijn onmogelijk, omdat ze niet overeenkomen met de chronologie van de Grieken.'[1] De 'bijzondere' beweringen van de 'adepten' moeten nu dus zorgvuldig worden onderzocht bij het heldere licht dat deze nieuwe vuurtoren van Alexandrië werpt op enkele overeenkomsten in chronologie die terloops door de Griekse en Romeinse schrijvers worden verschaft.

Voor westerse oriëntalisten begint het historische bestaan van het boeddhisme met koning Aśoka, hoewel ze zelfs met behulp van de Griekse bril niet verder terug kunnen zien dan Chandragupta[2]. 'Vóór die tijd is de [boeddhistische] chronologie dus *overgeleverd* en vol tegenstrijdigheden'.[3] Bovendien wordt er in de *Brāhmaṇa's* niets over boeddhisten gezegd; dus waren er geen vóór 'Sandracottos', en hebben de boeddhisten of brahmanen ook geen recht op een eigen geschiedenis, behalve die welke is ontwikkeld door een westers brein. De 'historicus' erkent zijn onvermogen om de enorme kloof te overbruggen tussen de veronderstelde massale Indo-Europese volksverhuizing over de Hindu Kush en de regeerperiode van Aśoka, alsof de Muze van de geschiedenis haar gelaat had afgewend terwijl de opeenvolgende gebeurtenissen voorbijgleden. Omdat hij niet over meer betrouwbare gegevens beschikt, neemt hij zijn toevlucht tot tegenstrijdige conclusies en speculaties. Aziatische occultisten, van wie de voorouders reeds in het bezit waren van de tabellen van die Muze, en zelfs enkele geleerde inheemse pandits, denken die kloof wel te kunnen overbruggen. Hun bewering wordt echter geen blik waardig geacht.

De laatste tijd wordt de smriti (overgeleverde geschiedenis) – die voor iedereen die haar allegorieën kan interpreteren vol staat met onweerlegbare *historische* gegevens, een ware draad van Ariadne door de ingewikkelde doolhof van het verleden – als een aaneenschakeling van overdrijvingen, afschuwelijke fabels en 'stuntelige vervalsingen uit de eerste eeuwen na Christus' beschouwd. Nu wordt deze openlijk waardeloos genoemd, niet alleen voor chronologische, maar ook voor algemeen historische doeleinden. Door dit willekeurige oordeel, gebaseerd op onzinnige interpretaties (die maar al te vaak door sektarisch vooroordeel worden ingegeven), heeft de oriëntalist zichzelf verheven tot het niveau van een filologische waarzegger. Zijn geleerde specula-

---

[1] *Op.cit.*, blz. 275.
[2] Noot vert.: De grootvader van Aśoka.
[3] *Op.cit.*, blz. 266.

ties verdringen snel, zelfs in het denken van de vereuropeeste hindoe, de belangrijkste historische feiten die verborgen liggen onder het exoterisch taalgebruik van de *Purāṇa's* en andere smriti-teksten.

Vanaf het begin wraakt de oosterse ingewijde het bewijsmateriaal van die oriëntalisten die misbruik maken van hun onverdiende gezag en zijn grootste heiligdommen verkwanselen; en voordat hij *zijn* feiten geeft, wil hij de geleerde Europese sanskritisten en archeologen erop wijzen dat wat de chronologie betreft het meningsverschil over het geheel van hun reeks op gissing gebaseerde dateringen van historische gebeurtenissen aantoont dat ze van A tot Z onjuist zijn. Ze weten dat één enkel onjuist getal in een rekenkundige reeks alle daarop berustende berekeningen hopeloos in de war stuurt en tot onjuiste en heel onverwachte resultaten leidt.

Een bewijs hiervan kan misschien worden gevonden in iets waarnaar we al hebben verwezen, namelijk het aannemen van jaartallen voor de beginpunten van bepaalde hindoejaartellingen als basis voor hun chronologie. Bij het toekennen van jaartallen aan teksten of monumenten moeten ze zich natuurlijk door de voorchristelijke Indiase jaartellingen laten leiden om tot conclusies te komen. Toch beklagen ze zich – in minimaal één geval – dat ze niets weten over het juiste beginpunt van de belangrijkste jaartelling. Het juiste jaartal voor bijvoorbeeld Vikramāditya, wiens regeerperiode het begin van de Saṃvat-jaartelling markeert, is hun in feite onbekend. Volgens sommigen heeft Vikramāditya in 56 v.Chr. zijn bloeitijd gehad, volgens anderen in 86 v.Chr., volgens weer anderen in de 6de eeuw n.Chr., terwijl Fergusson de Saṃvat-jaartelling niet eerder wil laten beginnen dan in de 10de eeuw n.Chr. Kortom, zoals dr. Weber zegt:

> We hebben volstrekt geen authentieke bewijzen die aantonen dat de jaartelling van Vikramāditya bij zijn geboorte, bij een roemrijke daad of bij zijn dood begint, of dat hij de jaartelling heeft *ingevoerd* op basis van sterrenkundige overwegingen.[1]

Er zijn in de Indiase geschiedenis verschillende Vikramāditya's en Vikrama's geweest, want dit is geen eigennaam maar een eretitel, zoals de oriëntalisten nu beginnen in te zien. Een chronologische afleiding op basis van zo'n verschuivend uitgangspunt kan niet anders dan onbetrouwbaar zijn. Het begin van de Saṃvat-jaartelling bijvoorbeeld,

---

[1] *The History of Indian Literature*, 2de ed., 1878, blz. 202.

wordt door de oriëntalisten, afhankelijk van hun persoonlijke voorkeur, tussen de 1ste en de 10de eeuw geplaatst.

Het lijkt ons dan ook bewezen dat zowel de Anglo-Indiase als de Europese archeologen zich bij het toekennen van jaartallen aan Indiase oudheden vaak schuldig maken aan de belachelijkste anachronismen. En ten slotte dat ze tot nu toe de geschiedenis *een rekenkundig gemiddelde hebben verschaft, terwijl ze in bijna alle gevallen de eerste term van de reeks niet kennen*! Niettemin wordt de Aziatische onderzoeker toch uitgenodigd *zijn* gegevens te controleren en te verbeteren aan de hand van dit flikkerende chronologische dwaallichtje. Nee, dat nooit. Het 'Engelse lid van de TS' zal toch niet van ons verwachten dat we in zaken die de grootste nauwkeurigheid vereisen, op zulke westerse bakens vertrouwen! En hij zal ons misschien toestaan dat we aan onze eigen inzichten vasthouden, omdat we weten dat onze gegevens noch op gissingen berusten, noch aan wijzigingen onderhevig zijn.

Als zelfs veteranen onder de archeologen zoals generaal Cunningham niet boven verdenking staan, en openlijk door hun collega's worden bekritiseerd, dan lijkt het dat de paleografie nauwelijks een exacte wetenschap kan worden genoemd. Deze ijverige oudheidkundige is door prof. Weber en anderen al herhaaldelijk beticht omdat hij de Saṃvat-jaartelling kritiekloos heeft aangenomen. Andere oriëntalisten zijn niet milder geweest, vooral zij die misschien door hun vroegere sympathie voor de bijbelse chronologie wat de Indiase jaartallen betreft liever hun eigen emotionele maar onwetenschappelijke intuïtie volgen. Sommigen willen ons laten geloven dat het bestaan van de Saṃvat-jaartelling voor tijden die aan de christelijke jaartelling voorafgaan helemaal niet kan worden aangetoond. Kern probeert te bewijzen dat de Indiase astronomen die jaartelling pas in 1000 n.Chr. zijn gaan gebruiken.[1] Prof. Weber verwijst sarcastisch naar generaal Cunningham als hij opmerkt dat

> anderen daarentegen zo mogelijk op elke inscriptie met een Saṃvat- of Saṃvatsara-datering de Saṃvat-jaartelling toepassen. Zo schrijft Cunningham in zijn *Archaeological Survey of India* (3:31, 39) een inscriptie, gedateerd Saṃvat 5, onmiddellijk toe aan het jaar 52 v.Chr. [en Weber besluit zijn uiteenzetting met de volgende klacht:] Omdat er op dit moment dus helaas niets anders is [dan die *onbekende* jaartelling] om voor ons als leidraad te dienen, *moet het in het*

[1] Vgl. Weber, *The History of Indian Literature*, 2de ed., 1878, blz. 202-3vn.

algemeen een open vraag blijven met welke jaartelling we te maken hebben bij een bepaalde inscriptie, en welk jaartal de inscriptie dus draagt.[1]

Deze bekentenis is veelbetekenend. Het is goed om te constateren dat een Europese oriëntalist zich zo oprecht uitspreekt, hoewel het voor de Indiase archeologie een slecht voorteken lijkt te zijn. De ingewijde brahmanen kennen de juiste beginpunten van hun jaartellingen, en maken zich er daarom niet druk over. Wat de 'adepten' eenmaal hebben gezegd, daar blijven ze bij, en geen nieuwe ontdekkingen of gewijzigde gissingen van erkende autoriteiten kunnen enige druk uitoefenen op hun jaartallen. Zelfs als de westerse archeologen en numismatici het in hun hoofd kregen om het geboortejaar van onze Heer en Verlosser te verplaatsen van de 7de eeuw v.Chr. naar de 7de eeuw n.Chr., zouden we slechts des te meer bewondering hebben voor dat opmerkelijke talent om jaartallen en tijdperken heen en weer te slingeren alsof het tennisballen zijn.

Intussen willen we alle oprechte en onderzoekende theosofen duidelijk maken dat het geen zin heeft bespiegelingen te houden over de geboortedatum van onze Heer Sangs-rgyas, als men bij voorbaat alle brahmaanse, Ceylonese, Chinese en Tibetaanse datums verwerpt. Het excuus dat ze niet overeenkomen met de chronologie van een paar Grieken die ons land 300 jaar na die gebeurtenis bezochten, is een schaamteloze misvatting. Griekenland heeft zich nooit geïnteresseerd voor het boeddhisme en bovendien baseren de klassieke schrijvers hun synchronistische jaartallen alleen op een paar Griekse schrijvers die al eeuwen dood waren voordat hun cijfers werden geciteerd. Hun chronologie is te gebrekkig en hun historische verslagen zijn te bombastisch, en vaak lijnrecht in strijd met de waarheid als het gaat om nationale triomfen, om iemand vertrouwen in te boezemen die minder bevooroordeeld is dan de gemiddelde Europese oriëntalist. Als men probeert de juiste jaartallen van de Indiase geschiedenis vast te stellen door haar gebeurtenissen in verband te brengen met de mythische 'invasie', terwijl men erkent dat 'we in de literatuur van de brahmanen en de boeddhisten vergeefs zoeken naar een verwijzing naar Alexanders verovering, en dat het onmogelijk is om de historische gebeurtenissen die door Alexanders medestanders werden beschreven in verband te

[1] *Op.cit.*, blz. 203vn.

brengen met de *historische overlevering* van India',[1] geeft men blijk van grote incompetentie op dat gebied. En als het niet prof. Max. Müller zou betreffen, dan zouden we denken dat hier sprake is van vooropgezette oneerlijkheid.

Dit zijn harde woorden en ze zullen ongetwijfeld een schok teweegbrengen in het denken van veel Europeanen die gewend zijn tegen een 'wetenschappelijke autoriteit' op te kijken zoals primitieve mensen hun fetisj aanbidden. Ze zijn niettemin terecht, zoals uit een paar voorbeelden zal blijken. Op intellecten zoals dat van prof. Weber – die we beschouwen als de leider van de Duitse oriëntalisten in de categorie van christofielen – is het woord domheid beslist niet van toepassing. Als men echter ziet dat de chronologie doelbewust en *opzettelijk* wordt verwrongen ten gunste van 'Griekse invloeden', christelijke belangen en zijn eigen vooropgezette theorieën, dan moet een andere, veel krachtiger term worden gebruikt. Welke uitdrukking is sterk genoeg om onze gevoelens weer te geven bij het lezen van zo'n onbedoelde bekentenis van oneerlijke wetenschapsbeoefening, zoals Weber herhaaldelijk doet (*History of Indian Literature*), als hij de *noodzaak* moet erkennen dat een passage 'door *latere inlassing* is bijgewerkt', of dat hij een eigen chronologie toekent aan erkend oude teksten, omdat 'anders de datering te ver terug of te dichtbij zou komen'![2] En deze gedragslijn volgt hij overal – fiat hypothesis, ruat coelum.[3] Aan de andere kant perst prof. Max Müller, die een enthousiaste indofiel schijnt te zijn, met het grootste gemak eeuwen in een chronologische vingerhoed.

Deze twee oriëntalisten worden hier genoemd, omdat ze leidende figuren in de filologie en de Indiase paleografie zijn. Onze nationale monumenten worden van jaartallen voorzien en onze oude geschiedenis wordt verwrongen om aan hun opvattingen te voldoen. Een verderfelijk gevolg hiervan is dat de 'geschiedenis' nu ter misleiding van het nageslacht, de valse annalen en verwrongen feiten optekent die op basis van hun verklaringen klakkeloos moeten worden aangenomen als de uitkomst van een eerlijke en deskundige kritische analyse. Terwijl prof. Max Müller voor de Indiase chronologie alleen het Griekse criterium aanvaardt, ziet prof. Weber (*Op.cit.*) een Griekse invloed – zijn universele oplosmiddel – in de ontwikkeling van de religie, filosofie,

---

[1] Max Müller, *Op.cit.*, blz. 275.
[2] Weber, *Op.cit.*, blz. 58.
[3] Noot vert.: Dit betekent: Laat de hypothese bestaan, ook al stort de hemel neer.

literatuur, astronomie, geneeskunde, architectuur, enz., van India. Om die misvatting te ondersteunen worden de meest bedrieglijke redeneringen en de absurdste etymologische afleidingen aangevoerd. Als de vergelijkende mythologie één feit in het bijzonder heeft vastgelegd, dan is het dat de Grieken de basisbegrippen van hun religie en de meeste van hun goden hadden ontleend aan religies die bloeiden in noordwest India, de bakermat van het Helleense volk. Dit wordt nu volkomen genegeerd, omdat het de eensgezindheid in kritische kringen zou verstoren.

Hoewel niets redelijker is dan aan te nemen dat de Griekse sterrenkundige termen eveneens van het moedervolk afkomstig zijn, wil prof. Weber ons laten geloven dat 'de Griekse invloed als eerste echt leven in de Indiase astronomie blies'.[1] Kortom, de grijze voorouders van de hindoes hebben hun sterrenkundige terminologie ontleend aan de prille Hellenen en van hen het sterrenkijken geleerd en *zelfs hun dierenriem* overgenomen! Dit bewijs betekent ook dat de relatieve ouderdom van sterrenkundige teksten voortaan zal worden vastgesteld op basis van het al of niet daarin voorkomen van planeten en tekens van de dierenriem; omdat de namen van eerstgenoemde overduidelijk Grieks zijn, worden laatstgenoemde aangeduid 'met hun Sanskrietnamen die uit het Grieks zijn vertaald'.[2] Omdat bijvoorbeeld 'de *Wetten van Manu* onbekend zijn met de planeten', worden ze als ouder beschouwd dan Yājñavalkya's *Wetten*, die 'aandringen op hun verering',[3] enz.

Er is door de sanskritisten echter een nog beter bewijs gevonden om 'met onfeilbare nauwkeurigheid' de ouderdom van de teksten vast te stellen, afgezien van planeten en tekens van de dierenriem; namelijk elke toevallige vermelding van de naam 'Yavana' moet naar de 'Grieken' verwijzen. Dit is, zeggen ze, 'afgezien van een *innerlijke* chronologie gebaseerd op de aard van de werken zelf en op de citaten, enz., die daarin zijn te vinden, de enig mogelijke betekenis'.[4] Als resultaat zien we de dwaze bewering dat 'de Indiase astronomen geregeld over de Yavana's spreken als hun leraren'.[5] Dus waren hun *leraren* Grieken, want bij Weber en anderen zijn 'Yavana' en 'Griek' synoniem.

---

[1] *Op.cit.*, blz. 251.
[2] *Op.cit.*, blz. 255.
[3] *Op.cit.*, blz. 249-50.
[4] *Op.cit.*, blz. 7.
[5] *Op.cit.*, blz. 252.

Yavanāchārya was de Indiase titel van één Griek, Pythagoras, zoals Śaṅkarāchārya de titel was van één hindoefilosoof. De oude Indiase schrijvers over astronomie hebben zijn opvattingen geciteerd om ze te bekritiseren en te vergelijken met de leringen van hun eigen astronomie, die lang voor zijn tijd was geperfectioneerd en die ze van hun voorouders hadden verkregen. Evenals elke andere geleerde astronoom of mysticus kreeg hij de eretitel āchārya (meester), en dit betekende beslist niet dat Pythagoras, of een andere Griekse 'meester', noodzakelijkerwijs *de* meester van de brahmanen is geweest.

Het woord 'Yavana' was een algemene naam die al in gebruik was lang voor de 'Grieken van Alexander hun invloed' uitoefenden in Jambudvīpa, en duidde op mensen van een jonger ras, want het woord betekende yuvan, 'jong', of *jonger*. De brahmanen kenden Yavana's uit het noorden, westen, zuiden en oosten; en de Griekse vreemdelingen kregen die benaming evenals de Perzen, Indo-Scythen en anderen die vóór hen hadden gekregen. In onze tijd zien we iets vergelijkbaars. Tibetanen noemen elke vreemdeling een 'peling'; de Chinezen noemen Europeanen 'roodharige duivels', de moslims noemen iedere niet-islamiet een kafir. De toekomstige Webers die over 10.000 jaar het nu gegeven voorbeeld volgen, bevestigen misschien op basis van fragmenten van dan nog overgebleven islamitische literatuur dat de *Bijbel* werd geschreven in Kafirstan, en dat de Engelsen, Fransen, Russen en Duitsers die deze bezaten en hebben vertaald of 'bedacht', daar leefden kort voor het begin van de moslim-tijdrekening en onder islamitische invloed.

Het *Yuga-Purāṇa* van de *Gārga-Saṃhitā* spreekt over een veldtocht van de Yavana's 'tot aan Pāṭaliputra', en dus moeten óf de Macedoniërs óf de Seleuciden heel India hebben veroverd! Maar onze westerse criticus weet natuurlijk niet dat de stad Ayodhya, of Saketa, van Rāma 2000 jaar lang invallen van Mongoolse en andere Turaanse stammen heeft afgeslagen, naast die van de Indo-Scythen uit landen achter Nepal en aan de andere kant van de Himālaya. Het schijnt dat prof. Weber ten slotte zelf bang is geworden voor het door hem opgeroepen spook van de Yavana's, want hij vraagt zich af 'of met de Yavana's werkelijk de Grieken worden bedoeld . . . of misschien slechts hun Indo-Scythische of andere opvolgers aan wie de naam later werd gegeven'.[1] Deze gezonde twijfel had ook in veel andere gevallen zijn dogmatische toon wat moeten verzachten.

---

[1] Weber, *Op.cit.*, blz. 251vn.

Maar ook al verdrijft men het vooroordeel met een hooivork, het zal altijd terugkeren. Hoewel de vooraanstaande geleerde door zijn eigen glimp van de waarheid aan het twijfelen is gebracht, zet hij met hernieuwde kracht de aanval in. We zijn verbaasd door de nieuwe ontdekking dat Asuramaya[1], de eerste astronoom die herhaaldelijk in de Indiase epen wordt genoemd, 'identiek is met de Griekse Ptolemaios'. De reden daarvoor is dat

> deze naam, zoals we kunnen opmaken uit de Piyadasī-inscripties, in India 'Turamaya' werd, waaruit de naam 'Asuramaya' gemakkelijk zou kunnen ontstaan; en omdat deze 'Maya' door de latere overlevering duidelijk in Romaka-pura in het Westen wordt geplaatst.[2]

Als de Piyadasī-inscriptie was gevonden op de plek van het oude Babylonië, dan zou men kunnen verwachten dat het woord Turamaya werd afgeleid van 'Turanomaya' of beter nog van mania. Maar omdat de Piyadasī-inscripties duidelijk tot India behoren, en de titel slechts door twee koningen, Chandragupta en Dharmāśoka, werd gedragen, wat heeft de Griekse Ptolemaios dan te maken met 'Turamaya' of laatstgenoemde met 'Asuramaya', als dit geen nieuw voorwendsel is om de Indiase astronoom binnen de verbijsterende 'Griekse invloed' van de verderfelijke westerse filologie te trekken.

Dan lezen we dat, omdat 'Pāṇini eens de Yavana's, d.w.z. Ἰάονες, de Grieken, heeft vermeld, en de vorming van het woord yavanānī heeft verklaard – waaraan volgens de *Vārttika* het woord lipi, 'geschrift', moet worden toegevoegd' – dat woord dus betekent: 'de geschriften van de Yavana's',[3] van de Grieken en niemand anders. Zouden de Duitse filologen (die zo lang en zo vruchteloos hebben geprobeerd dit woord te verklaren) erg verbaasd zijn als hun wordt verteld dat ze nog heel ver naast de waarheid zitten? En dat 'yavanānī' helemaal niet 'Grieks geschrift' betekent, maar elk geschrift uit een ander land? En dat het ontbreken van het woord 'geschrift' in de oude teksten, behalve in verband met de namen van vreemdelingen, helemaal niet betekent dat de oude Indiërs alleen Griekse geschriften ken-

---

[1] Dr. Weber is zich waarschijnlijk niet bewust dat de naam van deze astronoom eenvoudig Maya was; het voorvoegsel 'Asura' werd door de oude hindoeschrijvers vaak daaraan toegevoegd om te laten zien dat hij een rākshasa was. Volgens de opvatting van de brahmanen was hij een 'Atlantiër' en een van de grootste astronomen en occultisten van het verloren Atlantis. – T. Subba Row, red.

[2] Weber, *Op.cit.*, blz. 253.

[3] *Op.cit.*, blz. 220-1.

den, of dat ze geen eigen geschriften hadden, omdat de kunst van het lezen en schrijven vóór de tijd van Pāṇini bij hen onbekend was (volgens de theorie van prof. Max Müller)? Want Devanāgarī is zo oud als de *Veda's*, en werd als zo heilig beschouwd dat de brahmanen, eerst op straffe van de dood en later van eeuwige verbanning, niet met niet-ingewijden over haar mochten spreken, laat staan dat ze het bestaan van hun geheime tempelbibliotheken mochten onthullen.

Met het woord yavanānī, 'waaraan volgens de *Vārttika* het woord lipi, 'geschrift', moet worden toegevoegd', worden dus altijd de geschriften van buitenlanders in het algemeen bedoeld, hetzij Feniciërs, Grieken of Romeinen. Wat de absurde hypothese van prof. Max Müller betreft, dat vóór de tijd van Pāṇini de schrijfkunst 'in India niet voor literaire doeleinden werd gebruikt' (alweer op gezag van de Grieken), die zaak is door een chela elders behandeld.[1]

Eveneens onbekend zijn die andere belangrijke feiten, al lijken ze tot het rijk van de fabeltjes te behoren. *Ten eerste*, dat de 'grote oorlog' van de hindoes, het *Mahābhārata*, en de Trojaanse strijd van Homerus – beide mythisch wat de persoonlijke biografieën en de fabelachtige wezens betreft, maar in hoofdzaak volledig historisch – tot dezelfde cyclus van gebeurtenissen behoren. Want de gebeurtenissen van vele eeuwen (waaronder de scheiding van allerlei rassen en volkeren, waarvan men het spoor ten onrechte alleen in Centraal-Azië volgt) werden in deze onsterfelijke heldendichten samengepakt in het bestek van enkele drama's die slechts een paar jaar beslaan. *Ten tweede*, dat in dat verre verleden de voorouders van de Indo-Europese Grieken en de Indo-Europese brahmanen even nauw verenigd en vermengd waren als de Indo-Europese Indiërs en de zogenaamde Dravidiërs nu. *Ten derde*, dat Rajputana vóór de tijd van de historische Rāma, van wie de koningen van Udaipur in een ononderbroken lijn afstammen, even vol was met post-Atlantische 'Grieken' als het post-Trojaanse Cumae en andere nederzettingen van pre-Magna Graecia vol waren met de snel vergrieksende voorouders van de moderne Rājput. Iemand die bekend is met de *echte* betekenis van de oude heldendichten kan niet nalaten zich af te vragen of deze intuïtieve oriëntalisten liever bedriegers of bedrogenen genoemd willen worden, en geeft hen welwillend het voordeel van de twijfel.[2] Wat moet men denken van het werk van prof. Weber als hij

[1] Zie het artikel 'Bestond de schrijfkunst vóór Pāṇini?', blz. 330-44.

[2] Verderop gaat prof. Weber zich te buiten aan het volgende staaltje van chro-

probeert 'de plaats die het *Rāmāyaṇa* [door hem een 'gekunsteld epos' genoemd] in de literatuurgeschiedenis inneemt nauwkeuriger te bepalen', en besluit met het vermoeden dat 'de wijzigingen die Vālmiki in het verhaal van Rāma heeft aangebracht op bekendheid met de 'Trojaanse cyclus van legenden berusten. . . . De conclusie waartoe we zijn gekomen is dat het kort voor het begin van de christelijke jaartelling is samengesteld . . . in een tijdperk toen de werking van de Griekse invloed in India al was begonnen.'[1]

De zaak is hopeloos. En we kunnen hieraan toevoegen dat, als de 'innerlijke chronologie' en de uiterlijke feiten, die het drievoudige Indiase epos ons te zien geeft, de ogen van de hyperkritische professoren niet konden openen voor de vele historische feiten die in hun opvallende allegorieën besloten liggen, als het veelzeggende vermelden van 'zwarte Yavana's' en 'witte Yavana's', waarmee geheel verschillende volkeren worden aangeduid, volledig aan hun aandacht

---

nologisch gegoochel. Bij zijn moeizame pogingen om de plaats die *The Romantic Legend of Śākya Buddha* (vert. Samuel Beal) in de geschiedenis inneemt nauwkeurig vast te stellen, denkt hij dat 'de bijzondere punten van overeenkomst met de christelijke legenden die men hier aantreft heel opvallend zijn. De vraag, wie er geleend heeft van wie, laat Beal terecht in het midden, maar naar alle waarschijnlijkheid [!!] is het eenvoudig vergelijkbaar met de toe-eigening van de christelijke legenden door de vereerders van Krishṇa' (blz. 300vn). Iedere hindoe en boeddhist heeft het recht dit als bewuste of onbewuste 'oneerlijkheid' te bestempelen. Legenden ontstaan eerder dan geschiedenis, en sterven als ze worden geanalyseerd. Voor geen van de fantastische gebeurtenissen rond Boeddha's geboorte is, exoterisch beschouwd, een groot genie nodig om ze te verhalen, en ook is niet bewezen dat het verstandelijk vermogen van de hindoes ooit zoveel minder is geweest dan dat van het joodse of Griekse volk, dat ze zelfs de door religie geïnspireerde fabels aan hen zouden *ontlenen*. Hoe hun fabels – die ontstaan zijn in de 2de en 3de eeuw na Boeddha's dood, toen de verering van zijn nagedachtenis en de bekeringsijver op hun hoogtepunt waren – *ontleend* konden worden aan de christelijke legenden – die geschreven zijn in de 1ste eeuw van de westerse jaartelling – en vervolgens pasklaar werden gemaakt, is iets dat alleen een Duitse oriëntalist kan verklaren. T.W. Rhys Davids (*Buddhist Birth-Stories – Jātaka Tales*) toont aan dat het tegendeel het geval is geweest. In dit verband kan worden opgemerkt, dat de eerste 'wonderen' van zowel Krishṇa als Christus zouden hebben plaatsgevonden in *een* Mathura. Die stad bestaat nog steeds in India en de ouderdom van haar naam is volledig bewezen, terwijl men eeuwen geleden het Mathura, of Matarea in Egypte, waar volgens het *Kindheidsevangelie* Jezus zijn eerste wonderen zou hebben verricht, dacht te hebben gevonden bij de stronk van een oude boom in de woestijn – een stad die wordt vertegenwoordigd door een lege plek!

[1] Weber, *Op.cit.*, blz. 194vn.

kon ontsnappen,[1] en de opsomming in het *Mahābhārata* van een groot aantal stammen, volkeren, rassen en clans met hun eigen Sanskriet-benamingen voor hen geen prikkel waren om te proberen hun etnische evolutie na te gaan, en hen in verband te brengen met hun nog levende Europese afstammelingen, dan kunnen we van hun geleerdheid niet meer verwachten dan een mozaïek van gissingen. Laatstgenoemde *wetenschappelijke* manier van kritische analyse zal op een dag misschien leiden tot de unanieme opvatting dat het boeddhisme in zijn geheel is ontleend aan *Het leven van Barlaam en Josafat*, geschreven door de heilige Johannes van Damascus, of dat onze religie een plagiaat is van de beroemde rooms-katholieke legende uit de 8ste eeuw waarin onze Heer Gautama wordt voorgesteld als een christelijke heilige, of nog beter dat de *Veda's* in Athene werden geschreven onder toezicht van de heilige Joris, de opvolger van Theseus.

Uit angst dat er nog te weinig bewijs zou zijn dat Jambudvīpa totaal bezeten is door de demon van de 'Griekse invloed', slingert dr. Weber wraakzuchtig een laatste belediging naar India door op te merken dat *als het al zo is* dat Europese 'kerktorens hun ontstaan te danken hebben aan imitatie van de boeddhistische stoepa's[2] . . . er aan de andere kant in de *oudste hindoegebouwen* onmiskenbaar een Griekse invloed is.'[3] Terecht verzet dr. Rājendra Lāla Mitra zich 'vaderlandslievend tegen het denkbeeld van *welke Griekse invloed dan ook* op de ontwikkeling van de Indiase architectuur'.[4] Als de literatuur van zijn voorouders al aan 'Griekse invloed' moet worden toegeschreven, dan had men in ieder geval de tempels kunnen ontzien. Men kan inzien dat de Egyptische Zaal in Londen de invloed weergeeft van de tempelruïnes aan de Nijl, maar moeilijker is het, zelfs voor een Duitse professor, te bewijzen dat de architectuur van het oude Āryāvarta slechts een voorbode was van het genie van wijlen Sir Christopher Wren!

De uitkomst van die paleografische plundering is dat er geen geschrift overblijft dat India haar eigen geschrift zou kunnen noemen. Zelfs de geneeskunde danken ze aan dezelfde Griekse invloed. Ons wordt gezegd, deze keer door Roth, dat 'we alleen door een verge-

---

[1] Zie het twaalfde boek van het *Mahābhārata*, de strijd van Krishṇa met Kālayavana.

[2] Beter gezegd, van de hindoe-liṅgams. – Red. *Theosophist*

[3] Weber, *Op.cit.*, blz. 274.

[4] *Op.cit.*, blz. 274vn.

lijking van de beginselen van de Indiase geneeskunde *met die van de Grieken* kunnen oordelen over de oorsprong, ouderdom en waarde van eerstgenoemde', en dr. Weber voegt daaraan toe dat Roth 'bij Charaka's voorschriften met betrekking tot de plichten van een arts tegenover een zieke, *enkele passages uit de eed van de Asklepiaden citeert die daarmee opvallend overeenkomen*'.[1] De zaak is dus uitgemaakt. India is van top tot teen Helleens, en heeft zelfs geen artsen gekend vóór de Griekse doktoren kwamen.

Śākyamuni's plaats in de geschiedenis

Er is geen oriëntalist (afgezien van die even wijze en diepzinnige prof. Weber) die zich feller verzet tegen de hindoeïstische en boeddhistische chronologie dan prof. Max Müller. Hij is dan misschien een vriend van India, maar niet van de boeddhisten, en generaal Cunningham, die in zijn archeologisch onderzoek anders zo onafhankelijk is, is het meer met hem eens dan verstandig zou zijn met het oog op *mogelijke* toekomstige ontdekkingen.[2] Daarom moeten we de speculaties van de grote professor uit Oxford weerleggen.

Tegenover het bewijsmateriaal uit de *Purāṇa's* en de *Mahāvanśa*, dat hij hopeloos verward en tegenstrijdig vindt (hoewel Sir Emerson Tennent, de historicus, de volmaakte nauwkeurigheid van die Singalese geschiedenis van harte erkent), stelt hij de Griekse klassieken en hun chronologie. Bij hem gaat het altijd over 'de inval van Alexander' en 'diens verovering' en 'Megasthenes, de afgezant van Seleucus Nicator', terwijl in de brahmaanse kronieken elk verslag van zo'n 'ver-

---

[1] *Op.cit.*, blz. 268vn.

[2] Ondanks de betreurenswaardige pogingen van prof. M. Müller om het boeddhistische bewijsmateriaal te ontkrachten, schijnt hij daarin – te oordelen naar de openlijk uitgesproken mening van zijn Duitse collega's – toch niet goed te zijn geslaagd. In het gedeelte 'Overleveringen over de tijd van de Boeddha' (blz. 287-8&vn) van zijn *The History of Indian Literature* merkt prof. Weber terecht op: 'Op dit moment kunnen we geen volstrekte zekerheid verkrijgen. Ook de latere besprekingen van dit onderwerp door Max Müller in zijn *History of Ancient Sanskrit Literature* (1859, blz. 264ev), door Westergaard in zijn *Über Buddha's Todesjahr* (1862), en door Kern in zijn *Over de jaartelling der zuidelijke buddhisten en de gedenkstukken van Açoka den buddhist* (1873), hebben tot nog toe geen enkel positief resultaat opgeleverd.' En dat zal waarschijnlijk ook niet gebeuren.

overing' duidelijk ontbreekt. Hoewel in een inscriptie van Piyadasī de namen Antiochus, Ptolemaeus, Magus, Antigonus en *zelfs van de grote Alexander* als *vazallen* van koning Piyadasī worden vermeld, wordt de Macedoniër niettemin de 'veroveraar van India' genoemd. Met andere woorden, alles wat door Griekse schrijvers van enige reputatie terloops wordt vermeld over Indiase dingen moet onvoorwaardelijk worden aangenomen, en geen enkel Indiaas verslag, op schrift of in steen, wordt enige aandacht waard geacht. Tenzij het is getoetst aan de steen van de Helleense onfeilbaarheid, moet alles, in de woorden van prof. Weber, 'natuurlijk als loze opschepperij' worden beschouwd. O, hoe vreemd is het westerse gevoel voor rechtvaardigheid![1]

De occulte verslagen laten iets heel anders zien. Ze zeggen – en dagen iedereen uit het tegendeel te bewijzen – dat Alexander nooit dieper in India is doorgedrongen dan tot Taxila; wat niet eens zover is als het tegenwoordige Attock. In die plaats begonnen de Macedonische troepen te muiten en niet, zoals wordt beweerd, aan de oevers van de Hyphasis. Hij is nooit naar de Hydaspes of Jhelum geweest, en kon dus ook niet aan de Sutlej zijn geweest. Ook heeft Alexander nooit satrapieën of kolonies gesticht in de Punjab. De enige kolonies die hij heeft achtergelaten, bestonden, voor zover de brahmanen weten, uit een paar dozijn invalide soldaten, die hier en daar aan de grens zijn achtergelaten, en die zich met hun geroofde inheemse vrouwen hebben gevestigd rond de woestijnen van Karmania en Drangiane, in die tijd de natuurlijke grenzen van India. De kolonisten bestonden alleen in de rijke verbeelding van de Griekse *historici*, tenzij men de duizenden doden en zij die zich voor eeuwig onder het hete zand van Gedrosia hebben gevestigd als kolonisten beschouwt. De geroemde 'inval in India' bleef beperkt tot het gebied tussen Karmania en Attock, van west naar oost, en Baluchistan en de Hindu Kush, van zuid naar noord – streken die voor de Grieken van die tijd allemaal tot India behoorden. Het is een verzinsel dat hij aan de Hydaspes een *vloot* zou hebben gebouwd,

[1] Geen vriend van de Indo-Europeanen zou op basis van die inscripties van Piyadasī ook maar een moment willen beweren dat Alexander van Macedonië, of een van de andere daar vermelde vorsten, als een echte 'vazal' van Chandragupta moet worden beschouwd. Ze hebben niet eens belasting betaald, maar slechts een soort jaarlijkse pacht voor de landen die in het noorden aan hen werden afgestaan, zoals de tabletten betreffende de overdracht kunnen aantonen. Maar hoe verkeerd de inscriptie ook werd geïnterpreteerd, ze toont toch duidelijk aan dat Alexander nooit de veroveraar van India is geweest.

evenals zijn 'opmars waarbij hij de Indiase legers heeft overwonnen'. Het gaat ons nu echter niet om de 'wereldveroveraar', maar veel meer om de zogenaamde nauwkeurigheid en zelfs maar oppervlakkige waarheidsgetrouwheid van de verhalen van zijn officieren en landgenoten, van wie de vage herinneringen door het getuigenis van de klassieke schrijvers nu verheven zijn tot onberispelijk bewijsmateriaal voor alles wat van invloed is op de chronologie van het vroege boeddhisme en het oude India.

Als eerste getuigenis van de klassieke schrijvers tegen de boeddhistische en Chinese chronologieën wordt dat van Flavius Arrianus naar voren gebracht. Niemand zou het *persoonlijke* getuigenis van deze nauwgezette schrijver willen betwisten, indien hij zelf ooggetuige was geweest in plaats van Megasthenes. Maar als men erachter komt dat hij zijn verhalen heeft geschreven op basis van de nu verloren werken van Aristobulus en Ptolemaeus, en dat laatstgenoemden hun gegevens hebben overgenomen uit teksten van schrijvers *die nooit een regel uit de geschriften van Megasthenes of Nearchus zelf onder ogen hebben gehad*, en als de westerse historici ons meedelen dat onder de werken van Arrianus de *Anabasis van Alexander* (boek 7) 'de belangrijkste bron is over de veldtocht naar India (een boek dat in hoofdstuk 12 helaas *een hiaat* vertoont)',[1] dan komt men tot de conclusie dat de westerse bronnen voor hun Indiase chronologie slecht gefundeerd zijn. Arrianus leefde meer dan 600 jaar na de dood van de Boeddha, Strabo 500 jaar (55 v.Chr.), Diodorus Siculus – een heel betrouwbare historicus! – omstreeks de eerste eeuw, Plutarchus meer dan 700 jaar en Quintus Curtius meer dan 1000 jaar na Boeddha!

Om de kroon te zetten op al die getuigenissen tegen de boeddhistische annalen, verzekeren onze olympische critici ons dat de werken van laatstgenoemde schrijver, die van allen misschien de meeste aardrijkskundige, chronologische en historische fouten maakt, 'samen met de Griekse geschiedenis van Arrianus, *de belangrijkste informatiebron* vormt over de militaire carrière van Alexander de Grote'.[2] We kunnen ons dan alleen nog maar erover verwonderen dat Alexander door zijn biografen niet tot een tweede Leonidas werd gemaakt die de bergpassen van de Hindu Kush verdedigde tegen de inval van de eerste vedische brahmanen 'uit het gebied van de Oxus'.

---

[1] Vgl. *Chambers's Encyclopaedia*, 1859-1868, deel 1, artikel 'Arrianus'.
[2] *Chambers's Encyclopaedia*, 1859-1868, deel 8, artikel 'Quintus Curtius'.

De boeddhistische dateringen worden hetzij verworpen of slechts voorlopig aanvaard. De hindoe is terecht ontstemd over de voorkeur die men geeft aan het getuigenis van de Grieken boven de verslagen en de geschiedenis uit hun eigen land. In de Indiase geschiedenis staan althans sommige van die Grieken vooral bekend als de importeurs in Jambudvīpa van alle Griekse en Romeinse zonden die in hun tijd al of niet bekend waren. Een 'Griekse invloed' werd in dit opzicht in India inderdaad gevoeld, maar dan ook alleen in dit opzicht. Griekse meisjes van plezier worden vermeld als een belangrijk handelsartikel voor India – Perzische en Griekse Yavanī's – en waren het rolmodel voor de tegenwoordige Indiase danseressen, die vroeger altijd de zuivere maagden van de innerlijke tempels waren. De verbintenissen met de Antiochussen en de Nicators hebben geen betere vrucht gedragen dan de rotte appels van Sodom. Pāṭaliputra heeft, zoals Gautama Boeddha voorspelde, zijn ondergang gevonden in de wateren van de Ganges, nadat het evenals Sodom al tweemaal eerder door hemelvuur bijna was verwoest.

Om op ons hoofdonderwerp terug te komen: de 'tegenstrijdigheden' tussen de Ceylonese en de Chinees-Tibetaanse chronologie bewijzen in feite niets. Het is waar dat de Chinese annalen van de Sui-dynastie, die de voorspelling van onze Heer aanvaarden dat '1000 jaar na het ingaan in nirvāṇa zijn leringen het noorden zouden bereiken', de fout maken om deze op China toe te passen, terwijl Tibet was bedoeld, maar deze fout werd na de 11de eeuw van de Tzin-jaartelling in de meeste tempelkronieken rechtgezet. Ze kan trouwens ook betrekking hebben op andere gebeurtenissen in verband met het boeddhisme waarvan Europa niets weet; China of Tzina voert die naam pas sinds het jaar 296 van de boeddhistische jaartelling[1] (in de gangbare chronologie wordt die naam vanaf de eerste Huang van de Tzin-dynastie[2] gebruikt) en daarom kan de Tathāgata het land in zijn bekende voorspelling niet met die naam hebben aangeduid. Ook al is ze door verschillende boeddhistische tekstverklaarders verkeerd begrepen, toch is haar ware betekenis bewaard gebleven bij zijn eigen naaste arhats. De Verheerlijkte bedoelde het land dat zich ver voorbij het Manasarovar meer uitstrekt, ver voorbij het gebied van de Himavat, waar sinds onheuglijke tijden de grote

[1] De verwijzing naar de Chinahunah (Chinezen en Hunnen) in het Bhīshma parva van het *Mahābhārata* is duidelijk een latere toevoeging, omdat ze niet voorkomt in de oude manuscripten die nog in Zuid-India bestaan.

[2] Noot vert.: Qin-dynastie of Chin-dynastie.

'leraren van de Sneeuwbergen' hebben gewoond. Dit waren de grote śrāmaṇāchārya's die hem zijn voorgegaan, en die zijn leraren waren, en van wie de bescheiden opvolgers tot op de huidige dag proberen zijn leringen in stand te houden. De voorspelling is precies uitgekomen, en ze wordt bevestigd door de wiskundige en historische chronologie van Tibet, die even nauwkeurig is als die van de Chinezen.

De arhat Kaśyapa uit de dynastie van de Morya's, die werd gesticht door een van de Chandragupta's in de buurt van Pāṭaliputra, heeft het klooster van Pañch-Kukkuṭārāma op grond van een visioen van onze Heer verlaten als zendeling in het jaar 683 van de Tzin-jaartelling (436 van de westerse jaartelling) en bereikte in hetzelfde jaar het grote meer van Bod-yul. Op dat moment waren de voorspelde 1000 jaar verstreken. De arhat bracht het vijfde beeld van Śākyamuni met zich mee, een van de zeven gouden beelden die in opdracht van de eerste grote synode na zijn fysieke dood werden gemaakt, en plaatste het op de grond op de plek waar zeven jaar later de eerste GOMPA (klooster) werd gebouwd, waar de eerste boeddhistische lama's hebben gewoond. Hoewel de bekering van het hele land niet plaatsvond voor het begin van de 7de eeuw van de westerse jaartelling, had toch de Goede Wet op het voorspelde moment het noorden *bereikt*, en niet eerder. Het *eerste* van de gouden beelden was door de Hsiung-nu rovers gestolen van bhikshu Sali Sūka en was omgesmolten in de tijd van Dharmāśoka, die zendelingen had uitgezonden tot voorbij Nepal. Het *tweede* onderging een zelfde lot in Ghar-zha, zelfs voordat het de grens van Bod-yul had bereikt. Het *derde* werd rond 423 van de boeddhistische jaartelling (120 v.Chr.) door een Chinese generaal gered uit handen van een stam barbaarse Böns, die hij tot in de Shamowoestijn had achtervolgd. Het *vierde* verging in de 3de eeuw n.Chr. samen met het schip dat het moest vervoeren van Magadha naar het Ghangs-chhen-dzo-nga-gebergte (Chittagong). Het *vijfde* bereikte met arhat Kaśyapa net op tijd zijn bestemming, evenals de laatste twee.[1]

---

[1] De geschiedenis van de zeven beelden zal ongetwijfeld worden behandeld als een 'ongegrond fabeltje', omdat de oriëntalisten er niets over weten. Niettemin is dit hun oorsprong en geschiedenis. Ze dateren van de eerste synode, die van Rājagriha, die *in oorlogstijd* werd gehouden na de dood van de Boeddha, d.wz. één jaar na zijn dood. Als die Raad van Rājagriha 100 jaar later zou zijn gehouden (zoals sommigen beweren), kon hij niet zijn voorgezeten door Mahākaśyapa, de vriend en broeder-arhat van Śākyamuni, want dan zou hij 200 jaar oud zijn geweest. De tweede raad of synode, die van Vaiśālī, werd 120 jaar

Aan de andere kant beginnen de zuidelijke boeddhisten onder aanvoering van de Singalezen hun annalen met de volgende gebeurtenis:

Ze beweren dat *volgens hun lokale tijdrekening* Vijaya, de zoon van Sinhabāhu, vorst of rāj van Lala, een klein rijk aan de Gandak rivier in

---

na het nirvāṇa gehouden – niet 100 of 110 jaar zoals sommigen denken – want het nirvāṇa vond iets meer dan 20 jaar vóór de fysieke dood van Tathāgata plaats. De eerste synode werd gehouden in de grote Saptaparṇa-grot (de 'Sattapaṇṇī' uit de *Mahāvanśa*) bij de berg Vaibhāra (de Vebhāra uit de Pāli-manuscripten), die in Rājagriha de oude hoofdstad van Magadha lag.

Er bestaan verslagen over zijn dagelijks leven die werden bijgehouden door de neef van koning Ajātaśatru, een geliefde bhikshu van de Mahāchārya. Deze teksten zijn altijd in het bezit geweest van de oversten van het eerste lama-klooster dat door arhat Kaśyapa in Bod-yul werd gebouwd, en waarvan de meeste chohans afstammelingen waren uit de dynastie van de Morya's, en van die eens koninklijke familie leven er nu nog drie leden in India. De desbetreffende oude tekst is in Anudruta Magadha karakters geschreven. (We ontkennen dat deze of andere karakters, hetzij in het Devanāgarī, Pāli of Dravidisch, die ooit in India in gebruik waren, variaties zijn op, of ontleend werden aan, het Fenicische schrift.) Om op onze teksten terug te komen, daarin staat dat de Sattapaṇṇī-grot, toen 'Sarasvatī' en 'Bamboe-grot' genoemd, laatstgenoemde naam op de volgende manier heeft gekregen. Toen onze Heer voor het eerst daarin ging zitten mediteren was het een natuurlijke grot met zes kamers, 15 tot 18 meter breed en 10 meter diep. Op een dag, toen onze Heer de bedelmonniken buiten les gaf, vergeleek hij de mens met een saptaparṇa (zevenbladige) plant, en liet hij hun zien dat na het verliezen van het eerste blad de andere gemakkelijk konden worden afgenomen, behalve het zevende, dat het onmiddellijke verlengstuk van de stengel is. 'Bedelmonniken,' zei hij, 'er zijn zeven boeddha's in iedere boeddha, en in iedere bedelmonnik bevinden zich *zes* bhikshu's en slechts één boeddha. Wat zijn de *zeven*? De zeven vertakkingen van volmaakte kennis. Wat zijn de zes? De zes zintuigen. Wat zijn de *vijf*? De vijf elementen van het bedrieglijke bestaan. En de ENE, die ook tien is? Hij is een ware boeddha, die in zich de tien vormen van heiligheid ontwikkelt en die alle ondergeschikt maakt aan de ene, de stem van de stilte (bedoeld wordt Avalokiteśvara). Hierna liet de Tathāgata de rots op zijn bevel splijten en maakte in de grot een extra zevende kamer, waarbij hij opmerkte dat ook een rots zevenvoudig is en zeven ontwikkelingsstadia heeft. Vanaf die tijd werd ze de Sattapaṇṇī- of Saptaparṇa-grot genoemd.

Na de eerste synode werden er in opdracht van de koning zeven gouden beelden van de Bhagavat gegoten, en in elk van de kamers werd er een geplaatst. In latere tijden, toen de goede wet plaats moest maken voor meer toegeeflijke en meer zinnelijke geloofsvormen, werden ze onder de hoede van verschillende vihāra's gesteld, en toen verzonden, zoals vermeld. Dus heeft Turnour gelijk als hij op gezag van de heilige overleveringen van de zuidelijke boeddhisten beweert dat de grot haar naam heeft gekregen van de Sattapaṇṇī-plant. In de *Archaeological Survey of India* vinden we dat generaal Cunningham deze grot vereenzelvigt met een andere grot, niet ver daarvandaan en ook

Magadha, door zijn vader werd verbannen wegens immoreel gedrag en het stoken van onrust. Hij werd samen met zijn kameraden op de manier van de boeddhistische bhikshu's kaal geschoren als teken van boetedoening, en de zee op gestuurd, en ze zijn toen meegevoerd naar de kust van Laṅkā. Toen hij en zijn kameraden daar eenmaal waren aangekomen, namen ze met gemak bezit van een eiland dat door onbeschaafde stammen, Yaksha's genoemd, werd bewoond. Dit is een *historische* gebeurtenis, en de Ceylonese kronieken dateren haar onafhankelijk van de boeddhistische chronologie 382 jaar vóór Dushṭagāmani (543 v.Chr.). De boeddhistische heilige kronieken hebben sommige woorden opgetekend die onze Heer kort voor zijn dood heeft gesproken. In de *Mahāvanśa* (7:1-4) wordt gezegd dat hij deze tot Śakra heeft gericht op een grote bijeenkomst van devatā's (dhyānichohans), en terwijl hij al 'in het verheven onveranderlijke nirvāṇa verkeerde, gezeten op de troon waarop nirvāṇa wordt bereikt'. In onze teksten richt Tathāgata ze tot zijn verzamelde arhats en bhikshu's een paar dagen vóór zijn uiteindelijke bevrijding:

> Een zekere Vijaya, de zoon van Sinhabāhu, koning van Lala, is juist met 700 volgelingen geland op Laṅkā. Heer van de dhyāni-boeddha's (deva's), mijn leer zal op Laṅkā worden verbreid. Bescherm hem en Laṅkā!

Dit is de gesproken zin die, zoals later bleek, een voorspelling inhield. Het nu algemeen bekende verschijnsel van helderziendheid verklaart de profetische uitspraak op een volkomen natuurlijke manier, zonder enige onwetenschappelijke theorie over wonderen, en maakt de meewarige glimlach van de oriëntalisten overbodig. Religieus-poëtische verfraaiingen, zoals men die in de *Mahāvanśa* vindt, staan in de kronieken van elke religie – evenzeer in die van het christendom als elders. Een onbevooroordeelde geest zou eerst proberen de juiste en slechts oppervlakkig versluierde betekenis te achterhalen, alvorens die

---

in de Vaibhāra-bergen, maar die beslist niet onze Saptaparṇa-grot is. Tegelijkertijd denkt de hoofdingenieur van de restauratie van Bodhgaya, Beglar, in zijn beschrijving van de Cheta-grot, die door Fa-Hien wordt vermeld, dat die de Saptaparṇa-grot is, en hij heeft gelijk. Immers, zowel deze als Pippāl- en andere grotten, die in onze teksten worden vermeld, zijn door hun associaties te heilig om gemakkelijk te worden vergeten, omdat ze door opeenvolgende generaties van bhikshu's zijn gebruikt, tot het moment dat ze India hebben verlaten.

belachelijk te maken en minachtend in diskrediet te brengen. Bovendien bezitten de Tibetanen een soberder verslag van deze voorspelling in de reeds genoemde aantekeningen die vol eerbied zijn gemaakt door de neef van koning Ajātaśatru. Zoals gezegd zijn ze in het bezit van de lama's van het door arhat Kaśyapa gebouwde klooster; omdat de Morya's en hun nazaten op een meer onmiddelijke afstamming kunnen bogen dan de Gautama's uit Rājput, hebben de hoofden van Nagara (het dorp dat overeenkomt met Kapilavastu) het meest recht op dat bezit. Ook weten we dat ze letterlijk historisch zijn. Voor de esoterische boeddhist trillen ze nog altijd in de ruimte, en deze profetische woorden zijn, samen met het ware beeld van de Sugata die ze uitsprak, tegenwoordig in de aura van elk atoom van zijn relikwieën. Dit is – we haasten ons dit te zeggen – alleen voor een helderziende een bewijs. Maar er zijn nog andere en historische bewijzen: het gezamenlijke getuigenis van onze religieuze kronieken. De filologen hebben die nog nooit onder ogen gehad, maar dat wil niet zeggen dat ze niet bestaan.

De zuidelijke boeddhisten maken een fout door het nirvāṇa van Sangs-rgyas Pan-chen te dateren op zijn sterfdag, terwijl hij het, zoals gezegd, meer dan 20 jaar eerder had bereikt. Chronologisch hebben de zuidelijken gelijk als ze zijn dood dateren in 543 v.Chr., en ook als ze een van de grote synoden 100 jaar later stellen. De Tibetaanse chohans die in het bezit zijn van alle documenten die betrekking hebben op de laatste 24 jaar van zijn *uiterlijke* en *innerlijke* leven – waarover geen filoloog iets weet – kunnen echter aantonen dat er geen werkelijk verschil bestaat tussen de Tibetaanse en de Ceylonese chronologie, zoals de westerse oriëntalisten beweren.[1] Voor de niet-ingewijde is de Verhevene geboren in het 68ste jaar van de Birmaanse Eatzana-jaartelling, die is ingesteld door Eatzana (Añjana), koning van Devadaha, voor de *ingewijde* in het 48ste jaar van die jaartelling op een vrijdag in mei, met wassende maan. Het was in 563 v.Chr. dat Tathāgata zijn volledige nirvāṇa bereikte, en hij stierf, zoals door de *Mahāvanśa* juist wordt vermeld, in 543 op dezelfde dag dat Vijaya en zijn kameraden in Ceylon aankwamen, zoals door Lokanātha, onze Boeddha, was voorspeld.

---

[1] Bisschop Bigandet erkent, na een onderzoek van alle Birmaanse bronnen die voor hem toegankelijk waren, eerlijk dat de 'geschiedenis van Boeddha wat betreft zijn doen en laten en prediking, over een periode van bijna 23 jaar bijna volledig ontbreekt' (*The Life or Legend of Gaudama, the Buddha of the Burmese*, 1866, deel 1, blz. 246).

Het schijnt dat prof. Max Müller met die voorspelling flink de spot drijft. In zijn hoofdstuk in *A History of Ancient Sanskrit Literature* over het boeddhisme (de 'valse' religie) spreekt de vooraanstaande wetenschapper alsof hij zich aan zo'n *ongehoorde* bewering stoort. 'Men wil *ons* doen geloven', schrijft hij, 'dat de Ceylonese historici de stichter van de Vijaya-dynastie van Ceylon in het jaar 543 hebben geplaatst in overeenstemming met hun gewijde chronologie' (d.w.z. Boeddha's voorspelling), 'terwijl men *ons* [de filologen] echter niet zegt *door welk kanaal* de Ceylonezen hun informatie zouden hebben verkregen over de juiste datum van Boeddha's dood'.[1] In deze sarcastische opmerkingen vallen twee punten op: (a) de stilzwijgende beschuldiging van een onjuiste voorspelling door onze Heer; en (b) een oneerlijk geknoei met chronologische verslagen, dat iemand doet denken aan dat van Eusebius, de beroemde bisschop van Caesarea, die in de geschiedenis wordt beschuldigd van 'het verdraaien van alle Egyptische koningslijsten om synchroniciteit te verkrijgen'.

Wat de eerste beschuldiging betreft zouden we hem kunnen vragen waarom de profetieën van onze Śākyasinha niet evenveel recht hebben op zijn respect als die van zijn Heiland op dat van ons – indien wij ooit de ware geschiedenis van de arhat van Galilea zouden beschrijven. Wat de tweede beschuldiging betreft moeten we de vooraanstaande filoloog eraan herinneren dat hij samen met alle andere christelijke chronologen in een glazen huis woont. Hun onvermogen om te bewijzen dat 25 december de werkelijke geboortedatum is van hun avatāra, en daarmee tevens om het jaar en de dag van zijn dood te kunnen vaststellen – zelfs voor hun eigen volk – is veel groter dan het onze om zelfs aan andere volkeren de geboorte- en sterfdatum van Boeddha te bewijzen. Hun volstrekte onmacht om het voor hen historisch *onbewezen*, zij het waarschijnlijke, feit van Jezus' bestaan te bewijzen *op grond van iets meer dan alleen overlevering*, zou tot een redelijker geesteshouding moeten leiden. Als de christelijke historici op grond van onweerlegbare *historische* bronnen de bijbelse en kerkelijke chronologie kunnen rechtvaardigen, dan zullen ze misschien beter dan nu toegerust zijn om de heidense chronologieën aan flarden te scheuren.

Het 'kanaal' door middel waarvan de Ceylonezen hun informatie ontvingen, bestond uit twee bhikshu's die Magadha hadden verlaten om hun in ongenade gevallen broeders in hun ballingschap te volgen.

---

[1] Müller, *Op.cit.*, blz. 267.

Zonder al te veel een beroep te hoeven doen op de verbeeldingskracht kan misschien worden toegegeven dat het vermogen van de arhats van Siddhārtha Boeddha om via psychische stromen informatie over te brengen misschien gelijk was aan, zo niet groter dan, datzelfde vermogen van Elia, aan wie de macht werd toegeschreven om op afstand te kunnen waarnemen wat zich in de slaapkamer van de koning afspeelde.

Geen enkele oriëntalist heeft het recht het getuigenis van de heilige geschriften van andere volkeren te verwerpen, terwijl hij zegt te geloven in de tegenstrijdige en onontwarbare getuigenissen van zijn eigen Schrift. Als prof. Müller in zijn hart een scepticus is, laat hij het dan moedig zeggen, maar alleen een onpartijdig beeldstormer heeft het recht tegenover de niet-christelijke religies zo'n minachtende toon aan te slaan. Alleen om onpartijdige onderzoekers van informatie te voorzien nemen we de moeite om het bewijsmateriaal van de historische – niet de subjectieve – gegevens te vergelijken. Intussen kunnen we door enkele bezwaren van onze criticus te analyseren, en door te laten zien hoe gevaarlijk zijn redenering is, de theosofen misschien nog enkele feiten verstrekken die met dit onderwerp verband houden.

Nu we prof. Max Müllers meningen in het algemeen over deze proloog van het boeddhistische drama met Vijaya in de hoofdrol hebben gezien, willen we weten wat hij over de ontwikkeling van dat drama te zeggen heeft. Welk wapen gebruikt hij om deze hoeksteen van de chronologie waarop alle andere boeddhistische jaartallen zijn gebaseerd, te ondermijnen? Wat is het aangrijppunt voor de hefboom van zijn kritiek op de Aziatische gegevens? We zullen drie van zijn hoofdpunten één voor één behandelen en beantwoorden. Hij begint met te stellen dat:

1. 'Als het uitgangspunt van de noordelijke boeddhistische chronologie zuiver hypothetisch blijkt te zijn, omdat het gebaseerd is op een voorspelling van Boeddha, kan men moeilijk dezelfde conclusie vermijden wat betreft de sterfdatum die door de boeddhisten van Ceylon en Birma aan Boeddha wordt toegekend' (blz. 266). 'De *Mahāvanśa* begint met het verhaal van drie wonderbaarlijke bezoeken die Boeddha tijdens zijn leven heeft gemaakt aan Ceylon' (blz. 269). Vijaya, de naam van de stichter van de eerste dynastie (in Ceylon) betekent 'verovering', 'en zo'n persoon heeft waarschijnlijk nooit bestaan' (blz. 268). Hij denkt dat dit de hele boeddhistische chronologie op losse schroeven zet.

Hiertegenover kunnen we het volgende stellen:

Willem I, koning van Engeland, wordt gewoonlijk 'de Veroveraar'

genoemd; bovendien was hij de onwettige zoon van Robert, hertog van Normandië, bijgenaamd 'de Duivel'. We hebben gehoord dat er over dit onderwerp een opera is geschreven, vol wonderbaarlijke gebeurtenissen, getiteld 'Robert le Diable',[1] die het verhaal van deze overlevering vertelt. Hebben we dan eveneens het recht te zeggen dat Eduard de Belijder, de Saksen en alles wat zich afspeelt tot aan de vereniging van het huis van York en dat van Lancaster onder Hendrik VII, 'fabelachtige overlevering' is, en 'dat iemand zoals Willem de Veroveraar *waarschijnlijk nooit heeft bestaan*'?

2. In de Chinese chronologie – zo gaat onze criticus verder – 'geeft de lijst van de 33 boeddhistische patriarchen de datum van hun dood, vanaf Śākyamuni die in 950 v.Chr. stierf tot Hui-neng die in 713 n.Chr. overleed, en draagt zoals bij alles wat Chinees is het kenmerk van grote chronologische nauwkeurigheid. De eerste schakel in deze lange reeks patriarchen is van twijfelachtig allooi' (blz. 265-6). Westerse historici zeggen: 'als de exacte Ceylonese chronologie in 161 v.Chr. begint, dan is het redelijk om te veronderstellen dat er in Ceylon een inheemse overgeleverde chronologie heeft bestaan die verder teruggaat' (blz. 268). 'Daarom is . . . wat eraan voorafgaat . . . slechts fabelachtige overlevering' (blz. 268).

De chronologie van de apostelen en hun bestaan is nooit historisch bewezen. De geschiedenis van het pausdom is erkend 'duister'. Ennodius van Pavia (5de eeuw) is de eerste geweest die de bisschop van Rome (Symmachus), de 51ste in de apostolische successie, paus heeft genoemd. Indien we de geschiedenis van het christendom zouden beschrijven, en graag aanmerkingen maken op haar chronologie, dan kunnen we zeggen dat omdat er geen eerdere pausen waren, en omdat de apostolische lijn begon bij Symmachus (498 n.Chr.), alle christelijke annalen te beginnen bij de geboorte van Jezus, tot aan de 6de eeuw *daarom* 'fabelachtige overleveringen' zijn, en dat de hele christelijke chronologie 'zuiver hypothetisch' is.

3. De professor uit Oxford wijst smalend op twee tegenstrijdige jaartallen in de boeddhistische chronologie. Als de landing van Vijaya in Laṅkā, zegt hij, die op dezelfde dag plaatsvond als die waarop Boeddha nirvāṇa bereikte (stierf), een vervulling is van Boeddha's voorspelling, dan 'beweren de Ceylonezen, indien Boeddha *een echte profeet is*

[1] Noot vert.: Een opera van Giacomo Meyerbeer die op 21 november 1831 in Parijs in première ging.

geweest, terecht dat *hij moet zijn gestorven in het jaar van de veroveringe*, of 543 v.Chr.' (blz. 270). Aan de andere kant hebben de Chinezen hun eigen boeddhistische chronologie, en die komt niet overeen met de Ceylonese. 'De jaartallen voor Boeddha's leven, van 1029 tot 950, berusten op zijn eigen voorspelling dat er 1000 jaar zouden verlopen van zijn dood tot de bekering van China. Als Boeddha dus *een echte profeet is geweest, moet hij omstreeks 1000 v.Chr. hebben geleefd* (blz. 266). Dit jaartal komt echter niet overeen met de Ceylonese chronologie – dus *was Boeddha een valse profeet*. Wat die andere 'eerste en belangrijkste schakel' zowel in de Ceylonese als in de Chinese chronologie betreft, 'die is uiterst zwak'. In de Ceylonese chronologie 'moest voor Vijaya een *wonderbaarlijke stamboom worden gemaakt*' en 'daarom is er een voorspelling bedacht' (blz. 269).

Volgens dezelfde redeneertrant kan men beweren dat:

Omdat er geen 'nauwkeurige of onnauwkeurige' stamboom van Jezus kan worden teruggevonden in enige kroniek buiten de evangeliën van *Mattheus* (1:1-17) en *Lucas* (3:23-38), en omdat deze onderling wezenlijk verschillen – terwijl deze figuur de belangrijkste van de westerse geschiedenis is, en men in dit geval de grootste nauwkeurigheid zou hebben verwacht – daarom moet, volgens de sarcastische logica van prof. Müller, Jezus, als hij '*een echte profeet is geweest*, via Jozef afstammen van David' (*Mattheus*) en ook, 'als hij *een echte profeet is geweest*', via Maria afstammen van David (*Lucas*). De twee stambomen zijn duidelijk tegenstrijdig, en de voorspellingen werden 'bedacht' door post-apostolische theologen, of, als men hieraan de voorkeur geeft, oude voorspellingen van Jesaja en van andere profeten uit het Oude Testament, die niet op Jezus sloegen, werden voor hem pasklaar gemaakt, zoals Engelse bijbeluitleggers, geestelijken, onlangs hebben toegegeven. En als we de redenering volgen die de professor toepast op de boeddhistische en brahmaanse chronologie – 'ze zijn overgeleverd en staan vol met dwaasheden . . . en elke poging om ze met elkaar in overeenstemming te brengen is mislukt' (blz. 266) – kunnen we dan niet hetzelfde zeggen van de bijbelse chronologie en stambomen? Hebben we niet het recht hem tegen te werpen dat als Gautama Boeddha volgens deze redenering *een valse profeet* blijkt te zijn, Jezus eveneens een 'valse profeet' moet zijn? En als Jezus een echte profeet was ondanks alle bestaande verwarring in de Schrift, waarom kan Boeddha dat dan niet eveneens zijn geweest? Breng de boeddhistische profetieën in diskrediet, en met de christelijke gebeurt hetzelfde.

De uitspraken van de oude Pythia wekken bij de wetenschappers nu slechts een glimlach, maar geen drievoet waarop die oude profetes ging zitten was ooit zo wankel als de drie chronologische stellingen op basis waarvan deze oriëntalist zijn orakeluitspraken doet. Zijn argumenten snijden bovendien aan twee kanten. Als de vesting van het boeddhisme door het kritische graafwerk van prof. Max Müller kan worden ondermijnd, dan moet het christendom evenzeer tot puin vervallen. Of hebben alleen de christenen het monopolie op *dwaze* religieuze 'bedenksels' en hebben alleen zij het recht om jaloers te zijn als anderen hun alleenrecht schenden?

Tot slot zeggen we dat het jaar van Boeddha's dood door Sinnett juist is vermeld, omdat *Esoteric Buddhism* zijn jaartallen geeft volgens de *esoterische* berekening. En alleen die manier van berekening zou, indien ze werd uitgelegd, alle bezwaren wegnemen, van die van prof. Max Müller in zijn *A History of Ancient Sanskrit Literature* tot aan de laatste 'aanwijzingen' – *de bewijzen* in de *Reports of the Archaeological Survey of India*. De Ceylonese jaartelling is, zoals die in de *Mahāvanśa* wordt gegeven, in alle opzichten juist, en onthoudt ons slechts het bovenvermelde feit van het nirvāṇa, omdat het grote mysterie van samma-sambuddha en abhijñā tot op heden voor de buitenstaander onbekend blijft. Het kon in een werk zoals de *Mahāvanśa* niet worden uitgelegd, hoewel bhikshu Mahānāma, de oom van koning Dhātusena, er zeker van op de hoogte moet zijn geweest. Bovendien komt de Singalese chronologie op elk punt overeen met de Birmaanse. Onafhankelijk van de religieuze jaartelling die met Boeddha's dood begint, de 'nirvāṇa-jaartelling', bestonden er, zoals bisschop Bigandet in zijn *Life of Gaudama* aantoont, twee historische jaartellingen. De een duurde 1362 jaar en het laatste jaar daarvan kwam overeen met 1156 n.Chr. De andere, in twee kleinere tijdperken onderverdeeld, duurt tot op de huidige dag voort. Het begin van het eerste, dat 562 jaar duurde, valt samen met het jaar 79 n.Chr. en de Indiase Śaka-jaartelling. De geleerde bisschop, die niemand van partijdigheid voor het boeddhisme zal verdenken, neemt daarom het jaar 543 aan voor Boeddha's nirvāṇa. Turnour, prof. Lassen en anderen doen dat ook.

De veronderstelde tegenstrijdigheid in de 14 verschillende jaartallen voor het nirvāṇa, die door Csoma de Kőrös zijn verzameld, hebben volstrekt geen betrekking op het Nyr-Nyang. Het zijn berekeningen over het nirvāṇa van de voorgangers, de bodhisattva's en vroegere incarnaties van Sangs-rgyas, die de Hongaar in verschillende werken

heeft gevonden en ten onrechte heeft toegepast op de meest recente Boeddha. De Europeanen moeten niet vergeten dat deze bezielde onderzoeker tijdens zijn verblijf onder de lama's door hen nogal is tegengewerkt, en dat hij méér heeft geleerd over de leringen van de ketterse dugpa's dan over die van de orthodoxe gelugpa's. De bewering van deze 'grote *autoriteit* (!) op het gebied van Tibetaans boeddhisme', zoals hij wordt genoemd, namelijk dat Gautama *drie* vrouwen heeft gehad, die hij bij name noemt, om dan zichzelf tegen te spreken (*Grammar of the Tibetan Language*, blz. 162, noot) door aan te tonen dat de eerste twee vrouwen 'een en dezelfde zijn', wijst erop hoe weinig hij als een 'autoriteit' kan worden beschouwd. Hij wist niet eens dat 'Gopa, Yasodhara en Utpala Varṇā' de drie namen voor drie mystieke vermogens zijn. Zo is het ook met de 'tegenstrijdigheid' van de jaartallen. Van de 64 door hem vermelde jaartallen hebben er maar twee betrekking op Śākyamuni, namelijk 576 en 546 – en deze twee zijn onjuist getranscribeerd, want als ze zijn gecorrigeerd, krijgt men 564 en 543. De andere hebben betrekking op de zeven sku-gsum[1], of drievoudige vorm van de nirvāṇische toestand en de duur daarvan, en slaan op leringen waarover de oriëntalisten helemaal niets weten.

Daarom hebben de oriëntalisten tot nu toe bijna niets geleerd van de noordelijke boeddhisten die, zoals prof. Weber erkent, 'als enigen in het bezit zijn van de *volledige* (boeddhistische) geschriften', en 'meer authentieke informatie hebben bewaard over de omstandigheden waaronder ze tot stand zijn gekomen'.[2] De Tibetanen zeggen dat Tathāgata een volledige Boeddha is geworden – d.w.z. het *absolute* nirvāṇa heeft bereikt – in het jaar 2544 van het Kali-tijdperk (volgens de Sauramāṇa tijdrekening) en dus in feite slechts *80 jaar heeft geleefd*, omdat geen enkele *nirvāṇī van de zevende graad* tot de *levende* (d.w.z. bestaande) mensen kan worden gerekend. Het zijn slechts ongefundeerde speculaties als men beweert dat het in de brahmanen evenmin zou zijn opgekomen om de geboortedag van Boeddha op te tekenen 'als het in de Romeinen of zelfs in de joden is opgekomen om de geboortedatum van Jezus te noteren vóór hij de stichter van een religie was geworden'.[3] Want, terwijl de joden vanaf het begin het messiasschap hebben verworpen dat door de chela's van de joodse profeet werd verkondigd, en

---

[1] Noot vert.: Het Sanskriet-equivalent hiervan is trikāya.
[2] Weber, *The History of Indian Literature*, 2de ed., 1878, blz. 288.
[3] Max Müller, *A History of Sanskrit Literature*, 1859, blz. 263.

de komst van hun messias op dat moment niet verwachtten, wisten de brahmanen (in elk geval de ingewijden) van de komst van hem die ze beschouwden als een incarnatie van goddelijke wijsheid, en waren goed op de hoogte van zijn astrologische geboortedatum. Ook al hebben ze in latere tijden in machteloze woede alle sporen proberen te vernietigen van het leven van hem die in zijn grenzeloos mededogen met alle wezens hun zorgvuldig verborgen mysteries en leringen had onthuld om de steeds groeiende stroom van door priesters gekweekt bijgeloof een halt toe te roepen, toch is er een tijd geweest dat hij door hen als avatāra werd begroet. En hoewel *zij die sporen hebben vernietigd, hebben anderen ze bewaard*.

De 1001 gissingen en het verdraaien van exoterische teksten door archeologen en paleografen zullen de tijd die met de studie ervan verloren is gegaan, niet kunnen goedmaken.

De Indiase kronieken noemen koning Ajātaśatru als tijdgenoot van Boeddha, en een andere Ajātaśatru hielp bij het tot stand komen van de grote synode 100 jaar na zijn dood. Deze vorsten waren heersers van Magadha en hebben niets te maken met de Ajātaśatru van de *Brihadāraṇyaka* en de *Kauśītaki Upanishad*, die heerser was over de Kāśi's, hoewel Bhadrasena, 'de zoon van Ajātaśatru' die door Aruṇi werd vervloekt, misschien meer te maken heeft met zijn naamgenoot de 'erfgenaam van Chandragupta' dan algemeen bekend is.

Prof. Max Müller maakt bezwaar tegen twee Aśoka's. Hij verwerpt Kālāśoka en aanvaardt alleen Dharmāśoka – in overeenstemming met de Griekse, maar volstrekt in strijd met de boeddhistische chronologie. Hij weet niet, of misschien negeert hij het liever, dat er naast de twee Aśoka's verschillende personen zijn geweest die Chandragupta en Chandramāsa hebben geheten. Plutarchus wordt opzijgezet omdat zijn werk in strijd is met de meer welkome theorie, en alleen het getuigenis van Justinianus wordt aanvaard. Er was een Kālāśoka, door sommigen Chandragupta en door anderen Chandramāsa genoemd, wiens zoon, Nanda, werd opgevolgd door zijn neef, de Chandragupta van Seleucus, en onder wie de synode van Vaiśālī plaatsvond, 'met steun van koning Nanda', zoals terecht door Tāranātha wordt gezegd. (Geen van hen was een śūdra – dat is een puur verzinsel van de brahmanen.) Dan was er de laatste van de Chandragupta's, die de naam Vikrama heeft aangenomen. Met hem begon de nieuwe jaartelling, Vikramāditya of Saṃvat genoemd, en de nieuwe dynastie in Pāṭaliputra (in 318 v.Chr. *volgens sommige Europese 'autoriteiten'*). Na hem kwam zijn zoon Bindusāra of

Bhadrasena – ook Chandragupta – die werd opgevolgd door Dharmāśoka Chandragupta. Ook zijn er twee Piyadasī's geweest: 'de Sandracottos' Chandragupta en Aśoka. Als de oriëntalisten dit betwisten, zullen ze de volgende inconsistentie nader moeten verklaren. Indien Aśoka de enige Piyadasī is geweest en de bouwer van de monumenten en de maker van de rotsinscripties met zijn naam; en als hij omstreeks 259 v.Chr. werd gekroond, zoals prof. Max Müller beweert, d.w.z. dat hij 60 of 70 jaar later regeerde dan alle Griekse koningen die op monumenten van Piyadasī worden vermeld, wat had hij dan te maken met hun al dan niet vazal zijn, of had hij met hen ook maar iets van doen? Ze hadden afspraken gemaakt met zijn grootvader, ongeveer 70 jaar eerder, als hij pas na 10 jaar op de troon te hebben gezeten een boeddhist werd.

Ten slotte kunnen er drie bekende Bhadrasena's worden genoemd, van wie de namen – als ze vrij en fonetisch worden gespeld, afhankelijk van de taal en de nationaliteit van de schrijver – een grote variatie te zien geven: van Bindusāra, Bimbisāra, Vindusāra tot Bhadrasena en Bhadrasāra, zoals hij in het *Vāyu-Purāṇa* wordt genoemd. Dit zijn allemaal synoniemen.

Hoe gemakkelijk het op het eerste gezicht misschien ook lijkt om iemand die echt heeft bestaan uit de geschiedenis te wissen, het wordt moeilijker om vol te houden dat Kālāśoka niet heeft bestaan alleen maar door hem 'vals' te noemen, in tegenstelling tot de tweede Aśoka die dan 'echt' is, als men de *Purāṇa's* raadpleegt, die door de bitterste vijanden van de boeddhisten, de brahmanen van die tijd, zijn geschreven. Het *Vāyu-* en het *Matsya-Purāṇa* vermelden beide Aśoka's in hun lijsten van regerende vorsten van de Nanda- en Morya-dynastieën. En hoewel ze Chandragupta in verband brengen met een śūdra Nanda, ontkennen ze het bestaan van Kālāśoka niet, om de boeddhistische chronologie te ontkrachten. Hoe vervalst de nog bestaande teksten van het *Vāyu-* en het *Matsya-Purāṇa* ook zijn – zelfs als ze in hun huidige vorm 'in hun ware betekenis' worden aangenomen, die prof. Max Müller (ondanks zijn zelfvertrouwen) niet begrijpt – toch zijn ze *niet* 'in strijd met de boeddhistische chronologie van vóór Chandragupta'.[1] Althans niet als men de *echte* Chandragupta erkent in plaats van de valse Sandracottos van de Grieken. Geheel onafhankelijk van de boeddhistische versie is in zowel de brahmaanse als de Tibetaanse en Birmaanse kronieken het historische feit opgetekend dat in het jaar 63

[1] Müller, *Op.cit.*, blz. 299.

van Boeddha, Śiśunāga van Benares door het volk van Pāṭaliputra tot koning werd uitgeroepen, en dat hij de Ajātaśatru-dynastie opzijzette. Śiśunāga verplaatste de hoofdstad van Magadha van Rājagriha naar Vaiśālī, en zijn opvolger Kālāśoka verplaatste haar op zijn beurt naar Pāṭaliputra. Tijdens de regering van deze vorst ging de voorspelling van Boeddha over Pāṭalibat of Pāṭaliputra, dat tijdens zijn leven slechts een klein dorp was, in vervulling. (Zie het *Mahāparinibbāna Sutta.*)

Als het moment daarvoor is aangebroken, zal het gemakkelijk zijn de alles ontkennende oriëntalisten met bewijzen en documenten tegemoet te treden. Ze spreken over de buitensporige tomeloze overdrijving van de boeddhisten en brahmanen. Deze antwoorden daarop: De grootste theoretici zijn zij die, om vanzelfsprekende feiten te omzeilen, morele onmogelijkheden aannemen die geheel in strijd zijn met de landsaard en de meest opvallende karaktertrekken van de Indiase brahmanen, namelijk dat ze iets zouden ontlenen aan andere volkeren of ze in enig opzicht zouden imiteren. Elke bladzijde van de geleerde uitspraken van de oriëntalisten, van hun commentaren op de *Rig-Veda* tot die over de kronieken van Ceylon, van Pāṇini tot Matouan-lin, lijkt – voor iemand die bekend is met het onderwerp – op een grote warboel van ongegronde en onzinnige speculaties. We zijn daarom bang dat, ondanks de Griekse chronologie en Chandragupta, wiens tijdperk wordt voorgesteld als 'het door niets te ontwrichten plechtanker van de Indiase chronologie',[1] het schip van de sanskritisten wat India betreft al van zijn ankers is losgeslagen en met heel zijn kostbare lading van gissingen en hypothesen op drift is geraakt. Dat schip stevent af op gevaar. We staan aan het einde van een cyclus en aan het begin van een nieuwe. De ene ramp na de andere zal plaatsvinden. De opgehoopte krachten barsten los; en niet alleen zullen mensen bij duizenden worden verzwolgen en gedood, maar ook zal er 'nieuw' land verrijzen en 'oud' land verzinken. Vulkanische uitbarstingen en vloedgolven zullen mensen met schrik vervullen, maar er zullen ook geheimen van een onvermoed verleden aan het licht worden gebracht tot verbijstering van de westerse theoretici en tot beschaming van een arrogante wetenschap. We maken misschien nog mee dat dit op drift geraakte schip zal stranden op de omhooggekomen overblijfselen van oude beschavingen, en in stukken zal breken. We verlangen er niet naar om als een profeet te worden erkend, maar dit is een voorspelling.

---

[1] Müller, *Op.cit.*, blz. 300.

Door generaal A. Cunningham ontdekte inscripties

T. Subba Row, BA, BL, lid van de TS

De onlangs door generaal A. Cunningham ontdekte inscriptie op grond waarvan men nu verklaart dat de door de boeddhistische schrijvers aangenomen datum voor de dood van Boeddha onjuist is, hebben we nauwkeurig onderzocht; volgens ons bevestigt de genoemde inscriptie de waarheid van de boeddhistische overleveringen in plaats van aan te tonen dat ze onjuist zijn. In het eerste deel van zijn verslag schrijft bovengenoemde archeoloog daarover het volgende:

> De interessante inscriptie (in Gaya) is lang en volledig, en wordt gedateerd volgens de jaartelling die begint bij het nirvāṇa, of de dood, van Boeddha. Ik las de datum als volgt: Bhagavati parinirvritte saṃvat 1819 Kārttike badi 1 Budhe – 'in het jaar 1819 van de bevrijding van Bhagavata, op woensdag, de eerste dag van de afnemende maan van Kārttika'. Als de hier gebruikte jaartelling dezelfde is als die van de boeddhisten van Ceylon en Birma, die begon in 543 v.Chr., is de datum van deze inscriptie 1819 – 543 = 1276 n.Chr. De stijl van de letters komt met deze datum overeen, maar komt in het geheel niet overeen met de stijl die hoort bij de Chinese datum. De Chinezen stellen de dood van Boeddha op meer dan 1000 jaar v.Chr., zodat volgens hen de datum van de inscriptie ongeveer op 800 n.Chr. zou uitkomen, een periode die veel te vroeg is voor de stijl van de daarin gebruikte karakters. Maar omdat hier gelukkig de dag van de week wordt genoemd, kan de datum door berekening worden nagegaan. Volgens mijn berekening komt die datum dan overeen met woensdag 17 september 1342. Dit zou het nirvāṇa van Boeddha plaatsen in 477 v.Chr., wat precies het jaar is dat door mijzelf eerst werd voorgesteld als het meest waarschijnlijke jaartal voor die gebeurtenis. Dit gewijzigde jaartal is sindsdien door prof. Max Müller overgenomen.[1]

De redenen die sommige oriëntalisten aanvoeren om dit zogenaamde gewijzigde jaartal als het ware jaartal van Boeddha's dood aan te nemen, zijn in het vorige artikel al behandeld en bekritiseerd. We hoeven nu dus alleen na te gaan of deze inscriptie de oude datum weerspreekt.

---

[1] Alexander Cunningham, *Archaeological Survey of India*, 1871, deel 1, blz. 1-2.

Generaal-majoor Cunningham schijnt er bij zijn huidige berekening vanzelfsprekend van uit te gaan dat in Magadha en door de boeddhistische schrijvers in het algemeen het aantal dagen in een jaar op dezelfde manier wordt geteld als nu in Engeland; en deze onjuiste veronderstelling heeft zijn berekening in de war gestuurd, waardoor hij tot een verkeerde conclusie komt. In de tijd waarin Boeddha leefde waren er in India drie verschillende berekeningswijzen in gebruik en ze worden in verschillende delen van het land nog steeds gebruikt. De methoden zijn bekend als Sauramāṇa, Chandramāṇa en Bārhaspatyamāna. Volgens de hindoe-sterrenkundige werken bevat een Sauramāṇa-jaar 365 dagen, 15 ghaṭi's en 31 vighaṭi's,[1] een Chandramāṇa-jaar heeft 360 dagen, en een Bārhaspatyamāna-jaar 361 dagen en bijna 11 ghaṭi's. Gezien deze feiten had generaal Cunningham alvorens te gaan rekenen de moeite moeten nemen om eerst vast te stellen welke māna (maatstaf) door de schrijvers van Magadha en Ceylon werd gebruikt bij het bepalen van Boeddha's sterfdag en welke māna werd gebruikt bij de in deze inscriptie gebruikte boeddhistische jaartelling. In plaats van zich te verplaatsen in de positie van de schrijver van de genoemde inscriptie en de vereiste berekening vanuit zijn standpunt te maken, gaat hij rekenen volgens de methode van een Engelsman van de 19de eeuw en volgens zijn eigen kalender.

Als de berekening op de juiste manier was gemaakt, zou deze hem hebben getoond dat de genoemde inscriptie volledig overeenstemt met de bewering dat Boeddha is gestorven in het jaar 543 v.Chr. volgens de Bārhaspatyamāna (de enige māna die in Magadha en bij de Pāli-schrijvers in het algemeen in gebruik was). De juistheid hiervan zal duidelijk blijken als men de volgende berekening wil nagaan.

543 jaar volgens de Bārhaspatyamāna komt overeen met 536 jaar en (bijna) 8 maanden volgens de Sauramāṇa.

Evenzo komt 1819 jaar volgens eerstgenoemde māna overeen met ongeveer 1798 jaar volgens laatstgenoemde.

Omdat de christelijke jaartelling is begonnen in het 3102de jaar van kaliyuga (volgens Sauramāṇa), is Boeddha gestorven in het jaar 2565 van kaliyuga (volgens de Sauramāṇa). En nu is het de vraag of volgens de hindoe-almanak de eerste dag van de afnemende maan van Kārttika van dat jaar op een woensdag valt.

Volgens de *Sūryasiddhānta* is het aantal dagen van het begin van

---

[1] Noot vert.: Een ghaṭi is 24 minuten, en een vighaṭi is 24 seconden.

kaliyuga tot middernacht van de 15de dag van de wassende maan van Aśvinī 1.593.072, want het aantal van de adhikamāsa's (schrikkelmaanden) gedurende die tijd is 1608, en het aantal kshayatithi's 25.323.

Als we dat getal door zeven delen, houden we vijf over. Omdat kaliyuga op vrijdag begint, eindigt bovengenoemd tijdperk op dinsdag, omdat volgens de *Sūryasiddhānta* een dag wordt gerekend van middernacht tot middernacht.

Men moet bedenken dat in plaatsen waar de Bārhaspatyamāna wordt gebruikt, krishṇapaksha (of de veertien dagen van de afnemende maan) het eerst komt en gevolgd wordt door śuklapaksha (de periode van de wassende maan).

Daarom zal de eerste dag na de 15de dag van de wassende maan van Aśvinī de eerste dag van de afnemende maan van Kārttika zijn voor hen die volgens de Bārhaspatyamāna-kalender rekenen En daarom was die dag, waarvan de datum in de inscriptie wordt vermeld, woensdag in het jaar 4362 van kaliyuga.

De geocentrische lengte van de zon op het tijdstip dat hij de meridiaan passeert was op de genoemde dag 174° 20′ 16″ en de lengte van de maan 7° 51′ 42″ (volgens de *Śūryasiddhānta*), en zo kan men gemakkelijk inzien dat het toen in Gaya padyamitithi (de eerste dag van de afnemende maan) was gedurende 7 ghaṭi's en 50 vighaṭi's na zonsopgang.

Uit bovenstaande berekening blijkt dat 'Kārttike 1 badi' samenvalt met woensdag in het jaar 4362 van kaliyuga of het jaar 1261 n.Chr., en dat dit jaar vanuit het standpunt van de schrijver van de inscriptie het 1819de jaar was van de boeddhistische jaartelling. Deze onlangs ontdekte inscriptie bevestigt dus de juistheid van de sterfdatum die boeddhistische schrijvers voor Boeddha opgeven. Het zou beter zijn geweest als generaal-majoor Cunningham de basis van zijn berekening eerst zorgvuldig had onderzocht, voordat hij aan de hele wereld verkondigt dat de boeddhistische verslagen onbetrouwbaar zijn.

Projectie van het dubbel

[‘Projection of the double’, *The Theosophist*, oktober 1883, blz. 1-2; *CW* 5:289-93]

In een van de dagelijkse afleveringen van de N.Y. *World* – een invloedrijke krant uit de grote Amerikaanse metropool – verscheen in 1878 een verslag van wat er gebeurde op een avond in het toenmalige hoofdkwartier van onze Society, in de stad New York. De schrijver was iemand van de redactie, en één van de wonderen die werden besproken was het volgende: Een van de bezoekers betwijfelde of een adept zijn fysieke lichaam in een passieve toestand in de Himālaya kan achterlaten, en in zijn astrale lichaam (māyāvirūpa) over land en zee naar de andere kant van de wereld kan komen. Drie of vier van de aanwezigen zaten tegenover de twee grote ramen van de kamer die uitkeken op de Avenue, die toen schitterend werd verlicht door het gaslicht in de winkels en van de straatlantaarns. Het gevoel van twijfel was nauwelijks uitgesproken toen deze personen tegelijk vol verbazing naar het linkerraam begonnen te wijzen. Iedereen die in die richting keek zag buiten, van links naar rechts, de gedaante van één en daarna nog een Aziatische man, met een tulband op hun hoofd en gekleed in van die lange witte oosterse gewaden, rustig en langzaam voorbijkomen. Ze passeerden het raam en verdwenen uit het zicht; kort daarop keerden ze terug en kwamen nog eens langs het raam, en werden daarna niet meer gezien.

Twee van de getuigen (kol. Olcott en de redactrice van dit tijdschrift) herkenden hen – omdat ze persoonlijke bekenden van hen waren – als een bepaalde mahātma en een van zijn leerlingen. Het raam was bijna 6 meter boven de grond, en er was geen veranda of een ander dak waar zelfs een kraai zou kunnen lopen – de gedaanten hadden zich door de lucht bewogen. Zo werd de twijfelaar ogenblikkelijk en geheel onverwachts het zwijgen opgelegd, en de waarheid van de Indo-Europese esoterische wetenschap aangetoond. Sinds we naar India zijn gekomen, werd het een aantal volledig betrouwbare getuigen, Indiërs en Europeanen, vergund soortgelijke verschijningen van de gezegenden te zien, en meestal onder heel overtuigende omstandigheden. Slechts een paar weken geleden – op ons hoofdkwartier in Madras – verscheen een van hen plotseling in het volle

licht in een kamer op de bovenverdieping, naderde bepaalde hindoeleden van onze Society tot op 60 cm, hield de volledig zichtbare en vaste vorm ongeveer een minuut in stand, en deed toen een paar stappen achteruit en verdween ter plekke. Twee jaar geleden werd in Bombay het astrale śarīra van mahātma KH door ruim 20 leden meerdere keren gezien; sommigen van hen waren over die mogelijkheid tevoren heel sceptisch geweest, en nadat het was gebeurd riepen ze het uit tot 'het meest indrukwekkende wat ze ooit hadden gezien'.

Op één avond was de 'vorm' drie keer volledig herkenbaar, en schijnbaar vast tot elke haar van de snor en de baard toe, gleed bij helder maanlicht van een groepje struiken door de lucht naar de veranda . . . en vervaagde daarop. Het geval van Ramaswamier, BA, levert de duidelijkste reeks bewijzen die ooit in de geschiedenis van deze tak van de esoterische wetenschap is opgetekend: eerst zag hij een portret van een mahātma; toen zag hij hem in het 'dubbel'; en ten slotte ontmoette hij hem lijfelijk op een verlaten bergpas in Sikkim, en sprak meer dan twee uur met hem in zijn eigen landstaal (van dhr. R) – voor de mahātma een vreemde taal – kreeg uitleg over veel feiten met betrekking tot de Theosophical Society, en kreeg opdracht om berichten over te brengen naar kol. Olcott over bepaalde vertrouwelijke zaken waarover niemand, behalve hijzelf en deze specifieke mahātma, iets wist. Het bestaan van de mahātma's, hun vermogen om naar wens te reizen in het innerlijke, of astrale, lichaam, om volledige controle over al hun verstandelijke vermogens te behouden, en naar believen hun 'fantoom'-vorm te verdichten zodat ze zichtbaar wordt, of te ontbinden en onzichtbaar te maken, zijn feiten die nu te goed zijn vastgelegd om ze nog te kunnen betwisten.

Alleen onervaren mensen maken bezwaar tegen de bovenstaande verklaringen, zoals ze bezwaar maken tegen alle nieuwe dingen. Voor alles is een bepaald moment waarop twijfel en ongeloof verdwijnen, om plaats te maken voor kennis en zekerheid. In elke generatie hebben relatief weinig mensen ooit de schitterende astrale verschijning van een mahātma gezien, want alleen al de magnetopsychische wet van aantrekking en afstoting houdt adepten en het stinkende zootje van maatschappelijke verloedering ver uit elkaar. Soms, onder zeer gunstige voorwaarden, benaderen ze misschien een individu dat zich wijdt aan occult onderzoek, maar dit gebeurt zelden; want zelfs hij, ook al is hij zuiver, wentelt zich in de wereld van het verontreinigde ākāśa of de magnetische aura en wordt erdoor besmet. Voor zijn

innerlijk zelf is het zo verstikkend en dodelijk als de zware damp van koolzuurgas voor zijn fysieke longen.

En, vergeet niet, het is door het innerlijk, niet het uiterlijk, zelf dat we in contact komen met de adepten en hun gevorderde chela's. Men verwacht niet dat men een zinnig gesprek kan voeren met een benevelde dronkaard, die na een zuippartij zo duf is als een konijn; voor de vergeestelijkte mahātma is het echter even ondoenlijk om van gedachten te wisselen met een mens van de wereld, die dagelijks in een toestand van *psychische beneveling* leeft te midden van de magnetische dampen van lust, materialisme en spirituele atrofie.

Maar ook andere levende personen dan de oosterse adepten kunnen hun dubbel projecteren om zo op afstand van hun lichaam te verschijnen. In de literatuur van de westerse mystiek – laat staan in de omvangrijke verslagen uit het Oosten – worden veel van dit soort gevallen vermeld; vooral in de werken van Glanvill, Ennemoser, Crowe, Owen, Howitt, Des Mousseaux en vele andere rooms-katholieke en niet-rooms-katholieke schrijvers. Soms spreken deze gedaanten, maar meestal niet; soms reizen ze terwijl het fysieke lichaam van de persoon slaapt, soms terwijl dit wakker is; vaak is de verschijning de voorbode van de dood, maar af en toe lijkt ze vanuit haar verre lichaam te zijn gekomen omdat ze een vriend wil bezoeken, of omdat de wens om een vertrouwde plek te bereiken groter was dan de fysieke kracht van het lichaam om er snel genoeg naartoe te gaan. Miss C. Crowe vertelt (in *The Night Side of Nature*) over een Duitse professor; zijn geval behoort tot de laatste categorie. Toen hij op een dag naar huis terugkeerde, zag hij het dubbel van zichzelf voor hem uit gaan, op de deur kloppen en naar binnen gaan toen het dienstmeisje opendeed. Hij versnelde zijn pas, klopte op zijn beurt, en toen het dienstmeisje kwam en hem zag, deinsde ze geschrokken terug en zei: 'Meneer, ik heb u zojuist al binnengelaten!' (of woorden van gelijke strekking). Hij ging de trap op naar zijn bibliotheek, en zag zichzelf in zijn eigen armstoel zitten zoals zijn gewoonte was. Toen hij dichterbij kwam, loste het fantoom op in de lucht.

Een ander soortgelijk voorbeeld is het volgende, waarvan de omstandigheden zo goed werden vastgelegd als men zich dat maar wensen kan. Daarin wordt verteld over het leven van een zekere Émilie Sagée, gouvernante op een meisjesschool in Riga, in Lijfland.[1] Hier

[1] Noot vert.: Riga is nu de hoofdstad van Letland. Het toenmalige Lijfland

werden het lichaam en zijn dubbel gelijktijdig waargenomen, op klaarlichte dag, en door een groot aantal personen.

> Op een dag was de hele school, in totaal 42 mensen, in een kamer op de begane grond met glazen deuren naar de tuin. Ze zagen Émilie bloemen plukken in de tuin, toen haar gedaante plotseling op een lege stoel verscheen. Toen ze onmiddellijk naar de tuin keken, zagen ze dat Émilie daar nog steeds was; maar ze merkten op dat ze apathisch bewoog en het leek alsof ze uitgeput of versuft was. Twee van hen die wat dapperder waren gingen naar het dubbel en probeerden het aan te raken; ze voelden een lichte weerstand die ze vergeleken met de geweven stof van mousseline of crêpe. Een van hen ging dwars door een deel van de gedaante heen; de verschijning bleef nog even zichtbaar en verdween toen geleidelijk. Zolang Émilie op die school zat, ongeveer anderhalf jaar in 1845 en 1846, vond dit verschijnsel op verschillende manieren met tussenpozen van één tot enkele weken plaats. Men constateerde dat hoe duidelijker en stoffelijker het dubbel verscheen, des te ongemakkelijker, slomer en ellendiger de echte persoon zich voelde; wanneer het dubbel daarentegen zwakker werd, herkreeg de persoon haar kracht. Émilie had geen besef van haar dubbel, noch heeft ze het ooit gezien.[1]

Over dit het belangrijke onderwerp is nog veel meer te zeggen, maar dat wordt bewaard voor een andere gelegenheid. Het boek van D'Assier (zie voetnoot) zal afzonderlijk worden besproken.

---

omvatte delen van het huidige Estland en Letland.

[1] Een verkorte versie wordt gegeven door R.D. Owen in zijn *Footfalls on the Boundary of Another World* (blz. 348-57), en alle gegevens wat betreft tijd, plaats, en getuigen zijn te vinden in het recente Franse boek van D'Assier *Essai sur l'humanité posthume, etc.* (blz. 64-5). Een vertaling staat in *Light* van 18 augustus 1882 (zie aldaar).

Bestond de schrijfkunst vóór Pāṇini?

Een chela

['Was writing known before Pāṇini?', *The Theosophist*, oktober 1883, blz. 18-21; *CW* 5:294-310]

Aan mij is de taak toevertrouwd om enkele feiten te verzamelen die de opvatting ondersteunen dat de schrijfkunst in India reeds bestond vóór de tijd van onze grammaticus, de door Śiva onderwezen Pāṇini. Prof. Max Müller heeft sinds 1856 het tegendeel beweerd, en hij heeft de goedkeuring van andere bekende westerse wetenschappers. Kort geformuleerd is hun standpunt dat we, omdat er in de *Veda's* of tijdens de hele brāhmaṇa-periode geen enkele vermelding voorkomt over 'schrijven, lezen, pen of papier', en er tijdens de sūtra-periode daarover een bijna volledig stilzwijgen wordt bewaard, 'moeten aannemen, dat de hele Indiase literatuur zelfs toen [in de sūtra-periode] slechts door middel van mondelinge overlevering werd bewaard, ook al begon de schrijfkunst toen op te komen'.[1] Om deze theorie te onderbouwen vergroot hij de geheugencapaciteit van onze eerbiedwaardige voorouders tot zo'n verbazingwekkende omvang, dat ze, evenals de runderhuid van koningin Dido, het gehele gebied kan omspannen dat nodig was voor de vrijstad die haar voor ogen stond en waarheen geleerden die een nederlaag hebben geleden kunnen vluchten als ze in het nauw worden gedreven. Als men bedenkt dat prof. Weber – iemand die de essentie van de Indo-Europese eonen wil samenpersen tot een omvang niet groter dan de bijbelse tijdrekening – erkent dat Europa nu in het bezit is van 10.000 Sanskrietteksten, en als men bedenkt dat wij er nog enige tienduizenden meer hebben, die door karma's terughoudendheid tot nu toe aan de Europese musea en bibliotheken zijn onthouden, hoe groot moet het geheugen van onze voorouders dan wel niet zijn geweest?

Onder voorbehoud durf ik te beweren dat Pāṇini, die men als een van de rishi's beschouwt, de grootste taalkundige van India is geweest, en dat er noch in de oude noch in de nieuwe geschiedenis een grotere is geweest. Verder, dat de wetenschappers van deze tijd het erover eens zijn dat het Sanskriet de meest volmaakte taal is. Daarom wordt onze

[1] *A History of Ancient Sanskrit Literature*, 1859, blz. 501.

oprechte eerbied voor westerse opvattingen een beetje aan het wankelen gebracht wanneer we prof. Müller horen beweren dat 'er in Pāṇini's terminologie geen woord is dat uitgaat van een al bestaande schrijfkunst'.[1] Het is immers moeilijk te begrijpen waarom zo'n grote geleerde als Pāṇini niet in staat zou zijn geweest de lettertekens uit te vinden die voor het vastleggen van zijn grammaticale stelsel nodig waren – vooropgesteld dat die nog niet bestonden – als zijn genie groot genoeg was om het klassieke Sanskriet uit te vinden. De vermelding van het woord grantha, in de latere Indiase literatuur synoniem met een geschreven of gebonden boek, dat door Pāṇini voor de *Veda* wordt gebruikt (*Ashṭādhyāyī*, 1:3:75), voor alle werken (4:3:87), voor het werk van een bepaalde schrijver (4:3:116) en voor elk werk dat bestudeerd wordt (6:3:79), brengt prof. Max Müller totaal niet van zijn stuk. Grantha wordt door hem eenvoudig opgevat als een verhandeling die door mondelinge mededeling aan het nageslacht kan worden doorgegeven. Dus moeten we maar geloven dat Pāṇini niet kon schrijven en toch het meest uitgewerkte en wetenschappelijke taalkundige stelsel heeft opgesteld dat ooit bekend is geweest. En dat hij die 3996 taalregels uitsluitend heeft vastgelegd op het moleculaire drijfzand van zijn 'grijze hersenstof', en die aan zijn leerlingen heeft doorgegeven door luchttrillingen, d.w.z. door mondelinge overlevering! Natuurlijk, niets kan duidelijker zijn dan dat; het eenvoudigste verstand zal dit graag als het waarschijnlijkste aanvaarden.

Nu we over zo'n volmaakte hypothese beschikken, is het jammer dat haar opsteller even later bekent dat 'het mogelijk is' dat hij 'enige woorden in de *Brāhmaṇa's* en de *Sūtra's* over het hoofd heeft gezien die het bestaan van geschreven boeken vóór de tijd van Pāṇini zouden bewijzen'.[2] Dat lijkt op de militaire strategie van onze vroegere soldaten die dapper aanvielen, maar steeds hun achterhoede dekten, om zich, zo nodig, te kunnen terugtrekken. De voorzorg was niet overbodig. Er hebben inderdaad geschreven boeken bestaan, vele eeuwen voor de tijd waarin deze schitterende zon in het Indo-Europese denken opkwam om in zijn tijdperk licht te brengen. Ze hebben bestaan, maar een oriëntalist zal in de *exoterische* woorden van onze oudste literatuur vergeefs naar bewijzen daarvan zoeken.

Zoals de Egyptische hogepriesters hun eigen code van hiëratische

---

[1] *Op.cit.*, blz. 507.
[2] *Op.cit.*, blz. 523.

symbolen hadden, en zelfs de stichter van het christendom tot de menigte sprak in gelijkenissen waarvan de mystieke betekenis alleen bekend was aan de weinige uitverkorenen, evenzo hebben de brahmanen vanaf het begin een mystieke terminologie gehad, en hebben die nog, die achter gewone woorden verborgen ligt en gegoten is in een bepaalde volgorde en een onderling verband, die alleen door ingewijden worden opgemerkt. Het feit dat nog maar enkele nu levende brahmanen in het bezit zijn van deze sleutel bewijst dat, evenals in andere oude religieuze en filosofische stelsels de ziel van het hindoeïsme verloren is gegaan (of zich heeft teruggetrokken in haar oorsprong, de ingewijden), en er nu alleen nog een versleten lichaam van over is bij een spiritueel gedegenereerd nageslacht.[1] Ik besef ten volle de moeilijkheid om onze Europese filologen tevreden te stellen met feiten die zij, volgens mijn eigen verklaring, niet kunnen verifiëren. We weten dit op grond van de huidige geestestoestand van onze brahmanen. Ik hoop echter enkele erkende feiten bijeen te kunnen brengen die zullen helpen om op zijn minst de onhoudbaarheid van de westerse theorie aan te tonen, zo niet een basis te leggen voor onze bewering over de ouderdom van het schrift. Er kunnen daarvoor drie goede redenen worden aangevoerd, hoewel onze tegenstanders die misschien als indirect bewijs zullen aanmerken.

1. Er kan worden aangetoond dat de schrijfkunst in Fenicië bekend was sinds de dagen van de eerste Fenicische koloniën waarvan de westerse geschiedenis heeft kennisgenomen, en die op 2760 v.Chr. kunnen worden gesteld, namelijk de ouderdom van de nederzetting in Tyrus.

2. Onze tegenstanders erkennen niet te weten waar de Feniciërs hun alfabet vandaan hadden.

3. Er kan worden aangetoond dat er vóór de laatste scheiding en indeling van de talen bij elk volk twee talen bestonden, namelijk (a) de wereldse of volkstaal en (b) de geheime of priestertaal van de ingewijden van de tempels en van de mysteriën; *laatstgenoemde is één en universeel*. Of, met andere woorden, elk groot volk, zoals de Egyptenaren, had zijn volkstaal en -schrijfkunst en ook een hiëratische taal en schrijfkunst, die eerst hadden geresulteerd in een beeldschrift of de hiëro-

---

[1] Niet alleen de *Upanishads* zijn een geheime leer, maar ook in tientallen andere werken, bijvoorbeeld in het *Aitareya-Āraṇyaka* wordt ronduit verklaard dat ze *geheime leringen* bevatten, die alleen aan een de dvija [tweemaal geboren, of ingewijde] brahmaan mogen worden meegedeeld.

gliefen, en later in een fonetisch alfabet. Er is werkelijk een sterk vooroordeel voor nodig om zonder enig bewijs te beweren dat de brahmaanse Indo-Europeanen, die vooral mystici en metafysici zijn, de enigen zijn geweest die nooit enige kennis hebben gehad van de priestertaal of van het schrift waarin ze werd weergegeven.

We kunnen een reeks bewijzen aanhalen om deze ongegronde veronderstelling te weerleggen. We kunnen aantonen dat de hindoes hun schrijfkunst niet aan de oude Grieken of Feniciërs hebben ontleend en dat ze evenmin de ontwikkeling van hun kunst en wetenschap te danken hebben aan de invloed van eerstgenoemden (zelfs al aanvaarden we de Indo-Griekse periode van Cunningham, want die heeft volgens hem slechts geduurd van 250 tot 57 v.Chr.). De directe voorloper van het vedische Sanskriet was de priestertaal (die een specifieke naam heeft die niet kan worden gegeven). De Vāch, haar alter ego of het 'mystieke zelf', de priestertaal van de ingewijde brahmanen, is na verloop van tijd de mysterietaal van de binnentempel geworden, die werd bestudeerd door de ingewijden van Egypte en Chaldea, de ingewijden van de Feniciërs en Etrusken, en die van de Pelasgen en van Palenque, kortom van de hele wereld. De benaming Devanāgarī is synoniem met de hermetische en hiëratische neter-khari (godentaal) van de Egyptenaren.

Omdat de bespreking van dit onderwerp op een natuurlijke manier in twee delen uiteenvalt – hoewel het eindresultaat een algemene synthese moet zijn – zullen we eerst het eerste deel ervan onderzoeken, namelijk de verklaring dat het Sanskriet-alfabet afkomstig is van de Feniciërs. Als een westerse filoloog beweert dat de schrijfkunst niet vóór een bepaald tijdstip heeft bestaan, dan nemen we aan dat hij bij benadering enige zekerheid moet hebben over hoe de uitvinding ervan tot stand is gekomen. Dit is helemaal niet het geval, en men erkent dat niemand weet waar de Feniciërs hun lettertekens vandaan hadden, die nu (het eerst door Gesenius) de oorsprong worden genoemd waaruit elk modern alfabet is afgeleid. Het onderzoek van Emmanuel de Rougé[1] maakt het heel waarschijnlijk dat ze 'werden ontleend aan, of beter gezegd aanpassingen zijn van, bepaalde archaïsche hiërogliefen van Egypte'. Deze theorie wordt gesteund door de *Prisse Papyrus*, 'de oudste die er bestaat', doordat deze 'frappante overeenkomsten met de Fenicische lettertekens' vertoont.

Maar dezelfde autoriteit gaat nog een stap verder terug. Hij zegt dat

[1] Zie *Mémoire sur l'origine Égyptienne de l'alphabet Phénicien*, 1874.

het feit dat de samenstellers van mythen de uitvinding van de schrijfkunst toeschrijven aan Thoth, of aan Kadmos, 'slechts hun overtuiging aantoont dat die afkomstig was uit het Oosten (kedem), of *misschien oeroud was*'. Het is niet zeker, of er, oorspronkelijk of in de oudheid, 'verschillende afzonderlijke alfabetten waren, of dat men moet aannemen dat één enkel alfabet heeft geleid tot de verschillende schriften die worden gebruikt'. Als dus gissingen zijn toegestaan, dan is het geen zonde wanneer we in opstand komen tegen vooraanstaande westerlingen die wetenschappelijk gissen naar de oorsprong van de dingen. Sommigen van hen beweren dat de Feniciërs hun zogenaamde Kadmische of Fenicische schrift van de Pelasgen hadden, die dan als de uitvinders, of in ieder geval de verbeteraars, van de Kadmische lettertekens worden beschouwd. Intussen erkennen ze dat dit *niet bewezen* is, en ze weten alleen dat de Pelasgen reeds 'voor de dageraad van de geschiedenis de schrijfkunst beheersten'.[1] Laten we bekijken wat er over de Feniciërs en Pelasgen bekend is.

Als we vragen wie de Feniciërs waren, dan vernemen we dat ze, na op grond van bijbelteksten eerst als Hamieten te zijn beschouwd, plotseling op grond van geografische en filologische gegevens (?) Semieten worden. Ze zouden afkomstig zijn van de kust van de Eritreïsche Zee, en die zee strekte zich uit van de oostkust van Egypte tot de westkust van India. De Feniciërs waren de grootste zeevaarders ter wereld. Niemand zal ontkennen dat *zij* de schrijfkunst volkomen beheersten. De historische periode van Sidon begint 1500 v.Chr. Het staat vast dat Sanchoniathon al in 1250 v.Chr. op basis van annalen en staatsdocumenten, die in de archieven van alle Fenicische steden volop te vinden waren, een volledig overzicht van hun religie had samengesteld. Sanchoniathon heeft in het Fenicisch geschreven, en is later door Philo van Byblos verkeerd vertaald in het Grieks, en zijn werk is fysiek vernietigd op een klein fragment na dat bewaard is gebleven in het werk van Eusebius, de literaire Śiva, de *vernietiger* van alle *heidense* documenten die in zijn handen vielen.

Om het verband te zien tussen die zogenaamde grotere kennis van de Feniciërs en de zogenaamde onwetendheid van de Indo-Europese brahmanen, hoeft men zich slechts te wenden tot de Europese algemene geschiedenis. Hoe mager die ook is aan details en mogelijke kennis, toch neem ik aan dat niemand de gegeven historische feiten zal

[1] *Chambers's Encyclopaedia*, 1859-1868, deel 7, artikel 'Pelasgians'.

tegenspreken. In Josephus zijn enkele fragmenten bewaard gebleven van Dido, de Feniciër, die de geschiedenis van Tyrus heeft geschreven, en de opkomst van Tyrus begon 1100 v.Chr., in het eerste deel van de zogeheten derde periode van de Fenicische geschiedenis. In die periode zouden ze hun toppunt van macht al hebben bereikt. Hun schepen bevoeren alle zeeën, hun handel omvatte de hele aarde, en overal bloeiden hun koloniën. Zelfs op grond van bijbelse getuigenverklaringen is van hen bekend dat ze *via de Rode Zee naar India voeren*, waar ze volgens Salomo 1000 jaar vóór de westerse jaartelling handel dreven. Deze gegevens kunnen door geen wetenschapper worden ontkend. We laten de 1001 op documenten berustende bewijzen buiten beschouwing die gegeven zouden kunnen worden op basis van *onze* heel oude teksten over occulte wetenschappen, van inscripties op tabletten, enz., en we voeren alleen die historische gegevens aan die door de westerse wereld worden aanvaard.

Als we ons wenden tot het *Mahābhārata*, waarvan de datering – op gezag van de denkbeeldige kennis ontleend aan de innerlijke overtuiging van Duitse wetenschappers, die op grond van het woord Yavana en andere woorden het grote epos beschouwen als een recent geschrift – is gewijzigd van 3300 v.Chr. tot de eerste eeuwen na Christus (!!), dan vinden we: (1) overvloedig bewijs dat de oude hindoes, vóór het ontstaan van het kastenstelsel, de open zee hebben bevaren tot aan de Noordelijke IJszee en contacten onderhielden met Europa, en (2) dat de Pāṇḍava's een wereldrijk hadden gesticht en *de offermysteriën aan andere volkeren hebben onderwezen* (zie *Mahābhārata*, boek 14). Met zulke bewijzen voor internationaal contact, en de volkomen bewezen betrekkingen tussen de Indiase Indo-Europeanen en de Feniciërs, Egyptenaren en andere geletterde volkeren, is het nogal vreemd te vernemen, dat onze voorvaderen uit de brahmaanse periode *niets afwisten* van de schrijfkunst.

Stel dat alleen de Feniciërs de edele schrijfkunst bezaten en dat ze handel dreven met India. Welk product dat zo kostbaar en gemakkelijk verkoopbaar is als deze kunst der kunsten, hadden ze dan beter kunnen aanbieden aan een volk onder leiding van de brahmanen, die daarmee de onschatbare kennis van de rishi's zouden kunnen behoeden voor de toevallige fouten die bij een onvolmaakte mondelinge overlevering kunnen optreden? Zelfs indien de Indiërs hadden leren schrijven van de Feniciërs – iets wat volgens elke ontwikkelde hindoe absurd is – dan nog moeten ze die kunst 2000 of ten minste 1000 jaar eerder hebben

gekend dan de periode die de westerse critici aannemen. U vindt dit een negatief bewijs? Toegegeven, maar niet negatiever dan hun eigen bewijs, en daarbij veel te denken gevend.

We komen nu terug op de Pelasgen. Ondanks de afkeurende woorden van Niebuhr die zegt dat een historicus over het algemeen 'de pseudofilologie haat, waaruit al die voorgewende kennis voortkomt *over zulke uitgestorven volkeren*',[1] wordt over de oorsprong van de Pelasgen gespeculeerd dat deze lag bij: (a) donkergekleurde Aziaten (Pell-asici), of (b) zeevaarders, afgeleid van het Griekse pelagos, 'zee', of (c) misschien gezocht moet worden in de bijbelse Peleg!

De enige godheid uit hun pantheon die in de westerse geschiedenis bekend is, is Orpheus, eveneens de 'zwarte', de 'donkerhuidige'; door de Pelasgen weergegeven door Xoanon, hun 'goddelijke beeld'. Indien de Pelasgen Aziaten waren, moeten het Turaniërs, Semieten of Indo-Europeanen zijn geweest. Dat ze niet de eerste twee konden zijn, en dus Indo-Europeanen waren, wordt aangetoond op getuigenis van Herodotus, die verklaart dat ze de voorvaderen van de Grieken waren, hoewel ze, zoals hij zegt, 'een heel barbaarse taal spraken'. Verder toont de *onfeilbare* filologie aan dat het grote aantal gemeenschappelijke wortels in het Grieks en in het Latijn, gemakkelijk te verklaren is door aan te nemen dat in beide volkeren taalkundig en etnisch een gemeenschappelijk Pelasgisch element aanwezig is. Hoe wil men dan de Sanskrietwortels in het Grieks en Latijn verklaren? Diezelfde wortels moeten dan in de taal van de Pelasgen aanwezig zijn geweest! Wij, die de oorsprong van de Pelasgen veel verder terug dan de bijbelse chronologische grens plaatsen, hebben redenen om aan te nemen dat de 'barbaarse taal' die door Herodotus wordt vermeld, eenvoudig 'de primitieve en nu uitgestorven Indo-Europese taal' was die aan het vedisch Sanskriet is voorafgegaan.

Wie waren dan deze Pelasgen? Op basis van de weinige beschikbare gegevens worden ze gewoonlijk voorgesteld als een verstandelijk ontwikkeld, ontvankelijk, actief en eenvoudig volk, dat zich hoofdzakelijk met landbouw bezighield, krijgshaftig als het nodig was, maar bij voorkeur vredelievend. Men zegt dat ze kanalen, onderaardse waterwerken, dammen en muren hebben gebouwd die verbazingwekkend stevig en van uitstekende constructie waren. Hun religie bestond oorspronkelijk

---

[1] *Chambers's Encyclopaedia*, deel 7, artikel 'Pelasgians'. Vgl. B.G. Niebuhr, *The History of Rome*, 1831, deel 1, blz. 26-7.

uit een mystieke verering van de natuurkrachten – zon, wind, water en lucht (onze Sūrya, Maruts, Varuṇa en Vāyu) – waarvan de invloed zichtbaar is in alles wat op aarde groeit. *Bovendien werden sommige van hun stammen bestuurd door priesters, terwijl andere onder de patriarchale heerschappij van een stamhoofd of familiehoofd stonden*. Dit alles doet denken aan de nomaden, de oude brahmaanse Indo-Europeanen onder het bewind van hun rishi's, die leiding gaven aan elke afzonderlijke stam of familie. Terwijl de Pelasgen bekend waren met de schrijfkunst, en daarmee 'in prehistorische tijden een belangrijk element van beschaving bezaten',[1] zeggen dezelfde filologen ons dat onze voorouders niet hebben kunnen schrijven tot de dageraad van het christendom!

Wat was dus die Pelasgische taal, die 'barbaarse taal' die door dat mysterieuze volk werd gesproken, anders dan Indo-Europees, of beter gezegd, welke van de Indo-Europese talen kan het zijn geweest? Het moet beslist een taal zijn geweest die dezelfde, ja zelfs meer, Sanskrietwortels bevat dan het Grieks. Laten we niet vergeten dat het Aeolisch niet de taal van Aeschylus was, geen Attisch, en zelfs niet de oude taal van Homerus, evenmin als het Oscaans van de 'barbaarse' Sabijnen hetzelfde was als het Italiaans van Dante of het Latijn van Vergilius. Moeten wij, Indiërs, tot de droevige slotsom komen dat de westerse oriëntalisten, wanneer de feiten aan het licht komen, liever van onwetendheid worden beschuldigd dan dat ze de ouderdom van het vedisch Sanskriet erkennen, en de enorm lange periode die moet zijn verlopen tussen deze relatief ruwe en ongepolijste taal – in vergelijking met het klassieke Sanskriet – en de bloeitijd van die 'uitgestorven Indo-Europese taal'? Het Latium antiquum van Plinius en het Aeolisch van de autochtone bevolking van Griekenland zouden de nauwste verwantschap vertonen. De sprekers ervan hadden gemeenschappelijke voorouders – de Pelasgen. En wat was de moedertaal van laatstgenoemden, als het niet de taal was 'die eens door alle volkeren van Europa werd gesproken, vóór ze zich van elkaar scheidden'?

Waar alle bewijzen van het tegendeel ontbreken, is het onredelijk de *Rig-Brāhmaṇa's*, het *Mahābhārata* en alle *Nirukta's* zo oneerbiedig te behandelen als men nu doet. Men geeft toe dat de taal van de oudste delen van de *Rig-Veda* – hoe minderwaardig deze ook is ten opzichte van het klassieke Sanskriet van Pāṇini – ondanks de ouderdom van zijn

---

[1] *Chambers's Encyclopaedia*, deel 7, artikel 'Pelasgians'.

taalkundige vormen toch dezelfde is als die van de meest recente teksten. En iedereen zal inzien – moet wel inzien – dat een taal die zo oud en volmaakt is als het Sanskriet dat ze alle andere talen heeft overleefd, ook haar tijden van volmaking en verval moet hebben gehad. En als men over enige intuïtie beschikte, dan zou men inzien dat iets wat men een 'dode taal' noemt – een anomalie, iets wat in de natuur nutteloos is – zeker niet, zelfs niet als 'dode' taal, zou blijven bestaan, als het niet een speciaal doel diende in de onveranderlijke cyclische wetten die in de wereld gelden; en ook dat het Sanskriet, dat voor de wereld bijna verloren was gegaan, zich in Europa nu langzaam verbreidt, en op een dag het bereik zal hebben dat het duizenden en duizenden jaren geleden heeft gekend, die van een universele *taal*. Hetzelfde geldt voor het Grieks en Latijn: er zal een tijd komen dat het Grieks van Aeschylus (nog volmaakter in zijn toekomstige vorm) door iedereen in Zuid-Europa zal worden gesproken, terwijl het Sanskriet een tijdperk van pralaya zal doormaken, en het Attisch zal later worden gevolgd door het Latijn van Vergilius.

Iets zou ons moeten hebben ingefluisterd dat er ook een tijd is geweest – nog vóór de eerste Indo-Europese kolonisten de zuiverheid van het heilige Sanskrita-bhāshya aantastten door Dravidische en andere inheemse bewoners van India toe te laten tot de brahmaanse inwijding – dat het Sanskriet in al zijn onvermengde latere zuiverheid werd gesproken, en daarom meer dan eens bloei en verval moet hebben gekend. De reden hiervoor is eenvoudig deze: het klassieke Sanskriet werd door Pāṇini slechts *in ere hersteld*, en in enkele opzichten vervolmaakt. Pāṇini, Kātyānana of Patañjali hebben het niet geschapen; het heeft vele cyclussen lang bestaan en zal er nog meer doormaken.

Prof. Max Müller gelooft wel dat een Semitische nomadenstam 14 eeuwen voor het jaar 1 van de westerse jaartelling de schrijfkunst goed verstond, en hij gelooft ook in hun *historisch en wetenschappelijk* bevestigde 'boeken van het verbond en hun tafelen van de wet, 'die Gods Schrift dragen''. Toch vertelt dezelfde autoriteit ons dat de Indiërs vóór het einde van het brahmaanse tijdperk niet konden lezen en schrijven. 'Geen spoor van de schrijfkunst kan in de brahmaanse literatuur [door die filologen] worden ontdekt vóór de dagen van Pāṇini'.[1] Goed dan, en in welke periode denkt men dan dat die door Śiva onderwezen filosoof heeft geleefd?

[1] Vgl. Müller, *A History of Ancient Sanskrit Literature*, blz. 523.

Eén oriëntalist (Böhtlingk) plaatst hem in 350 v.Chr., terwijl minder coulante, zoals prof. Weber, de taalkundige in het midden van de tweede eeuw n.Chr. plaatsen! Maar doordat de oriëntalisten de periode waarin Pāṇini leefde zo opmerkelijk eensgezind in hun chronologie (waarvan de berekeningen uiteenlopen van 400 v.Chr. tot 460 n.Chr.) hebben vastgesteld, staan ze nu onvermijdelijk voor een dilemma. Want of Paṇini nu in 350 v.Chr. of in 180 n.Chr. heeft geleefd, hij kon in geen geval analfabeet zijn geweest, want: (1) in de *Lalitavistara* – een canoniek boek dat door de Sanskrietkenners wordt erkend en door prof. Max Müller wordt toegeschreven aan de derde boeddhistische synode (en in het Tibetaans is vertaald) – wordt over de Heer Boeddha gezegd dat hij naast Devanāgarī 63 andere met name genoemde alfabetten heeft bestudeerd die in de verschillende delen van India werden gebruikt; en (2) Nearchus beschrijft – hoewel hij en Megasthenes zeggen dat in hun tijd de *Wetten van Manu* niet [voor het volk] waren opgeschreven – niettemin de Indiase kunst van het maken van papier uit katoen.[1] Hij voegt eraan toe dat de Indiërs toen brieven schreven op gevlochten katoen.[2]

Dit zou volgens de redenering van prof. Max Müller ongetwijfeld tegen het eind van de sūtra-periode zijn geweest. Kan de hooggeleerde heer een of andere bron citeren uit die relatief recente tijd, waaruit de naam blijkt van de uitvinder van dat katoenpapier en het jaar van de uitvinding? Zo'n belangrijke nieuwe vinding, zo'n bijzonder gedenkwaardig feit, zou toch zeker niet onopgemerkt zijn voorbijgegaan. Bij gebrek aan enig bericht daarover moet men wel aannemen – wat voor de Indiase onderzoeker een feit is – dat de schrijfkunst en het schrijfgerei al sinds onheugelijke tijden aan de brahmanen bekend waren, vele eeuwen vóór het tijdperk dat door Pāṇini beroemd is geworden.

Eerder werd de aandacht gevestigd op het interessante feit dat de Thracische (?) god Orpheus de 'donkerhuidige' wordt genoemd. Is het onopgemerkt gebleven dat hij 'vermoedelijk de vedische Ribhu of Arbhu is, een benaming voor zowel Indra als de zon'?[3] En als Orpheus de 'uitvinder van de lettertekens' was, en 'in de tijd vóór Homerus en Hesiodes wordt geplaatst',[4] wat volgt dan daaruit? Dat Indra de schrijf-

---

[1] Strabo, *Geografie*, 15:1:53, 66.
[2] *Op.cit.*, 15:1:67.
[3] *Chambers's Encyclopaedia*, deel 7, artikel 'Orpheus'.
[4] *Op.cit.*

kunst onderwezen heeft aan de Thracische Pelasgen in de gedaante van Orpheus,[1] maar dat hij zijn eigen vereerders en vertegenwoordigers, de brahmanen, in dat opzicht tot de 'dageraad van het christendom' ongeletterd heeft gelaten? Of volgt daaruit dat de westerse heren beter zijn in intuïtieve chronologie dan in onpartijdig onderzoek?

Orpheus was in Griekenland de zoon van Apollo of Helios – de zonnegod, volgens de verbeterde mythologie – en Apollo schonk hem de phorminx, of lier met zeven snaren, in occult taalgebruik het zevenvoudige mysterie van de inwijding. Indra is de heerser van het stralende hemelgewelf, de verdrijver van de wolken, 'degene die de zon weer aan de hemel laat schijnen'. Hij wordt in de *Saṃhita* en het *Śatapatha-Brāhmaṇa* vereenzelvigd met Arjuna, en hoewel prof. Weber het persoonlijke bestaan van Arjuna ontkent, heeft hij toch bestaan. Arjuna was het hoofd van de Pāṇḍava's,[2] en hoewel Pāṇḍu, de *blanke*, zijn vader zou zijn, wordt hij toch als zoon van Indra beschouwd. Zoals in heel India alle cyclopische bouwwerken aan de Pāṇḍava's worden toegeschreven, evenzo werden in het Westen al zulke bouwwerken vroeger aan de Pelasgen toegeschreven. Bovendien zijn de Pāṇḍava's in Griekenland geweest, waar nog veel sporen van hen zijn te vinden, zoals heel duidelijk wordt aangetoond door Pococke, die men uitlacht, omdat hij, hoewel hij misschien niet zo'n heel geleerde filoloog was, te intuïtief en te eerlijk was. In het *Mahābhārata* wordt Arjuna door Krishṇa (een verpersoonlijking van het universele goddelijke beginsel) onderwezen in de occulte filosofie; en een minder mythologische opvatting

---

[1] Volgens Herodotus zijn de mysteriën in feite door Orpheus uit India overgebracht.

[2] Een verder bewijs dat de Pāṇḍava's, hoewel ze Indo-Europeanen waren, geen brahmanen waren, en tot een Indiase stam behoorden die aan de brahmanen is voorafgegaan, en later *brahmanen zijn geworden*, en vervolgens werden uitgestoten, en mlechchha's, yavana's (niet-brahmanen, buitenlanders) werden genoemd, is het volgende: Pāṇḍu heeft *twee* vrouwen, en 'niet Kuntī', zijn wettige vrouw, maar Mādrī, zijn meest geliefde vrouw, wordt met de oude koning na zijn dood verbrand, zoals heel juist wordt opgemerkt door prof. Max Müller, die daarover verwonderd is zonder de ware reden te begrijpen. Zoals Herodotus (*Historiën*, 5:5) vertelt, was het onder de Thraciërs de gewoonte dat de meest geliefde vrouw zich mocht offeren op het graf van haar man. 'Herodotus (*Op.cit.*, 4:71) wijst op hetzelfde feit bij de Scythen, en Pausanius (*Beschrijving van Griekenland*, 4:2) bij de Grieken' (*A History of Ancient Sanskrit Literature*, blz. 48). De Pāṇḍava's en de Kaurava's worden in het epos esoterisch *neven* genoemd, omdat ze twee verschillende Indo-Europese stammen waren, en twee *volkeren* vertegenwoordigen, niet slechts twee families.

van Orpheus stelt hem voor als de 'goddelijke zanger of priester in dienst van Zagreus . . . stichter van de mysteriën' de uitvinder 'van in feite alles wat kan hebben bijgedragen aan de beschaving en een meer humane verering van de godheid'.[1] Zijn dit geen opvallende overeenkomsten? Is het niet veelzeggend dat bij zowel Arjuna als Orpheus de hogere aspecten van de religie samen met de occulte methoden om die te bereiken door meesters van de mysteriën werden overgedragen?

Het echte Devanāgarī – niet de fonetische letters – bestond vroeger uit *een soort uiterlijke tekens die gebruikt werden voor het onderlinge contact tussen goden en ingewijde stervelingen*. Vandaar hun heiligheid en het stilzwijgen dat gedurende de hele vedische en brahmaanse perioden daarover bewaard werd en over elk voorwerp dat verband hield met lezen en schrijven. Het was bij uitstek de taal van de goden. Als onze westerse critici slechts konden begrijpen wat de oude hindoeschrijvers bedoelden met bhūtalipi, die in hun mystieke geschriften zo vaak wordt genoemd, dan zouden ze kunnen vaststellen uit welke bron de hindoes het eerst hun kennis van het schrijven hebben verkregen.

Een geheime taal – het gemeenschappelijk bezit van alle scholen van occulte wetenschap – werd eens over de hele wereld gebruikt. Zo leerde Orpheus 'letters' tijdens zijn inwijding. Hij wordt vereenzelvigd met Indra; volgens Herodotus heeft hij de schrijfkunst uit India meegebracht; zijn huidskleur, donkerder dan die van de Thraciërs, wijst op Indo-Europese afkomst, en hij zou een bard en priester zijn geweest, maar was geen god. De Pelasgen zouden uit Thracië komen. Men gelooft (in het Westen) dat ze als eersten de schrijfkunst bezaten, en dat ze de Feniciërs daarin hebben onderwezen, en dat alle latere alfabetten van dat van de Feniciërs zijn afgeleid. Gezien al deze omstandigheden vraag ik of de weegschaal van de bewijsvoering doorslaat naar de theorie dat de Indiërs de schrijfkunst hebben doorgegeven aan de volkeren van het Westen, of naar de tegenovergestelde theorie, waarvoor totaal geen bewijzen zijn, dat zij met hun kaste van geleerde brahmanen, hun edele geheime priestertaal, hun overvloedige en hoogstaande literatuur, hun bekendheid met de verbazingwekkendste en meest verborgen mogelijkheden van de menselijke geest, analfabeten zijn geweest tot aan de tijd van Pāṇini, de grammaticus en de laatste van de rishi's. Pas wanneer de beroemde theoretici van de westerse universiteiten ons een rivier kunnen tonen die naar boven stroomt, kan men van ons verlan-

[1] *Chambers's Encyclopaedia*, deel 7, artikel 'Orpheus'.

gen dat we geloven in hun theorie dat de Indiërs niet konden schrijven. De geschiedenis van de verstandelijke ontwikkeling van de mens laat zien dat een volk altijd het stadium van een beeldschrift heeft doorlopen alvorens tot een lopend schrift te komen. De westerse critici die de ouderdom van het Indiase letterschrift ontkennen, moeten daarom met bewijzen van een beeldschrift komen om hun standpunt te steunen. Omdat die schitteren door afwezigheid, schijnt het dat ze willen dat we geloven dat onze voorouders van analfabeten plotseling zijn overgegaan op het gebruik van de Devanāgarī-tekens uit de tijd van Pāṇini.

De oriëntalisten moeten de conclusies in gedachten houden die Muir bij zijn zorgvuldige studie van het *Mahābhārata* in zijn *Original Sanskrit Texts*[1] heeft getrokken. Op gezag van het *Mahābhārata* kan overtuigend worden bewezen dat de Yavana's (over wie India vóór de tijd van Alexander de Grote niets zou hebben geweten!) tot die kshatriya-stammen behoorden die, omdat ze geen contact onderhielden met de brahmanen en in sommige gevallen door hen werden afgewezen, van *tweemaal geborenen* tot vrishala's, d.w.z. outcasts, zijn geworden:

'Śakāḥ Yavana-kāmbojās tās tāḥ kshatriya-jātayaḥ vrishalatvam parigatāḥ brāhmaṇānām adarśanāt Drāviḍāś cha Kalindāś cha Pulindāś chāpy Uśīnarāḥ Kolisarpāḥ Māhishakās tās tāḥ kshatriya-jātayaḥ ityādi.'[2]

Dezelfde verwijzing kan worden gevonden in de verzen 2158-9. Het *Mahābhārata* laat zien dat de Yavana's afstamden van Turvasu, eens een kshatriya, maar later gedegradeerd tot vrishala. De *Harivanśa* vertelt hoe en wanneer de Yavana's werden uitgestoten. Uit het verhaal daarin over de veldtocht van de Yavana's naar Ayodhya en het daaropvolgende optreden van Sagara kan worden opgemaakt dat de Yavana's vóór het mislukken van die veldtocht kshatriya's waren, en onderdanen van het rijk van de machtige vorsten die in Ayodhya heersten. Op grond van hun opstand tegen hun vorst en hun aanval op de hoofdstad werden ze, op aanwijzing van Vasishṭha, de eerste minister en guru van Sagara's vader, door Sagara uitgestoten en met succes uit Ayodhya verdreven. Het enige probleem dat zich voordoet wanneer men de

---

[1] Zie deel 1, blz. 391, 480 en 482.

[2] *Mahābhārata*, Anuśāsanaparva, 2103ev. Vgl. Muir, *Op.cit.*, 1868, deel 1, blz. 482. Vertaling: Deze kshatriya-stammen, namelijk de Śaka's, Yavana's, Kāmboja's, Drāviḍa's, Kalinda's, Pulinda's, Uśīnara's, Kolisarpa's en Māhishaka's, zijn vrishala's geworden omdat ze geen contact hebben met brahmanen.

Pelasgen in verband wil brengen met de kshatriya's uit Rajputana, en hun oorsprong tot hen wil terugvoeren, wordt veroorzaakt door de oriëntalisten die een denkbeeldige chronologie opstellen, die niet op bewijzen is gebaseerd, en waaruit slechts onbekendheid blijkt met de werkelijke wereldgeschiedenis, en met de Indiase geschiedenis in historische tijden.

De waarde van die chronologie, die in feite de 'oorspronkelijke Indo-Europese periode' vóór de *oude* vedische periode plaatst (!), kunnen we tot besluit van dit artikel aan de hand van een voorbeeld toelichten. We geven slechts ruwe cijfers, omdat het niet mogelijk is, binnen de voorgeschreven en beperkte grenzen van een tijdschriftartikel dieper op een onderwerp zoals dit in te gaan, zonder onze toevlucht te moeten nemen tot gegevens die niet algemeen toegankelijk zijn. Prof. Max Müller zegt:

> Het *Wetboek van Manu* is zowat het enige boek in de Sanskrietliteratuur dat nog niet is aangetast door hen die twijfelen aan de ouderdom van alles wat Indiaas is. Geen historicus trekt de vroege periode in twijfel die daaraan vanaf het begin door Sir William Jones is toegekend.[1]

Wat is nu deze uiterst 'vroege periode'? 'Van 880 tot 1280 v.Chr.', zegt men. Laten we voor ons huidige doel deze gezaghebbende conclusie aannemen. We moeten eerst enkele gemakkelijk te controleren feiten vermelden: (1) Manu heeft in zijn vele opsommingen van Indiase volkeren, koninkrijken en steden *niet één keer Bengalen genoemd*. De Indo-Europese brahmanen hadden in de tijd dat het wetboek werd samengesteld de oevers van de Ganges en de vlakte van Bengalen nog niet bereikt. Het was Arjuna die het eerst naar Banga (Bengalen) is getrokken met zijn offerpaard. (Yavana's worden in *Rājadharma Anuśāsana Parva* vermeld als een deel van de stammen die dat land bevolkten.) (2) In de *Ayin*[2] wordt een opsomming gegeven van de hindoekoningen van Bengalen. Hoewel het jaartal van de eerste koning die over Bengalen heeft geregeerd niet kan worden vastgesteld door de grote hiaten tussen de verschillende dynastieën, is toch bekend dat Bengalen vanaf 1230 n.Chr niet langer een onafhankelijk hindoekoninkrijk was. Als we nu die hiaten, waarvan er vele zijn en heel

---

[1] *A History of Ancient Sanskrit Literature*, 1859, blz. 61.
[2] Vgl. *Ain-i-Akbari*, deel 2, 1891, vert. H.S. Jarett, blz. 144-7.

grote, buiten beschouwing laten, en alleen de duur van de tijdperken van die verschillende dynastieën die in de geschiedenis zijn bewaard bij elkaar optellen, dan vinden we het volgende:

	Regeerperiode
24 koningen van de Kshatriya-families	2418 jaar
9 Kaista koningen	250 jaar
11 koningen van de Ādisūra-families	714 jaar
10 koningen van de Bhopal-familie	689 jaar
10 koningen van de Pāla-dynastie (855-1040 n.Chr)	185 jaar
10 Vaidyā-rāja's	137 jaar
Totaal	4393 jaar

Als we dit aftrekken van het jaar 1230 komen we op 3163 v.Chr. Als op grond van onbetwistbaar bewijs van Sanskrietteksten kan worden aangetoond dat enkele van die regeerperioden gelijktijdig plaatsvonden, en het dus geen lijn van opeenvolgende koningen betreft (wat men heeft geprobeerd aan te tonen), prima. Tegen een willekeurige chronologie die met een vooropgesteld doel en met een bepaalde theorie in gedachten is opgesteld, valt maar weinig te zeggen. Maar als deze poging om de cijfers met elkaar in overeenstemming te brengen, evenals in elk ander geval, alleen maar op 'kritisch inwendig bewijs' berust, dan zullen de oriëntalisten heel goede redenen moeten aanvoeren om, gezien deze tot 3163 v.Chr. teruggaande ononderbroken lijn van machtige hindoekoningen, te verklaren hoe het komt dat de schrijvers van het *Wetboek van Manu* volstrekt niet op de hoogte waren van het bestaan van Bengalen, als het ontstaan van dat boek niet vóór 1280 v.Chr. wordt geplaatst. Een wetenschappelijke regel die opgaat in het geval van Pāṇini, zou men ook moeten kunnen toepassen op andere chronologische speculaties. Of is dit misschien een van die armzalige regels die *niet altijd* opgaan?

Antwoorden op enkele wetenschappelijke vragen

[‘Some scientific questions answered’, *The Theosophist*, oktober 1883, blz. 22; *CW* 6:123-6]

[Onlangs werd door de redactrice een brief ontvangen van een van onze meest vooraanstaande Austraal-Aziatische leden, die op het gebied van de wetenschap een aantal vragen stelde die zo belangrijk zijn dat de antwoorden, met toestemming, worden overgenomen om onze lezers te informeren. De schrijver is een chela die enigszins vertrouwd is met de terminologie van de westerse wetenschap. Als we ons niet vergissen is dit de eerste keer dat de achterliggende beginselen van de invloed die door een adept-occultist op de relaties tussen atomen wordt uitgeoefend, en op de verschijnselen waarbij ‘stof door stof heen gaat’, zo beknopt en toch duidelijk zijn uitgelegd. – Red. *The Theosophist*.]

ANTWOORDEN OP DE VRAGEN VAN PROF. ——

(1) Het verschijnsel van de ‘osmose’ [het onttrekken, – red.] van uw briefje uit de verzegelde envelop waarin het met een draad was vastgenaaid, en het vervangen ervan door het antwoord erop, zonder dat het zegel of de draad werden verbroken, zal als eerste worden behandeld. Het is een van die volmaakte bewijzen die aantonen dat onze oosterse adepten meer weten, en een grotere beheersing hebben, over atoomverbindingen dan de huidige westerse wetenschappers – zoals ik uit ervaring weet. Het was dezelfde kracht die gebruikt werd bij het vormen van die brief in de lucht van uw kamer in ——; bij vele andere in de lucht gevormde brieven; bij bloemenregens; bij de gouden ring die uit het hart van een mosroos tevoorschijn kwam toen Mw. —— deze vasthield; bij een saffieren ring die hier kortgeleden voor een dame van hoge stand werd gedupliceerd; en bij andere voorbeelden. De oplossing van het raadsel ligt in het feit dat de ‘aantrekking van cohesie’ een manifestatie is van de universele goddelijke kracht, en kan worden onderbroken en opnieuw tot stand gebracht voor elke groep atomen die als substantie zijn verbonden door dezelfde goddelijke kracht als die welke zich in de menselijke monade

bevindt. Ātman, het eeuwige spirituele beginsel in de mens, heeft dezelfde eigenschap van macht over de brute kracht als het universele beginsel waarvan het deel uitmaakt. Adeptschap is slechts de kroon van spirituele zelfevolutie, en de vermogens van de geest ontwikkelen zich overeenkomstig de morele en spirituele vooruitgang van de aspirant. Hierdoor krijgt onze moderne evolutietheorie een werkelijk edele basis, en verkrijgt ze het karakter van een verheven spirituele, in plaats van een verlagende materialistische, filosofie. Ik ben er altijd zeker van geweest dat de meest intuïtieve van uw westerse wetenschappers, wanneer ze dit inzicht van de edele wetenschap van onze arhats leren kennen, enthousiast ermee zouden instemmen.

Het moet niet moeilijk zijn om onderscheid te maken tussen een 'geestverschijning' en een 'adept'. Laatstgenoemde is een levend mens die vaak kan dienen als het grootste ideaal van menselijke vervolmaking. Eerstgenoemde bestaat slechts uit niet-uiteengevallen verzamelingen atomen die kortgeleden in een levend persoon verenigd waren als zijn lagere – of beter gezegd zijn grovere en meer materialistische – stoffelijke omhulsels. Die omhulsels waren tijdens het leven opgesloten in de buitenste schil, het lichaam, en komen na de dood vrij om een tijdje in de astrale (etherische of ākāśische) lagen die zich het dichtst bij het aardoppervlak bevinden, te blijven hangen. De wet van de magnetisch-vitale affiniteiten verklaart de aantrekking van deze 'schillen' tot plaatsen en personen; en als men voor zichzelf een schaal kan opstellen van psychisch soortelijk gewicht, kan men inzien dat de grotere dichtheid van een 'ziel' die neergedrukt wordt door de stof van lage (of zelfs niet-spirituele, en toch niet dierlijke) gevoelens, ertoe leidt dat die ziel wordt belemmerd om op te stijgen naar het zuivere rijk van spiritueel bestaan. Hoewel ik me bewust ben van de onvolmaaktheid van mijn vermogen om een wetenschappelijke uiteenzetting te geven, denk ik dat uw vermogen om natuurwetten te begrijpen, wanneer een hint is gegeven, alle lacunes zal aanvullen.

Bedenk dat zelfs een adept niet in staat is om een organisme dat hoger is ontwikkeld dan de planten te laten uiteenvallen en weer in elkaar te zetten; het universele manas is met zijn differentiatie tot individuele entiteiten begonnen in het dier en heeft deze in de mens voltooid; in de plant is het nog een ongedifferentieerde universele geest, die de hele massa van atomen doordringt die zich verder hebben ontwikkeld dan het inerte minerale stadium, en zich voorbereiden om te differentiëren. Er is beweging zelfs in het mineraal, maar het is eerder

de nauwelijks waarneembare trilling van dat Leven van het leven, dan de actieve manifestatie ervan bij het voortbrengen van vorm – een differentiatie die zijn maximum niet, zoals u misschien zou denken, bereikt in het stadium van de fysieke mens, maar in het hogere stadium van de dhyāni-chohans, of planeetgeesten, d.w.z. vroegere mensen die de evolutieladder hebben beklommen, maar nog niet zijn herenigd, of versmolten, met parabrahman, het universele beginsel.

Tot slot nog iets over 'stof die door stof heen gaat'. De stof kan worden gedefinieerd als gecondenseerd ākāśa (ether); en door zich in atomen te splitsen differentieert de stof zich, zoals waterdeeltjes zich differentiëren uit oververhitte stoom wanneer ze condenseren. Breng de gedifferentieerde stof terug in de oorspronkelijke toestand van ongedifferentieerde stof, en het is niet moeilijk in te zien hoe ze door de tussenruimtes van een substantie in de gedifferentieerde toestand heen kan gaan, zoals we het stromen van elektriciteit en andere krachten door geleidende stoffen gemakkelijk kunnen begrijpen. De moeilijk te doorgronden kunst is om de atoomverbindingen in een gegeven substantie naar wens te kunnen verbreken: de atomen zo ver uiteen te trekken dat ze onzichtbaar worden, terwijl ze toch hun polaire spanning bewaren, of binnen het bereik van hun aantrekkingskracht blijven, zodat ze de affiniteit van hun vroegere samenhang weer snel herstellen, en de substantie opnieuw samenstellen. En omdat we duizend bewijzen hebben dat onze adept-occultisten deze kennis en dit vermogen bezitten, wie kan ons dan kwalijk nemen dat we die adepten beschouwen als de echte meesters in de wetenschap van onze knapste hedendaagse autoriteiten? Deze filosofie van de edele wijzen zal bovendien tot gevolg hebben, zoals ik hierboven heb opgemerkt, dat de mensheid in staat wordt gesteld om de morele en spirituele aard van de mens te verkwikken, en om hogere en betere normen van geluk op te stellen dan die welke we nu aan onszelf opleggen.

Ethiek en pantheïsme

Mohini M. Chatterji

['Morality and pantheism', *The Theosophist*, november 1883, blz. 33-4; *CW* 5:335-41]

In verschillende kringen wordt naar voren gebracht dat het pantheïsme geen stevige basis voor ethisch handelen kan verschaffen. Tot het pantheïsme worden hier ook het esoterisch boeddhisme, de Advaita-Vedānta en andere soortgelijke religieuze stelsels gerekend.

De filosofische gelijkstelling van wat mij en jou toebehoort, zo wordt beweerd, moet noodzakelijkerwijs worden gevolgd door hun feitelijke verwarring en dan uitlopen op het goedkeuren van diefstal, roof, enz. Deze manier van redeneren toont echter onmiskenbaar aan dat het bezwaar gepaard gaat met een vrijwel volledig gebrek aan kennis over de stelsels waartegen de criticus bezwaar maakt, zoals we hieronder hopen aan te tonen. De uiteindelijke basis van ethiek is, zoals we allemaal weten, ons verlangen om geluk te bereiken en aan ellende te ontkomen. Maar scholen verschillen in hun beoordeling van geluk. De gelovigen van de exoterische religies baseren hun ethiek op de hoop op beloning en de angst om te worden gestraft door een almachtige heerser van het heelal, en houden zich aan de regels die hij heeft bedacht en voorgeschreven en die door zijn hulpeloze onderdanen moeten worden gehoorzaamd. In sommige gevallen hebben later ontwikkelde religies de ethiek laten afhangen van een gevoel van dankbaarheid voor de van die heerser ontvangen privileges. De waardeloosheid, laat staan verderfelijkheid, van zulke ethische stelsels spreekt bijna voor zich. Als een voorbeeld van ethiek gebaseerd op hoop en angst zullen we iets citeren uit de christelijke *Bijbel*: 'Wie barmhartig is voor een arme leent aan de Heer'.[1] De plicht om de arme te ondersteunen wordt hier afhankelijk gemaakt van overwegingen van voorzichtigheid om iets opzij te leggen voor tijden waarin de 'schenker aan de arme' niet in staat zal zijn om voor zichzelf te zorgen. Het *Mahābhārata* zegt echter: 'Hij die iets terugverlangt voor zijn goede daden, verliest alle verdienste: hij is als een koopman die over de prijs van zijn goederen onderhandelt.' De

[1] *Spreuken* 19:17.

ware drijfveren van de ethiek verliezen hun veerkracht onder de druk van zo'n misdadig egoïsme; alle zuivere en onzelfzuchtige mensen zullen zich met afschuw daarvan afwenden.

Om deze consequentie te ontgaan, hebben enkele meer recente godsdiensthervormers geprobeerd de ethiek te baseren op het gevoel dat men de Heer dankbaar is. Men hoeft niet lang na te denken om te ontdekken dat deze hervormers in hun poging om de basis van ethiek te verleggen, die ethiek volkomen hebben ondermijnd. De mens moet doen wat 'de Heer welgevallig is', uit dankbaarheid voor de vele zegeningen waarmee hij wordt overladen. Maar in feite ontdekt hij dat de Heer hem overlaadt met zowel vloeken als zegeningen. Van een hulpeloze wees wordt verwacht dat hij hem dankbaar is dat hij de steunpilaren van zijn leven, zijn ouders, heeft verwijderd, want hem wordt als troost gezegd dat zo'n ramp slechts *schijnbaar* een ramp is, en dat de Albarmhartige daaronder in feite de grootst mogelijke zegeningen verbergt. Met evenveel recht zou een priester van de wrekende Ahriman de mensen kunnen aanmanen te geloven dat onder de *schijnbare* zegeningen van de 'barmhartige Vader' de slang van het kwaad schuilt.

De tegenwoordige utilitaristen houden er een strengere logica op na, ook al is hun visie erg beperkt. Dat wat bijdraagt tot het geluk van een mens is goed en moet worden gevolgd, en het tegenovergestelde moet als een kwaad worden vermeden. Tot zover akkoord. Maar de praktische toepassing van deze leer bevat veel kwaad. Omdat het plan van de utilitaristen om binnen de korte periode tussen geboorte en dood tot geluk te komen, beperkt wordt door grof materialisme, is het slechts een mismaakte romp die beslist niet kan worden beschouwd als de mooie godin die wij vereren.

De enige wetenschappelijke basis van de ethiek moet worden gezocht in de verlichtende leringen van Boeddha of Śaṅkarāchārya. Het uitgangspunt van de pantheïstische ethiek (we gebruiken het woord 'pantheïstisch' bij gebrek aan een betere term) is een duidelijk besef van het één-zijn van de ene energie die in de gemanifesteerde kosmos actief is, van het grootse uiteindelijke resultaat dat ze onophoudelijk probeert voort te brengen, van de verwantschap van de onsterfelijke menselijke geest en zijn sluimerende vermogens met die kracht, en van het vermogen van die menselijke geest om met het ene leven samen te werken om het machtige doel daarvan te bereiken.

Kennis of jñāna wordt door de Advaita-filosofen verdeeld in twee klassen: paroksha en aparoksha. De eerste soort kennis is gebaseerd op

de verstandelijke instemming met een geponeerde stelling, de tweede soort is gebaseerd op de feitelijke bewustwording ervan. Het doel dat boeddhistische of Advaita-yogī's zich stellen is de bewustwording van het één-zijn van alle bestaan, en het in praktijk brengen van ethiek is het krachtigste middel tot dat doel, zoals we zullen aantonen. Het grootste struikelblok voor de bewustwording van dit één-zijn van alles is de aangeboren gewoonte van de mens om zichzelf als middelpunt van het heelal te beschouwen. Wat een mens ook doet, denkt, of voelt, het onstuitbare 'ik' zal zich ongetwijfeld als de hoofdpersoon beschouwen. Dit is het – zoals bij enig nadenken duidelijk wordt – wat ieder mens belet om zijn juiste rol in het bestaan te vervullen, waar alleen hij precies op zijn plaats is en niemand anders. De bewustwording van deze harmonie is het praktische of objectieve aspect van het GROTE VRAAGSTUK. Het in praktijk brengen van de ethiek is een poging om die rol te ontdekken; en de ethiek is in feite Ariadne's draad om zich te bevrijden uit het labyrint waarin de mens zich bevindt.

Door de studie van de heilige filosofie zoals die door Boeddha of Śaṅkara werd verkondigd, wordt paroksha, kennis (of moeten we zeggen *geloof*?) van het één-zijn van alle bestaan verworven, maar zonder het in praktijk brengen van de ethiek kan die kennis niet worden omgezet in de hoogste soort kennis of aparoksha jñāna, en op die manier leiden tot het bereiken van mukti. Het levert niets op om verstandelijk te begrijpen dat u alles of Brahma bent, als dit besef niet blijkt uit uw daden in het dagelijks leven. Het verwarren van wat mij of jou toebehoort in de alledaagse betekenis, leidt slechts tot het vernietigen van de bestaansharmonie door het 'ik' dat zich ten onrechte doet gelden, en is even dwaas als het verlangen om de benen te voeden ten koste van de armen. U kunt niet één zijn met het AL, tenzij al uw daden, gedachten en gevoelens synchroon lopen met de voortgang van de natuur. Wat door de brahmajñānī bedoeld wordt met 'buiten het bereik van karma zijn', kan alleen volledig worden begrepen door iemand die heeft ontdekt wat zijn juiste plaats is in harmonie met het ene leven in de natuur. Zo iemand ziet in dat een brahmajñānī alleen kan handelen in overeenstemming met de natuur en nooit in disharmonie daarmee, of, om de woorden van de oude schrijvers over het occultisme te gebruiken: een brahmajñānī is iemand die echt 'met de natuur meewerkt'.

Niet alleen de Europese sanskritisten maar ook exoterische yogī's vervallen in de ernstige fout te veronderstellen dat volgens onze heilige schrijvers een mens aan de werking van de wet van karma kan ontsnap-

pen door een houding van volmaakte inactiviteit aan te nemen, en daarbij verliezen ze geheel uit het oog dat zelfs een strenge onthouding van alle fysieke handelingen niet leidt tot inactiviteit op de hogere, astrale en spirituele gebieden. Śaṅkara heeft in zijn toelichtingen op de *Bhagavad Gītā* heel overtuigend bewezen dat zo'n veronderstelling in één woord een hersenschim is. De grote leraar toont daarin aan dat wanneer iemand de werking van het fysieke lichaam geforceerd onderdrukt, hij zich niet bevrijdt van vāsanā of vritti – de ingewortelde neiging van het denkvermogen om actief te zijn. In elk natuurrijk bestaat de neiging om handelingen te herhalen. Het in de vorige incarnatie opgedane karma probeert altijd nieuwe schakels aan de keten te smeden, en leidt zo steeds tot een nieuw stoffelijk bestaan; en deze neiging kan alleen worden tegengegaan door het onzelfzuchtig vervullen van alle plichten die behoren tot de omgeving waarin men is geboren. Alleen dat kan chittaśuddhi (zuivering van het denkvermogen) voortbrengen, een vereiste om spirituele waarheden te kunnen doorgronden.

Er moet hier nog iets worden gezegd over de fysieke inactiviteit van de yogī of de mahātma. Inactiviteit van het fysieke lichaam (sthūlaśarīra) wijst niet op een toestand van inactiviteit op het astrale of het spirituele gebied. De menselijke geest is in samādhi in zijn hoogste staat van activiteit, en niet, zoals algemeen wordt verondersteld, in een latente sluimerende toestand. Bovendien zal door iemand die de aard van occulte krachten onderzoekt gemakkelijk worden ingezien dat een gegeven hoeveelheid energie die op het spirituele of astrale gebied wordt gebruikt, veel grotere gevolgen teweegbrengt dan wanneer diezelfde hoeveelheid op het fysieke bestaansgebied zou worden gebruikt. Wanneer een adept zich in harmonie heeft gebracht met het universele denkvermogen, wordt hij een werkelijke kracht in de natuur. Zelfs op het objectieve bestaansgebied kan het verschil tussen de energie van hersenarbeid en die van spierarbeid – wat betreft hun vermogen om verstrekkende gevolgen teweeg te brengen – gemakkelijk worden waargenomen. De hoeveelheid fysieke energie die door de uitvinder van de stoommachine werd gebruikt, was dan misschien niet groter dan die welke door een hardwerkende landarbeider werd gebruikt, maar de feitelijke resultaten van het werk van laatstgenoemde kunnen nooit worden vergeleken met de resultaten die bereikt zijn door de uitvinding van de stoommachine. Evenzo zijn de uiteindelijke gevolgen van spirituele energie oneindig veel groter dan die van verstandelijke energie.

Uit bovenstaande overwegingen blijkt overduidelijk dat de inwij-

dingstraining van een echte rājayogī die de Vedānta volgt, moet bestaan uit het ontwikkelen van een voortdurend waakzaam en vurig verlangen om op het gewone fysieke gebied voor het welzijn van de mensheid alles te doen wat in zijn vermogen ligt. Zijn activiteit zal echter, naarmate zijn ontwikkeling vordert, worden overgebracht naar het astrale en spirituele gebied. Na verloop van tijd, naarmate de yogī zich bewust wordt van de waarheid, wordt de toestand voor hem heel duidelijk, en staat hij boven de kritiek van gewone mensen. De *Mahānirvāṇa-Tantra* zegt:

> Charanti triguṇātīte ko vidhir ko nishedhava.

'Voor iemand die de drie guṇa's – sattva, rajas en tamas – heeft overstegen, wat voor plicht of beperking heeft hij nog?', in de ogen van mensen die aan alle kanten door het objectieve bestaansgebied zijn ingesloten. Dit betekent niet dat een mahātma ooit de ethische wetten zal of kan veronachtzamen, maar dat hij omdat hij zijn eigen natuur één heeft gemaakt met de grote natuur zelf, door zijn gesteldheid niet in staat is enige natuurwet te overtreden, en niemand heeft het recht om te oordelen over het gedrag van een grote wijze zonder de wetten voor alle gebieden van de natuur te kennen. Evenals eerlijke mensen eerlijk zijn, zonder acht te slaan op de strafwet, zo handelt een mahātma volstrekt ethisch zonder de wetten van de ethiek te hoeven raadplegen.

Dit zijn echter verheven onderwerpen. Voordat we dit artikel besluiten zullen we nog enige overwegingen geven waardoor een 'pantheïst' wat ethiek betreft tot dezelfde conclusies komt. Geluk wordt door John Stuart Mill omschreven als een toestand zonder tegenwerking. *Manu* (4:160) geeft een omschrijving in sterkere bewoordingen:

> Sarvaṃ paravaśaṃ duḥkhaṃ
> Sarvaṃ ātmavaśaṃ sukham
> Idam jñayo samāsena
> Lakshaṇaṃ sukhaduḥkhayoḥ.

En dat betekent: 'Elke onderwerping aan iets anders is lijden, en elke onderwerping aan het zelf is geluk; door deze beknopte formulering wordt het kenmerk van beide (geluk en lijden) gekend.'

Nu wordt algemeen erkend dat de hele natuur zich in een bepaalde richting beweegt, en deze richting, zo wordt ons gezegd, wordt bepaald door de wisselwerking van twee krachten: de ene werkt vanuit de pool van het bestaan die 'stof' wordt genoemd, naar de andere pool die

‘geest’ wordt genoemd, en de andere in de tegenovergestelde richting. Het feit zelf dat de natuur in beweging is, laat zien dat deze twee krachten niet even groot zijn. Het gebied waar de activiteit van eerstgenoemde kracht overheerst, wordt in de occulte verhandelingen de ‘opgaande boog’ genoemd, en het overeenkomstige gebied van activiteit van de andere kracht wordt de neergaande boog’ genoemd. Enig nadenken zal ons doen inzien dat het werk van de evolutie begint op de neergaande boog en zich dan omhoogwerkt langs de opgaande boog. Hieruit volgt dat de kracht die naar de geest voert, die is welke, hoewel niet zonder een harde strijd, moet zegevieren. Dit is de grote richtinggevende kracht van de natuur, en zij is het die, hoewel voortdurend gehinderd door de werking van de tegenovergestelde kracht, haar de wet stelt; de andere is slechts haar negatieve aspect, die voor het gemak als een afzonderlijke kracht wordt beschouwd.

Als iemand zich in een andere richting probeert te bewegen dan die waarin de natuur zich beweegt, zal hij vroeg of laat verpletterd worden door de enorme druk van de tegenwerkende kracht. We hoeven niet te zeggen dat zo’n resultaat verre van aangenaam is. De enige manier waarop geluk kan worden bereikt, is dus door de eigen natuur te laten opgaan in de grote moeder natuur, en de richting te volgen waarin zijzelf zich beweegt. Dit kan alleen worden bereikt door de individuele handelingen van de mens in harmonie te brengen met de zegevierende kracht van de natuur, want de andere kracht wordt altijd door vreselijke rampen getroffen. De poging om het individu in harmonie te brengen met de universele wet, staat algemeen bekend als ethisch handelen. Gehoorzaamheid aan deze universele wet, na haar te hebben ontdekt, is echte religie, die door Boeddha werd omschreven als ‘de bewustwording van het ware’.

Laten we het standpunt met een voorbeeld toelichten. Kan iemand die het pantheïsme in praktijk brengt, of, met andere woorden, een occultist, een leugen uiten? Men zal direct erkennen dat het leven zich kenbaar maakt door het vermogen om zintuiglijke indrukken op te doen, want als dat vermogen tijdelijk zou sluimeren dan wordt de bezieling onderbroken. Als iemand een bepaalde reeks indrukken opdoet, en doet alsof ze anders zijn dan ze in feite zijn, dan is het gevolg daarvan dat hij zijn wilskracht gebruikt tegen de natuurwet in waarvan, zoals we zagen, het leven afhangt, en daardoor pleegt hij op kleine schaal zelfmoord. De ruimte ontbreekt om dit onderwerp verder te bespreken, maar als alle tien doodzonden die door Manu en door

Boeddha worden vermeld, worden onderzocht in het licht waarop we hier de aandacht hebben gevestigd, dan zijn we er zeker van dat het resultaat bevredigend zal zijn.

Voortijdige en uitzonderlijke groei

[‘Premature and phenomenal growths’, *The Theosophist*, december-januari 1883-1884, blz. 60-1; *CW* 6:114-7]

Een Russische theosoof schrijft in een brief van november 1883 het volgende:

> De kranten van St. Petersburg en Moskou houden zich volop bezig met de wonderbaarlijke groei van een kind dat in medische tijdschriften wetenschappelijk is beschreven. In een dorpje aan de rand van Siberië werd in de familie van een boer genaamd Savelieff in oktober 1881 een dochter geboren. Hoewel het kind bij haar geboorte heel groot was, begon het pas op de leeftijd van drie maanden een uitzonderlijke ontwikkeling te vertonen, toen het tandjes begon te krijgen. Toen ze vijf maanden was, had ze al haar tanden; na zeven maanden begon ze te lopen; en na acht maanden liep ze evengoed als wij, sprak woorden uit zoals alleen een kind van twee jaar dat kan, en ze was bijna 90 cm lang! Toen ze 18 maanden was, sprak ze vloeiend, en ze was in de juiste verhoudingen 1,20 m groot; en met haar heel donkere gezicht en lange haar dat over haar rug golfde, sprak ze zoals alleen een kind van 12 jaar kan praten; bovendien had ze een boezem die zo ontwikkeld was als die van een meisje van 17! Ze is een wonder voor iedereen die haar vanaf haar geboorte kent. De lokale raad van artsen uit de naburige stad ontfermde zich over haar voor wetenschappelijke doeleinden.

Het feit wordt bevestigd in de *Moskovskaya Gazeta*; die krant noemt bovendien een tweede geval van zo’n uitzonderlijke groei dat onlangs onder de aandacht van de wetenschap kwam.

> Een Herr Schromeyer uit Hamburg heeft als tiende kind een zoon die is geboren in 1869 – nu een jongen van 13. Vanaf zijn geboorte trok hij ieders aandacht door zijn *bovennatuurlijk* snelle ontwikkeling. In plaats van schadelijk te zijn, leek deze zijn gezondheid alleen maar te verbeteren, en deze is altijd uitstekend geweest. Een paar maanden na zijn geboorte groeide zijn spierstelsel zo snel, dat

> toen hij een jaar oud was zijn stem haar kinderlijke klank begon te verliezen en veranderde. De diepe bas ervan trok al snel de aandacht van enkele artsen. Kort daarna groeide zijn baard, en deze werd zo dik dat zijn ouders gedwongen waren om deze om de twee of drie dagen te scheren. Zijn *heel donkere* kinderlijke gelaatstrekken werden geleidelijk vervangen door het gezicht van een volwassene, en toen hij vijf was zag iedere voorbijganger hem aan voor een jongeman van 20. Zijn ledematen zijn normaal, in de juiste verhouding en verfijnd. Met zes was hij een volwassen en volledig ontwikkelde jongeman. Prof. Virchoff, de beroemde fysioloog onderzocht de jongen verschillende keren – bijgestaan door verschillende geleerde autoriteiten – en zou, toen over de leeftijd van de jongen geen twijfel meer mogelijk was, hebben bevestigd dat de jonge jongen in alle opzichten volledig was ontwikkeld.

Een soortgelijk geval vond in 1865 in Tbilisi plaats in een Georgische familie van Aziaten. Een jongen van vier bleek al helemaal volwassen te zijn. Hij werd naar het ziekenhuis gebracht en verbleef daar onder het toeziend oog van artsen van de overheid, die hem aan de meest uitzonderlijke experimenten onderwierpen – waaraan hij, heel waarschijnlijk, stierf toen hij zeven was. Zijn ouders – bijgelovige en onwetende mensen – hadden verschillende pogingen gedaan om hem te doden, omdat ze dachten dat hij de duivel in eigen persoon was. De familie van de schrijfster bezit tot op de dag van vandaag een foto van deze bebaarde baby. Twee andere vergelijkbare gevallen, vermeld in de medische jaarboeken, betroffen twee kinderen – neef en nicht van elkaar – in een dorp in Zuid-Frankrijk, die respectievelijk vader en moeder werden op de leeftijd van acht en zeven jaar. Zulke gevallen zijn zeldzaam, maar alleen al sinds het begin van deze eeuw kennen we meer dan een dozijn goed geverifieerde voorbeelden hiervan.

We worden gevraagd deze gevallen te verklaren en onze ‘occulte opvattingen’ daarover te geven. We zullen ze proberen te verklaren. We vragen niemand om het te geloven; we geven gewoon onze persoonlijke mening die overeenkomt met die van andere occultisten. Deze laatste uitspraak vraagt echter om enige toelichting.

Elk ras en volk heeft zijn oude legenden en profetieën over een onvermijdelijk ‘einde van de wereld’; in beschaafde christelijke landen hebben vrome mensen bovendien van tevoren al een heel programma voor de vernietiging van onze planeet opgesteld. Zo verwachten de chiliasten van Amerika en Europa het onmiddellijke uiteenvallen van onze

aarde, gevolgd door het plotseling verdwijnen van de goddelozen en het overleven van de weinige uitverkorenen. Na deze catastrofe, zo wordt ons verzekerd, blijven laatstgenoemden in dienst van de 'Christus, die bij zijn nieuwe komst persoonlijk duizend jaar op aarde zal regeren ' – (op het *astrale* skelet daarvan, natuurlijk, omdat het fysieke lichaam zal zijn verdwenen). De moslims vertellen een ander verhaal. De vernietiging van de wereld zal worden voorafgegaan door de komst van een imam, wiens aanwezigheid alleen al de plotselinge dood van alle onreine ongelovigen zal veroorzaken, waarna de beloofde 'hemel' van Mohammed zijn hoofdkwartier naar beneden zal verplaatsen, en de paradijselijke hoeri's zullen ronddwalen ten dienste van iedere trouwe zoon van de profeet. Hindoes en boeddhisten hebben weer een andere versie; eerstgenoemden geloven in de kalki-avatāra en laatstgenoemden in de komst van Maitreya-boeddha. Maar de *echte* occultist – hetzij een Aziatische of een Europese (laatstgenoemde kan nog steeds worden gevonden, zeldzaam als hij is) – heeft hierover een leer die hij tot nu toe voor zich heeft gehouden. Het is een theorie, gebaseerd op de juiste kennis van het *verleden* en de nooit falende analogie in de natuur om de ingewijde de weg te wijzen bij het voorzien van toekomstige gebeurtenissen – zelfs als hij niet van zijn psychische vermogens gebruik mag maken.

De occultisten zeggen het volgende: de mensheid bevindt zich op het neergaande pad van haar cyclus. De achterhoede van het 5de wortelras begint langzaam over de top van zijn evolutie heen te gaan en zal al snel het keerpunt zijn gepasseerd. En omdat de afdaling altijd sneller verloopt dan de klim, zullen mensen van het nieuwe komende (het 6de) wortelras af en toe beginnen binnen te komen. Zulke kinderen die in onze tijd door de officiële wetenschap als uitzonderlijk worden beschouwd, zijn gewoon de voorlopers van dat ras. Er is een profetie in bepaalde oude Aziatische boeken die is geformuleerd in de volgende bewoordingen, waarvan we de betekenis kunnen verduidelijken door enkele woorden tussen haakjes toe te toevoegen.

> En zoals het vierde (ras) was samengesteld uit rood-gele, die overgingen in bruin-witte (lichamen), evenzo zal het vijfde overgaan in wit-bruine (de blanke rassen zullen geleidelijk donkerder worden). De zesde en zevende manushya (mens?) zal als volwassene worden geboren, en geen ouderdom kennen, hoewel hij vele jaren zal leven. Zoals de krita, tretā, dvāpara en kali-(tijdperken) achtereenvolgens in kwaliteit (zowel fysiek als moreel) verminderen, zo zullen de

> opgaande – dvāpara, tretā, en krita in elke kwaliteit toenemen. Zoals het leven van de mens (in het eerste, of kritayuga) 400 jaar duurde, 300 (jaar in tretā), 200 (jaar in dvāpara) en 100 (in het huidige kalitijdperk), zo zal in het volgende (het 6de ras) (de natuurlijke levensduur van de mens) (geleidelijk) toenemen tot 200, en vervolgens tot 300 en 400 jaar (in de laatste twee yuga's).

Uit het bovenstaande kunnen we opmaken[1] dat het ras dat op het onze volgt als kenmerken zal hebben: een donkerder huid, een kortere jeugd en een kortere periode van ouderdom, of met andere woorden een groei en ontwikkeling die in het huidige tijdperk (voor niet-ingewijden) heel wonderbaarlijk lijken.

Niet alleen de heilige legenden van het Oosten geven aanwijzingen over de toekomstige fysiologie van de mens. De joodse *Bijbel* (zie *Genesis* 6:4) doet hetzelfde wanneer ze over antediluviale rassen (het 3de wortelras) spreekt en ons vertelt: 'Er waren in die dagen reuzen op de aarde', en een duidelijk verschil maakt tussen 'de zonen van God' en 'de dochters van de mens'. Voor ons, occultisten, die geloven in de kennis van de oudheid, zijn zulke geïsoleerde gevallen van voortijdige ontwikkeling dus slechts zoveel meer bewijzen van het einde van één cyclus en het begin van een andere.

---

[1] De duur van de zeven ronden neemt respectievelijk af en dan weer toe, evenals de duur van de zeven wortelrassen in elk daarvan. De 4de ronde en ook het 4de wortelras zijn dus het kortst, terwijl de 1ste en 7de ronde en ook het 1ste en 7de wortelras het langst zijn.

‘Precipitatie’[1]

[‘Precipitation’, *The Theosophist*, december-januari 1883-1884, blz. 64; *CW* 6:118-21]

Van alle verschijnselen die binnen onze Society op een occulte manier zijn voortgebracht, is er niet één waarvan zoveel mensen getuige zijn geweest en dat zo goed bekend is en dat zo grondig in recente theosofische publicaties is toegelicht als de mysterieuze productie van brieven. Het verschijnsel zelf is zo goed beschreven in *The Occult World* en elders, dat het nutteloos zou zijn om de beschrijving hier te herhalen. Ons huidige doel houdt meer verband met de vraag hoe het verschijnsel van de mysterieuze vorming van de brieven tot stand komt. Sinnett zocht naar een verklaring van het proces, en kreeg het volgende antwoord van de mahātma die met hem correspondeerde:

> Bedenk dat mijn brieven niet worden geschreven, maar worden *afgedrukt* of geprecipiteerd, waarna alle fouten worden gecorrigeerd. . . . Ik moet het [antwoord] overdenken, elk woord en elke zin zorgvuldig in mijn brein fotograferen voor het kan worden geprecipiteerd. Zoals een juiste compositie nodig is voordat een camera het beeld goed kan vastleggen op een scheikundig geprepareerd oppervlak, omdat anders – zoals men vaak bij slechte foto’s ziet – de benen van de afgebeelde figuur in geen verhouding lijken te staan tot het hoofd, enz., zo moeten we eerst onze zinnen ordenen, en elke letter die op papier moet verschijnen op onze geest afdrukken voordat ze gereed is om te worden gelezen. Dit is *het enige* wat ik u op dit moment kan zeggen.[2]

Sinds het bovenstaande werd geschreven, hebben de meesters toegestaan dat de sluier nog iets verder wordt opgelicht, en de werkwijze kan dus nu aan de buitenstaander wat beter worden uitgelegd.

Mensen met enige kennis over hypnose weten dat de gedachten van de hypnotiseur, ook al worden ze onuitgesproken in zijn denken gefor-

---

[1] Noot vert.: Het meest uitgebreide artikel over dit onderwerp is geschreven door W.Q. Judge, getiteld ‘Occult Arts’, *The Path*, oktober 1893, blz. 193-8; november 1893, blz. 233-7. Zie W.Q. Judge, *Theosofische inzichten*, TUPA, Den Haag, 2012, blz. 307-17.

[2] Vgl. *De mahatma brieven aan A.P.Sinnett*, TUPA, Den Haag, 1979, blz. 22, 25.

muleerd, onmiddellijk worden overgedragen op de proefpersoon. Als de mesmerist voldoende krachtig is, is het voor hem niet nodig bij de proefpersoon aanwezig te zijn om dit te bereiken. Van sommige beroemde beoefenaars van deze wetenschap is bekend dat ze hun proefpersonen zelfs op een afstand van enkele dagreizen in slaap konden brengen. Dit bekende feit kan ons helpen om het relatief onbekende onderwerp dat we nu bespreken beter te begrijpen. Het schrijven van de genoemde brieven gebeurt door middel van een soort psychische telegrafie; de mahātma's schrijven hun brieven zelden op de gewone manier. Er bestaat bij wijze van spreken een elektromagnetische verbinding op het psychische gebied tussen een mahātma en zijn chela's, van wie er een optreedt als zijn amanuensis. Wanneer de meester op deze manier een brief wil schrijven, trekt hij de aandacht van de chela die hij voor deze taak uitkiest, door bij hem een astrale bel (die door zo veel van onze leden en door anderen is gehoord) te laten klinken, net zoals het verzendende telegraafkantoor een signaal zendt naar het ontvangende kantoor vóór het versturen van de boodschap. De gedachten die in het denken van de mahātma opkomen worden vervolgens gekleed in woorden, die mentaal worden uitgesproken en astrale stromen moeten volgen die hij naar de hersenen van de leerling stuurt. Vandaar worden ze door de zenuwstromen geleid naar de palmen van zijn handen en de toppen van zijn vingers, die op een magnetisch geprepareerd stuk papier rusten. Terwijl de gedachtegolven op die manier op het weefsel worden afgedrukt, wordt – door een occult proces dat hier niet kan worden beschreven – uit de oceaan van ākāśa (dat elk atoom van het zintuiglijk waarneembare heelal doordringt), materiaal aangetrokken en blijven er permanente tekens achter.

Hieruit is overduidelijk dat het succes van de hierboven geschetste manier van schrijven hoofdzakelijk afhankelijk is van: (1) de kracht en de helderheid waarmee de gedachten worden uitgezonden en (2) het vrij zijn van alle mogelijke verstoringen van de ontvangende hersenen. Voor de gewone elektrische telegraaf geldt precies hetzelfde. Indien, om een of andere reden de batterij die de elektrische stroom levert op een telegraaflijn de vereiste kracht verliest of als er een storing is in het ontvangende apparaat, dan wordt het verzonden bericht ofwel verminkt of op een andere manier slecht leesbaar. Het door Reuters agent in Simla naar Engeland gestuurde telegram over de classificatie van de meningen van de lokale overheden over de Criminal Procedure Amendment Bill, die tot zoveel discussie aanleiding gaf, geeft ons een

aanwijzing over hoe onnauwkeurigheden in het proces van precipitatie kunnen ontstaan. Zulke onnauwkeurigheden komen in feite heel vaak voor zoals kan worden opgemaakt uit wat de mahātma in het bovenstaande fragment zegt. 'Bedenk', zegt hij, 'dat mijn brieven niet worden geschreven, maar worden *afgedrukt* of geprecipiteerd, *waarna alle fouten worden gecorrigeerd*.' We richten ons nu op de oorzaken van fouten bij precipitatie. Als we de omstandigheden waaronder fouten in telegrammen kunnen optreden in gedachten houden, zien we dat als een mahātma op een of andere manier uitgeput raakt of zijn gedachten tijdens het proces laat afdwalen of niet de vereiste intensiteit kan bereiken in de astrale stromen waarlangs zijn gedachten worden geprojecteerd, of als de aandacht van de leerling is afgeleid waardoor in zijn hersenen en zenuwcentra verstoringen optreden, dit een goed resultaat in de weg staat.

Het is erg jammer dat voorbeelden van bovengenoemde algemene beginselen niet mogen worden gepubliceerd. De schrijver is overigens ervan overtuigd dat feiten waarover alleen hij beschikt dit artikel veel interessanter en leerzamer zouden hebben gemaakt. Er is echter genoeg onthuld om het publiek een idee te geven van veel ogenschijnlijke mysteries met betrekking tot geprecipiteerde brieven. Het zou alle serieuze en oprechte onderzoekers tevreden moeten stellen en hen krachtig aantrekken tot het pad van spirituele vooruitgang, dat als enige kan leiden tot kennis van occulte verschijnselen. Maar het gevaar bestaat dat het verlangen naar het grofstoffelijke leven in de huidige westerse mens zo sterk is dat hij niets zal krijgen wat hem niet toekomt, zolang hij zijn ogen sluit voor ongewenste waarheid. Ze zijn als Circe's varkens.

> 'Zij die niet eens zien hoe lelijk ze zijn',

maar Ulysses zouden vertrappen omdat hij probeert hen hun verloren menselijkheid terug te geven.

– Anoniem

Een postume bezoeker

(Een verhaal over het tweede gezicht)

Gustave Zorn, lid van de TS

[‘Posthumous visitor’, *The Theosophist*, december-januari 1883-1884, blz. 64-6; *CW* 6:127-9]

Na in *The Theosophist* van afgelopen september het artikel ‘A story of thirty years ago’ te hebben gelezen, wil ik aan de lezer het verhaal voorleggen over een nogal vreemde gebeurtenis. Het werd me een tijdje geleden verteld door de dochter van de dame die ervan getuige was toen ze 15 jaar was, en die ik hier Mw. A— zal noemen. Het tweede gezicht en andere paranormale vermogens schijnen in haar familie veel voor te komen, maar ik zal geen echte namen noemen, omdat de naaste familieleden van de betrokkenen nog in leven zijn en een hoge maatschappelijke positie hebben.

Mw. A—, toen een meisje van 15, was tijdens een schoolvakantie naar huis gekomen. Tegenover het huis van haar ouders stond dat van de familie van haar moeder, een oud geslacht dat toen in rechtstreekse lijn werd vertegenwoordigd door twee ongetrouwde broers. De oudste was voorbij de 40, en de jongere was ongeveer 20. Al enige tijd was het de oudere broer opgevallen dat er geregeld grote bedragen op mysterieuze wijze uit zijn geldkist verdwenen. Verschillende huisbedienden die hij van diefstal verdacht werden ontslagen, maar hij vertelde niemand waarom. Die maatregelen bleken echter niet te helpen, en er verdween nog steeds geld, net als tevoren. De jongste van de twee broers leidde een nogal losbandig leven, en liet zijn geld rollen. Maar omdat zijn oudere broer hem al het geld gaf waar hij om vroeg of dat hij nodig had, was er geen reden om de jongeman ervan te verdenken dat hij meer uitgaf dan hij toegaf, laat staan dat hij zijn toevlucht zou nemen tot oneervolle middelen om aan zijn uitspattingen te kunnen voldoen.

De ouders van Mw. A—, die een rustig en eervol leven leidden, wisten niets af van de verkwistingen van hun jonge familielid of ze waren niet bereid daarover te praten. Toen Mw. A— thuis was, werd de jongere broer in een duel gedood, en werd volgens het gebruik in de pronkkamer opgebaard, die voor die gelegenheid van het plafond tot de

vloer met rouwgordijnen was bedekt. Omdat de moeder van Mw. A— het enige familielid van de twee broers was dat toen in de stad woonde, was het haar plicht het rouwhuis dagelijks te bezoeken. Mw. A—, die de wens had geuit om als afscheid een laatste bezoek aan haar overleden neef te brengen, werd op de dag voor de begrafenis daarheen gebracht. Omdat de moeder met de nog levende broer voor de volgende dag nog een aantal zaken moest regelen, werd het meisje in de rouwkamer kort alleen gelaten. Toen ze bij de dode man stond, raakte ze al snel in melancholieke gedachten verzonken.

Plotseling zag ze dat de gordijnen die over de deur naar het privévertrek van de overledene hingen, werden opgetild, en een oude heer die ze voor het eerst zag, kwam daaruit tevoorschijn met een boek onder zijn arm. Hij liep rustig en kalm alsof hij de heer des huizes was; de gedaante ging rechtstreeks naar de katafalk en stond aan de voet van de kist. Hij keek een tijdje ernstig naar de dode man, wierp een lange blik van zowel verwijt als minachting op hem, en zei toen met kalme en luide stem: 'Moge je zonde je worden vergeven omwille van je moeder!' Toen ging de oude heer naar het hoofdeinde van de kist – precies tegenover het meisje, een stille getuige van al zijn doen en laten – boog voorover en kuste het voorhoofd van de overledene. Al die tijd schonk hij heel weinig aandacht aan de verbijsterde toeschouwster, alsof ze er niet was, liep straal aan haar voorbij en ging naar de muur aan de andere kant van de kamer, waarvan de onderste helft betimmerd was (zoals in veel huizen van de Duitse aristocratie nog steeds het geval is). Hij drukte op een knop die verborgen was in het houtsnijwerk, en twee panelen schoven hoorbaar uiteen, waardoor een verborgen ruimte vol boeken en documenten zichtbaar werd. De oude heer pakte een potlood en schreef enige tijd op een bladzijde die uit het meegebrachte boek was gescheurd. Hij hield het boek met zijn linkerhand vast, onder het vel papier, terwijl hij met zijn rechterhand schreef; daarna plaatste hij het boek en het vel in de verborgen ruimte en drukte nogmaals op de knop, waardoor de twee panelen terugschoven in hun oorspronkelijke positie en geen enkel spoor van het bestaan van zo'n verborgen ruimte in de muur achterlieten. Daarna vertrok hij even vastberaden als hij was binnengekomen, en ging door dezelfde deur, terwijl hij het gordijn optilde en weer liet zakken.

Tijdens het hele voorval stond het meisje als aan de grond genageld, niet in staat zich te bewegen of een kreet te slaken. Nadat de oude man de kamer had verlaten, haastte ze zich naar buiten en wierp zich in de

armen van haar geschrokken moeder die net was teruggekeerd om te zien waarom haar dochter zo lang in de rouwkamer bleef hangen. Omdat ze niet in staat was te spreken en uit te leggen wat er was gebeurd, werd ze naar huis gebracht. Toen haar ouders ten slotte erin slaagden haar te kalmeren, beschreef ze in detail de oude heer, herhaalde de woorden die hij had gesproken en vertelde alles wat hij had gedaan.

'Goeie hemel! dat is Theodoor', riep de verbaasde vader; maar snel beheerste hij zich uit angst zijn geschrokken dochter nog meer te verontrusten, en probeerde haar te laten geloven dat het allemaal een droom of hallucinatie was, en daarna sprak hij met haar nooit meer erover. Pas jaren later, toen ze getrouwd was, kon haar moeder het opbrengen haar te vertellen over wat er na haar visioen was gebeurd. 'Theodoor' was de langgeleden gestorven vader van de twee broers, en het meisje had hem nooit gekend. De oude heer, een oude vriend, werd door haar vader onmiddellijk herkend uit haar beschrijvingen, en hij ging direct naar de nog levende broer om hem te vertellen wat er was gebeurd. Geen van beiden waren op de hoogte van de geheime verborgen ruimte in het houtsnijwerk van die kamer, maar met de nauwkeurige beschrijving van het meisje als gids slaagden ze erin de knop te vinden die in het hout verborgen was. In de ruimte vonden ze het boek en ook het vel papier waarop de vader, die al zo lang dood was, op die gedenkwaardige dag enkele regels had geschreven.

Het memorandum bevatte de schokkende onthulling dat de echte dief van het gestolen geld de overleden broer zelf was. Hij had wisselbrieven voor een groot bedrag gegeven aan iemand in een andere stad, van wie het exacte adres werd gegeven en ook het bedrag van de schuld en het moment waarop deze moet worden voldaan. Het bericht eindigde met de uitdrukkelijke opdracht aan de nog levende broer om de rekening te betalen en zo de familie-eer van hun oude en tot nu toe smetteloze naam te redden.

Het boek dat de oude heer onder zijn arm had meegebracht, bleek het persoonlijke kasboek van de gedode jongeman te zijn, en bevatte bewijzen voor de verklaringen in het bericht dat door de geestverschijning was gemaakt. Het adres van de houder van de wisselbrieven bleek volledig juist te zijn, en ook het bedrag en de datum waarvan niemand enig idee had gehad. In dezelfde verborgen ruimte werden verschillende familiedocumenten gevonden die men sinds het overlijden van de heer des huizes als verloren had beschouwd. Enige tijd na de gebeurtenis is de oudere broer getrouwd. De postume brief in het handschrift

van de oude heer is nog in het bezit van zijn dochter, die nu op haar beurt getrouwd is met een man van hoge stand. De naam van de dame die me bovenstaande feiten vertelde, evenals die van de twee broers, en de naam van de echtgenoot van de dochter van de oudere broer zijn aan de gerespecteerde redactrice van dit tijdschrift gegeven.

Aantekening van de redactrice:

Gelukkig corresponderen we persoonlijk met de echtgenoot van de dochter van de 'jongedame', een heer uit Odessa, persoonlijk bekend bij, en zeer gerespecteerd door, vrienden van de naaste familieleden van de schrijfster. De feiten, zoals hierboven gegeven, en die uit een heel betrouwbare bron komen, lijken de koning van de theosofen schaakmat te zetten, en de leringen van de theosofen in het nauw te drijven. Maar dat is niet zo voor iemand die onder de oppervlakte kan kijken, hoewel de feiten in bovenstaand verhaal niet voldoende zijn om daaruit een definitieve conclusie te kunnen trekken. Dit argument van onvoldoende gegevens kan op het eerste gezicht nogal vreemd lijken, maar het vreemde zal bij nadere beschouwing volledig verdwijnen. Er wordt hierboven geen informatie gegeven over de leeftijd van de jongere broer op het moment dat de vader stierf; noch over de gevoelens die laatstgenoemde op dat moment koesterde over zijn moederloze jongen en de zorgen die hij zich om hem maakte.

We moeten daarom een aantal veronderstellingen maken waarop al die overige omstandigheden duidelijk lijken te wijzen. Als ze echter niet door de feiten worden bevestigd, vragen we vriendelijk dat ons meer details zullen worden gestuurd. Het is alleen maar logisch dat de vader zich grote zorgen moet hebben gemaakt over de toekomst van zijn jongste zoon, die op jonge leeftijd zijn beide ouders verloor; en des te meer over het behoud van de familie-eer, waarover hij, zoals alle Duitse aristocraten, angstvallig waakte, want er waren al vroeg aanwijzingen voor de slechte gewoonten die zich in zijn zoon later zo sterk ontwikkelden. Hierna wordt de uitleg eenvoudig genoeg. Op het moment dat de vader stierf, brachten zijn gedachten – die onder de beschreven omstandigheden enorm intens waren geworden – een magnetische verbinding tot stand tussen de zoon en de astrale schil van de vader in kāmaloka. Het is een bekend feit dat angst of grote zorg om alles wat op aarde wordt achtergelaten, een schil die anders zou zijn uiteengevallen, langer in de atmosfeer van de aarde kan vasthouden dan bij een rustige dood. Hoewel de schil, wanneer deze aan zichzelf is

overgelaten, geen nieuwe indrukken kan opdoen, kan deze toch, als ze door contact met een medium bij wijze van spreken gegalvaniseerd wordt, heel goed nog jaren blijven leven en alle indrukken van dat medium ontvangen.

Er is nog een feit waarmee altijd rekening moet worden gehouden als men zoekt naar een verklaring van de verschijnselen van het mediumschap, namelijk dat het verblijf van schillen in kāmaloka vóór het definitieve uiteenvallen soms erg lang is. 25 tot 30 jaar zou niet te lang zijn wanneer een medium de levenskracht ervan in stand houdt. Na deze inleidende opmerkingen is het huidige vraagstuk gemakkelijk op te lossen. De jongeman die zo tragisch aan zijn einde kwam was waarschijnlijk een medium voor zijn vaders schil, en verschafte die schil daardoor kennis van alle gebeurtenissen in zijn losbandige en zondige leven. De stille getuige van de materialisatie van de schil in de rouwkamer moet zelf ook een medium zijn geweest, en hielp zo mee om het verschijnsel te laten plaatsvinden. Het berouw van de stervende jongeman voor zijn slechte leven en zijn bezorgdheid om de familie-eer te redden, werden geprojecteerd op de astrale schil van de vader met alle intensiteit van de energie van een stervende, en gaven aanleiding tot alles wat er volgde.

Adepten en politiek

Chhabigram Dolatram (Dikshita)

[‘Adepts and politics’, *The Theosophist*, december 1883, blz. 79-80; *CW* 6:15-20]

Na het doorlezen van een artikel getiteld ‘De adepten in Amerika in 1776’, gepubliceerd in het oktobernummer van *The Theosophist*,[1] zijn bij mij de volgende twijfels gerezen, waarvoor u, op grond van de gelukkige omstandigheid van persoonlijk contact met de adepten dat u schijnt te hebben, bij uitstek de geschikte figuur bent om die weg te nemen. Het

[1] Noot. vert.: Dit artikel is gepubliceerd in *The Theosophist*, oktober 1883, blz. 16-17. Het is ondertekend ‘een ex-Aziaat’, een pseudoniem van William Quan Judge. Het is gedateerd New York, 25 juni 1883. Nederlandse vertaling ervan in W.Q. Judge, *Theosofische inzichten*, TUPA, Den Haag, 2012, blz. 459-63. Op het artikel van Dolatram heeft ook Judge een reactie geschreven in *The Theosophist*, juni 1884, blz. 223.

artikel is ongetwijfeld geschreven op eigen verantwoordelijkheid van de schrijver, die bijzonder voorzichtig is om zijn lezers te informeren dat zijn uitspraken zijn gedaan 'zonder medeweten en toestemming – zover hij weet – van de adepten'. De naar voren gebrachte opvattingen komen echter volledig overeen met die welke in het algemeen door de Theosophical Society worden gehuldigd, en de redactrice van *The Theosophist* is de enige autoriteit over een onderwerp zoals dit.

De kern van genoemd artikel ligt in de afsluitende alinea. Ze lijkt de indruk te wekken dat de adepten, als een natuurlijk gevolg van hun universele sympathie voor het welzijn van de mensheid, betrokken waren bij de grote Amerikaanse Revolutie en de gelukkige gevolgen daarvan als het ware door middel van Washington en anderen teweegbrachten. Kortom het artikel lijkt te zeggen dat Thomas Paine, broeder (?) Benjamin (de geschiedenis geeft ons geen enkele informatie over zijn relatie tot de theosofie) en een groot aantal andere leiders van deze revolutie op een specifieke manier te werk zouden zijn gegaan, eenvoudig omdat ze onder de leidende inspiratie van de adepten stonden. Het artikel zegt in feite dat de noodzaak van een revolutie in Amerika en een plan van alle verdere stappen al waren uitgedacht door deze mahātma's voordat de zogenaamde vrijmetselaar-broeders werden geboren. Het uitgangspunt is blijkbaar dat het eerste denkbeeld van al zulke revoluties, die volgens de schrijver uiteindelijk de mensheid ten goede komen, en de daaropvolgende selectie van menselijke instrumenten om ze uit te werken, altijd hun oorsprong hebben gehad in de adepten die waken over de vooruitgang van de mensheid.

Wil de schrijver dan, of de redactrice, enige moeite nemen om onze vragen te beantwoorden die door het lezen van het artikel zijn opgekomen over de rol die de adepten speelden in de Engelse Revolutie van 1649? Stond John Bradshaw, president van een door hemzelf samengestelde Hoge Raad die zijn wettige vorst Karel I berechtte en ter dood veroordeelde, onder de hemelse invloed van de mahātma's, zoals bij Thomas Paine later het geval was?

Was Cromwell dan niet meer dan een dansende marionet waarvan de adepten natuurlijk de touwtjes in handen hadden? Waarom werd dan door de almachtige adepten toegestaan dat zij, arme zielen die alles slechts in strikte gehoorzaamheid aan de innerlijke stem van hogere geesten deden, de vernedering ondergingen dat hun stoffelijk overschot (laten zij in vrede rusten!) werd opgegraven en door de beul werd opgehangen?

Ook is het in geen geval denkbaar dat de Franse Revolutie van 1789, die zulke enorme gevolgen heeft gehad, kon hebben plaatsgevonden zonder dat de adepten daarbij een machtige helpende hand hebben geboden. Thomas Paine werd ongetwijfeld langgeleden op dat werk voorbereid, maar het waren Danton, Robespierre en Marat – die door hun daden wereldwijd bekend werden, en aan wie de Franse Revolutie vooral veel te danken heeft voor de weg die ze daarna insloeg – tot wie de mahātma's zich met veel voldoening moeten hebben gewend als een stel instrumenten dat onvergelijkelijk veel beter is dan Paine, Washington en alle andere Amerikaanse revolutionairen. Wilt u ons dan vertellen hoeveel van deze zeldzame inspiratie waaronder ze handelden, ze te danken hadden aan de mahātma's?

Waren Victor Emmanuel en Garibaldi, terwijl ze aan de revolutie in Italië werkten, slechts de uitvoerders van de wensen van de Tibetaanse broeders? Als men de redenering van de schrijver aanvaardt, dan kan volgens mij niet worden ontkend dat al deze revoluties tot stand zijn gebracht door deze mahātma's, en dat degenen die daarin actief zijn geweest slechts instrumenten in hun handen waren. Natuurlijk wordt gezegd, als een bewijs van het werkelijke aandeel dat de mahātma's daarin hadden, dat Thomas Paine 'een weids perspectief voor zich zag openen' – of in ieder geval dacht dat hij dat zag – en op een andere plaats dat 'sommige gedachten uit zichzelf plotseling in het denken opflitsen'. Als deze eenvoudige dingen voldoende zijn om Paine het recht te geven om aanspraak te maken op bovennatuurlijk bezoek, is het dan onredelijk om te beweren dat Lord Byron ook werd aangemoedigd door dezelfde welwillende invloed, toen hij – terwijl hij wereldse gemakken opgaf en zich vrijwillig onderwierp aan fysieke ongemakken en ontberingen – naar Griekenland ging om actief deel te nemen aan de bevrijding daarvan en ten slotte stierf in de moerassen van Mesolongi? Alleen u kunt beoordelen in hoeverre dit juist is, want alleen u staat in nauw contact met de mahātma's.

Om misverstand te voorkomen, moet ik besluiten met de opmerking dat ik als orthodoxe hindoe geloof in het bestaan van mahātma's, al moet ik eerlijk bekennen dat zulke argumenten zoals die van tijd tot tijd in uw zeer interessante tijdschrift zijn verschenen als bewijs voor het bestaan van de mahātma's, mij niet hebben kunnen overtuigen.

Bharuch,
27 oktober 1883

Aantekening van de redactrice:

Ons tijdschrift staat open voor de *persoonlijke* opvattingen van iedere theosoof 'met een goede reputatie', op voorwaarde dat hij een redelijk goede schrijver is, zijn meningen aan niemand opdringt, en alleen zichzelf verantwoordelijk acht voor zijn uitlatingen. Dit blijkt duidelijk uit het beleid dat tot nu toe door het tijdschrift is gevolgd. Maar waarom is onze correspondent er zo van overtuigd dat 'de naar voren gebrachte opvattingen volledig overeenkomen met die welke in het algemeen door de Theosophical Society worden gehuldigd'? De redactrice van dit tijdschrift is het bijvoorbeeld *geheel* oneens met de genoemde standpunten, zoals die door onze criticus worden opgevat. Noch de Tibetaanse, noch de hedendaagse hindoe-mahātma's bemoeien zich ooit met de politiek, hoewel ze invloed kunnen uitoefenen op meer dan één belangrijk probleem in de geschiedenis van een land – in het bijzonder hun moederland.

Als er al adepten zijn geweest die Washington hebben beïnvloed of de grote Amerikaanse Revolutie hebben teweeggebracht, dan waren het in ieder geval niet de 'Tibetaanse mahātma's', want deze hebben nooit blijk gegeven van veel sympathie voor de pelings van een of ander westers volk, behalve als deel van de mensheid in het algemeen. Toch is het zoveel als zeker, hoewel deze overtuiging slechts een *persoonlijke* is, dat een aantal broeders van het rozenkruis – of de zogenaamde 'rozenkruisers' – een prominente rol hebben gespeeld bij de Amerikaanse strijd voor onafhankelijkheid, en ook bij de Franse Revolutie gedurende de gehele 18de eeuw. We hebben documenten daarover, en de bewijzen ervan zijn in ons bezit. Maar deze rozenkruisers waren Europeanen en Amerikaanse kolonisten, die geheel onafhankelijk van de Indiase of Tibetaanse ingewijden hebben gehandeld. En de 'ex-Aziaat', die begint met te zeggen dat zijn uitspraken geheel op eigen persoonlijke verantwoordelijkheid zijn geschreven, is hierover vanaf het begin heel duidelijk. Hij verwijst naar adepten *in het algemeen* en niet noodzakelijkerwijs naar Tibetaanse of hindoe-mahātma's, zoals onze correspondent schijnt te denken.

Geen enkele occulte theosoof heeft ooit eraan gedacht om Benjamin Franklin, of 'broeder Benjamin', zoals hij in Amerika wordt genoemd, in verband te brengen met de theosofie, afgezien van het feit dat de grote filosoof en elektrotechnicus een bewijs te meer schijnt te zijn van de mysterieuze invloed van getallen en cijfers die verband houden met

de data van geboorte, dood en andere gebeurtenissen in het leven van bepaalde opmerkelijke individuen. Franklin werd geboren op 17 januari 1706, overleed op 17 april 1790, en was de jongste van de 17 kinderen van zijn ouders. Verder is er beslist niets om hem in verband te brengen met de moderne theosofie of zelfs met de theosofen van de 18de eeuw – zoals de grote groep alchemisten en rozenkruisers zichzelf noemden.

Noch de redactrice noch enig lid van de Society dat ook maar enigszins bekend is met de voorschriften van de adepten – eerstgenoemde wijst nadrukkelijk de nogal sarcastische beschuldiging van de schrijver van de hand dat 'alleen zij in de gelukkige omstandigheid verkeert om persoonlijk contact te hebben met de adepten' – zou ook maar een moment geloven dat een van de wrede, bloeddorstige helden – de koningsmoordenaars en anderen van de Engelse en Franse geschiedenis – ooit zouden kunnen zijn geïnspireerd door een adept, laat staan een hindoeïstische of boeddhistische mahātma. De conclusies die onze fantasierijke correspondent uit het artikel 'De adepten in Amerika in 1776' trekt zijn een beetje vergezocht. Als men denkt dat zo'n kil, hard en gevoelloos mens als John Bradshaw ooit werd beïnvloed door een macht buiten, en vreemd aan, zijn eigen zielloze entiteit, dan moet dit door de 'lagere Jehovah' van het Oude Testament zijn geweest. Deze was de mahātma en paramātman, of de 'persoonlijke' god van Calvijn en die puriteinen die voor de meerdere eer en glorie van hun godheid – 'steeds bereid om in ruil voor bloedoffers aan de laagste doeleinden mee te werken'[1] – zogenaamde heksen en ketters bij honderdduizenden verbrandden. Het zijn zeker niet de levende mahātma's, maar het is 'de bijbelse ene levende God' – hij die duizenden jaren geleden Jefta had geïnspireerd om zijn dochter te vermoorden, en de zwakke David om de zeven zonen en kleinzonen van Saul op te hangen 'op de berg ten overstaan van de Heer', en die in onze eigen tijd ook Guiteau ertoe had aangezet om president Garfield dood te schieten – die ook Danton en Robespierre, Marat en de Russische nihilisten moet hebben geïnspireerd tot tijdperken van terreur en om kerken te veranderen in slachthuizen.

Niettemin is het onze vaste overtuiging op basis van historische gegevens en directe gevolgtrekkingen uit veel van de *Mémoires* van die tijd dat de Franse Revolutie te danken is aan één adept. Het is die

[1] Zie *The Keys of the Creeds*, door een rooms-katholieke priester.

mysterieuze personage die nu gemakshalve wordt ingedeeld bij andere 'historische bedriegers' (d.w.z. grote figuren met occulte kennis en vermogens die ver uitsteken boven de imbeciele meerderheid), namelijk graaf Saint-Germain die de gerechtvaardigde opstand van de armen tot stand bracht en een einde maakte aan de egoïstische tirannie van de Franse koningen, de 'uitverkorenen en gezalfden van de Heer'. En wij weten ook dat er zich onder de Carbonari – de voorlopers en pioniers van Garibaldi – meer dan één vrijmetselaar bevond die grondig bekend was met occulte wetenschap en de rozenkruisers. Door uit het artikel de conclusie te trekken dat er door Paine aanspraak werd gemaakt 'op *bovennatuurlijke* bezoekers', wordt de hele bedoeling van de schrijver verkeerd geïnterpreteerd, en laat men zien dat men weinig kennis van de theosofie heeft. Er kunnen in Engeland en Amerika theosofen zijn die ook spiritisten zijn, en die vast geloven in *ontlichaamde* bezoekers, maar noch zij noch wij, oosterse theosofen, hebben ooit geloofd in het bestaan van *bovennatuurlijke* bezoekers. We laten dit over aan de *orthodoxe* volgelingen van hun respectieve religies.

Het is heel goed mogelijk dat bepaalde argumenten die in dit tijdschrift naar voren zijn gebracht als bewijs voor het bestaan van onze mahātma's, onze correspondent 'niet hebben kunnen overtuigen', en het doet er ook niet veel toe als dat niet het geval is. Maar of we nu verwijzen naar de mahātma's in wie hij *gelooft*, of naar degenen die we persoonlijk *kennen*, als een mens eenmaal is opgeklommen tot de hoogte van een mahātma, kan hij – tenzij hij een tovenaar of een dugpa is – iemand nooit tot verdorven daden inspireren. Aan de Hebreeër die zegt, 'Ik, de Heer schep het kwaad', antwoordt de mahātma, 'Ik, de ingewijde probeer dat tegen te gaan en te vernietigen.'

De *Purāṇa's* over de dynastie van Morya's en over Kuthumi

[‘The *Puranas* on the dynasties of the Moryas and the Koothoomi’, *The Theosophist*, december 1883, blz. 99; *CW* 6:40-2]

In het *Matsya-Purāṇa* (hfst. 272) wordt gezegd dat er 10 Morya's over India zouden heersen, en ze zouden worden opgevolgd door de Śuṅga's, en dat Śatadhanvan de eerste van deze 10 Maurya's (of Morya's) zal zijn.

In het *Vishṇu-Purāṇa* (4:4) wordt gezegd dat er in de Sūrya-dynastie een koning is geweest, genaamd ‘Maru, die door de kracht van toewijding (yoga) nog altijd in het dorp Kalāpa woont’, in de Himālaya, en die ‘in de toekomst de nieuwe stichter zal zijn van het kshatriya-volk in de zonnedynastie’, d.w.z. over vele duizenden jaren.[1] In een ander deel van datzelfde *Purāṇa* (4:24) wordt gezegd dat ‘bij het uitsterven van het volk van Nanda de Maurya's[2] zich meester zullen maken van de aarde, want Kauṭilya zal Chandragupta op de troon plaatsen’.[3] Kol. Tod denkt dat Morya of Maurya een verbastering is van Mori, de naam van een rājput-stam. Volgens de ṭīkā (commentaar) op de *Mahāvanśa* zouden de vorsten van de stad Mori daarom Maurya's zijn genoemd. Tarkavāchaspati, een Sanskrietencyclopedist zegt dat het dorp Kalāpa ten noorden van de Himālaya, en dus in Tibet, ligt. Hetzelfde wordt gezegd in hoofdstuk (skanda) 12 van het *Bhāgavata-Purāṇa*. ‘Het *Vāyu-Purāṇa* schijnt erop te duiden dat hij [Maru] de macht van de kshatriya's in het toekomstige 19de yuga zal herstellen.’[4] In het *Vishṇu-Purāṇa* (3:6) wordt gesproken over een rishi genaamd Kuthumi.[5] Wil een van onze broeders vertellen welk verband onze mahātma's met deze gerespecteerde figuren hebben?

R. Ragoonath Row
(Dewan Bahadoor) voorzitter van de
Madras Theosophical Society

---

[1] *The Vishṇu-Purāṇa*, vert. H.H. Wilson, deel 3, 1866, blz. 325.

[2] Nadere bijzonderheden over deze legende ‘over de dynastie van de Morya-vorsten’ zijn volgens de *Mahāvanśa* te vinden in de *Aṭṭhakathā* van de priesters van Uttaravihāra. – Red. *Theosophist*

[3] Wilson, *Op.cit*., deel 4, 1868, blz. 186.

[4] *Op.cit*., deel 3, blz. 325vn.

[5] *Op.cit*., deel 3, blz. 60.

Aantekening van de redactrice:

In de boeddhistische *Mahāvanśa* wordt Chandagutta of Chandragupta, de grootvader van Aśoka, een vorst van de Moriya-dynastie genoemd, wat hij zeker is geweest, of beter gezegd, wat ze zeker waren, want er zijn verschillende Chandragupta's geweest. Deze dynastie is, zoals datzelfde boek vertelt, begonnen met bepaalde kshatriya's (krijgers) van het Śākya-geslacht, nauw verwant met Gautama Boeddha, die de Himavantaḥ (Himālaya) overtrokken, en 'daar een heerlijke plek ontdekten die goed van water was voorzien en midden in een bos met hoge bo-bomen en andere bomen lag. Daar hebben ze een stad gesticht die naar haar Śākya-vorsten Moriya-nagara werd genoemd.'[1]

Prof. Max Müller beschouwde deze legende om twee redenen als een verzinsel: (1) de wens van de boeddhisten om hun koning Aśoka, 'de lieveling van de goden', in verband te brengen met Boeddha, en zo de lasterpraatjes van hun brahmaanse tegenstanders dat Aśoka en Chandragupta śūdra's waren, teniet te doen; en (2) omdat dit document niet strookt met zijn eigen theorieën en chronologie die berusten op de fantastische verhalen van de Griek Megasthenes en anderen. De vorsten van Moriya-nagara hebben hun naam niet gekregen van de rājputstam de Mori's, maar omgekeerd, want die stam werd zo bekend omdat ze bestond uit afstammelingen van de eerste vorst Moriya, de Nāgari-Morya. Op het verdere lot van die dynastie wordt enig licht geworpen op blz. 39 en 40 (voetnoot) in het novembernummer [van 1883] van *The Theosophist*.[2] Blz. 43 van dat tijdschrift geeft volledige bijzonderheden. Rishi Kuthumi wordt in verschillende *Purāṇa's* vermeld, en zijn *Wetboek* is een van de 18 wetboeken die door verschillende rishi's zijn geschreven, en die in de bibliotheek van de Asiatic Society in Calcutta worden bewaard. Maar er is ons niet gezegd of er enig verband is tussen onze mahātma met die naam en de rishi, en we hebben niet het recht om over dit onderwerp te speculeren. Het enige wat we weten is dat beiden brahmanen uit het noorden zijn, en dat de Morya's kshatriya's zijn. Als een van onze broeders meer weet of in de heilige boeken iets over dit onderwerp kan ontdekken, dan horen we dat graag.

De woorden: 'De Maurya's zullen zich meester maken van de aarde, want Kauṭilya zal Chandragupta op de troon plaatsen' hebben

---

[1] Vgl. M. Müller, *A History of Ancient Sanskrit Literature*, 1859, blz. 285, 289.

[2] Zie 'Śākyamuni's plaats in de geschiedenis', blz. 310-3&vn in dit boek.

volgens onze occulte filosofie een dubbele betekenis. In één betekenis hebben ze betrekking op de tijd van het vroege boeddhisme, toen een Chandragupta (Morya) koning was 'over *de hele aarde*', d.w.z. over de brahmanen die zichzelf beschouwden als de hoogste en enige vertegenwoordigers van de mensheid voor wie de aarde was geëvolueerd. De tweede betekenis is *zuiver esoterisch*. Over iedere adept of echte mahātma wordt gezegd dat hij meester is over de aarde door de macht van zijn occulte kennis. Daarom beschouwen de occultisten een reeks van 10 Morya's, allemaal ingewijde adepten, als 'meesters over de aarde' of over al haar kennis. De namen 'Chandragupta' en 'Kauṭilya' hebben eveneens een esoterische betekenis. Onze broeder moet eens erover nadenken wat die Sanskrietwoorden betekenen, en dan zal hij misschien inzien welke betekenis de zin '*want* Kauṭilya zal Chandragupta *op de troon plaatsen*' heeft voor de Morya's die meester zijn over de aarde. We zouden onze broeder tevens eraan willen herinneren dat het woord 'itihāsa', dat men gewoonlijk vertaalt met 'geschiedenis', door de sanskritisten wordt omschreven als de levensbeschrijving van een edele figuur, waarin tevens een verheven ethische en occulte betekenis schuilt.

1884

Omgekeerde beelden van helderzienden

[‘Introversion of mental vision’, *The Theosophist*, februari 1884, blz. 107-8; *CW* 6:135-8]

Onlangs zijn door F.W.H. Myers en zijn collega’s van de Psychic Research Society in Londen enkele interessante experimenten gedaan, die, als ze goed worden onderzocht, heel belangrijke resultaten kunnen opleveren. Toen de genoemde experimenten werden gepubliceerd, werden ze door de kranten uitgebreid besproken. Met de details daarvan houden we ons nu niet bezig. Het is voor ons voldoende om voor de lezers die de experimenten niet kennen te verklaren dat in een zeer grote meerderheid van de gevallen, te veel om alleen maar toeval te zijn, werd geconstateerd dat het gedachtelezende medium slechts een omgekeerd mentaal beeld kreeg van het voorwerp dat het moest lezen. Een stuk papier waarop een pijl stond, werd voor een zorgvuldig geblinddoekte gedachtelezer gehouden, en na elke keer dat de pijl werd gedraaid, werd de gedachtelezer gevraagd om de pijl mentaal te zien. Onder deze omstandigheden werd vastgesteld dat wanneer de pijlpunt naar rechts wees, deze werd gezien als een pijl met de punt naar links, enz. Dit leidde enkele vindingrijke journalisten tot de gedachte dat er zowel op het innerlijke als op het uiterlijke gebied van optische waarneming sprake was van een illusie. Maar de echte verklaring van het verschijnsel ligt dieper.

Het is bekend dat een voorwerp dat we zien en het beeld daarvan op het netvlies van het oog, zich niet in dezelfde stand bevinden, maar het beeld is omgekeerd. Hoe het beeld van een voorwerp tijdens de zintuiglijke gewaarwording op het netvlies wordt omgekeerd, is een mysterie waarvan de biologie toegeeft dat ze het niet kan oplossen. Ook de westerse metafysica doet het op dit punt nauwelijks beter; er zijn evenveel theorieën als metafysici. Reid, Hamilton en anderen van die school ploeteren slechts in een moeras van speculaties. De enige filosoof die een glimp van de waarheid heeft opgevangen is de idealist Berkeley, die, tot grote teleurstelling van alle studenten van de echte filosofie, niet verder kon komen dan het theologische christendom, ondanks al zijn briljante ingevingen. Een kind, zegt Berkeley, ziet een voorwerp vanuit ons gezichtspunt in feite omgekeerd; om zijn hoofd aan te raken strekt het zijn handen in dezelfde richting van zijn lichaam uit als wij

bij ons lichaam doen om naar onze voeten te reiken. Door herhaalde mislukkingen wordt ervaring opgedaan, en dit zorgt ervoor dat de indrukken van het ene zintuig gecorrigeerd worden door die van het andere; de gewaarwordingen van afstand en vastheid komen op dezelfde manier tot stand.

Toepassing van deze kennis op de bovengenoemde experimenten van de Psychic Research Society zal tot heel opvallende resultaten leiden. Terwijl de getrainde adept iemand is die al zijn innerlijke vermogens heeft ontwikkeld, en op het psychische gebied zijn zintuigen volledig beheerst, verkeert het individu dat toevallig, d.w.z. zonder occulte training, het innerlijke gezichtsvermogen verwerft, in de positie van een hulpeloos kind – een speelbal van de grillen van één afzonderlijk innerlijk zintuig. Dit zal een zee van licht werpen op het onbetrouwbare karakter van de gewone ongetrainde ziener. Dit was het geval met de mediums met wie Myers en zijn collega's experimenteerden.

Er zijn ook gevallen waarbij het ene zintuig het andere onbewust corrigeert en nauwkeurige resultaten worden bereikt. Wanneer het medium de gedachten in iemands denken leest, is deze correctie niet nodig, want de wil van de denker schiet de gedachten, als het ware, recht in het denken van het medium. Men zal bovendien ontdekken dat de hier besproken omkering alleen plaatsvindt als die beelden niet kunnen worden beïnvloed door de normale zintuiglijke ervaring van het medium. Neem bijvoorbeeld het beeld van een hond; wanneer het medium waarneemt dat dit bestaat in het denken van een persoon of op een stuk papier, dan kan het voor de innerlijke waarneming van het medium vervormd lijken, maar zijn fysieke ervaring zal dit altijd corrigeren. Maar deze omkering zal zeker plaatsvinden wanneer de richting waarin de hond kijkt het voorwerp van onderzoek is. Dit geldt misschien niet voor de namen van personen of de bedachte woorden die het medium moet achterhalen. Maar in die gevallen moet rekening worden gehouden met de werking van de wil van de denker die de gedachte opdringt aan het denken van het medium, en daardoor het omkeringsproces overbodig maakt. Hieruit blijkt overduidelijk dat deze verschijnselen het best kunnen worden bestudeerd wanneer alleen de wilskracht van één persoon, die van het medium, in het spel is. Dit gebeurt altijd wanneer het voorwerp dat het medium moet lezen onafhankelijk is van de wil van iemand anders, zoals in het geval dat het is weergegeven op papier of iets soortgelijks.

Als we dezelfde wet op dromen toepassen, kunnen we de reden ont-

dekken van het volksgeloof dat de feiten in dromen meestal zijn omgekeerd. Als je van iets goeds droomt is dat over het algemeen een voorbode van iets kwaads. In uitzonderlijke gevallen waarin dromen profetisch bleken te zijn, werd de dromer beïnvloed door de wil van een ander of door andere verstorende krachten die alleen per geval kunnen worden vastgesteld.

In dit verband kan nog een ander belangrijk paranormaal verschijnsel worden genoemd. Gevallen waarbij een gebeurtenis op afstand, bijvoorbeeld de dood van een persoon, wordt weergegeven in de gedachtebeelden van iemand die in die gebeurtenis geïnteresseerd is, zijn te talrijk en te goed geverifieerd om te kunnen worden betwist. In zulke gevallen verschijnt het dubbel van de stervende zelfs op grote afstand en wordt gewoonlijk alleen voor zijn vriend zichtbaar, maar voorbeelden zijn niet zeldzaam waarbij het dubbel door een aantal personen wordt gezien. Eerstgenoemd geval behoort tot de categorie gevallen die we hier bespreken, omdat de geconcentreerde gedachte van de stervende man helderziend wordt gezien door de vriend en het rechtopstaande beeld door de werking van de wilskracht van de stervende wordt voortgebracht. In laatstgenoemd geval verschijnt het echte māyāvirūpa, en dit voorbeeld valt dus niet onder de hier besproken wet.

Slachtoffers van woorden

[‘Victims of words’, *The Theosophist*, februari 1884, blz. 117; *CW* 6:141-3]

Het is een cliché geworden dat we vaker het slachtoffer zijn van woorden dan van feiten. Men heeft beweerd dat de Theosophical Society atheïsme en materialisme verkondigt, omdat het filosofische stelsel waaraan de oprichters van de Society en veel van hun medestudenten zijn toegewijd, weigert om wat gewoonlijk een ‘persoonlijke God’ wordt genoemd, te erkennen. We hebben beweerd en blijven tot onze sterfdag beweren dat een wezen dat de hele reeks associaties of, in meer geleerde taal, connotaties van het woord ‘God’ bezit, in het heelal of daarbuiten nergens bestaat – als er al zoiets als een daarbuiten mogelijk zou zijn. Dit is de negatieve kant van onze kennis. De positieve kant ervan kan worden geformuleerd in de woorden van de *Upanishad*: ‘Dat waaruit alle bestaansvormen emaneren, waarin ze leven en waarin

ze terugkeren en worden opgenomen is brahman.'[1] Wanneer brahman wordt gezien als de oorsprong van de substantie van het heelal, is het, zoals in deze kolommen al vaak is gezegd, mūlaprakriti – een term die door de armoede van de Engelse metafysische woordenschat, vertaald is met 'ongedifferentieerde kosmische stof'. Er is ook gezegd dat de *differentiatie* van mūlaprakriti oneindig veel bestaansvormen voortbrengt. We worden ervan beschuldigd dat de hele godsidee in onze filosofische overtuigingen ontbreekt. Deze gedachte is ontstaan omdat men dit ene woord 'differentiatie' verkeerd begrijpt. Dit heeft tot veel discussie geleid. Onze tegenstanders beweren:

> Brahman, de mūlaprakriti, zou zich differentiëren, zoals stof, waarvan we een fysieke voorstelling hebben, om het zichtbare heelal te vormen. Daarom is brahman aan verandering onderhevig en bestaat tijdens kosmische activiteit alleen in latente toestand. Daarom is hun [onze] filosofie slechts het evangelie van de apotheose van dode *ruwe* stof en zijn ze subtiele materialisten.

Maar onze critici moeten bedenken dat mūlaprakriti of brahman *absoluut subjectief* is, en daarom moet het woord 'differentiatie' in zuiver subjectieve of, zoals het gewoonlijk wordt genoemd, spirituele zin worden geïnterpreteerd voordat de betekenis ervan goed kan worden begrepen. Men moet geen moment denken dat mūlaprakriti of brahman (parabrahman) ooit een verandering (pariṇāma) van substantie kan ondergaan. Ze is de absolute wijsheid, de enige werkelijkheid, de eeuwige godheid – om het woord van zijn alledaagse betekenis los te maken. Met de differentiatie van mūlaprakriti wordt bedoeld dat de oorspronkelijke essentie van alle bestaansvormen (asat) door haar wordt uitgestraald, en wanneer deze door haar wordt uitgestraald wordt ze het centrum van energie waaruit door geleidelijke en systematische processen van emanatie of differentiatie het heelal, zoals we dat waarnemen, tot bestaan komt. Uit het onvermogen van onze tegenstanders om deze diep metafysische gedachte te begrijpen, vloeit alle kwaadsprekerij voort.

Brahman is het heilige der heiligen, en we kunnen dit niet belasteren door het te beperken door onze eindige denkbeelden. Het is, zoals de vedische rishi's het bezongen, śuddhi apāpaviddha, het vlekkeloze ENE ELEMENT, onaangetast door enige verandering van omstandigheden. We voelen de verhevenheid van het denkbeeld zo sterk, en het

---

[1] *Taittirīya Upanishad*, 3:1:3.

staat zo ver boven het hoogste wat we ons kunnen indenken, dat we te zeer met ontzag vervuld zijn om het tot voorwerp van discussie te maken. De brahmavādī's van weleer hebben het prachtig bezongen:

> Yato vācho nivartante
> Aprāpya manasā saha[1]

'[Brahman is iets] waarvoor woorden tekortschieten [om het te beschrijven], omdat ze door het denken niet worden gevonden.'

> Yaś chandratārake tisṭhan
> Yaś chandratārakād antaraḥ[2]

'[Brahman is iets] wat maan en sterren doordringt, en toch van maan en sterren verschilt.'

Het is niet zo'n absurditeit als een buitenkosmische godheid. Het is als de ruimte waarin een zichtbaar voorwerp ligt. De ruimte bevindt zich in het object en verschilt er toch van, hoewel de geest van het voorwerp niets anders dan de ruimte is.

Hieruit volgt duidelijk dat 'mūlaprakriti' zich nooit differentieert maar dat ze alleen haar eerstgeborene, mahattattva, de sefira van de kabbalisten, emaneert of uitstraalt. Als men zorgvuldig de betekenis van het Sanskrietwoord srishṭi zou overdenken, zou dit punt volkomen duidelijk worden. Dit woord wordt gewoonlijk vertaald met 'schepping', maar, zoals alle sanskritisten weten, de wortel sṛj, waaruit dat woord is afgeleid, betekent 'afwerpen' en niet 'scheppen'.

Dit is onze godheid 'het onuitsprekelijke', en *zonder* naam. Als onze broeders na deze uitleg toegelaten willen worden tot de grote oude tempel waarin we eerbied betonen, dan zijn ze welkom. Maar degenen die na deze uiteenzetting onze opvattingen nog steeds verkeerd begrijpen, hebben we niets meer te zeggen.

---

[1] *Op.cit.*, 2:9:1.
[2] *Brihadāraṇyaka Upanishad*, 3:7:11.

De theosofen en Irenaeus

[‘The Theosophists and Ireanaeus’, *The Theosophist*, februari 1884, blz. 129-30; *CW* 6:148-55]

De eerw. redacteur van het *Christian College Magazine* heeft kolonel Olcott scherp aangevallen. Hij spreekt van iemands ‘onverbeterlijke onwetendheid’ en merkt op dat ‘kol. Olcotts grote ontdekking dat Irenaeus het evangelie van Johannes schreef op dezelfde manier kan worden beschouwd’.

Dat *Magazine* is een uitstekend tijdschrift en de hoofdredacteur zonder twijfel een achtenswaardig man. Waarom zou hij zich dan schuldig maken aan het schrijven van zulke – het spijt me het te moeten zeggen – grove *onjuistheden*? Kol. Olcott heeft nooit willen zeggen dat Irenaeus – de veronderstelde bisschop van Gallië (wie hij ook was), van wie het weinig kritische en goedgelovige karakter door iedereen wordt opgemerkt en erkend, zelfs door christelijke apologeten – ooit de ideële verhandeling vol schoonheid en poëzie kon hebben geschreven die nu als het vierde evangelie wordt beschouwd; maar eenvoudig dat de overijverige kerkvader met die naam ervoor zorgde dat het werd geschreven en verscheen om zo te winnen van de gnostici en ketters van zijn tijd. Irenaeus[1] zelf vertelt ons dat deze ‘ketters’ het vierde evangelie verwierpen toen het verscheen, want ze hadden eerder al het bestaan ervan ontkend.

Het is voor theologen een gevaarlijke discussie om zich overhaast op te storten. Het is te laat om iets te ontkennen wat door bijna elke bijbelcriticus en ook door sommige apologeten zelf algemeen wordt erkend, namelijk dat het vierde evangelie *het voortbrengsel is van een volledig onbekende*, waarschijnlijk Griekse schrijver, en onmiskenbaar een platonist. Dr. G. Ewalds poging om het feit dat het evangelie niet de naam van de schrijver draagt toe te schrijven aan de ‘ongeëvenaarde bescheidenheid’ van de auteur, de apostel Johannes, is al te vaak grondig weerlegd en onnozel gebleken om verdere discussie te rechtvaardigen. Maar we kunnen de geleerde redacteur van het *C.C. Magazine* – die zijn tegenstanders maar al te royaal van het etiket ‘onwetend’ voorziet als hij hun argumenten niet kan weerleggen – aan

[1] Zie *Tegen ketterijen*, 3:11:9.

een paar feiten herinneren die te goed bekend zijn om gemakkelijk te worden weerlegd.

Kan hij ontkennen dat tot ruim anderhalve eeuw na de dood van Jezus er geen greintje bewijs was om de schrijver van het vierde evangelie in verband te brengen met de 'discipel die Jezus liefhad', hij die de schrijver van de *Openbaring* zou zijn geweest? Nee, sterker nog, dat er zelfs tot aan de dagen van Irenaeus geen duidelijk spoor bestond dat zo'n evangelie ooit was geschreven? Er zijn zowel interne als externe bewijzen tegen de veronderstelling dat het genoemde evangelie ooit het werk van de schrijver van de *Apocalyps*, de kluizenaar van Patmos, kon zijn geweest. Het verschil in schrijfstijl en taal van die twee, en het grote contrast tussen hun denkbeelden zijn te opvallend om te worden ontkend. Als men het ruwe hebraïstische Grieks van de *Apocalyps* vergelijkt met de gepolijste elegantie van de taal die door de auteur van het vierde evangelie wordt gebruikt dan houdt de genoemde veronderstelling geen seconde stand. De details van dit vierde evangelie komen in de meeste gevallen niet overeen met die van de drie synoptische. Zal kanunnik Westcott ook van 'onverbeterlijke onwetendheid' worden beschuldigd als hij zegt:

> Het is onmogelijk van de synoptische evangeliën over te gaan naar dat van Johannes zonder het gevoel te hebben dat men van de ene denkwereld in een heel andere komt . . . [Niets] kan de tegenstelling wegnemen die in vorm en geest bestaat tussen de vroege en de latere verhalen.[1]

En W.R. Cassels zegt:

> Het verschil tussen het vierde evangelie en de synoptische evangeliën is zo groot, niet alleen ten aanzien van de leer van Jezus, maar ook de feiten van het verhaal, dat het onmogelijk is om ze met elkaar in overeenstemming te brengen . . . *ze kunnen niet beide als juist worden aanvaard*. Als we geloven dat de synoptische evangeliën een waarheidsgetrouwe weergave van het leven en de leer van Jezus geven, volgt noodzakelijkerwijs dat we het vierde evangelie, in welke categorie we het ook plaatsen, *als een historisch werk moeten verwerpen*.[2]

In de synoptische evangeliën wordt Jezus gekruisigd op de 15de

---

[1] *An Introduction to the Study of the Gospels*, 1860, blz. 231.
[2] W.R. Cassels, *Supernatural Religion*, 4de ed., 1874, deel 2, blz. 449.

nisan, terwijl hij in het vierde evangelie ter dood wordt gebracht op de 14de – een punt dat moet worden gemaakt om naar het paaslam te kunnen verwijzen; en de algemene onnauwkeurigheid van *alle* evangeliën blijkt uit het feit dat geen twee ervan het eens zijn over zelfs zoiets eenvoudigs als de inscriptie op het kruis. De synoptici zijn volledig onbekend met de opwekking van Lazarus, 'slechts een denkbeeldig tafereel', zegt de schrijver van *Supernatural Religion*, 'ter illustratie van het dogma: 'Ik ben de opstanding en het leven', waarop het is gebaseerd. . . . Het vierde evangelie . . . *heeft geen echte historische waarde*'.[1] Het absolute verschil tussen de leringen wordt pas begrijpelijk wanneer we in het laatste evangelie de stijl van de filosofie van Alexandrië herkennen, de mystiek van de christelijke platonisten die 'artistiek is verweven met het ontwikkelde christendom van Paulus, en Jezus in de mond wordt gelegd'.[2]

Over dit onderwerp kan men het beste een uittreksel geven van 'een welsprekende passage uit een ongepubliceerd essay van een vooraanstaande levende docent Grieks',[3] zegt Wordsworth, de geleerde rector van het Elphinstone College (Bombay), die deze citeert in een lezing van hem:

> Bestaat er een groter verschil in stijl dan tussen Paulus en Johannes, en tussen beiden, of ieder van hen, en Mattheus, Marcus en Lucas? Toch zijn de brieven en het vierde evangelie even sterk doordrongen van de beste geest van de eerste drie evangeliën, als van zinnen en vormen en associaties die betrekking hebben op de kern van de filosofische scholen. Als de pasgeboren mythos in Judea zich dus kon verenigen met de oorspronkelijke verbeelding van de Grieken, hoeven we ons niet te verwonderen dat de filosofische theologie van beide kanten al snel punten van overeenkomst vond. Het stoïcisme van Seneca herhaalt Paulus om de andere bladzijde, en het vierde evangelie wordt pas echt duidelijk als men het leest in het licht van het platonisme van Alexandrië.[4]

We nodigen de eerwaarde redacteur uit om de twee delen te lezen die zijn geschreven door de koning van de geleerden, de schrijver van

---

[1] *Op.cit.*, deel 2, blz. 459-60, 467.

[2] *Op.cit.*, deel 2, blz. 467.

[3] W. Wordsworth, *The Church of Thibet, and the Historical Analogies of Buddhism and Christianity*, 1877, blz. 43vn.

[4] *Op.cit.*, blz. 45vn.

Supernatural Religion, de anonieme schrijver die ooit volgens de roddelpers in Londen nauwe banden had met een bepaalde bisschop. Onze criticus lijkt te vergeten, of heeft misschien nooit geweten, dat dit werk 21 drukken heeft gehad in minder dan drie of vier jaar; en dat de rooms-katholieke kerk vergeefs £ 40.000 heeft uitgeloofd voor wie de argumenten en bewijzen ervan kan weerleggen; het geld daarvoor is volgens ons nog steeds beschikbaar. We zijn ons goed bewust dat – zoals dezelfde geleerde prof. Wordsworth het uitdrukt – 'een te grote haast om negatieve bewijzen te leveren het effect dat zo'n knap boek als *Supernatural Religion* had kunnen hebben misschien voor een deel heeft ondermijnd'.[1]

Maar als Matthew Arnold evenals zijn bewonderaars – die te bevooroordeeld zijn om in deze zaak te kunnen worden vertrouwd – denkt dat hij de 'echtheid' van het vierde evangelie heeft aangetoond, dan zijn er anderen, die onpartijdiger en veel wetenschappelijker te werk gaan, die beweren dat hij dat helemaal niet heeft gedaan. In elk geval kan niemand ontkennen dat zulke eminente theologen als Bauer, Lücke, Davidson, Hilgenfeld, Schenkel, Volkmar, Nicolas, Bretschneider en een groot aantal anderen die we zouden kunnen noemen,[2] de volgende punten hebben aangetoond: (a) het vierde evangelie werd – wie het ook heeft geschreven – nooit door een jood geschreven, zelfs niet door een inwoner van Palestina, want de vele geografische en topografische fouten en blunders in namen en toelichtingen sluiten die mogelijkheid volledig uit; (b) dat het evangelie nooit kon zijn geschreven vóór het einde van de 2de eeuw, d.w.z. de periode waarin Irenaeus leefde; en (c) dat het waarschijnlijk in opdracht van hem is geschreven. De eerste schrijver die we vinden die een passage uit dit evangelie citeert met vermelding van zijn auteur is Theophilus van Antiochië, in *Ad Autolycum*, 2:22, een werk dat volgens Tischendorf dateert uit 180-190 n.Chr., en dat was precies de tijd waarin Irenaeus in Gallië presbyter werd, en zijn onenigheid met de 'ketters' had. Het heeft geen zin om veel tijd te besteden aan een figuur die – zo niet geheel mythisch – in zijn leven nog een hiaat vertoont, zoals de openstaande vraag over zijn martelaarschap kan aantonen.

Over Irenaeus is bekend, en uit zijn eigen geschriften blijkt, dat hij

---

[1] *Op.cit.*, blz. 19vn.

[2] Zie G.C.F. Lücke, *Versuch einer vollständigen Einleitung in die Offenbarung des Johannes*, 1852, deel 2, blz. 504.

de *eerste schrijver* is die de vier evangeliën duidelijk nummert, terwijl hij voor hun bestaan en aantal heel interessante zo niet geheel overtuigende redenen aanvoert. 'Het aantal evangeliën kan ook niet groter zijn,' zegt hij, 'en ook niet kleiner. Want, omdat de wereld waarin we leven vier hoofdstreken heeft, en er vier hoofdwindrichtingen zijn . . . en het evangelie de steunpilaar van de kerk is . . . is het juist dat ze vier steunpilaren moet hebben.'[1] Na zelf dit heel logische en onweerlegbare argument te hebben geleverd, voegt Irenaeus eraan toe dat: 'omdat de cherubijnen ook vier gezichten hebben' en 'de levende wezens quadriform zijn, is het evangelie quadriform, en is de weg van de Heer quadriform. . . . Zij die de vorm van het evangelie afwijzen en verklaren dat er meer of minder zijn dan vermeld, zijn daarom verwaand en onwetend, en bovendien aanmatigend.'[2]

We hopen maar dat de redacteur van het *C.C. Magazine* niet in de voetstappen van deze verstandelijke en logisch denkende kerkvader wilde volgen, toen hij dacht dat het zijn heilige plicht was om kol. Olcott en iedereen die gelooft dat het vierde evangelie gewoon een latere theologische toevoeging is, als 'onwetend' te bestempelen. We zijn ons volkomen bewust van de bittere noodzaak om vast te houden aan het vierde evangelie voor iedereen die de kwelling van het kerkelijk christendom zou willen verlengen. Daar zijn een aantal belangrijke redenen voor. Bijvoorbeeld: De auteurs van de drie synoptische evangeliën zijn joden zonder vooroordeel tegen hun ongelovige volk, en ze kennen Jezus als 'de zoon van David'; terwijl het vierde evangelie duidelijke minachting toont voor de niet-christelijke joden, en Jezus niet meer van het volk van David is *maar de zoon van God en God zelf*. De eerste drie onderwijzen zuivere ethiek en geen theologie; integendeel, priesterschap en farizeïsme worden daarin krachtig verworpen. Het vierde evangelie onderwijst een duidelijke theologie en een heel andere religie. Vandaar het gerechtvaardigde vermoeden van de meeste bijbelgeleerden dat het zogenaamde 'Evangelie volgens Johannes' eenvoudig was geschreven om aan de *logische* conclusies van Irenaeus – zoals hierboven geciteerd – tegemoet te komen.

Maar of het nu aan hem moet worden toegeschreven of onafhankelijk is ontstaan – het is zo kunstmatig als elk ander kunstwerk, ongeacht de grote intrinsieke waarde van zijn uiterlijke vorm. Realisme is mis-

---

[1] *Tegen ketterijen*, 3:11:8.
[2] *Op.cit.*, 3:11:8, 9.

schien minder aantrekkelijk dan idealisme; hoe dan ook, het eerste betreft de nuchtere feiten en is als zodanig te verkiezen boven pure fictie – hoe mooi ook. En deze verklaring wordt ruimschoots bevestigd door de schrijver van *Supernatural Religion*, die een kwart van zijn twee boekdelen aan de bespreking van dit onderwerp heeft gewijd. In de afsluitende woorden van zijn hoofdstuk 2, deel 2, staat: 'Er is genoeg gezegd om aan te tonen dat het getuigenis van het vierde evangelie *van geen waarde is om de waarheid van wonderen en het werkelijke bestaan van de goddelijke openbaring vast te stellen*.'[1] We denken dat de zaak hierdoor, en door de bezwarende verklaring van kanunnik Westcott, is opgelost.

Zijn chela's mediums?

['Are chelas 'mediums'?', *The Theosophist*, juni 1884, blz. 210-1; *CW* 6:223-7]

Volgens de meest recente editie van de *Imperial Dictionary*, van John Ogilvie, LL.D., is een medium 'een persoon over wie wordt gezegd dat de activiteit van een ander wezen via hem wordt gemanifesteerd en overgebracht door middel van dierlijk magnetisme, of iemand die beweert dat via hem spirituele manifestaties plaatsvinden, in het bijzonder iemand van wie wordt gezegd dat hij contact kan hebben met de geesten van de doden'.

Omdat occultisten niet geloven in enig contact met de 'geesten van de doden' in de gewone zin van het woord, eenvoudig omdat ze weten dat de *geesten* van 'de doden' niet kunnen neerdalen en niet met ons in contact kunnen komen en dat ook niet doen; en omdat de hierboven gebruikte uitdrukking 'door middel van dierlijk magnetisme' waarschijnlijk zou zijn gewijzigd als de redacteur van de *Imperial Dictionary* een occultist was geweest, houden we ons slechts bezig met het eerste deel van de omschrijving van het woord 'medium', dat zegt: 'Een medium is een persoon over wie wordt gezegd dat de activiteit van een ander wezen via hem wordt gemanifesteerd en overgebracht'; en we zouden eraan willen toevoegen: 'Door de bewuste of onbewuste actieve wil van dat andere wezen.'

---

[1] Cassels, *Op.cit.*, deel 2, blz. 476.

Het zou heel moeilijk zijn iemand op de wereld te vinden die niet in meerdere of mindere mate door het 'dierlijk magnetisme' of de actieve wil (die dat 'magnetisme' uitzendt) van een ander kan worden beïnvloed. Wanneer de geliefde generaal langs het front rijdt, worden alle soldaten 'mediums'. Ze worden met geestdrift vervuld, ze volgen hem zonder angst, en bestormen het dodelijke geschut. Eén gemeenschappelijke impuls doordringt hen allemaal; ieder van hen wordt het 'medium' voor de anderen, de lafaard wordt met heldenmoed vervuld, en alleen hij die totaal *geen medium* is en daardoor ongevoelig voor epidemische of endemische morele invloeden, zal daarop een uitzondering vormen, zijn onafhankelijkheid bewaren en weglopen.

De 'revival-predikant' betreedt zijn kansel, en hoewel wat hij zegt de meest tegenstrijdige onzin is, zijn toch zijn gebaren en de jammertoon van zijn stem indrukwekkend genoeg om 'een gemoedsverandering' te veroorzaken bij ten minste het vrouwelijke deel van zijn kerkgemeente, en als hij veel wilskracht heeft, zullen zelfs sceptici 'die kwamen om hem te bespotten, blijven om te bidden'. Mensen gaan naar het theater en, afhankelijk van de aard van de voorstelling – een pantomime, een tragedie of een komedie – barsten ze in tranen of lachen uit. Behalve een echte stijfkop is er niemand van wie de gevoelens en dus de daden niet op de een of andere manier kunnen worden beïnvloed en zó de activiteit van een ander kunnen manifesteren of overbrengen. Alle mannen en alle vrouwen en kinderen zijn daarom mediums, en iemand die geen medium is, is abnormaal, een afwijking van de natuur; omdat hij buiten de grenzen van de mensheid staat.

De hierboven gegeven definitie kan daarom nauwelijks als voldoende worden beschouwd om de betekenis van het woord 'medium' in de gangbare opvatting van die term uit te drukken, tenzij we enkele woorden eraan toevoegen en zeggen: 'Een medium is een persoon over wie wordt gezegd dat de activiteit van een ander wezen in *abnormale mate* via hem wordt gemanifesteerd en overgebracht door de bewust of onbewust actieve wil van dat andere wezen.' Dit brengt het aantal 'mediums' in de wereld terug binnen de grenzen die we trekken tussen het normale en het abnormale, en het is even moeilijk te bepalen wie wél en wie niet een medium is als te zeggen waar het gezonde verstand ophoudt en krankzinnigheid begint. Ieder mens heeft zijn kleine 'zwakheden', en ieder mens is in enige mate een 'medium', d.w.z. heeft een of ander kwetsbaar punt waarop hij onverwachts kan worden gepakt. De één is daarom nog niet krankzinnig en de ander is daarom nog niet

een 'medium'. Vaak verschillen de meningen over de vraag of iemand krankzinnig is of niet, en net zo vaak over de vraag of iemand een medium is of niet. Iemand kan in het dagelijks leven heel excentriek zijn, maar hij wordt pas als krankzinnig beschouwd als zijn waanzin die graad bereikt dat hij niet langer weet wat hij doet, en daardoor niet in staat is voor zichzelf of zijn zaken te zorgen.

Over mediums kunnen we op dezelfde manier redeneren, en zeggen dat alleen die personen als mediums zullen worden beschouwd, die toelaten dat andere wezens op de hierboven beschreven manier invloed op hen uitoefenen *in die mate dat ze de beheersing over zichzelf verliezen* en niet langer de macht of eigen wil bezitten om hun eigen handelingen te bepalen. Het opgeven van de beheersing over zichzelf kan ofwel actief ofwel passief gebeuren, bewust of onbewust, vrijwillig of onvrijwillig, en verschilt naar gelang van de aard van de wezens die de genoemde actieve invloed over het medium uitoefenen.

Iemand kan bewust en vrijwillig zijn wil onderwerpen aan een ander wezen en zijn slaaf worden. Dit andere wezen kan een mens zijn, en het medium zal dan zijn gehoorzame dienaar zijn en kan door hem gebruikt worden voor goede of kwade doeleinden. Dit andere 'wezen' kan een denkbeeld zijn, zoals liefde, hebzucht, haat, jaloezie, gierigheid, of een andere hartstocht, en de invloed op het medium zal in verhouding staan tot de kracht van het denkbeeld en de hoeveelheid zelfbeheersing die in het medium is overgebleven. Dit 'andere wezen' kan een elementaar of een elementaal zijn, en het arme medium wordt dan een epilepticus, een maniak of een misdadiger. Dit 'andere wezen' kan het eigen hogere beginsel van de mens zijn, hetzij alleen of in samenwerking met een andere straal van het collectieve, universele, spirituele beginsel, en dan zal het 'medium' een groot genie, een schrijver, een dichter, een kunstenaar, een musicus, een uitvinder, enz., zijn. Dit 'andere wezen' kan een van die verheven wezens, mahātma's genoemd, zijn, en het bewuste en vrijwillige medium zal dan hun 'chela' worden genoemd.

Iemand die nog nooit in zijn leven van het woord 'medium' heeft gehoord kan toch een sterk medium zijn, ook al is hij zich niet bewust van dit feit. Zijn daden kunnen min of meer onbewust beïnvloed worden door zijn zichtbare of onzichtbare omgeving. Hij kan een prooi van elementaren of elementalen worden, zonder zelfs de betekenis van deze woorden te kennen, en hij kan daardoor een dief, een moordenaar, een verkrachter, een dronkaard of een geweldpleger worden; en maar al te

vaak is bewezen dat misdaden geregeld epidemisch worden; ofwel, hij kan door bepaalde onzichtbare invloeden ertoe gebracht worden daden te verrichten die helemaal niet in overeenstemming zijn met zijn normale karakter. Hij kan een grote leugenaar zijn en bij uitzondering door een of andere onzichtbare invloed ertoe gebracht worden de waarheid te spreken; hij kan gewoonlijk heel bang zijn en toch bij een of andere belangrijke gebeurtenis spontaan een heldhaftige daad verrichten; hij kan een straatdief en een zwerver zijn en plotseling een nobele daad verrichten, enz.

Verder kan een medium de bron kennen waaruit de invloed voortvloeit, of in duidelijker woorden 'de aard van het wezen waarvan de activiteit via hem wordt overgebracht', of hij kan deze niet kennen. Hij kan onder invloed van zijn eigen zevende beginsel staan en zich verbeelden in contact te staan met een persoonlijke Jezus Christus, of een heilige. Hij kan afgestemd zijn op de 'verstandelijke' straal van Shakespeare en gedichten in de stijl van Shakespeare schrijven, en zich tegelijkertijd verbeelden dat de persoonlijke geest van Shakespeare door hem aan het schrijven is, maar of hij nu dit of iets anders gelooft, zijn gedichten zullen er niet beter of slechter van worden. Hij kan door een adept worden beïnvloed om een groot wetenschappelijk werk te schrijven en niets weten over de bron van zijn inspiratie, of misschien denken dat het de 'geest' van Faraday of Lord Bacon was die door hem schrijft, terwijl hij al die tijd optrad als een 'chela', hoewel onkundig van dit feit.

Uit dit alles volgt dat het uitoefenen van mediumschap het min of meer volledig prijsgeven van de beheersing over zichzelf betekent; en of dit goed of slecht is, hangt volledig af van het doel waarvoor het wordt gebruikt. Dit hangt weer af van de graad van kennis die de mediamieke persoon bezit over de aard van het wezen aan wiens zorg hij vrijwillig of onvrijwillig een tijd lang het beheer over zijn fysieke of verstandelijke vermogens prijsgeeft. Iemand die deze vermogens zonder onderscheid aan de invloed van elke onbekende macht toevertrouwt, is ongetwijfeld 'niet goed snik' en zou niet minder dwaas zijn dan iemand die zijn geld en waardevolle bezittingen toevertrouwt aan de eerste de beste vreemdeling of zwerver die hem erom zou vragen. Af en toe komen we zulke mensen tegen, hoewel ze betrekkelijk zeldzaam zijn, en gewoonlijk zijn ze te herkennen aan hun idiote, starende blik en aan het fanatisme waarmee ze aan hun onwetendheid vasthouden. Met zulke mensen zou men medelijden moeten hebben, in plaats

van ze te veroordelen; en zo mogelijk moet men ze vertellen dat ze gevaar lopen; maar of een chela, die bewust en uit vrije wil een tijd lang zijn mentale vermogens ter beschikking stelt aan een hoger wezen dat hij kent en in wiens zuivere motieven, eerlijke bedoelingen, verstand, wijsheid en kracht hij het volste vertrouwen heeft, als een 'medium' in de gangbare opvatting van die term kan worden beschouwd, is een vraag waarover de lezer – na de nodige overdenking van het bovenstaande – beter zelf kan oordelen.

Astrologie

['Astrology', *The Theosophist*, juni 1884, blz. 213-4; *CW* 6:227-30]

In het vorige nummer verscheen de recensie van een inleidend boek over astrologie. Het kan dus geen kwaad over dat onderwerp kort iets te zeggen. De gangbare gedachte schijnt te zijn dat de planeten en de sterren een bepaalde invloed op het lot van de mens uitoefenen, die door de wetenschap van de astrologie kan worden vastgesteld; en dat die wetenschap over middelen beschikt die kunnen worden gebruikt om 'de kwade sterren' gunstig te stemmen. Als deze globale gedachte filosofisch niet goed wordt begrepen, leidt ze tot twee onwetenschappelijke misvattingen. Aan de ene kant geeft ze aanleiding tot een geloof in de leer van een onafwendbaar noodlot, die zegt dat de mens geen vrije wil heeft, omdat alles vooraf is bepaald. En in het andere geval leidt ze tot de veronderstelling dat de natuurwetten niet onveranderlijk zijn, omdat bepaalde gunstig stemmende rituelen de normale loop van gebeurtenissen kunnen veranderen. Deze twee extreme opvattingen brengen de 'rationalist' ertoe de 'astrologie' te verwerpen als een overblijfsel van de onbeschaafde denkwereld van onze voorouders, want als nuchtere onderzoeker weigert hij het belang in te zien van het gezegde: 'Echte filosofie probeert veeleer het probleem op te lossen dan het te ontkennen.'

Een wijs onderzoeker gaat ervan uit dat de waarheid gewoonlijk in het midden ligt. Als iemand in deze geest te werk gaat, zal hij ontdekken dat er een redelijke of wetenschappelijke hypothese bestaat die al deze verschillende opvattingen met elkaar kan verzoenen, en die waarschijnlijk aangaf wat de Ouden met astrologie bedoelden. Hoewel een studie van deze wetenschap iemand in staat kan stellen om te bepalen wat de loop van de gebeurtenissen zal zijn, kan daaruit niet noodzake-

lijkerwijs worden geconcludeerd dat de planeten op dat verloop invloed uitoefenen. De klok geeft de tijd aan, maar heeft er geen invloed op. En een verre reiziger moet zijn horloge vaak bijstellen zodat deze de lokale tijd op de plaats die hij bezoekt juist weergeeft. Dus hoewel de planeten het lot van de mens misschien niet beïnvloeden, kan hun positie toch aangeven wat dat lot waarschijnlijk zal zijn. Deze hypothese brengt ons op de vraag: 'Wat is het lot?' Volgens de occultist is het slechts de keten van oorzaken die de reeks daarmee overeenkomstige gevolgen teweegbrengt.

Iemand die zorgvuldig de leer van het occultisme over devachan en toekomstige wederbelichamingen heeft gevolgd, zoals die onlangs is bekendgemaakt, weet dat elk individu zijn eigen schepper of zijn eigen vader is, d.w.z. onze toekomstige persoonlijkheid zal het resultaat zijn van onze huidige manier van leven. Op dezelfde manier is ons huidige leven, met al zijn omstandigheden, de boom die is gegroeid uit de kiem die in onze vroegere incarnaties is gezaaid. Onze fysieke en spirituele omstandigheden zijn de gevolgen van onze handelingen die op deze twee bestaansgebieden in vroegere levens zijn verricht. Het is een bekend beginsel van het occultisme dat het ENE LEVEN dat ALLES doordringt, alle lichamen in de ruimte met elkaar verbindt. Alle hemellichamen zijn dus onderling met elkaar verbonden, en het bestaan van de mens hangt daarmee samen, want hij is slechts een microkosmos in de macrokosmos. Elke gedachte is, evenzeer als elke handeling, dynamisch en wordt afgedrukt in het onvergankelijke boek van de natuur – het ākāśa, het objectieve aspect van het ONGEMANIFESTEERDE LEVEN. Al onze gedachten en daden brengen dus de trillingen in de ruimte voort die vorm geven aan onze toekomstige levensloop.

Astrologie is een wetenschap die, omdat ze de aard heeft vastgesteld van de wetten die deze trillingen bepalen, in staat is om precies aan te geven wat de gevolgen zijn van de oorzaken die door het individu reeds in zijn vorige leven zijn gelegd. Omdat de huidige incarnatie het kind van de vorige is, en omdat er alleen dat ENE LEVEN is dat alle planeten van het zonnestelsel bijeenhoudt, geeft de positie van de planeten op het moment van de geboorte van een individu – die gebeurtenis is het totale resultaat van de oorzaken die reeds zijn gelegd – aan een echte astroloog de gegevens om daarop zijn voorspellingen te baseren. Tegelijkertijd moet men goed bedenken dat een 'astronoom die de sterren catalogiseert niet één atoom aan het heelal kan toevoegen', en dat een astroloog of planeet evenmin het lot van de mens kan beïnvloe-

den. Misschien kan de volgende passage uit Bulwer Lyttons *Zanoni* helpen om de gedachte nog duidelijker te maken:

> Een eerste vereiste voor het tot stand brengen van alles wat groots en verheven is, is dat men waarheden helder waarneemt – waarheden die bij het gewenste doel horen. De krijger brengt daardoor de toevallige gebeurtenissen van de strijd terug tot bijna wiskundige combinaties. Hij kan een resultaat voorspellen, als hij maar kan vertrouwen op de materialen die hij moet gebruiken.[1]

We moeten daarom aandacht schenken aan het element van helderziendheid dat nodig is om een echte astroloog te zijn.

De oude rishi's, van wie de boeken tot voor kort – zonder kennis ervan te nemen – algemeen werden veroordeeld, hadden door waarneming, experiment en diepe occulte kennis, alle denkbare combinaties van verschillende oorzaken onderzocht en de gevolgen ervan met wiskundige precisie tot in het kleinste detail vastgesteld. Maar toch, omdat de kosmos oneindig is, kan geen eindig wezen ooit kennis nemen van *alle* mogelijkheden van de natuur; in elk geval kunnen ze niet schriftelijk worden opgetekend, want zoals in *Isis ontsluierd* wordt gezegd: 'om goddelijke denkbeelden uit te drukken, heeft men een goddelijke taal nodig'. Omdat ze de waarheid van dit belangrijke, maar helaas vaak genegeerde axioma inzagen, verklaarden ze dat een zuiver leven – fysiek, moreel en spiritueel – de eerste voorwaarde is voor succes in de astrologie. Dit was bedoeld om de paranormale vermogens van de astroloog te ontwikkelen die daardoor in het ākāśa combinaties kon zien waarnaar in geschreven boeken niet wordt verwezen, en hun gevolgen te voorspellen op de manier die in het bovenstaande fragment uit *Zanoni* zo prachtig wordt geïllustreerd.

Kortom, echte astrologie is een wiskundige wetenschap, die ons leert welke specifieke oorzaken tot bepaalde combinaties zullen leiden, en geeft ons dus, als haar werkelijke betekenis wordt begrepen, de middelen om kennis te verkrijgen om onze toekomstige levens te kunnen sturen. Het is waar dat er maar weinig van zulke astrologen zijn, maar hebben we het recht om de wetenschap van de elektriciteit te veroordelen omdat er misschien maar heel weinig echte elektrotechnici zijn? We moeten evenmin uit het oog verliezen dat, hoewel er nog talloze combinaties door paranormale waarneming van de astroloog moeten

---

[1] Boek 3, hfst. 4.

worden bepaald, een groot aantal ervan door de oude wijzen reeds is vastgesteld en opgetekend. Deze dingen verbijsteren ons als we ontdekken dat sommige astrologische berekeningen juist blijken te zijn, terwijl andere er helemaal naast zitten.

Karma

[‘Karma’, *The Theosophist*, juni 1884, blz. 223; *CW* 6:236-7]

> Men neemt algemeen aan dat dieren niet onder de werking van de wet van karma vallen, zoals die voor de mens geldt. Als dat zo is, hoe kunnen we dan het verschil verklaren tussen een dier dat te maken krijgt met alle kwellingen die levende wezens kunnen teisteren, en bijna dood wordt geranseld, of bijna sterft van de honger, en een ander dier dat geniet van alle luxe van de stoffelijke wereld, het beste voedsel te eten krijgt en bijzonder vriendelijk wordt behandeld? En hoe kan men de gevallen verklaren van dieren die blind zijn geboren? We zeggen niet dat dieren evenveel verantwoordelijkheid hebben als mensen, maar kunnen we niet aannemen dat ze deze in veel geringere mate hebben? Opheldering over dit punt zal veel helpen om over dit onderwerp meer duidelijkheid te krijgen.
>
> Gyanendra N. Chakravarty
> (professor in de natuurkunde uit Kanpur)

Aantekening van de redactrice:

De fout die vaak wordt gemaakt is dat men de algemene wet van oorzaak en gevolg verwart met de wet van verdiensten en tekortkomingen. Als we ons afvragen waarom het ene dier een gemakkelijk leven heeft en het andere een moeilijk, kunnen we ook vragen waarom de ene boom wordt gekapt voordat hij volwassen is, terwijl de andere boom van ouderdom mag sterven? Waarom siert het ene paar schoenen de voeten van een vrouw in een danszaal, en wordt het andere paar door een landarbeider door de modder gesleept? Niemand zal beweren dat mineralen en planten enige morele verantwoordelijkheid hebben. En dieren, kinderen en mensen met een zware verstandelijke beperking hebben evenmin zo’n morele verantwoordelijkheid. Dit feit wordt door de menselijke wetgeving erkend, en alleen als gevolg van de onwetendheid van de 14de eeuw werden dieren berecht en gestraft volgens een

joodse wet die in *Exodus* (21:28) is vastgelegd, die zegt: 'Wanneer een stier een man of vrouw zodanig stoot dat deze sterft, moet die stier gestenigd worden, en mag het vlees ervan niet gegeten worden. De eigenaar gaat echter vrijuit.' Volgens die wet veroordeelde de rechter van Falaise in 1386 een zeug om aan een been en het hoofd te worden verminkt, en daarna te worden opgehangen, omdat ze het gezicht en de arm van een kind had opengereten en het vervolgens had gedood. Dit was een draconische strafoplegging. De zeug werd, gehuld in menselijke kleren, op het marktplein terechtgesteld.

De wet van karma is een morele wet, en waar geen morele verantwoordelijkheid bestaat, kan de wet van karma niet worden toegepast; maar de wet van oorzaak en gevolg is van toepassing op alle gebieden van de natuur.

Een bekende schrijver zegt: 'Lijden is het goddelijke medicijn uit de hemel.' De wet van *compensatie* is ook van kracht in de dierenwereld. Een hond die zijn eigen vindingrijkheid moet gebruiken om voedsel te zoeken, zal eerder mentale vermogens in die richting ontwikkelen dan één die niets anders doet dan eten en slapen; en de individuele of gedifferentieerde monade van eerstgenoemde zal eerder de gesteldheid bereiken die nodig is om in het mensenrijk te komen. Men vindt in het dierenrijk een eerste begin van hoop, geduld, geloof, trouw, vertrouwen, enz. Door deze eigenschappen te oefenen, zullen ze sterker worden, en omdat in de natuur geen enkele inspanning verloren gaat, zullen ze van pas komen. Als we de wetten van het heelal begrijpen, zullen we constateren dat daarop niets is aan te merken, en we zullen ervan overtuigd raken dat het zinloos is om de hoogste wijsheid, of 'God', te willen verbeteren of corrigeren.

Mahātma's en chela's

[‘Mahatmas and chelas’, *The Theosophist*, juli 1884, blz. 233; *CW* 6:239-41]

Een mahātma is iemand die door speciale training en onderricht die hogere vermogens heeft ontwikkeld en die spirituele kennis heeft verkregen, die de gewone mens pas zal verwerven na in de loop van de kosmische evolutie vele keren te zijn gereïncarneerd, vooropgesteld natuurlijk dat hij intussen niet tegen het plan van de natuur ingaat en zodoende zijn eigen vernietiging veroorzaakt. Het verloop van deze zelfevolutie van de mahātma strekt zich uit over een aantal ‘incarnaties’, hoewel dit er naar verhouding weinig zijn.

Wat incarneert er nu precies? De occulte leer, voor zover deze is bekendgemaakt, toont aan dat de eerste drie beginselen min of meer sterven wanneer de zogeheten fysieke dood intreedt. Het 4de beginsel samen met de lagere delen van het vijfde, waarin de dierlijke neigingen zijn gelokaliseerd, heeft kāmaloka als verblijfplaats, waar het, evenredig met de intensiteit van de lagere begeerten, de hevige pijnen van ontbinding ondergaat; terwijl het hogere manas – *de zuivere mens* – dat is verenigd met het zesde en het zevende beginsel, de toestand van devachan ingaat, om daar de gevolgen van zijn goede karma te ondergaan, en daarna als een hogere individualiteit te reïncarneren.

Een entiteit die in haar opeenvolgende levens de occulte training ondergaat, heeft geleidelijk (in elke volgende incarnatie) minder en minder van dat lagere manas, tot er een moment komt waarop zijn *hele manas*, dat geheel en al een verheven karakter heeft aangenomen, op de hogere individualiteit is gericht; en dan kan men van zo'n persoon zeggen dat hij een mahātma is geworden. Op het moment van zijn fysieke dood sterven alle vier de lagere beginselen zonder enig lijden, want deze zijn voor hem in feite als een kledingstuk dat hij naar wens aan- of uittrekt. De werkelijke mahātma is dus niet zijn fysieke lichaam, maar het hogere manas, dat onafscheidelijk is verbonden met de ātman en zijn voertuig (het 6de beginsel) – een vereniging die door hem in betrekkelijk korte tijd tot stand is gebracht door het proces van zelfevolutie door te maken zoals dit in de occulte filosofie is beschreven.

Wanneer mensen dus te kennen geven dat ze ‘een mahātma willen zien’, schijnen ze eigenlijk niet te begrijpen wat ze vragen. Hoe kunnen

ze hopen met hun fysieke ogen dat te zien wat dat gezichtsvermogen *te boven gaat*? Is het het lichaam – dat slechts een omhulsel of masker is – dat ze willen zien? En stel dat ze het lichaam van een mahātma zien, hoe kunnen ze dan weten dat er achter dat masker een verheven wezen schuilt? Hoe kunnen ze beoordelen of de māyā vóór hen het beeld van een ware mahātma weerspiegelt of niet? Wie zal zeggen dat het fysieke voertuig geen māyā is? Hogere dingen kunnen alleen worden waargenomen door een zintuig dat van dezelfde orde is als deze hogere dingen. Wie dus de werkelijke mahātma wil zien, moet zijn *spirituele* gezichtsvermogen gebruiken. Hij moet zijn manas zo verheffen dat dit helder waarneemt, en alle door māyā geschapen nevels moeten worden verdreven. Zijn visie zal dan zuiver zijn, en hij zal de mahātma's zien waar ze zich ook bevinden, want, omdat ze zijn opgegaan in het 6de en het 7de beginsel, die overal tegelijk en alomtegenwoordig zijn, kan men van de mahātma's zeggen dat ze overal aanwezig zijn.

Tegelijkertijd geldt het volgende: Zoals wij op een bergtop kunnen staan en de hele vlakte overzien, en ons toch niet bewust zijn van een of andere specifieke boom of plek, omdat vanuit dat hoge punt gezien alles beneden nagenoeg identiek is, en zoals onze aandacht getrokken kan worden door iets dat misschien afwijkt van zijn omgeving, evenzo kan men van de mahātma's niet verwachten dat ze, hoewel hun spirituele visie de hele mensheid omvat, ieder mens opmerken, tenzij die mens door bijzondere daden hun specifieke aandacht trekt. Het hoogste belang van de mensheid als geheel heeft hun bijzondere aandacht, want ze hebben zich vereenzelvigd met de universele ziel, die de hele mensheid doordringt, en hij die hun aandacht zou willen trekken, moet dat doen door middel van die universele ziel, die overal aanwezig is.

Dit waarnemen door manas kan 'geloof' worden genoemd, wat niet moet worden verward met 'blind geloof'. 'Blind geloof' is een uitdrukking die soms wordt gebruikt om een overtuiging zonder waarneming of begrip mee aan te duiden; terwijl het echte waarnemen door manas die verlichte overtuiging is, wat de werkelijke betekenis is van het woord 'geloof'. Deze overtuiging moet gepaard gaan met *kennis*, d.w.z. ervaring, want ware *kennis* schenkt 'geloof'. 'Geloof' is het waarnemen door manas (het 5de beginsel), terwijl kennis in de ware zin van het woord het vermogen van het intellect is, d.w.z. kennis is spirituele waarneming.

Kortom, de hogere individualiteit van de mens, bestaande uit zijn hogere manas, het 6de en het 7de beginsel, moet eerst als een eenheid

werken, en pas dan kan ze 'goddelijke wijsheid' verwerven, want alleen door goddelijke vermogens kunnen we ons bewust zijn van goddelijke zaken. Iemand die naar het chelaschap streeft moet dus worden gedreven door het verlangen om de werkingen van de wet van kosmische evolutie in die mate te begrijpen dat hij in harmonie met de natuur kan werken, in plaats van door onwetendheid tegen haar bedoelingen in te gaan.

Is het verlangen om te leven egoïstisch?

['Is the desire to 'live' selfish', *The Theosophist*, juli 1884, blz. 242-3; *CW* 6:241-8]

De zin 'Om te leven, *te leven*, TE LEVEN, dat moet zijn onwankelbare besluit zijn', die voorkomt in het artikel 'Het levenselixir',[1] wordt vaak geciteerd door oppervlakkige lezers die niet sympathiseren met de Theosophical Society, als argument dat deze occulte lering de meest geconcentreerde vorm van egoïsme is. Om vast te stellen of de critici gelijk of ongelijk hebben moet eerst de betekenis van het woord 'egoisme' worden vastgesteld.

Volgens *Webster's Dictionary* is egoïsme: 'aandacht die uitsluitend gericht is op het eigen belang of geluk; die hoogste graad van liefde en voorkeur voor zichzelf die iemand ertoe brengt zijn plannen te richten op zijn eigen belangen, macht of geluk, zonder rekening te houden met die van anderen'.

Kortom, een volkomen egoïstisch individu is iemand die alleen om zichzelf geeft en om niemand anders, of, met andere woorden, iemand die zo sterk doordrongen is van het belang van zijn eigen persoonlijkheid, dat dit voor hem het middelpunt van al zijn gedachten, verlangens en aspiraties is, en daarbuiten is alles onbelangrijk. Kan men dan zeggen dat een occultist 'egoïstisch' is wanneer hij verlangt *te leven* in de betekenis waarin dat woord wordt gebruikt door de schrijver van 'Het levenselixir'?

Er is herhaaldelijk gezegd dat het uiteindelijke doel van iedereen die naar occulte kennis streeft nirvāṇa of mukti is, wanneer het individu,

[1] 'The elixir of life', *The Theosophist*, maart en april 1882, blz. 140-2 en 168-71, geschreven door Mirza Murat Ali Beg (pseudoniem voor Godolphin Mitford).

bevrijd van elke māyāvische upādhi, één wordt met paramātman, of in christelijke termen wanneer de Zoon zich vereenzelvigt met de Vader. Om dat doel te bereiken moet elke sluier van illusie die een gevoel van persoonlijke afzondering, van afgescheidenheid van het Al schept, aan flarden worden gescheurd. Anders gezegd, de aspirant moet zich geleidelijk ontdoen van elk gevoel van egoïsme, waardoor ieder van ons in meerdere of mindere mate wordt beheerst. De wet van kosmische evolutie leert ons dat hoe verder de evolutie is hoe meer ze neigt naar samenwerking. In feite is samenwerking de uiteindelijke mogelijkheid van de natuur, en zij die door ijdelheid en egoïsme tegen haar doelstellingen ingaan, moeten de straf van totale vernietiging ondergaan.

De occultist erkent dus dat altruïsme en universele naastenliefde de inherente wet van ons leven vormen, en het enige wat hij doet, is proberen de ketenen van egoïsme te verbreken waarmee māyā ons heeft geboeid. De oorlog tussen goed en kwaad, God en Satan, sura's en asura's, deva's en daitya's, die in de heilige boeken van alle volkeren en rassen wordt vermeld, symboliseert de strijd tussen altruïstische en egoïstische impulsen. Deze strijd vindt plaats in de mens die probeert de hogere doeleinden van de natuur te volgen, en duurt voort totdat de lagere dierlijke neigingen die door egoïsme zijn ontstaan helemaal zijn overwonnen, en de vijand volledig is verslagen en vernietigd.

In verschillende theosofische en andere occulte geschriften is ook vaak gezegd dat het enige verschil tussen een occultist en een gewoon mens die in de loop van de kosmische evolutie met de natuur meewerkt, is dat eerstgenoemde door zijn grotere kennis die methoden van training en discipline toepast die dat evolutieproces zullen versnellen. Hij bereikt dus in relatief korte tijd dat hoogtepunt waarvoor het gewone individu misschien miljarden jaren nodig heeft. Kortom, in enkele duizenden jaren nadert hij die vorm van evolutie die de gewone mensheid misschien in de zesde of zevende ronde zal bereiken in de loop van het manvantara of de cyclische vooruitgang.

Het is duidelijk dat de gemiddelde mens niet in één leven, of beter gezegd in één incarnatie, een mahātma kan worden. Zij die de occulte leringen over devachan en onze bewustzijnstoestanden na de dood hebben bestudeerd, zullen zich herinneren dat er tussen twee incarnaties een aanzienlijke periode van subjectief bestaan is. Hoe groter het aantal van zulke devachanische perioden is, des te groter het aantal jaren waarover deze evolutie zich uitstrekt. Het hoofddoel van de occultist is daarom zich zo te beheersen dat hij zijn toekomstige bewustzijns-

toestanden kan beheersen, om daardoor geleidelijk de duur van zijn devachanische toestanden tussen twee incarnaties te bekorten. In zijn voortgang komt er een tijd dat er tussen één fysieke dood en zijn volgende wederbelichaming geen devachan is, maar een soort spirituele slaap, omdat de schok van de dood hem als het ware heeft verdoofd tot een toestand van onbewustheid, waaruit hij geleidelijk ontwaakt in een nieuw leven, om zijn doel verder na te streven. De duur van deze slaap kan variëren van 25 tot 200 jaar, afhankelijk van de graad van zijn vooruitgang. Maar zelfs van deze periode kan men zeggen dat het tijdverlies is, en daarom zijn al zijn inspanningen erop gericht de duur ervan te verkorten en geleidelijk tot het punt te komen dat de overgang van de ene bestaanstoestand in een andere bijna onmerkbaar is. Dit is als het ware zijn laatste incarnatie, want de schok van de dood verdooft hem niet meer. Dit is de gedachte die de schrijver van 'Het levenselixir' wil overbrengen als hij zegt:

> Ongeveer tegen de tijd dat de 'grens van de dood' van de mens wordt overschreden, is hij FEITELIJK GESTORVEN in de gewone betekenis; d.w.z. hij heeft zich ontdaan van alle of vrijwel alle stoffelijke deeltjes die anders bij hun ontbinding de doodsstrijd nodig zouden hebben gemaakt. Hij is geleidelijk gestorven gedurende de hele periode van zijn inwijding. De catastrofe kan zich niet twee keer voltrekken. Hij heeft het milde verloop van de ontbinding, dat anderen in een kort ogenblik of enkele uren doormaken, over een aantal jaren gespreid. De hoogste adept is feitelijk dood voor, en zich volstrekt onbewust van, de wereld. Hij is zich niet bewust van haar genoegens, bekommert zich niet om haar ellende, d.w.z. niet in emotionele zin, want door zijn sterke PLICHTSBESEF verliest hij het bestaan ervan nooit uit het oog.

Het proces van afstoten en aantrekken van atomen dat door de occultist wordt beheerst, is in dat artikel en in andere geschriften uitvoerig besproken. Hierdoor ontdoet hij zich geleidelijk van alle oude grove deeltjes van zijn lichaam, en vervangt ze door fijnere en meer etherische deeltjes totdat ten slotte het vroegere sthūlaśarīra volkomen dood en uiteengevallen is, en hij dus leeft in een lichaam dat volledig zijn eigen schepping is, en dat geschikt is voor zijn werk. Dat lichaam is onontbeerlijk voor zijn doeleinden, want zoals in 'Het levenselixir' staat:

> Maar om goed te doen, *moeten* we, zoals bij alles, tijd hebben en materiaal om mee te werken; en deze zijn noodzakelijk voor het ont-

> wikkelen van vermogens door middel waarvan oneindig veel meer goed kan worden gedaan dan zonder deze. Als deze eenmaal worden beheerst, zullen de mogelijkheden om ze toe te passen zich voordoen . . .

Bij het geven van praktische instructies voor dat doel zegt hetzelfde artikel elders:

> De fysieke mens moet etherischer worden gemaakt en fijngevoeliger, de mentale mens scherpzinniger en diepzinniger, de morele mens altruïstischer en filosofischer.

Bovengenoemde overwegingen worden uit het oog verloren door hen die het volgende fragment in hetzelfde artikel uit de context rukken:

> Uit deze beschrijving blijkt ook hoe dwaas het is dat mensen soms aan een theosoof vragen om 'hen in contact te brengen met de hoogste adepten'. Met de grootste moeite kunnen één of twee door de noodkreten van de wereld worden bewogen zich met wereldse zaken in te laten, waarbij ze hun eigen vooruitgang schaden. De meeste lezers zullen zeggen: 'dit is niet goddelijk. Dit is het toppunt van egoïsme.' . . . Laten ze echter beseffen dat een heel hoge adept die de wereld wil hervormen, zich noodzakelijkerwijs opnieuw aan incarnatie moet onderwerpen. En is het resultaat van allen die hem daarin zijn voorgegaan voldoende bemoedigend om dat nog eens te proberen?

Wanneer oppervlakkige lezers en denkers bovengenoemd fragment veroordelen omdat het egoïsme zou cultiveren, verliezen ze verschillende belangrijke overwegingen uit het oog. In de eerste plaats vergeten ze de andere reeds geciteerde fragmenten die altruïsme voorschrijven als een noodzakelijke voorwaarde voor succes, en die verklaren dat in de loop van de vooruitgang nieuwe zintuigen en nieuwe vermogens worden verkregen waarmee oneindig veel meer goed kan worden gedaan dan zonder deze. Hoe spiritueler de adept wordt, hoe minder hij zich kan inlaten met *wereldse grofstoffelijke* zaken en hoe meer hij zich tot spiritueel werk moet beperken. Ontelbare keren is herhaald dat werk op spiritueel gebied hoger staat dan werk op verstandelijk gebied zoals laatstgenoemd werk hoger staat dan werk op fysiek gebied. Heel *hoge* adepten helpen de mensheid dus wel, *maar alleen spiritueel*; door hun gesteldheid kunnen ze zich niet met *wereldse* zaken bezighouden. Maar dit is alleen van toepassing op heel hoge adepten. Er zijn verschillende graden van adeptschap, en in elke graad

werken ze voor de mensheid op de gebieden waarnaar ze zijn opgeklommen. Alleen de chela's kunnen in de wereld leven, tot ze tot een bepaalde graad zijn opgeklommen. En omdat de adepten zich wél om de wereld bekommeren, dragen ze hun chela's op in en voor de wereld te leven, zoals velen die dit onderwerp bestuderen weten.

Elke cyclus brengt zijn eigen occultisten voort die in staat zullen zijn op alle verschillende gebieden voor de mensheid van die tijd te werken. Maar wanneer de adepten voorzien dat de mensheid in een bepaalde periode niet in staat zal zijn occultisten voort te brengen om op bepaalde gebieden te werken, nemen ze maatregelen. Ze offeren vrijwillig hun verdere vooruitgang op en wachten op het door hen bereikte niveau totdat de mensheid die periode bereikt, of ze weigeren nirvāṇa in te gaan en onderwerpen zich aan reïncarnatie om op tijd dat niveau te bereiken waarop ze de mensheid in die periode kunnen helpen. En hoewel de wereld zich misschien niet bewust is van dit feit, zijn er zelfs nu bepaalde adepten die de voorkeur eraan geven in een status quo te blijven en die ten bate van latere generaties weigeren hogere graden te verwerven. Kortom, omdat de adepten harmonisch werken, want éénheid is de basiswet van hun wezen, hebben ze als het ware een werkverdeling waarbij ieder werkt voor de spirituele verheffing van ons allen op het gebied dat hem op dat moment is toebedeeld. De methode om lang te kunnen leven, die in 'Het levenselixir' wordt genoemd, is slechts het middel tot het doel dat, verre van egoïstisch, het meest altruïstische doel is waarvoor een mens kan werken.

De holle aarde. Door M.L. Sherman[1]

[‘The Hollow Globe. By M.L. Sherman’, *The Theosophist*, juli 1884, blz. 251-4]

We laten het punt van de veronderstelde oorsprong van dit boek als een bericht van een geest (de ‘geest’ was misschien een ‘adept’) even buiten beschouwing; de centrale gedachte ervan is dat onze aardbol is gebouwd in de vorm van een holle bol, met een korst van ongeveer 50 to 65 km dik, en dat het binnenoppervlak – een mooie wereld die in een hoger ontwikkelde toestand verkeert dan de buitenkant – bereikbaar is via een gekromd en spiraalvormig gat, dat kan worden gevonden in de nog niet verkende open Poolzee. In deze opening kan gemakkelijk worden genavigeerd door een breed en diep kanaal dat van het ene oppervlak naar het andere leidt, en de grootste schepen of stoomboten kunnen even gemakkelijk in beide richtingen varen als in elk ander bochtig of kronkelig kanaal.

Omdat de schrijver het binnenste van deze innerlijke wereld niet zelf heeft gezien, maar zijn details baseert op helderziende waarnemingen, en omdat tot nu toe geen enkele poolexpeditie de pool heeft bereikt – hoewel sommige expedities er dichtbij kwamen, en niets hen ervan leek te weerhouden die te bereiken, behalve misschien een of andere occulte kracht – kan de schrijver niet positief bewijzen dat de aardbol hol is en bewoond, maar hij doet dit negatief door te bewijzen dat het niet anders kan.

Hij toont eerst aan dat elke belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis in de juiste volgorde en op de juiste tijd en plaats heeft plaatsgevonden, in een regelmatige opeenvolging. Ze konden onmogelijk eerder plaatsvinden, of langer worden uitgesteld. Elke gebeurtenis was precies in overeenstemming met de toestand van de mens in de periode waarin deze zich voordeed. Buskruit, stoomschepen, drukpersen en elektrische telegrafie waren uitvindingen die voortvloeiden uit de tijd waarin ze noodgedwongen in het leven werden geroepen. Toen katholieke macht

[1] Noot vert.: Boekbespreking van *The Hollow Globe; or the World’s Agitator and Reconciler. A treatise on the physical conformation of the earth*. Een boek dat volgens de titelpagina werd gechanneld door M.L. Sherman en geschreven door prof. W.F. Lyon.

en intolerantie in heel West-Europa overheerste, was een onbekende jonge zeeman diep onder de indruk van een denkbeeld dat uiteindelijk leidde tot de ontdekking van wat een nieuwe wereld werd genoemd. Naarmate de landen in het oosten overbevolkt raakten, ging men zich steeds vaker vestigen in nieuwe westerse landen, en rolde de steeds grotere golf van emigranten gestaag verder van Centraal-Azië via het Europese continent en dan over de Atlantische Oceaan naar de oostkust van Amerika, door grote vlakten en woestijnen en over steile bergketens, tot ze het ruime water van de Stille Oceaan bereikte, met een dichtbevolkt land aan de overkant.

Evenals revoluties beweegt emigratie zich nooit achteruit. Als ze niet meer verder naar het westen kan dan moet ze zich naar het noorden en zuiden verspreiden. De aankoop van Russische bezittingen in Noord-Amerika door de Verenigde Staten is al een voorbode van de komende emigratie naar het noorden. Alaska lijkt het toekomstige station halverwege tussen Amerika en de Noordpool te zijn, waar grote scheepvaartroutes, die niet ver in de toekomst zullen worden geopend, hun voorraden steenkolen zullen inladen. Bij het huidige tempo van de bevolkingsgroei zal Amerika binnen 100 jaar een bevolking van meer dan 400 miljoen hebben en zal nieuw grondgebied moeten worden gevonden om hen te huisvesten. Zo'n gebied zal worden gevonden door de warme Kuroshio stroom van de Stille Oceaan door de Beringstraat naar de open Poolzee te volgen.

Na eenmaal te zijn doorgedrongen tot de koude zone, vinden we daar een oceaan van zo'n 1900 km in diameter met een gematigd klimaat. De mens lijkt onweerstaanbaar daartoe te worden aangetrokken, want ondanks alle mislukkingen, vooral veroorzaakt door ernstige blunders van wetenschappers, zullen poolexpedities worden voortgezet, totdat we uiteindelijk erin zullen slagen de betoverde cirkel te betreden die wordt begrensd door een bevroren zone van zo'n tien breedtegraden, in het algemeen van 70 tot 80 graden. Binnen deze cirkel kan het klimaat voor zijn temperatuur niet in hoge mate afhankelijk zijn van de wisselende seizoenen in het gebied ten zuiden van de ijsgordel die haar omringt, want als het daarvan afhankelijk zou zijn, zou het voor eeuwig opgesloten blijven in de bevroren omhelzing van uitgestrekte ijsvelden die van jaar tot jaar en van eeuw tot eeuw zouden groeien.

Die grote ijsformaties zouden natuurlijk de gematigde breedte zijn binnengedrongen, en zo hun gebied en diepte vergroten, totdat al het

water aan het aardoppervlak daarheen zou zijn aangetrokken om de gletsjers van de Arctische gebieden te laten aangroeien. Alle invloeden van onder andere de zon die in de gematigde zone optreden, zouden de ramp niet hebben kunnen voorkomen, als de grote toezichthoudende geest het niet anders had bepaald door deze bol zo te organiseren dat er aan de pool ook een gematigd klimaat zou bestaan. Dit maakt een open Poolzee tot noodzaak, en het lijkt nogal vreemd dat zeelieden die nooit zijn opgevaren. Sommigen van hen verklaren dat niets zichtbaars hen in de weg stond, want zover ze met hun ogen of met een verrekijker naar het noorden konden zien, was de weg open. Er waren geen belemmeringen, maar ze gingen niet verder. Een of andere onverklaarbare reden verhinderde die mensen om verder te gaan terwijl de weg voor hen openlag, en heeft hun opvolgers verhinderd om een open vaarroute te vinden, en het grote geografische raadsel van onze aardbol is nog steeds onopgelost, en wacht daarvoor op een Columbus.

Kapitein Parry zag in 1810 geen zichtbare tekenen van ijs op de hoogste breedtegraad die hij had bereikt; Wrangle zag in 1820, ver ten noorden en oosten van de Beringstraat, geen ijs verschijnen, maar om verschillende vreemde redenen hebben deze zeelui hun expedities niet voortgezet. Walvisvaarders en anderen houden vol dat ze de open Poolzee hebben gezien, en de Kuroshio en de Golfstroom zijn duidelijke bewijzen voor het bestaan ervan. Zijn gematigde klimaat kan worden toegeschreven aan de longitudinale elektromagnetische stromen, die samenkomen in een gemeenschappelijk brandpunt op of nabij de pool en daar de aardkorst binnengaan. Deze convergerende werking, die door het water of de meer vaste aarde heengaat naar het binnenoppervlak, moet noodzakelijkerwijs een aanzienlijke hoeveelheid warmte opwekken, ongetwijfeld voldoende om bevriezing van het water van de hele poolcirkel te voorkomen.

De verdedigers van de theorie dat het binnenste van de aarde uit een gloeiende gesmolten massa bestaat, beschrijven haar als een enorme granaat, boordevol met gesmolten lava, omgeven door een korst van 40 tot 100 km dik. Ter ondersteuning van hun standpunten vertellen ze ons dat de temperatuur stijgt naarmate we omlaaggaan in de aarde, over de vorming van graniet als stollingsgesteente, over de veronderstelde invloed van heet water op de lagere sedimentaire gesteenten, over de grote omvang van het gebied dat door aardbevingen wordt getroffen, over de grote hoeveelheid lava die wordt uitgespuwd door vulkanen en over de voortdurende activiteit daarvan.

Een belangrijk argument voor het bestaan van deze wetenschappelijke hel was de stijging van de temperatuur naarmate we dieper in de aarde doordringen, in het algemeen ongeveer één graad per 15 of 20 meter; maar het is gebleken dat in diepe peilingen van de oceaan het water kouder werd naarmate het de zeebodem naderde. De oceaan heeft ons toegang gegeven tot een punt 11.000 meter dichter bij deze vreselijke denkbeeldige oven, maar die enorme diepte gaf geen enkele aanwijzing voor een stijgende temperatuur. Onlangs is in de stad St. Louis, Missouri, een put geboord tot een diepte van 1171 m, en daardoor is het vraagstuk van het toenemen van de temperatuur voor eens en altijd opgelost. Deze boring bevestigde de theorie van de inwendige warmte niet, maar bewees precies het tegenovergestelde, en vestigde de theorie van inwendige kou. In plaats van onder onze voeten de meest actieve en gevaarlijke stoffen te plaatsen, die voortdurend verstoringen veroorzaken, heeft de toezichthoudende intelligentie daar de meest inactieve geplaatst, die stil zouden liggen. Het bleek bij het boren van die put dat de warmte toenam tot een diepte van 923 m, waar de temperatuur 107 °F was. Daarna begon ze af te nemen en op 953 m was er een temperatuur van 106°, en op 1166 m daalde de thermometer naar 105°. In dit tempo komen we op een diepte van ongeveer 14 km op een temperatuur iets onder 0 °F. Nog dieper zullen we ongetwijfeld constateren dat de fundamenten van deze bol in een bevroren passieve toestand verkeren waardoor ze stil liggen, zodat alle grote voorbestemde veranderingen op en nabij het oppervlak, waarin is voorzien in het grote plan van het verleden en de toekomst van de geschiedenis van de wereld, kunnen plaatsvinden.

Als we een bol van 2 m in diameter construeren, in plaats van 12.800 km, met een korst van 1 cm dik, dan zouden we de relatieve verhoudingen van het binnenste van de aarde en haar korst hebben zoals die door onze vuurfilosofen wordt gegeven. Dan plaatsen we vloeibaar vuur van 7000 °F in het binnenste, en volgens prof. Hitchcock is dat voldoende om al het materiaal van de rotsen te laten smelten; en er is geen intelligent persoon die niet tot de conclusie zou komen dat de korst zelf al snel een vloeibare massa zou worden, omdat de hele inhoud ervan slechts 1/35 van het volume van het vuur binnenin is.

Men kan zich moeilijk een denkbeeld voorstellen dat voor ons weerzinwekkender en verschrikkelijker is dan de gedachte dat het enorme binnenste van onze aardbol, dat gemakkelijk zo groots en mooi had kunnen worden ingericht, en het schitterende doel van het voort-

brengen en onderhouden van de menselijke intelligentie had kunnen dienen, zo jammerlijk is bedorven door het tot de rand te vullen met gloeiende lava.

We onderbreken de beschouwing van de veronderstelde vorming van graniet als stollingsgesteente, en komen bij die periode waarover gezegd wordt dat als gevolg van grote inwendige warmte het aardoppervlak een prachtige weelderige plantengroei van gigantische proporties voortbracht, zoals enorme boomvarens, calamites, sigillaria en allerlei plantensoorten die hun fossiele resten hebben achtergelaten bovenop het devoon en direct onder de steenkoolformaties. Deze immense flora werd gevonden bovenop een zeer uitgebreide formatie die weer ligt boven andere fossielhoudende rotsen waarin organische levende wezens ontelbare eeuwen hebben geleefd voordat deze plantengroei er was.

Het voortbrengen van de uitgebreide plantengroei is hier niet het probleem, maar de benodigde hoeveelheid warmte uit de inwendige bron om deze bossen om te zetten in bitumineuze steenkool en antraciet, terwijl planten en dieren toch blijven bestaan. Een warmte die voldoende is om zelfs houtskool voort te brengen, zou niet als bevorderlijk worden beschouwd voor hun ontwikkeling, en het is duidelijk dat deze levensvormen vele eeuwen vóór de steenkoolperiode bestonden en floreerden – iets waarvan alle paleozoïsche gesteenten getuigen. Nadat de korst zover is afgekoeld dat planten en dieren kunnen worden voortgebracht, zou het daarna vele eeuwen lang onmogelijk zijn om zoveel warmte te ontwikkelen dat de hele wereld een grote kolenmijn wordt. De oorzaken van de grote kolenvelden die nu onze fabrieken, stoommachines en woningen van brandstof voorzien, moeten in een andere richting worden gezocht, die door de schrijver wordt toegelicht, maar die we door ruimtegebrek hier niet kunnen bespreken.

Men neemt aan dat vulkanen ventilatiegaten of schoorstenen zijn die van het aardoppervlak naar het grote vuur in haar binnenste reiken, die fungeren als veiligheidskleppen waardoor een teveel aan gassen of gevaarlijke elementen kunnen ontsnappen. Niemand zal ontkennen dat een bol van gesmolten lava, met een oppervlakte van bijna 520.000.000 km², een temperatuur van ruim 7000 °F en alleen omsloten door een tere korst van ongeveer 65 km diep, op zijn minst alle open schoorstenen die ons in de vorm van actieve vulkanen op de wereld bekend zijn, nodig zou hebben. Maar deze actieve vulkanen zijn noch talrijk, noch gelijkmatig over de aarde verdeeld, en de verstoorde en explo-

sieve elementen zijn op een dag misschien niet bereid om veel moeite te doen om een deel van de buitenwereld van dienst te zijn.

Een bekwame maar excentrieke geoloog vertelt ons dat een groot deel van de actieve vulkanen zijn gedoofd doordat de zee in de krater is gestroomd en het vuur heeft geblust. Om te laten zien dat hij het meent, suggereert hij dat er in New England mensen zijn die, voor een passende vergoeding, een ondergrondse tunnel zouden willen boren van de Middellandse Zee naar de Vesuvius, om voldoende water naar binnen te laten om dat helse monster uit te doven. Hij lijkt dus op een onbekwame machinist die op de veiligheidsklep van zijn machine zit om de druk van de stoom te verhogen. Als de theorie dat het binnenste van de aarde uit een gloeiende gesmolten massa bestaat juist is, dan kunnen we elk moment verwachten dat onze aardbol aan stukken zal worden gescheurd doordat een wetenschapper een blunder begaat.

Maar gelukkig bevinden we ons niet in zo'n precaire situatie. Er zijn andere en betere redenen om het bestaan van vulkanen en aardbevingen te verklaren. Ons wordt verteld dat vulkanen grote hoeveelheden dichte rook met afschuwelijke vlammen en massa's as, slakken, modder, stoom, zand, gruis, rotsblokken van verschillende afmetingen, en lava uitbraken; en het is nogal opmerkelijk dat de lava niet volledig is gesmolten. Deze materialen moeten afkomstig zijn van afzonderlijke reservoirs, waar ze zich respectievelijk bevonden; ze konden niet zijn aangevoerd vanuit een plek waar zulke materialen niet bestaan, en we zien vaak dat wanneer zulke reservoirs zijn uitgeput, de berg in elkaar zakt in de lege ruimte die zo is ontstaan. Bovendien zijn veel van de uitgestoten stoffen brandbaar. Waarom zijn ze niet verbruikt bij een temperatuur van misschien wel 10.000°? Rook en sintels zijn het gevolg van de verbranding van organische stoffen, en er kan beslist geen organische substantie bestaan bij een temperatuur die granieten rotsen doet smelten. Deze stoffen moeten het resultaat zijn geweest van evolutie nadat het graniet werd gevormd. Ook kon daar geen water of modder zijn geweest.

De kracht die stenen tot wel 1800 m boven de top van Cotapaxi uitstoot, die bijna 5500 m hoog is, moet noodzakelijkerwijs worden ondersteund door iets dat vaster is dan een vloeibare bol van gesmolten graniet, want de explosieve kracht in een vulkaan moet op dezelfde manier werken als in een kanon; ze moet een stevige basis hebben om de terugslag te kunnen opvangen. Het is daarom duidelijk dat de oorsprong van vulkanen moet worden gezocht in de grote vuren die wor-

den aangestoken in holtes in het binnenste van de aardkorst, en zulke holtes zijn ontdekt. Maar deze holtes hebben een stevige bodem, en ver daaronder bevindt zich het gebied van ongestoorde rust. De oorzaken van vulkanen zijn te vinden in de oliehoudende gesteenten, die volgens Prof. Denton een grote dikte en enorme omvang hebben, en sommige oliehoudende schalielagen zijn zo rijk dat er uit één ton 250 liter olie kan worden gedestilleerd.

Zoals de theorie over de gloeiende binnenkant van de aarde het bestaan van vulkanen niet kan verklaren, evenzo biedt ze geen verklaring voor aardbevingen. Als aardbevingen worden veroorzaakt door het beven van een inwendige bol van gesmolten lava, waarom komen ze dan niet gelijktijdig over het hele aardoppervlak voor? Waardoor worden ze in hun omvang beperkt? De ruimte belet ons om een gedetailleerde beschrijving van de oorzaken van aardbevingen te geven die door verschillende schrijvers worden genoemd, en die door hun absurditeit eerder amusant dan leerzaam zijn. Sommigen zeggen dat er zich enorme holtes bevinden tussen de golvende vurige massa en de daarop liggende korst, en dat er door een of andere dreigende oorzaak grote rotsblokken die miljoenen tonnen wegen, loskomen en in de kokende stroom eronder vallen, waarin ze naar het middelpunt van de aarde zinken, omdat het soortelijk gewicht van vast graniet groter is dan dat van een homogene gesmolten massa van hetzelfde materiaal.

Maar als dat zo is, hoe kon de vaste granieten korst dan ooit zijn gevormd, en zou in dat geval het binnenste van de hele aardbol niet vast moeten zijn, en de buitenkant vloeibaar vuur? Maar zonder op de details van zulke dwaasheden in te gaan, vinden we in de buitenste korst voldoende inherente krachten om alle oppervlakkige bevingen en trillingen te verklaren die ooit hebben plaatsgevonden. Wanneer de elektromagnetische stromen van onze aarde beter worden onderzocht, zullen ook de oorzaken van aardbevingen worden begrepen, evenals de oorzaken van donder en bliksem in de atmosfeer die niet langer onbekend zijn.

De schrijver spreekt vervolgens over de positieve en negatieve, mannelijke en vrouwelijke, stoffelijke en spirituele elementen en krachten. Hij laat zien dat ze het mineralen-, planten- en dierenrijk van onze wereld doordringen. Hij zegt dat er een andere kracht bestaat, sterker dan elektriciteit, die hij aura noemt, en waarvan we aannemen dat deze overeenkomt met het ākāśa van de occultisten. Als deze krachten niet zouden voortbestaan, zou onze wereld ophouden met draaien

en zou beweging worden veranderd in inactiviteit. We moeten in gedachten houden dat deze tegengestelde elementen alle dingen doordringen, en dat al eeuwig hebben gedaan. De krachten die vooraf bestonden en vorm gaven aan de opeenhoping van gematerialiseerde deeltjes, kunnen, omdat ze voor ons onzichtbaar zijn, misschien terecht de spirituele essenties (elementalen) worden genoemd die in alle vormen van de stof bestaan, door middel waarvan ze zich voor ons zichtbaar maken. En als zulke krachten afzonderlijk en onafhankelijk van de zichtbare stoffelijke vormen kunnen bestaan, dan volgt daaruit dat zulke vormen of verzamelde atomen niet bijdragen aan de oorspronkelijke kracht van de voorafbestaande spirituele krachten.

Dus alle vormen of combinaties van stof moeten een spirituele (elementaire) essentie hebben gehad, die fungeerde als een vooraf bepaalde oorzaak voor het voortbrengen van de vorm, en als dat zo is, moet er een spirituele essentie of vorm zijn geweest van de wereld die we bewonen, die alle krachten bevat die nu daarin bestaan; en de deeltjes die onze wereld samenstellen hebben hun respectieve plaatsen ingenomen in overeenstemming met deze voorafbestaande krachten, en deze krachten werden bestuurd en geleid door een intelligente macht in een spirituele toestand, die wil uitoefent.

Magnetisme en elektriciteit zijn de twee grote positieve en negatieve krachten in de natuur. Ze zijn actief in alle substanties en komen voort uit het mineralenrijk. Het oorspronkelijke graniet bevat alles wat er in het heelal bestaat. Daarom zal het moeilijk zijn om de scheidslijn tussen stof en kracht te vinden; want beide zijn één en hetzelfde ondeelbare element (de positieve en negatieve polen van één eeuwig beginsel). De aura is duidelijk een element dat een heel nauwe relatie heeft met de bovengenoemde krachten, en omdat ze veel meer gesublimeerd van aard is, speelt ze verschillende rollen waar de magnetische en elektrische fluïden machteloos zouden zijn. Laatstgenoemde werken op een lager gebied, maar er zijn hogere taken die om meer verfijnde en etherische vermogens vragen. Men weet al lang dat het menselijk organisme is doortrokken van een element dat zenuwaura of odylische kracht wordt genoemd, die in de hersenen werkt en zich uitstrekt tot in de verste uithoeken van het fysieke lichaam. Deze etherische essentie is het voortbrengsel van het elektromagnetische fluïdum, en vertoont haar glorie vaak in de poolstreken van dit halfrond en staat bekend als de aurora borealis.

De schrijver bespreekt deze verschillende krachten en hun wissel-

werkingen uitvoerig, en maakt ons geleidelijk bekend met het terrein van het leven. Hij laat zien dat waar gevolgen zijn voortgebracht, overeenkomstige oorzaken moeten zijn geweest om ze voort te brengen. Hij laat zien dat de wet van de eeuwige vooruitgang de hele natuur doordringt, en dat in de loop van eeuwen onze stoffelijke wereld meer verfijnd zal worden en de geschikte verblijfplaats zal zijn voor een hoger ontwikkelde mensheid. Hij onderzoekt de aard van de zwaartekracht, en toont aan dat ze slechts de zwakke arm is van die universele elektromagnetische krachten die de hele natuur doordringen. De zwaartekracht is geen reiziger die zich van planeet naar planeet haast om hemellichamen uit hun voorbeschikte baan te trekken. Ze is slechts een lagere kracht die inherent is aan de stof en een beperking daarvoor, die wordt veranderd, tegengewerkt en tenietgedaan door hogere krachten, zoals we elke dag zien bij de groei van planten en dieren, het opstijgen van damp, enz.

Elke stoffelijke samenklontering en elk moleculair organisme heeft een voorafbestaande elementaire vorm, en elke elementaire vorm heeft de inherente krachten in zich om de grovere materialen aan te trekken, door middel waarvan ze zich manifesteert aan het gezicht van de mens. Stof trekt stof aan, en er bestaat een sympathische band tussen de hemellichamen van de ruimte. Maar de vermogens die ten onrechte aan de zwaartekracht zijn toegeschreven, behoren tot de elektromagnetische invloeden, en de zwaartekracht kan niet bestaan totdat er een onderlinge band is gevormd tussen twee stoffelijke lichamen, waarbij de een blijkbaar invloed uitoefent op de ander als gevolg van een grotere omvang en dichtheid. Het grotere lichaam trekt het kleinere aan, en bij de zwaartekracht kan evenmin sprake zijn van een bijzonder geometrisch centrum van aantrekking als bij cohesie, want die kracht ligt in de algemene richting van de grootste opeenhoping van deeltjes, zoals blijkt uit experimenten met een slinger in de buurt van bergen.

Alle weegbare stoffen worden vastgehouden op het oppervlak van onze bol, of het nu een vaste bol is met maar één buitenoppervlak, of een bolvormige korst met zowel convexe als concave oppervlakken. Als u op het binnenoppervlak van de bolvormige korst van onze aardbol staat, staat u, wat de zwaartekracht betreft, evengoed op de bovenkant als wanneer u op de buitenkant van een vaste bol zou staan. Er zijn geen redenen om het geometrisch middelpunt van onze bol te beschouwen als een centraal bewegend punt van waaruit de zwaartekracht zou werken; en dat is evenmin het geval voor elk ander punt in de ruimte.

Evenmin kan de veronderstelde zwaartekracht van de maan de oorzaak van de getijden zijn, zo legt de schrijver uit.

De schrijver onderzoekt vervolgens de aard van de zon, en toont aan dat de zon niet een vurige massa van gesmolten stof kan zijn. Hij onderzoekt de bronnen van licht en bewijst dat de emanatietheorie onjuist is, en dat de golftheorie alleen standhoudt binnen de grenzen van onze atmosfeer. Al deze theorieën stuiten op talloze problemen, maar als we terugvallen op de ontwikkelingstheorie, vinden we een harmonische verklaring. Alle bollen moeten hun carrière in een zwakke, kinderlijke toestand zijn begonnen, wat licht en warmte betreft, en zich heel geleidelijk uit die toestand ontwikkelen naar een meer gevorderd stadium, en daarom ontvangen alle bollen of planeten in al hun verschillende situaties precies zoveel als ze nodig hebben, en niet méér dan overeenkomt met hun verschillende omstandigheden.

De ontwikkeling van hun inherente krachten is zodanig dat ze de zonne-invloeden wijzigen, en deze zonne-invloeden worden eenvoudig veroorzaakt door de elektromagnetische betrekkingen tussen deze bollen en de zon. In de zon zien we een ontvouwing van die inherente krachten die wij bezitten, en altijd in latente toestand hebben bezeten, en die ons uiteindelijk minder afhankelijk zullen maken van die grote dagster, want we ontwikkelen dezelfde krachten die in al hun pracht en glorie in de zon bestaan. En als we erkennen dat we ons op een of andere manier hebben ontvouwd, dat we een deel van de weg hebben afgelegd van de elektrische toestand van de pasgevormde maan naar de schitterende magnetische glorie van de volledig ontwikkelde zon, wat zal ons dan beletten om de hele afstand af te leggen en zoals de zon volledig te vertrouwen op onze eigen bronnen van licht en warmte? Er kan geen twijfel over bestaan dat de wijsheid en kracht die het hele zonnestelsel tot stand hebben gebracht, uiteindelijk de middelen kunnen verschaffen voor de verlichting en opwarming van elke afzonderlijke planeet, want ze hebben precies dezelfde elementen in zich die de zon bevat.

Elektriciteit staat voor kou en inactiviteit. Magnetisme is een synoniem voor leven, warmte, en activiteit. Wanneer het negatieve element in enige mate wordt doordrongen met het positieve, dan verandert het en komt tot ontwikkeling; want het positieve en het negatieve, die mannelijk en vrouwelijk zijn, reproduceren zichzelf of wat met hen overeenkomt, en telkens wanneer de twee elementen met elkaar in contact komen, begint vanaf dat moment de verandering en ontwikkeling. Dus

als werelden in een kinderlijke toestand verkeren en volledig elektrisch en negatief zijn, dan kan er weinig van het magnetische of positieve element in hen zijn waarmee de grote bron en het hoofd van die krachten zich kan verbinden om die activiteiten en wrijvingsprocessen voort te brengen die resulteren in warmte en licht. Daarom zien we dat Mercurius die jonger en minder ontwikkeld is, natuurlijk meer elektrisch is en meer koude, duisternis en inactiviteit heeft, en minder positieve actieve elementen heeft om af te stemmen op die in de zon; maar ze heeft een voordeel door haar afstand, en dat feit helpt om haar licht en warmte aan haar toestand aan te passen, en de kwantiteit en de kwaliteit van het licht, en ook van de warmte, hangt vrijwel uitsluitend af van de omstandigheden op de verschillende planeten.

De enige reden waarom duisternis ontstaat aan die kant van onze aarde die van de zon is afgewend, is eenvoudig omdat de positieve actieve elementen van het magnetisme en de aura, enz., niet voldoende ontwikkeld zijn om de noodzakelijke processen voort te brengen onafhankelijk van de stimulerende invloed van de krachten die zich in de zon bevinden. Maar over een miljard jaar of nog later, als de baan van onze aarde zich zal uitstrekken tot voorbij die van Jupiter nu, en de jaarlijkse baan van de aarde twaalf van onze jaren zal duren in plaats van één, zullen de elementen op deze aardbol die nu zwak licht voortbrengen, zijn ontwikkeld tot die toestand waarin ze de kracht bezitten om aan elke kant en op elke breedtegraad de nodige verlichting te verschaffen. Dit is reeds het geval bij andere hoger ontwikkelde planeten. Uranus en Neptunus zouden, volgens de op aarde bestaande omstandigheden, slechts eenmaal in respectievelijk 84 en 164 jaar een verandering van het seizoen kunnen ervaren, en deze veranderingen moeten op die planeten daarom onafhankelijk van zonne-invloeden plaatsvinden.

Als alle elementen van licht en warmte op onze aarde bestaan, en als op basis van analogieën in de natuur wordt aangetoond dat de binnenkant van onze aardkorst verder is ontwikkeld dan de buitenkant, dan zal voor het probleem van de verlichting en verwarming van het binnenoppervlak van de aardkorst een eenvoudige oplossing worden gevonden. Bovendien worden licht en duisternis als waarneembare toestanden op onze aarde door de bijzondere aard van de bouw van onze ogen op die manier aan ons kenbaar gemaakt en zijn ze slechts relatief. Een toekomstige mensheid in een hoger ontwikkelingsstadium zal afhankelijk zijn van hogere omstandigheden die we niet kunnen begrij-

pen, omdat we die niet hebben ervaren; hoewel ze in die prachtige wereld die door de sterfelijke mens nog niet is verkend, misschien toch allemaal bestaan.

Ons gehele fysieke organisme hebben we meegekregen van deze aarde; de aarde is onze moeder, zowel mannelijk als vrouwelijk, vader en moeder, en er kan niets in ons fysieke organisme bestaan dat niet op aarde bestaat. We kunnen de aarde dus in zekere zin beschouwen als een levend wezen van enorme afmetingen. Ze heeft functies analoog aan die van zo'n wezen, dezelfde inherente krachten van beweging, om haar as en rond de zon. Wij hebben een netwerk van elektrische draden in ons gestel, die ons zenuwstelsel vormen; de aarde heeft elektromagnetische stromen die in alle richtingen gaan. Wij hebben een bloedsomloop, en evenzo heeft de aarde een circulatie van water door rivieren en getijden, en de wind is een actief instrument om te helpen bij de voortdurende veranderingen. Er zijn stromingen in de oceaan en ook in het inwendige van de aarde.

In een levend wezen zijn er stromen die voortdurend van en naar het binnenste gaan, door openingen die voor dat doel zijn gemaakt, en de grote ouder moet een soortgelijk organisme hebben, en moet in haar binnenste daarvan zijn voorzien, en dezelfde elementen en krachten die hier bestaan moeten daar bestaan. We genereren in onszelf de kracht door middel waarvan we onze bewegingen uitvoeren, en dat doet de aarde ook. Ze had niet de arm van een almachtig wezen nodig om de machinerie op gang te brengen met een eigenaardige soort kracht die in het hele heelal niet voorkomt, want het genie en de wijsheid die een eeuwigdurende beweging konden ontwerpen en zoveel eeuwen lang door natuurlijke oorzaken gaande konden houden, moeten bekwaam genoeg zijn geweest om krachten aan te wenden om die machinerie op een natuurlijke manier op gang te brengen.

Het binnenoppervlak van de aarde, dat in een verder ontwikkelde staat verkeert dan de buitenkant, heeft zijn eigen licht kunnen voortbrengen volgens hetzelfde principe dat voor de hoger ontwikkelde planeten geldt, en het schouwspel van het noorderlicht dat men zo vaak vanuit de poolcirkel zag stralen, heeft tot dusver alle pogingen van de wetenschappers om het mysterie ervan te ontraadselen, verijdeld; terwijl een opening aan de pool, waardoor dit licht uitstraalt naar ons buitenoppervlak het verschijnsel volledig verklaart.

De opvattingen van de schrijver over de zonnevlekken, over de onzichtbare planeten die voorbij de baan van Uranus bestaan, en over

de bouwers van de wereld, zijn onlangs tot op zekere hoogte bevestigd in sommige 'Fragments of occult truth' en andere leringen die in de *Theosophist* zijn gegeven, en daaraan is te zien dat ze uit dezelfde bron komen. Of dit nu wel of niet het geval is, ze vertonen ongetwijfeld een hoge mate van intelligentie, en hun conclusies zijn volkomen logisch; maar evenals andere werken van soortgelijke aard is dit boek verschenen vóór de wereld wijs genoeg was om het te begrijpen, en er zijn daarom maar relatief weinig mensen die het kennen en waarderen. De schrijver is nu een oude man, maar hij verwacht nog steeds (zo wordt ons verteld) om als één van de eersten het binnenste van de aarde te betreden via wat bekendstaat als het gat van Symmes, en we hopen dat hij dit zal doen, zo niet in zijn huidige incarnatie dan wel in de volgende, als lid van het zesde ras waarvan op dit buitenoppervlak van onze holle wereldbol al voorlopers zijn verschenen.

Kunnen de mahātma's egoïstisch zijn?

['Can the mahatmas be selfish?', *The Theosophist*, augustus 1884, blz. 266-7; *CW* 6:263-6]

In verschillende geschriften over occulte onderwerpen is gezegd dat onzelfzuchtigheid een absolute voorwaarde is om succes te kunnen hebben in het occultisme. Een betere manier om het te formuleren zou zijn dat het ontwikkelen van een gevoel van onzelfzuchtigheid op zich de belangrijkste training is met als onvermijdelijk bijproduct 'kennis die macht is'. De occultist werkt dus niet voor 'kennis' in gebruikelijke zin, maar deze komt als iets vanzelfsprekends tot hem omdat hij de sluier heeft verwijderd, die ware kennis aan zijn blik onttrekt.

De basis van kennis bestaat overal, omdat de wereld van verschijnselen in overvloed feiten verschaft, waarvan de oorzaken moeten worden ontdekt. We zien slechts de *gevolgen* in de wereld van *verschijnselen*, want elke *oorzaak* in die wereld is zelf het *gevolg* van een andere oorzaak, enz.; en daarom bestaat ware kennis hierin dat we de wortel van alle verschijnselen achterhalen en zo tot een juist begrip komen van de *eerste* oorzaak, de 'wortelloze wortel', die niet op haar beurt een gevolg is.

Om iets op de juiste manier waar te nemen, mag men alleen die zintuigen of instrumenten gebruiken die overeenkomen met de aard van

dat voorwerp. Dus om het noumenale te begrijpen is een noumenaal zintuig vereist, terwijl de vergankelijke verschijnselen kunnen worden waargenomen door zintuigen die overeenkomen met de aard van die verschijnselen. De occulte filosofie leert ons dat het zevende beginsel de ene eeuwige werkelijkheid is, terwijl de andere, die behoren tot de 'wereld van vormen' die vergankelijk zijn, in die zin een illusie zijn dat ze tijdelijk zijn. De wereld van verschijnselen, die kan worden gekend door de zintuigen die overeenkomen met de aard van die zes beginselen, is beperkt tot die beginselen. Het zal dus duidelijk zijn dat alleen het *zevende* zintuig, dat behoort tot de noumenale wereld, de abstracte werkelijkheid kan begrijpen die aan alle verschijnselen ten grondslag ligt. Omdat dit zevende beginsel alles doordringt, bestaat het potentieel in ieder van ons; en hij die ware kennis zou willen bereiken, moet dat zintuig in zichzelf ontwikkelen, of beter gezegd, de sluiers verwijderen die de manifestatie ervan belemmeren.

Elk gevoel van *persoonlijkheid* is beperkt tot deze lagere zes beginselen, want eerstgenoemde heeft alleen betrekking op de 'wereld van vormen'. Daarom kan ware 'kennis' alleen worden verkregen door de sluiers van māyā (illusie) weg te nemen – sluiers die door een gevoel van *persoonlijkheid* zijn aangebracht rond de *onpersoonlijke* ātman. Egoïsme is alleen in die *persoonlijkheid* geconcentreerd, of, beter gezegd, egoïsme schept de persoonlijkheid en omgekeerd, want ze beïnvloeden elkaar wederzijds. Want egoïsme is dat gevoel dat streeft naar de verheerlijking van de eigen persoonlijkheid met uitsluiting van de andere. Als iemand daarom door egoïsme wordt beperkt tot een bekrompen persoonlijkheid, dan is absolute kennis onmogelijk zolang hij zich niet van egoïsme heeft ontdaan.

Zolang we in deze wereld van verschijnselen leven, kunnen we ons niet *volledig* bevrijden van een gevoel van persoonlijkheid, hoe verheven het misschien ook is, waarbij we geen gevoel van *persoonlijke* verheerlijking of ambitie meer hebben. We zijn – door ons evolutiestadium en omdat we samengestelde wezens zijn – in de 'wereld van relativiteit' geplaatst, maar naarmate we ontdekken dat *onpersoonlijkheid* en non-dualiteit het einddoel is van kosmische evolutie, moeten we proberen met de natuur samen te werken en niet ingaan tegen haar inherente impuls, die uiteindelijk de overhand heeft. Ertegenin gaan moet lijden veroorzaken, omdat een zwakkere kracht zich in haar egoisme probeert op te stellen tegenover de *universele* wet. Het enige wat de occultist doet is dit proces te *versnellen* door zijn wil in harmonie

met de kosmische wil of het demiurgische denkvermogen te laten werken; dit kan worden gedaan door de vergeefse poging van de persoonlijkheid om zich te verzetten tegen de kosmische wil, te verijdelen. En omdat de mahātma een gevorderde occultist is, die zijn lager 'zelf' zozeer beheerst dat hij het bijna volledig aan de kosmische impuls kan laten gehoorzamen, kan hij alleen op een onzelfzuchtige manier handelen. Zodra hij toestaat dat zijn 'persoonlijk zelf' overheerst, is hij niet langer een mahātma. Zij die nog verstrikt zijn in het web van het bedrieglijke gevoel van een persoonlijkheid en de mahātma's beschuldigen van 'egoïsme' omdat ze 'kennis' achterhouden, weten daarom niet wat ze zeggen.

De wet van kosmische evolutie werkt altijd om haar doel van uiteindelijke samenwerking te bereiken en het fenomenale tot het *noumenale* gebied te verheffen, en omdat de mahātma's zich hierop hebben afgestemd, helpen ze daarbij. Daarom weten ze het best welke kennis voor de mens in een bepaald evolutiestadium het meest geschikt is, en niemand anders kan die zaak goed beoordelen, omdat alleen zij over de *basiskennis* beschikken om de juiste koers te bepalen en het vereiste onderscheidingsvermogen te kunnen gebruiken. En als wij – die nog worstelen in het moeras van de bedrieglijke zintuigen – de mahātma's zouden voorschrijven welke kennis ze ons moeten geven en hoe ze moeten handelen, dan is dat te vergelijken met een straatjongen die denkt dat hij prof. Huxley wetenschap of Gladstone politiek kan bijbrengen.

Het is duidelijk dat zodra het geringste gevoel van egoïsme een rol speelt, de visie van het spirituele zintuig, dat het enige kenmerkende zintuig van de mahātma is, verduisterd zal raken, en dan verliest hij de 'macht' die alleen door *abstracte* 'kennis' wordt verkregen. Daarom moet onze wil voortdurend waakzaam zijn om te verhinderen dat onze lagere natuur op de voorgrond treedt, wat in ons huidige evolutiestadium voortdurend gebeurt. Het is dus van het hoogste belang dat de aspirant begint met het ontplooien van intense activiteit en het vermijden van passiviteit. In de eerste plaats moet zijn activiteit erop gericht zijn om de tegenwerkende invloed van het 'lager zelf' uit te schakelen; en wanneer dit is overwonnen, kan zijn ongebonden wil die geconcentreerd is in zijn hogere (werkelijke) 'zelf', steeds op de meest doeltreffende en actieve manier samenwerken met de kosmische ideatie in het 'goddelijk denkvermogen'.

A. Lillie's hersenschimmen

['Mr. A. Lillie's Delusions', *Light* (Londen), 9 augustus 1884, blz. 323-4; *CW* 6:269-80]

Aan de redacteur van *Light*:

Ik schrijf om de vele *fouten* recht te zetten – als het inderdaad slechts om 'fouten' gaat – in de meest recente brief van Lillie die in *Light* van 2 augustus is verschenen, en die zijn antwoord was op een brochure van de voorzitter van de London Lodge.[1]

1. Deze brief, waarin de schrijver van *Buddha and Early Buddhism* van plan was om 'kort aandacht te besteden aan enkele opmerkelijke feiten die over het hoofd zijn gezien' in de *Observations*, begint met twee heel opmerkelijke beweringen over mij die *volkomen onjuist* zijn, en hij had niet het geringste recht om die te maken. Hij zegt:

> Veertien jaar lang (van 1860 tot 1875) was Madame Blavatsky openlijk een spiritist die werd beheerst door een geest die 'John King' werd genoemd . . . Ze woonde vele seances bij, enz.

Met uitzondering van het feit dat ik veel seances heb bijgewoond – maar dit is nauwelijks een bewijs dat iemand een spiritist is – zijn al deze beweringen totaal *onjuist*. Ik gebruik dat woord en onderstreep het, want de feiten die erin staan zijn verwrongen, en aangepast aan een vooropgezet en zeer onjuist denkbeeld dat bij de spiritisten is ontstaan. Ze hebben er eenvoudig belang bij om te pleiten voor 'geesten', en om – *als ze dat kunnen*, wat nogal twijfelachtig is – het geloof in de wijsheid, zo niet in het bestaan, van onze vereerde meesters te vernietigen.

Hoewel ik het helemaal niet nodig acht om mijn privéleven aan Arthur Lillie te onthullen, en ook niet erken dat hij het recht heeft dit te verlangen, zal ik uit respect voor een paar spiritisten die ik waardeer en hoogacht, de onjuiste informatie over dit onderwerp eens en voor

---

[1] Noot vert.: Arthur Lillie publiceerde een brochure getiteld *Koot Hoomi Unveiled; or, Tibetan 'Buddhists' versus the Buddhists of Tibet* (Londen, 1884) vol kritiek op H.P. Blavatsky en de meesters. Gerald B. Finch, voorzitter van de London Lodge van de TS, schreef daarop een brochure *Observations on Mr. Lillie's 'Koot Hoomi Unveiled'* (Londen, 1884). Lillie reageerde daarop in een brief aan *Light* (in het nummer van 2 augustus 1884), getiteld 'Koot Hoomi Unveiled'.

altijd rechtzetten. Omdat die periode van mijn leven (1873-1879) in Amerika, met al haar spiritistische gebeurtenissen, binnenkort zal worden besproken in een nieuw boek getiteld 'Madame Blavatsky',[1] uitgegeven door vrienden – een boek dat hopelijk voorgoed zal afrekenen met de vele wilde en ongegronde verhalen over mij – zal ik nu slechts kort het volgende zeggen:

Lillie's ongegronde veronderstelling is vaag gebaseerd op één document, namelijk kol. Olcotts *People from the Other World*. Omdat dit boek deels vóór en deels na mijn eerste kennismaking met kol. Olcott werd geschreven, en hij een spiritist was, wat hij nooit heeft ontkend, ben ik niet verantwoordelijk voor zijn opvattingen over mij en mijn 'vermogens' in die tijd. Hij beschreef eerlijk en oprecht wat hij op dat moment beschouwde als de hele waarheid; en, omdat ik een vast doel voor ogen had, wilde ik hem niet te ruw uit de droom helpen. Pas na de oprichting van de Theosophical Society in 1875 vernam hij de *hele* waarheid. Ik daag iedereen uit om na dat moment ook maar één woord uit zijn pen te vinden dat zijn eerdere opvattingen over de aard van mijn veronderstelde 'mediumschap' zou bevestigen. Niettemin schrijft hij over mij in zijn boek duidelijk het volgende:

> Haar mediumschap *verschilt volkomen* van dat van ieder ander persoon die ik ooit heb ontmoet; want, *in plaats van door geesten te worden beheerst om hun wil te doen, is zij het die hen schijnt te beheersen om haar bevelen uit te voeren*.

Een vreemd soort 'mediumschap', dat anders was dan alle andere vormen ervan die zelfs kol. Olcott – een spiritist met 30 jaar ervaring – ooit had gezien! Maar terwijl kol. Olcott in zijn boek (blz. 453) zegt dat *ik*, in plaats van door geesten te worden beheerst, *de zogenaamde geesten beheers*, zegt Lillie – die het publiek naar het boek van kol. Olcott verwijst – dat volgens Olcott *ik* het ben die door geesten wordt beheerst! Is dit een verkeerde voorstelling van zaken en een *onjuist citaat*, of niet?

Door Lillie wordt ook gezegd dat ik 14 jaar lang 'in India en elders voortdurend' met deze 'geest' (John King) sprak. In de eerste plaats verklaar ik dat ik vóór 1873 nog nooit van de naam 'John King' had gehoord. Het is waar dat ik kol. Olcott en vele anderen heb verteld dat

---

[1] Noot vert.: HPB verwijst waarschijnlijk naar *Incidents in the Life of Madame Blavatsky* van A.P. Sinnett, dat in 1886 verscheen.

de vorm van een mens, met een vaalbruin gezicht, een zwarte baard en een wit loshangend gewaad en een tulband, die sommigen van hen in het huis en in mijn kamers hadden ontmoet, die van een 'John King' was. Ik had hem die naam gegeven om redenen die later volledig zullen worden verklaard, en ik lachte hartelijk om het gemak waarmee het astrale lichaam van een levend mens kon worden aangezien voor een geest. En ik had hen verteld dat ik die 'John King' al sinds 1860 kende, want het was de vorm van een oosterse adept, die intussen is vertrokken voor zijn laatste inwijding, en ons op doorreis in zijn levende lichaam in Bombay heeft bezocht. Of Lillie en Co. de verklaring geloven of niet, kan me niet veel schelen, want kol. Olcott en andere vrienden *weten* nu dat deze juist is. Ik heb in mijn leven vele 'John Kings' *gekend* en *gesproken* – een verzamelnaam voor meer dan een geestverschijning – maar gelukkig werd ik nooit door een van hen 'beheerst'! Mijn mediumschap werd een kwart eeuw of langer geleden uit mij weggevaagd; en ik daag luid alle 'geesten' van kāmaloka uit om mij nu te naderen, laat staan om me te beheersen. Het is veeleer Arthur Lillie die door iemand moet worden 'beheerst' om zulke leugenachtige beweringen te doen, die zo gemakkelijk als deze kunnen worden weerlegd.

2. Lillie vraagt om 'informatie over de zevenjarige inwijding van Madame Blavatsky'. De persoon met deze naam heeft nog nooit gehoord van een inwijding die zeven jaar duurt. Misschien werd het woord 'inwijding' gebruikt – met die *nauwkeurigheid* die zo kenmerkend is voor de schrijver van *Buddha and Early Buddhism* bij zijn uitleg van esoterische termen – terwijl 'instructie' werd bedoeld. Zo ja, dan wil ik Lillie eerst vragen welk recht hij heeft om mij daarover te ondervragen? Maar omdat hij ervoor kiest om zich met mijn reputatie zulke vrijheden te veroorloven, zal ik hem duidelijk vertellen dat hij niet alleen niets weet over inwijdingen en Tibet, maar zelfs niet over het *exoterisch* – laat staan het esoterisch – boeddhisme. Wat hij over het lamaïsme beweert te weten, heeft hij opgepikt uit de wazige informatie van reizigers die, omdat ze het *grensgebied* van Tibet waren binnengedrongen, beweren alles te weten wat eeuwen voor de gewone reiziger binnen de grenzen van dat land verborgen is gehouden. Zelfs Csoma de Kőrös wist heel weinig over de *echte gelugpa's* en het esoterisch lamaisme, behalve dat wat hij mocht weten. Hij kwam nooit verder dan Zanskar en het lamaklooster van Phäg-dal, dat door mensen die doen alsof ze alles over Tibet weten Pugdal wordt gespeld, wat onjuist is, en wel omdat er *geen betekenisloze namen in Tibet zijn*, zoals men Lillie

heeft laten zeggen. En ik zal hem ook vertellen dat ik in verschillende perioden in zowel Groot als Klein Tibet heb gewoond, en dat deze perioden samen meer dan zeven jaar beslaan. Toch heb ik nooit, mondeling of schriftelijk, beweerd dat ik zeven opeenvolgende jaren in een kloost er heb doorgebracht. Wat ik heb gezegd, en nu herhaal, is dat ik in lamaïstische kloosters heb verbleven, dat ik Shigatse, het terrein van Tashilhunpo en haar omgeving heb bezocht, en dat ik nog dieper in Tibet ben geweest, op plaatsen waar nog nooit een Europeaan is geweest, en die hij nooit kan hopen te bezoeken.

Lillie had niet het recht om in de brochure van Finch meer 'uitvoerige bijzonderheden' te verwachten. Finch is een integer man, die alleen over iemands privéleven spreekt als die persoon hem daarvoor toestemming heeft verleend. Mijn vrienden en degenen die ik respecteer, en wiens mening mij aan het hart gaat, hebben voldoende bewijzen – bijvoorbeeld van mijn familie – dat ik in Tibet ben geweest, en dit is het enige wat me interesseert. Wat 'de drie of vier betrouwbare Engelse [veeleer Anglo-Indiase] ambtenaren' betreft 'die zouden kunnen *verklaren*' dat ze mij hebben gezien toen ik voorbijkwam, ben ik bang dat hun waakzaamheid niet even groot is als hun betrouwbaarheid. Ik kan op basis van talrijke getuigenverklaringen bewijzen dat ik, nog maar twee jaar geleden, toen ik van Chandannagar naar Darjeeling reisde, in plaats van rechtstreeks daarheen te gaan, de trein halverwege de reis verliet, door vrienden met een vervoermiddel werd opgewacht, en met hen naar Sikkim ging, waar ik mijn meester en mahātma Kuthumi trof. Van daaruit reisden we 8 km door het oude grensgebied met Tibet.

Bij mijn terugkeer naar Darjeeling, vijf dagen later, kreeg ik een vriendelijk bericht van de plaatsvervangend regeringsvertegenwoordiger. Hierin liet men mij heel beleefd weten dat men had gehoord van mijn *voornemen* om naar Tibet te gaan, maar dat de regering me niet kon doorlaten voordat ik daarvoor toestemming had gekregen uit Simla; ook kon men niet instaan voor mijn veiligheid, omdat 'de rājā van Sikkim er niet van hield om reizigers op zijn grondgebied toe te laten, enz.'.

Dit noem ik het sluiten van de staldeur nadat het paard al is gestolen. De zeer 'betrouwbare' ambtenaar wist evenmin dat Sinnett een maand eerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Simla toestemming voor mij had bemachtigd om naar Tibet te gaan wanneer ik dat maar zou willen. Maar van deze toestemming heb ik geen gebruik-

gemaakt omdat ik maar voor een paar dagen naar Sikkim ging, en niet verder dan het oude grensgebied van Tibet. De vraag is niet of de Brits-Indiase regering al of niet die toestemming verleent, maar of de Tibetanen iemand op hun grondgebied zullen toelaten. Van dat laatste kan ik op aan, op welk moment dan ook. Ik nodig Lillie uit om hetzelfde te proberen. Hij kan intussen zijn voordeel doen met een studie van de geografie, en zich ervan overtuigen dat er nog andere routes naar Tibet leiden dan via 'Engelse ambtenaren'. Hij probeert aan te tonen dat ik zonder meer een *leugenaar* ben. Hij zal ontdekken dat dit nog moeilijker is dan om te weerleggen dat hij niets weet over Tibet en het boeddhisme, of over onze 'byang-chubs'.[1]

Ik ga beslist niet mijn tijd verspillen om te bewijzen dat zijn beschuldigingen tegen iemand die niet door zijn belediging kan worden getroffen, volkomen waardeloos zijn. Er zijn veel mensen die even intelligent zijn als hij, die over de brieven van onze mahātma heel anders denken dan hij. Hij kan 'aannemen' dat de door hem geciteerde deskundigen meer over Tibet wisten dan onze meesters; anderen denken dat dit niet het geval is; en de 1001 blunders van zijn *Buddha and Early Buddhism* laten ons zien wat deze deskundigen waard zijn als men er letterlijk op vertrouwt. Wat zijn poging betreft om te suggereren dat er helemaal geen mahātma Kuthumi bestaat, het idee alleen al is absurd. Voordat hij nog meer zegt, zal hij zich moeten ontdoen van een zekere Russische dame,[2] van wie niemand die haar kent de oprechtheid en onpartijdigheid ooit in twijfel zal trekken, en die al zover terug als 1870 een brief van die meester ontving. Is die dan misschien ook een *vervalsing*? Van het feit dat ik in Tibet ben geweest, in het huis van mahātma Kuthumi, heb ik een beter bewijs in petto – voor wanneer ik het nodig denk te hebben – dan de rancuneuze vindingrijkheid van Lillie ooit uit de weg kan ruimen.

Als de leringen van Sinnetts *Esoteric Buddhism* als atheïstisch worden beschouwd, dan ben ik ook een atheïst. Toch zou ik niet willen ontkennen wat ik in *Isis* schreef, en dat door Finch werd geciteerd. Als Lillie het verschil niet weet tussen een antropomorfe, buitenkosmische god, en de goddelijke essentie van de aanhangers van de Advaita en

---

[1] Noot vert.: Byang-chub-sems-dpa' is het Tibetaanse equivalent van het Sanskrietwoord bodhisattva.

[2] Noot vert.: Deze dame was de tante van HPB, Nadjezjda Andrejevna Fadjejev (1829-1919).

andere esoterici, dan wordt mijn respect voor de Royal Asiatic Society, waarvan hij beweert lid te zijn, weer iets minder; en dit rechtvaardigt des te meer onze bewering dat er meer kennis in het ene hoofd van 'Babu (?) Subba Row' zit dan in de tientallen hoofden van 'oriëntalisten' in Londen die we kennen. Hetzelfde geldt voor de naam van de meester. Als Lillie ons vertelt dat 'Kuthumi' geen Tibetaanse naam is, dan antwoorden we dat we nooit beweerd hebben dat dit zo zou zijn. Iedereen weet dat de meester een Punjabi is uit een familie die al jarenlang in Kashmir woonde. Maar als hij ons vertelt dat een 'expert van het British Museum in het Tibetaanse woordenboek heeft gezocht' naar de woorden 'Kut' en 'Humi', en die woorden niet vond, dan zeg ik, 'koop een beter woordenboek' of 'vervang de expert door iemand die deskundiger is'. Laat Lillie het proberen in de woordenlijsten van de Moravische Broeders en hun alfabetten. Ik ben bang dat hij bezig is om zijn reputatie als oriëntalist vreselijk te beschadigen. Sterker nog, misschien blijft er van zijn zogenaamde kennis van het Oosten niets heel als hij dit punt niet opheldert.

Opdat Lillie in het feit dat ik geen van zijn tactloze vragen beantwoord, niet een nieuw voorwendsel ziet om een of andere onbeschaamdheid af te drukken, zeg ik: 'Ik was inderdaad in Mentana tijdens de slag op 3 november 1867, en verliet Italië kort daarna om naar India te gaan.' Of ik daarheen werd *gestuurd*, of daar toevallig was, zijn vragen die op mijn privéleven betrekking hebben, waarmee Lillie, lijkt mij, niets te maken heeft. Maar dit is nu eenmaal de manier waarop hij zijn tegenstanders behandelt.

Omdat de andere sarcastische opmerkingen van Lillie me weinig doen – want ik ken hun waarde – kan ik daaraan voorbijgaan zonder er verder aandacht aan te schenken. Sommige mensen zijn heel handig om aan pijnlijke kritiek te ontsnappen door te proberen hun tegenstanders in dezelfde positie te brengen. Lillie, bijvoorbeeld, had geen antwoord op de kritiek op zijn *Buddha and Early Buddhism* in *The Theosophist*, en heeft ook nooit geprobeerd een antwoord te geven. Maar in plaats daarvan begon hij alle verachtelijke geruchten en kletspraat over mij, redactrice van *The Theosophist*, te verzamelen. Hij sloot zich aan bij een aantal van onze vijanden en schreef zijn zwakke brochure, waarin hij in feite niemand anders dan zichzelf *ontmaskerde*. Waarom laat hij om te beginnen niet zien dat zijn recensent ongelijk heeft? Waarom bewijst hij zijn deskundigheid als oriëntalist niet door onze verklaringen tegen te spreken, door eerst te laten zien dat hij een

echte geleerde is die het onderwerp dat hij bespreekt grondig heeft bestudeerd, vóór hij uitspraken van anderen over zaken waarover hij nog veel minder weet, ontkent en tegenspreekt? Hij doet echter niets van dat alles; geen woord, nergens verwijst hij naar de bijtende kritiek *die hij niet kan weerleggen*. In plaats daarvan zien we dat de beledigde schrijver probeert zijn recensenten belachelijk te maken, waarschijnlijk om zo de waarde van wat ze over zijn eigen boek te zeggen hebben te verminderen. Dit is een handige, *heel* handige strategie. Of het een eervolle is, valt echter te betwijfelen.

Het is misschien moeilijk om na het oordeel van bekwame geleerden in India over zijn eerste boek, in *The Theosophist* veel aandacht voor zijn tweede boek te krijgen. Maar als dit op zijn beurt zou worden onderzocht met de zorg die bijna onverdiend aan het eerste werd besteed, en als het werd voorgelegd aan de deskundigheid van echte oriëntalisten en sanskritisten zoals R.T.H. Griffith, dan denk ik dat het geheel van alle blunders in de twee boeken samen even vermakelijk kan zijn als de grote zelfingenomenheid waarmee de schrijver zichzelf aan het publiek verraadt.

H.P. Blavatsky

3 augustus 1884

Chela's

[‘Chelas’, *The Theosophist*, oktober 1884, blz. 1; *CW* 6:285-7]

Ondanks de vele artikelen die over bovenstaand onderwerp in dit tijdschrift zijn verschenen, heerst er blijkbaar nog veel misverstand en bestaan daarover nog veel onjuiste opvattingen.

Wat zijn chela's en welke vermogens bezitten ze? Hebben ze tekortkomingen, en in welk opzicht zijn ze anders dan mensen die geen chela's zijn? Moet men elk woord dat door een chela wordt gesproken beschouwen als absolute waarheid?

We stellen deze vragen, omdat veel mensen al enige tijd heel dwaze opvattingen over chela's hebben, en toen men ontdekte dat deze opvattingen moeten worden bijgesteld, was de reactie in sommige gevallen nogal heftig.

Het woord ‘chela’ betekent eenvoudig een *leerling*; maar in de theo-

sofische literatuur zijn er starre ideeën over ontstaan, en heeft het bij verschillende mensen evenveel verschillende definities gekregen als het woord 'God'. Sommige mensen zijn zelfs zover gegaan dat ze zeggen dat als iemand een chela wordt, hij onmiddellijk een niveau bereikt waar elk woord dat hij misschien ongelukkigerwijs uitspreekt, wordt opgevat als onfeilbaar, en men gunt hem niet het armzalige voorrecht om als een gewoon mens te spreken. Als men ontdekt dat een van zijn uitingen eenvoudig voor eigen rekening is, en op eigen verantwoording gesproken, dan wordt hij ervan beschuldigd zijn toehoorders te hebben bedrogen.

Deze onjuiste opvatting moet voor eens en altijd worden rechtgezet. Er zijn chela's en chela's, zoals er ook mahātma's en mahātma's zijn. Er zijn in feite mahātma's die zelf chela's zijn van andere die nog hoger staan. Maar niemand zou een chela die net aan zijn moeizame reis is begonnen, verwarren met een hogere chela die al mahātma is.

In feite is een chela een weinig benijdenswaardige figuur, die een 'verborgen weg' is ingeslagen, en Krishṇa zegt dat 'dit het moeilijkste pad is'.

In plaats dat hij steeds de woordvoerder van zijn meester is, wordt hij veel meer dan andere mensen die geen chela zijn, in de wereld alleen gelaten, en zijn pad is omringd door gevaren die veel aspiranten zouden afschrikken als de ware aard ervan werd beschreven; en in plaats dat hij een guru aanneemt en een toelatingsexamen aflegt om de graad van doctorandus in het occultisme te bereiken onder de voortdurende en vriendschappelijke leiding van zijn meester, verschaft hij zich in feite met geweld toegang tot een afgesloten en bewaakt terrein, en moet vanaf dat moment strijden en overwinnen – of sterven. In plaats van zelf een guru aan te nemen, moet hij het verdienen om aangenomen te worden. Hij moet zichzelf ook niet aanbieden. Een van de mahātma's schreef nog geen jaar geleden: 'Dring uzelf nooit aan ons op als chela; wacht tot het chelaschap zich op een natuurlijke manier in u ontwikkelt.'

Het is niet waar dat wanneer hij als chela is aangenomen, hij enkel het instrument van zijn guru wordt. Hij spreekt dan evenals tevoren als een gewoon mens, en alleen wanneer de meester door middel van het magnetisme van de chela een feitelijk geschreven brief stuurt, kan de toeschouwer met recht zeggen dat er via de chela een bericht is binnengekomen.

Het kan bij hem gebeuren – zoals dat bij iedere schrijver af en toe

het geval kan zijn – dat hij ware of prachtige uitspraken doet, maar men moet daaruit niet concluderen dat de guru dan via de chela sprak. Indien in het denken van de chela een kiem van iets goeds ligt, dan kan de invloed van de meester, als zachte regen op een zaadje, deze kiem plotseling doen ontspruiten en onverwachts doen bloeien; maar dat is nog niet de stem van de meester. Het komt in feite zelden voor dat de meesters via een chela spreken.

De vermogens van chela's verschillen afhankelijk van hun vorderingen; en iedereen zou moeten weten dat het een chela, indien hij over 'vermogens' beschikt, niet is toegestaan deze te gebruiken behalve in zeldzame en uitzonderlijke gevallen; en dat hij er nooit prat op mag gaan. Hieruit wordt duidelijk dat ze als beginnelingen niet over meer of grotere vermogens beschikken dan gewone mensen. Het ontwikkelen van paranormale vermogens is ook niet het doel van de chela; zijn belangrijkste taak is zich te ontdoen van dat overheersende gevoel van de persoonlijkheid, dat als een dikke sluier ons onsterfelijke gedeelte – de ware mens – voor ons verbergt. Zolang hij toestaat dat dit gevoel blijft bestaan, zal hij op de drempel van het occultisme moeten blijven staan, zonder verder te kunnen.

Daarom is sentimentaliteit geen goede eigenschap voor een chela. Zijn werk is moeilijk, zijn pad vol stenen, het einde ervan ver weg. Met alleen maar sentimentaliteit zal hij geen enkele vooruitgang boeken. Staat hij te wachten tot de meester hem vraagt zijn moed te tonen door zich in de afgrond te werpen, of de koude hoogten van de Himālaya te trotseren? IJdele hoop; ze zullen hem op die manier niet bij zich roepen. En omdat hij zich niet in sentimentaliteit moet hullen, moet het publiek, wanneer het aandacht aan hem wil besteden, dus evenmin een bedrieglijke waas van sentimentaliteit over zijn daden en woorden werpen.

Laten we daarom voortaan wat meer onderscheidingsvermogen gebruiken als we het over chela's hebben.

1885

Spirituele vooruitgang

[‘Spiritual progress’, *The Theosophist*, mei 1885, blz. 187-8; *CW* 6:331-7]

> Kronkelt het pad steeds verder omhoog?
> Ja, helemaal tot het eind.
> Neemt de reis de hele dag in beslag?
> Van ’s ochtends vroeg tot ’s avonds laat, mijn vriend.[1]

Christina Rossetti’s versregels vormen een korte samenvatting van het leven van hen die het pad dat naar hogere dingen leidt werkelijk volgen. Ondanks de verschillen die men kan ontdekken in de vormen waarin de esoterische leer wordt gepresenteerd – ze kreeg in elk tijdperk immers een nieuwe vorm – zien we dat ze het over één punt volstrekt eens zijn: de weg naar spirituele ontwikkeling. Er is één vaste regel die voor de neofiet altijd bindend was en ook nu nog is – de *volledige* onderwerping van de lagere natuur aan de hogere. Hoe we ook zoeken in de heilige geschriften van ieder volk en iedere beschaving– in de *Veda’s* en *Upanishads* tot in het onlangs verschenen *Licht op het pad* – we vinden slechts één enkele weg, een zware, pijnlijke en moeilijke weg, die de mens naar werkelijk spiritueel inzicht kan voeren. En hoe kan het ook anders, want alle religies en alle filosofieën zijn slechts varianten van de eerste leringen van de Ene Wijsheid, die aan het begin van de cyclus door de planeetgeest aan de mensheid werd meegedeeld.

Steeds weer wordt ons gezegd dat men een echte adept, een ontwikkeld mens, alleen kan *worden* – niet maken. Er is dus een proces van groei door middel van evolutie, en dat brengt onvermijdelijk een zekere mate van pijn met zich mee.

Pijn wordt vooral veroorzaakt doordat we voortdurend het blijvende zoeken in het niet-blijvende, en we zoeken niet alleen maar doen ook alsof we het onveranderlijke al hebben gevonden in een wereld die voortdurend verandert, en steeds als we denken een vaste greep op het blijvende te hebben, verandert het in onze greep en is pijn het gevolg.

De gedachte van groei houdt ook het idee in van doorbreken; het innerlijke wezen moet voortdurend de schaal of het omhulsel waarin het is opgesloten doorbreken, en dat moet ook met pijn gepaard gaan,

---

[1] *Up-Hill*, regel 1-4.

geen fysieke, maar mentale en spirituele.

En zo gaat het in de loop van ons leven; het verdriet dat ons treft is voor ons gevoel altijd precies het ergste dat ons zou kunnen overkomen – het is altijd net dat ene waarvan we denken het onmogelijk te kunnen dragen. Bekijken we het vanuit een ruimer standpunt, dan zien we dat we proberen door onze schaal heen te breken op haar enige kwetsbare punt; dat onze groei, wil het ware groei zijn en niet de som van een reeks aangroeisels, over de hele linie gelijkmatig moet plaatsvinden, zoals het lichaam van een kind groeit, niet eerst het hoofd en dan een hand, misschien gevolgd door een been; maar tegelijk in alle richtingen, regelmatig en onmerkbaar. De mens is geneigd elk onderdeel afzonderlijk te ontwikkelen en intussen de andere te verwaarlozen. Elke folterende pijn wordt veroorzaakt door de groei van een verwaarloosd deel, en die ontwikkeling wordt bemoeilijkt door de gevolgen van de zorg die men aan andere delen heeft besteed.

Het kwaad is vaak het gevolg van overmatig enthousiasme, en mensen proberen altijd te veel te doen; ze nemen er geen genoegen mee het ergens bij te laten, en altijd alleen dat te doen wat de omstandigheden eisen en niet meer. Ze overdrijven elke daad en brengen zo karma voort dat in een volgend leven moet worden uitgewerkt.

Een van de meest subtiele vormen van dit kwaad is de hoop op, en het verlangen naar, beloning. Velen laten, al is het vaak onbewust, al hun inspanningen mislukken door deze gedachte aan beloning te koesteren en een actieve factor in hun leven te laten spelen, waardoor de deur geopend blijft voor zorgen, twijfel, angst, moedeloosheid – mislukking.

Het doel van iemand die naar spirituele wijsheid streeft is om een hoger bestaansgebied te betreden; hij moet een nieuw mens worden, in elk opzicht volmaakter dan hij nu is, en als hij slaagt, zullen zijn mogelijkheden en vermogens dienovereenkomstig in omvang en kracht toenemen, zoals we ook in de zichtbare wereld zien dat elke trede op de evolutieladder wordt gekenmerkt door een toename van vermogens. Op die manier wordt de adept begiftigd met verbazingwekkende krachten; maar het belangrijkste dat we moeten onthouden is dat deze krachten het natuurlijke product zijn van een bestaan op een hoger evolutiegebied, zoals de gewone menselijke vermogens het natuurlijke product zijn van een bestaan op het gewone menselijke gebied.

Veel mensen schijnen te denken dat adeptschap niet zozeer het resultaat is van een totale ommekeer als wel van een stapsgewijze

opbouw. Ze schijnen te denken dat een adept iemand is die door een duidelijk omschreven training te ondergaan, bestaande uit het zorgvuldig in acht nemen van een aantal willekeurige gedragsregels, eerst het ene vermogen verwerft en dan een volgende, en dat hij, wanneer hij een bepaald aantal van deze vermogens heeft verworven, daarna een adept wordt genoemd. Op basis van dit onjuiste beeld denken ze dat het eerste wat ze moeten doen om het adeptschap te bereiken het verwerven van 'vermogens' is – en helderziendheid en het vermogen het fysieke lichaam te verlaten en een zekere afstand af te leggen, worden het meest fascinerend gevonden.

Tegen hen die zulke vermogens voor eigen persoonlijk voordeel willen verwerven, hebben we niets te zeggen; ze vallen onder hetzelfde oordeel als al degenen die uit egoïstische motieven handelen. Maar er zijn anderen die gevolgen voor oorzaken aanzien, en oprecht denken dat het verwerven van abnormale vermogens de enige weg is naar spirituele vooruitgang. Deze mensen zien onze Theosophical Society slechts als de gemakkelijkste manier om in deze richting kennis op te doen, en zien haar als een soort occulte academie, een instelling opgericht om faciliteiten te verlenen voor de opleiding van zogenaamde wonderdoeners. Ondanks herhaalde protesten en waarschuwingen zijn er enkelen in wie dat denkbeeld onuitwisbaar schijnt te zijn, en ze geven luid uiting aan hun teleurstelling wanneer ze ontdekken dat wat hun van tevoren werd gezegd volkomen juist is; dat de Society niet werd opgericht om een nieuwe en gemakkelijke methode te verschaffen voor het verwerven van 'vermogens'; en dat haar enige doel het opnieuw ontsteken van de toorts van de waarheid is die, behalve voor de zeer weinigen, zo lang gedoofd was, en die waarheid levend te houden door onder de mensen een broederlijke samenwerking tot stand te brengen, de enige bodem waarin de goede zaden kunnen groeien. De Theosophical Society wil de spirituele groei bevorderen van iedereen die binnen haar bereik komt, maar haar methoden zijn die van de oude rishi's (wijzen), haar leringen die van de oudste esoterie. Ze levert geen gepatenteerde wondermiddelen die bestaan uit gevaarlijke behandelingen die geen eerlijke heelmeester zou durven gebruiken.

In dit verband willen we al onze leden en ook anderen die spirituele kennis zoeken, waarschuwen om op te passen voor personen die hen een gemakkelijke methode willen aanbieden om paranormale vermogens te verwerven. Deze (laukika) vermogens zijn met kunstmidde-

len betrekkelijk gemakkelijk te verkrijgen, maar ze verdwijnen zodra de zenuwimpuls is uitgeput. Het ware zienerschap of adeptschap dat gepaard gaat met echte (lokottara) paranormale ontwikkeling, gaat nooit verloren wanneer het eenmaal is bereikt.

Het schijnt dat er sinds de oprichting van de Theosophical Society verschillende verenigingen zijn gevormd die profiteren van de belangstelling die eerstgenoemde heeft gewekt op het gebied van paranormaal onderzoek en die leden proberen te winnen door hen te beloven op een gemakkelijke manier paranormale vermogens te verwerven. In India zijn we al lang vertrouwd met het bestaan van allerlei soorten pseudo-asceten, en we zijn bang dat er op dit punt opnieuw gevaar dreigt, zowel in India als in Europa en Amerika. We kunnen slechts hopen dat geen van onze leden, verblind door schitterende beloften, zich laat inpakken door zelfmisleide dromers of misschien wel opzettelijke bedriegers.

Om te laten zien dat onze protesten en waarschuwingen echt nodig zijn, kunnen we vermelden dat we kortgeleden, bijgesloten in een brief uit Benares, kopieën hebben gezien van een bericht dat door een zogenaamde 'mahātma' was verspreid. Hij vraagt daarin naar 'acht mannen en vrouwen die Engels en ook een van de Indiase talen beheersen', en besluit met te zeggen dat 'zij die over het werk en *de geldelijke beloning* meer willen weten' naar zijn adres moeten schrijven en postzegels moeten bijsluiten!

Voor ons ligt een herdruk van *The Divine Pymander*, vorig jaar in Engeland verschenen, en dat bevat een briefje gericht aan 'theosofen die misschien teleurgesteld zijn in hun verwachtingen over de verheven wijsheid die door HINDOE-MAHĀTMA'S vrij zou worden verstrekt'; ze worden hartelijk uitgenodigd hun namen te sturen aan de uitgever, die ervoor zal zorgen dat ze 'na een korte proeftijd' worden toegelaten tot een occulte broederschap, die 'VRIJ EN ZONDER VOORBEHOUD lesgeeft aan iedereen die ze waardig acht om die kennis te ontvangen'. Vreemd genoeg vinden we in het genoemde boek de volgende woorden van Hermes Trismegistus:

> §8. Want alleen dit, o zoon, is de weg naar de *waarheid* die onze voorouders zijn gegaan, en door die reis te maken hebben ze uiteindelijk het goede bereikt. Het is een eerbiedwaardige en duidelijke weg, maar moeilijk te bewandelen voor een ziel die zich in een lichaam bevindt.
>
> §88. Daarom moeten we uitkijken met [onderwijs aan] dat soort

> mensen, die als onwetenden een minder groot kwaad betekenen omdat ze bang zijn voor wat geheim en verborgen is.[1]

Het is helemaal waar dat sommige theosofen (en dat is alleen hun eigen schuld) heel teleurgesteld zijn, omdat we hen geen kortere weg naar yogavidyā hebben geboden, en anderen verlangen naar praktisch werk. Het is veelzeggend dat zij die het minst voor de Society hebben gedaan, de meeste kritiek hebben. Waarom gaan deze mensen en al onze leden die dat kunnen niet serieus het mesmerisme bestuderen? Mesmerisme is wel de sleutel tot de occulte wetenschappen genoemd, en het heeft het voordeel dat het bijzondere kansen biedt om iets goeds te doen voor de mensheid. Als we in elk van onze afdelingen een homeopathische apotheek zouden kunnen vestigen, met daarbij een praktijk voor mesmerische geneeswijzen, zoals in Bombay al met groot succes is gedaan, dan kunnen we meehelpen om de medische wetenschap in dit land een betere basis te geven, en zouden we voor het volk van groot nut kunnen zijn.

Er zijn nog andere afdelingen, naast die in Bombay, die in deze richting goed werk hebben gedaan, maar er is ruimte voor oneindig veel meer werk dan tot nu toe is ondernomen. En hetzelfde geldt voor de verschillende andere werkterreinen van de Society. Het zou een goede zaak zijn als de leden van elke afdeling de koppen bij elkaar zouden steken en serieus van gedachten zouden wisselen over welke concrete stappen ze kunnen nemen om de vastgelegde doelstellingen van de Society te bevorderen. Maar al te vaak stellen de leden van de Theosophical Society zich tevreden met een tamelijk oppervlakkige studie van haar boeken, zonder echt een bijdrage te leveren aan haar actieve werk. Als de Society een kracht ten goede moet worden in dit en in andere landen, kan ze dit resultaat alleen tot stand brengen door de actieve samenwerking van ieder van haar leden. We zouden een ernstig beroep op ieder van hen willen doen om goed na te denken over het werk dat hij of zij zou kunnen doen, en dat dan serieus uit te voeren. Juist denken is iets goeds, maar denken alleen heeft niet veel waarde als het niet in daden wordt omgezet. Er is geen enkel lid in de Society dat niet *iets* kan doen om de zaak van de waarheid en universele broederschap vooruit te helpen; het hangt alleen van zijn eigen wil af om dat *iets* tot een feit te maken.

---

[1] *The Divine Pymander*, vert. Everard, 1884, blz. 2, 6.

We zouden vooral willen herhalen dat de Society geen kweekplaats voor beginnende adepten is; we kunnen geen leraren leveren die rondreizen en onderricht geven aan de verschillende afdelingen over de diverse onderwerpen die behoren tot het onderzoeksterrein van de Society; de afdelingen moeten zelf studeren; er zijn boeken beschikbaar, en de kennis die daarin naar voren wordt gebracht moet door de verschillende leden praktisch worden toegepast: zo leert men zelfstandig te werken en worden de verstandelijke vermogens ontwikkeld. We dringen hier sterk op aan; want we hebben verzoeken gekregen dat een spreker die naar een afdeling wordt gestuurd praktische ervaring moet hebben op het gebied van psychologie en helderziendheid (d.w.z. in magische spiegels moet kunnen kijken en de toekomst moet kunnen voorspellen, enz.). We zijn van mening dat de leden zelf zulke experimenten moeten doen willen ze van enige waarde zijn voor de ontwikkeling van het individu of hem in staat stellen vooruitgang te boeken op zijn weg 'omhoog', en daarom raden we onze leden ernstig aan om het zelf te *proberen*.

1886

Hebben dieren een ziel?

[‘Have animals souls?’, *The Theosophist*, januari 1886, blz. 243-9; februari 1886, blz. 295-302; maart 1886, blz. 348-54; *CW* 7:12-49]

1

De hele aarde is voortdurend doordrenkt met bloed; ze is slechts een enorm altaar waarop al wat leeft eindeloos en onophoudelijk moet worden geofferd . . . – graaf Joseph De Maistre[1]

Talrijk zijn de ‘achterhaalde vormen van religieus bijgeloof’ van het Oosten die westerse landen vaak en onverstandig bespotten: om het grote respect van oosterlingen voor dieren wordt het meest gelachen en daarvoor wordt de grootste minachting getoond. *Vleeseters* kunnen niet meevoelen met mensen die zich van het eten van vlees onthouden. Wij Europeanen zijn beschaafde barbaren met maar een paar millennia tussen onszelf en onze voorouders die in grotten leefden en het bloed en merg uit ongekookte beenderen opslurpten. Het is dus alleen maar logisch dat degenen die in hun vele en vaak onrechtvaardige oorlogen weinig om een mensenleven geven, helemaal geen aandacht schenken aan het ondraaglijke lijden van de dierlijke schepping, en dagelijks het leven van miljoenen onschuldige, onschadelijke wezens opofferen; want we zijn ook te veel een fijnproever om tijgersteaks of krokodillenschnitzels te verslinden, maar we moeten mals lamsvlees en fazant met gouden veren hebben. Dit alles is alleen maar zoals het hoort in ons tijdperk van Krupp-kanonnen en wetenschappelijke vivisectie. Het is dan ook geen wonder dat de stoere Europeaan moet lachen om de milde hindoe, die alleen al huivert bij de gedachte aan het doden van een koe, of dat hij weigert het respect van de boeddhist en de jain voor het leven van elk wezen – van olifant tot mug – te delen.

Maar, als het eten van vlees in westerse landen een absolute noodzaak is geworden – ‘het excuus van de tiran!’ – als grote aantallen slachtoffers in elke stad, gemeente en dorp van de beschaafde wereld dagelijks moeten worden gedood in tempels gewijd aan de godheid, die door Paulus wordt verworpen en wordt aanbeden door mensen ‘met

[1] *Les soirées de Saint-Pétersbourg*, 1854, deel 2, blz. 32.

hun buik als God'; als dit alles en nog veel meer in ons 'ijzeren tijdperk' niet kan worden vermeden, wie kan dan voor de sport hetzelfde excuus aanvoeren? Vissen, afschieten, en jagen – de meest fascinerende van alle vormen van 'tijdverdrijf' van het beschaafde leven – zijn beslist heel afkeurenswaardig vanuit het standpunt van de occulte filosofie, en heel zondig in de ogen van de aanhangers van de religieuze stelsels die het directe resultaat zijn van de esoterische leer: het hindoeïsme en het boeddhisme. Is het zonder *enige* goede reden dat de aanhangers van deze twee religies, nu de oudste in de wereld, de dierenwereld – van de grote viervoeter tot het uiterst kleine insect – beschouwen als hun 'jongere broeders', hoe belachelijk dat idee voor een Europeaan ook is? Aan deze vraag zal hierna de nodige aandacht worden geschonken.

Hoe overdreven het denkbeeld misschien ook lijkt, het is zeker dat weinig mensen zich zonder te huiveren een voorstelling kunnen maken van de taferelen die zich elke ochtend afspelen in de talloze slachthuizen van de zogenaamde beschaafde wereld, of zelfs van die welke zich dagelijks voordoen tijdens het 'jachtseizoen'. De eerste zonnestraal heeft de sluimerende natuur nog niet doen ontwaken, of in alle windstreken worden bloedbaden voorbereid om de opkomende zon te begroeten. De heidense Moloch heeft zich nooit mogen verheugen in zoveel doodskreten van zijn slachtoffers als die welke in alle christelijke landen klinken als een lange hymne van lijden overal in de natuur, de hele dag en elke dag van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Niemand was ongevoeliger voor de tedere gevoelens van het menselijk hart dan de geharde burgers van Sparta. Toch werd in die stad een jongen die schuldig werd bevonden aan het voor zijn plezier martelen van een dier, ter dood gebracht als iemand van wie de aard zo slecht was dat hij niet mocht blijven leven.

Maar in het beschaafde Europa – dat snel vooruitgang boekt in alle dingen behalve christelijke deugden – blijft *macht* tot op deze dag het synoniem van *recht*. De volkomen nutteloze, wrede praktijk om puur voor de sport talloze vogels en andere dieren af te schieten wordt nergens met meer hartstocht beoefend dan in het protestantse Engeland, waar de barmhartige leringen van Christus het menselijk hart nauwelijks milder hebben gemaakt dan in de tijd van Nimrod, 'een geweldige jager voor de Heer'. De christelijke ethiek wordt even gemakkelijk omgezet in paradoxale redeneringen als die van de 'heidenen'. De schrijfster werd op een dag door een jager verteld dat omdat 'geen mus

dood neervalt zonder de wil van de Vader', hij die als tijdverdrijf bijvoorbeeld honderd mussen doodt, daarmee honderd keer de wil van zijn Vader doet!

Wat een ellendig lot hebben de arme dieren, een lot dat door toedoen van de mens is veranderd in een onverbiddelijk noodlot. De met rede begiftigde ziel van de mens lijkt te zijn geboren om de moordenaar te worden van de redeloze ziel van het dier, in de volle betekenis van het woord, omdat volgens de christelijke leer *de ziel van het dier sterft met zijn lichaam*. Kan de legende van Kaïn en Abel niet een dubbele betekenis hebben gehad? Kijk naar die andere schande van onze beschaafde eeuw: de wetenschappelijke slachthuizen die 'vivisectiekamers' worden genoemd. Ga een van die zalen in Parijs binnen, en daar is Paul Bert, of een van de andere mannen die met recht 'de geleerde slagers van het Instituut' kunnen worden genoemd, bezig met zijn afgrijselijke werk. Ik hoef slechts de schokkende woorden van de beschrijving van een ooggetuige te vertalen, een bekende Franse schrijver die de werkwijze van die 'beulen' grondig heeft bestudeerd:

> [Vivisectie] is een specialiteit van de wetenschappelijke slachthuizen waarin *marteling* door onze slager-academici hele dagen, weken en zelfs maanden lang wetenschappelijk wordt toegepast op de vezels en spieren van één en hetzelfde slachtoffer. Ze [de marteling] maakt gebruik van elk soort wapen, voert haar analyse uit ten overstaan van meedogenloze toeschouwers, verdeelt de taak elke ochtend onmiddellijk tussen de tien leerlingen, van wie er één *werkt* aan het oog, een ander aan het been, de derde aan de hersenen, een vierde aan het merg; en van wie de onervaren handen er niettemin in slagen om na een dag hard werken tegen de avond het volledige karkas dat ze moesten *uithakken* bloot te leggen, en dat 's nachts zorgvuldig in de kelder wordt opgeslagen, zodat het de volgende ochtend vroeg opnieuw kan worden bewerkt als er ook nog maar een ademtocht van leven en gevoeligheid in het slachtoffer over is! We weten dat de uitvoerders van de Grammont-wet hebben geprobeerd om zich tegen deze gruwel te verzetten; maar Parijs toonde zich onverbiddelijker dan Londen en Glasgow.[1]

En toch beroemen deze heren zich op het *verheven* doel dat wordt nagestreefd, en op de *grote* geheimen die door hen zijn ontdekt. 'Wat

---

[1] Jules Eudes de Mirville, *Des esprits de l'esprit-saint et du miracle*, 'Appendices et supplément', 1868, appendix G, blz. 160-1.

een gruwel en wat een leugens!' – Roept dezelfde schrijver uit.

> Wat de geheimen betreft: we kennen – afgezien van het lokaliseren van verschillende vermogens en hersenwerkingen – maar één geheim dat hen rechtens toekomt: het is het geheim van *onophoudelijke marteling*, en daarmee vergeleken stellen de afschuwelijke natuurwet van de autofagie (het opeten van elkaar), de verschrikkingen van de oorlog, de vermakelijke slachtpartij van de jacht, en het lijden van een dier onder het slagersmes niets voor! Alle eer voor onze wetenschappers! Ze hebben elke eerdere vorm van marteling overtroffen, en zijn zonder twijfel voor eens en altijd de grootste bron van onnatuurlijke angst en wanhoop![1]

Het gebruikelijke excuus voor het afslachten, vermoorden, en zelfs voor het legaal martelen van dieren – zoals bij vivisectie – zijn één of twee verzen in de *Bijbel*, en de verkeerd begrepen betekenis ervan, verminkt door de zogenaamde scholastiek van Thomas van Aquino. Zelfs De Mirville, die vurige verdediger van de rechten van de kerk, noemt zulke teksten

> . . . bijbelse vrijheden, losgepeuterd van God na de zondvloed, zoals zoveel andere dingen, en gebaseerd op onze geestelijke achteruitgang.[2]

Hoe dan ook, zulke teksten worden ruimschoots tegengesproken door andere in diezelfde *Bijbel*. De vleeseter, de jager en zelfs de vivisector – als er onder laatstgenoemden mensen zijn die in een speciale schepping en de *Bijbel* geloven – citeren om zich te rechtvaardigen gewoonlijk het vers in *Genesis* waarin God aan de duale Adam [man en vrouw] de heerschappij geeft 'over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen' (1:28); en daarom, zoals de christen het opvat – macht over leven en dood van elk dier op aarde. De veel filosofischer brahmaan of boeddhist zou hierop kunnen antwoorden: 'Dit is niet juist. De evolutie begint met het ontwikkelen van toekomstige mensheden in lagere levensvormen. Door het doden van een dier, of zelfs van een insect, houden we dus de vooruitgang tegen van een entiteit op weg naar zijn uiteindelijke doel in de natuur – de MENS'; en de student in de occulte filosofie zegt hierop: 'amen'; en voegt eraan toe dat het niet alleen de evolutie van die entiteit

---

[1] *Op.cit*, blz. 161.
[2] *Op.cit*.

vertraagt, maar ook die van de volgende meer volmaakte mensheid.

Wie van de tegenstanders heeft gelijk, wie van hen redeneert het meest logisch? Het antwoord hangt natuurlijk hoofdzakelijk af van de persoonlijke overtuiging van degene die wordt gekozen om dat antwoord te geven. Als hij gelooft in een zogeheten speciale schepping, dan zal hij op de vraag 'Waarom moet het ombrengen van een mens worden gezien als een doodzonde tegen God en de natuur, en de moord op miljoenen levende wezens slechts worden beschouwd als vermaak?' antwoorden: 'Omdat de mens geschapen is naar Gods eigen beeld en *opziet* naar zijn Schepper en zijn geboorteplaats – de hemel – (os homini sublime dedit)[1], en de blik van het dier *neerwaarts* is gericht naar zijn geboorteplaats – de aarde; want God zei: 'De aarde moet allerlei levende wezens voortbrengen: vee, kruipende dieren en wilde dieren' (*Genesis* 1:24). Of hij antwoordt: 'omdat de mens is begiftigd met een onsterfelijke ziel, en het redeloze dier geen onsterfelijkheid heeft, zelfs niet een kort voortbestaan na de dood'.

Iemand die logisch redeneert zou hierop kunnen antwoorden dat zelfs als we de *Bijbel* over dit delicate punt als onze autoriteit nemen, daarin niet het geringste bewijs is dat de geboorteplaats van de mens, evenmin als die van het laatste kruipende wezen, in de hemel is. Integendeel, we lezen namelijk in *Genesis* dat God 'mensen' schiep en 'hen' zegende (1:27-8), maar hij schiep ook 'grote walvissen' en 'zegende ze' (1:21-2). Bovendien 'vormde God, de Heer, de mens uit stof, uit aarde' (2:7); en 'stof' wordt ongetwijfeld tot aarde verpulverd. Salomo, de koning en prediker, is onmiskenbaar een autoriteit en wordt door iedereen beschouwd als de grootste wijze van de *Bijbel*; en hij verkondigt in *Prediker* (hfst. 3) een reeks waarheden die over het onderwerp zo langzamerhand duidelijkheid hadden moeten geven. 'De mensen . . . beseffen dat ze dieren zijn' (3:18). . . . 'Niet meer dan de dieren zijn ze, want de mensen en de dieren treft hetzelfde lot' (3:19). . . . 'Ze gaan allemaal naar dezelfde plaats; ze zijn allemaal uit stof ontstaan, en ze keren allemaal terug tot stof' (3:20). . . . 'Wie zal ooit weten of de adem van een mens naar boven opstijgt, en die van een dier afdaalt naar de aarde?' (3:21). Inderdaad, 'wie zal dat ooit weten!' In ieder geval weten de wetenschap en 'de theologische school' dit niet.

Als het doel van deze tekst was om het vegetarisme te prediken op gezag van de *Bijbel* of de *Veda*, dan zou die taak heel gemakkelijk zijn.

---

[1] Vertaling: hij gaf aan de mens een edele aard.

Want, ook al is het volkomen waar dat God aan de duale Adam – de 'man en vrouw' van hoofdstuk 1 van *Genesis*, die weinig te maken heeft met onze pantoffelheld-voorouder de Adam uit hoofdstuk 2 – 'de heerschappij gaf over alle dieren', toch vinden we nergens dat 'God, de Heer' die Adam of iemand anders beval de dieren te verslinden of ze als vermaak te doden. Integendeel. Want God wijst op het plantenrijk en zegt duidelijk: 'Hierbij geef ik jullie [mensen] alle zaaddragende planten en alle vruchtbomen op de aarde; dat zal jullie voedsel zijn' (*Gen*. 1:29).

Deze waarheid werd onder de eerste christenen zo goed begrepen, dat ze in de eerste eeuwen nooit vlees aanraakten. Minucius Felix schrijft in zijn *Octavius* (hfst. 30):

> . . . het is ons christenen niet toegestaan getuige te zijn van, of zelfs maar te horen over (novere), het vermoorden van een mens, en we weigeren om gerechten te eten waarin misschien dierlijk bloed is verwerkt.

De schrijfster predikt geen vegetarisme, maar verdedigt eenvoudig 'de rechten van het dier' en probeert aan te tonen dat het een misvatting is om die rechten te negeren op gezag van de *Bijbel*. Bovendien zou het volkomen zinloos zijn in discussie te gaan met degenen die op basis van onjuiste interpretaties redeneren. Wie de evolutieleer verwerpt zal ontdekken dat zijn weg geplaveid is met moeilijkheden; hij zal daarom nooit erkennen dat het veel meer in overeenstemming met de feiten en de logica is om de fysieke mens te beschouwen als het voorbeeld voor de dieren, en het spirituele ego dat hem bezielt als een beginsel halverwege tussen de ziel van het dier en de godheid. Men zou hem vergeefs zeggen, want hij zal het niet geloven, dat wanneer hij alleen de verzen aanvaardt die hij citeert om zich te rechtvaardigen, en niet het geheel van alle tegenstrijdigheden en *schijnbare* dwaasheden in de *Bijbel* bestudeert, hij nooit de sleutel tot de waarheid zal verkrijgen.

Toch staat er in de hele *Bijbel* veel over menslievendheid en over mededogen en liefde voor dieren. De oorspronkelijke Hebreeuwse tekst van hoofdstuk 24 van *Leviticus* staat er vol mee. In plaats van de bijbelvertaling van vers 18: 'En wie een dier doodt, moet het vergoeden; dier voor dier', staat er in het origineel 'leven voor leven', of beter gezegd 'ziel voor ziel', nefesh tachat nefesh.[1] En ook al ging de strenge

[1] Vergelijk ook het verschil tussen de vertaling van dezelfde verzen in de *Vulgaat*, en de teksten van Luther en De Wette.

toepassing van de wet niet zover dat men, zoals in Sparta, de 'ziel' van een mens doodde voor de 'ziel' van een dier, toch werd de dader, zelfs als hij de gedode ziel verving door een levende, daarnaast nog eens zwaar gestraft.

Maar dit was nog niet alles. In *Exodus* (20:10 en 23:11-12) gold de sabbatsrust ook voor vee en elk ander dier. 'De zevende dag is de sabbat . . . dan mag u niet werken. Dat geldt ook . . . voor uw vee'; en in het sabbat-jaar, 'het zevende jaar moet je het land braak laten liggen en het met rust laten . . . dan kunnen ook je rund en je ezel uitrusten' – en dat gebod, als het al iets betekent, laat zien dat de oude Hebreeën zelfs de geschapen dieren niet uitsloten van deelneming aan de verering van hun godheid, en dat ze vaak op één lijn werden geplaatst met mensen. Het hele probleem berust op het misverstand dat 'ziel', nefesh, volkomen verschilt van 'geest', ruach. En toch wordt duidelijk gezegd (*Genesis* 2:7) dat 'God hem (de mens) de levensadem in de neus blies, en de mens zo een levende ziel, nefesh, werd', niet meer en niet minder dan een dier, want de ziel van een dier wordt ook nefesh genoemd. Door ontwikkeling wordt die ziel geest, want deze twee zijn de lagere en de hogere sporten van één en dezelfde ladder waarvan de basis de UNIVERSELE ZIEL of geest is.

Deze bewering zal die goede mannen en vrouwen verbijsteren die, hoeveel ze ook van hun katten en honden houden, nog te veel gehecht zijn aan de leringen van hun respectieve kerken om ooit zo'n ketterij te erkennen. Ongetwijfeld zullen ze uitroepen: 'Is de *redeloze* ziel van een hond of een kikker even goddelijk en onsterfelijk als onze eigen ziel?' Maar zo is het. Het is niet de schrijfster van dit artikel die dat zegt, maar geen geringere autoriteit voor elke goede christen dan die koning van de predikers – Paulus. Onze tegenstanders die zo verontwaardigd weigeren om naar de argumenten van de moderne of van de esoterische wetenschap te luisteren, zijn misschien bereid te luisteren naar wat hun eigen heilige en apostel hierover te zeggen heeft. Bovendien wordt de juiste interpretatie van zijn woorden niet door een theosoof gegeven, of door een tegenstander, maar door iemand die een heel goede en vrome christen was, namelijk een andere heilige – Johannes Chrysostomus – die toelichting en commentaar gaf op de brieven van Paulus, en voor wie de theologen van zowel de rooms-katholieke als de protestantse kerken de grootste eerbied koesteren.

Christenen hebben al ontdekt dat de experimentele wetenschap niet aan hun kant staat. Ze zijn misschien nog onaangenamer verrast als ze

ontdekken dat geen hindoe vuriger zou kunnen pleiten voor het leven van de dieren dan Paulus toen hij aan de Romeinen schreef. Hindoes baseren hun mededogen voor het redeloze dier uitsluitend op de leer van zielsverhuizing en zeggen dat hetzelfde beginsel of element zowel de mens als het dier bezielt. Paulus gaat verder: hij laat zien (*Rom*. 8:21) dat het *hoopt op*, en *in de verwachting leeft van dezelfde bevrijding* '*uit de slavernij van de vergankelijkheid*' als elke goede christen. De exacte formuleringen van die grote apostel en filosoof zullen later in dit artikel worden geciteerd en dan zal de ware betekenis ervan worden gegeven.

Het feit dat zoveel tekstuitleggers – kerkvaders en scholastici – hebben geprobeerd om de werkelijke betekenis van Paulus' woorden te omzeilen is geen bewijs tegen de innerlijke betekenis ervan, maar eerder tegen de eerlijkheid van de theologen die, zoals we zullen aantonen, zichzelf op dit punt tegenspreken. Maar sommige mensen zullen hun stellingen, hoe onjuist ook, tot het uiterste verdedigen. Anderen, die hun eerdere fout inzien, zullen, zoals Cornelius a Lapide, het arme dier om vergiffenis vragen. In zijn beschouwingen over de rol die door de natuur aan het dierenrijk wordt toebedeeld in het grote drama van het leven, zegt hij:

> Het doel van alle wezens is om de mens te dienen. Daarom wachten ze samen met hem [hun meester] op hun vernieuwing (cum homine renovationem suam expectant).[1]

Het 'dienen' van de mens kan beslist niet betekenen: worden gemarteld of gedood, zinloos worden neergeschoten en op andere manieren worden misbruikt. En het is bijna onnodig om het woord 'vernieuwing' uit te leggen. Christenen verstaan hieronder de vernieuwing van lichamen na de tweede komst van Christus; en ze beperken haar tot de mens, met uitsluiting van dieren. De studenten van de geheime leer verklaren haar door de opeenvolgende vernieuwing en vervolmaking van vormen op de objectieve en subjectieve levensladder, en in een lange reeks van evolutionaire transformaties van dier naar mens, en hoger.

Dit zal door christenen natuurlijk verontwaardigd worden verworpen. Men zal ons zeggen dat de *Bijbel* niet op die manier aan hen werd uitgelegd, en dat die vernieuwing ook nooit die betekenis kan hebben. Het heeft geen zin om erop aan te dringen. Onjuiste interpretaties van

---

[1] *Commentaria in Apocalypsin S. Iohannis Apostoli*, hfst. 5, vers 13A.

wat mensen graag het 'woord van God' noemen, hebben vele tragische gevolgen gehad. De zin 'vervloekt zij Kanaän, knecht van zijn broers zal Kanaän zijn' (*Gen*. 9:25) heeft eeuwen van ellende en onverdiend leed gebracht aan de ongelukkige slaven – de negers. De geestelijkheid van de Verenigde Staten was de bitterste vijand van de anti-slavernij beweging, ze streed daartegen *met de Bijbel in de hand*. Maar slavernij is de oorzaak gebleken van de natuurlijke ondergang van elk land; en zelfs het trotse Rome viel omdat 'de meerderheid in de oude wereld slaven waren', zoals Geijer terecht opmerkt. Maar bij de beste, de meest ontwikkelde christenen zijn die vele onjuiste interpretaties van de *Bijbel* zo ingeprent dat zelfs een van hun grootste dichters, terwijl hij het recht van de mens op vrijheid verdedigt, aan het arme dier dat recht niet toekent.

> Hij [God] heeft ons alleen over de dieren, de vissen, de vogels absolute heerschappij gegeven;
> Dat recht hebben we omdat hij dat ons geschonken heeft;
> Hij heeft niet de ene mens tot meester gemaakt over de ander;
> Dat recht heeft hij voor zichzelf gereserveerd,
> En de ene mens is niet onderworpen aan de ander.

– zegt Milton.[1]

Maar een fout zal, evenals moord, 'aan het licht komen'. Het verdedigen van onjuiste conclusies, hetzij tegen of ten gunste van een vooropgezette mening, zal onvermijdelijk een tegenstrijdigheid opleveren. Tegenstanders van de oosterse dierenliefde geven hun critici daarmee een geducht wapen in handen om hun beste argumenten te ondermijnen door zo'n tegenstrijdigheid tussen de uitgangspunten en conclusies, tussen de naar voren gebrachte feiten en de deducties.

Het doel van dit artikel is om enig licht te werpen op dit belangrijke en interessante onderwerp. Rooms-katholieke schrijvers hebben om de echtheid te bewijzen van de vele wonderbaarlijke gevallen van dieren die door christelijke heiligen weer tot leven werden gewekt, eindeloos over dit onderwerp gedebatteerd. De 'dierenziel' is volgens Bossuet 'het moeilijkste en belangrijkste filosofische vraagstuk'.

Gezien de leer van de kerk dat dieren, hoewel ze niet zielloos zijn, geen *blijvende* of onsterfelijke ziel hebben, en dat het beginsel dat ze

---

[1] *Paradise Lost*, 12:67-71.

bezielt met het lichaam sterft, is het interessant om te vernemen hoe scholastici en theologen van de kerk deze verklaring verzoenen met die andere bewering dat dieren op wonderbaarlijke wijze weer tot leven kunnen worden gewekt, en dat dit vaak is gebeurd.

Het huidige artikel heeft – hoewel het maar een kleine poging is en een meer uitgebreide poging boekdelen zou vergen – als doel om de tegenstrijdigheid van de scholastieke en theologische interpretaties van de *Bijbel* aan het licht te brengen, en mensen ervan te overtuigen dat het doden van dieren, vooral als vermaak en voor vivisectie, een misdaad is. Haar doel is in ieder geval om te laten zien dat, hoe absurd het denkbeeld ook is dat een mens of een dier weer tot leven kan worden gewekt nadat het levensbeginsel het lichaam voor altijd heeft verlaten, zulke opstandingen – als ze echt waren – niet onmogelijker zouden zijn voor een redeloos dier dan voor een mens; want óf beide zijn door de natuur begiftigd met wat door ons zo vaag een 'ziel' wordt genoemd, óf beide niet.

2

> Wat is de mens toch een hersenschim! Wat een verwarde chaos, wat een voorwerp van tegenstrijdigheden! Een zogenaamde kenner van alle dingen, en toch een zwakke aardworm! De grote schatkamer en beschermer van de waarheid, en toch slechts een hoopje onzekerheid! De *trots en schande* van het heelal! – Pascal[1]

We zullen nu nagaan wat de opvattingen van de christelijke kerk zijn over de aard van de dierenziel, en onderzoeken hoe ze de tegenstrijdigheid overbrugt tussen de opstanding van een dood dier en de veronderstelling dat zijn ziel met zijn dood sterft; en we zullen aandacht schenken aan enkele wonderen die betrekking hebben op dieren. Voordat de laatste en beslissende slag wordt toegebracht aan die egoistische leer, die voor de dierenwereld zoveel wrede en meedogenloze praktijken met zich heeft meegebracht, moet de lezer op de hoogte worden gebracht van de aarzelingen van de vroege kerkvaders over de juiste interpretatie van de woorden die Paulus over dat onderwerp heeft gesproken.

Het is grappig om te zien dat het karma van twee onvermoeibare verdedigers van de Latijnse kerk – Des Mousseaux en De Mirville, in

---

[1] *Pensées de M. Pascal*, 1669, hfst. 21, blz. 171.

wiens werken de paar wonderen waaraan we aandacht zullen besteden zijn opgetekend – ertoe leidde dat beiden de wapens hebben verschaft die nu gebruikt worden tegen hun eigen oprechte maar volkomen onjuiste opvattingen.[1]

Omdat de grote strijd van de toekomst moet worden uitgevochten tussen de 'creationisten' – de christenen, en iedereen die gelooft in een speciale schepping en een persoonlijke god – en de evolutionisten – de hindoes, boeddhisten, alle vrijdenkers, en ten slotte maar daarom niet minder belangrijk, de meeste wetenschappers – is het raadzaam om een recapitulatie van hun respectieve standpunten te geven.

1. De christelijke wereld verkondigt haar recht om te beschikken over het leven van dieren: (a) op basis van de eerder geciteerde bijbelteksten en de latere scholastieke interpretaties; (b) op grond van de veronderstelling dat dieren niet zoiets als een goddelijke of menselijke ziel hebben. De mens overleeft de dood, het dier *niet*.

2. De oosterse evolutionisten, die hun conclusies op hun grote filosofische stelsels baseren, beweren dat het een zonde tegen het werk en de ontwikkeling van de natuur is om een levend wezen te doden – om redenen die al eerder zijn gegeven.

3. De westerse evolutionisten, gewapend met de nieuwste ontdekkingen van de wetenschap, schenken geen aandacht aan de christenen, en evenmin aan de heidenen. Sommige wetenschappers geloven in evolutie, andere niet. Ze zijn het niettemin over één punt eens: namelijk dat natuurwetenschappelijk onderzoek geen bewijs levert voor de veronderstelling dat de mens begiftigd is met een onsterfelijke, goddelijke ziel, en dat geldt eveneens voor zijn hond.

Dus, terwijl Aziatische evolutionisten dieren in overeenstemming met hun wetenschappelijke en religieuze opvattingen behandelen, passen noch de kerk, noch de materialistische wetenschap hun respectieve theorieën consequent toe. Eerstgenoemde, die onderwijst dat elk levend wezen, zoals iedere baby, afzonderlijk en speciaal door God is geschapen, en dat het zich van geboorte tot dood onder het waakzame toezicht van een verstandige en vriendelijke voorzienigheid bevindt, kent tegelijkertijd aan de lagere schepping slechts een tijdelijke ziel toe. Laatstgenoemde beschouwt zowel mens als dier als het zielloze

---

[1] Het is alleen maar rechtvaardig om hier te erkennen dat De Mirville de eerste is om de fout van de kerk op dit punt in te zien, en om het leven van de dieren te verdedigen, voor zover hij dat aandurft.

voortbrengsel van een aantal tot nu toe onontdekte natuurkrachten, maar schept in de praktijk toch een grote kloof tussen die twee. Een wetenschapper, de meest vastberaden materialist, iemand die met de grootst mogelijke koelte vivisectie toepast op een levend dier, zou toch huiveren bij de gedachte om zijn medemens invalide te maken – om nog maar te zwijgen over het martelen tot de dood erop volgt. Evenmin kan men onder deze grote materialisten, die religieus ingestelde mensen waren, iemand vinden die een consequente en logische omschrijving geeft van de werkelijke morele status van het dier op deze aarde en van het recht van de mens om over het dier te beschikken.

Er moeten nu enige voorbeelden worden gegeven om de genoemde beschuldigingen te bewijzen. Omdat we ons richten tot serieuze en ontwikkelde mensen, is het nodig dat de lezer de standpunten van de verschillende hier geciteerde autoriteiten kent. We kunnen daarom volstaan met het geven van korte samenvattingen van enkele conclusies – te beginnen met die van de geestelijken.

Zoals al is gezegd, *eist* de kerk geloof in de wonderen die door haar grote heiligen zijn verricht. Uit de verschillende wonderen die zijn verricht kiezen we hier alleen die welke rechtstreeks verband houden met ons onderwerp, namelijk de wonderbaarlijke opstanding van dode dieren. Iemand die aan de mens een onsterfelijke ziel toeschrijft, onafhankelijk van het lichaam dat ze bezielt, kan gemakkelijk geloven dat de ziel door een of ander goddelijk wonder kan worden teruggeroepen en worden teruggebracht naar de tabernakel die ze ogenschijnlijk voor altijd had verlaten. Maar hoe kan iemand dezelfde mogelijkheid aanvaarden voor een dier, als zijn geloof hem leert dat het dier geen onafhankelijke ziel heeft, omdat deze met het lichaam wordt vernietigd? De kerk heeft, sinds Thomas van Aquino, ruim 200 jaar lang met gezag onderwezen dat de ziel van een dier sterft met zijn lichaam. Wat wordt er dan naar het lichaam teruggeroepen om het opnieuw te bezielen? Op dit punt schiet de scholastiek te hulp, pakt het probleem op, en verzoent het onverzoenlijke.

Ze begint met te zeggen dat de opstandingswonderen van dieren talloos zijn en even authentiek zijn als 'de opstanding van onze Heer Jezus Christus'.[1] De Bollandisten geven talloze voorbeelden. Zoals pater Burigny, een hagiograaf uit de 17de eeuw, zo vriendelijk opmerkt over de trapganzen die door St. Remi weer tot leven werden gebracht:

---

[1] *De beatificatione, etc.*, door paus Benedictus XIV.

> Men zal mij ongetwijfeld vertellen dat ik zelf een *gans* ben om geloof te hechten aan zulke sprookjesvogels. . . . Ik zal de grappenmaker in zo'n geval antwoorden dat hij, als hij dit punt betwist, dan ook uit het leven van St. Isidorus van Spanje de verklaring moet schrappen dat hij het paard van zijn meester uit de dood weer tot leven heeft gewekt; uit de biografie van St. Nicolaas van Tolentino dat hij een patrijs weer tot leven bracht, in plaats van deze op te eten; uit die van St. Franciscus dat hij het lichaam van een lam redde uit de gloeiende kolen van een oven waarin het werd gebraden, en onmiddellijk weer tot leven bracht; en dat hij ook *gekookte* vissen die hij weer tot leven bracht, liet *zwemmen in hun saus*. . . . Maar hij [de scepticus] zal in de eerste plaats meer dan 100.000 ooggetuigen – onder wie er ten minste *enkelen* moeten zijn aan wie enig gezond verstand kan worden toegekend – ervan moeten beschuldigen dat ze ofwel leugenaars of het slachtoffer van bedrog zijn.[1]

Een veel hogere autoriteit dan pater Burigny, namelijk paus Benedictus XIV, bevestigt de bovenstaande verklaringen. Bovendien worden de namen van de ooggetuigen van opstanding – St. Sylvestrus, François de Paule, Severin van Krakau en een groot aantal anderen – door de Bollandisten allemaal vermeld. Maar volgens kardinaal De Ventura voegt Benedictus, die hij citeert, eraan toe:

> dat, omdat opstanding, wil ze recht hebben op die naam, de *identieke* en *numerieke* reproductie van de vorm vereist,[2] en ook van het materiaal van het dode dier; en omdat die vorm (of ziel) van het dier volgens de leer van St. Thomas altijd met zijn lichaam wordt vernietigd, is God in al dat soort gevallen verplicht voor dat wonder een nieuwe vorm voor het opgewekte dier te maken; waaruit volgt dat het weer tot leven gebrachte dier *niet* volledig *identiek* was (non idem omnino esse) met wat het vóór zijn dood was.[3]

Dit lijkt vreselijk veel op een van de māyā's van de magie. Hoewel het probleem niet volledig wordt verklaard, wordt het volgende duidelijk gemaakt: als het beginsel dat het dier tijdens zijn leven bezielde, en dat ziel wordt genoemd, na de dood van het lichaam is gestorven of uiteengevallen, wordt – zoals de paus en de kardinaal ons vertellen – 'een

---

[1] Geciteerd door De Mirville, *Des esprits de l'esprit-saint et du miracle*, 'Appendices et supplément', 1868, appendix G, blz. 150-1.

[2] In de scholastiek is het woord 'vorm' van toepassing op het onstoffelijke beginsel dat het lichaam bezielt.

[3] *De beatificatione, etc*., 4:21:6. Geciteerd door De Mirville, *Op.cit*.

soort voorlopige ziel' geschapen zodat God een wonder kan teweegbrengen; een ziel die zich bovendien onderscheidt van die van de mens, die 'een onafhankelijke, etherische en eeuwigdurende entiteit' is.

Naast het begrijpelijke bezwaar dat zo'n gebeurtenis geen 'wonder' kan worden genoemd dat door de heilige wordt teweeggebracht, want het is eenvoudig God die achter zijn rug om voor zijn eigen verheerlijking een geheel nieuwe ziel en ook een nieuw lichaam 'schept', staat de hele leer van Thomas van Aquino open voor kritiek. Want, zoals Descartes heel verstandig opmerkt:

> Als de ziel van een dier verschilt van zijn lichaam (en dus onstoffelijk is), dan is het volgens ons nauwelijks mogelijk haar niet als *spiritueel*, en dus *intelligent*, te beschouwen.[1]

De lezer hoeft nauwelijks eraan te worden herinnerd dat Descartes een levend dier eenvoudig als een automaat beschouwde; een 'volledig opgewonden uurwerk', volgens Malebranche. Iemand die dus de cartesiaanse theorie over het dier aanneemt, kan evengoed gelijk de standpunten van de hedendaagse materialisten aanvaarden. Want, omdat die automaat gevoelens kan hebben, zoals liefde, dankbaarheid, enz., en ook onmiskenbaar begiftigd is met een geheugen, moeten al deze kenmerken, zoals het materialisme ons leert 'eigenschappen van de stof' zijn. Maar als het dier een 'automaat' is, waarom de mens dan niet? De wetenschap – anatomie, fysiologie, enz. – ziet niet het geringste verschil tussen de lichamen van die twee; en wie weet – vraagt Salomo terecht – of de geest van een mens 'opstijgt' en die van een dier niet. We zien dus dat de metafysische Descartes even inconsequent is als alle anderen.

Maar wat zegt Thomas hierover? Hoewel hij aan het dier een ziel (anima) toekent, en verklaart dat deze *onstoffelijk* is, weigert hij tegelijkertijd om er de kwalificatie *spiritueel* aan te geven. Want, zegt hij, 'dat zou in zo'n geval *intelligentie* betekenen, een deugd en een bijzonder vermogen dat alleen aan de menselijke ziel is voorbehouden'.[2] Maar, omdat op het vierde Lateraanse Concilie was besloten dat

> God twee verschillende substanties had geschapen, de lichamelijke (mundanam) en de spirituele (spiritualem), en dat iets dat niet lichamelijk is noodzakelijkerwijs spiritueel moet zijn,[3]

---

[1] Geciteerd door De Mirville, *Op.cit.*, blz. 152.
[2] *Op.cit.*, blz. 153.
[3] *Op.cit.*

moest Thomas zijn toevlucht nemen tot een soort compromis; er kan alleen worden voorkomen dat dit als een uitvlucht wordt bestempeld als het door een heilige wordt gedaan. Hij zegt:

> Deze ziel van het dier is noch geest, noch lichaam; ze is van tussenliggende aard.[1]

Dit is een heel ongelukkige uitspraak. Want elders zegt Thomas dat

> alle zielen – zelfs die van planten – de stoffelijke vorm van hun lichaam hebben,[2]

en als dit geldt voor planten, waarom dan niet voor dieren? Ze is ongetwijfeld geen 'geest' en ook geen zuivere stof, maar van die essentie die Thomas 'van tussenliggende aard' noemt. Maar waarom zou men, als men eenmaal op de juiste weg is, ontkennen dat de ziel na de dood voortbestaat – of zelfs onsterfelijk is? De tegenstrijdigheid is zo flagrant dat De Mirville in wanhoop uitroept,

> We hebben hier dus drie substanties in plaats van twee, zoals door het Lateraanse Concilie was besloten![3]

en spreekt vervolgens de 'Doctor Angelicus', zoveel hij durft, tegen.

In zijn *Traité de la connaissance de Dieu et de soi-même* analyseert en vergelijkt de grote Bossuet het stelsel van Descartes met dat van Thomas. Niemand kan er bezwaar tegen maken dat hij wat de logica betreft de voorkeur geeft aan Descartes. Hij vindt dat de cartesiaanse 'gedachte' – die van een automaat – 'het probleem beter oplost' dan die van Thomas die door de katholieke kerk volledig wordt aanvaard. Pater Ventura ergert zich daarom aan Bossuet dat hij 'zo'n ellendige en *gevaarlijke* fout'[4] goedkeurt. En hoewel hij aan de dieren een ziel toekent met al haar eigenschappen van genegenheid en gevoel, ontzegt hij ze – trouw aan zijn leermeester Thomas – intelligentie en verstandelijke vermogens.

Dit moet Bossuet, voegt de pater eraan toe, des te meer worden verweten, want hij heeft zelf gezegd: 'Ik voorzie dat er een grote oor-

---

[1] Geciteerd door kardinaal De Ventura in zijn *Philosophie chrétienne*, 1861, deel 2, blz. 386; zie ook De Mirville, *Op.cit.*, blz. 153.

[2] De Mirville, *Op.cit.*, blz. 153.

[3] *Op.cit.*

[4] *Op.cit.*

log tegen de kerk wordt voorbereid onder de naam van de cartesiaanse filosofie.'[1]

Hij heeft daarin gelijk, want uit de 'zenuwstof' van de hersenen van het redeloze dier komt heel natuurlijk de *denkende stof* van Locke voort, en uit laatstgenoemde alle materialistische scholen van onze eeuw. Maar hij schiet tekort als hij de leer van Thomas steunt, die veel gebreken en duidelijke tegenstrijdigheden vertoont. Want, als de ziel van het dier, zoals de rooms-katholieke kerk onderwijst, een voorlopig, onstoffelijk beginsel is, dan wordt duidelijk dat ze, omdat ze onafhankelijk van het fysieke organisme is, niet kan 'sterven met het dier' evenmin als dit het geval is bij de mens. Als we erkennen dat ze na de dood blijft bestaan, in welk opzicht verschilt ze dan van de ziel van de mens? En dan is ze ook eeuwig – als we eenmaal het gezag van Thomas over elk onderwerp aanvaarden – hoewel hij zichzelf elders tegenspreekt.

> De ziel van de mens is onsterfelijk, en de ziel van het dier vergaat,[2]

zegt hij – na zich in deel 2 van hetzelfde grote werk te hebben afgevraagd:

> zijn er wezens die tot niets vervallen?[3]

en daarop zelf het antwoord te hebben gegeven:

> Nee, want in *Prediker* (3:14) wordt gezegd: 'Alles wat God doet, doet hij voor altijd.' Bij God is er 'nooit enige verandering' (*Jacobus*, 1:17).[4]

'Daarom,' vervolgt Thomas,

> is er noch in de natuurlijke gang van zaken, noch door middel van wonderen, enig wezen dat tot niets vervalt [wordt vernietigd]; *niets in het wezen wordt vernietigd*, want de eeuwige instandhouding van wezens vertoont de grootste glans van goddelijke goedheid.[5]

Deze zin wordt van commentaar voorzien en bevestigd in de aantekeningen van abbé Drioux, zijn vertaler. 'Nee,' merkt hij op,

---

[1] *Op.cit.*, blz. 154.

[2] De Mirville, *Op.cit.*, blz. 158. Zie Thomas van Aquino, *Summa theologica*, Drioux editie, deel 5, blz. 164.

[3] *Summa theologica*, deel 2, blz. 256.

[4] De Mirville, *Op.cit.*, blz. 158.

[5] *Op.cit.*

> niets wordt vernietigd; dit is een beginsel dat in de moderne wetenschap een soort axioma is geworden.[1]

En als dat zo is, waarom zou er dan alleen in het geval van de ziel van het dier een uitzondering worden gemaakt op deze onveranderlijke regel van de natuur, die door zowel de wetenschap als de theologie wordt erkend? Ook al zou ze *geen intelligentie* hebben – een veronderstelling waartegen iedere onpartijdige denker altijd en krachtig bezwaar zal maken.

We stappen nu af van de scholastieke filosofie en richten ons op de natuurwetenschap. Welke bezwaren heeft een wetenschapper tegen de gedachte dat een dier een intelligente en dus een onafhankelijke ziel in zich heeft.

> Wat het ook is dat denkt, dat begrijpt, dat handelt, het is iets hemels en goddelijks, en moet daarom noodzakelijkerwijs eeuwig zijn.[2]

schreef Cicero, bijna 2000 jaar geleden. We moeten goed begrijpen dat Thomas van Aquino, de 'koning van de metafysici', vast geloofde in de opstandingswonderen die door St. Patrick werden verricht,[3] ook al worden ze door Huxley weersproken.

Wanneer de kerk zozeer aanspraak maakt op de genoemde wonderen en het geloof daarin aan haar volgelingen oplegt, dan zouden haar theologen er beter voor moeten zorgen dat hun hoogste autoriteiten

---

[1] *Op.cit.*, blz. 159.

[2] Cicero, *Tusculanae disputationes*, 1:27.

[3] Er wordt beweerd dat St. Patrick 'het meest duivelse land op aarde – Ierland dat *op elk gebied onwetend is behalve de magie*' – heeft gekerstend en veranderd in het 'Eiland van de Heiligen,' door '60 mensen die al jaren dood waren' weer tot leven te wekken. Suscitavit sexaginta mortuos (les 1 en 2 uit het *Brevier van de katholieke kerk*, 1520). In het manuscript dat beschouwd wordt als de beroemde belijdenis van die heilige, bewaard in de kathedraal van Salisbury (*De Script. Hibern*, boek 2, hfst. 1), schrijft St. Patrick in een eigenhandig geschreven brief: 'Aan mij, de geringste onder de mensen, en de grootste zondaar, heeft God niettemin, tegen de magische praktijken van dit barbaarse volk, de gave geschonken om wonderen te verrichten – die zelfs niet aan de grootste van onze apostelen was gegeven – omdat hij [God] toestond dat ik onder andere dingen (zoals de opstanding van kruipende en andere dieren) *dode lichamen die al vele jaren tot stof waren gereduceerd opnieuw tot leven kon wekken*.' (Vgl. De Mirville, *Des esprits*, deel 6, blz. 333-6, 341.) Vergeleken met zo'n wonder lijkt de opstanding van Lazarus maar heel onbetekenend.

elkaar in ieder geval niet tegenspreken, en daardoor blijk geven van onwetendheid over punten die niettemin tot leerstuk worden verheven.

Vooruitgang en onsterfelijkheid zijn dus uitgesloten voor een dier, omdat het een automaat is. Volgens Descartes heeft het geen verstand, wat overeenstemt met de middeleeuwse scholastiek; alleen maar instinct, d.w.z. onbewuste impulsen, zoals door de materialisten wordt bevestigd en door de kerk wordt ontkend.

Zowel Frédéric als Georges Cuvier hebben het verstand en het instinct van dieren uitgebreid behandeld.[1] Hun ideeën over dit onderwerp zijn verzameld en uitgegeven door Flourens, de geleerde secretaris van de Academie van Wetenschappen. Frédéric Cuvier, die 30 jaar lang directeur was van de Zoölogische Afdeling en het Natuurhistorisch Museum van de Jardin des Plantes in Parijs, schreef het volgende over dit onderwerp:

> Descartes' fout, of beter gezegd de algemene fout, ontstaat omdat er nooit een voldoende duidelijk onderscheid werd gemaakt tussen *verstand* en *instinct*. Buffon zelf had dit nagelaten, en als gevolg daarvan was alles in zijn zoölogische filosofie tegenstrijdig. Hij erkende dat het dier een gevoel heeft dat superieur is aan dat van ons, en ook dat het zich bewust is van zijn bestaan, maar ontkende tegelijkertijd dat het kan denken en een geheugen heeft, en ontzegde het dus elke mogelijkheid om gedachten te hebben.[2]

Maar omdat hij het daar moeilijk bij kon laten, erkende hij dat het dier een *soort* geheugen had, actief, uitgebreid en betrouwbaarder dan ons (menselijk) geheugen.[3] Nadat hij het dier elk verstand had ontzegd, erkende hij niettemin dat het 'zich liet leiden door zijn baas, hem onderzoekend bekeek, en elk teken van zijn wil volmaakt begreep'.[4]

Een indrukwekkender reeks tegenstrijdige verklaringen had men nauwelijks kunnen verwachten van een groot wetenschapper.

De illustere F. Cuvier heeft daarom gelijk als hij op zijn beurt opmerkt dat

---

[1] Meer recent hebben dr. Romanes en dr. Butler veel licht op dit onderwerp geworpen.

[2] Buffon, *Discours sur la nature des animaux*, editie in 12 delen, deel 7, blz. 57. Geciteerd in De Mirville, *Des esprits de l'esprit-saint et du miracle*, 'Appendices et supplément', 1868, appendix G, blz. 155.

[3] Buffon, *Op.cit.*, blz. 77.

[4] *Op.cit.*, deel 10, *Histoire du chien*, blz. 2.

dit nieuwe organisme van Buffon nog onbegrijpelijker is dan Descartes' automaat.[1]

Zoals door de criticus wordt opgemerkt, zou er een scheidslijn moeten worden aangegeven tussen instinct en verstand. Het bouwen van bijenkorven door bijen, het opwerpen van dammen door bevers zowel in het midden van de droge rivierbedding als in de rivier, zijn allemaal daden en gevolgen van een eeuwig en onveranderlijke instinct, terwijl de daden van het verstand te vinden zijn in de handelingen die door het dier blijkbaar zijn uitgedacht, en waarbij niet het instinct maar het verstand komt kijken, dat tijdens de ontwikkeling en training van het dier wordt opgeroepen en dat kan worden vervolmaakt. De mens is begiftigd met verstand, het kind met instinct; en het jonge dier vertoont meer van beide dan het kind.

In feite weet elk van de twistende partijen evengoed als wij dat dit zo is. Als een materialist dit niet wil toegeven, dan komt dat door trots. Omdat hij aan zowel mens als dier een ziel ontzegt, is hij niet bereid te erkennen dat laatstgenoemde evenals hijzelf begiftigd is met verstand, ook al is het in een veel geringere mate. De geestelijken, de religieus ingestelde natuurwetenschappers en de moderne metafysici schrikken er op hun beurt voor terug om te erkennen dat mens en dier beide begiftigd zijn met een ziel en met vermogens die, ook al verschillen ze in ontwikkeling en volmaaktheid, in ieder geval dezelfde naam en essentie hebben. Ieder van hen weet, of behoort te weten, dat instinct en verstand twee vermogens zijn die volkomen tegengesteld van aard zijn, twee vijanden die voortdurend tegenover elkaar staan. En dat, als ze niet twee zielen of beginselen aannemen, ze in ieder geval de aanwezigheid van twee krachten in de ziel moeten erkennen, die elk een andere zetel in de hersenen hebben. Die plaatsen kennen ze goed, want die kunnen ze isoleren en om beurten tijdelijk uitschakelen – afhankelijk van het orgaan of het deel van een orgaan dat ze op dat moment martelen tijdens hun verschrikkelijke vivisecties. Wat is het anders dan de menselijke trots die Pope ertoe bracht te zeggen:

Vraag je eens af voor wie de hemellichamen schijnen;
Voor wie dient de aarde? En de trots antwoordt dan: 'Het is voor mij.'
Voor mij wekt de vriendelijke natuur haar geniale macht op,

[1] Artikel van F. Cuvier over het leven van Buffon, in *Biographie universelle, etc.*, 1847, blz. 119.

Ze zorgt voor alle kruiden, en laat elke bloem opengaan.
De druif, de roos, het honingzoete sap en de zachtgeurende dauw
Vernieuwen zich elk jaar voor mij;
Mij brengt de mijn duizend schatten;
Duizend bronnen schenken mij gezondheid;
De zee maakt golven om me te laten drijven, de zon komt op om me te verlichten;
De aarde is mijn voetenbankje, de lucht mijn gewelf.[1]

En door dezelfde onbewuste trots maakte Buffon zijn paradoxale opmerkingen over het verschil tussen mens en dier. Dat verschil bestond in het 'ontbreken van het denken bij het dier', zegt hij; 'het heeft niet het gevoel dat het voelt'. Hoe weet Buffon dit? 'Het denkt niet dat het denkt', voegt hij eraan toe, na het publiek te hebben verteld dat het dier zich dingen herinnerde, vaak de dingen tegen elkaar afwoog, ze vergeleek en een keuze maakte![2] Wie beweerde ooit dat een koe of een hond een ideoloog zou kunnen zijn? Maar het dier kan denken en kan weten dat het denkt, misschien wel veel scherper omdat het niet kan spreken en zijn gedachten niet kan uitdrukken. Hoe kan Buffon of iemand anders dit weten? Een ding blijkt echter uit de waarnemingen van biologen, en dat is dat het dier begiftigd is met verstand; en zodra we het hierover eens zijn, hoeven we slechts Thomas van Aquino's definitie van verstand te herhalen – het voorrecht van de onsterfelijke ziel van de mens – om in te zien dat deze eveneens aan het dier kan worden toegeschreven.

Maar om de *werkelijke* christelijke filosofie recht te doen, kunnen we aantonen dat het vroege christendom nooit die afschuwelijke leringen heeft gepredikt die de echte reden waren dat zoveel van de beste mensen en van de grootste denkers zich van de leer van Christus en zijn discipelen hebben gedistantieerd.

3

O filosofie, u die een gids is voor het leven, en ontdekker van de deugd! – Cicero[3]

---

[1] Alexander Pope, *An Essay on Man*, brief 1, regels 131-140.

[2] *Discours sur la nature des animaux*. Geciteerd in De Mirville, *Op.cit.*, blz. 156.

[3] *Tusculanae disputationes*, 5:2.

> Filosofie is een bescheiden activiteit, ze gaat helemaal over de werkelijkheid en over eerlijk handelen. Ik haat plechtigheid en pretentie, waaraan niets dan trots ten grondslag ligt. – Plinius

Als de bestemming van de mens – van de meest grove, dierlijke, en ook van de meest heilige – volgens de theologische leer onsterfelijkheid is, wat is dan de toekomstige bestemming van de ontelbare wezens van het dierenrijk? Door verschillende rooms-katholieke schrijvers – kardinaal De Ventura, graaf De Maistre en vele anderen – wordt ons verteld dat de 'dierlijke ziel een *kracht* is'.

De Mirville, die hun opvatting herhaalt, zegt dat er is bewezen dat de ziel van het dier

> werd voortgebracht *door de aarde*, want dit staat in de *Bijbel*. Alle levende en bewegende zielen [nefesh, of levensbeginsel] komen voort uit de aarde; maar, begrijp me goed, niet alleen uit het stof, waaruit hun lichaam en ook dat van ons werd gemaakt, maar uit de *potentie* van de aarde; d.w.z. uit haar onstoffelijke *kracht*, zoals alle krachten . . . in combinatie met die van de *zee*, van de *lucht*, enz., die allemaal die elementaire overheden (principautés élémentaires) zijn waarover we elders hebben gesproken (namelijk in *Des esprits*, 2de Mémoire, hfst. 12, Cosmolâtrie).[1]

Wat markies Eudes de Mirville onder die term verstaat is dat elk 'element' in de natuur een domein is dat vol is met, en beheerst wordt door, zijn respectieve onzichtbare geesten. De westerse kabbalisten en de rozenkruisers noemden ze sylfen, undinen, salamanders en gnomen; christelijke mystici, zoals De Mirville, geven ze Hebreeuwse namen en delen ze in bij de verschillende soorten demonen die onder de heerschappij van Satan staan – met Gods toestemming, natuurlijk.

Ook hij komt in opstand tegen de uitspraak waarin Thomas zegt dat de dierlijke ziel wordt vernietigd met het lichaam. 'Het is een kracht,' zegt hij, 'en van ons wordt verwacht dat we aannemen dat deze wordt vernietigd, de meest *substantiële* kracht op aarde, die *dierlijke* ziel wordt genoemd', die volgens Eerw. pater Ventura 'de meest respectabele ziel na die van de mens' is.

Hij noemde haar zojuist nog een onstoffelijke kracht, en nu noemt hij haar 'de meest substantiële kracht op aarde'.[2]

---

[1] *Des esprits de l'esprit-saint et du miracle*, 'Appendices et supplément', 1868, appendix G, blz. 158.

[2] *Op.cit.*

Maar wat is deze kracht? Georges Cuvier en Flourens de academicus vertellen ons haar geheim.

> 'De vorm of de kracht van de lichamen' [vorm betekent in dit geval ziel, laten we dat niet vergeten], schrijft eerstgenoemde, 'is voor lichamen veel belangrijker dan de stof, want laatstgenoemde verandert voortdurend (zonder te worden vernietigd), terwijl de vorm blijft bestaan.' Hierover merkt Flourens . . . op: 'In alles wat leven in zich heeft, is de vorm meer *blijvend* dan de stof . . . want dat wat het WEZEN van het levende lichaam uitmaakt, zijn identiteit, is zijn vorm.'[1]

'Omdat dit wezen', zoals De Mirville op zijn beurt opmerkt, 'een meesterlijk beginsel, een filosofisch teken van onze onsterfelijkheid is',[2] moet worden geconcludeerd dat met deze misleidende term de ziel – zowel van de mens als van het dier – wordt bedoeld. Het is eigenlijk wat we het ENE LEVEN noemen, denk ik.

Hoe dan ook, zowel de wereldse als de religieuze filosofie bevestigt deze uitspraak dat de twee 'zielen' in mens en dier identiek zijn. Leibniz, de filosoof die bij Bossuet geliefd is, leek tot op zekere hoogte te geloven in een 'opstanding van dieren'. Voor hem is de dood 'eenvoudig het *tijdelijk omhullen van de persoonlijkheid*', en hij vergelijkt haar met het behoud van denkbeelden in de slaap, of met de vlinder in de rups. Voor hem, zegt De Mirville,

> is opstanding[3] een *algemene* natuurwet, die alleen wanneer ze door een thaumaturg wordt volbracht – op grond van de vroegtijdigheid ervan, van de omstandigheden, en van de manier waarop hij te werk gaat – een van de grootste wonderen wordt.[4]

Op dit punt is Leibniz een echte occultist zonder het te vermoeden. De groei en bloei van een bloem of plant in vijf minuten in plaats van enkele dagen en weken, de geforceerde ontkieming of ontwikkeling van een plant, dier of mens, zijn feiten die in de annalen van de occultisten worden bewaard. Ze zijn alleen ogenschijnlijk wonderen; de

---

[1] De Mirville, *Op.cit*. Zie Flourens, *De la longévité humaine et de la quantité de vie sur le globe*, 1855, blz. 57, 58, 61.

[2] *De Mirville*, *Op.cit*., blz. 158.

[3] De occultisten noemen het 'transformatie' gedurende een reeks levens en de uiteindelijke nirvāṇische opstanding.

[4] *Op.cit*., blz. 163.

natuurlijke voortbrengende krachten zijn versneld en duizend keer versterkt doordat de ingewijde, overeenkomstig occulte wetten die hij kent, daarvoor de omstandigheden heeft gecreëerd. De abnormaal snelle groei wordt teweeggebracht door de natuurkrachten – hetzij blinde of die verbonden zijn aan kleine intelligenties die onderworpen zijn aan de occulte macht van de mens – die gezamenlijk ertoe worden aangezet om de ontwikkeling van het wezen uit zijn ongeordende elementen tot stand te brengen. Maar waarom zou men het ene een goddelijk *wonder* noemen en het andere een satanische truc of gewoonweg bedrog?

Maar op dit gevaarlijke punt van de opstanding van de doden ziet Leibniz zich als een echte filosoof gedwongen om het hele dierenrijk daaronder te laten vallen, en te zeggen:

> Ik geloof dat de zielen van de dieren onvergankelijk zijn . . . en ik denk dat er niets beter geschikt is om onze eigen onsterfelijke natuur te bewijzen.[1]

Dean, de dominee van Middleton, publiceerde in 1748 twee boekjes over dit onderwerp, waarin hij de denkbeelden van Leibniz ondersteunt. Kort samengevat zegt hij dat

> de heilige Schrift in verschillende passages erop wijst dat dieren een toekomstig leven hebben. Deze leer werd gesteund door verschillende kerkvaders. Gezond verstand leert ons dat dieren een ziel hebben, en leert ons tegelijkertijd dat ze in een toekomstige toestand zullen bestaan. Het stelsel van degenen die geloven dat God de ziel van het dier vernietigt, wordt nergens gesteund en heeft geen stevige basis, enz.[2]

Veel wetenschappers van de 18de eeuw, in het bijzonder de geleerde protestantse theoloog Charles Bonnet uit Genève, verdedigden de hypothese van Dean en verklaarden dat ze heel aannemelijk is. Deze theoloog was de schrijver van een heel merkwaardig werk dat hij *Palingénésie*[3] noemde, of de 'nieuwe geboorte' die plaatsvindt, zoals hij probeert te bewijzen, als gevolg van een onzichtbare kiem die in iedereen bestaat; en evenmin als Leibniz begrijpt hij waarom dieren zouden

---

[1] De Mirville, *Op.cit*. Zie Leibniz, *Opera philosophica*.

[2] De Mirville, *Op.cit*., blz. 163-4. Zie deel 29 van de *Bibliothèque des sciences*, 1ste trimester van het jaar 1768.

[3] Van twee Griekse woorden: γίγνομαι, geboren worden, en, παλιν, opnieuw.

moeten worden uitgesloten van een stelsel dat zonder hen niet een eenheid zou zijn, want een stelsel betekent 'een verzameling wetten'.[1]

> Dieren [schrijft hij] zijn bewonderenswaardige boeken, waarin de schepper de meest opmerkelijke kenmerken van zijn oppermachtige intelligentie verzamelde. De anatoom moet ze met *respect* bestuderen, en als hij ook maar enigszins beschikt over dat verfijnde gevoel voor logisch redeneren dat de morele mens kenmerkt, zal hij, terwijl hij de bladzijden omslaat, nooit denken dat hij een stuk leisteen aanraakt. Hij zal nooit vergeten dat alles wat leeft en voelt recht heeft op zijn barmhartigheid en medelijden. De mens zou het risico lopen zijn gevoel voor ethiek te ondermijnen als hij te veel gewend raakte aan het lijden en het bloed van dieren. Deze waarheid is zo duidelijk dat regeringen haar nooit uit het oog moeten verliezen. . . . De opvatting dat een dier een automaat is, zou voor de samenleving een gevaarlijke filosofische ketterij zijn, als het niet zo was dat ze zozeer tegen ons gezonde verstand en ons gevoel ingaat dat ze haar kracht verliest; en dus kan ze nooit algemeen worden aangenomen.
>
> Wat het lot van de dieren betreft – als mijn hypothese juist is, houdt de voorzienigheid voor hen in toekomstige toestanden een ruime compensatie in petto.[2] . . . En volgens mij is hun opstanding het gevolg van die ziel of die vorm die we aan hen moeten toeschrijven, want, omdat een ziel een enkelvoudige substantie is, kan ze *niet worden verdeeld*, *noch ontbonden*, *noch vernietigd*. Men kan aan die conclusie niet ontkomen zonder terug te vallen op de automaat van Descartes; en van een dierlijke automaat zou men al snel komen op die van de mens.[3]

Onze huidige biologen hebben de theorie van de 'mens als automaat' aangenomen, maar de aanhangers ervan kunnen aan hun eigen lot worden overgelaten en hun eigen conclusies trekken. Op dit moment houd ik me bezig met het definitieve en absolute bewijs dat noch de *Bijbel* noch de meest filosofische bijbelverklaarders – hoezeer hun

---

[1] De Mirville, *Op.cit.*, blz. 164. Zie *La palingénésie philosophique*, 1769-70, deel 2.

[2] Ook wij geloven in 'toekomstige toestanden' voor het dier, van het hoogste tot aan de infusoriën, maar in een reeks wederbelichamingen, elk in een hogere vorm, tot aan de mens en dan nog verder, kortom, we geloven in *evolutie* in de volle betekenis van het woord.

[3] De Mirville, *Op.cit.*, blz. 164. Zie *La palingénésie philosophique*, deel 2, blz. 122-3, 125-6, 77-8.

inzicht bij andere vraagstukken misschien ook tekortschiet – *ooit op gezag van de Bijbel een onsterfelijke ziel aan een dier hebben ontzegd*, en evenmin hebben ze in het Oude Testament afdoende bewijs gevonden voor het bestaan van zo'n ziel in de mens. Men hoeft slechts bepaalde verzen in *Job* en *Prediker* (3:17-22) te lezen om tot deze conclusie te komen. Het is een feit dat de toekomstige toestand van geen van beide daarin met één enkel woord wordt aangeduid. Maar terwijl in het Oude Testament alleen maar negatief bewijs wordt gevonden voor een onsterfelijke ziel in dieren, wordt deze in het Nieuwe Testament even duidelijk bevestigd als die van de mens zelf. Voor degenen die de liefde van de hindoe voor dieren bespotten, en beweren dat ze het recht hebben om dieren te doden voor hun plezier en wanneer ze dat willen, en die dieren een onsterfelijke ziel ontzeggen, geven we nu een definitief bewijs.

Aan het eind van deel 1 werd Paulus genoemd als een verdediger van de onsterfelijkheid van de hele dierlijke schepping. Gelukkig is dit niet een verklaring die door de christenen minachtend kan worden afgewezen als 'godslasterlijke en ketterse interpretaties van de Heilige Schrift door een groep atheïsten en vrijdenkers'. Werd elk van de wijze diepzinnige woorden van apostel Paulus – een ingewijde, wat hij verder misschien ook was – maar zo goed begrepen als die passages die betrekking hebben op de dieren. Want dan zou boven alle twijfel of kritiek zijn aangetoond – zoals we zullen laten zien – dat de onvernietigbaarheid van de stof die door de materialistische wetenschap wordt onderwezen; de wet van de eeuwige evolutie die door de kerk zo bitter wordt ontkend; de alomtegenwoordigheid van het ENE LEVEN, of het één-zijn van het ENE ELEMENT en de aanwezigheid ervan overal in de natuur zoals wordt beweerd door de esoterische filosofie, en de verborgen betekenis van Paulus' opmerkingen aan de *Romeinen* (8:18-23) – dat deze allemaal duidelijk op hetzelfde neerkomen. Wat kan die grote historische figuur – die duidelijk is doordrongen van de neoplatonische Alexandrijnse filosofie – bedoelen met het volgende, dat ik weergeef met commentaar in het licht van het occultisme om mijn bedoeling duidelijker te maken?

De apostel stelt voorop (*Rom.* 8:16-17) dat 'die Geest' (paramātman) 'onze geest (ātman) verzekert dat wij Gods kinderen zijn', en 'nu we zijn kinderen zijn, zijn we ook zijn erfgenamen' – erfgenamen natuurlijk van de eeuwigheid en onvernietigbaarheid van de eeuwige of goddelijke essentie in ons. Dan vertelt hij ons dat:

> Het lijden van deze tijd in geen verhouding staat tot de luister die ons in de toekomst zal worden geopenbaard (8:18).

De 'luister' is volgens ons geen 'nieuw Jeruzalem', de symbolische voorstelling van de toekomst in Johannes' kabbalistische openbaring – maar de devachanische perioden en de reeks geboorten in de opeenvolgende rassen wanneer we, na elke nieuwe incarnatie, steeds hoger en volmaakter zullen zijn, zowel fysiek als spiritueel; en wanneer we uiteindelijk allemaal werkelijk de 'zonen' en 'kinderen van God' zullen worden bij de 'laatste opstanding' – ongeacht of mensen deze christelijk, nirvāṇisch of parabrahmisch noemen, want deze komen allemaal op hetzelfde neer. Want

> Reikhalzend kijkt het schepsel uit naar de manifestatie van de zonen van God (8:19).

Met schepsel wordt hier het dier bedoeld, zoals verderop op gezag van St. Johannes Chrysostomus zal worden aangetoond. Maar wie zijn de 'zonen van God' naar wier manifestatie de hele schepping uitkijkt? Zijn ze de 'zonen van God' onder wie 'zich ook Satan bevond' (*Job* 1:6, 2:1), of de 'zeven engelen' van de *Openbaring*? Hebben ze alleen betrekking op christenen of op de 'zonen van God' overal op de wereld?[1] Zo'n 'manifestatie' wordt in het vooruitzicht gesteld aan het einde van elk manvantara,[2] of wereldperiode, door de heilige geschriften van elke grote religie, en, afgezien van de esoterische interpretatie van al deze, nergens zo duidelijk als in de *Veda's*. Want daarin wordt gezegd dat aan het einde van elk manvantara de pralaya volgt, of de vernietiging van de wereld waarvan er maar één bekend is aan, en verwacht wordt door, de christenen – en dat de śishṭa's, of overblijvers, worden achtergelaten, zeven rishi's en één krijger, en alle kiemen voor de volgende menselijke 'vloedgolf van de volgende ronde'.[3]

De belangrijkste vraag waarmee we ons nu bezighouden is echter

---

[1] Zie *Isis ontsluierd*, deel 1.

[2] Wat in de oudheid in feite werd bedoeld met de 'zonen van God' wordt nu volledig aangetoond in *De geheime leer*, in deel 1 ervan (over de oudheid), dat nu bijna gereed is.

[3] Dit is de orthodoxe zienswijze van de hindoes en ook de esoterische zienswijze. In zijn lezing in Bangalore 'What is Hindu Religion?' zegt Dewan Bahadur Raghunath Rao uit Madras: 'Aan het eind van elk manvantara vindt de vernietiging van de wereld plaats; maar één krijger, zeven rishi's, en de kiemen worden gered van de ondergang. Volgens hen maakt God (of Brahmā) de goddelijke wet of de *Veda's* bekend . . . zodra een manvantara begint, worden deze wet-

niet of de christelijke of de hindoe-theorie de beste is, maar om te laten zien dat de brahmanen – door te onderwijzen dat de kiemen van alle wezens na de volledige periodieke en tijdelijke vernietiging van alle zichtbare dingen blijven bestaan, samen met de 'zonen van God' of de rishi's, die zich zullen manifesteren aan de toekomstige mensheid – niet meer en niet minder zeggen dan wat Paulus zelf predikt. Beiden laten al het dierlijke leven delen in de hoop op een nieuwe geboorte en vernieuwing in een meer volmaakte staat, en elk wezen dat nu 'wacht' zal zich dan verheugen over de 'manifestatie van de zonen van God'. Want, zoals Paulus uitlegt:

> Ook het wezen zelf (ipsa) zal worden bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid,

d.w.z. dat de kiem of de onvernietigbare dierlijke ziel, die devachan niet bereikt zolang ze in haar elementaire of dierlijke staat verkeert, een hogere vorm zal bereiken, en verder zal gaan, zich samen met de mens zal ontwikkelen tot steeds hogere toestanden en vormen, om ten slotte, zowel dier als mens, te delen in 'de vrijheid en luister die Gods kinderen geschonken wordt' (8:21).

En deze 'vrijheid en luister' kan alleen worden bereikt door de evolutie of de karmische vooruitgang van alle wezens. Het redeloze dier heeft zich ontwikkeld uit de halfbewuste plant, wordt zelf geleidelijk getransformeerd tot een mens, geest, God, enz., tot in het oneindige! Want Paulus zegt:

> Wij weten ['wij', de ingewijden] dat de hele schepping ['omnis creatura', in de *Vulgaat*] tot nog toe als in barensweeën zucht en lijdt (8:22).[1]

---

ten afgekondigd . . . en worden bindend . . . tot het eind van dat manvantara. Deze acht personen worden śishṭa's genoemd, of overblijvers, omdat ze de enige overgeblevenen zijn nadat alle anderen zijn vernietigd. Hun handelingen en voorschriften staan daarom bekend als śishṭāchāra. Ze worden ook 'sadāchāra' genoemd, omdat zulke handelingen en voorschriften niets anders zijn dan die welke altijd hebben bestaan.'

Dit is de orthodoxe zienswijze. De geheime zienswijze spreekt over zeven ingewijden die het dhyāni-chohanschap hebben bereikt tegen het einde van het zevende ras op deze aarde, die tijdens haar 'verduistering' op de aarde worden achtergelaten met de kiem van elk mineraal, elke plant en elk dier, dat geen tijd had om tot mens te evolueren voor de volgende ronde of wereldperiode. Zie *Esoteric Buddhism*, A.P. Sinnett, 5de ed., annotaties, blz. 146-7.

[1] 'Omnis creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc', in de oorspronkelijke Latijnse vertaling.

Hiermee wordt duidelijk gezegd dat mens en dier op aarde wat betreft hun lijden op één lijn staan bij hun evolutionaire inspanningen om hun doel te bereiken, en dat is in overeenstemming met de wet van karma. Met 'tot nog toe' wordt bedoeld tot aan het vijfde ras. Om het nog duidelijker te maken zegt de grote christelijke ingewijde:

> Niet alleen zij [de dieren] maar ook wijzelf, die de eerste resultaten van de geest hebben ontvangen, zuchten in onszelf, in afwachting dat we als kinderen van God worden aangenomen, namelijk de verlossing van ons lichaam (8:23).

Ja, wij mensen hebben de 'eerste resultaten van de geest,' of het rechtstreekse parabrahmische licht, onze ātman of ons zevende beginsel, ontvangen dankzij ons vijfde beginsel (manas), dat in dieren veel minder ontwikkeld is. Ter compensatie is hun karma echter veel minder zwaar dan het onze. Maar dat is geen reden waarom ook zij niet op een dag die volmaking zouden bereiken die aan de volledig geëvolueerde mens de dhyāni-chohanische vorm geeft.

Niets zou duidelijker kunnen zijn – zelfs voor een leek – dan die woorden van de grote apostel, of we ze nu interpreteren in het licht van de esoterische filosofie of in dat van de middeleeuwse scholastiek. De hoop op verlossing, of op het voortbestaan van de spirituele entiteit die bevrijd is 'uit de slavernij van de vergankelijkheid', of de reeks tijdelijke stoffelijke vormen, geldt voor *alle levende wezens*, niet alleen voor de mens.

Maar van de mens, het 'voorbeeld' voor de dieren, die zelfs zijn medemensen niet goed behandelt, kon niet worden verwacht dat hij er gemakkelijk mee zou instemmen om zijn verwachtingen met zijn vee en kippen te delen. De beroemde bijbelverklaarder Cornelius a Lapide was de eerste om erop te wijzen en zijn voorgangers ervan te beschuldigen dat ze de bewuste en opzettelijke intentie hadden om alles te doen om het woord creatura niet in verband te brengen met de lagere wezens van deze wereld. We vernemen van hem dat St. Gregorius van Nazianze, Origenes en St. Cyrillus (heel waarschijnlijk degene die weigerde om Hypatia als een mens te beschouwen, en haar behandelde alsof ze een wild dier was) erop aandrongen dat het woord creatura in de hierboven geciteerde verzen, door de apostel eenvoudig voor engelen werd gebruikt! Maar Cornelius, die ter bevestiging een beroep doet op Thomas, merkt op dat

> deze opvatting te verwrongen en te wild (distorta et violenta) is, en

> bovendien wordt ontkracht door het feit dat engelen, als zodanig, al bevrijd zijn uit de slavernij van de vergankelijkheid.

De suggestie van Augustinus is niet veel beter, want hij komt met de vreemde hypothese dat de 'wezens' waarover door Paulus wordt gesproken 'de ongelovigen en ketters' van alle tijden waren! Cornelius spreekt de eerbiedwaardige kerkvader even ijskoud tegen als al zijn vroegere broeder-heiligen. 'Want,' zegt hij,

> in de geciteerde tekst zijn de wezens waarover door de apostel wordt gesproken duidelijk wezens die van mensen verschillen (in *Rom*. 8:23 staat namelijk: *niet alleen zij*, *maar ook wijzelf*), en wat er wordt bedoeld is niet verlossing van zonde, maar van de naderende dood.[1]

Maar zelfs de dappere Cornelius wordt ten slotte bang door de algemene tegenstand en besluit dat Paulus – zoals St. Ambrosius, St. Hilarius en anderen volhielden – met de term wezens *elementen* (!!) kan hebben bedoeld, d.w.z. de zon, de maan, de sterren, de aarde, enz.

Helaas voor de heilige theoretici en scholastici, en heel gelukkig voor de dieren – als ze al ooit baat zullen hebben bij deze discussie – worden ze overstemd door een nog grotere autoriteit dan zijzelf. Het is St. Johannes Chrysostomus, die al werd genoemd, en die bij de rooms-katholieke kerk, volgens getuigenis van bisschop Proclus (ooit zijn secretaris) in hoog aanzien staat. In feite was St. Johannes Chrysostomus het 'medium' – als zo'n (in onze tijd) alledaagse term voor een heilige mag worden gebruikt – van de apostel van de heidenen. Wat zijn commentaar op de brieven van Paulus betreft, wordt Johannes beschouwd als rechtstreeks geïnspireerd door die apostel zelf, met andere woorden dat de toelichtingen die hij schreef rechtstreeks door Paulus werden gedicteerd. Dit is wat we lezen in de toelichting op hoofdstuk 8 van de *Brief aan de Romeinen*:

> We moeten altijd zuchten over de vertraging die onze emigratie [dood] oploopt; want als, zoals de apostel zegt, het wezen zonder verstand (*mente*, niet *anima*, 'ziel') en spraak (nam si hoc creatura mente et verbo carens) zucht en hoopt, des te groter de schande dat wijzelf dat niet doen.[2]

---

[1] De Mirville, *Op.cit*., blz. 166-7. Zie Cornelius, édition Pélagaud, deel 9, blz. 114.

[2] De Mirville, *Op.cit*., blz. 168. Zie Chrysostomus, *Homilie over de Brief aan de Romeinen*, nr. 14.

Helaas doen we dat niet en schieten we schandelijk tekort in dit verlangen naar 'emigratie' naar onbekende gebieden. Als mensen de geschriften van alle volkeren zouden bestuderen en hun betekenis zouden interpreteren in het licht van de esoterische filosofie, dan zou iedereen op zijn minst onverschillig tegenover de dood komen te staan, als hij al niet verlangde om te sterven. We moeten daarom een nuttig gebruik maken van de tijd die we op deze aarde doorbrengen door ons in elk leven rustig voor te bereiden op het volgende door het verzamelen van goed karma. Maar de mens is van nature een sofist. En, zelfs na het lezen van deze opvatting van St. Johannes Chrysostomus – een opvatting die in het denken van iedere christen het vraagstuk van de onsterfelijke ziel van dieren voor altijd oplost, of dat in ieder geval zou moeten doen – zijn we bang dat de arme redeloze dieren misschien niet veel van die les zullen profiteren. De geraffineerde sofist, die naar eigen zeggen verdoemd is, zou ons kunnen vertellen dat hij, ongeacht de aard van de ziel van het dier, het nog altijd een dienst bewijst, en zelf een verdienstelijke handeling verricht, door het arme dier te doden, en zo een einde te maken aan zijn 'gezucht over de opgelopen vertraging voor zijn emigratie' naar eeuwige gelukzaligheid.

De schrijfster is niet zo dom om te denken dat een heel British Museum gevuld met werken tegen het eten van vlees het effect zou hebben dat de beschaafde volkeren hun slachthuizen zullen sluiten, of dat ze afzien van hun biefstuk en kerstgans. Maar als door deze eenvoudige woorden een paar lezers gaan beseffen wat de werkelijke betekenis van Paulus' edele woorden is, en daarbij serieus aandacht schenken aan alle verschrikkingen van vivisectie, dan zou de schrijfster tevreden zijn. Want wanneer de wereld ervan overtuigd raakt – en ze moet op een dag wel tot die conclusie komen – dat dieren wezens zijn die even eeuwig zijn als wijzelf, dan zullen vivisectie en andere martelingen die de arme dieren dagelijks moeten ondergaan, in de samenleving overal tot een uitbarsting van protesten en dreigementen leiden, en zullen alle regeringen gedwongen worden om een einde te maken aan deze barbaarse en schandelijke praktijken.

H.P. Blavatsky

Isis ontsluierd en de Viśishṭādvaita

[‘*Isis Unveiled* and the Viśishṭādvaita’, *The Theosophist*, januari 1886, blz. 279-80; *CW* 7:50-2]

R.P. probeert in het oktobernummer van ons tijdschrift [blz. 78-80] te bewijzen dat ik in *Isis ontsluierd* in feite de leer van de Viśishṭādvaita heb verkondigd. Hiertegen maak ik bezwaar. Ik ben me goed bewust van het feit dat *Isis* allesbehalve volledig is, zoals het op basis van hetzelfde materiaal door een betere geleerde had kunnen zijn; en dat het als literair product te weinig symmetrie vertoont, en misschien hier en daar niet nauwkeurig genoeg is. Maar ik heb daarvoor een excuus. Het was mijn eerste boek; het werd geschreven in een voor mij vreemde taal waarin ik niet gewend was te schrijven; die taal was nog minder vertrouwd voor bepaalde Aziatische filosofen die mij daarbij hielpen; en, ten slotte wist kolonel Olcott, die het manuscript corrigeerde en van begin tot einde met mij samenwerkte, toen – in de jaren 1875 en 1876 – bijna niets van de Indiase filosofie, en was dus niet in staat die fouten op te sporen en te corrigeren die ik gemakkelijk zou kunnen maken wanneer ik mijn gedachten in het Engels formuleerde. Toch denk ik, ondanks dit alles, dat R.P.’s kritiek onjuist is. Als ik zondigde door te weinig onderscheid te maken tussen een onpersoonlijke God, of parabrahman, en een persoonlijke God, dan ging ik toch beslist niet zover dat ik die twee volledig met elkaar verwarde.

De bladzijden (*Isis*, 2:135-6; 2:178-9, en het voorwoord 1:2) waarop hij zich baseert, vertegenwoordigen niet mijn eigen leer maar de ideeën van anderen. De eerste twee zijn citaten van *Manu*, en laten zien wat een ontwikkelde brahmaan en een boeddhist zouden kunnen zeggen op prof. Max Müllers bewering dat moksha en nirvāṇa vernietiging betekenen, terwijl het derde citaat (*Isis*, 2:178-9) een verdediging en verklaring is van de innerlijke betekenis van de *Bijbel* vanuit het standpunt van een christelijke mysticus. Natuurlijk lijkt dit op de Viśishṭādvaita-leer, die evenals het christendom aan het universele beginsel persoonlijke eigenschappen toeschrijft.

Wat de verwijzing naar het voorwoord betreft, het lijkt erop dat over die alinea, zelfs gelezen naar de letter, alleen kan worden gezegd dat ze mijn persoonlijke mening weergeeft en niet de esoterische leer. Omdat ik in het begin van mijn leven een scepticus ben geweest, heb ik ge-

zocht naar, en door middel van de meesters de volle zekerheid gekregen van, het bestaan van een beginsel (niet van een persoonlijke God) – 'een grenzeloze en onpeilbare oceaan' – waarvan mijn 'ziel' een druppel was. Evenals de aanhangers van de Advaita, maakte ik geen onderscheid tussen mijn zevende beginsel en de universele geest, of parabrahman, evenmin geloofde of geloof ik in een individuele afzonderlijke geest in mij, als iets dat losstaat van het geheel. Voor bewijs, zie mijn opmerking over de 'almacht van de onsterfelijke geest van de mens' – iets wat een logische absurditeit zou zijn volgens een theorie van egoïstische afgescheidenheid. Mijn fout was dat ik in het hele boek de woorden parabrahman en God zonder onderscheid gebruikte om hetzelfde idee uit te drukken: een zonde die zeker is te vergeven als men weet dat de Engelse taal zo arm is dat ik zelfs nu nog het Sanskrietwoord gebruik om het ene denkbeeld uit te drukken en een Engels woord voor het andere!

Of het nu overeenkomstig de orthodoxe Advaita is of niet, ik beweer als occultist, op gezag van de geheime leer, dat de menselijke geest – ook al is hij volledig opgenomen in parabrahman – hoewel hij als zodanig niet individueel is, toch zijn eigen onmiskenbare individualiteit behoudt in paranirvāṇa, als gevolg van de daarin verzamelde eigenschappen, of skandha's die na elke dood bewaard zijn gebleven, van de hoogste vermogens van manas. De meest spirituele – d.w.z. de hoogste en goddelijkste – aspiraties van elke persoonlijkheid volgen buddhi en het zevende beginsel naar devachan (svarga) na de dood van elke persoonlijkheid in de reeks wederbelichamingen, en worden een onlosmakelijk deel van de monade. De persoonlijkheid vervaagt, verdwijnt vóór de ontwikkeling van de nieuwe persoonlijkheid (wedergeboorte) vanuit devachan: maar de individualiteit van de geest-ziel (lieve hemel, is dit Engels nog te begrijpen!) blijft bewaard tot het einde van de grote cyclus (mahāmanvantara) wanneer elk ego paranirvāṇa binnengaat, of wordt opgenomen in parabrahman. Voor ons dromerige, of suffe, bevattingsvermogen gaat de menselijke geest dan verloren in de ene geest, zoals de druppel water die in de zee wordt geworpen niet langer kan worden getraceerd en teruggehaald.

Maar dit is in feite niet het geval in de wereld van het onstoffelijke denken. Laatstgenoemde verhoudt zich tot het dynamische denken van de mens, zoals, laten we zeggen, het visuele vermogen door de sterkst denkbare microscoop zich verhoudt tot het gezichtsvermogen van een halfblinde man: en toch is zelfs dit een heel gebrekkige vergelijking –

het verschil is 'niet uit te drukken in fysieke meeteenheden'. Dat zulke parabrahmische en paranirvāṇische 'geesten', of eenheden, hun goddelijke (niet menselijke) individualiteiten hebben en moeten behouden, blijkt uit het feit dat, hoe lang de 'nacht van Brahmā' of zelfs de universele pralaya (niet de lokale pralaya die een of andere groep werelden beïnvloedt) ook is, dezelfde individuele goddelijke monade toch, wanneer deze pralaya eindigt, haar majestueuze evolutieweg vervolgt, zij het op een hogere, honderd keer zo volmaakte en zuivere keten van werelden dan voorheen, en de essentie van spiritualiteit uit al haar talloze vroegere wederbelichamingen met zich meebrengt. Men moet bedenken dat spiraalsgewijze evolutie tweeledig is, en het pad van spiritualiteit draait, als een kurkentrekker, in en rond de fysieke, semifysieke, en suprafysieke evolutie. Maar ik word verleid om details te geven die voor een volledige bespreking die ze gezien hun belang verdienen, beter kunnen worden bewaard voor mijn nog te verschijnen boek, *De geheime leer*.

H.P. Blavatsky

Occulte of exacte wetenschap?

['Occult or exact science?', *The Theosophist*, april 1886, blz. 422-31; mei 1886, blz. 481-94; *CW* 7:55-90]

1

Ecce signum! Zie de voortekens van een betere toekomst. Dit is de cruciale vraag van de komende eeuw, de vraag die iedere nadenkende, oprechte vader zal stellen met betrekking tot het onderwijs van zijn kinderen in de 20ste eeuw. En laten we er meteen bij zeggen dat met 'occulte wetenschap' hier niet *het leven van een chela* of de strenge discipline van een asceet worden bedoeld, maar eenvoudig de studie van dat wat als enige de sleutel kan verschaffen tot de mysteries van de natuur, en de raadsels van het heelal en van de psychofysieke mens kan onthullen – ook al wil men niet verder gaan dan alleen studie.

Elke nieuwe ontdekking van de moderne wetenschap bevestigt de waarheden van de oude filosofie. De echte occultist kent geen enkel probleem dat de esoterische wetenschap niet kan oplossen, als het op

de juiste manier wordt benaderd. De wetenschappelijke instituten van het Westen kunnen nog geen enkel natuurwetenschappelijk verschijnsel tot in zijn diepste essentie doorgronden, of in al zijn aspecten verklaren. De exacte wetenschap slaagt daar niet in – in *deze* cyclus, om redenen die hierna zullen worden gegeven. Niettemin wordt de trots van deze eeuw, die zich verzet tegen het binnendringen van oude – vooral transcendentale – waarheden in het rijk van de wetenschap, elk jaar onverdraagzamer. Binnenkort zal de wereld haar zich zien verheffen in wolken van zelfgenoegzaamheid als een nieuwe toren van Babel, om misschien te delen in het lot van dat bijbelse monument.

In een recent wetenschappelijk werk over antropologie kan men het volgende lezen: 'Het is ons dan ten slotte gegeven om de krachten door middel waarvan God te werk zou zijn gegaan, *te kennen* [?], te begrijpen, te hanteren en te meten. . . . We hebben van elektriciteit onze postbode, van licht een technisch tekenaar, en van affiniteit een industriearbeider, enz., gemaakt.'[1] Dit staat in een Frans werk. Iemand die iets weet van de verwarring die heerst in de exacte wetenschap, van de fouten en de dagelijkse bekentenissen van wetenschappers, is na het lezen van zulke pretentieuze beweringen geneigd om met de ontevredenen van de *Bijbel* uit te roepen: Tradidit mundum ut non sciant. Voorwaar – 'de wereld werd aan hen toevertrouwd opdat ze haar nooit zouden kennen'.

Hoe waarschijnlijk het is dat de wetenschappers in deze richting zullen slagen kan worden afgeleid uit het feit dat de grote Humboldt zelf zulke onjuiste axioma's als deze kon formuleren: 'Wetenschap begint voor de mens wanneer zijn denken de STOF heeft beteugeld!'[2] Het woord 'geest' in plaats van 'stof' zou misschien een grotere waarheid hebben weergegeven. Maar Renan zou de eerbiedwaardige auteur van *Kosmos* niet op die manier hebben gecomplimenteerd als de term stof door geest was vervangen.

Ik ben van plan een paar illustraties te geven om te laten zien dat kennis van alleen de stof, met de vroegere 'onweegbare' kracht – wat er ook met dit adjectief werd bedoeld in de Franse Academie en de Royal Society op het moment dat het werd bedacht – niet voldoende is

---

[1] De Mirville, *Des esprits*, 1863, deel 2, blz. 22. Zie *Bulletin de la Société d'Anthropologie*, 3de aflevering, blz. 384.

[2] De Mirville, *Op.cit.*, blz. 18. Zie *Kosmos*, deel 1, blz. 3 en 76 (met dezelfde ideeën).

voor de doeleinden van echte wetenschap. Het zal ook nooit doeltreffend blijken te zijn om het eenvoudigste verschijnsel te verklaren, zelfs in de objectieve fysieke natuur, laat staan de abnormale gevallen waarvoor fysiologen en biologen op dit moment zoveel interesse tonen. Zoals pater Secchi, de beroemde Romeinse astronoom het in zijn werk uitdrukte: 'Indien er maar een paar van de *nieuwe* krachten werden bewezen, dan zou men moeten erkennen dat er in de ruimte entiteiten van een *heel andere orde* dan die van de zwaartekracht bestaan.'[1]

'Ik heb veel over occultisme gelezen en kabbalistische boeken bestudeerd, maar ik heb er nooit één woord van begrepen!' – was een opmerking die onlangs werd gemaakt door een geleerde onderzoeker van 'gedachteoverbrenging', 'kleur-geluiden', enz.

Allicht. Men moet eerst letters leren voordat men kan spellen en lezen, of begrijpen wat men leest.

Zo'n veertig jaar geleden kende ik een kind – een meisje van zeven of acht – dat haar ouders erg bang maakte door te zeggen:

'Mamma, ik hou van je. Je bent goed en aardig voor me vandaag. Je woorden *zijn heel blauw*.'

'Wat bedoel je?' vroeg de moeder.

'Je woorden zijn allemaal blauw – omdat ze zo liefdevol zijn, maar als je me een standje geeft *zijn ze rood* . . . zo rood! Maar het is nog erger als je in woede uitbarst tegen papa want dan zijn ze oranje . . . afschuwelijk . . . zoals dat . . .'

En het kind wees naar de haard, met een groot laaiend vuur en grote vlammen. De moeder werd bleek.

Daarna hoorde men de kleine paranormaal begaafde vaak geluiden in verband brengen met kleuren. De melodie die door de moeder op de piano werd gespeeld bracht haar in extase; ze zag 'zulke mooie regenbogen', legde ze uit, maar als haar tante speelde, was het 'vuurwerk en sterren, schitterende sterren die alle kanten opschoten – en dan . . . explodeerden . . .'

De ouders werden bang en dachten dat er iets was misgegaan met de hersenen van het kind. De huisarts werd geroepen.

'Overdreven kinderlijke verbeelding', zei hij. 'Onschuldige hallucinaties . . . Laat haar geen thee drinken, en laat haar meer spelen met haar broertjes – met hen vechten, en meer lichaamsbeweging hebben.'

En hij vertrok.

---

[1] De Mirville, *Op.cit.*, blz. 31. Zie *L'unità delle forze fisiche*.

In een grote Russische stad aan de oevers van de Wolga staat een ziekenhuis met daaraan verbonden een psychiatrische inrichting. Een arme vrouw werd daar meer dan twintig jaar opgesloten – in feite tot de dag van haar dood – als een 'onschuldige' maar psychisch gestoorde patiënt. Men kon in de patiëntenboeken geen ander bewijs voor haar krankzinnigheid vinden dan het feit dat het gespetter en gekabbel van riviergolven voor haar de prachtigste 'goddelijke regenbogen' voortbrachten, maar als ze de stem van de directeur hoorde, zag ze 'zwart en karmijnrood' – *de kleuren van de Boze*.

Ongeveer in diezelfde periode, namelijk in 1840, berichtten de Franse kranten over iets wat op dit verschijnsel lijkt. In die tijd dachten de artsen dat zo'n abnormale toestand van zintuiglijke gewaarwording maar één oorzaak kon hebben; zulke *indrukken* die zonder enige *traceerbare* oorzaak werden ervaren, wezen altijd op een onevenwichtige geest – op zwakke hersenen – die de bezitter waarschijnlijk tot waanzin zou brengen. Dat was *het decreet* van de wetenschap. De standpunten van vrome mensen, gesteund door de bevestiging van dorpspastoors, hadden de neiging de andere kant op te gaan. De hersenen hadden met de 'obsessie' niets te maken, want het was eenvoudig het werk of bedrog van de veel belasterde 'oude heer' met gespleten voet en glanzende horens. Zowel de geleerden als de bijgelovige 'goede vrouwen' hebben hun opvattingen sinds 1840 enigszins moeten wijzigen.

Zelfs in die beginperiode en vóór de 'Rochester'-golf van spiritisme over een groot deel van de beschaafde wereld in Europa was gespoeld, werd aangetoond dat ditzelfde verschijnsel kan worden voortgebracht door middel van verschillende drugs. Sommige moedige mensen, die niet bang waren voor de beschuldiging van krankzinnigheid, en ook niet voor het onaangename vooruitzicht om als patiënt te worden beschouwd of als slachtoffer van de duivel, deden experimenten en maakten de resultaten openbaar. Een van hen was Théophile Gautier, de beroemde Franse schrijver.

Er zijn maar weinig mensen die vertrouwd zijn met de Franse literatuur van die tijd, en die niet het fascinerende verhaal van die schrijver hebben gelezen waarin hij de dromen van een opium-eter beschrijft. Om de *indrukken* uit de eerste hand te analyseren nam hij een grote dosis hasjiesj. 'Mijn gehoor', schrijft hij, 'kreeg prachtige vermogens: *Ik hoorde de muziek van de bloemen*, klanken – groen, rood en blauw – kwamen mijn oren binnen in duidelijk *waarneembare* golven van *geur* en *kleur.* Het omvallen van een tuimelglas, het kraken van

een leunstoel, een woord gefluisterd in de laagste tonen trilde en weerklonk *in mij* als evenzovele donderslagen. Bij de geringste aanraking met voorwerpen – meubels of het menselijk lichaam – hoorde ik lang aanhoudende geluiden, zuchten als de melodieuze trillingen van een eolusharp.'[1]

De vermogens van de menselijke verbeelding zijn ongetwijfeld groot; misleiding en hallucinaties kunnen voor kortere of langere tijd in de gezondste menselijke hersenen worden voortgebracht, hetzij natuurlijk of kunstmatig. Maar natuurverschijnselen die niet behoren tot die 'abnormale' categorie bestaan echt, en ze hebben uiteindelijk zelfs wetenschappelijke denkers gefascineerd. Hypnose, gedachteoverbrenging en het prikkelen van de zintuigen – die geleidelijk in elkaar overgaan en hun occulte bestaan in onze wereld van verschijnselen manifesteren – zijn er uiteindelijk in geslaagd om de aandacht van een aantal vooraanstaande wetenschappers te trekken. Onder leiding van de beroemde dr. Charcot, van het Salpêtrière ziekenhuis in Parijs hebben verschillende beroemde wetenschappers de verschijnselen onderzocht – in Frankrijk, Rusland, Engeland, Duitsland en Italië. Al meer dan 15 jaar hebben ze geëxperimenteerd, onderzoek gedaan, theorieën gevormd. En wat is het resultaat? De enige verklaring die wordt gegeven aan het publiek, aan hen die vurig verlangen om bekend te worden met de werkelijke, de essentiële aard van de verschijnselen, met hun voortbrengende oorzaak en ontstaansgeschiedenis – is dat de mediums die deze manifesteren allemaal hysterisch zijn! Ze zijn psychopaten[2] en neuroten[3] – zo wordt ons verteld – en er ligt geen andere oorzaak ten grondslag aan de eindeloze verscheidenheid van manifestaties dan die van puur fysiologische aard.

Dit ziet er voor het ogenblik bevredigend uit, en – heel hoopvol voor de toekomst.

'Hysterische hallucinatie' is blijkbaar gedoemd om de alfa en de omega van elk verschijnsel te worden. Tegelijkertijd definieert de wetenschap het woord 'hallucinatie' als 'een fout van onze *zintuigen*, die wordt gedeeld door, en (door die fout) wordt opgelegd aan, ons *verstand*'.[4] De hallucinaties van een medium die objectief zijn – het ver-

---

[1] *La Presse*, 10 juli 1840.

[2] Een Grieks samengesteld woord bedacht door de Russische medische faculteiten.

[3] Van het woord neurose.

[4] *Dictionnaire de médecine*.

schijnen van een 'astraal lichaam' bijvoorbeeld – zijn niet alleen waarneembaar door het 'verstand' van het medium, maar worden eveneens waargenomen door de zintuigen van de toeschouwers. Daarom is de conclusie vanzelfsprekend dat al die getuigen ook *hysterisch* zijn.

We zien dus dat de wereld het gevaar loopt om tegen het einde van deze eeuw te worden veranderd in één groot gekkenhuis, terwijl het geestelijk gezonde deel van de mensheid alleen uit de geleerde artsen bestaat.

Van alle vraagstukken van de medische filosofie lijkt hallucinatie het moeilijkst op te lossen, het hardnekkigst om uit de weg te ruimen. Dat kan ook haast niet anders, want ze is een van de mysterieuze resultaten van onze tweevoudige natuur, de brug over de kloof die de wereld van de stof scheidt van de wereld van de geest. Alleen zij die bereid zijn om over te steken naar de andere kant kunnen haar begrijpen of zullen het noumenon van haar verschijnselen leren kennen. Een manifestatie is ongetwijfeld heel verontrustend voor iemand die deze voor het eerst ziet. Omdat hallucinatie aan de materialist het scheppende vermogen, de *potentie* van de geest van de mens, bewijst, en omdat ze voor de geestelijke het 'wonder' *natuurlijk* maakt en zogezegd de eenvoudigste gevolgen van natuurlijke oorzaken *bovennatuurlijk* maakt, daarom kan nog niet worden geaccepteerd wat hallucinatie werkelijk is. De acceptatie ervan kan de materialist of de gelovige christen nauwelijks worden afgedwongen, omdat de ene even sterk is in zijn ontkenning als de andere in zijn bevestiging. 'Hallucinatie', zegt een autoriteit geciteerd door Brierre de Boismont,[1] 'is de reproductie van de stoffelijke manifestatie van een idee.' Hallucinatie, zo wordt gezegd, houdt geen rekening met leeftijd of verdienste; of, indien een noodlottige ervaring het noemen waard is: 'een arts die aan haar te veel aandacht zou schenken of haar te lang en te *serieus* zou bestuderen, kan er zeker van zijn dat hij zijn carrière zal beëindigen in de gelederen van zijn eigen patiënten'.

Dit is nog een bewijs dat 'hallucinatie' bijna nooit 'al te serieus' werd bestudeerd, want zelfopoffering is niet het meest opvallende kenmerk van deze tijd. Maar *als* dat zo besmettelijk is, waarom mogen we dan niet de gedurfde en oneerbiedige suggestie doen dat de biologen en fysiologen van de school van dr. Charcot zelf *gehallucineerd* zijn met het nogal eenzijdige wetenschappelijke denkbeeld dat zulke fenomenale hallucinaties allemaal het gevolg zijn van hysterie?

---

[1] *Des hallucinations*, 1845, blz. 6.

Hoe dan ook, of er nu sprake is van een collectieve hallucinatie van onze medische lichten of van het onvermogen van het materialistische denken, het eenvoudigste verschijnsel – uit de categorie die door de wetenschappers in het jaar 1885 wordt *aanvaard* en geverifieerd – blijft door hen even onverklaard als in 1840.

Als we ter wille van de discussie aannemen dat sommige mensen uit het grote publiek uit grote eerbied – die vaak neerkomt op verafgoding – voor de wetenschap en autoriteiten, de uitspraak van wetenschappers aanvaarden dat elk verschijnsel, elke 'abnormale' manifestatie, het gevolg is van de streken van epileptische hysterie, wat zal de rest van het publiek dan doen? Zullen ze geloven dat Eglintons uit zichzelf bewegende griffel door eenzelfde soort epilepsieaanval werkt als die van het medium, zelfs al raakt hij de griffel niet aan? Of dat de profetische uitspraken van de zieners, de grote geïnspireerde apostelen van alle tijden en religies, eenvoudig de pathologische gevolgen van hysterie waren? Of ook dat de 'wonderen' van de *Bijbel*, die van Pythagoras, Apollonius en anderen tot dezelfde familie van *abnormale* manifestaties behoren als de hallucinaties van dr. Charcots Mlle. Alphonsine – of hoe ze ook heet – en haar erotische beschrijvingen en haar poëzie 'als gevolg *van het opzwellen van haar grote darm door gassen*' (sic)?

Die gedachte zal waarschijnlijk stranden. In de eerste plaats zou 'hallucinatie' zelf, als ze echt het gevolg van een fysiologische oorzaak is, moeten worden verklaard – maar dat is nooit gebeurd. Als we willekeurig enkele van de honderden door vooraanstaande Franse artsen (we hebben die van de Engelse niet bij de hand) geformuleerde definities nemen, wat komen we dan te weten over 'hallucinaties?' We hebben dr. Brierre de Boismonts 'definitie', als deze zo kan worden genoemd, al gegeven, en laten we er nu nog een paar bekijken.

Dr. Lélut noemt hallucinatie – 'een waanzin van de zintuigen of het waarnemingsvermogen'; dr. Chomel – 'een veel voorkomende illusie van het centrum van gewaarwording';[1] dr. Leuret – 'een illusie die tussen gewaarwording en begrip in ligt' (*Fragments psychologiques sur la folie*); dr. Michéa – 'een delirium met betrekking tot het waarnemingsvermogen' (*Du délire des sensations*); dr. Calmeil – 'een illusie als gevolg van een kwaadaardige wijziging van het zenuwmerg' (*De la folie*, deel 1), enz.[2]

---

[1] *Dictionnaire de médecine*.
[2] Zie De Mirville, *Des esprits*, 1863, deel 1, blz. 71vn.

Ik ben bang dat het bovenstaande de wereld niet veel wijzer zal maken dan ze is. Ik denk dat de theosofen er goed aan zouden doen zich te houden aan de oude definitie van hallucinaties (theophania)[1] en waanzin, zo'n 2000 jaar geleden gegeven door Plato, Vergilius, Hippocrates, Galenus en de medische en theologische scholen van de oudheid. 'Er zijn twee soorten waanzin, één daarvan wordt voortgebracht door het lichaam, de ander wordt naar ons gestuurd *door de goden*.'

Ongeveer tien jaar geleden, toen *Isis ontsluierd* werd geschreven, was het belangrijkste waarop dat boek zich richtte het aantonen van het volgende: (a) het werkelijke bestaan van het *occulte* in de natuur; (b) er zijn 'bepaalde mensen' die grondige kennis hebben van en vertrouwd zijn met al deze occulte gebieden en die deze kunnen beheersen; (c) er is nauwelijks een kunst of wetenschap bekend in onze tijd, die in de *Veda's* niet wordt genoemd, en (d) dat de Indo-Europeanen van de premahābhārata periode van honderden dingen op de hoogte waren, vooral mysteries van de natuur – in abscondito zoals de alchemisten het noemden – waarover wij, de moderne wijzen van de 19de eeuw, niets weten.

Hiervoor is nu nieuw bewijsmateriaal. Het komt voort uit recent onderzoek in Frankrijk door geleerde 'specialisten' (?) naar het verwisselen van kleur en geluid, 'muzikale impressies' en kleurimpressies door hun neuroten en psychopaten.

Dit bijzondere verschijnsel werd voor het eerst onderzocht in Oostenrijk in 1873 door dr. Nüssbaumer. Na hem werd het in Duitsland serieus onderzocht door Bleuler en Lehmann, in Italië door Velardi, Bareggi en enkele anderen, en het werd onlangs nog bestudeerd door dr. Pedrono uit Frankrijk. De meest interessante verslagen van kleur-klank-verschijnselen kunnen echter worden gevonden in *La nature*,[2] in een artikel van A. de Rochas die experimenteerde met een man die hij MHP noemt.

Het volgende is een korte samenvatting van zijn ervaring.

MHP is een man van ongeveer 57 jaar oud, een advocaat van beroep, die nu in een van de landelijke buitenwijken van Parijs woont, een gepassioneerd liefhebber van de natuurwetenschappen die hij heel serieus heeft bestudeerd, dol op muziek, hoewel zelf geen musicus, een

---

[1] Contact met de goden. [Vert.: letterlijk: het verschijnen van een god of goden.]

[2] Nr. 620, 18 april 1885, blz. 306-7, en nr. 626, 30 mei 1885, blz. 406-8.

groot reiziger en een even groot talenkenner. MHP had nog nooit iets gelezen over dat eigenaardige verschijnsel waardoor sommige mensen geluid in verband brengen met kleur, maar kende dit zelf vanaf zijn jeugd. Allerlei soorten geluiden riepen bij hem altijd kleuren op. Zo leidt het uitspreken van de klinkers in zijn hersenen tot de volgende resultaten: – De letter A – is voor hem donkerrood, E – wit, I – zwart; O – geel; U – blauw. De tweeklanken: Ai – kastanjebruin; Ei – grijsachtig wit; Eu – lichtblauw; Oi – vaalgeel; Ou – geelachtig. De medeklinkers zijn bijna allemaal donkergrijs van kleur, terwijl een klinker of een tweeklank die met een medeklinker een lettergreep vormt, die lettergreep een eigen tint geven. Zo zijn ba, ca, da allemaal roodgrijs van kleur; bi, ci, di askleurig; bo, co, do geelgrijs, enz. Een S aan het eind van een woord en op een sissende manier uitgesproken, zoals in de Spaanse woorden los campos, geeft aan de lettergreep die eraan voorafgaat een metaalachtige glans. De kleur van het woord hangt dus af van de kleur van de letters die het samenstellen, zodat menselijke spraak aan MHP verschijnt in de vorm van veelkleurige of bont geschakeerde linten die uit de mond van mensen komen en waarvan de kleuren worden bepaald door die van de klinkers in de zinnen, van elkaar gescheiden door de grijze strepen van de medeklinkers.

Elk van de talen krijgt op haar beurt een eigen kleur door de letters die daarin overheersen. Bijvoorbeeld, het Duits, dat wemelt van de medeklinkers, geeft over het geheel de indruk van een donkergrijs mos; het Frans schijnt grijs te zijn, sterk vermengd met wit; het Engels lijkt bijna zwart; Spaans is heel kleurrijk met vooral gele en karmijnrode tinten; het Italiaans is geel, overgaand in karmijn en zwart, maar met meer verfijnde en harmonieuze tinten dan het Spaans.

Een lage stem roept bij MHP een donkerrode kleur op, die geleidelijk overgaat in een chocoladetint, terwijl een schelle, sonore stem een blauwe kleur oproept, en een stem tussen deze twee uitersten verandert deze kleuren meteen in heel licht geel.

De geluiden van instrumenten hebben ook hun onmiskenbare en specifieke kleuren: de piano en de fluit doen denken aan allerlei tinten blauw, de viool – zwart, en de gitaar – zilvergrijs, enz.

De namen van muzieknoten hebben, als ze luid worden uitgesproken, eenzelfde invloed op MHP als die van woorden. De kleuren van een zangstem en muziekinstrumenten hangen af van de stem en van het bereik en de hoogte ervan, en van het instrument waarop wordt gespeeld.

Zo is het ook met cijfers die mondeling worden uitgesproken, maar als ze mentaal worden gelezen, weerspiegelen ze voor hem de kleur van de inkt waarmee ze zijn geschreven of gedrukt. De vorm heeft dus niets te maken met zulke kleurverschijnselen. Terwijl deze indrukken in het algemeen niet buiten hemzelf plaatsvinden, maar zich, zogezegd, afspelen op het gebied van zijn hersenen, zijn er andere mediums die veel vreemdere verschijnselen te zien geven dan MHP.

Naast het interessante hoofdstuk van Galton over dit onderwerp, in zijn *Inquiries into human faculty and its development*, vinden we in de *London Medical Record* een medium dat zijn indrukken op de volgende manier beschrijft: 'Zodra ik de geluiden van een gitaar *hoor*, *zie* ik trillende snaren, omgeven door gekleurde dampen.' Een piano brengt hetzelfde voort: 'gekleurde beelden beginnen over de toetsen te zweven'. Een van dr. Pedrono's proefpersonen in Parijs[1] heeft altijd kleurindrukken *buiten* zichzelf. 'Telkens wanneer ik een uit verschillende stemmen bestaand koor hoor,' zegt hij, 'dan *voel* ik een groot aantal gekleurde punten zweven boven de hoofden van de zangers. Ik *voel* ze, want mijn oog ontvangt geen duidelijke indruk; niettemin ben ik genoodzaakt om ernaar te *kijken*, en terwijl ik ze *onderzoek* ben ik verbijsterd, want ik kan die fel gekleurde vlekken niet vinden waar ik naar ze kijk, of beter gezegd waar ik ze voel.'

Omgekeerd zijn er mediums bij wie de aanblik van kleuren onmiddellijk die van geluiden oproept, en weer anderen bij wie een drievoudig verschijnsel wordt voortgebracht door één specifiek zintuig dat twee andere zintuigen prikkelt. Er is een medium dat niet naar een fanfarekorps kan luisteren zonder tijdens de uitvoering een smaak 'als van koper in de mond' te krijgen, en donkere gouden wolken te zien.

De wetenschap onderzoekt zulke manifestaties, erkent hun werkelijkheid, en blijft machteloos om ze te verklaren. 'Neurose en hysterie' is het enige antwoord dat we krijgen, en de '*honden*-hallucinaties' van de Franse academici geciteerd in *Isis*, gelden tot op de dag van vandaag als een verklaring, of een universele oplossing, voor al deze verschijnselen. Per slot van rekening is het alleen maar natuurlijk dat de wetenschap dit specifieke verschijnsel van licht en geluid niet kan verklaren, omdat haar lichttheorie zelf nooit volledig is geverifieerd, en tot op de dag van vandaag nog niet is afgerond.

---

[1] *Annales d'oculistique*, november en december 1882, *Journal de médicine de l'ouest*, 4de trimester, 1882.

Laten onze wetenschappelijke tegenstanders dan nog een tijdje langer 'blindemannetje' spelen te midden van verschijnselen, zonder enige andere grond om op te staan dan hun eeuwige fysiologische hypothesen. Het duurt misschien niet lang meer voordat ze gedwongen zullen worden om hun tactiek te veranderen of – te erkennen dat ze zelfs door zulke *elementaire* verschijnselen als hierboven zijn beschreven, zijn verslagen. Maar, ongeacht wat de fysiologen al of niet zullen zeggen of doen, wat hun wetenschappelijke verklaringen, hypothesen en conclusies nu of in de toekomst ook zijn, de tegenwoordige verschijnselen grijpen voor hun werkelijke verklaring snel terug op de oude *Veda's*, en andere 'heilige boeken uit het Oosten. Want het is gemakkelijk om aan te tonen dat de vedische Indo-Europeanen goed bekend waren met al deze mysteries van geluid en kleur. Mentale wisselwerking tussen de twee zintuigen van het 'gezicht' en het 'gehoor' kwam in hun tijd even vaak voor als een mens die in onze tijd objectieve dingen voor zich ziet, met zijn ogen wijd open op het middaguur.

Elke onderzoeker van het occultisme, ook de jongste chela die net is begonnen om zijn *Veda's* esoterisch te lezen, kan vermoeden wat dit echte verschijnsel betekent; eenvoudig – *een cyclische terugkeer van menselijke organismen naar haar primitieve vorm* tijdens het 3de en zelfs het 4de wortelras uit de zogeheten *antediluviale perioden*. Alles draagt ertoe bij om dit te bewijzen, zelfs de studie van zulke exacte wetenschappen als de filologie en de vergelijkende mythologie. Sinds de grijze oudheid, sinds het ontstaan van de grote beschavingen van die rassen die aan ons vijfde ras voorafgingen, en waarvan de sporen nu op de bodem van de oceanen begraven liggen, was dit feit bekend. Dat wat nu als een abnormaal verschijnsel wordt beschouwd, was naar alle waarschijnlijkheid de normale toestand van de antediluviale mensheid. Dit zijn geen ijdele woorden, want hier zijn twee van de vele bewijzen.

Op basis van de overvloedige gegevens die door taalkundig onderzoek zijn verkregen, laten filologen van zich horen en wijzen op enkele veel te denken gevende, maar nog onverklaarde feiten. (1) Alle woorden die verwijzen naar menselijke voorstellingen en denkbeelden van licht en geluid *blijken afgeleid te zijn van dezelfde wortels*.[1] (2) De mythologie laat op haar beurt de duidelijke wet zien – waarvan de uniformiteit toeval uitsluit – die de oude kenners van de symboliek ertoe bracht om al hun zonnegoden en stralende goden – zoals de Dageraad,

[1] Voyevodsky, *Introduction à la mythologie de l'Odyssée*.

de Zon, Aurora, Phoebus, Apollo, enz. – weer te geven in een of ander verband met muziek en zang – kortom met geluid – verenigd met lichtstralen en kleur.[1]

Al is dit nu nog maar een conclusie, er bestaat een nog beter bewijs in de *Veda's*, want daar zijn de denkbeelden van de woorden 'geluid' en 'licht', 'horen' en 'zien', altijd met elkaar verbonden. In de *Rig-Veda* (10:71:4) lezen we: 'Hoewel de ene kijkt, ziet hij de gesproken woorden niet, en terwijl de ander kijkt, hoort hij ze niet.' En opnieuw in vers 7, waarin een groep vrienden wordt beschreven die elkaar bij het zingen proberen te overtreffen, en ze twee kenmerkende benamingen krijgen die naast elkaar staan: Akshavanta en Karṇavanta, of 'iemand met ogen' en 'iemand met oren'. Laatstgenoemde is verklaarbaar – de zanger heeft *een goed oor voor muziek*, en de benaming is begrijpelijk in het licht van de muzikale wedijver. Maar welke bedoeling kan de Akshavanta in dit geval hebben, met zijn goede ogen, tenzij er een verband en een betekenis in besloten liggen die niet worden uitgelegd, omdat de hymne waarschijnlijk verwijst naar tijden toen *gezicht* en *gehoor* synonieme termen waren? Bovendien vertelt een filoloog, een opkomende oriëntalist,[2] ons dat 'de Sanskriet werkwoordswortel arch wordt gebruikt om twee betekenissen aan te duiden: (a) 'zingen', en (b) 'schijnen', stralen uitzenden. De zelfstandige naamwoorden rich en archis, afgeleid van de wortel arch, worden gebruikt om (1) lied, lofzang, en (2) glans, straal, zon, mee aan te duiden. . . . Volgens de Ouden *kon de spraak worden gezien*', legt hij uit.

Wat heeft de esoterische leer – dat universele oplosmiddel voor alle wetenschappelijke problemen en puzzels – hierover te zeggen? Deze stuurt ons naar het hoofdstuk over de *evolutie van de rassen*, waarin wordt beschreven dat de primitieve mens in zijn specifieke evolutie op het fysieke gebied vooruitgaat door het ontwikkelen van een zintuig in elk opeenvolgend onderras (waarvan er zeven zijn) van het 1ste wortelras tijdens de 4de ronde op deze bol.[3] De menselijke spraak, zoals wij die kennen, ontstond in het wortelras dat aan het onze voorafging – het

---

[1] D.N. Ovsyaniko-Kulikovsky, *Essay on the Bacchic Cults of the Indo-European antiquity, etc*.

[2] Prof. Ovsyaniko-Kulikovsky, de schrijver van *Essay on the Bacchic Cults, etc.*

[3] Zie *Esoteric Buddhism* – voor de ronden, wereldperioden, en onderrassen. Het hoofdstuk waarnaar wordt verwezen zal verschijnen in *De geheime leer*, die binnenkort zal worden gepubliceerd.

vierde of 'Atlantische' – aan het begin daarvan, in onderras nr. 1; en tegelijkertijd werd het gezicht ontwikkeld – als een fysiek zintuig – terwijl de vier andere zintuigen (met de twee toegevoegde – het 6de en 7de – waarvan de wetenschap nog niets afweet) – als fysieke zintuigen in hun latente, onontwikkelde toestand bleven, hoewel ze als spirituele vermogens volledig ontwikkeld waren.

Ons gehoor ontwikkelde zich pas in het 3de onderras. Dus al was de menselijke 'spraak' – door het ontbreken van het gehoor – in het begin nog minder dan wat we gefluister zouden noemen, want het was hoofdzakelijk een mentale articulatie van klanken, zoiets als het systeem dat nu is uitgewerkt voor doven, toch is het gemakkelijk om te begrijpen dat 'spraak', zelfs vanaf die begintijd, in verband werd gebracht met het gezichtsvermogen. Met andere woorden, mensen konden elkaar begrijpen en met elkaar *praten* uitsluitend met behulp van het *gezichtsvermogen* en door *aanraking*. 'Geluid wordt gezien voordat het wordt gehoord', zegt het *Boek van Kiu-te*. De bliksemflits gaat vooraf aan de donderslag. Terwijl de eeuwen voortschreden, daalde de mensheid met elke nieuwe generatie verder af *in de stof*, en het fysieke verstikte het spirituele, totdat het hele stel zintuigen – dat zich tijdens de eerste drie WORTELRASSEN had gevormd, op één ZINTUIG na, namelijk *spirituele gewaarwording* – zich uiteindelijk van elkaar scheidden om voortaan vijf afzonderlijke zintuigen te vormen.

Maar we zijn in het 5de ras, en we zijn het keerpunt van onze 'onderras-cyclus' al gepasseerd. Uiteindelijk zal deze mensheid, zoals de huidige verschijnselen en de toename van ontvankelijke entiteiten in onze tijd aantonen, zich snel bewegen op het pad van zuivere spiritualiteit, en zal de top (van *ons* ras) bereiken aan het einde van het 7de onderras. In duidelijker en vollediger taal – helaas alleen voor sommige theosofen duidelijker en vollediger – zullen we, in die periode, op hetzelfde niveau van spiritualiteit zijn dat hoorde bij, en natuurlijk was in, het 1ste onderras van het 3de *wortelras* van de VIERDE RONDE; en de tweede helft ervan (of de helft waarin we ons nu bevinden) zal, als gevolg van de wet van overeenkomsten, vergelijkbaar zijn met de *eerste* helft van de DERDE RONDE.

In de woorden van iemand in wie waarheid en wijsheid leven – hoe vaak zijn woorden ook verkeerd zijn begrepen en bekritiseerd, niet alleen door buitenstaanders, maar zelfs door sommige theosofen – 'in de 1ste helft van de 3de ronde werd de oorspronkelijke spiritualiteit van de mens verduisterd, want ze werd overschaduwd door het opkomende

denkvermogen'; de mensheid was op haar *neergaande boog* in de eerste helft van die ronde, en in de tweede helft op haar opgaande boog: d.w.z. 'zijn (van de mens) reuzengestalte was kleiner geworden en zijn lichaam kreeg meer structuur, en hij was verstandelijker geworden, hoewel nog steeds meer een aap dan een deva-mens'.[1] En, als dat zo is, dan moeten we volgens diezelfde wet van overeenkomsten – een onveranderlijke wet in het stelsel van cyclussen – het volgende daaruit afleiden: dat de tweede helft van onze ronde – die blijkt overeen te komen met de 1ste helft van de 3de – al moet zijn begonnen om opnieuw te worden overschaduwd door een opkomende 'oorspronkelijke' spiritualiteit, die aan het einde van de 4de ronde ons huidige denken – in de zin van de kille menselijke rede – bijna zal hebben overschaduwd.

Volgens het principe van diezelfde wet van overeenkomsten – zoals in de aangekondigde *Geheime leer* zal worden aangegeven en uitvoerig worden toegelicht – zal de beschaafde mensheid binnenkort beginnen om te laten zien dat ze, hoewel minder 'rationeel' *op werelds gebied*, in ieder geval meer deva-achtig is dan 'aapachtig' – zoals we nu in feite zijn, en wel in verontrustende mate.

Ik besluit met de opmerking dat, omdat onze natuurlijke en nog steeds 'aapachtige' neigingen ons individueel en collectief bang maken om door de publieke opinie uit dat gebied te worden geworpen waar alle kleinere lichamen worden aangetrokken naar de lichtbron van ons maatschappelijk zonnestelsel (de wetenschap en haar gezag), iets moet worden gedaan om in zo'n rampzalige stand van zaken verbetering te brengen. Ik stel daarom voor om in deel 2 van dit artikel te laten zien dat, omdat we nog maar in het 5de onderras van het ouderras zijn, en niemand van ons zal leven om het 7de te zien – wanneer alles vanzelf duidelijk zal worden – we onze hoop beter niet op de wetenschap kunnen vestigen, hetzij orthodox of halfketters.

Wetenschappers kunnen de wereld niet helpen om de *achterliggende oorzaken* van verschijnselen te begrijpen, en ze zullen die in deze cyclus nog enige tijd niet kunnen verklaren, zelfs niet aan zichzelf. Ze kunnen ze niet begrijpen of verklaren, net zomin als iemand anders dat kan die het occultisme en de verborgen wetten die de natuur en de mensheid beheersen, niet heeft bestudeerd. Wetenschappers zijn in dit geval hulpeloos, en het is onrechtvaardig hen te beschuldigen van

---

[1] Noot vert.: Zie *De mahatma brieven aan A.P. Sinnett*, TUPA, 1979, brief 14, blz. 96.

kwade opzet, of zelfs van onwil – zoals vaak is gedaan. Hun rationaliteit (in dit geval opgevat in de zin van intellectualiteit, niet van de rede) maakt het onmogelijk dat ze hun aandacht richten op occult onderzoek. Daarom is het zinloos om van de geleerden van onze tijd iets te eisen of te verwachten wat ze voor ons absoluut niet kunnen doen, tot de volgende cyclus hun *innerlijke* natuur volledig verandert en transformeert door 'de structuur' van hun spirituele denkvermogens te verbeteren.

2

Er is al opgemerkt dat noch de medische faculteiten, noch de wetenschappelijke instellingen van de natuurkundigen, ooit het primum mobile of de achterliggende oorzaak van het eenvoudigste verschijnsel zouden kunnen uitleggen, afgezien van zuiver fysiologische oorzaken, en dat, tenzij ze het occultisme te hulp roepen, ze in het stof zouden moeten bijten nog voor de 20ste eeuw erg oud was.

Dit lijkt een gedurfde uitspraak. Niettemin wordt ze volledig bevestigd door die van bepaalde medische beroemdheden: *dat er geen verschijnsel mogelijk is zonder fysiologische en puur fysieke oorzaken*. Ze zouden deze bewering kunnen omkeren en zeggen dat *geen enkel definitief onderzoek mogelijk is als er alleen naar fysiologische en fysieke oorzaken wordt gekeken*. Dat zou juist zijn. Ze zouden eraan kunnen toevoegen dat ze, als exacte wetenschappers, geen andere onderzoeksmethoden kunnen gebruiken. Wanneer ze hun experimenten tot een bepaalde grens hebben uitgevoerd, zullen ze dus stoppen en verklaren dat *hun* taak is volbracht. Dan zouden de verschijnselen kunnen worden overgedragen aan transcendentalisten en filosofen om erover te speculeren.

Als ze in zo'n geest van oprechtheid hadden gesproken, dan zou niemand het recht hebben om te zeggen dat ze hun plicht niet hebben gedaan, want ze zouden onder de omstandigheden het best mogelijke hebben gedaan, en, zoals dadelijk zal worden aangetoond, meer konden ze niet doen. Maar op dit moment belemmeren de neurologen slechts de vooruitgang van echte psychologische kennis. Als er geen opening is, hoe klein ook, om een straal door te laten van het hoger zelf van een mens om de duisternis van puur stoffelijke opvattingen uit zijn denken te verjagen, en te vervangen door licht van een bestaansgebied dat aan de gewone zintuigen geheel onbekend is, kan zijn taak nooit tot een succesvol einde worden gebracht. En omdat in al deze abnormale

gevallen – om zich aan zowel onze fysieke als spirituele zintuigen te kunnen manifesteren, met andere woorden, objectief te worden – de voortbrengende oorzaken ervan altijd de twee sferen of gebieden van het bestaan, het fysieke en het spirituele, met elkaar moeten verbinden, is het volkomen begrijpelijk dat een materialist alleen die waarneemt waarmee hij vertrouwd is, en blind blijft voor alle andere.

Het volgende voorbeeld zal dit aan elke nadenkende lezer duidelijk maken.

Wanneer we spreken over licht, warmte en geluid, enz., wat bedoelen we dan? Elk van deze natuurverschijnselen bestaat op zichzelf. Maar voor ons is het geen wezen onafhankelijk van onze zintuigen, en bestaat het alleen in die mate waarin het wordt waargenomen door een zintuig in ons dat ermee overeenstemt. Zonder in het minst doof of blind te zijn, beschikken sommige mensen over een veel minder scherp gehoor en gezicht dan hun medemensen, en het is een bekend feit dat onze zintuigen evenals onze spieren door systematische oefening kunnen worden ontwikkeld en getraind. Het is een oude waarheid dat de zon een oog nodig heeft om zijn licht te manifesteren; en hoewel de zonne-energie vanaf de eerste trilling van ons manvantara bestaat en zal blijven bestaan tot de eerste dodelijke adem van pralaya, toch zou, als een bepaald deel van die energie niet die wijzigingen in ons teweegbracht die we waarneming van licht noemen, de kosmos een Egyptische duisternis zijn, en zouden we het bestaan van de zon moeten ontkennen. Wetenschap maakt een onderscheid tussen de twee energieën – die van warmte en die van licht. Maar dezelfde wetenschap leert ons dat een schepsel, of wezen, waarin overeenkomstige uiterlijke invloeden een homogene wijziging zouden veroorzaken, geen verschil kon vinden tussen warmte en licht. En anderzijds dat een schepsel, of wezen, waarin de donkere stralen van het zonnespectrum de wijzigingen zouden oproepen die in ons door de heldere stralen worden teweeggebracht, daar licht zou zien waar wij helemaal niets zagen.

A. Butlerov, een professor in de scheikunde en een vooraanstaand wetenschapper, geeft ons veel voorbeelden van het bovenstaande. Hij wijst op de opmerkingen van Sir John Lubbock over het gevoel voor kleuren bij mieren. Door die bekende wetenschapper werd ontdekt dat mieren niet toestaan dat hun eieren aan licht blootgesteld blijven, en ze deze onmiddellijk uit een door de zon verlichte plek wegvoeren naar een donkere plaats. Maar toen een straal met *rood* licht op die eieren (de larven) werd gericht, lieten de mieren ze onaangeroerd alsof ze in

volledige duisternis lagen: het maakt hen niet uit of ze hun eieren in rood licht of in diepe duisternis neerleggen. Rood licht bestaat niet voor hen; omdat ze het niet zien, is het voor hen duisternis. Heldere stralen maken op hen een zeer zwakke indruk, vooral die welke het dichtst bij rood liggen – de oranje en gele. Voor licht- en donkerblauwe en violette stralen, daarentegen, schijnen ze erg gevoelig te zijn. Wanneer hun nesten deels met violette en deels met rode stralen worden verlicht, dragen ze hun eieren onmiddellijk van het violette naar het rode gebied. Voor de mier is de violette straal dus de helderste van alle stralen van het spectrum. Hun gevoel voor kleur is dus precies tegenovergesteld aan dat van de mens.

Maar dit contrast wordt nog versterkt door een ander feit. Naast de lichtstralen bevat het zonnespectrum, zoals iedereen weet, de zogenaamde warmtestralen (infrarood) en ultraviolette stralen. We kunnen deze stralen niet zien, en noemen beide *donkere stralen*, terwijl mieren ze duidelijk kunnen zien. Want, zodra hun eieren worden blootgesteld aan die donkere stralen, slepen de mieren ze van dat (voor ons) donkere gebied naar het gebied dat door *rode* stralen wordt verlicht; voor hen is de ultraviolette straal dus eenvoudig *violet*. Daarom zegt de professor

> Dankzij deze bijzondere eigenschap moeten voorwerpen die door mieren worden gezien zich aan hen heel anders voordoen dan aan ons; die insecten zien in de natuur kennelijk tinten en kleuren waarvan wij geen enkel idee hebben, noch kunnen hebben. Stel dat er in de natuur voorwerpen bestaan die alle stralen van het zonnespectrum zouden opslokken, en alleen de ultraviolette stralen terugkaatsen; deze voorwerpen zouden *voor ons onzichtbaar blijven*, terwijl mieren ze heel goed zouden waarnemen.

En laat de lezer zich nu het volgende voorstellen: dat er voor de vermogens van de mens een mogelijkheid bestaat om, met behulp van geheime wetenschappen, ten eerste een 'voorwerp' (noem het zo u wilt een talisman) te maken dat de stralen van het 'zonnespectrum' langer of korter op een gegeven punt kan vasthouden, waardoor de manipulator ervan voor iedereen onzichtbaar kan blijven, omdat hij zich binnen de grenzen van de ultraviolette of 'donkere' stralen plaatst en houdt; en ten tweede – het proces om te keren en in staat te zijn om met behulp van die donkere stralen in de natuur dat te zien wat gewone mensen die niet over zo'n 'talisman' beschikken, met hun normale, blote oog nooit

kunnen zien! Dit kan een eenvoudige veronderstelling zijn, of een heel serieuze bewering, voor zover wetenschappers weten. Ze protesteren alleen tegen dat wat bovennatuurlijk zou zijn, boven of buiten *hun* natuur; ze hebben niet het recht om bezwaar te maken tegen het aanvaarden van het bovenzinnelijke, als dat wordt aangetoond binnen de grenzen van onze zintuiglijke wereld.

Hetzelfde geldt in de geluidsleer. Talrijke waarnemingen hebben aangetoond dat mieren volledig doof zijn voor de geluiden die wij horen, maar dat is geen reden om te veronderstellen dat mieren doof zijn. Integendeel, op basis van talrijke waarnemingen denkt dezelfde wetenschapper dat het nodig is om aan te nemen dat mieren geluiden kunnen horen, 'maar niet die welke voor ons waarneembaar zijn'.

Elk gehoororgaan is gevoelig voor trillingen van een bepaalde snelheid, maar voor verschillende wezens kan het heel goed zijn dat het spectrum van die snelheden niet overeenstemt. En dat is niet alleen het geval voor dieren die veel van ons mensen verschillen, maar ook voor stervelingen met een bijzonder gestel – *abnormaal* zoals ze worden genoemd – hetzij van nature, of door training.[1] Ons *gewone* oor, bijvoorbeeld, is ongevoelig voor trillingen sneller dan 38.000 per seconde, terwijl niet alleen het gehoororgaan van mieren maar ook dat van sommige stervelingen – die weten hoe ze het trommelvlies tegen beschadigingen moeten beschermen, en hoe ze bepaalde wisselwerkingen in de ether kunnen veroorzaken – heel gevoelig kan zijn voor trillingen die veel sneller zijn dan 38.000 per seconde. Door zo'n gehoororgaan – abnormaal alleen volgens de beperkingen van de exacte wetenschap – kan de bezitter ervan, mens of mier, dus geluiden en melodieën horen waarvan het gewone trommelvlies geen indruk geeft. 'Daar waar voor onze zintuigen doodse stilte heerst, kunnen duizenden van de meest gevarieerde en vreemde geluiden het gehoor van mieren strelen', zegt prof. Butlerov,[2] die Lubbock citeert; 'en deze kleine, intelligente insecten kunnen ons dus met evenveel recht beschouwen als doof en totaal niet in staat om van de muziek van de natuur te genieten, zoals wij hen beschouwen alleen omdat ze niet reageren op het geluid van een kanon, menselijk geschreeuw, gefluit, enz.'

---

[1] Het voorbeeld van Indiërs in Kashmir, vooral meisjes die sjaals maken, wordt in *Isis* (1:288) genoemd. Ze kunnen 300 tinten méér onderscheiden dan Europeanen.

[2] *Scientific Letters*, 10.

Bovengenoemde gevallen maken voldoende duidelijk dat de kennis van een wetenschapper niet alles omvat wat in de natuur bestaat en daarin kan worden gevonden. Zelfs als we er geen andere gebieden en planeten bij halen, en strikt binnen de grenzen van onze bol blijven, wordt duidelijk dat er daarin duizenden en duizenden voor de gewone menselijke zintuigen onzichtbare, onhoorbare en ontastbare dingen bestaan. Maar laten we, alleen ter wille van de redenering, aannemen dat er – afgezien van het bovennatuurlijke – misschien een wetenschap bestaat die stervelingen iets onderwijst wat bovenzinnelijke scheikunde en natuurkunde kan worden genoemd, in duidelijker taal – *alchemie* en de *metafysica* van de *concrete* niet de abstracte natuur, en elke moeilijkheid zal zijn weggenomen. Want, zoals die professor beweert:

> Als we daar licht zien waar een ander wezen in de duisternis is gedompeld; en daar niets zien waar het de werking van lichtgolven ervaart; als we één soort geluiden horen en doof blijven voor een ander soort geluiden die niettemin door een klein insect worden gehoord – is het dan niet zonneklaar dat niet de natuur, in haar oorspronkelijke zuiverheid, onderwerp is van onze wetenschap en haar analyse, maar eenvoudig die wijzigingen, gevoelens en waarnemingen die ze in ons wakker roept? Alleen in overeenstemming met deze wijzigingen kunnen we onze conclusies trekken over uiterlijke dingen en werkingen van de natuur, en op die manier voor onszelf het beeld van de wereld om ons heen vormen. Hetzelfde geldt voor ieder 'eindig' wezen: ieder beoordeelt de uiterlijke wereld alleen door de wijzigingen die in hem (of het) optreden als gevolg van die uiterlijke wereld.

En dit, denken we, is het geval voor een materialist: hij kan paranormale verschijnselen alleen beoordelen op basis van hun uiterlijke aspect, en er treedt geen wijziging in hem op, en dat zal ook nooit kunnen gebeuren, waardoor hij inzicht verkrijgt in de spirituele aspecten ervan. Ondanks de sterke positie van die verschillende vooraanstaande wetenschappers, die overtuigd zijn geraakt van de werkelijkheid van 'spiritistische' verschijnselen, en spiritisten zijn geworden; ondanks dat zij – zoals prof. Wallace, Hare, Zöllner, Wagner en Butlerov – alle argumenten naar voren hebben gebracht die ze met hun grote kennis konden bedenken – zijn hun tegenstanders hun tot nu toe altijd de baas gebleven. Sommigen van deze ontkennen niet dat er paranormale verschijnselen plaatsvinden, maar volgens hen is het belangrijkste geschilpunt tussen de transcendentalisten van het spiritisme en de

materialisten eenvoudig de aard van de kracht die optreedt, de oorsprong van die kracht. Ze leggen de nadruk op dit punt: de spiritisten zijn niet in staat te bewijzen dat deze werking afkomstig is van *intelligente geesten* van *overleden mensen*, 'zodanig dat wordt voldaan aan de eisen van de exacte wetenschap, of van het ongelovige publiek'. En, vanuit dit standpunt gezien, is hun positie onaantastbaar.

De theosofische lezer zal gemakkelijk inzien dat het geen verschil maakt of de ontkenning alleen geldt voor pure 'geest' of voor die van elk ander intelligent wezen, hetzij een mens of lager of hoger dan een mens, of zelfs voor een kracht, als deze onbekend is aan de wetenschap en door haar bij voorbaat wordt verworpen. Want ze probeert zulke manifestaties juist te beperken tot alleen die krachten die binnen het domein van de natuurwetenschap liggen. Kortom, ze verwerpt botweg de mogelijkheid om wiskundig aan te tonen dat ze zijn wat de spiritisten beweren dat ze zijn, en houdt vol dat ze al zijn verklaard.

Het wordt daarom duidelijk dat een theosoof, of beter gezegd een occultist, zal ontdekken dat zijn positie ten opzichte van de moderne wetenschap veel moeilijker is dan die voor een spiritist ooit kan zijn. Want de meeste wetenschappers zijn niet gekant tegen de verschijnselen zelf, maar tegen de aard van de kracht die daarbij aan het werk zou zijn. Terwijl in het geval van 'spiritistische' verschijnselen de spiritisten alleen de materialisten tegen zich hebben, is dat voor ons niet het geval. De theorie van de 'geesten' hoeft slechts te strijden met degenen die niet geloven in het voortbestaan van de menselijke ziel. Het occultisme komt in opstand tegen het hele legioen van academies; want, terwijl het elke soort 'geesten', goed, slecht en neutraal, op de tweede plaats, zo niet volledig op de achtergrond, zet, durft het enkele van de meest essentiële wetenschappelijke dogma's te ontkennen; en in dit geval zijn de idealisten en de materialisten van de wetenschap even verontwaardigd, want hoezeer hun persoonlijke opvattingen ook verschillen, ze verdedigen dezelfde zaak. Er is maar één wetenschap, ook al zijn er twee verschillende scholen – de *idealistische* en de *materialistische*; en beide worden bij wetenschappelijke vraagstukken als even gezaghebbend en orthodox beschouwd. Weinigen onder ons die riepen om een wetenschappelijke mening over het occultisme, hebben hieraan gedacht, of het belang ervan in dit opzicht beseft. De wetenschap kan zich, tenzij ze volledig wordt geherstructureerd, niet bezighouden met occulte leringen. Telkens wanneer occulte verschijnselen worden onderzocht volgens de methoden van de moderne wetenschap, blijken

ze tien keer zo moeilijk te verklaren als die van de spiritisten.

Na bijna tien jaar de argumenten van veel geleerde tegenstanders die voor en tegen verschijnselen streden, te hebben gevolgd, wordt nu een poging gedaan om het vraagstuk eerlijk aan de theosofen voor te leggen. Het is aan hen, nadat ze wat ik te zeggen heb helemaal hebben gelezen, om hun eigen inzicht te gebruiken, en te besluiten of er voor ons een greintje hoop kan blijven bestaan dat in die kringen daadwerkelijke hulp kan worden verkregen, of in ieder geval onbevooroordeeld naar het standpunt van de occulte wetenschap kan worden geluisterd. Van geen van hun leden hoeft u zoiets te verwachten – zeg ik – zelfs niet van hen die door hun inzicht zijn gedwongen om de werkelijkheid van mediamieke verschijnselen te aanvaarden.

Dit is volkomen begrijpelijk. Wat ze ook zijn, ze zijn in de eerste plaats hedendaagse wetenschappers meer nog dan spiritisten, en in ieder geval een aantal van hen, zo niet allemaal, zou liever hun betrekkingen met, en het geloof in, mediums en geesten opgeven, dan een paar grote dogma's van de orthodoxe, exacte wetenschap. En ze zouden veel van deze dogma's moeten opgeven als ze occultisten willen worden en de drempel van HET MYSTERIE in een juiste geest van onderzoek willen naderen.

Dit probleem ligt aan de basis van de recente moeilijkheden van de theosofie; en een paar woorden over dit onderwerp zijn hier op hun plaats, temeer omdat het hele punt kort kan worden samengevat. Die theosofen die geen occultisten zijn kunnen de onderzoekers niet helpen, laat staan de wetenschappers. Zij die occultisten zijn werken volgens bepaalde richtlijnen waarvan *ze niet durven af te wijken*. Hun mond is gesloten, hun uitleg en toelichting zijn beperkt. Wat kunnen ze doen? De wetenschap zal nooit tevreden zijn met een halve verklaring.

Weten, durven, willen en zwijgen – dit is als motto van de kabbalisten zo bekend dat het misschien overbodig lijkt om het hier te herhalen. Toch kan het fungeren als een herinnering. De feiten zijn dat we of *te veel* of *te weinig* hebben gezegd. Ik ben heel bang dat het eerste het geval is. Als dat zo is, dan hebben we daarvoor moeten boeten, want we waren de eersten die moesten lijden omdat we te veel hadden gezegd. Zelfs dat weinige zou ons nauwelijks een kwart eeuw geleden in veel grotere moeilijkheden hebben gebracht.

De wetenschap – ik bedoel westerse wetenschap – moet volgens strikt gedefinieerde methoden te werk gaan. Ze is trots op haar vermogens tot observatie, inductie, analyse en conclusie. Wanneer een ver-

schijnsel van abnormale aard door haar moet worden onderzocht, moet ze het tot op de bodem uitpluizen, of het laten zitten. Ze kan, zoals we hebben aangetoond, voor haar onderzoek alleen inductieve methoden gebruiken die geheel gebaseerd zijn op het bewijs van de fysieke zintuigen. Als deze, geholpen door de wetenschappelijke scherpzinnigheid, niet tegen die taak opgewassen blijken te zijn, zullen de onderzoekers hun toevlucht nemen tot, en zullen ze niet aarzelen om gebruik te maken van, de politie van het land, zoals in de historische gevallen van Loudun, Salem Witchcraft, Morzine, enz.: The Royal Society roept de hulp in van Scotland Yard en de Franse Académie van haar eigen spionnen, die natuurlijk allemaal op hun eigen detective-achtige manier de wetenschap zullen helpen om haar probleem op te lossen. Twee of drie gevallen van 'uiterst verdachte aard', uiterlijk gezien natuurlijk, worden gekozen en de rest wordt onbelangrijk genoemd, besmet door de geselecteerde gevallen. Het getuigenis van ooggetuigen wordt geweigerd, en het bewijs van kwaadwillige personen die spreken op basis van geruchten wordt erkend als 'onbetwistbaar'. Laat de lezer de ongeveer 20 delen van de werken van De Mirville en Des Mousseaux doornemen, die meer dan een eeuw van gedwongen wetenschappelijk onderzoek naar verschillende verschijnselen omvatten, en hij zal beter kunnen beoordelen hoe wetenschappelijke, vaak gerespecteerde, mensen in zulke gevallen te werk gaan.

Wat kan dan worden verwacht van zelfs de *idealistische* school van de wetenschap, waarvan de leden zo'n kleine minderheid vormen. Hardwerkende onderzoekers zijn ze, en sommigen van hen staan zonder enige twijfel open voor elke waarheid. Ook al hebben ze geen persoonlijke stokpaardjes te verliezen als hun eerdere standpunten onjuist blijken, toch zijn er in de orthodoxe wetenschap nog steeds zulke dogma's dat zelfs zij daarvan *nooit durven af te wijken*. Hun axiomatische opvattingen over de wet van de zwaartekracht, en de moderne denkbeelden over kracht, stof, licht, enz., zijn voorbeelden daarvan.

Tegelijkertijd moeten we de werkelijke toestand van de beschaafde mensheid in gedachten houden, en bedenken hoe de beschaafde klassen staan tegenover een idealistische school van denken, los van enige verwijzing naar het occultisme. Op het eerste gezicht lijkt tweederde van hen doortrokken te zijn van wat grof en praktisch materialisme kan worden genoemd.

'De theoretische materialistische wetenschap erkent alleen SUBSTANTIE. Substantie is de godheid, haar enige God.' Anderzijds wordt

ons verteld dat praktisch materialisme zich alleen bezighoudt met dingen die direct of indirect tot persoonlijk voordeel leiden. 'Goud is de afgod', merkt Prof. Butlerov[1] terecht op (een spiritist, maar toch iemand die zelfs de basisgedachten van het occultisme nooit kon aannemen, omdat hij 'ze niet kan begrijpen'). 'Een brok stof,' voegt hij eraan toe,

> de geliefde substantie van de theoretische materialisten, wordt omgezet in een kluit modder in de onreine handen van het ethisch materialisme. En als eerstgenoemde al weinig belang hecht aan innerlijke (psychische) toestanden die niet volledig worden aangetoond door hun uiterlijke toestanden, laatstgenoemde negeert de innerlijke toestanden van het leven volledig. . . . Het spirituele aspect van het leven heeft geen betekenis voor het praktisch materialisme, omdat alles voor dat stelsel wordt samengevat in het uiterlijke. De verering van dit uiterlijke vindt zijn belangrijke en fundamentele rechtvaardiging in het dogma van het materialisme, dat dit heeft bekrachtigd.

Dit is de sleutel tot de hele situatie. Theosofen, of in ieder geval occultisten, hoeven niets te verwachten van de materialistische wetenschap en maatschappij.

Terwijl dat de geaccepteerde toestand is voor de dagelijkse gang van zaken – hoewel dat wat met de hoogste morele aspiraties van de mensheid botst volgens ons geen lang leven beschoren is – wat kunnen we dan anders doen dan hopen op een betere toekomst? Intussen moeten we nooit de moed verliezen, want als het materialisme – dat de hemel en de elementen heeft ontvolkt, en ervoor heeft gekozen om van de grenzeloze kosmos in plaats van een eeuwige verblijfplaats een donker en benauwd graf te maken – weigert om zich met ons in te laten, kunnen wij niet méér doen dan het met rust te laten.

Helaas laat het ons niet met rust. Niemand spreekt zoveel als de materialisten over de nauwkeurigheid van wetenschappelijke waarneming, over een juist gebruik van onze zintuigen en dat ons denken volledig vrij moet zijn van alle vooroordelen. Maar zodra iemand op datzelfde voorrecht aanspraak maakt met betrekking tot verschijnselen die hij in diezelfde wetenschappelijke geest van onpartijdigheid en rechtvaardigheid heeft onderzocht, wordt zijn getuigenis waardeloos. 'Maar als zo'n aantal wetenschappelijke denkers,' schrijft prof. But-

[1] *Scientific Letters*, 10.

lerov, 'gewend door jaren van training om uiterst nauwkeurig waar te nemen en te verifiëren, getuigen van bepaalde feiten, dan is het op het eerste gezicht onwaarschijnlijk dat ze zich collectief vergissen.' 'Maar ze hebben zich vergist en wel op de meest belachelijke manier', antwoorden zijn tegenstanders, en deze keer zijn we het met hen eens.

Dit brengt ons terug bij een oud axioma van de esoterische filosofie: 'alleen iets wat ergens al bestaat, hetzij in de zichtbare of de onzichtbare kosmos, kan kunstmatig of zelfs in het menselijk denken worden voortgebracht'.

'Wat voor onzin is dit?' riep een strijdlustige theosoof uit toen hij dit hoorde. 'Stel dat ik denk aan een bezielde toren, met kamers erin en een menselijk hoofd dat naar mij toekomt en met mij praat – kan zoiets in het heelal bestaan?'

'Of papegaaien die uit een amandelschelp komen?' zei een andere scepticus. Waarom niet? – Was het antwoord – maar natuurlijk niet op deze aarde. Maar hoe weten we dat de wezens zoals u ze beschrijft – torenachtige lichamen met menselijke hoofden – misschien niet op een andere planeet leven? Verbeelding is niets anders dan de herinnering aan vroegere levens – zegt Pythagoras. Je bent zover je weet misschien zelf zo'n 'torenmens' geweest, met kamers in je waar je familie onderdak vond zoals de kleintjes van de kangoeroe. Wat papegaaien die uit amandelschelpen komen betreft – niemand zou kunnen zweren dat er vroeger niet zoiets in de natuur heeft bestaan, toen de evolutie veel meer eigenaardige monsters voortbracht. Een vogel die uit de vrucht van een boom wordt geboren, is misschien wel een van die ontelbare omschrijvingen die door de evolutie zo vele eeuwen geleden zijn gegeven dat de laatste fluistering van haar echo verloren ging in het diluviale geraas. 'Het mineraal wordt een plant, de plant een dier, het dier een mens, enz.' – zeggen de kabbalisten.

Wat de betrouwbaarheid en het bewijs van de zintuigen betreft, zelfs de grootste wetenschappers werden ooit erop betrapt dat ze niet alleen in zoiets geloofden, maar het in feite *als een wetenschappelijk feit* onderwezen – naar het schijnt.

'Wanneer was dat?' werd ongelovig gevraagd. 'Niet eens zo ver terug in de tijd. Zo'n 280 jaar geleden – in Engeland.' Het vreemde geloof dat er een soort zeevogel bestond die geboren werd uit een vrucht was aan het einde van de 16de eeuw niet beperkt tot alleen de bewoners van Engelse havensteden. Er was een tijd waarin de meeste wetenschappers ervan overtuigd waren, en dit onderwezen. De vruch-

ten van bepaalde bomen groeien langs de kust – een soort magnolia – waarvan de takken in het algemeen tot in het water reiken; deze vruchten werden – zoals men beweerde – door de werking van het zoute water geleidelijk getransformeerd tot een bijzondere schaaldierachtige formatie, waaruit na verloop van tijd een levende zeevogel tevoorschijn kwam, in de oude biologie bekend als de brandgans[1]. Sommige biologen hebben het verhaal als een onbetwistbaar feit aanvaard. Ze hebben het enige jaren waargenomen en onderzocht, en de ontdekking werd aanvaard en goedgekeurd door de grootste autoriteiten van die tijd en gepubliceerd onder de auspiciën van een of andere geleerde society.

Een van hen die geloofden in de brandgans was John Gerard, een botanist, die de wereld over het verbazingwekkende verschijnsel informeerde in een erudiet werk gepubliceerd in 1596. Daarin beschrijft hij het, en verklaart het 'een feit bewezen door zijn eigen zintuigen'. 'Hij heeft het zelf gezien,' zegt hij, 'raakte het vrucht-ei dag na dag aan', sloeg de groei en ontwikkeling ervan persoonlijk gade, en had het geluk om getuige te zijn van de geboorte van zo'n vogel. Hij zag eerst de poten van het kuiken uit de gebroken schaal naar buiten glijden, en dan het hele lichaam van de kleine brandgans 'die meteen begon te zwemmen'.[2] De botanist was zozeer overtuigd van de waarheid van de hele zaak dat hij zijn beschrijving besluit met een uitnodiging aan elke scepticus om hem, John Gerard, te komen opzoeken, en dan zou hij hem ooggetuige maken van het hele proces. Robert Murray, een andere Engelse geleerde en in zijn tijd een autoriteit, staat in voor de echtheid van de transformatie waarvan ook hij ooggetuige was.[3] En andere geleerden, de tijdgenoten van Gerard en Murray – Funck, Aldrovandi en vele anderen – deelden die overtuiging.[4] Dus wat moet je over deze brandgans zeggen?

---

[1] Noot vert.: In het Engels Barnacle-goose; het Engelse barnacle betekent 'eendenmossel', 'zeepok', een schelpdier.

[2] Uit *Scientific Letters*, brief 24, 'Against scientific evidence in the question of phenomena'.

[3] Hij spreekt over die transformatie in de volgende woorden, zoals vertaald uit het Latijn: 'In elke schelp die ik opende – na de transformatie van de vruchten aan de takken tot schelpen – vond ik een miniatuur van die zeevogel: een kleine snavel zoals die van een gans, door stippen duidelijk aangegeven ogen; het hoofd, de nek, de borst, de vleugels, en de reeds gevormde poten en voeten, met goed gemarkeerde veren aan de staart, donker van kleur, enz.'

[4] Het is duidelijk dat dit idee in de tweede helft van de 17de eeuw algemeen

Nou, ik zou haar liever de 'Gerard-Murray gans' noemen, dat is alles. En er is geen reden om te lachen om zulke fouten van die vroege wetenschappers. Voordat we 200 jaar verder zijn zullen onze nakomelingen veel meer kansen hebben om de huidige generaties van de FRS en hun volgelingen op de hak te nemen. De tegenstander van verschijnselen, die het verhaal over de brandgans citeerde, heeft hier groot gelijk; maar dat voorbeeld snijdt natuurlijk aan twee kanten, en wanneer men het naar voren brengt als bewijs dat zelfs wetenschappelijke autoriteiten die in spiritisme en verschijnselen geloven, met al hun waarnemingen en wetenschappelijke opleiding, het volkomen mis kunnen hebben, dan kunnen we dit wapen omkeren en het andersom citeren; als even sterk bewijs dat geen 'scherpzinnigheid' en getuigenis van de wetenschap kan aantonen dat een verschijnsel 'is toe te schrijven aan fraude en goedgelovigheid', wanneer althans de ooggetuigen die het hebben gezien weten dat het een feit is. Het toont alleen maar aan dat het bewijsmateriaal van zelfs de wetenschappelijke en goed getrainde zintuigen en waarnemingsvermogens in beide gevallen gebrekkig kan zijn evenals dat van elke andere sterveling, vooral in gevallen waarin men paranormale verschijnselen probeert te weerleggen. Zelfs collectieve waarneming zou geen enkele waarde hebben, wanneer een verschijnsel op een bestaansgebied thuishoort dat door sommige wetenschappers (in hun geval ten onrechte) de vierde dimensie van de ruimte wordt genoemd; en als andere wetenschappers die het onderzoeken het *zesde zintuig* missen dat met dat gebied overeenkomt.

In een literair kruisvuur dat een aantal jaren geleden plaatsvond tussen twee vooraanstaande professoren, werd veel gezegd over die nu voor altijd beroemde vierde dimensie. Een van hen vertelt zijn lezers dat hoewel hij alleen de mogelijkheden van de 'aardse natuurwetenschappen' aanvaardt, namelijk de directe of inductieve wetenschap 'of het exacte onderzoek van alleen die verschijnselen die plaatsvinden onder onze *aardse omstandigheden van ruimte en tijd*', hij zichzelf nooit kan toestaan om de mogelijkheden van de toekomst over het hoofd te zien. De professor-spiritist voegt eraan toe:

Ik herinner mijn collega's eraan dat onze conclusies uit dat wat door

---

werd aangenomen, als we zien dat het voorkomt in het gedicht *Hudibras*, dat een goede afspiegeling gaf van de meningen van die tijd:

Omdat zeepokken veranderden in bassaanganzen
Op de Orkney eilanden. – Samuel Butler, *Hudibras*, 3:2:9

> onderzoek reeds is verworven, veel verder moet gaan dan onze zintuiglijke waarnemingen. De grenzen van zintuiglijke kennis moeten voortdurend worden uitgebreid, en die van deductie nog veel meer. Wie zal die grenzen voor de toekomst durven trekken? . . . Omdat we in een driedimensionale ruimte bestaan, kunnen we uitsluitend onderzoek doen naar, en onze waarnemingen verrichten van, dat wat binnen deze drie dimensies plaatsvindt. Maar wat belet ons om te denken aan een ruimte van hogere dimensies en een geometrie op te bouwen die daarmee overeenstemt? . . . Als we het werkelijke bestaan van een vierdimensionale ruimte voor het moment buiten beschouwing laten, kunnen we nog steeds . . . blijven waarnemen en erop letten of er niet af en toe in onze driedimensionale wereld verschijnselen optreden die uitsluitend kunnen worden verklaard door uit te gaan van een vierdimensionale ruimte.

Met andere woorden:

> we moeten nagaan of iets dat betrekking heeft op de vierdimensionale gebieden zich kan manifesteren in onze driedimensionale wereld . . . kan het daarin niet worden weerspiegeld?

De occultist zou antwoorden dat onze zintuigen ontegenzeglijk op dit gebied kunnen worden bereikt, niet alleen vanuit een vierdimensionale, maar zelfs vanuit een vijf- en een zesdimensionale wereld. Alleen moeten die zintuigen daarvoor voldoende worden vergeestelijkt, omdat alleen ons innerlijke zintuig het medium kan worden voor zo'n overdracht. Evenals 'men de projectie van een voorwerp dat in een ruimte van drie dimensies bestaat, kan laten verschijnen op het platte vlak van een scherm van slechts twee dimensies', kunnen vierdimensionale wezens en dingen worden *weerspiegeld* in onze driedimensionale wereld van grove stof. Maar, zoals er een bekwame natuurkundige nodig is om zijn publiek te laten geloven dat de dingen die ze op zijn scherm zien en die 'levensecht zijn', geen schaduwen zijn maar werkelijkheden, zo heeft men iemand nodig die wijzer is dan ieder van ons om een wetenschapper – laat staan een hele groep wetenschappers – ervan te overtuigen dat wat hij weerspiegeld ziet op ons driedimensionale 'scherm' soms, en onder bepaalde voorwaarden een heel echt verschijnsel kan zijn, dat wordt weerspiegeld vanuit en wordt voortgebracht door 'vierdimensionale krachten', om hem een plezier te doen, en als een middel om hem te overtuigen. 'Niets lijkt zo onjuist te zijn als de naakte waarheid' is een kabbalistisch gezegde; 'waarheid is vaak vreemder dan verzinsels' is een bekend axioma.

Men moet meer dan een hedendaagse wetenschapper zijn om de mogelijkheid te beseffen van een wisselwerking van verschijnselen tussen de twee werelden – de zichtbare en de onzichtbare. Er is een heel spiritueel, of een heel scherp en gevoelig verstand nodig om intuïtief het werkelijke van het onwerkelijke te onderscheiden, het natuurlijke van het kunstmatige 'scherm'. Maar dit is een conservatief tijdperk aan het einde van de cyclus, of wat daar nog van rest. Dit verklaart de stortvloed van verschijnselen, en ook de blindheid van sommige mensen.

Wat is het antwoord van de materialistische wetenschap op de idealistische theorie van een vierdimensionale ruimte? 'Hoe!' roept ze, 'en wilt u dat we proberen, terwijl we begrensd worden door de onmogelijke cirkel van een driedimensionale ruimte, om zelfs maar te denken aan een ruimte van hogere dimensies! Maar hoe is het mogelijk om aan datgene te denken wat ons denken zich nooit kan voorstellen en zelfs in zijn meest wazige contouren nooit kan weergeven. Men moet een heel ander wezen zijn dan een mens; over een heel ander psychisch gestel beschikken; kortom, men moet geen mens zijn om zich in zijn denken een vierdimensionale ruimte te kunnen voorstellen – iets met lengte, breedte, dikte en – wat nog meer?'

Inderdaad, 'wat nog meer?' – want niemand van de wetenschappers, die haar bepleiten, misschien alleen omdat ze oprechte spiritisten zijn en ernaar verlangen om verschijnselen te verklaren door middel van die ruimte, lijken het zelf te weten. Is het de 'passage van materie door materie'? Waarom zouden ze dan erop aandringen dat het een 'ruimte' is als het eenvoudig een ander *bestaansgebied* is – of dat zou er tenminste mee moeten worden bedoeld – als het al iets betekent. Wij occultisten zeggen dat als er een term nodig is die met de stoffelijke denkbeelden van de mens op ons lage gebied overeenkomt, laat men daarvoor dan de hindoeterm mahar (of maharloka) gebruiken – de vierde wereld van het hogere zevental, en een die overeenkomt met rasātala (de vierde van de zevenvoudige reeks van de lagere werelden) – de veertien werelden die 'zijn voortgekomen uit de vijf ontwikkelde elementen', want deze twee werelden omhullen, bij wijze van spreken, onze huidige wereld van de vierde ronde. Elke hindoe zal begrijpen wat er wordt bedoeld. Mahar is een hogere wereld, of beter gezegd bestaansgebied, terwijl dat gebied waar de zojuist besproken mier thuishoort misschien een lagere is van de lagere zevenvoudige ketens. En als ze het zo noemen – zullen ze gelijk hebben.

Mensen spreken over deze vierdimensionale ruimte alsof ze een

plaats is – een sfeer in plaats van wat het is – een heel andere zijnstoestand. Vanaf het moment dat prof. Zöllner haar in het denken van de mens nieuw leven inblies, heeft dit tot eindeloze verwarring geleid. Hoe is dit gebeurd? Door middel van een diepzinnige wiskundige analyse kwam een spiritueel ingestelde wetenschapper ten slotte tot de prijzenswaardige conclusie dat onze opvatting van ruimte misschien niet onfeilbaar is, en dat er niet absoluut is bewezen dat het – naast onze driedimensionale berekeningen – wiskundig onmogelijk is dat er in het uitgestrekte heelal ruimten van meer of minder dimensies bestaan. Maar, zoals door een scepticus goed wordt verwoord:

> de erkenning van het mogelijke bestaan van ruimten van andere dimensies dan die van ons verschaft ons (de hoge wiskundigen) geen enkel idee wat die dimensies werkelijk zijn. Het aanvaarden van een hogere 'vierdimensionale' ruimte is als het aanvaarden van oneindigheid: zo'n aanname helpt totaal niet om ons een van beide te kunnen voorstellen . . . het enige wat we van zulke hogere ruimten weten, is dat ze niets gemeen hebben met onze opvattingen van ruimte. (*Scientific Letters*.)

'Onze opvattingen' betekent natuurlijk de opvatting van de materialistische wetenschap, en laat een mooie ruime marge voor andere, minder wetenschappelijke, maar meer spirituele denkers.

Om aan te tonen dat het onmogelijk is dat een materialistische denker de aanwezigheid van andere hogere bestaansgebieden onder ons in onze driedimensionale wereld ook maar vaag en in de verste verte gaat beseffen of zich zelfs kan voorstellen, kan ik een van de twee reeds genoemde geleerde tegenstanders[1] citeren die met betrekking tot deze 'ruimte' heel interessante bezwaren naar voren brengt.

Hij vraagt: 'Is het mogelijk om als verklaring voor bepaalde verschijnselen de werking te noemen van zo'n factor, waarover we niets met zekerheid weten en waarvan we de aard en vermogens niet kennen?'

Misschien zijn er mensen die iets 'weten', en niet zo hopeloos onwetend zijn. Als het aan een occultist werd gevraagd, dan zou hij zeggen: Nee, de exacte wetenschap moet het bestaan daarvan afwijzen, anders zou die wetenschap metafysisch worden. Het kan niet worden geanalyseerd – en dus niet worden toegelicht op basis van biologische

---

[1] 1883 – *Scientific Letters* – gepubliceerd in de *Novoje Vremja*, Sint-Petersburg.

of zelfs fysiologische gegevens. Toch kan het misschien inductief worden geanalyseerd, zoals de zwaartekracht, waarvan u niet méér weet dan dat de gevolgen ervan kunnen worden waargenomen op onze driedimensionale aarde.

Nogmaals (1) 'Er wordt gezegd' (door de voorstanders van de theorie) 'dat we *onvoorwaardelijk* leven in onze driedimensionale ruimte! Misschien' (onvoorwaardelijk) 'juist omdat we alleen zo'n ruimte kunnen begrijpen, en absoluut niet in staat zijn, als gevolg van ons gestel, om haar op een andere dan een driedimensionale manier te kennen!'

(2) Met andere woorden, 'zelfs onze driedimensionale ruimte is niet iets dat *onafhankelijk* bestaat, maar vertegenwoordigt slechts het product van ons begrip en onze zintuiglijke waarnemingen'.

Op de eerste bewering antwoordt het occultisme dat zij die 'niet in staat zijn' om zich een andere ruimte dan een driedimensionale voor te stellen, er goed aan doen om alle andere met rust te laten. Maar het is niet 'als gevolg van ons [menselijke] gestel', maar alleen als gevolg van het verstandelijke gestel van hen, van wezens die spiritueel en zelfs verstandelijk onontwikkeld zijn, die zich geen andere ruimten kunnen voorstellen. Op de tweede bewering zou het antwoorden, dat de 'tegenstander' in het eerste deel van de zin volkomen ongelijk heeft en in het laatste deel volkomen gelijk. Want hoewel de 'vierde dimensie' – als we het zo moeten noemen – evenmin *onafhankelijk* van onze zintuiglijke waarnemingen en zintuigen bestaat als de driedimensionale ruimte zoals we ons die *voorstellen*, noch als plaats, is ze er niettemin, en bestaat voor de wezens die daarin worden geboren en zich daarin ontwikkelen als 'een product van hun begrip en *hun* zintuiglijke waarnemingen'. De natuur maakt nooit te scherpe scheidslijnen, bouwt nooit onneembare muren, en haar onoverbrugde 'afgronden' bestaan alleen in de conservatieve opvattingen van bepaalde natuurwetenschappers. De twee (en meer) 'ruimten' of bestaansgebieden zijn voldoende met elkaar vermengd om communicatie mogelijk te maken tussen diegenen van hun respectieve bewoners die in staat zijn om zich zowel een hoger als een lager gebied voor te stellen. Er kunnen verstandelijke amfibieën zijn zoals er ook aardse amfibieën bestaan.

De tegenstander van een vierdimensionaal gebied klaagt dat er door de spiritisten misbruik wordt gemaakt van het gedeelte van de hogere wiskunde, nu bekend onder de naam 'metawiskunde', of 'metameetkunde', en dat ze het verkeerd toepassen. Ze 'grepen het aan en klampten zich eraan vast als aan een reddingsplank'. Zijn argumenten zijn

op zijn zachts gezegd eigenaardig. Hij zegt:

> In plaats van de werkelijkheid van hun mediamieke verschijnselen te bewijzen, begonnen ze ze te verklaren op basis van een vierde dimensie. Als we de hand van een Katie King zien, die verdwijnt in de 'onbekende ruimte' – direct vooraan op het toneel – de *vierde* dimensie; als we knopen krijgen in een touw waarvan de twee uiteinden zijn verbonden en verzegeld – weer die vierde dimensie. Vanuit dit standpunt wordt ruimte gezien als iets objectiefs. Er wordt aangenomen dat er in de natuur in feite drie-, vier- en vijfdimensionale ruimten bestaan. Maar door middel van wiskundige analyse zouden we op deze manier kunnen komen tot een eindeloze reeks *ruimten*. Bedenk slechts wat er van de exacte wetenschap zou worden als ze, om verschijnselen te verklaren, de hulp inriep van zulke hypothetische ruimten. Als we daarin niet slagen, kunnen we er nog een oproepen, een nog hogere, enz.

O, arme Kant! En toch wordt ons verteld dat een van zijn fundamentele beginselen was dat onze driedimensionale ruimte niet een absolute is, en dat 'zelfs met betrekking tot zulke axioma's als die van de meetkunde van Euclides, onze kennis en wetenschap alleen relatief exact en werkelijk kunnen zijn'.

Maar waarom denkt men dat de exacte wetenschap in gevaar komt alleen omdat spiritisten hun verschijnselen op dat gebied proberen te verklaren? En op welke andere manier konden ze datgene verklaren dat onverklaarbaar is als we het analyseren met de driedimensionale begrippen van de aardse wetenschap, dan door een vierde dimensie? Geen verstandig mens zou de daimon van Socrates willen verklaren door de vorm van de neus van de grote wijze, of de inspiratie van *Het Licht van Azië* willen toeschrijven aan de schedel van Edwin Arnold. Wat zou er van de wetenschap terechtkomen als de verschijnselen verklaard moesten worden op basis van de genoemde hypothese? Niets ergers, naar we hopen, dan wat er van de wetenschap terechtkwam nadat de Royal Society haar moderne lichttheorie op basis van de hypothese van een universele *ether* had aanvaard. Ether is niet minder 'een product van ons begrip' dan ruimte. En als men de ene kon aanvaarden, waarom verwerpt men dan de andere? Is het omdat de ene kan, of zullen we zeggen moest, worden gematerialiseerd in onze opvattingen, omdat daar niets aan te doen was, terwijl dat met de andere, die als hypothese voor de doeleinden van de exacte wetenschap nutteloos is, tot nu toe niet is gebeurd?

De occultisten zijn het met de strikt orthodoxe wetenschappers eens, wanneer ze op het aanbod 'om te experimenteren en na te gaan of er in onze driedimensionale wereld niet verschijnselen kunnen optreden die alleen te verklaren zijn met behulp van de hypothese van het bestaan van een ruimte met vier dimensies', hetzelfde antwoord geven als zij. Ze zeggen: 'zullen waarnemingen en experimenten ons een bevredigend antwoord geven op onze vraag over het werkelijke bestaan van een hogere vierdimensionale ruimte? Of voor ons een dilemma oplossen dat onoplosbaar is van welke kant we het ook benaderen? Hoe kunnen onze menselijke waarnemingen en experimenten, die alleen *onvoorwaardelijk* mogelijk zijn binnen de grenzen van een ruimte van drie dimensies, als uitgangspunt dienen voor de erkenning van verschijnselen die alleen kunnen worden verklaard 'als we het bestaan van een vierdimensionale ruimte aannemen'?

De bovenstaande bezwaren zijn volgens ons terecht; en de spiritisten zouden de enige verliezers zijn als ze ooit het bestaan van zo'n ruimte of de invloed ervan op hun verschijnselen zouden bewijzen. Want zie wat er zou gebeuren. Nauwelijks zou worden aangetoond dat – bijvoorbeeld een ring door stevig vlees heen kan gaan, en van de arm van het medium kan verhuizen naar die van de onderzoeker die de twee handen van eerstgenoemde vasthoudt; of dat bloemen en andere stoffelijke dingen door gesloten deuren en muren worden verplaatst; en dat daarom, als gevolg van bepaalde uitzonderlijke omstandigheden, materie door materie heen kan gaan – of de wetenschappers zouden collectief overtuigd raken van dat feit, en de hele theorie van de tussenkomst van geesten en intelligenties zou tot stof vergaan. De driedimensionale ruimte zou niet worden verstoord, want de passage van het ene vaste voorwerp door het andere hoeft niet tot het verwerpen van zelfs de metameetkundige dimensies te leiden, maar aan de stof zou waarschijnlijk door de geleerde academies een extra eigenschap worden toegekend, en het gezag van de materialisten zou daardoor worden versterkt. Zou de wereld dan dichter bij de oplossing van het paranormale mysterie zijn? Zullen de edelste aspiraties van de mensheid naar kennis van een echt spiritueel bestaan op die zijnsgebieden die nu verward worden met de 'vierdimensionale ruimte', dichter bij een oplossing zijn, omdat de exacte wetenschap het feit van een mens die opzettelijk door het fysieke lichaam van een ander mens of door een stenen muur loopt, als een natuurkundige wet zal hebben erkend?

De occulte wetenschap onderwijst dat aan het einde van de vierde

ronde de stof die evolueert, zich ontwikkelt en verandert, haar vierde eigenschap heeft verkregen, zoals de mens . . . bij elk nieuw ras een extra zintuig verkrijgt. Daarom is er voor een occultist niets verbazingwekkends aan het idee dat de fysieke wereld nieuwe eigenschappen ontwikkelt en verwerft – een eenvoudige verandering van de stof, nieuw zoals deze de wetenschap nu toeschijnt, even onbegrijpelijk als stoom, geluid en elektriciteit aanvankelijk waren. Maar wat wél verbazingwekkend is, is de spirituele stagnatie in de wereld van het verstand, en van de hoogste exoterische kennis.

Niemand kan echter het verloop van de kleinste cyclus belemmeren of versnellen. Maar misschien had de oude Tacitus gelijk: 'De waarheid wordt vastgesteld door onderzoek en uitstel; de leugen bloeit door te veel haast.' We leven in een tijdperk van stoom en krankzinnige activiteit, en de waarheid kan in deze eeuw nauwelijks erkenning verwachten. De occultist wacht zijn tijd af.

H.P. Blavatsky

Oude magie in de moderne wetenschap

['Ancient magic in modern science', *The Theosophist*, oktober 1886, blz. 1-8; *CW* 7:91-104]

Pauthier, de Franse indoloog, kan al dan niet worden beticht van een te groot enthousiasme als hij zegt dat India zich aan hem voordoet als het grote en oorspronkelijke brandpunt van het menselijk denken, waarvan de voortdurend brandende vlam zich ten slotte heeft verspreid over de gehele oude wereld, en deze in vuur en vlam heeft gezet[1] – en toch is deze bewering juist. Het is Indiase metafysica[2] die het denken naar occulte kennis heeft geleid – de oudste en de moeder van alle wetenschappen, want ze sluit alle andere wetenschappen in zich. En het occultisme – de synthese van alle ontdekkingen in de natuur en, vooral, van de psychische kracht binnen en buiten elk fysiek atoom van de stof

[1] H.T. Colebrooke, *Essai sur la philosophie des Hindous*, uit het Engels in het Frans vertaald door J.P.G. Pauthier, voorwoord van de vertaler.

[2] Alleen door toedoen van Barthélemy Saint-Hilaire heeft de wereld vernomen dat 'het hindoe-genie met betrekking tot de metafysica altijd in een soort infantiel onderontwikkeld stadium is gebleven'!

– was de oorspronkelijke schakel die de fundamenten van alle religies uit de oudheid tot één hoeksteen heeft verbonden.

De oorspronkelijke vonk heeft werkelijk ieder volk in vlam gezet, en magie ligt nu ten grondslag aan elk nationaal geloof, oud of jong. Egypte en Chaldea nemen de belangrijkste plaats in onder de landen die ons voorzien van het meeste bewijsmateriaal over dit onderwerp, want ze zijn machteloos om – zoals India – hun paleografische overblijfselen tegen ontheiliging te beschermen. Over de troebele wateren van het Suezkanaal wordt de magie van de vroegste dagen van het Egypte van de farao's vervoerd naar de wateren die tegen de Britse kusten klotsen, om de Britse, Franse, Duitse en Russische musea te vullen met haar tot stof vergaande manuscripten.

Oude, *historische* magie werpt dus haar licht op de wetenschappelijke verslagen van onze eigen alles ontkennende eeuw. Ze tart en vermoeit de hersenen van de wetenschapper, en lacht om zijn pogingen om de betekenis ervan te interpreteren op zijn eigen materialistische manier, maar helpt niettemin de occultist om de moderne magie beter te begrijpen, het fragiele, zwakke kleinkind van haar krachtige, oude grootmoeder. Er wordt bijna nooit een hiëratische papyrus samen met de ingezwachtelde mummie van een koning of priester-hiërofant opgegraven, of een verweerde, onontcijferbare inscriptie uit de gehavende archeologische sites van Babylonië of Ninevé gehaald, of een oude kleicilinder gevonden, die geen nieuwe informatie levert aan de onderzoeker van het occultisme. Al met al wordt de betekenis van de magie ontkend en 'bijgeloof' van onwetende filosofen uit de oudheid genoemd.

Er is dus magie in elke papyrus, magie in alle religieuze formules, magie opgesloten in hermetisch gesloten flesjes, vele duizenden jaren oud; magie in elegant gebonden, moderne werken; magie in de meest populaire romans; magie op bijeenkomsten van mensen; magie – erger dan dat, tovenarij – zelfs in de lucht die we inademen in Europa, Amerika, Australië: hoe beschaafder en ontwikkelder een land is, des te angstaanjagender en indrukwekkender zijn de uitwasemingen van onbewuste magie die het uitzendt en opslaat in de omringende atmosfeer. . . .

De magie, die tot een taboe is gemaakt en is bespot, zou natuurlijk nooit onder haar legitieme naam worden aanvaard, maar toch is de wetenschap begonnen om zich met die verbannen wetenschap onder moderne maskers bezig te houden, en wel intensief. Maar welke be-

tekenis heeft een naam? Wordt een wolf, omdat hij wetenschappelijk is omschreven als een dier van het geslacht canis, daardoor een hond? Wetenschappers noemen de magie die door Porphyrius werd onderzocht en door Iamblichus werd verklaard, misschien liever *hysterische hypnose*, maar daardoor is ze niet minder magisch.

Het resultaat en effect van de oorspronkelijke openbaring aan de eerdere rassen door hun 'goddelijke dynastieën', de koningen-leraren, werd *aangeboren* kennis in het vierde ras, dat van de Atlantiërs, en die kennis wordt nu in de zeldzame gevallen van 'abnormale' echte manifestaties, *mediumschap* genoemd. Alleen de geheime geschiedenis van de wereld, die uitsluitend in afgelegen, veilige schuilplaatsen wordt bewaard, zou, als ze volledig werd verteld, de huidige generaties op de hoogte brengen van de vermogens die sluimeren in de mens en in de natuur, en voor de meeste mensen onbekend zijn. Het afschuwelijke misbruik van magie door de Atlantiërs leidde hun ras naar totale vernietiging en vergetelheid. Het verhaal van hun tovenarij en verderfelijke bezweringen heeft ons bereikt via de klassieke schrijvers, in korte fragmenten, als legendes en kinderachtige sprookjes, en werd toegeschreven aan kleine volkeren. Vandaar de minachting voor necromantie, zwarte magie en theürgie.

Om de 'heksen' van Thessalië wordt in onze tijd niet minder gelachen dan om het moderne medium of de goedgelovige theosoof. Ook dit is het gevolg van *tovenarij*, en men moet altijd de morele moed hebben om die term te herhalen, want de rampzalig misbruikte magie heeft de adepten, 'de zonen van het licht', gedwongen haar diep te begraven nadat haar zondige volgelingen zelf een zeemansgraf hadden gevonden op de bodem van de oceaan; en op die manier brachten ze haar buiten het bereik van de niet-ingewijden van het ras dat de Atlantiërs opvolgde. Het is dan ook te danken aan tovenarij dat de wereld nu niets over haar weet. Maar wie of welke groep in Europa of Amerika, gelooft die bewering? Op één uitzondering na, niemand. Die uitzondering zijn de rooms-katholieken en hun geestelijken, maar, terwijl ze door hun religieuze dogma's verplicht zijn om in het bestaan ervan te geloven, schrijven zelfs zij er een satanische oorsprong aan toe. Deze theorie heeft ongetwijfeld tot op de dag van vandaag verhinderd dat magie wetenschappelijk wordt onderzocht.

Toch moet de wetenschap haar, of ze wil of niet, onderzoeken. De archeologie is in haar meest interessante afdeling – egyptologie en assyriologie – noodlottig ermee verbonden, wat ze ook doet. Want

magie is zo vervlochten met de wereldgeschiedenis dat ze – als laatstgenoemde ooit volledig moet worden geschreven, waarbij de waarheid en niets dan de waarheid wordt gegeven – niet kan worden genegeerd. Als de archeologie nog steeds vertrouwt op ontdekkingen en verslagen in hiëratische geschriften die vrij zijn van het verfoeide onderwerp, dan zal de GESCHIEDENIS, vrezen we, nooit worden geschreven.

Men heeft diep medelijden met, en kan goed de moeilijke positie voorstellen van de verschillende geleerden en FRS's, van academici en oriëntalisten. Ze zijn gedwongen om oude muffe papyrussen, inscripties op stèles en Babylonische cilinders te ontcijferen, te vertalen en te interpreteren, en staan elk moment oog in oog met MAGIE! Ex-voto's, reliëfs, hiërogliefen, bezweringen – de hele parafernalia van dat gehate 'bijgeloof' – staren hen aan, vragen hun aandacht, en ze worden er onaangenaam door verrast.

Denk u maar eens in wat hun gevoelens moeten zijn bij het volgende voorbeeld. Een kennelijk waardevolle papyrus wordt opgegraven. Het is het postmortale paspoort toegekend aan de geosirifieerde ziel[1] van een zojuist overleden prins of zelfs farao, geschreven in rode en zwarte letters door een beroemde schriftgeleerde, zeg van de 4de dynastie, onder toezicht van een Egyptische hiërofant – een klasse die in alle tijden en door het nageslacht als de geleerdste van de geleerden onder de oude wijzen en filosofen werd beschouwd. De verklaringen daarin werden geschreven op het plechtige moment van de dood en de begrafenis van een koning-hiërofant, van een farao en heerser. Het doel van het document is de 'ziel' bekend te maken met het ontzagwekkende gebied van Amenti, waar ze voor haar rechters komt te staan, en waar een leugen zwaarder zou wegen dan elke andere misdaad. De oriëntalist neemt de papyrus mee en besteedt dagen, misschien weken, aan de interpretatie ervan, om daarin slechts de volgende verklaring te vinden: 'In het 13de jaar en de tweede maand van Shemu, op de 28ste dag daarvan, begonnen wij – de eerste hogepriester van Ammon, de koning van de goden, Penotman, de zoon van de afgevaardigde (of plaatsvervanger)[2] van de hogepriester Pion-kimoan,

---

[1] De lezer hoeft niet te worden verteld dat iedere ziel die zojuist haar postmortale cyclus van 3000 jaar was ingegaan, in Egypte een 'Osiris' werd, geosirifieerd werd, d.w.z. de persoonlijkheid werd teruggebracht tot haar hogere beginselen, een *geest*.

[2] 'Plaatsvervanger' was de naam die werd gegeven aan de vader van de 'zoon' die door de hoge-priester-hiërofant werd aangenomen; een groep van deze

en schriftgeleerde van de tempel van Sosser-soo-khons en van de Necropolis Bootegamonmoo – de overleden prins Oozirmari Pionokha, enz., aan te kleden en hem voor te bereiden op de eeuwigheid. Toen de mummie gereed was, was hij blij om zich te verheffen en zijn dienaren te bedanken, en ook om een kleed aan te nemen dat voor hem was gemaakt door de 'zangeres' Nefrelit Nimutha, die in het jaar zus en zo was heengegaan' – een paar honderd jaar eerder! Het geheel in hiërogliefen.

Dit is misschien een onjuiste interpretatie. Er zijn evenwel tientallen papyrussen, die authentiek zijn verklaard en die nog merkwaardiger interpretaties en verhalen bevatten dan dat wat hierin wordt bevestigd, door Sanchoniathon en Manetho, door Herodotus en Plato, Syncellus en tientallen andere schrijvers en filosofen, die het onderwerp noemen. Die papyrussen vermelden heel vaak – even serieus als elk historisch feit dat geen speciale bevestiging nodig heeft – hele dynastieën van koningen-manes, namelijk van schimmen en geesten. Dit vindt men ook terug in de geschiedenis van andere landen.

Ze beweren allemaal dat hun eerste en vroegste dynastieën[1] van heersers en koningen waren wat de Grieken manes en de Egyptenaren urvagan[2], 'goden', enz., noemden. Rosellini heeft geprobeerd het raadsel op te lossen, maar tevergeefs. 'Omdat het woord manes urvagan betekent,' zegt hij, 'en die term letterlijk *uiterlijk beeld* betekent, mogen we aannemen dat het woord, als die dynastie in een historische periode kan worden geplaatst, verwees naar een *vorm van theocratische regering, vertegenwoordigd door de standbeelden van goden en beheerst door priesters*'![3]

Een dynastie van ogenschijnlijk *levende*, maar in ieder geval handelende en heersende koningen, die eenvoudig uit beeldjes en standbeel-

---

bleef ongehuwd, en nam 'zonen' aan voor de overdracht van macht en voor hun opvolging.

[1] De geheime leer zegt dat die dynastieën waren samengesteld uit goddelijke wezens, 'de etherische beelden van mensen', in feite 'goden', in hun lichtgevende astrale lichamen; de śishṭa's van voorafgaande manvantara's.

[2] Noot vert.: Urvakan is een Armeens woord dat geest betekent.

[3] Ippolito Rosellini, *I Monumenti dell' Egitto e della Nubia*, 1832, deel 1, blz. 8 en voetnoot. Hij voegt eraan toe dat Manetho en de oude kronieken overeenstemmen dat ze het woord manes vertalen met νέκυας. In de kroniek van Eusebius Pamphili, ontdekt in Milaan en van aantekeningen voorzien door kardinaal Mai, wordt het woord νέκυας ook vertaald met urvagan, 'de uiterlijke schaduw' of 'het etherische beeld van mensen'; kortom, het astrale lichaam.

den blijkt te bestaan, zou om te worden geaccepteerd zelfs nog meer van de huidige goedgelovigheid vergen dan 'koningsschimmen'.

Zouden deze hiërofanten en schriftgeleerden, farao's en koning-ingewijden dan allemaal dwazen of bedriegers, samenzweerders en leugenaars zijn, om óf zelf te geloven óf te proberen om andere mensen te laten geloven in zulke sterke verhalen, als er geen waarheid aan ten grondslag lag? En dat duizenden jaren lang, van de eerste tot de laatste dynastie?

De tekst van *De geheime leer* zal de goddelijke dynastie van manes uitvoeriger behandelen; maar er kunnen enkele van dat soort feiten uit echte papyrussen en op basis van ontdekkingen van de archeologie worden vermeld. De oriëntalisten hebben een reddingsboei gevonden: hoewel ze gedwongen zijn om de inhoud van een aantal beroemde papyrussen te publiceren, noemen ze ze nu *verhalen* uit de tijd van farao zo-en-zo. De vondst is ingenieus, hoewel niet helemaal eerlijk. De letterknechten kunnen zich verheugen.

Een daarvan is de zogenaamde *Lepsius Papyrus*[1] van het Museum van Berlijn, nu door laatstgenoemde aangekocht van de erfgenamen van Richard Lepsius. Het is geschreven in hiëratisch schrift in de archaïsche Egyptische (oude Koptische) taal, en wordt beschouwd als een van de belangrijkste archeologische ontdekkingen van onze tijd, omdat het vergelijkingsdata levert, en een aantal fouten in de volgorde van dynastieke heersers rechtzet. Helaas *ontbreken de belangrijkste fragmenten ervan*. De geleerde egyptologen die de grootste moeite hadden om het te ontcijferen, hebben geconcludeerd dat het 'een historisch verhaal uit de 16de eeuw voor Christus was,[2] en teruggaat tot gebeurtenissen die plaatsvonden tijdens het bewind van farao Cheops, de veronderstelde bouwer van de piramide van die naam, die leefde in de 26ste [?] eeuw voor onze jaartelling'. Het toont het Egyptische leven en de toestand aan het hof van die grote farao, bijna 900 jaar vóór de kleine incidenten tussen Jozef en Mw. Potifar.

Het eerste deel begint met koning Cheops op zijn troon, omringd door zijn zonen, die hij gebiedt hem te vermaken met verhalen over de grijze oudheid en de wonderbaarlijke vermogens van beroemde wijzen

---

[1] Noot vert.: Tegenwoordig Westcarpapyrus genoemd.

[2] Naar men aanneemt – tijdens de 18de dynastie van koningen, overeenkomstig de koningslijst van Manetho, die onherkenbaar werd verminkt door de bekwame Eusebius, de al te slimme bisschop van Caesarea.

en tovenaars aan het hof van zijn voorganger. Prins Chefren vertelt zijn publiek dan hoe een magiër tijdens het tijdperk van de farao Nebka een krokodil maakte van was, en hem begiftigde met leven en *gehoorzaamheid*. Nadat de krokodil door een man in de kamer van zijn ontrouwe echtgenote was gezet, hapte de krokodil naar zowel de vrouw als haar minnaar, greep hen en sleepte ze beiden naar de zee.

Een andere prins vertelde een verhaal over zijn grootvader, de vader van Cheops, farao SNEFERU. Hij voelde zich lusteloos en liet een tovenaar bij hem komen; deze adviseerde hem als remedie het schouwspel van 20 mooie hofmeisjes die zich in een boot op het meer in de buurt vermaakten. De meisjes gehoorzaamden en het hart van de oude despoot had zich 'hersteld'. Maar plotseling begon een van de dames te gillen en luid te huilen. Ze had een waardevolle ketting laten vallen in het water dat op die plek 36 meter diep was. Toen sprak een tovenaar een formule uit, riep de genii van de lucht en het water te hulp, dompelde zijn hand in de golven en haalde de ketting weer tevoorschijn. Dit kunststukje maakte diepe indruk op de farao. Hij keek niet meer naar de 20 schoonheden, 'ontdaan van hun kleren, bedekt met netten, en met twintig roeiriemen gemaakt van ebbenhout en goud', maar beval dat wanneer deze twee magiërs sterven er offers moeten worden gebracht aan hun manes.

Hierover merkte prins Djedefhor op dat de hoogste van zulke tovenaars *nooit sterven*, dat een van hen tot op de dag van vandaag leefde en meer dan een honderd jaar oud was, en in de stad Djed-Snefru woonde; dat zijn naam Dedi was, en dat hij het wonderbaarlijke vermogen had om afgehakte hoofden met hun lichaam te herenigen en het geheel weer tot leven te brengen, en ook dat hij de leeuwen van de woestijn volledig in zijn macht had. Hij, Dedi, wist ook waar hij de benodigde dure materialen kon verkrijgen voor de tempel van de god Thoth (de god van wijsheid), een gebouw dat farao Cheops in de buurt van zijn grote piramide wilde oprichten. Toen de machtige koning Cheops dit hoorde, verlangde hij de oude wijze aan zijn hof te ontmoeten! Daarop ging prins Djedefhor op reis en keerde terug samen met de grote tovenaar.

Na uitgebreide begroetingen en wederzijdse complimenten en respectbetuigingen volgde er, volgens de papyrus, een lang gesprek tussen de farao en de wijze, dat in het kort als volgt verliep:

'Er is mij verteld, o wijze, dat u in staat bent om afgehakte hoofden weer met hun lichaam te verenigen.'

‘Ja, dat kan ik, grote koning’, antwoordde Dedi.

‘Breng hier direct een misdadiger’, zei de farao.

‘Grote koning, mijn macht reikt niet tot mensen. Ik kan alleen dieren weer tot leven brengen’, merkte de wijze op.

Vervolgens werd een gans gebracht, zijn kop afgesneden en in de oostelijke hoek van de zaal geplaatst, en zijn lichaam aan de westkant. Dedi strekte zijn arm achtereenvolgens in de twee richtingen uit en mompelde een magische formule. Onmiddellijk stond het lichaam van de vogel op en liep naar het midden van de zaal, en het hoofd rolde ernaartoe om het te ontmoeten. Toen sprong de kop op de bloedende nek, de twee werden herenigd, en de gans begon rond te lopen, en had geen nadeel ondervonden van de onthoofding.

Deze verbazingwekkende prestatie werd door Dedi herhaald op kanaries en een stier. Daarna wilde de farao op de hoogte gebracht worden van de plannen voor een tempel van Thoth.

De wijze en tovenaar wist alles over de oude overblijfselen van de tempel, verborgen in een bepaald huis in Heliopolis, maar hij had niet het recht dit aan de koning te onthullen. De openbaring moest komen van de oudste van de drieling van Rededjet. ‘Laatstgenoemde is de vrouw van de zonnepriester, in de stad Sakhbu. Ze zal zwanger worden van de drieling-zonen van de zonnegod, en deze kinderen zullen een belangrijke rol spelen in de geschiedenis van het land Khemi (Egypte), omdat ze zullen worden geroepen om te regeren. De oudste zal, vóór hij farao wordt, hogepriester van de zon zijn in de stad Heliopolis.

‘Toen hij dit hoorde, scheurde farao Cheops van verdriet zijn kleren; zijn dynastie zou dus ten val worden gebracht door de zoon van de godheid voor wie hij in feite een tempel aan het oprichten was!’

Op dit punt aangekomen is de papyrus gescheurd, en omdat een groot deel ervan ontbreekt, wordt het nageslacht de mogelijkheid ontnomen om te vernemen hoe de farao Cheops in deze noodsituatie reageerde.

Het fragment dat volgt brengt ons op de hoogte van wat kennelijk het belangrijkste onderwerp van het oude verslag is – de geboorte van de drie zonen van de zonnegod. Zodra Rededjet de barensweeën voelde, riep de grote zonnegod de godinnen Isis, Nephthys, Meskhenet en Heqet, en stuurde ze om de priesteres te helpen, en zei: ‘Ze bevalt van mijn drie zonen die op een dag de heersers van dit land zullen zijn. Help haar, en ze zullen tempels voor jullie oprichten en ontelbare plengoffers van wijn brengen.’ De godinnen deden wat er van hen werd

gevraagd, en drie jongens, die ieder een meter lang waren en *heel lange armen*[1] hadden, werden geboren. Isis gaf ze hun namen en Nephthys zegende hen, terwijl de andere twee godinnen hen van een glorieuze toekomst verzekerden. De drie jongemannen werden uiteindelijk koningen van de vijfde dynastie, hun namen zijn Userkaf, Sahure en Kakai.

Nadat de godinnen waren teruggekeerd naar hun hemelse woningen, vonden een aantal grote wonderen plaats. Het graan dat aan de moedergodinnen was gegeven, keerde uit zichzelf terug in de graanbak in een schuur van de hogepriester, en de dienaren beschreven dat daarbinnen stemmen van onzichtbare wezens hymnen zongen ter gelegenheid van de geboorte van de voorbeschikte vorsten; en de geluiden van muziek en dans die bij dit ritueel horen, waren duidelijk waarneembaar. Dit verschijnsel bracht later het leven van de toekomstige koningen – de drieling – in gevaar.

Toen een slavin eens door de hogepriesteres werd gestraft, liep eerstgenoemde weg van het huis, en sprak als volgt tegen de verzamelde menigte: 'Hoe durft ze me straffen, die vrouw die aan drie koningen het leven schonk? Ik zal dit aan farao Cheops, onze Heer, vertellen.'

Op deze interessante plaats is de papyrus weer gescheurd, en de lezer komt opnieuw niets te weten over wat het gevolg is van deze aanklacht, en over hoe de drie jongens-troonpretendenten aan vervolging van de hoogste heerser wisten te ontkomen.[2]

---

[1] Lange armen waren in Egypte, evenals nu in India, een teken van mahātmaschap of adeptschap.

[2] Dit valt des te meer te betreuren – zegt de vertaler van de papyrus – omdat de 'details van de legende, ondanks de inhoud van de Lepsius papyrus, kennelijk gebaseerd zijn op heel oude tradities, en in feite afkomstig zijn van ooggetuigen en van bewijsmateriaal uit de eerste hand'. De gegevens in de papyrus komen volkomen overeen met bekende feiten, en stemmen overeen met de ontdekkingen van de egyptologie en de onmiskenbare kennis die is verkregen over de geschiedenis en over gebeurtenissen in het verre verleden van dat 'land van mysteries en raadsels', zoals Hegel het noemde. Daarom hebben we geen enkele reden om aan de authenticiteit van het verhaal in onze papyrus te twijfelen. Bovendien onthult het ons volkomen nieuwe historische feiten. Zo leren we in de eerste plaats dat Kefren (of Chefren) de zoon van Cheops was, dat de vijfde dynastie ontstond in de stad Sakhbu, dat de eerste drie farao's drie broers waren – en dat de oudste van de drieling een zonnehogepriester in Heliopolis was vóór hij de troon besteeg. Hoewel de details mager lijken, worden ze heel belangrijk in de geschiedenis van de gebeurtenissen die ruim 40 eeuwen van ons af staan. Ten slotte is de Lepsius papyrus een heel oud document, geschreven in de oude

Een ander staaltje van magie wordt aangereikt door Mariette-Bey ontleend aan een tablet in het Bulaq Museum, betreffende het Ethiopische koninkrijk, gesticht door de afstammelingen van de hogepriesters van Amon, waar een absolute theocratie bloeide. Het was de god zelf, zo lijkt het, die de koningen naar goeddunken selecteerde, en 'de stèle 114 die een officiële verklaring bevat over de verkiezing van Aspalout, laat zien hoe zulke gebeurtenissen hebben plaatsgevonden'. (Jebel-Barkal.) Het leger verzamelde zich in de buurt van de Heilige Berg in Napata, koos zes officieren die de andere afgevaardigden van de staat moesten vergezellen, en deed het voorstel om over te gaan tot de verkiezing van een koning. De legende die in de inscriptie is opgetekend luidt als volgt:

> 'Kom, laat ons een meester kiezen die als een onweerstaanbare jonge stier zou zijn.' En het leger begon te klagen, en zei: 'Onze meester is met ons, en we kennen hem nog niet! Hoe kunnen we hem leren kennen?' En ze zeiden allemaal tegen elkaar: 'Niemand kent hem, behalve Ra zelf; laat de god hem beschermen tegen alle kwaad, waar hij zich ook bevindt.' . . . Onmiddellijk riep het hele leger van zijne majesteit eenstemmig: 'Maar er is die god Amon-Ra, van de Heilige Berg, en hij is de god van Ethiopië. Laten we hem opzoeken; laten we niet in onwetendheid over hem spreken, want een woord dat in onwetendheid over hem wordt gesproken is niet goed! Laat hem kiezen, die de god van het koninkrijk Ethiopië is, sinds de dagen van Ra. Hij zal ons leiden, want de Ethiopische koningen zijn allemaal zijn handwerk, en hij geeft het koninkrijk aan de zoon die hij liefheeft.' . . . Dit is wat het hele leger zegt: 'Het is uitstekend gesproken, werkelijk, een miljoen keer.'[1]

In het verhaal gaan de afgevaardigden, nadat ze zich zoals dat hoort hebben gezuiverd, vervolgens naar de tempel en werpen zich neer voor het enorme standbeeld van Amon-Ra, terwijl ze hun verzoek formuleren.

'De Ethiopische priesters wisten hoe ze wonderbaarlijke beelden en

---

Egyptische taal, terwijl de gebeurtenissen die daarin worden verteld, wat hun originaliteit (magie?) betreft, op een lijn kunnen worden geplaatst met de beste Egyptische verhalen die door de beroemde egyptoloog en archeoloog, Maspero, zijn vertaald en gepubliceerd in zijn werk getiteld *Les contes populaires de l'Égypte ancienne*.

[1] *Monuments divers recueillis en Égypte et en Nubie*, A. Mariette-pasha, red. S.A. Ismaïl, Parijs, 1872; blz. 2, plaat 9, de Perzische tijd.

> standbeelden moesten maken, die konden bewegen en spreken [om als voertuigen te dienen voor de goden]; het is een kunst die ze hebben verkregen van hun Egyptische voorouders.'[1] Alle leden van de koninklijke familie gaan in optocht langs het beeld van Amon-Ra, maar het blijft onbeweeglijk. Maar zodra Aspalout het nadert, grijpt het standbeeld hem en roept uit: 'Dit is uw koning! Dit is uw meester die u werkelijk laat leven!' En de legerleiding begroet de farao. Hij gaat het heiligdom binnen en wordt door de god zelf gekroond; dan begeeft hij zich onder zijn soldaten. Het feest eindigt met het uitdelen van brood en bier.[2]

Er zijn een aantal papyrussen en oude inscripties die boven alle twijfel bewijzen dat duizenden jaren lang hogepriesters, tovenaars en farao's – evenals het volk – in magie geloofden, en haar bovendien beoefenden; laatstgenoemde zal wel worden toegeschreven aan handige goochelarij. De beelden *moesten* worden *gemaakt*, want, als ze niet werden gemaakt van bepaalde materialen en stenen, en onder bepaalde omstandigheden werden geprepareerd overeenkomstig de voorwaarden die door de magische kunst worden gesteld, dan kon men de goddelijke (of helse, als sommigen het zo willen noemen) machten, of krachten, die geacht werden zulke beelden en afbeeldingen te bezielen, daarin niet laten werken. Een galvanisch element moet van specifieke metalen en materialen worden gemaakt, en niet willekeurig, als men het zijn magische effecten wil laten teweegbrengen. Een foto moet onder specifieke voorwaarden van duisternis en met bepaalde scheikundige stoffen tot stand komen, om een bepaald resultaat te bereiken.

Zo'n twintig jaar geleden werd de archeologie verrijkt met een heel merkwaardig Egyptisch document waarin de opvattingen van die oude religie over het onderwerp geesten (manes) en magie in het algemeen werden gegeven. Het wordt de 'Harris papyrus over magie' (*Papyrus magique*) genoemd. Het is heel uitzonderlijk omdat het verband houdt met de esoterische leringen van de occulte theosofie, en heel veelzeggend is. Het wordt in ons volgende artikel – over magie – besproken.

H.P. Blavatsky

Oostende, juli 1886

---

[1] G. Maspero, 'Notes sur différents points de grammaire et d'histoire', in *Le recueil de travaux relatifs*, 1870, deel 1, blz. 152-60.

[2] A. Mariette-Bey, *Op.cit.*, blz. 2.

Theorieën over reïncarnatie en geesten

[‘Theories about Reincarnation and Spirits’, *The Path*, november 1886, blz. 232-45; *CW* 7:176-99]

In de eerste 10 jaar van het bestaan van de Theosophical Society is het diepzinnige en omstreden vraagstuk van wedergeboorte of reïncarnatie steeds opnieuw naar voren gekomen. Men zei voldoende bewijzen te hebben dat er een grote tegenstrijdigheid bestond tussen beweringen die in *Isis ontsluierd* werden gemaakt, deel 1, blz 450, en latere leringen van dezelfde pen en onder inspiratie van dezelfde meester.[1]

In *Isis* zou reïncarnatie worden ontkend. Alleen voor ‘verdorven geesten’ is terugkeer soms mogelijk. ‘Behalve die zeldzame en twijfelachtige mogelijkheid, erkent *Isis* slechts drie gevallen – een miskraam, een zeer vroege dood en een verstandelijk zwaar gehandicapte – waarin reïncarnatie op deze aarde plaatsvindt.’[2]

De beschuldiging werd onmiddellijk beantwoord, zoals iedereen die *The Theosophist* van augustus 1882 opslaat zelf kan zien. Ondanks dat heeft het antwoord sommige lezers niet kunnen tevredenstellen of het werd niet opgemerkt. Afgezien van het vreemde van de bewering dat *reïncarnatie* – d.w.z. de opeenvolgende en periodieke wedergeboorten van iedere individuele monade van pralaya tot pralaya[3] – ontkend wordt, ondanks dat de lering een essentieel onderdeel en een van de basisgedachten van het hindoeïsme en het boeddhisme is, kwam de beschuldiging in feite hierop neer: de schrijfster van dit artikel die jaren voordat *Isis* werd geschreven al een openlijke bewonderaar en bestudeerder van het hindoeïsme en even openlijk een aanhanger van het boeddhisme was, moet door het verwerpen van reïncarnatie noodzakelijkerwijs ook karma verwerpen! Want laatstgenoemde is inderdaad de *hoeksteen* van de esoterische filosofie en oosterse religies; het is de grootse en enige zuil *waarop de hele filosofie van wedergeboorten steunt* en zodra deze laatste wordt ontkend, vervalt de hele leer van karma tot zinloos gepraat.

---

[1] Zie de beschuldiging en het antwoord in *The Theosophist,* augustus 1882, blz. 288-9; *CW* 4:182-6.

[2] ‘C.C.M.’ in *Light*, 8 juli 1882.

[3] De bestaanscyclus tijdens het manvantara; vóór het begin daarvan is elk van die ‘monaden’ opgenomen in de ENE ziel, anima mundi, en wordt na de voltooiing ervan opnieuw daarin opgenomen.

Niettemin beschuldigen de tegenstanders, zonder stil te staan bij de duidelijke 'tegenstelling' tussen deze beschuldiging en de feiten, iemand die openlijk erkent een boeddhiste te zijn ervan reïncarnatie te ontkennen en daarmee ook karma. Omdat de schrijfster er niets voor voelde om te twisten met een vriend en op dat moment niet aan een verdediging met details en inwendige bewijzen wilde beginnen – echt tijdverlies – antwoordde ze met slechts een paar zinnen. Maar nu is het noodzakelijk geworden de leer duidelijk uit te leggen. Andere critici hebben dezelfde weg gevolgd, en door de passages in *Isis* die daarop slaan verkeerd te begrijpen, zijn ze tot dezelfde nogal vreemde conclusies gekomen.

Om aan die zinloze discussie een einde te maken ben ik van plan de leer duidelijker uit te leggen.

Hoewel het er gezien de latere meer gedetailleerde weergaven van de esoterische leringen weinig toe doet wat er in *Isis* – dat slechts een encyclopedie van occulte onderwerpen is, waarin deze alle zeer vaag zijn aangeduid – geschreven staat, moet men in de eerste plaats weten dat de schrijfster de juistheid handhaaft van ieder woord dat over het onderwerp in haar vroegere werken werd gezegd. Wat in *The Theosophist* van augustus 1882 werd beweerd, kan hier nu worden herhaald. Het gedeelte dat eruit wordt geciteerd is misschien of hoogstwaarschijnlijk 'onvolkomen, chaotisch, vaag, wellicht zelfs onbeholpen, zoals zoveel gedeelten van dat werk, het eerste literaire product van een vreemdelinge die zich zelfs nu nauwelijks op haar kennis van de Engelse taal kan beroemen'. Niettemin is het geciteerde gedeelte volkomen juist voor zover het het onderwerp reïncarnatie betreft.

Ik zal nu uit *Isis* citeren en vervolgens iedere bekritiseerde passage uitleggen, waarin werd gezegd dat 'enkele *fragmenten* van die mysterieuze reïncarnatieleer – wel te onderscheiden van metempsychose' – zullen worden gegeven. De zinnen die nu worden toegelicht zijn cursief gedrukt.

> Reïncarnatie, d.w.z. het *tweemaal* verschijnen van hetzelfde individu, *of beter gezegd van zijn astrale monade, op dezelfde planeet* is geen regel in de natuur; het is een uitzondering, evenals het teratologische verschijnsel van een kind met twee hoofden. Ze wordt voorafgegaan door een *schending van de wetten van harmonie in de natuur*, en vindt slechts plaats wanneer deze, *terwijl ze haar verstoorde evenwicht probeert te herstellen, de astrale monade, die door een misdaad of ongeluk uit de cyclus van noodzakelijkheid was*

> *geslingerd, met geweld in het aardse leven terugwerpt.* Zo wordt bij een miskraam, bij kinderen die vóór een bepaalde leeftijd sterven, en bij kinderen die verstandelijk zwaar gehandicapt worden geboren, het oorspronkelijke plan van de natuur om een volmaakt mens voort te brengen verstoord. Terwijl dus de grove stof van al die verschillende entiteiten bij de dood het lot te wachten staat zich te verspreiden door het grote rijk van het zijn, moeten *de onsterfelijke geest en de astrale monade van het individu – waarvan laatstgenoemde tot taak had* een lichaam te bezielen, en eerstgenoemde om zijn goddelijke licht op het lichamelijke gestel te laten schijnen – *voor de tweede keer proberen om het plan van de scheppende intelligentie uit te voeren.* – 1:450

Hier wordt de 'astrale monade' of het astrale lichaam van de gestorven persoonlijkheid – bijvoorbeeld van Jan of van Thomas – bedoeld. Het is dat wat in de leringen van de esoterische filosofie van het hindoeïsme bekendstaat als de bhūta; in de Griekse filosofie wordt het het simulacrum of de umbra genoemd, en alle andere filosofieën die die naam waard zijn, zeggen dat dit, zoals in eerstgenoemde filosofie wordt onderwezen, verdwijnt na een bepaalde meer of minder lange periode in kāmaloka – de limbus van de rooms-katholieken, of de Hades[1] van de Grieken. Hoewel het zo is bepaald door de wetten van karma, is het elke keer wél 'een schending van de wetten van harmonie in de natuur' als de astrale monade of het simulacrum van de persoonlijkheid – van Jan of Thomas – in plaats van zijn natuurlijke levensduur in een lichaam te voltooien: (a) met geweld eruit wordt geworpen, hetzij door vroegtijdige dood of door een ongeluk; of (b) als gevolg van haar onvoltooide taak wordt gedwongen opnieuw op aarde te verschijnen (d.w.z. *hetzelfde astrale lichaam verenigd met dezelfde onsterfelijke monade*) om de onvoltooide taak af te maken. Zo moet ze 'voor de tweede keer proberen het plan van het scheppende intellect' – of de *wet* – uit te voeren'.

> Indien het verstand zover is ontwikkeld dat het actief is en onderscheidingsvermogen bezit, dan vindt er geen [*onmiddellijke*][2] *reïn-*

---

[1] Met Hades werd beslist nooit *de hel* bedoeld. Het was altijd het verblijf van de treurende *schaduwen* of astrale lichamen van de dode persoonlijkheden. Westerse lezers moeten bedenken dat kāmaloka niet *karma*loka is, want kāma betekent *verlangen* en karma heeft niet die betekenis.

[2] Als dit woord 'onmiddellijke' toen *Isis* werd uitgegeven tussen de twee woorden 'geen' en 'reïncarnatie' was gezet, zou er minder ruimte zijn geweest voor discussie en onenigheid.

> *carnatie* op deze aarde plaats, want dan zijn de drie delen van de drie-enige mens samen verenigd, en is hij in staat zijn weg te vervolgen. Maar wanneer het nieuwe wezen niet verder is gekomen dan de toestand van monade of wanneer, zoals bij de verstandelijk zwaar gehandicapte, de drie-eenheid [op aarde] niet volledig is bereikt [en dit dus ook niet kan bereiken na de dood], dan moet de onsterfelijke vonk die het verlicht, het aardse gebied opnieuw betreden, omdat zijn eerste poging werd verijdeld. Anders zouden de sterfelijke of astrale, en de onsterfelijke of goddelijke ziel *niet samen verder kunnen, en doorgaan naar het erboven gelegen gebied.*[1] De geest volgt een weg die parallel verloopt aan die van de stof; en de spirituele evolutie gaat hand in hand met de fysieke. – 1:450

De occulte leer zegt:

(1) Er is voor de monade geen *onmiddellijke* reïncarnatie op aarde, zoals ten onrechte wordt geleerd door de reïncarnatiespiritisten; ook is er helemaal geen tweede incarnatie voor het *persoonlijke* of *bedrieglijke* ego – de périsprit – behalve in de genoemde uitzonderingsgevallen. Maar er zijn wel (a) wedergeboorten of periodieke reïncarnaties voor het onsterfelijke ego ('ego' gedurende de cyclus van wedergeboorten en *non*-ego in nirvāṇa of moksha, wanneer het *onpersoonlijk* en *absoluut* wordt); want dat ego is de wortel van elke nieuwe incarnatie, de draad waaraan de bedrieglijke persoonlijkheden of schijnlichamen, mensen genaamd, de ene na de andere worden geregen, en waarin het monade-ego zich gedurende de cyclus van geboorten belichaamt; en (b) zulke reïncarnaties vinden pas plaats na 1500, 2000, en zelfs 3000 jaar van devachanisch leven.

(2) Manas – de zetel van jīva, die vonk die de ronde van de cyclus van geboorten en wedergeboorten met de monade meemaakt van begin tot einde van een manvantara – is het werkelijke ego. (a) De jīva volgt de goddelijke monade, die hem spiritueel leven en onsterfelijkheid schenkt, naar devachan; daarom kan hij evenmin herboren worden vóór zijn vastgestelde periode is verstreken en kan hij in de *tussentijd* evenmin weer op aarde *zichtbaar* of *onzichtbaar* verschijnen; en (b) tenzij de vervulling, het spirituele aroma van het manas – of die hoogste aspiraties en spirituele hoedanigheden en eigenschappen die het hoger ZELF van de mens samenstellen – met zijn monade wordt verenigd, is laatstgenoemde te beschouwen als *niet*-bestaand, omdat ze als het ware

[1] Met 'erboven gelegen gebied' wordt natuurlijk 'devachan' bedoeld.

in wezen 'onpersoonlijk' en als zodanig egoloos is, en haar spirituele kleur en geur van egotisme alleen verkrijgt van ieder manas gedurende de incarnatie en nadat ze ontlichaamd is en gescheiden van al haar lagere beginselen.

(3) De overige vier beginselen, of beter gezegd de 2½ – omdat ze samengesteld zijn uit het aardse deel van manas, zijn voertuig, kāmarūpa, en liṅgaśarīra, terwijl het lichaam en ook prāṇa of het levensbeginsel onmiddellijk uiteenvallen – zijn ongeschikt voor devachan, omdat ze tot de *bedrieglijke* persoonlijkheid hebben behoord. Devachan is de toestand van gelukzaligheid, de beloning voor alle onverdiende ellende van het leven,[1] en daar is geen plaats voor datgene wat de mens aanzette tot zondigen, namelijk zijn aardse hartstochtelijke aard.

Daarom worden de niet[2]-reïncarnerende beginselen (de bedrieglijke persoonlijkheid) achtergelaten in kāmaloka, eerst als een stoffelijk overblijfsel en later als een weerkaatsing op de spiegel van het astrale licht. Wat zijn ze – met hun *bedrieglijke* werking tot de dag waarop ze, na geleidelijk te zijn vervaagd, verdwijnen – anders dan het Griekse eidōlon en het simulacrum van de Griekse en Latijnse dichters en schrijvers?

> Welke beloning of straf kan er op dat gebied van de ontlichaamde menselijke entiteiten zijn voor een foetus of een menselijk embryo dat zelfs geen tijd heeft gehad om hier op aarde te ademen, en veel minder nog de gelegenheid om de goddelijke vermogens van de geest te gebruiken? Of voor een onverantwoordelijk kind, van wie de verstandeloze monade, die latent blijft in het astrale en fysieke omhulsel, evenmin kan voorkomen dat het zelf of iemand anders

---

[1] De lezer moet bedenken dat de esoterische leer stelt dat er – behalve in gevallen van verdorvenheid waarin de aard van de mens als het ware het toppunt van kwaad bereikt en menselijke aardse zonde een *satanisch* universeel karakter verkrijgt, *zoals het geval is met sommige tovenaars* – voor het grootste deel van de mensheid na de dood geen straf is. De wet van vergelding zal de mens opwachten, als karma, op de drempel van zijn nieuwe incarnatie. De mens is hoogstens een rampzalig werktuig van het kwaad, en schept onophoudelijk nieuwe oorzaken en omstandigheden. Hij is niet altijd (zo ooit) verantwoordelijk. Vandaar een tijdperk van rust en gelukzaligheid in devachan, waarbij alle ellende en verdriet van het leven tijdelijk worden vergeten. Avīchi is een *spirituele* toestand van de grootste ellende en staat slechts hen te wachten die hun levens *bewust* hebben gewijd aan het kwaad doen van anderen en die zo de hoogste spirituele toestand van het KWAAD hebben bereikt.

[2] Noot vert.: Het woordje 'niet' is door HPB later toegevoegd. Zie het artikel 'Een belangrijke correctie', *The Path*, januari 1887, blz. 320.

> levend wordt verbrand? Of voor iemand die vanaf de geboorte verstandelijk zwaar gehandicapt is en van wie de hersenwindingen slechts 20 tot 30 procent zijn van die van mensen die gezond van geest zijn, en die daarom noch verantwoordelijk is voor zijn gesteldheid, noch voor zijn daden noch voor de onvolmaaktheden van zijn ongedurige, halfontwikkelde verstand? – 1:451

Deze zijn dan de 'uitzonderingen' waarover in *Isis* wordt gesproken, en de lering wordt nu evenals toen gehandhaafd. Bovendien is er geen 'tegenstrijdigheid' maar alleen *onvolledigheid* – vandaar dat er misverstanden ontstonden door latere leringen. Dan zijn er nog verschillende belangrijke fouten in *Isis* die, omdat de drukplaten van het werk *vastlagen*, in de latere drukken niet werden verbeterd.

Eén ervan staat op blz. 443-4, een andere die daarmee verband houdt en erop volgt staat op blz. 444-5.

Door de tegenstrijdigheid tussen het eerste en het laatste deel van de bewering had men kunnen vermoeden dat er kennelijk een fout was gemaakt. De bewering is gericht aan de spiritisten, *aanhangers van de reïncarnatieleer*, die de meer dan dubbelzinnige woorden van Apuleius opvatten als een passage die hun aanspraken op het bestaan van hun 'geesten' en reïncarnatie bevestigt. Laat de lezer beoordelen[1] of Apuleius niet veeleer *onze* beweringen rechtvaardigt. We worden ervan beschuldigd dat we reïncarnatie ontkenden, en ziehier wat we toen in *Isis* zeiden!

> Deze filosofie leert dat de natuur *haar werk nooit onvoltooid laat*; *wanneer haar eerste poging niet lukt*, *probeert ze het opnieuw*.

---

[1] Apuleius zegt: De ziel wordt in deze wereld geboren na het verlaten van de wereldziel (anima mundi), waarin haar bestaan voorafgaat aan het bestaan op aarde dat we allen kennen. Zo straffen de goden, die haar daden in alle stadia van de verschillende bestaansvormen en als één geheel afwegen, haar soms voor zonden die in een *vroeger* leven zijn begaan. *Ze sterft* wanneer ze zich losmaakt van een lichaam waarin ze de overtocht van dit leven als in een broos schip heeft gemaakt. En dit is, als ik me niet vergis, de geheime betekenis van het voor de ingewijde zo eenvoudige opschrift op grafheuvels: 'Aan de goden, manes die leefden.' Maar dit soort dood vernietigt niet de ziel, hij vormt haar (één deel ervan) slechts om tot een lemure. 'Lemures' zijn de manes of geesten die we kennen onder de naam lares. Wanneer ze op een afstand blijven, en *ons weldoen en beschermen*, dan eren we in hen de beschermgoden van de huiselijke haard; maar als hun misdaden bewijzen dat ze verkeerd handelen, noemen we hen larvae. Ze worden een plaag voor slechte mensen, en kunnen de goeden niet raken. (*Du Dieu de Socrate*, Apul. class. blz. 143-5.)

> Wanneer ze een menselijk embryo voortbrengt, is het haar bedoeling dat er – fysiek, verstandelijk en spiritueel – een volmaakt mens zal ontstaan. Zijn lichaam moet groeien, volwassen worden, verslijten en sterven, zijn bewustzijn zich ontvouwen, rijpen en in harmonisch evenwicht komen. Zijn goddelijke geest moet de innerlijke mens verlichten, en daarmee moeiteloos één harmonisch geheel gaan vormen. Geen mens voltooit zijn grote cyclus, of de 'cyclus van noodzakelijkheid', tot dit alles tot stand is gebracht. Zoals de achterblijvers in een race in het eerste gedeelte zwoegen en ploeteren, terwijl de overwinnaar over de eindstreep snelt, zo overtreffen sommige zielen in de race naar onsterfelijkheid alle andere, en bereiken ze de eindstreep, terwijl duizenden van hun medestanders nog dicht bij het startpunt zwoegen onder de last van de stof. Sommige ongelukkigen vallen geheel af en verliezen elke kans op de prijs; enkelen keren terug op hun schreden en beginnen opnieuw. – 1:443-4

Dat is duidelijk genoeg, zou men zeggen. De natuur, die ziet dat haar pogingen zijn mislukt, *probeert het opnieuw*. Niemand kan deze wereld (onze aarde) verlaten zonder 'fysiek, ethisch en spiritueel' vervolmaakt te zijn geworden. Hoe kan dit anders worden bereikt dan door *een reeks wedergeboorten* die nodig zijn voor de vervolmaking van elk onderdeel – de evolutie in de 'cyclus van noodzakelijkheid' kan toch nooit in één mensenleven worden volbracht? En toch wordt deze zin zonder onderbreking gevolgd door de volgende ingelaste bewering: 'Dit is wat de hindoe het meest vreest – *transmigratie* en *reïncarnatie*; slechts op andere en lagere planeten, nooit op deze'!!!

De laatste 'zin' is een fatale fout en is er één waarvoor de schrijfster 'niet schuldig' pleit. Het is duidelijk de blunder van een 'corrector' die geen idee had van de hindoefilosofie en die daardoor de fout op de volgende bladzijde maakte, waar het ongelukkige woord 'planeet' in de plaats is gezet voor *cyclus*. De schrijfster van *Isis*, die ander werk te doen had, keek nadat het boek was verschenen er bijna nooit meer in, anders had ze verontschuldigingen gemaakt en een bladzijde met errata toegevoegd, en de zin zou als volgt zijn gewijzigd: 'De hindoe is bang voor transmigratie in andere *lagere* vormen op deze planeet.'

Dit zou goed hebben gepast bij de eraan voorafgaande zin en wijzen op een feit, want de *exoterische* gezichtspunten van de hindoe laten hem geloven en vrezen dat reïncarnatie als mens en als dier om beurten met sprongen mogelijk is – van mens tot beest en zelfs tot plant en omgekeerd; terwijl de *esoterische* filosofie leert dat de natuur in haar

ontwikkelingsgang nooit achteruitgaat. Nadat de mens eenmaal uit alle mogelijke lagere vormen – het mineralen-, planten- en dierenrijk – is geëvolueerd tot de menselijke vorm, kan hij nooit een dier worden, behalve in moreel opzicht, dus *in figuurlijke zin*. De menselijke incarnatie is een cyclische noodzaak en wet; en geen hindoe is er bang voor – hoe hij die noodzaak ook mag betreuren. En deze wet en de periodieke wedergeboorte van de mens wordt op dezelfde bladzijde (444) aangetoond en in dezelfde alinea die als volgt eindigt:

> Maar er is een manier om dat te vermijden, en de Boeddha onderwees dit in zijn leringen over armoede, beheersing van de zintuigen, volmaakte onverschilligheid voor de voorwerpen van dit aardse tranendal, het vrij zijn van hartstocht, en veelvuldig innerlijk contact met ātman. *De oorzaak van reïncarnatie*[1] *ligt in onze onwetendheid over onze zintuigen* en in *ons denken dat de wereld als werkelijk beschouwt*, *als iets anders dan abstract bestaan*. Door de zintuigen ontstaat de 'hallucinatie' die we aanraking noemen, 'door aanraking ontstaat begeerte, door begeerte gewaarwording [wat ook een misleiding door ons lichaam is], door gewaarwording het zich hechten aan bestaande lichamen, door het hechten daaraan een nieuw bestaan en door dat nieuwe bestaan ziekte, verval en dood'.

Dit had de zaak duidelijk moeten maken en moeten aantonen dat er door onoplettendheid een fout was ingeslopen; en als dat niet voldoende is, is er nog iets anders om het aan te tonen, want er staat vervolgens:

> '*Er is dus een geregelde opeenvolging van* dood en geboorte, even regelmatig als de omwentelingen van een wiel, en de morele oorzaak ervan is het hechten aan bestaande voorwerpen, terwijl de directe oorzaak gunstig en ongunstig karma [de kracht die het heelal beheerst en het tot activiteit aanzet] is. Het grote doel van alle wezens die *van het lijden van de opeenvolgende geboorten willen worden bevrijd*, is dus de vernietiging na te streven van de morele oorzaak – het hechten aan bestaande voorwerpen of slechte verlangens. Zij in wie slechte verlangens geheel zijn uitgeroeid, worden arhats genoemd. Vrij zijn van slechte verlangens garandeert het bezit van een *wonderbaarlijke* macht. Na zijn dood [reïncarneert de arhat nooit;] hij bereikt onveranderlijk nirvāṇa.'[2] Nirvāṇa is een woord

[1] 'De oorzaak van reïncarnatie ligt in onwetendheid' – 'reïncarnatie' bestaat dus wel, want de schrijfster heeft de oorzaken ervan toegelicht.

[2] R.S. Hardy, *Eastern Monachism*, blz. 6.

> dat, tussen twee haakjes, door de christelijke geleerden en sceptische commentatoren onjuist wordt verklaard. Nirvāṇa is de wereld van de *oorzaken*, waarin alle bedrieglijke gevolgen of begoochelingen van onze zintuigen verdwijnen. Nirvāṇa is de hoogst bereikbare sfeer. De pitri's (de voor-adamitische geesten) worden door de boeddhistische filosoof als *gereïncarneerd* beschouwd, zij het op een veel hoger niveau dan de aardse mens. Sterven zij niet op hun beurt? Lijden hun astrale lichamen niet, verheugen ze zich niet en voelen ze niet dezelfde vloek van misleidende gevoelens als wanneer ze een fysieke vorm aannemen? – 1:444-5

En vlak daarna laat men ons over Boeddha en zijn leer van 'verdiensten en tekortkomingen' of karma zeggen:

> Maar dit *vroegere leven* waarin de boeddhisten geloven, is geen leven op *deze planeet*, want de boeddhistische filosoof hechtte meer waarde aan de grote leer van de cyclussen dan enig ander volk.

Verbeter 'leven op deze planeet' in 'leven in dezelfde cyclus' en u zult de juiste versie hebben: want wat zou waardering van 'de grote leer van de cyclussen' met Boeddha's filosofie te maken hebben, als de grote wijze maar in één kort leven op deze aarde en in dezelfde cyclus had geloofd? Maar laten we terugkeren tot de ware theorie van reïncarnatie volgens de esoterische leringen en de ongelukkige weergave ervan in *Isis*.

Wat daarin dus werkelijk werd bedoeld, was dat het beginsel dat *niet reïncarneert* – behalve in de aangegeven uitzonderingsgevallen – de *bedrieglijke* persoonlijkheid is, de illusoire menselijke entiteit, die gedurende ons korte leven met een of andere bijzondere vorm en naam is omlijnd en geïndividualiseerd; maar dat wat *wel* reïncarneert en dat goed- of kwaadschiks moet doen onder de onwrikbare, strenge heerschappij van de karmische wet, is het werkelijke EGO. Het verwarren van het werkelijke onsterfelijke ego in de mens met de bedrieglijke en vluchtige *persoonlijkheden* die het gedurende zijn manvantarische ontwikkeling bewoont, ligt ten grondslag aan al dat soort misvattingen. Wat behoort nu tot het werkelijke ego en wat tot de bedrieglijke persoonlijkheid? De eerste groep omvat:

1. De onsterfelijke geest – geslachtloos, vormloos (arūpa), een emanatie van de ene universele ADEM.

2. Zijn voertuig – de *goddelijke* ziel – het 'onsterfelijke ego', de 'goddelijke monade', enz., genoemd, dat door aangroeiingen vanuit

manas, waarin de altijd-bestaande jīva – de onvergankelijke vonk – brandt, aan het einde van elke incarnatie de essentie van de individualiteit *die was* aan zich toevoegt, de geur van de geplukte bloem die er niet meer is.

Wat is de *bedrieglijke* persoonlijkheid? Het is die bundel van verlangens, aspiraties, liefde en haat, kortom van *daden*, die door een mens op deze aarde gedurende één incarnatie en in de vorm van één persoonlijkheid wordt gemanifesteerd.[1] *Dit* alles – wat voor ons, de misleide, materiële en materialistisch-denkende persoon, dhr. of mw. huppeldepup, is – is beslist niet onsterfelijk en wordt ook nooit wedergeboren.

De hele bundel van het ego, dat schijnbare en vluchtige *ik*, verdwijnt na de dood, zoals een acteur de kleding die bij zijn rol hoorde, uitdoet vóór hij de schouwburg verlaat en naar bed gaat. Die acteur wordt onmiddellijk weer dezelfde 'Jan Smit' of 'De Bruin', die hij sinds zijn geboorte was, en is niet langer de Othello of Hamlet, die hij enkele uren speelde. Er blijft nu niets van die 'bundel' over wat naar de

---

[1] Een bewijs hoe onze theosofische leringen in elke laag van de maatschappij en zelfs in de Engelse literatuur wortel hebben geschoten vindt men door Norman Pearsons artikel 'Before birth' in *The Nineteenth Century* van augustus 1886 te lezen. Daarin worden over theosofische denkbeelden en leringen bespiegelingen gehouden zonder theosofie te erkennen of ook maar ernaar te verwijzen, en over de theorieën van de schrijver betreffende het ego lezen we o.a. het volgende: 'Hoeveel van de *individuele persoonlijkheid* zou er naar de hemel of de hel moeten gaan? Volgt het hele mentale gestel – goede en slechte, edele eigenschappen en goddeloze hartstochten – de ziel naar haar hiernamaals? Zeker niet. Maar zo niet, en indien er iets moet worden afgeworpen, hoe en waar moeten we dan de grens trekken? Aan de andere kant, als de ziel iets is dat verschilt van ons hele mentale gestel, afgezien van het gevoel van een zelf, staan we dan niet voor het onbegrijpelijke denkbeeld van een persoonlijkheid zonder enige eigenschappen?'

Op deze vraag antwoordt de schrijver, zoals iedere echte theosoof zou doen: 'De moeilijkheden van de vraag ontstaan in feite uit een misvatting over de ware aard van deze eigenschappen. De samenstellende delen van ons mentale gestel – verlangens, antipathieën, gevoelens, voorkeuren en eigenschappen in het algemeen – hebben geen absoluut, maar een relatief bestaan. Honger en dorst, bijvoorbeeld, zijn bewustzijnstoestanden die ontstaan als reactie op prikkels van fysieke behoeften. Ze zijn geen aangeboren elementen van de ziel en *zullen verdwijnen* of gewijzigd worden . . .' (blz. 356-7). Met andere woorden, hier wordt de theosofische leer aangenomen. Ātman en buddhi gaan, na uit manas het aroma van de persoonlijkheid, of *menselijke ziel*, te hebben gedistilleerd, naar devachan; terwijl de lagere beginselen, het astrale simulacrum of de bedrieglijke persoonlijkheid, ontdaan van haar goddelijke monade of geest, in kāmaloka – het 'zomerland' – zal blijven.

volgende incarnatie overgaat, behalve de *zaden voor toekomstig karma* die manas aan zijn onsterfelijke groep heeft toegevoegd om daarmee het ontlichaamde *hoger zelf* in 'devachan' te vormen. Wat de vier lagere beginselen betreft, wat er van hen wordt, is in de meeste klassieke literatuur te lezen, en we zijn van plan daaruit – om ons te verdedigen – enkele citaten te geven. De spiritisten, die met alle geweld het tijdelijke met het onsterfelijke ego willen verwarren, hebben een enorme afkeer van de leer van de périsprit, de 'bedrieglijke persoonlijkheid' of de overblijfselen van de overledenen in hun astrale vorm die vervagen en na verloop van tijd verdwijnen.

Helaas voor hen en gelukkig voor ons is die leer niet door de hedendaagse occultisten uitgevonden. Ze verdedigen deze leer. En ze bewijzen wat ze zeggen, namelijk dat er nog nooit een 'persoonlijkheid' is 'gereïncarneerd' 'op dezelfde planeet' (*onze aarde*, deze keer is er *geen* sprake van een vergissing) behalve in de drie uitzonderingsgevallen die hierboven zijn genoemd. Hieraan voegen we een vierde geval toe, *namelijk de opzettelijke, bewuste daad van adeptschap*; en om aan te tonen dat zo'n *astraal* lichaam *noch tot het lichaam noch tot de ziel* behoort en nog veel minder tot de onsterfelijke geest van de mens, wordt het volgende naar voren gebracht en worden bewijzen geciteerd.

Voordat iemand op grond van onbetwistbare manifestaties theorieën verkondigt over *wat* deze manifestaties teweegbrengt en er onmiddellijk op basis van voorlopig bewijsmateriaal aanspraak op maakt dat het de *geesten* van de overleden stervelingen zijn die ons weer komen opzoeken, behoort men eerst te bestuderen wat de oudheid over dit onderwerp heeft verkondigd. Geesten en verschijningen, gematerialiseerde en halfmateriële 'geesten' zijn niet begonnen bij Allan Kardec en evenmin in Rochester. Als die wezens, die onveranderlijk de gewoonte hebben zich uit te geven voor *zielen* en de geestverschijningen van de doden, dit verkiezen te doen en erin slagen, komt dit alleen omdat de voorzichtige filosofie van vroeger tijden nu vervangen is door een zelfingenomen vooropgezette mening en door onbewezen veronderstellingen.

Op de eerste vraag die moet worden besproken – 'Hebben geesten een of andere soort substantie waarmee ze zich bekleden?' luidt het antwoord: Dat wat nu in Frankrijk périsprit wordt genoemd en in Engeland en Amerika een 'materialisatie', werd in de oudheid peripsyche en peri-nous genoemd en was de oude Grieken dus welbekend. Hebben ze *een lichaam*, hetzij gasachtig, fluïdisch, etherisch, stoffelijk of halfstoffelijk? Nee; we zeggen dit op grond van de occulte leringen

overal in de wereld. Want bij de hindoes is de ātman, of geest, arūpa (lichaamloos), en bij de Grieken eveneens. Zelfs in de rooms-katholieke kerk zijn zowel de engelen van het licht als die van de duisternis *volstrekt lichaamloos* (meri spiritus, omnes corporis expertes), en in de woorden van *De geheime leer* zijn ze *oorspronkelijk*.

Als emanaties van het ongedifferentieerde beginsel worden de dhyāni-chohans van de ENE (eerste) categorie of de zuivere, spirituele essentie, gevormd uit de *geest van het ene element*; die van de tweede categorie of de tweede emanatie, uit de ziel van de elementen; die van de derde categorie hebben een '*verstands*-lichaam', waarvan ze niet afhankelijk zijn, maar dat ze kunnen aannemen en beheersen als een lichaam dat *van hen* afhankelijk is, en zich in vorm en substantie voegt naar hun wil. Vanaf deze (derde) categorie hebben ze (de geesten, engelen, deva's of dhyāni-chohans) LICHAMEN waarvan de eerste rūpa-groep is samengesteld uit één element – ether; de tweede uit twee – ether en vuur; de derde uit drie – ether, vuur en water; de vierde uit vier – ether, lucht, vuur en water. Dan komt de mens, die, naast de vier elementen het vijfde heeft dat in hem overheerst – aarde; daarom lijdt hij.

Zoals door St. Augustinus en Peter Lombard over de engelen wordt gezegd, zijn hun lichamen gemaakt *om te handelen*, niet om te lijden. Aarde en water, humor et humus, geven aanleg voor lijden en passiviteit (ad patientiam), en *ether en vuur* voor handeling. De geesten of menselijke monaden, die tot de eerste, of ongedifferentieerde essentie behoren, zijn dus lichaamloos; maar hun derde beginsel (of het menselijke vijfde – manas) kan samen met zijn voertuig het kāmarūpa en het māyāvirūpa worden – het begeertelichaam of 'illusielichaam'. Omdat na de dood de beste, edelste, zuiverste eigenschappen van manas of de *menselijke* ziel samen met de goddelijke monade naar devachan opstijgen – waaruit iemand alleen op het moment van reïncarnatie tevoorschijn komt of terugkeert – wat is het dan dat onder het dubbele masker van het spirituele ego of de ziel van het gestorven individu verschijnt? *Het kāmarūpa-element geholpen door elementalen*. Want ons wordt geleerd dat die spirituele wezens die naar wens een vorm kunnen aannemen en kunnen verschijnen – d.w.z. zich objectief en zelfs tastbaar kunnen maken – alleen de engelen zijn (de dhyāni-chohans) en de nirmāṇakāya[1] van de adepten, van wie de geesten bekleed zijn met verhe-

[1] Nirmāṇakāya is de naam die wordt gegeven aan de astrale vormen (*in hun volledigheid*) van adepten die te ver zijn gevorderd op het pad van *kennis* en

ven stof. De astrale lichamen – *de overblijfselen* en *de droesem* van een sterveling die zich van het lichaam heeft bevrijd – zijn, wanneer ze al verschijnen, niet de individuen die ze beweren te zijn, maar slechts hun simulacra. En dit werd in de hele oudheid, van Homerus tot Swedenborg, geloofd; vanaf het *derde* ras tot op de dag van vandaag.

Meer dan één toegewijde spiritist heeft tot op heden Paulus geciteerd om zijn bewering dat geesten kunnen verschijnen en het ook doen, kracht bij te zetten. 'Er is een aards lichaam en er is een spiritueel lichaam' (*1 Cor*. 15:44), maar men hoeft de verzen die eraan voorafgaan en die erop volgen slechts nauwkeuriger te bestuderen om te zien dat wat Paulus bedoelde veel verschilt van de betekenis die men erin legt. Er is ongetwijfeld een *spiritueel* lichaam, maar het is niet identiek met de astrale vorm die in de 'aardse' mens besloten ligt. Het 'spirituele' wordt slechts gevormd door onze individualiteit, *na de dood onbekleed en getransformeerd*; want de apostel legt in verzen 51 en 52 behoedzaam uit: 'Ik zal u *een geheim* onthullen; we zullen niet allemaal eerst sterven, toch zullen we allemaal veranderd worden (sed non omnes immutabimur). . . .Want het vergankelijke lichaam moet worden bekleed met het onvergankelijke, het sterfelijke lichaam met het onsterfelijke.'

Maar dit is geen bewijs behalve voor de christenen. Laten we nagaan wat de oude Egyptenaren en de neoplatonisten, beide 'theürgen' bij uitstek, over het onderwerp dachten. Ze verdeelden de mens in drie hoofdgroepen, onderverdeeld in beginselen, evenals wij dat doen: zuivere, onsterfelijke geest; de 'spookachtige ziel' (*een lichtende schim*) en het grove fysieke lichaam. Afgezien van het laatstgenoemde, dat als de aardse schil werd beschouwd, werden deze groepen in zes beginselen verdeeld: (1) kha, 'levenslichaam'; (2) khaba, 'astrale vorm' of schaduw; (3) khou, 'dierlijke ziel'; (4) akh, 'aards verstand'; (5) sa, 'de goddelijke ziel' (of buddhi); (6) sah of mummie, waarvan de activiteit na de dood begint. Osiris was de hoogste ongeschapen geest, want dit was in één betekenis een algemene naam, omdat ieder mens na zijn

---

absolute waarheid om de toestand van devachan in te gaan, en die aan de andere kant doelbewust de gelukzaligheid van nirvāṇa hebben geweigerd, om de mensheid te helpen door, onzichtbaar, uitverkoren mensen op hetzelfde pad van vooruitgang te leiden en te helpen. Maar deze *astralen* zijn geen lege schillen maar volledige monaden gemaakt uit het 3de, 4de, 5de, 6de en 7de beginsel. Er is echter nog een andere orde van nirmāṇakāya's over wie veel zal worden gezegd in *De geheime leer*.

overgang ge-osirifieerd werd, d.w.z. opgenomen in de Osiris-zon of in de luisterrijke goddelijke staat. Het waren khou en de lagere delen van akh of het kāmarūpa met daaraan toegevoegd de droesem van manas die achterbleven in het astrale licht van onze atmosfeer en die de equivalenten vormden van de verschrikkelijke en zo gevreesde bhūta's van de hindoes (onze 'elementaren'). Dit kan men zien in de vertaling die is gemaakt van de zogenaamde 'Harris-papyrus over magie' (*Le papyrus magique Harris*, vertaald door Chabas) waarin ze kouey of khou worden genoemd en die verklaart dat ze volgens de hiërogliefen khou werden genoemd, of de 'weer tot leven gebrachte doden', de 'opgestane schaduwen'.[1]

Als er van iemand werd gezegd dat hij 'een khou had', bedoelde men dat hij bezeten werd door een 'geest'. Er waren twee soorten khou's – de rechtvaardigen – zij die na korte tijd *een tweede leven* (nam onh) te hebben geleefd, vervaagden en verdwenen; en die khou's die veroordeeld waren zonder rust in duisternis rond te dwalen *na een tweede keer te zijn gestorven* – mut, em, nam – en die de h'ou métre ('tweemaal dood') werden genoemd, wat hen niet ervan weerhield zich als een vampier vast te klampen aan een plaatsvervangend leven. Hoezeer deze werden gevreesd, wordt uitgelegd in onze artikelen over 'Egyptische magie' en 'Chinese geesten' (*Geheime leer*).[2] Ze werden door de Egyptische priesters uitgedreven, zoals de kwade geest door een rooms-katholieke pastoor wordt uitgedreven; ook de Chinese houen, identiek met de khou en de 'elementaar' en eveneens met de lares of larvae – een woord dat van het eerstgenoemde werd afgeleid door Festus, de taalkundige, die verklaart dat ze 'de schaduwen van de doden waren *die in het huis waarin ze waren*, de eigenaren noch de bedienden rust gunden'. Wanneer deze wezens tijdens theürgische en vooral *necromantische* rituelen werden opgeroepen, werden ze beschouwd – en ze worden in China nog zo beschouwd – als noch de geest, noch de ziel noch iets dat toebehoorde aan de gestorven persoonlijkheid die ze uitbeeldden, maar eenvoudig als haar weerspiegeling – simulacrum.

---

[1] Als we een vergelijking maken met de verdeling in de esoterische leringen, zien we het volgende: (1) Osiris is ātman; (2) sa is buddhi; (3) akh is manas; (4) khou is kāmarūpa, de zetel van aardse begeerten; (5) khaba is liṅgaśarīra; (6) kha is prāṇātman (levensbeginsel); (7) sah is mummie of lichaam.

[2] Noot vert.: Deze artikelen werden niet opgenomen in *De geheime leer*, die twee jaar later verscheen. Ze zijn te vinden in *H.P. Blavatsky Collected Writings*, 7:105-26 en 7:201-9.

'De menselijke ziel', zegt Apuleius, 'is een *onsterfelijke god*' (buddhi) die ondanks dat een begin heeft. Wanneer de dood haar (de ziel) van haar aardse fysieke organisme bevrijdt, wordt ze lemure genoemd. Er zijn veel lemures waarvan een goede invloed uitgaat, en die de goden of demonen van de familie worden, d.w.z. haar huisgoden; in dat geval heten ze lares. Maar over hen wordt kwaadgesproken en ze worden larvae genoemd wanneer ze door het lot worden veroordeeld om rond te dwalen; ze verspreiden kwaad en plagen (inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis); of als hun ware aard twijfelachtig is, worden ze eenvoudig manes genoemd.[1] Luister naar Iamblichus, Proclus, Porphyrius, Psellus en naar tientallen andere schrijvers over deze mystieke onderwerpen.

De magiërs van Chaldea geloofden en *onderwezen dat de hemelse of goddelijke ziel* de gelukzaligheid van het eeuwige licht zou verkrijgen, terwijl de dierlijke of *zinnelijke* ziel, als deze goed was, snel zou ontbinden, en als deze boosaardig was, bleef ronddwalen over de aardbol. In dit geval 'neemt ze [de ziel] van tijd tot tijd de vormen van verschillende menselijke schimmen en zelfs die van dieren aan'. Hetzelfde werd gezegd over het eidōlon van de Grieken en door de rabbi's over hun nefesh.[2] Alle illuminati van de middeleeuwen informeren ons over onze *astrale ziel*, de weerspiegeling van de dode of zijn *schim*. Bij de *geboortelijke* dood (geboorte) blijft de zuivere geest gehecht aan het *tussenliggende* en *lichtende* lichaam, maar zodra zijn lagere vorm (het fysieke lichaam) dood is, stijgt eerstgenoemde op naar de hemel en daalt laatstgenoemde af naar de onderwereld of het kāmaloka.

Homerus beschrijft het lichaam van Patroclus – het ware beeld van het aardse lichaam dat door Hector is gedood en op de grond ligt – dat zich in zijn spirituele vorm verheft, en Lucretius beschrijft de oude Ennius die Homerus zelf voorstelt die bittere tranen stort te midden van de *schaduwen en de menselijke simulacra* op de oevers van de Acherusia 'waar noch onze lichamen noch onze zielen wonen', maar alleen onze simulacra.

> . . . esse *Acherusia* templa . . .
> quo *neque* permaneant *animae neque corpora* nostra,
> s*ed quaedam simulacra* . . . – *De rerum natura*, 1:120-6

---

[1] Vgl. Apuleius, *Du Dieu de Socrate*, ed. Nisard, blz. 142-3.

[2] Zie graaf De Résie, *Histoire et traité des sciences occultes*, 1857, deel 2, blz. 598-9.

Vergilius noemt het imago, of 'beeld', en in de *Odyssee* verwijst de schrijver ernaar als het type, het model en tegelijkertijd de kopie van het lichaam; want Telemachus wil Ulysses niet herkennen en probeert hem weg te jagen door te zeggen: 'Nee, je bent mijn vader niet; je bent een demon die mij probeert te misleiden!'[1] 'Het ontbreekt de Romeinen niet aan veelzeggende eigennamen om hun verschillende soorten demonen mee aan te duiden; ze noemen ze beurtelings lares, lemures, genii en manes.' Cicero geeft bij het vertalen van Plato's *Timaeus* het woord daimones weer door lares; en Festus, de taalkundige, verklaart dat de mindere of lagere goden de *zielen* van *mensen* waren, en maakt een onderscheid tussen de twee zoals Homerus dat deed, en tussen anima bruta en anima divina (dierlijke en goddelijke zielen). Plutarchus (*Ethica*, Romeinse vraagstukken) laat de lares heersen en wonen in spookhuizen, en noemt ze wreed, veeleisend, nieuwsgierig, enz. Festus denkt dat er onder de lares goede en slechte zijn. Want hij noemt ze de ene keer praestites, omdat ze zo nu en dan dingen gaven en er zorgvuldig over waakten (*voorwerpen lieten materialiseren*), en een andere keer hostileos.[2] Le Loyer zegt in zijn merkwaardige oude Frans:

> Hoe dan ook, ze zijn niets beter dan onze duivels, die, al schijnen ze soms mensen te helpen en hen iets goeds te bezorgen, dat slechts doen om ze later nog meer en nog beter te kwellen. Lemures zijn ook duivels en larvae, want ze verschijnen 's nachts in verschillende menselijke en dierlijke vormen, maar nog vaker met de gelaatstrekken die ze *aan dode mensen ontlenen*.[3]

Na op die manier enige eer te hebben bewezen aan zijn christelijke vooroordelen, die overal Satan zien, spreekt Le Loyer als een occultist, en zelfs als een zeer geleerde occultist.

> Het is zeker dat de genii en niemand anders de opdracht hadden over ieder pasgeboren mens te waken en dat ze genii werden genoemd, zoals Censorinus zegt, omdat ze onze mensheid onder hun hoede hadden, en ze hadden niet alleen *de leiding* over elk sterfelijk wezen, maar over hele generaties en stammen, omdat ze de *genii van het volk waren*.[4]

Het denkbeeld van beschermengelen van mensen, rassen, plaatsen,

---

[1] *Odyssee*, 16:194-5.
[2] Omdat ze de vijanden verdreven.
[3] *Livre des spectres*, 1586, boek 1, hfst. 2, blz. 15-16.
[4] *Op.cit.*, blz. 16-17.

steden en volkeren werd door de rooms-katholieken overgenomen van de voorchristelijke occultisten en heidenen. Symmachus schrijft: 'Zoals zielen worden gegeven aan hen die geboren worden, zo worden genii aan volkeren toebedeeld. Iedere stad had zijn beschermgenius aan wie het volk offerde.'[1] Er is meer dan één inscriptie gevonden die luidt: Genio civitatis – 'aan de genius van de stad'.

Maar een niet-ingewijde uit de oudheid schijnt, evenmin als één uit deze tijd, er nooit zeker van te zijn geweest of een verschijning het eidōlon van een familielid was of de genius van de plaats. Aeneas die, terwijl hij de naamdag van zijn vader Anchises vierde, een slang zag die over zijn graf kroop, wist niet of dat de genius van zijn vader of de genius van de plaats was.[2] De manes[3] bestonden uit en werden verdeeld in goede en kwade; die welke *onheilspellend* waren, en die Vergilius numina larva noemt, werden door offers ertoe gebracht geen kwaad te doen, zoals het zenden van boze dromen aan degenen die hen verachtten . . .

Tibullus geeft dit aan in deze versregel:

Ne tibi neglecti mittant insomnia manes. – *Elegieën*, 2:6:37

Le Loyer zegt: 'De heidenen dachten dat de *lagere zielen* na de dood veranderden in *duivelse lucht*geesten.'[4]

De term eteroprosopos zal wanneer ze in haar verschillende samenstellende woorden wordt verdeeld, een hele zin opleveren, 'een ander dan ik met de gelaatstrekken van mijn persoon'.

Reïncarnatie van dit aardse beginsel, het eidōlon, de larva, de bhūta – geef er de naam aan die u maar wilt – werd in *Isis* verworpen.[5]

De theosofische leringen zijn eenvoudig de getrouwe echo's van de oudheid. De mens is slechts in het begin en aan het einde een *eenheid*. Alle geesten, alle zielen, goden en demonen ontspringen aan, en hebben als hun grondbeginsel, de ZIEL VAN HET HEELAL, zegt Porphyrius (*De sacrificio*). Er is geen filosoof van enige bekendheid die niet

---

[1] *Epistulae*, boek 10.

[2] Vergilius, *Aeneis* 5:84-96.

[3] Van manus – 'goed', een antifrase, zoals Festus verklaart.

[4] Pierre Le Loyer, *Op.cit.*, blz. 22.

[5] *Isis ontsluierd* (1:61) bevestigt het geloof in reïncarnatie vanaf het eerste begin, omdat het een essentieel onderdeel vormt van de universele geloofsovertuigingen. 'Metempsychose' (of zielsverhuizing) en reïncarnatie zijn per slot van rekening hetzelfde.

geloofde (1) in reïncarnatie (metempsychose); (2) in een veelheid van beginselen in de mens, of dat de mens *twee* zielen had met een afzonderlijke en geheel verschillende aard; de ene vergankelijk, de *astrale ziel*, de andere onvergankelijk en onsterfelijk; en (3) dat eerstgenoemde niet de mens was die ze vertegenwoordigde – 'noch zijn geest noch zijn lichaam maar hoogstens zijn weerspiegeling'. Dit werd onderwezen door brahmanen, boeddhisten, Hebreeën, Grieken, Egyptenaren en Chaldeeën; door de postdiluviale erfgenamen van de antediluviale wijsheid, door Pythagoras en Socrates, Clemens van Alexandrië, Synesius en Origenes, door zowel de oudste Griekse dichters als de gnostici, van wie Gibbon aantoont dat ze de meest verfijnde, geleerde en verlichte mensen van alle eeuwen waren.[1] Maar het gewone volk was in elke eeuw hetzelfde: het was bijgelovig en eigenwijs, en verstoffelijkte elk spiritueel en edel-idealistisch denkbeeld en haalde het omlaag naar zijn eigen niveau, en was steeds gekant tegen de filosofie.

Maar dit alles neemt niet weg dat wij mensen van het 'vijfde ras', esoterisch geanalyseerd als zevenvoudige wezens, *exoterisch* altijd werden gezien als van de wereld en van de onderwereld, aards en bovenaards; Ovidius beschrijft hen tekenend als:

> Bis duo sunt hominis; manes, caro, spiritus, umbra;
> Quatuor ista loca bis duo suscipiunt.
> Terra tegit carnem, tumulum circumvolat umbra,
> Orcus habet manes, spiritus astra petit.

H.P. Blavatsky

Oostende, oktober 1886

[1] Zie *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, hfst. 15.

Bezielde standbeelden

[‘Animated statues’, *The Theosophist*, november 1886, blz. 65-73; *CW* 7:213-30]

Aan welke oorzaak dat is toe te schrijven doet er weinig toe, maar aan het woord fetisj wordt in de woordenboeken de beperkte betekenis gegeven van ‘een voorwerp dat tijdelijk is uitgekozen voor verering’, ‘een klein afgodsbeeld dat door primitieve Afrikaanse volkeren wordt gebruikt’, enz.

In zijn *Des cultes qui ont précédé et amené l’idolatrie* definieert Dulaure fetisjisme als ‘de aanbidding van een voorwerp dat door onwetenden wordt beschouwd als de houder of woonplaats van een god of genius’.

Dit alles is ongetwijfeld heel erudiet en diepzinnig, maar het is niet waar en onjuist. Een fetisj mag dan volgens *Webster’s Dictionary* een afgodsbeeld bij Afrikaanse volkeren zijn – en er zijn zeker onwetende mensen die een fetisj aanbidden – maar de theorie dat bepaalde voorwerpen (standbeelden, afbeeldingen, en amuletten bijvoorbeeld) dienen als een tijdelijke of zelfs blijvende verblijfplaats voor een ‘god’, ‘genius’ of eenvoudig een geest, wordt gedeeld door een aantal heel ontwikkelde mensen uit de geschiedenis. Ze was *niet* bedacht door onwetenden en minder begaafden, want in de oudheid geloofden de meeste wijzen en filosofen in de wereld, van de *goedgelovige* Pythagoras tot aan de sceptische Lucianus, daarin; net als in onze zeer beschaafde, ontwikkelde en geleerde eeuw enkele honderden miljoenen christenen nog steeds erin geloven, ongeacht of bovenstaande definities juist zijn of degene die we nu zullen geven.

De toediening van het sacrament, het mysterie van de transsubstantiatie ‘in de veronderstelde verandering van het brood en de wijn van de eucharistie in het lichaam en bloed van Christus’, maken het brood en de wijn en ook de avondmaalsbeker – niet minder dan de boom of doek of steen van de primitieve Afrikaan – tot fetisjen. Elke wonderdoende afbeelding, graf en standbeeld van een heilige, Maagd of Christus, in de rooms-katholieke en Griekse kerken, moet dus als fetisj worden beschouwd, want die afbeeldingen of standbeelden worden, ongeacht of het wonder zou zijn teweeggebracht door God of een engel, door Christus of een heilige – als wordt verklaard dat het won-

der echt is – voor kortere of langere tijd 'de houder of woning' van God of een 'engel van God'.

Alleen in de *Dictionnaire des religions* (artikel over fetisjisme) kan een redelijk juiste definitie worden gevonden: 'Het woord fetisj is afgeleid van het Portugese woord feitiço, 'betoverd' of 'behekst'; vandaar fatum, 'lot', fatua, 'fee', enz.

Bovendien was een fetisj identiek met een 'afgodsbeeld', en zou dat nog steeds moeten zijn; en zoals de schrijver van *The Teraphim of Idolatry* zegt: 'Fetisjisme is de verering van een voorwerp, hetzij anorganisch of levend, groot of van minieme omvang, waarin of in verband waarmee een 'geest' [goed of slecht, kortom een onzichtbare intelligente kracht] zijn aanwezigheid heeft gemanifesteerd.'[1]

Na voor mijn *Geheime leer* een aantal aantekeningen over dit onderwerp te hebben verzameld, geef ik er nu een aantal naar aanleiding van de nieuwste *theosofische* roman *A Fallen Idol*,[2] en laat op die manier zien dat dit fictieve verhaal gebaseerd is op een aantal heel occulte waarheden van de esoterische filosofie.

De beelden van alle goden van de oudheid, van de vroegste Indo-Europeanen tot de laatste Semieten – de joden – waren allemaal afgoden en fetisjen, of ze nu terafim, urim en tummim, kabiren, of cherubijnen, of de goden lares, werden genoemd. Als de christenen spreken over de terafim – een woord dat Grotius vertaalt met 'engelen', een etymologie die door Cornelius wordt goedgekeurd, die zegt dat ze 'de symbolen van *engelachtige* aanwezigheid waren' – wordt erkend dat ze werktuigen zijn 'door middel waarvan de *goddelijke aanwezigheid* werd gemanifesteerd', waarom zou men dan niet dezelfde omschrijving toepassen op de afgoden van de 'heidenen'?

Ik ben me volkomen bewust van het feit dat de moderne wetenschapper, evenals de gemiddelde scepticus, evenmin in een 'bezield' beeld van de roomse kerk gelooft als in de 'bezielde' fetisj van de primitieve mens. Maar er is hier geen sprake van geloof of ongeloof. Het is eenvoudig het getuigenis van de oudheid dat een periode van enkele duizenden jaren omvat, tegenover de ontkenning van de 19de eeuw – de eeuw van spiritisme en spiritualisme, van theosofie en occultisme, van Charcot en zijn hypnotisme, van psychische 'suggestie' en van onopgemerkte ZWARTE MAGIE over de hele lijn.

---

[1] De Mirville, *Des esprits*, 1863, deel 3, blz. 249.

[2] Door F. Anstey, pseudoniem van Thomas Anstey Guthrie.

Laten wij Europeanen de religie van onze voorvaderen eren, door onderzoek te doen naar hun overtuigingen en naar de oorsprong van die religie, alvorens de heidense oudheid en zijn grootse filosofie aan te vallen; waar vinden we in de zogenaamde westerse heilige literatuur de eerste vermelding van afgodsbeelden en fetisjen? In hoofdstuk 31 (e.v.) van *Genesis*, in het Ur der Chaldeeën in Mesopotamië, waar de voorouders van Abraham, Serug en Terah, afgodsbeeldjes van klei aanbaden die ze hun *goden* noemden, en waar ook Rachel, in Haran, de beeldjes (terafim) van haar vader Laban stal.

Jacob kan de aanbidding van die goden hebben verboden, maar niettemin ziet men de mozaïsche joden 325 jaar na dat verbod 'de goden van de Amorieten'[1] aanbidden. De terafim-goden van Laban bestaan tot op deze dag bij bepaalde moslimvolkeren in Perzië. Het zijn beeldjes van beschermgeesten, of goden, die bij elke gelegenheid worden geraadpleegd.

De rabbi's verklaren dat Rachel geen ander motief had om de *goden* van haar vader te stelen dan om hem te beletten dat hij van deze zou horen welke richting zij en haar man Jacob waren opgegaan, en zou voorkomen dat ze nog eens zijn huis zouden verlaten. Dus het was geen vroomheid, of vrees voor de Here God van Israël, maar eenvoudig angst voor de indiscretie van de goden, die haar ertoe bracht ze te bemachtigen. Bovendien waren haar mandragora's slechts een ander soort waarzeggende en magische werktuigen.

Wat is de mening van verschillende klassieke en zelfs heilige schrijvers over deze *afgodsbeelden*, die Hermes Trismegistus 'standbeelden die de toekomst voorzien' noemt (*Asclepius*)?

Philo van Byblos laat zien dat de joden evenals de Amorieten *demonen* raadpleegden, vooral door middel van beeldjes gemaakt van goud, in de vorm van nimfen, die, als op een of ander moment daaraan een vraag werd gesteld, vertelden wat de vraagsteller moest doen en laten (*Oudheden*). In *Moreh nevochim* (boek 3) wordt gezegd dat de *draagbare* en *beschermende* goden van de heidenen (dii portiles vel Averrunci) het meest leken op de beschermgoden van de joden. Ze waren 'echte amuletten of bezielde talismans, de simulacra spirantia[2] van Apuleius, waarvan de antwoorden, die in de tempel van de godin van Syrië werden gegeven, door Lucianus persoonlijk werden gehoord, en door hem wer-

---

[1] *Jozua* 24:14, 15.
[2] Apuleius, *Metamorfosen*, 11:17.

den herhaald. Kircher (de pater jezuïet) laat ook zien dat de terafim bijzonder veel leken op de heidense serapissen van Egypte; en Cedrenus lijkt de verklaring van Kircher (in zijn *Oedipus Aegyptiacus*, deel 3, blz. 474-5) te bevestigen – door te laten zien dat de t en de s (zoals de Sanskriet s en de Zend h) verwisselbare letters waren – dat de serafijnen (of Serapis) en de terafim, absolute synoniemen waren.[1]

Over het gebruik van deze afgodsbeelden vertelt Maimonides ons (*Moreh nevochim*, 3:29) dat deze goden of beelden de gave van profetie zouden bezitten, en dat ze hun eigenaren 'alles konden vertellen wat nuttig en goed voor hen was'.

Al deze beelden, zo wordt ons verteld, hadden de vorm van een baby of klein kind. Alleen af en toe waren ze veel groter. Ze waren standbeelden of gebruikelijke afgodsbeelden in menselijke vorm. De Chaldeeën stelden ze bloot aan de lichtstralen van bepaalde planeten zodat laatstgenoemde ze met hun krachten en invloed konden doordringen. Deze waren bestemd voor astromagie. De gebruikelijke terafim werden in de meeste gevallen gebruikt voor necromantie en tovenarij. De geesten van de doden (elementaren) werden eraan vastgehecht door magische kunst, en ze werden voor verschillende verdorven doeleinden gebruikt.

Ugolino[2] legt de wijze Gamaliël, Paulus' meester (of guru), de volgende woorden in de mond, die hij, zegt hij, citeert uit zijn *Capito*, hfst. 36:

> Zij (de bezitters van zulke necromantische terafim) doodden een pasgeboren baby, hakten zijn hoofd af, en legden onder zijn gezouten en geoliede tong een klein goudplaatje waarin de naam van een boze geest was geperforeerd; dan, na dat hoofd aan de muur van hun kamer te hebben opgehangen, staken ze daarvoor lampen aan, en wierpen zich plat op de grond en spraken ermee.

De geleerde markies De Mirville denkt dat er precies zulke ex-menselijke fetisjen werden bedoeld door Philostratus, die een aantal van dat soort gevallen noemt. Hij zegt:

> Er was het hoofd van Orpheus dat tot Cyrus sprak, en het hoofd van een priester-offeraar uit de tempel van Jupiter Hoplosmius, in Caria, dat, nadat het van zijn lichaam was gescheiden, de naam van zijn moordenaar onthulde, namelijk iemand die Ceucidas heette, zoals

---

[1] Vgl. De Mirville, *Op.cit.*, blz. 250-1.
[2] Blasius Ugolino, *Thesaurus Antiquitatum Sacrum, etc.*, deel 23, kol. 475.

> Aristoteles vertelt; en het hoofd van ene Publius Capitanus, dat, volgens Trallianus, op het moment van de overwinning van Acilius Glabrio, de Romeinse consul, op Antiochus, de koning van Azië, aan de Romeinen de grote tegenslagen voorspelde die hen kort daarop zouden overkomen.[1]

Diodorus vertelt de wereld hoe zulke afgodsbeelden voor magische doeleinden in de oudheid werden gemaakt. Semelē, de dochter van Cadmus, had door grote schrik voortijdig het leven geschonken aan een kind van zeven maanden; Cadmus volgde *de gewoonte van zijn land* om het (de baby) een *bovenaardse* oorsprong te geven, waardoor het na de dood zou voortleven, en sloot zijn lichaam op in een gouden beeld, en maakte er een afgod van waarvoor een speciale cultus en rituelen werden ingesteld.[2]

Zoals Fréret in zijn artikel scherp opmerkt als hij commentaar geeft op bovenstaande passage:

> Een bijzonderheid die nog meer de aandacht verdient, is dat de genoemde *heiliging* van de baby van Semelē door Cadmus – wat volgens de orfische mysteriën de gewoonte van Cadmus' voorouders was – *precies de ceremonie is die door de rabbi's wordt beschreven*, zoals geciteerd door Seldenus, met betrekking tot de terafim of huisgoden van de Syriërs en de Feniciërs. Het is echter onwaarschijnlijk dat de joden bekend waren met de orfische mysteriën.[3]

Er is dus alle reden om te geloven dat de vele tekeningen in pater Kirchers *Oedipus*, kleine figuren en hoofden met dunne metaalplaatjes die uitsteken vanonder hun tongen die volledig uit de monden van die hoofden hangen, echte terafim betreffen – zoals De Mirville aantoont. En als Le Blanc de Fenicische terafim bespreekt, vergelijkt hij ze met het Grieks-Phrygische palladium, dat menselijke overblijfselen bevatte.

> Alle geheimen van de apotheose, van orgieën, offers en magie, werden toegepast op zulke hoofden. Een kind dat nog zo jong was dat zijn onschuldige ziel nog verenigd was met de anima mundi – de wereldziel – werd gedood; zijn hoofd werd gebalsemd en men beweerde dat *zijn ziel erin werd geplaatst door de kracht van magie en betoveringen*.[4]

---

[1] De Mirville, *Op.cit.*, blz. 252.

[2] Diodorus Siculus, *Bibliotheca historica*, 1:23:4-5.

[3] *Mémoires de l'Academie des Inscriptions*, deel 23, blz. 247.

[4] Th. Prosper le Blanc d'Ambonne, *Les religions et leur interprétation chrétienne*, 1855, deel 3, blz. 277.

Daarna volgde het gebruikelijke proces, het goudplaatje, enz.

Dit is vreselijke ZWARTE MAGIE, zeggen we; en alleen de dugpa's uit het verleden, de gemene tovenaars uit de oudheid, gebruikten dit. In de middeleeuwen is slechts van enkele rooms-katholieke priesters bekend dat ze hun toevlucht daartoe namen; onder andere de afvallige Jacobijnse priester in dienst van koningin Catharina de' Medici, die trouwe dochter van de roomse kerk en de aanstichtster van de Bartholomeüsnacht. Het verhaal wordt gegeven door Bodin in zijn beroemde boek over tovenarij, *De la démonomanie des sorciers* (Parijs, 1587); en het wordt geciteerd in *Isis ontsluierd* (2:65-6). Paus Sylvester II werd door kardinaal Benno openlijk beschuldigd van tovenarij, op grond van zijn 'koperen orakel-sprekende hoofd'. Die hoofden en andere *sprekende* beelden, trofeeën van de magische vaardigheid van monniken en bisschoppen, waren kopieën van de *bezielde* goden van de oude tempels. De pausen Benedictus IX, Johannes XX, Gregorius V en Gregorius VI staan in de geschiedenis allemaal bekend als tovenaars en magiërs. Ondanks zo'n hele reeks feiten die aantonen dat de roomse kerk de oude joden van alles heeft beroofd – ja zelfs van hun kennis van de *zwarte kunst* – schaamt een van hun hedendaagse pleitbezorgers, namelijk de markies De Mirville, zich er niet voor om tegen de huidige joden de meest verschrikkelijke en smerige beschuldigingen te uiten!

In zijn hevige polemiek met de Franse onderzoekers van de symboliek, die proberen om een filosofische verklaring voor oude bijbelgebruiken en -rituelen te vinden, zegt hij:

> We besteden geen aandacht aan de symbolische betekenissen die worden gezocht om al dat soort gewoonten van de afgoden vererende joden uit te leggen [hun menselijke terafim en afgehakte babyhoofden], omdat we niets daarvan [van zulke verklaringen] geloven. Maar we geloven wel dat 'het hoofd' dat door de Scandinavische Odin bij elke moeilijke zaak werd geraadpleegd een terafim was van dezelfde [magische] categorie. En waarin we nog meer geloven is dat al die mysterieuze verdwijningen en ontvoeringen van kleine [christelijke] kinderen, waarmee de joden zich te allen tijde en zelfs in onze tijd bezighielden de directe gevolgen zijn van die oude en barbaarse necromantische praktijken. Laat de lezer denken aan het incident van Damas en pater Thomas.[1]

Dit is heel duidelijk en onmiskenbaar. De ongelukkige, beroofde

[1] De Mirville, *Op.cit.*, blz. 254.

Israëlieten worden duidelijk beschuldigd van het ontvoeren van christelijke kinderen om ze te onthoofden en er orakel-sprekende hoofden van te maken, voor doeleinden van tovenarij! Waar zal fanatisme en onverdraagzaamheid met hun theologische haat vervolgens toeslaan, vraag ik me af?

Integendeel, het lijkt vrij duidelijk dat Mozes en de vroege voorouders van de joden juist omdat die kwalijke praktijken van het occultisme bestonden, het strenge verbod op afgodsbeelden en gelijkenissen in welke vorm dan ook, van 'goden' of levende mensen, zo strikt handhaafden. Diezelfde reden lag ten grondslag aan het soortgelijke verbod door Mohammed en werd gehandhaafd door alle moslimprofeten. Want de gelijkenis van een persoon kan, ongeacht de vorm, de aard of het materiaal waarvan deze gemaakt is, door een vergevorderde beoefenaar van de zwarte kunst worden omgezet in een dodelijk wapen tegen die persoon. Wettelijke autoriteiten tijdens de middeleeuwen, en zelfs zo'n 200 jaar geleden, hadden geen ongelijk met het terechtstellen van hen die kleine wassenbeelden van hun vijanden bleken te bezitten, want het betekende voorbereiding tot moord, en niets anders. 'U zult niet de levensgeesten van uw vijand, of van wie dan ook, overbrengen naar zijn simulacrum', want 'dit is een afschuwelijke misdaad tegen de natuur.' En ook: 'Elk voorwerp waarin het fiat van een geest is gebracht is gevaarlijk, en mag niet aan een onwetende worden toevertrouwd. . . . Een expert (in de magie) moet erbij worden gehaald om het te zuiveren.' (*Praktische wetten van de occulte wetenschap*, boek 5, Koptische kopie.) In een soort 'handboek' over elementair occultisme wordt gezegd: 'Om een betoverd voorwerp (fetisj) onschadelijk te maken, moeten de onderdelen ervan tot atomen worden teruggebracht (afgebroken), en het geheel in vochtige grond worden begraven' – (er volgen dan instructies die in een publicatie niet hoeven worden vermeld).[1]

Dat wat 'levensgeesten' wordt genoemd is het astrale lichaam. 'Zielen hebben, of ze nu met hun lichaam verenigd zijn of ervan gescheiden, een lichamelijke substantie die inherent is aan hun aard', zegt St. Hilarius.[2] Het astrale lichaam van een levend persoon, van iemand die

---

[1] De schrijver van *A Fallen Idol* geeft blijk van kennis – door natuurlijke intuïtie of door studie van occulte wetten, hij mag het zeggen – van dit feit door Nebelsen te laten zeggen dat de *geest* van de tīrthaṅkara verlamd en traag werd zolang zijn afgodsbeeld in India was begraven. Dat eidōlon of die elementaar kon niets doen. Zie blz. 295.

[2] *Commentarius in Matthaeum*, 5:8.

niet gevorderd is in de occulte wetenschap, kan (door een expert in magie) gedwongen worden een portret, een standbeeld, een wassen beeldje, enz., te bezielen, of ernaartoe worden aangetrokken, en vervolgens in dat voorwerp worden geplaatst, in het bijzonder in iets dat naar zijn gelijkenis is gemaakt. En omdat iets wat het astrale lichaam treft of beïnvloedt, een weerslag heeft op het fysieke lichaam, is het logisch en vanzelfsprekend dat wanneer het evenbeeld in zijn vitale delen – bijvoorbeeld het hart – wordt gestoken, het origineel sympathisch kan worden gedood, zonder dat iemand de oorzaak daarvan kan achterhalen. De Egyptenaren – die de mens (exoterisch) verdeelden in drie afdelingen of groepen – 'geesteslichaam' (zuivere geest, ons 7de en 6de beginsel), de schaduwziel (het 5de, 4de en 3de beginsel), en het grofstoffelijk lichaam (prāṇa en sthūlaśarīra) – riepen in hun theürgie (voor goddelijke doeleinden van witte magie, en ook voor die van de zwarte kunst) de 'schaduwziel', of het astrale lichaam, zoals wij dat noemen, op.

> Het was niet de ziel zelf die werd opgeroepen, maar het simulacrum dat de Grieken eidōlon noemden, en dat was het middelste beginsel tussen ziel en lichaam. Die leer kwam uit het Oosten, de bakermat van alle kennis. De magiërs van Chaldea, en ook alle andere volgelingen van Zarathoestra, dachten dat niet alleen de *goddelijke* ziel (geest) zou deelhebben aan de heerlijkheid van het hemelse licht, maar ook de psychische ziel.[1]

Vertaald in onze theosofische terminologie, verwijst het bovenstaande naar ātman en buddhi – het voertuig van de geest. De neoplatonisten, en zelfs Origenes, 'noemen het astrale lichaam augoeides en astroeides, d.w.z. iets met de schittering van de sterren'.[2]

In het algemeen is de onwetendheid van de wereld over de aard van het astrale lichaam en levensbeginsel, zoals over de functies van alle beginselen van de mens, betreurenswaardig. Terwijl de wetenschap ze allemaal ontkent – een gemakkelijke manier om de gordiaanse knoop van het probleem door te hakken – hebben de kerken het fantastische dogma ontwikkeld van één afzonderlijk beginsel, de ziel. Geen van beide zal afwijken van haar respectieve vooropgezette mening, ondanks het bewijs van de meest ontwikkelde schrijvers uit de hele oudheid. Daarom moeten, voordat het onderwerp ook maar met enige

---

[1] Graaf De Résie, *Histoire et traité des sciences occultes*, 1857, deel 2, blz. 598. Zie Psellus, in Scholiis, in Orac.

[2] De Résie, *Op.cit.*, deel 2, blz. 599.

helderheid kan worden besproken, de volgende punten door onze theosofen – in ieder geval zij die in het onderwerp zijn geïnteresseerd – worden uitgezocht en bestudeerd:

1. Het verschil tussen een fysiologische hallucinatie en paranormale of spirituele helderziendheid en helderhorendheid.

2. Hebben geesten, of de entiteiten van bepaalde onzichtbare wezens – hetzij schillen van eens levende mensen, engelen, geesten, of elementalen – al of niet een natuurlijk, hoewel etherisch en voor ons onzichtbaar, lichaam? Zijn ze verbonden met een of andere fluïdische substantie – of kunnen ze die in zich opnemen – die hen voor mensen zichtbaar zou kunnen maken?

3. Hebben ze al of niet het vermogen om de atomen van een voorwerp, of het nu een beeld (afgod), een afbeelding, of een amulet is, zozeer te doordringen dat ze er hun invloed en kracht aan geven, en het zelfs *bezielen*?

4. Ligt het in het vermogen van een adept, yogī of ingewijde, om zulke entiteiten door hetzij *witte* of *zwarte* magie in bepaalde voorwerpen te plaatsen?

5. Wat zijn de verschillende postmortale toestanden (afgezien van nirvāṇa en avīchi) van goede en slechte mensen? enz.

Dit alles kan worden bestudeerd in de literatuur van de oudheid, vooral die van India. Intussen heb ik in mijn *Geheime leer* geprobeerd de gezamenlijke en individuele opvattingen hierover van alle grote filosofen uit de oudheid te geven en toe te lichten. Ik hoop dat het boek nu snel zal verschijnen. Maar om tegenwicht te bieden aan de verkeerde indruk die zulke humoristische boeken als *A Fallen Idol* maken op minder intelligente mensen, die het alleen zien als een satire op onze overtuigingen, leek het mij het beste om hier het getuigenis van de oudheid te geven, namelijk dat zulke postmortale streken zoals worden geleverd door Anstey's pseudo-asceet, die plotseling stierf, in de natuur geregeld voorkomen.

Tot slot kan de lezer eraan worden herinnerd dat als het astrale lichaam van de mens geen op louter hallucinaties gebaseerd *bijgeloof* is, maar een feit in de natuur, het alleen maar logisch is dat zo'n eidōlon, waarvan de individualiteit na de dood volledig is geconcentreerd in zijn *persoonlijke* EGO – moet worden aangetrokken tot de resten van het lichaam dat tijdens het leven van hem was.[1] Indien laatstgenoemde

[1] Zelfs het verbranden heeft geen invloed op zijn tussenkomst of zal deze

werd verbrand en de as werd begraven, moet het astrale lichaam ernaar streven om zijn bestaan indirect te verlengen hetzij door bezit te nemen van een levend lichaam (dat van een medium), of door zich te hechten aan zijn eigen standbeeld, afbeelding of een vertrouwd voorwerp in het huis of de plaats waar het heeft gewoond. De 'vampier'-theorie kan niet een en al bijgeloof zijn. In heel Europa, in Duitsland, Stiermarken, Moldavië, Servië, Frankrijk en Rusland zijn er voor die lichamen van de overledenen, waarvan wordt aangenomen dat ze vampiers zijn geworden, door hun respectieve kerken speciale uitbanningsrituelen opgesteld. Zowel de Griekse als Latijnse godsdienst denkt dat het goed is dat zulke lichamen worden opgegraven en aan de aarde worden vastgespietst met een paal van espenhout.

Hoe dan ook, of het nu waarheid of bijgeloof is, oude filosofen en dichters, klassieken en lekenschrijvers, hebben duizenden jaren lang hetzelfde geloofd als wij nu, namelijk dat de mens in zich zijn astrale tegenhanger had, die verschijnt door zich te scheiden van het grofstoffelijke lichaam of daaruit te vloeien, zowel tijdens het leven als na de fysieke dood. Tot dat moment was de 'schaduwziel' het voertuig van de goddelijke ziel en de zuivere geest. Maar, zodra de vlammen het fysieke omhulsel hadden verslonden, scheidde de spirituele ziel zich van het simulacrum van de mens, en steeg op naar haar nieuwe thuis van zuivere gelukzaligheid (devachan of svarga), terwijl de schim of het eidōlon afdaalde naar de gebieden van de Hades (limbus, vagevuur, of kāmaloka). 'Ik heb mijn aardse loopbaan beëindigd,' roept Dido uit, 'mijn glorieuze schim [het astrale lichaam], het evenbeeld van mijn persoon, zal nu afdalen in de schoot[1] van de aarde.'[2]

Sabinus en Servius Honoratus Maurus (een geleerde commentator van Vergilius uit de 6de eeuw) hebben, zoals aangetoond door Delrio[3], de demonoloog, onderwezen dat de mens is samengesteld uit zijn ziel, een schaduw (umbra) en een lichaam. De ziel stijgt op naar de hemel, het lichaam wordt verpulverd, en de schaduw stort zich in de Hades. . . .

---

geheel voorkomen – omdat het gebruik zal maken van de as. Alleen aarde zal het machteloos maken.

[1] En dat is niet het binnenste van de aarde, of de hel, zoals onderwezen door de antigeologische theologen, maar de kosmische moederschoot van haar gebied – het astrale licht van onze atmosfeer.

[2] 'Vixi, et quem dederet cursum fortuna, peregi; Et nunc magna mei sub terras ibit imago.' Vergilius, *Aeneis*, 4:653-54.

[3] Delrio, *Disquisitionum magicarum*, 2:26.

Deze schim – umbra seu simulacrum – is geen *werkelijk* lichaam, zeggen ze: het heeft de schijn van een lichaam, die door geen hand kan worden aangeraakt, omdat ze zoals een ademtocht aan aanraking ontglipt. Homerus duidt op dezelfde schaduw als hij de schim beschrijft van Patroclus, die omkwam, gedood door Hector, maar niettemin: 'Hier is hij – het is *zijn gezicht*, zijn stem, zijn bloed dat nog steeds uit zijn wonden stroomt!'[1] De oude Grieken en Romeinen hadden twee zielen – anima bruta en anima divina, waarvan de eerste bij Homerus de dierlijke ziel is, het beeld en het leven van het lichaam, en de tweede, de onsterfelijke en goddelijke ziel.

Over ons kāmaloka zegt Lucretius dat 'Ennius het beeld schetst van de heilige gebieden in Acherusia, waar *noch onze lichamen noch onze zielen* wonen, maar alleen onze simulacra, die er vreselijk bleek uitzien!' Tussen die schaduwen verscheen de goddelijke Homerus aan hem, die bittere tranen huilde alsof de goden die eerlijke man slechts voor eeuwig verdriet hadden geschapen. Vanuit die wereld (kāmaloka), die *hevig verlangt naar contact met onze eigen wereld*, verklaarde dit *derde* (deel) van de dichter, zijn schaduw, de geheimen van de natuur.[2]

Pythagoras en Plato verdeelden de ziel beiden in twee karakteristieke delen, onafhankelijk van elkaar – het ene, de met rede begiftigde ziel, of λόγον, de andere, de redeloze ziel, ἄλογον – waarbij laatstgenoemde verder werd onderverdeeld in twee delen of aspecten, de θυμιχὸν en de ἐπιθυμιχὸν, die, met de goddelijke ziel en haar geest en het lichaam, de zeven beginselen van de theosofie vormen. Wat Vergilius imago, 'beeld', noemt, noemt Lucretius simulacrum, 'dubbelganger, evenbeeld',[3] maar het zijn allemaal namen voor een en hetzelfde, het *astrale lichaam*.

Bij de Ouden vinden we dus twee punten terug die onze esoterische filosofie volledig ondersteunen: (a) de astrale of gematerialiseerde ver-

---

[1] Zie *Ilias*, 23:65-8, en ook *Odyssee*, 11:468.

[2] Vgl. Lucretius, *De rerum natura*, 1:120-6:

Etsi praeterea tamen esse Acherusia templa
Ennius aeternis exponit versibus edens,
quo neque permaneant animae neque corpora nostra,
sed quaedam simulacra modis pallentia miris;
unde sibi exortam semper florentis Homeri
commemorat speciem lacrimas effundere salsas
coepisse et rerum naturam expandere dictis.

[3] Zie *De rerum natura*, 1:123.

schijning van de doden is noch de *ziel* noch de *geest* noch het *lichaam* van de overleden persoon, maar eenvoudig zijn *schaduw*, wat ons het recht geeft om haar een 'schil' te noemen, en (b) tenzij het *een onsterfelijke God* (een engel) is die een voorwerp bezielt, kan het nooit een geest zijn, d.w.z. de *ziel*, of het echte, spirituele ego van een eens levende mens; want deze stijgen op, en een astrale schaduw kan (tenzij deze van een levend persoon is) nooit hoger zijn dan een aards, aan de aarde gebonden ego, of een *redeloze* schil. Homerus had dus gelijk dat hij Telemachus, toen hij Ulysses zag die zich aan zijn zoon openbaart, liet uitroepen: 'Nee, je bent mijn vader niet, je bent een demon, een geest die mij vleit en misleidt!'

> Οὐ σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι, πατὴρ ἐμός, ἀλλά με δαίμων θέλγει . . .
> – *Odyssee*, 16:194-5

Het zijn die bedrieglijke schaduwen, die noch tot de aarde noch tot de hemel behoren, die door tovenaars en andere adepten van de zwarte kunst worden gebruikt, om hen te helpen bij het kwellen van slachtoffers; om van tijd tot tijd heel eerlijke en goed bedoelende mensen te hypnotiseren die het slachtoffer worden van de mentale epidemieën die ze met een bepaald doel laten ontstaan; om in alle opzichten het opbouwende werk van de beschermers van de mensheid, hetzij goddelijk of menselijk, tegen te gaan.

Voorlopig is er voldoende gezegd om aan te tonen dat theosofen ter ondersteuning van de juistheid van hun leringen het bewijsmateriaal van de hele oudheid hebben.

H.P. Blavatsky

De theosofische mahātma's

[‘The theosophical mahatmas’, *The Path*, december 1886, blz. 257-63; *CW* 7:241-9]

Hoewel ik al jaren op zulke verklaringen ben voorbereid, en ze mij dus niet verwonderen, is het toch met oprechte en diepe teleurstelling dat ik in de *Occult Word* van Rochester, geredigeerd door Mw. J. Cables, de toegewijde voorzitter van de TS in die plaats, het door haar samen met W.T. Brown geschreven hoofdartikel las. De plotselinge ommekeer van gevoelens in deze vrouw is misschien heel begrijpelijk, want zij heeft nooit dezelfde kansen gehad als Brown. Het valt niet te ontkennen dat haar gevoelens door veel theosofen worden gedeeld, wanneer ze schrijft dat na ‘een groot verlangen . . . om in contact te komen met de theosofische mahātma's . . . wij [zij] tot de conclusie zijn gekomen, dat het nutteloos is de ogen van de ziel ingespannen naar de Himālaya te richten’.

Of de klachten terecht zijn en of de ‘mahātma's’ of de theosofen zelf daarvoor verantwoordelijk zijn, is een zaak die nog moet worden uitgemaakt. Deze kwestie duurt al vele jaren en daaraan moet nu een einde worden gemaakt, omdat de twee aanklagers met hun handtekening verklaren, dat ‘wij [zij] geen oosterse mystici achterna hoeven te lopen *die ontkennen ons te kunnen helpen*’. De laatste cursief gedrukte zin moet goed worden onderzocht. Ik zou daarom graag enkele opmerkingen hierover willen maken.

Om te beginnen is de toon van het hele artikel die van een echt *manifest*. Samengevat en ontdaan van zijn overvloed aan bijbelse uitdrukkingen komt het vrij weergegeven op de volgende verklaring neer: ‘Wij hebben aan hun deur geklopt en zij hebben ons niet geantwoord; wij hebben om brood gevraagd, en zij hebben ons zelfs stenen geweigerd.’ De aanklacht is heel ernstig; niettemin zal ik proberen aan te tonen dat ze noch rechtvaardig noch eerlijk is.

Omdat ik in de Verenigde Staten de eerste was die het bestaan van onze meesters bekendmaakte; en omdat ik de heilige namen heb genoemd van twee leden van een broederschap die in Europa en Amerika tot nu toe onbekend was (maar in elke eeuw bekend aan enkele mystici en ingewijden), maar overal in het Oosten en vooral in India heilig is en wordt gerespecteerd, waardoor voor deze gezegende

namen nieuwsgierigheid werd gewekt en erover werd geroddeld, wat ten slotte leidde tot openlijke verwijten; daarom – en omdat ik mijzelf als de hoofdschuldige beschouw – zie ik het als mijn plicht om de hele situatie uiteen te zetten om zo aan te tonen dat deze verwijten ongegrond zijn. Sommigen hebben hier misschien iets aan, en voor anderen is het misschien interessant.

Laat vooral niemand denken dat ik optreed als verdediger van hen die beslist geen verdediger nodig hebben. Ik ben van plan nuchtere *feiten* te geven, en dan kan iedereen de zaak zelf op zijn merites beoordelen. Na de eenvoudige verklaring van onze broeders en zusters dat ze 'hebben geleefd van lege doppen' en 'vreemde goden hebben nagejaagd' zonder te worden toegelaten, zou ik op mijn beurt ronduit willen vragen: 'Bent u er zeker van op de juiste deur te hebben geklopt? Bent u er zeker van dat u de weg niet bent kwijtgeraakt, *door op uw reis zo vaak te stoppen bij vreemde deuren, waarachter de grootste vijanden van hen naar wie u op zoek bent, op de loer liggen*?'

Onze MEESTERS zijn niet 'een jaloerse god'; ze zijn eenvoudig heilige stervelingen; die echter zowel moreel, verstandelijk als spiritueel hoger staan dan wie ook in de wereld. Hoe heilig ze ook zijn en hoezeer gevorderd in de wetenschap van de mysteriën, toch zijn ze nog mensen – leden van een broederschap, die in die broederschap de eersten zijn om zich ondergeschikt te tonen aan de aloude wetten en voorschriften daarvan. En een van de eerste voorschriften ervan eist dat zij die op hun reis *oostwaarts* vertrekken, als kandidaten die de aandacht en hulp vragen van hen die de bewakers van deze mysteriën zijn, de rechte weg moeten bewandelen, zonder te stoppen bij elke zijweg en elk pad, om daar te proberen zich bij andere 'meesters' en verkondigers aan te sluiten, vaak van de wetenschap van de linkerhand. En ook dat ze zelfvertrouwen moeten hebben en vertrouwen en geduld moeten tonen, naast verschillende andere voorwaarden waaraan ze moeten voldoen. Als men in dit alles van begin tot einde is tekortgeschoten, welk recht heeft men dan om te klagen over de plicht van de meesters om te helpen?

De 'wachters op de drempel' bevinden zich in feite in ons!

Zodra een theosoof een kandidaat voor het chelaschap wil worden of hulp wil krijgen, moet hij zich bewust zijn van de wederzijdse verbintenis, die stilzwijgend, zo niet officieel, wordt aangeboden en aangegaan tussen de twee partijen, en hij moet beseffen *dat zo'n verbintenis heilig is*. Het is een verbintenis tot *zeven* jaar proeftijd.

Wanneer gedurende die tijd de kandidaat, ondanks zijn vele menselijke tekortkomingen en fouten (behalve twee, die niet nader in druk gespecificeerd hoeven te worden) onder elke verleiding *trouw blijft aan de door hem gekozen meester* – of meesters (in het geval van *leken*kandidaten), en even trouw blijft aan de TS die op hun verzoek en onder hun aanwijzingen is gesticht, dan zal de theosoof worden ingewijd in —— en vanaf dat moment onvoorwaardelijk worden toegestaan met zijn guru in contact te staan. Al zijn gebreken, behalve dit ene speciaal vermelde, zullen door de vingers worden gezien; ze behoren tot zijn toekomstige karma, maar worden voorlopig overgelaten aan het inzicht en oordeel van de meester. Alleen hij heeft het vermogen te beoordelen of de chela zelfs tijdens die lange zeven jaren – ongeacht zijn misstappen en zonden – af en toe het voorrecht zal hebben van contact met en berichten van de guru. Laatstgenoemde die volledig op de hoogte is van de oorzaken en motieven die de aspirant tot zijn misstappen brachten, is de enige die kan beoordelen of het al of niet raadzaam is hem aan te moedigen; want alleen hij is daartoe bevoegd, omdat hijzelf onder de onverbiddelijke wet van karma staat, waaraan niemand van de primitieve mens tot de hoogste aartsengel kan ontkomen – en omdat hij de grote verantwoordelijkheid van de oorzaken die door hemzelf zijn teweeggebracht, op zich moet nemen.

De belangrijkste en enige onmisbare eigenschap die van een aspirant of een chela in zijn proeftijd wordt vereist is dus onwankelbare trouw aan de gekozen meester en zijn doelstellingen. Dit is een absolute voorwaarde; niet, zoals ik al zei, op grond van gevoelens van jaloezie, maar eenvoudig omdat, wanneer *de magnetische band tussen deze twee eenmaal wordt verbroken, het elke keer dubbel zo moeilijk wordt hem te herstellen*; en omdat het noch rechtvaardig noch redelijk is dat de meesters zich inspannen voor diegenen van wie ze de toekomstige gedragslijn en uiteindelijke afvalligheid, vaak duidelijk kunnen voorzien. En toch, hoevelen zijn er niet die 'bij voorbaat gunsten' verwachten, zoals ik het zou willen noemen, en die als ze teleurgesteld zijn, in plaats van bescheiden nog eens schuld te bekennen, de meesters beschuldigen van egoïsme en onrechtvaardigheid. Ze zullen opzettelijk de wederzijdse band tien keer per jaar verbreken, en toch elke keer verwachten weer te worden aangenomen en op de oude voet verder te gaan!

Ik ken een theosoof – zijn naam hoeft niet genoemd te worden, al is te hopen dat hij zichzelf zal herkennen – een stille, intelligente jongeman, een mysticus van aard, die in zijn onbezonnen enthousiasme en

ongeduld binnen drie jaar ongeveer een half dozijn keer van *meester* en van overtuiging veranderde. Eerst bood hij zichzelf aan, werd op proef aangenomen, en legde de gelofte van chelaschap af; ongeveer een jaar later kwam plotseling de gedachte om te trouwen bij hem op, hoewel hij verschillende bewijzen van de fysieke tegenwoordigheid van zijn meester had gehad, en hem verschillende gunsten waren verleend. Toen de huwelijksplannen mislukten, zocht hij 'meesters' in andere landen en werd een enthousiast rozenkruiser; daarna keerde hij terug tot de theosofie als een christelijke mysticus; daarop probeerde hij zijn zelfkastijding op te vrolijken met een echtgenote; toen gaf hij dit idee weer op en werd spiritist. En toen hij zich opnieuw had aangemeld 'om als chela te worden aangenomen' (ik heb zijn brief), en toen zijn meester bleef zwijgen, verwierp hij hem volledig om in de woorden van bovengenoemd manifest 'op zoek te gaan naar zijn oude Esseense meester en uit diens naam *geesten te onderzoeken*'.

De bekwame en geachte redactrice van de *Occult Word* en haar secretaris hebben gelijk en ze hebben het enige ware pad gekozen waarop ze met een zeer geringe mate van blind geloof zeker zijn om niet te worden bedrogen of teleurgesteld. 'Sommigen van ons', zeggen ze, 'geven graag gehoor aan de roep van de 'man die het lijden kende', die niet één zal wegzenden, omdat hij onwaardig is of niet een bepaalde hoeveelheid persoonlijke verdiensten heeft verzameld'. Hoe *weten* ze dit? Tenzij ze het cynische, vreselijke en verderfelijke dogma van de protestantse kerk aannemen, dat de ergste misdaad wordt vergeven, mits de moordenaar *oprecht gelooft* dat het bloed van zijn 'verlosser' hem in het laatste uur heeft gered – wat is dat anders dan *blind* onfilosofisch geloof? Sentimentaliteit is *geen* filosofie; en Boeddha wijdde zijn lange zelfopofferende leven eraan om mensen nu juist van dit *kwaadverwekkende* bijgeloof af te brengen. Waarom zouden we dan in één en dezelfde adem over Boeddha spreken? De leer van verlossing door *persoonlijke* verdienste en onzelfzuchtigheid is de hoeksteen van de leer van de Boeddha. Beide schrijvers hebben misschien, en heel waarschijnlijk, *vreemde* goden nagejaagd, maar dat *waren niet onze* MEESTERS. Ze hebben hem driemaal verloochend' en stellen nu voor 'met bloedende voeten en een nederige geest' te 'bidden dat hij [Jezus] ons [hen] nogmaals onder zijn vleugel zal nemen', enz. De 'Nazareense meester' zal hen tot zover zeker tegemoetkomen. Toch zullen ze nog 'leven van lege doppen' *plus* 'blind geloof'. Maar in dit opzicht kunnen zij het beste oordelen, en niemand in onze Society heeft het recht

zich met hun persoonlijke overtuiging te bemoeien; en ik hoop in hemelsnaam dat ze door hun nieuwe teleurstelling niet op een dag onze bitterste vijanden zullen worden.

Toch, en dit voor de theosofen die niet tevreden zijn met de Society in het algemeen: niemand heeft ooit aan u een of andere overhaaste belofte gedaan; en de Society of de stichters ervan hebben al helemaal niet hun meesters aangeboden als een *beloning* voor het beste gedrag, verre van dat. Jarenlang is aan elk nieuw lid gezegd dat *hem niets werd beloofd*, maar dat hij alleen op basis van zijn eigen persoonlijke verdienste iets kon verwachten. Een theosoof wordt vrijgelaten en niet belemmerd in zijn handelingen. Wanneer hij ontevreden is – alia tentanda via est[1] – dan kan het geen kwaad om een andere weg te zoeken; tenzij hij zichzelf werkelijk heeft aangeboden, en vastbesloten is de gunst van de meesters te winnen.

Tot hen in het bijzonder wend ik mij nu en vraag: Heeft u uw plicht vervuld en aan uw geloften voldaan? Heeft u, die alle schuld wilt leggen bij de Society en de meesters – die de belichaming zijn van menslievendheid, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid en universele liefde – heeft u *het leven geleid* zoals dat van u wordt verlangd, en voldoet u aan de voorwaarden die worden geëist van iemand die een aspirant-chela wordt? Laat hem die in zijn hart en geweten voelt dat hij hieraan voldoet – dat hij niet éénmaal ernstig is tekortgeschoten, nooit de wijsheid van zijn meester in twijfel heeft getrokken, nooit een *andere* meester of meesters heeft gezocht in zijn ongeduld om een occultist met vermogens te worden; en nooit zijn theosofische plicht in gedachte of in daad ontrouw is geworden – laat hem, zeg ik, opstaan en *protesteren*. Hij kan dat zonder angst doen, er is geen straf aan verbonden, en hem zal zelfs geen verwijt treffen, laat staan dat hij uit de Society zou worden gezet – in haar gezichtspunten de meest vrij- en ruimdenkende, de meest universele van alle bekende of onbekende societies. Ik ben bang dat mijn uitnodiging onbeantwoord zal blijven.

In de 11 jaar van het bestaan van de Theosophical Society waren er van de 72 officieel op proef aangenomen chela's en van de honderden leken-aspiranten slechts drie die tot nu toe *niet* zijn tekortgeschoten, en slechts één die volledig slaagde. Niemand dwingt een ander om chela te worden; er worden geen beloften gedaan, afgezien van de wederzijdse gelofte tussen de meester en degene die chela wil worden.

---

[1] Vertaling: Probeer dan een andere manier.

Waarlijk, velen zijn geroepen maar weinigen uitverkoren – of beter gezegd, weinigen zijn er die het geduld hebben tot het bittere einde door te gaan, als we eenvoudige volharding en het zich concentreren op één doel bitter kunnen noemen.

En hoe staat het met de Society in het algemeen, buiten India? Wie onder de vele duizenden leden *leiden het leven*? Is er iemand die zal zeggen dat hij, omdat hij strikt vegetariër is – *olifanten en koeien zijn dat ook* – of omdat hij nu toevallig een celibatair leven leidt na stormachtige jonge jaren in de tegenovergestelde richting; of omdat hij de *Bhagavad Gītā* of de 'yogafilosofie' *ondersteboven* bestudeert, een theosoof is *naar het hart van de meesters*? Evenals de kap niet de monnik maakt, evenzo zijn lang haar en een dichterlijke wezenloze blik niet voldoende om iemand tot een trouwe aanhanger van de *goddelijke wijsheid* te maken. Kijk om u heen, en aanschouw onze zogenaamde UNIVERSELE broederschap!

De Society is gesticht om de overduidelijke zonden van het christendom weg te nemen, om fanatisme en onverdraagzaamheid, schijnheilige praat en bijgeloof te vermijden, en om werkelijke universele liefde aan te kweken, die zich zelfs over het redeloze dier ontfermt, en wat is er van haar in Europa en Amerika in deze 11-jarige proefperiode terechtgekomen? Slechts op één punt zijn we erin geslaagd als hoogstaander dan onze broeders de christenen te worden beschouwd, die in de treffende woorden van Laurence Oliphant 'elkaar doden in naam van de broederschap en als duivels vechten uit liefde voor God' – en dat punt is dat wij *alle dogma's* hebben afgeschaft en nu proberen om op een redelijke en verstandige manier het laatste spoor van autoriteit – zelfs in naam – op te ruimen. Maar in elk ander opzicht zijn we even slecht als zij: geroddel, laster, liefdeloosheid, kritiek, onophoudelijke oorlogskreten en wederzijdse verwijten, waarop de christelijke hel zelf trots zou kunnen zijn! En dit alles zou dan de schuld zijn van de meesters. Zouden ZIJ hen helpen die anderen op de weg naar verlossing en bevrijding van egoïsme helpen door roddels en protesten? Echt, we *zijn* een mooi voorbeeld voor de wereld, en goed gezelschap voor de heilige asceten van de besneeuwde bergketen.

En ten slotte nog het volgende. Men zal mij vragen: 'En wie bent u, dat u op ons wat aan te merken heeft? Bent u, die niettemin beweert in contact te staan met de meesters en die dagelijks gunsten van hen ontvangt; bent u zo heilig, zo achtenswaardig en zonder gebreken?' Hierop antwoord ik: NEE, DAT BEN IK NIET. Onvolmaakt en vol gebreken is mijn

aard, vele en opvallend zijn mijn tekortkomingen – en daarom is mijn karma zwaarder dan dat van enige andere theosoof. *Het is zwaarder* – en moet dat zijn – omdat ik zovele jaren aan de schandpaal ben genageld, een mikpunt voor mijn vijanden en ook voor sommige vrienden.

Toch verdraag ik deze *beproeving* blijmoedig. Waarom? Omdat ik weet dat de meester mij, ondanks al mijn fouten, heeft beschermd. En als dat zo is, dan komt dat omdat ik mijn meester 35 jaar en langer, sinds 1851 toen ik hem *fysiek* en persoonlijk voor het eerst zag, *geen enkele keer heb verloochend of ooit aan hem heb getwijfeld*, zelfs niet in gedachte. Nooit is een verwijt of enig gemopper tegen hem aan mijn lippen ontsnapt, of is zoiets onder de zwaarste beproevingen zelfs maar een seconde in mijn hersenen opgekomen. Vanaf het begin wist ik wat ik verwachten kon, want mij werd gezegd, wat ik voortdurend aan anderen heb herhaald: zodra iemand het pad betreedt, dat leidt naar de āśrama van de gezegende meesters – de laatste en enige bewakers van de oorspronkelijke wijsheid en waarheid – valt karma, in plaats van over zijn hele lange leven verdeeld te worden, in één blok op hem en verplettert hem met zijn hele gewicht. Hij die gelooft in wat hij belijdt, en in zijn meester, zal dit kunnen doorstaan en als overwinnaar eruit tevoorschijn komen; hij *die twijfelt*, de lafaard die bang is om te aanvaarden wat hem toekomt en probeert te vermijden dat gerechtigheid haar loop heeft, MISLUKT. Niettemin zal hij karma niet ontlopen, maar hij zal alleen datgene verliezen waarvoor hij het voortijdig karma op zijn nek heeft gehaald.

Dit is de reden waarom ik, terwijl ik zo aanhoudend en zo genadeloos door mijn karma ben gegeseld, terwijl karma mijn vijanden als onbewuste wapens gebruikte, bij dit alles heb standgehouden. Ik was er zeker van dat de meester niet zou toestaan dat ik zou sterven; dat hij altijd op het laatste moment zou verschijnen – *en dat deed hij.* Tot driemaal toe werd ik door hem van de dood gered, de laatste keer bijna tegen mijn eigen wil; toen ik weer de koude, boze wereld inging uit liefde voor hem die mij heeft geleerd wat ik weet, en mij heeft gemaakt tot wat ik ben. Daarom doe ik zijn werk en voer ik zijn opdrachten uit, en dit heeft mij de kracht van een leeuw gegeven om schokken te weerstaan – fysiek en mentaal, waarvan er één al voldoende zou zijn geweest om iedere theosoof te doden die zou blijven twijfelen aan deze machtige bescherming. Onwankelbare toewijding aan hem die de plicht belichaamt die mij toekomt, en geloof in de wijsheid – het gemeenschappelijke bezit van de leden van die grootse,

mysterieuze, en toch werkelijk bestaande broederschap van heilige mensen – is mijn enige verdienste en is de oorzaak van mijn slagen in de occulte filosofie.

Ik herhaal de woorden van de paramaguru – de meester van mijn meester – de woorden die hij als boodschap heeft gestuurd aan hen die van de Society een 'miracle-club' wilden maken in plaats van een broederschap van vrede, liefde en wederzijdse hulp: 'De Theosophical Society en haar ongelukkige stichters kunnen beter ten onder gaan'. Laat haar werk van twaalf jaar en hun levens zelf ten onder gaan, zeg ik, liever dan dat ik zou moeten zien, wat ik tegenwoordig zie: theosofen die politieke 'groeperingen' overtreffen in hun streven naar persoonlijke macht en autoriteit; theosofen die elkaar belasteren, en bekritiseren, zoals twee rivaliserende christelijke sekten zouden doen; ten slotte theosofen die weigeren *het leven te leiden* en die dan toch de meest hoogstaande en edelste mensen bekritiseren en een smet op hen werpen, omdat die meesters, gebonden aan hun wijze wetten – oeroude wetten en gebaseerd op duizenden jaren ervaring met de menselijke natuur – weigeren in te grijpen in karma en de tweede viool te spelen bij elke theosoof die zich op hen beroept, of hij dat nu verdiend heeft of niet.

Tenzij men in onze Amerikaanse en Europese Societies snel zijn toevlucht neemt tot radicale hervormingen, vrees ik, dat er binnenkort in de hele wereld slechts één centrum van Theosophical Societies en van theosofie zal overblijven – namelijk in India; uit het diepst van mijn hart spreek ik over dat land alle zegenwensen uit. Al mijn liefde en mijn aspiraties komen mijn geliefde broeders toe, de zonen van het oude Āryāvarta – het land van mijn meester.

H.P. Blavatsky

1887

Het indelen van ‘beginselen’

[‘Classification of ‘principles’’, *The Theosophist*, april 1887, blz. 448-56; *CW* 7:284-300]

In een uitstekende lezing over de *Bhagavad Gītā*, gepubliceerd in het februarinummer van *The Theosophist*, bespreekt T. Subba Row – terloops, geloof ik – de zevenvoudige indeling van ‘beginselen’ in de kosmos en de mens. Deze indeling wordt nogal bekritiseerd, en de groepering die tot nu toe in de theosofische leringen wordt aangenomen en waaraan de voorkeur wordt gegeven, wordt teruggebracht tot een indeling in vier beginselen.

Deze kritiek heeft al aanleiding gegeven tot enig misverstand, en er wordt door sommigen beweerd dat er een smet is geworpen op de oorspronkelijke leringen. Dit *schijnbare* meningsverschil met iemand wiens opvattingen over occulte zaken in onze Society terecht bijna als onbetwistbaar worden beschouwd, is zeker een gevaarlijk instrument om tegenstanders in handen te geven die altijd eropuit zijn om tegenstrijdigheden in onze filosofie op te sporen en rond te bazuinen. Daarom voel ik het als mijn plicht om te laten zien dat de opvattingen van Subba Row en die van ons wat betreft de zevenvoudige indeling in werkelijkheid *niet* onverenigbaar zijn; en te laten zien, (a) dat de spreker, vóór hij lid werd van de Theosophical Society, goed bekend was met de zevenvoudige indeling; (b) dat hij wist dat het de leer van de oude Indo-Europese filosofen was die ‘zeven occulte krachten in verband brachten met de zeven beginselen’ in de macrokosmos en de microkosmos (zie het einde van dit artikel); en (c) dat hij vanaf het begin geen bezwaar maakte tegen de indeling, maar tegen de vorm waarin deze onder woorden werd gebracht. Dus als Subba Row de indeling ‘onwetenschappelijk en misleidend’ noemt, en eraan toevoegt dat ‘deze zevenvoudige indeling bijna schittert door afwezigheid in veel [niet *allemaal*?] van onze hindoeboeken’, enz., en dat het beter is om de traditionele indeling in vier beginselen aan te nemen, dan moet hij alleen enkele specifieke orthodoxe boeken bedoelen, omdat het onmogelijk zou zijn dat hij zichzelf zo opvallend tegenspreekt.

Enige toelichting is daarom wel op zijn plaats. Over de indeling die ‘schittert door afwezigheid’ in de hindoeboeken, kan worden gezegd

dat deze evenzeer schittert door afwezigheid in de boeddhistische boeken. Hiervoor is een duidelijke reden: ze was altijd esoterisch; en als zodanig werd er eerder op gezinspeeld dan dat ze openlijk werd onderwezen. Dat ze 'misleidend' is, is ook volkomen waar; want het kenmerkende aspect van deze tijd – het materialisme – heeft onze westerse theosofen gebracht tot de wijdverspreide gewoonte om de zeven beginselen als afzonderlijke en op zichzelf bestaande entiteiten te beschouwen, in plaats van wat ze zijn – namelijk upādhi's en bijbehorende toestanden – drie upādhi's, basisgroepen, en vier beginselen. Wat de betiteling 'onwetenschappelijk' betreft, deze term kan alleen aan een vergissing worden toegeschreven. Laat ik in dit verband citeren wat Subba Row ongeveer een jaar vóór hij lid werd van de Theosophical Society schreef in een van zijn beste artikelen, 'Brahmanism on the sevenfold principle in man',[1] de beste bespreking die ooit is verschenen over de 'Fragments of occult truth', die later in *Esoteric Buddhism* zijn opgenomen. De schrijver zegt:

> Ik heb het [artikel] zorgvuldig bestudeerd, en stel vast dat de conclusies die worden getrokken (in de boeddhistische leer) niet veel verschillen van de conclusies van onze Indo-Europese filosofie, hoewel onze manier van redeneren misschien wat vorm betreft daarvan verschilt.[2]

Na vervolgens de 'drie oorspronkelijke oorzaken' die een mens tot bestaan brengen – d.w.z. parabrahman, śakti en prakriti – te hebben opgesomd, legt hij uit:

> Volgens de adepten van het oude Āryāvarta ontstaan uit deze drie oorspronkelijke entiteiten zeven beginselen. De algebra leert ons dat het aantal mogelijke combinaties van n dingen, als we ze eerst alleen nemen, dan in combinaties van twee, van drie, enz., gelijk is aan $2^n - 1$.
>
> Als we deze formule op het huidige geval toepassen, zal het aantal entiteiten ontwikkeld uit verschillende combinaties van deze drie oorspronkelijke oorzaken $2^3 - 1 = 8 - 1 = 7$ bedragen.
>
> Als algemene regel kunnen we zeggen dat, telkens wanneer in de

---

[1] Noot vert.: Dit is de titel in *Five Years of Theosophy*, blz. 153ev. De oorspronkelijke titel in *The Theosophist* luidt: 'The aryan-arhat esoteric tenets on the sevenfold principle in man'. Zie voor een vertaling hiervan *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*, 1:457-80.

[2] *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*, 1:460.

> oude occulte wetenschap van India wordt gesproken over zeven *entiteiten*, in welk verband ook, men moet veronderstellen dat die zeven entiteiten zijn ontstaan uit *drie oorspronkelijke entiteiten*, en dat die drie entiteiten op hun beurt zijn ontwikkeld uit een *enkele* entiteit of MONADE.[1]

Vanuit het occulte gezichtspunt, en ook kabbalistisch, is dit volkomen juist, als men de zeven en tien sefiroth, en de zeven en tien rishi's, manu's, enz., bestudeert. Het blijkt dat er in feite geen fundamenteel meningsverschil bestaat – en dat kan ook niet – tussen de esoterische filosofie van de adepten aan deze en die aan de andere kant van de Himālaya. We verwijzen nog eens naar een eerdere bladzijde van het bovengenoemde artikel, waarin wordt gesteld dat

> de kennis van de occulte krachten van de natuur, die de bewoners van het verzonken Atlantis bezaten, door de oude adepten van India werd geleerd en door hen werd gekoppeld aan de esoterische leer die werd onderwezen door de bewoners van het Heilige Eiland [nu de Gobi-woestijn].[2] De Tibetaanse adepten [hun voorgangers uit Centraal-Azië] hebben echter deze toevoeging aan hun esoterische leer niet aangenomen.[3]

Maar dit verschil tussen de twee leringen betreft niet de zevenvoudige indeling, want deze was universeel nadat ze was ontstaan bij de Atlantiërs, die, als het vierde ras, natuurlijk een eerder ras waren dan het vijfde – het Indo-Europese.

Vanuit een zuiver metafysisch standpunt zijn de opmerkingen over de zevenvoudige indeling in de lezing over de *Bhagavad Gītā* nu dus evenzeer van kracht als vijf of zes jaar geleden in het artikel 'Brahmanism on the sevenfold principle in man', ondanks hun schijnbare verschillen. In de theoretische esoterie zijn ze evenzeer van toepassing op de boeddhistische als op de brahmaanse filosofie. Wanneer Subba Row daarom in een lezing over een Vedānta-werk voorstelt dat men zich houdt aan 'de aloude indeling in vier beginselen' – de indeling van de Vedānta, waarbij hij echter de mens verdeelt in 'vijf kośa's' (omhulsels) en de ātman (in naam de zesde)[4] – toont hij daarmee eenvoudig

---

[1] *Op.cit*, blz 463.

[2] Zie *Isis ontsluierd*, 1:728-35, en de appendix, aantekening 3, van de redactrice (HPB) bij het hierboven geciteerde artikel.

[3] *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*, 1:459.

[4] Dit is de indeling die Subba Row ons heeft gegeven. Zie *Five Years of*

aan dat hij zich strikt aan de theoretische en metafysische, en ook de orthodoxe manier van rekenen daarvan wil houden. Zo vat ik in ieder geval zijn woorden op. Want de Tāraka-rāja-yoga indeling heeft weer drie upādhi's, waarbij de ātman het vierde beginsel is, en natuurlijk geen upādhi, want hij is één met parabrahman. Ook dit laat hij in zijn korte artikel zien.[1]

Waarom wordt in de zogenaamde 'boeddhistische' esoterie dan niet van zo'n indeling gebruikgemaakt? Ze is misschien 'misleidend' – dat geven we toe; maar ze kan beslist niet 'onwetenschappelijk' worden genoemd. Ik vind het gebruik van dat adjectief ondoordacht, omdat door Subba Row zelf is aangetoond dat die indeling heel 'wetenschappelijk' is; en ook heel wiskundig zoals de hierboven geciteerde algebraïsche formule laat zien. Ik zeg dat de indeling gebaseerd is op de natuur zelf die wijst op de noodzaak ervan in de kosmos en de mens; eenvoudig omdat het getal zeven 'een macht, en een spirituele kracht' is in zijn combinatie van *drie* en *vier*, van de driehoek en het viertal. Het is ongetwijfeld veel gemakkelijker om zich in metafysische en synthetische zin aan de viervoudige indeling te houden, zoals ik me in *Isis ontsluierd* aan de drievoudige indeling van lichaam, ziel en geest heb gehouden. Als ik me toen aan de zevenvoudige indeling had gehouden, zoals ik later om strikt analytische redenen heb moeten doen, dan zou niemand het hebben begrepen, en het grotere aantal beginselen zou, in plaats van licht te werpen op het onderwerp, tot eindeloze verwarring hebben geleid. Maar het probleem ligt nu anders, en er wordt een ander standpunt ingenomen. We hebben *helaas* – want het was prematuur – een opening gemaakt in de Chinese muur van esoterie, en we kunnen die nu niet meer sluiten, zelfs als we dat zouden willen. Ik moest een zware prijs betalen voor deze onbezonnen daad, maar ik zal de gevolgen niet uit de weg gaan.

Ik beweer dus dat, wanneer we eenmaal overgaan van het gebied van puur subjectieve redeneringen over esoterische zaken naar dat van een praktische bewijsvoering op het gebied van het occultisme, waarbij elk beginsel en elke eigenschap moet worden geanalyseerd en gedefinieerd in hun toepassing op de verschijnselen van het dagelijks

---

Theosophy, blz. 185-6, artikel 'Septenary division in different Indian systems', ondertekend T.S. [Vert.: Dit artikel is in zijn geheel opgenomen in *De geheime leer*, 1:187-8.]

[1] *Op.cit.*

leven en vooral van het leven na de dood, de zevenvoudige indeling de juiste is. Want het is eenvoudig een handige indeling die de erkenning van slechts drie groepen op geen enkele manier in de weg staat; Subba Row noemt ze 'vier beginselen die verbonden zijn met vier upādhi's, die op hun beurt verbonden zijn met vier verschillende bewustzijnstoestanden'.[1] Dit schijnt de indeling van de *Bhagavad Gītā* te zijn, maar niet die van de Vedānta, noch die waaraan de rāja-yogī's van de pre-Āryasaṅgha-scholen en van het mahāyāna-stelsel zich hielden, en zich aan de overkant van de Himālaya nog steeds houden, en hun stelsel is bijna identiek aan de Tāraka-rāja-yoga. Het verschil tussen de indeling van laatstgenoemde en die volgens de Vedānta is door Subba Row aangegeven in zijn korte artikel over de 'Septenary division in different Indian systems'.

De Tāraka-rāja-yogī's erkennen slechts drie upādhi's waarin ātman kan werken. In India zijn dat, als ik me niet vergis, de jāgrat, of waaktoestand van het bewustzijn (overeenkomend met de sthūlopādhi); de svapna, of droomtoestand (in sūkshmopādhi), en de sushupti, of oorzakelijke toestand, voortgebracht door en door middel van kāraṇopādhi, of wat we buddhi noemen. Maar in de transcendente toestanden van samādhi wordt het lichaam met zijn liṅgaśarīra, het voertuig van het levensbeginsel, geheel buiten beschouwing gelaten: de drie bewustzijnstoestanden verwijzen dan alleen naar de drie (met ātman als vierde) beginselen die na de dood blijven bestaan. En hier ligt de echte sleutel tot de zevenvoudige indeling van de mens; de drie beginselen spelen als toevoeging alleen tijdens zijn leven een rol.

Zoals in de macrokosmos, zo ook in de microkosmos; analogieën gelden overal in de natuur. Dus moeten het heelal, ons zonnestelsel, onze aarde tot en met de mens, allemaal een zevenvoudige samenstelling hebben – *vier* bovenaardse en bovenmenselijke, zogezegd; *drie* objectieve en astrale. Bij de behandeling van het specifieke geval van de mens zijn er echter twee gezichtspunten vanwaaruit het onderwerp

---

[1] 'Notes on the Bhagavad Gita', *The Theosophist*, februari 1887, blz. 301. Het grootste bewijs dat de indeling willekeurig is en varieert met de school waartoe ze behoort, is te vinden in het artikel 'Personal and impersonal God' van Subba Row, waarin hij stelt dat 'we zes bewustzijnstoestanden hebben, objectieve of subjectieve. . . . en een toestand van volmaakte bewusteloosheid' (zie *Five Years of Theosophy*, blz. 200-1). Natuurlijk zijn mensen die zich niet houden aan de oude school van de Indo-Europese en arhat-adepten op geen enkele manier verplicht om de zevenvoudige indeling aan te nemen.

kan worden bekeken. De *geïncarneerde* mens bestaat ongetwijfeld uit zeven beginselen, als we de zeven toestanden van zijn stoffelijke, astrale, en spirituele gestel zo noemen, die zich allemaal op verschillende gebieden bevinden. Maar als we de beginselen indelen volgens de zetel van de vier graden van bewustzijn, dan kunnen deze upādhi's worden teruggebracht tot vier groepen.[1] Omdat zijn bewustzijn nooit is geconcentreerd in het tweede of derde beginsel – die elk uit toestanden van de stof (of beter gezegd van 'substantie') op verschillende gebieden bestaan, die respectievelijk overeenkomen met één van de gebieden en beginselen in de kosmos – is dat bewustzijn noodzakelijk om de verbindingen te maken tussen het eerste, vierde en vijfde beginsel, en ondersteunt het ook bepaalde levens- en psychische verschijnselen. Laatstgenoemde kunnen gemakshalve samen met het fysieke lichaam onder één noemer worden gebracht, en tijdens een trance (samādhi), evenals na de dood, buiten beschouwing worden gelaten, waardoor alleen de traditionele *exoterische* en metafysische *vier* overblijven. Elke beschuldiging van een tegenstrijdige leer zou dus op basis van dit simpele feit totaal ongegrond zijn; de indeling van beginselen als een zevenvoud of een viertal is volledig afhankelijk van het standpunt vanwaaruit ze worden beschouwd. Het is puur een kwestie van keuze welke indeling we gebruiken. Strikt genomen zou de *occulte* – en ook de reguliere – natuurkunde om die redenen de voorkeur geven aan de zevenvoudige.[2]

---

[1] Het argument van Subba Row dat als door ons het fysieke lichaam 'in drie beginselen wordt verdeeld', we net zo goed 'een willekeurig aantal samenstellende delen kunnen opsommen en zenuwkracht, bloed en botten aan de lijst kunnen toevoegen' ('Notes on the Bhavad Gita'), is volgens mij niet geldig. Zenuwkracht – oké, hoewel ze één is met het levensbeginsel en daaruit voortkomt; wat het bloed, de botten, enz., betreft, dat zijn objectieve stoffelijke dingen, en één met, en onlosmakelijk verbonden met, het menselijk lichaam; terwijl alle andere zes beginselen in hun *zevende*, *het lichaam*, zuiver subjectieve beginselen zijn, en daarom door de materialistische wetenschap allemaal worden ontkend en genegeerd.

[2] In zijn voortreffelijke artikel 'Personal and impersonal God' – een artikel dat in westerse theosofische kringen veel aandacht heeft getrokken – zegt Subba Row: 'Zoals een mens is samengesteld uit zeven beginselen, evenzo bestaat gedifferentieerde stof in het zonnestelsel in zeven verschillende toestanden. Deze verschillende toestanden van de stof liggen niet allemaal binnen het bereik van ons huidige objectieve bewustzijn. Maar ze kunnen objectief worden waargenomen door het spirituele ego in de mens. . . . Bovendien bestaat prajñā, of het waarnemingsvermogen, in zeven verschillende aspecten die overeenkomen met

Er zijn zes krachten in de natuur: zowel volgens het boeddhisme als het brahmanisme – exoterisch of esoterisch – en de zevende, de alkracht, of de absolute kracht, die de synthese van al deze is. In haar opbouwende werk slaat de natuur op meer dan een manier de grondtoon van deze indeling aan. Zoals in het derde aforisme van de *Sāṅkhya-kārikā* over prakriti, 'de wortel en substantie van alle dingen', wordt gezegd, is ze (prakriti, of de natuur) geen voortbrengsel, maar zelf een voortbrenger van *zeven* dingen, 'die, nadat ze door haar zijn voortgebracht, allemaal op hun beurt voortbrengers worden'. Zo krijgen alle vloeistoffen in de natuur, wanneer ze worden gescheiden van hun moedermassa, eerst een bolvorm (een druppel); en wanneer het druppeltje is gevormd, en valt, dan wordt het, wanneer het de grond raakt, door de impuls die eraan is gegeven, vrijwel altijd in een gelijkzijdige driehoek (of drie) veranderd, en vervolgens in een regelmatige zeshoek, waarna uit de hoeken van laatstgenoemde zich vierkanten of opengevouwen kubussen beginnen te vormen. Kijk naar wat de natuur op een *natuurlijke* manier voortbrengt, en naar wat ze kunstmatig of met hulp voortbrengt – wanneer de wetenschap zich met haar occulte werkingen gaat bemoeien. Bekijk de gekleurde ringen van een zeepbel, en die welke ontstaan door gepolariseerd licht. Newtons zeepbel en het kristal dat door middel van een polarisator is verkregen, laten onveranderlijk zes of zeven ringen zien – een zwarte vlek omgeven door zes ringen, of een cirkel met een opengevouwen kubus erbinnen, omcirkeld met zes verschillende ringen, waarbij de cirkel zelf de *zevende* is. Het polariseer-apparaat van 'Norremberg' maakt bijna al onze occulte geometrische symbolen objectief, hoewel natuurkundigen er niets wijzer van zijn geworden. (Zie de experimenten van Newton en Tyndall.)[1]

Het getal zeven ligt ten grondslag aan de occulte kosmogonie en antropogenie. Er zou geen symbool voor de evolutie – van haar begin-

---

de zeven toestanden van de stof. Strikt genomen zijn er maar zes toestanden van de stof; de zogeheten zevende toestand is het aspect van kosmische stof in haar oorspronkelijke ongedifferentieerde toestand. Evenzo zijn er zes toestanden van gedifferentieerde prajñā, terwijl de zevende een toestand van volmaakte onbewustheid is. Met gedifferentieerde prajñā bedoel ik de toestand waarin prajñā is opgesplitst in verschillende bewustzijnstoestanden. Zo hebben we zes bewustzijnstoestanden, enz.' (*Five Years of Theosophy*, blz. 200). Dit is precies onze Trans-Himālaya-leer.

[1] Men hoeft slechts *Webster's Dictionary* op te slaan en bij het woord 'snow' de sneeuwvlokken en kristallen te bestuderen om het werk van de natuur te kunnen zien. 'God gaat meetkundig te werk', zegt Plato.

punt tot haar eindpunt – kunnen bestaan zonder dit getal. Want de cirkel brengt het punt voort; het punt breidt zich uit tot een driehoek, en komt na haar twee hoeken weer bij zichzelf terug, en vormt dan de mystieke tetraktis – de opengevouwen kubus; waarvan de drie wanneer deze de gemanifesteerde wereld van gevolgen, de gedifferentieerde natuur, binnengaat, geometrisch en numeriek de 3 + 4 = 7 wordt. De beste kabbalisten hebben dit eeuwenlang aangetoond, vanaf Pythagoras tot aan de hedendaagse wiskundigen en kenners van de symboliek, van wie één erin is geslaagd om voorgoed *één van de zeven* occulte sleutels te ontdekken, en zijn overwinning heeft aangetoond in een boek vol getallen.

Laat een theosoof die in het vraagstuk geïnteresseerd is het schitterende boek *Key to the Hebrew-Egyptian Mystery in the Source of Measures* lezen; en als hij een goede wiskundige is, zal hij verbijsterd zijn over de openbaringen die het bevat. Het toont namelijk de occulte bron aan van de maat op basis waarvan de kosmos en de mens werden gebouwd, en op basis waarvan laatstgenoemde de grote piramide van Egypte, en alle torens, kunstmatige heuvels, obelisken, de grottempels van India, en de piramiden in Peru en Mexico en alle monumenten uit de oudheid bouwde; en de symbolen in steen uithakte in Chaldea, in beide Amerika's, en zelfs op Paaseiland – de levende en eenzame getuige van een verzonken prehistorisch continent midden in de Grote Oceaan. Het toont aan dat overal op de wereld dezelfde getallen en maten voor dezelfde esoterische symboliek bestonden; het toont in de woorden van de schrijver aan dat de kabbala een 'hele reeks ontwikkelingen is, gebaseerd op het gebruik van geometrische elementen; uitgedrukt in numerieke waarden, gebaseerd op de verhouding tussen de diameter en de omtrek van de cirkel uitgedrukt in gehele getallen'[1] (één van de zeven sleutels die tot nu toe alleen aan ingewijden bekend was), die door Adriaan Anthonisz Metius werd ontdekt in de 16de eeuw, en opnieuw is ontdekt door wijlen John A. Parker.[2] Bovendien dat van het stelsel waaruit al deze ontwikkelingen werden afgeleid 'vroeger werd gedacht dat dit berustte bij de natuur (of God), als *basis* of wet voor de praktische realisatie van wat men wil voortbrengen';[3] en dat het ook ten

---

[1] Skinner, *The Source of Measures*, 1875, blz. iii.

[2] Uit Newark, in zijn boek *The Quadrature of the Circle*, zijn 'probleem van de drie ronddraaiende lichamen' (New York, John Wiley and Son, 1851).

[3] Skinner, *Op.cit.*, blz. 3.

grondslag ligt aan de bijbelse bouwwerken, zoals is terug te vinden in de opgegeven maten voor de tempel van Salomo, de ark van het verbond, de ark van Noach, enz., kortom in alle symbolische mythen van de *Bijbel*.

En wat zijn de getallen, de maat op basis waarvan de heilige el is afgeleid van de esoterische kwadratuur, waarvan de ingewijden weten dat ze besloten liggen in de tetraktis van Pythagoras? Het is natuurlijk het universele oorspronkelijke symbool. De getallen die zijn te vinden in het ansatakruis van Egypte, en ook (zeg ik) in de Indiase swastika, 'het heilige teken' dat de duizend koppen van śesha siert, de slangcyclus van de eeuwigheid, waarop Vishṇu rust, de godheid in de oneindigheid; en die ook kunnen worden aangetroffen in het drievoudige (treta) vuur van Purūravas, het eerste vuur in het huidige manvantara, van de negenenveertig (7 × 7) mystieke vuren. Het ontbreekt misschien in veel boeken van de hindoes, maar het *Vishṇu-* en andere *Purāṇa's* staan vol met dit symbool en getal in alle mogelijke vormen, wat ik in *De geheime leer* zal bewijzen.

De schrijver van de *Source of Measures* beseft zelf natuurlijk nog niet de hele draagwijdte van wat hij heeft ontdekt. Hij past zijn sleutel tot nu toe alleen toe op de esoterische taal en de symboliek in de *Bijbel*, in het bijzonder de boeken van Mozes. De grote fout van de knappe schrijver is volgens mij dat hij de door hem ontdekte sleutel vooral op post-Atlantische en quasi-historische fallische elementen in de wereldreligies toepast; terwijl hij daarbij alleen in de *Bijbel* intuïtief, een edeler, een hogere, een meer transcendente betekenis bespeurt, en in alle andere religies slechts een verering van de seksen. Dit fallische element in de oudere heidense eredienst hield in feite echter verband met de fysiologische evolutie van de mensenrassen, iets wat in de *Bijbel* niet kon worden ontdekt, omdat het daarin ontbreekt (de *Pentateuch* is namelijk het meest recente van alle oude geschriften). Wat de geleerde schrijver heeft ontdekt en wiskundig heeft bewezen, is niettemin heel verbazingwekkend, en voldoende om onze bewering hard te maken: namelijk, dat de figuren ○ △ □ en 3 + 4 = 7 ten grondslag liggen aan de kosmogonie en de evolutie van de mensheid, en de ziel ervan zijn.

Als de schrijver het ansatakruis, ☥, de tau van de Egyptenaren en het christelijke kruis bespreekt, zegt hij dat iedereen die het evolutieproces door middel van een symbool zou willen weergeven

> dat zou moeten doen door *de figuur van de opengevouwen kubus, in verband met de cirkel waarvan de maat wordt bepaald door de ran-*

> *den van de kubus*. (De opengevouwen kubus wordt, weergegeven in een plat vlak, een *echt kruis*, of een teken met de tau-vorm, en door de cirkel aan laatstgenoemde te hechten verkrijgt men het *ansata-kruis* van de Egyptenaren, met zijn duidelijke betekenis van de *oorsprong van maten*.)[1] Want dit soort maat werd ook in verband gebracht met het idee van de *oorsprong van het menselijk leven*, en men liet haar in de tweede plaats de vorm aannemen van mannelijke en vrouwelijke geslachtsorganen, en, in feite wordt dit deel van de mens in de hindoevorm door dit symbool bedekt.[2]

Het is 'de hermafrodiete Indrāṇī-Indra, de natuurgodin, de Issa van de Hebreeën, en de Isis van de Egyptenaren',[3] zoals de schrijver ze op een andere plaats noemt.

> Het is opmerkelijk dat, hoewel een kubus maar 6 vlakken heeft, de weergave van het kruis als de opengevouwen kubus, wat de kruisbalken betreft, één vlak van de kubus laat zien *dat beide balken gemeenschappelijk hebben*, en dat tot beide kan worden gerekend; dus, terwijl het aantal vlakken van de kubus oorspronkelijk 6 is, wordt door het gebruik van de twee balken het aantal vierkanten 4 voor de verticale en 3 en voor de horizontale balk, die samen 7 vormen. Hier hebben we de beroemde 4, 3 en 7. De vier en drie zijn de factoren van het vraagstuk van Parker [de kwadratuur en de 'drie ronddraaiende lichamen'].[4]

En ze zijn de factoren van de bouw van het HEELAL en van de MENS. Wittoba[5] – een aspect van Krishṇa en Vishṇu – is daarom de 'in de ruimte gekruisigde mens', of de 'opengevouwen kubus', zoals we hebben uitgelegd. Het is het oudste symbool in India, dat nu bijna verloren is gegaan, omdat de werkelijke betekenis van Viśvakarman en Vikartana (de 'zon ontdaan van zijn stralen') ook verloren is gegaan. Het is het Egyptische ansatakruis, en omgekeerd; en laatstgenoemde –

---

[1] En, door aan het eigenlijke kruis ┼ de armen naar boven, naar onder, naar rechts en naar links toe te voegen, waardoor de zes in de cirkel ontstaat zou het een swastika – het oude symbool van de jains – worden, dus 卐, het symbool van de vier windstreken en tegelijkertijd van de oneindigheid, het 'heilige teken' dat door de vrijmetselaars van de 'Order of Ishmael' werd gebruikt, dat ze het universele hermetische kruis noemen, en waarvan ze de echte betekenis niet begrijpen noch de oorsprong kennen. – HPB

[2] Skinner, *Op.cit.*, blz. 50.

[3] *Op.cit.*, blz. 229.

[4] *Op.cit.*, blz. 50-1.

[5] Zie voor Wittoba: Edward Moor, *The Hindoo Pantheon*.

zelfs het sistrum, met de dwarsbalken – is eenvoudig het *symbool van de godheid als mens* – hoe fallisch het later, na het verzinken van Atlantis, misschien ook is geworden. Het ansatakruis, ☥, is natuurlijk, zoals prof. Seyffarth heeft aangetoond, weer de zes met zijn hoofd – de *zevende*. Seyffarth zegt:

> Het vertegenwoordigt, zoals ik nu geloof, de schedel met de hersenen, de zetel van de ziel, en met de zenuwen die zich uitstrekken naar de wervelkolom, de rug, en de ogen of oren. Want de steen van Tanis vertaalt het herhaaldelijk met anthropos (mens), en ditzelfde woord is (als het Egyptisch alfabetisch wordt geschreven) ank. Daarom hebben we de koptische ank, vita, eigenlijk anima, wat overeenkomt met de Hebreeuwse אנוש, anosh, wat in feite anima betekent. Deze אנוש is het stamwoord אנוך van אנכי (het persoonlijk voornaamwoord ik). Het Egyptische anki betekent *mijn ziel*.[1]

Het betekent in zijn synthese, de *zeven beginselen*; de details komen later. Nu het ansatakruis, zoals hierboven weergegeven, is ontdekt op de achterkant van reusachtige beelden op Paaseiland (midden in de Grote Oceaan) dat deel uitmaakt van het verzonken continent; en dit overblijfsel wordt omschreven als 'bezaaid met cyclopische beelden, overblijfselen van de beschaving van een dichtbevolkt land van ontwikkelde mensen'; en Subba Row ons heeft verteld wat hij in de oude hindoeboeken had gevonden, namelijk dat de oude adepten van India kennis over occulte krachten hadden verkregen van de Atlantiërs (zie eerder) – is de logische conclusie dat ze hun zevenvoudige indeling van hen hadden, evenals onze adepten van het 'heilige eiland'. Hiermee is de vraag voldoende beantwoord.

En dit tau-kruis is altijd zevenvoudig, in welke vorm dan ook; het heeft vele vormen, hoewel de hoofdgedachte altijd dezelfde is. Wat zijn de Egyptische oozas (de ogen), de amuletten die het 'mystieke oog' worden genoemd, anders dan symbolen van hetzelfde? Er zijn *vier* ogen in de bovenste rij en de drie kleinere in de onderste. Of ook, de ooza met de zeven luths die daaraan hangen, 'waarvan de gezamenlijke melodie een mens schept', zeggen de hiërogliefen. Of de regelmatige zeshoek gevormd uit zes driehoeken, waarvan de toppen in één punt

[1] Geciteerd in Skinner, *Op.cit.*, blz. 53.

samenkomen: , het *symbool van universele schepping*, dat volgens Kenneth Mackenzie 'als een ring werd gedragen door de Heersende Vorsten van het Koninklijk Geheim' – dat ze, tussen twee haakjes, nooit hebben gekend. Als de zeven niets te maken heeft met de mysteries van het heelal en de mens, dan hebben alle oude geschriften, van de *Veda's* tot aan de *Bijbel* – de *Purāṇa's*, de *Avesta* en alle fragmenten die ons hebben bereikt – geen esoterische betekenis, en moeten beschouwd worden, zoals de oriëntalisten ze beschouwen, als een verzameling kinderachtige verhalen uit een ver verleden.

Het is helemaal waar dat de drie upādhi's van de tāraka-rāja-yoga, zoals Subba Row in zijn kleine artikel 'Septenary division in different Indian systems' verklaart, 'de beste en eenvoudigste' classificatie is – maar alleen voor zuiver *contemplatieve* yoga. En hij voegt eraan toe:

> Hoewel er zeven beginselen in de mens zijn, zijn er maar drie verschillende upādhi's [bases], in elk waarvan zijn ātman onafhankelijk van de rest kan werken. Deze drie upādhi's kunnen door een adept worden gescheiden, zonder dat hij zichzelf doodt. Hij kan niet de zeven beginselen van elkaar scheiden zonder zijn gestel te vernietigen.[1]

Hij kan dat zeer zeker niet. Maar dit geldt weer alleen voor zijn laagste drie beginselen – het lichaam en zijn (tijdens het leven) onafscheidbare prāṇa en liṅgaśarīra. De rest kan worden gescheiden, omdat ze geen levensnoodzaak maar veeleer een mentale en spirituele noodzaak vormen.

Op de opmerking in hetzelfde artikel, waarin tegen het vierde beginsel het bezwaar wordt gemaakt dat het 'behoort tot de derde kośa (omhulsel), omdat dit beginsel slechts het voertuig van de wilskracht vormt, die alleen maar een energie is van het denkvermogen', geef ik als antwoord: Precies. Maar als de hogere eigenschappen van het vijfde (manas) opgaan in de oorspronkelijke triade, en alleen de *aardse* energieën, gevoelens en wilsuitingen achterblijven in kāmaloka, wat is dan het voertuig, de *astrale* vorm om ze als bhūta in mee te voeren totdat ze geleidelijk wegsterven – iets wat eeuwen in beslag neemt? Kan de 'valse' persoonlijkheid, of de piśācha, die als ego precies uit al die aardse begeerten en gevoelens bestaat, in kāmaloka blijven, en af en toe verschijnen, zonder een substantieel voertuig, hoe etherisch ook? Of

---

[1] *Five Years of Theosophy*, blz. 186. Zie ook *De geheime leer*, 1:188.

moeten we de zeven beginselen opgeven, en de overtuiging dat er zoiets als een astraal lichaam, en een bhūta, of een spookverschijning, bestaat?

Beslist niet. Want Subba Row zelf legt nog eens uit hoe, vanuit het gezichtspunt van een hindoe, het lagere vijfde beginsel, of manas, na de dood kan verschijnen, waarbij hij terecht opmerkt dat 'het absurd is om het een *ontlichaamde geest* te noemen'. Want hij zegt:

> Het is slechts een macht of kracht die de indrukken van gedachten of denkbeelden vasthoudt van het individu *van wie het een samenstellend deel was*. Soms roept het de hulp in van het kāmarūpa en schept voor zichzelf een bijzondere etherische (niet noodzakelijk menselijke) vorm.[1]

Datgene wat het kāmarūpa 'soms oproept', en het 'vermogen' met die naam, zijn al twee beginselen, twee 'vermogens' – noem ze zoals u wilt. Dan hebben we ātman en zijn voertuig – buddhi – en dan hebben we in totaal vier. Samen met de drie die op aarde verdwenen, is dit gelijk aan *zeven*. Hoe kunnen we dan over het moderne spiritisme spreken, over zijn materialisaties en andere verschijnselen, zonder onze toevlucht te nemen tot het zevenvoud?

We citeren onze vriend en zeer gerespecteerde broeder voor de laatste keer, want hij zegt dat

> onze [Indo-Europese] filosofen zeven *occulte* machten in verband brengen met de zeven bovengenoemde beginselen of entiteiten. Deze zeven occulte machten in de microkosmos komen overeen met, of zijn de tegenhangers van, de occulte machten in de macrokosmos.[2]

– een heel esoterische zin – het lijkt bijna jammer dat woorden die in een voor de vuist weg gehouden lezing werden uitgesproken, hoewel deze heel knap is, zonder herziening zijn gepubliceerd.

H.P. Blavatsky

---

[1] *Five Years of Theosophy*, blz. 174. Zie *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*, 1:473.

[2] *Five Years of Theosophy*, blz. 167. Zie *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*, 1:467-8.

Rechters of lasteraars?

[‘Juges ou calomniateurs’, *Le lotus*, juni 1887,
blz. 199-203; *CW* 7:318-30]

> Wat ons betreft, we zien in haar [Mw. Blavatsky] noch de spreekbuis van verborgen zieners, noch alleen maar een doodgewone avonturierster; we denken dat ze het recht heeft verkregen in onze herinnering voort te leven als een van de meest begaafde, vindingrijke en interessante bedriegers in de geschiedenis.
>
> – *Proceedings* van de Society for Psychical Research, deel 3, december 1885, blz. 207

Hodgson, die dit opmerkelijke oordeel heeft uitgesproken, had om te bewijzen dat hij zowel vooruitziend als wijs was, daaraan deze woorden moeten toevoegen: ‘Ja, haar naam zal in de geschiedenis voortleven. Ze zal in de 20ste eeuw, met die van graaf Saint-Germain en Cagliostro in een adem worden genoemd en zal in toekomstige encyclopedieën voorkomen in het artikel over ‘beroemde bedriegers’.’[1]

Welnu, daartegen heb ik geen bezwaar. Ik zal me in heel goed gezelschap bevinden. Inderdaad verdient een oude vrouw, die van kinds af aan slim genoeg was om iedereen die met haar in aanraking kwam voor de gek te houden, die de afgelopen veertien jaar wist hoe ze honderden intelligente mensen en dozijnen personen uit de hoogste kringen, onder wie grote denkers die bekende wetenschappers zijn, moest bedriegen – laten we zeggen hypnotiseren – zo’n vrouw verdient zeker de geschiedenisboeken in te gaan, en we haasten ons daaraan toe te voegen haar slachtoffers met haar.

Het oordeel is de wereld rondgegaan. Het is met gretigheid door alle klets- en roddelkranten verwelkomd, en is in de kolommen van de zogenaamd wetenschappelijke en filosofische tijdschriften heel gunstig

---

[1] Zie *Le monde occulte* (voorwoord, blz. vi, enz., en appendix, blz. 349, enz.) Voor alle duistere passages in dit artikel verwijzen we de lezer die niet bekend is met recente gebeurtenissen naar *Le monde occulte*, uitgegeven door de redacteur van dit tijdschrift. – F.K.G. Noot vert.: Deze initialen staan voor F.K. Gaboriau, redacteur van *Le lotus*, en zijn verwijzing is duidelijk naar zijn eigen Franse vertaling van *The Occult World* van A.P. Sinnett, die werd uitgegeven onder de titel *Le monde occulte: hypnotisme transcendent en Orient* (Parijs en Brussel, 1887), en 368 blz. bevatte.

ontvangen;[1] het heeft voor meer of minder literaire boekjes prachtig materiaal opgeleverd, en is door een zwerm verslaggevers tegen zoveel cent per regel toegejuicht en besproken. Maar waarom werd deze zin uit het oordeel van Hodgson gekozen? Dat is duidelijk genoeg. Dit oordeel was afkomstig van een wetenschappelijke organisatie, van die Society for Psychical Research die beweert het kaf van het koren te scheiden, het ware van het valse te onderscheiden, en daardoor vrede en broederschap te stichten tussen de materialisten en de Engelse spiritisten. Trouwens, is zijn stichter en leider, Myers, niet drie jaar lang lid van de Theosophical Society geweest? Weet niet iedereen in Londen dat hij een van de eersten was 'om voor de gek gehouden te worden', want in de London Loge van de Theosophical Society wil iedereen voor de gek gehouden worden, en dat er een tijd was dat hij volledig in al deze verschijnselen geloofde? Laatstgenoemde worden nu 'dwaasheden' genoemd in de *Revue scientifique*, waarvan de redacteur een andere ex-theosoof is die zich op tijd terugtrok, zoals in een komische opera, om het gezicht van de wetenschap te redden.[2] Ergo: het oordeel komt van hogerhand; Mw. Blavatsky wordt bij verstek veroordeeld.

---

[1] Zie de pedante dwaze artikelen in de *Revue scientifique* (16 april 1887, blz. 503); in de *Revue philosophique* (april 1887, blz. 402); in de *Revue de l'hypnotisme* (februari 1887, blz. 251); enz. – F.K.G.

[2] Omdat ik nooit de eer heb gehad Charles Richet te kennen, heb ik hem niet voor de gek gehouden door hem lid te laten worden van de Theosophical Society, maar waren het in feite twee vurige ex-theosofen, een dame uit Parijs en een Rus. Laatstgenoemde heeft tegenover heel theosofisch Parijs gezworen dat een van de adepten (mahātma's) aan hem in zijn kamer in zijn astrale lichaam was verschenen, en bijna een uur met hem had gesproken, terwijl hij tegenover hem op een stoel zat, en dat hij tien minuten na zijn vertrek opnieuw was verschenen om te bewijzen dat wat hij gezien had geen droom was. Blijkbaar ben ik niet de enige die de oosterse adepten heeft uitgevonden, mochten ze slechts verzinsels zijn. Deze man aan wie het bezoek werd gebracht, denkt dat hij zich op het laatste moment uit zijn netelige situatie kan redden door anderen op een dwaalspoor te brengen. Hij verzekert iedereen dat Mw. Blavatsky hem had *gehypnotiseerd* en hem zo had gedwongen dit tafereel te zien. Als dit zo is, zou het, omdat de illusie bijna een uur heeft geduurd, onlogisch zijn mij het bezit van bijzondere vermogens te ontzeggen. Het verschijnsel zou slechts des te opmerkelijker zijn. De *Revue scientifique*, die van mening was dat *The Occult World* 'het onderwerp kon zijn van een bijzonder onderzoek naar de psychische toestand van zijn schrijver en zijn helden' (nr. 16, april, blz. 503), had moeten beginnen met een onderzoek naar de beide theosofen die zijn redacteur voor het theosofische leger hadden gerekruteerd, alvorens hem toe te staan zich daarin te verdiepen. Het geroddel van vrouwen en persoonlijkheden past niet goed bij de exacte wetenschap.

Ik schrijf dit alles op aandringen van mijn vrienden, waarvoor ik met tegenzin ben gezwicht. Ze vragen me te antwoorden op de spot van het publiek, de onnozele grappen in de kranten, en de ernstiger beschuldigingen van de wetenschappelijke en filosofische tijdschriften. Het leven is te kort en de tijd te kostbaar om ze te verspillen met het weerleggen van loze praatjes en van op hypothesen gebaseerde veronderstellingen – hoe wetenschappelijk ook. Ik zwicht, terwijl ik me in dit geval het recht voorbehoud te zeggen wat ik denk. Des te erger voor hen die de waarheid zullen horen.

Ik betwist de wetenschap het recht, ook al noemt ze zich 'psychologie', om vraagstukken te behandelen waarvan ze – materialistisch als ze is – niets kan begrijpen. Om in een of andere kunst als expert te worden beschouwd, moet men op dat terrein zelf een kunstenaar zijn. En met uitzondering van Myers, die eerst in de verschijnselen geloofde en ze in goed vertrouwen aanvaardde om ze later te verwerpen – en daarbij vertrouwde op de scherpzinnigheid van zijn informant, d.w.z. op één enkele verklaring van iemand die niets weet over paranormale mysteries – is niet één van de rechters en juryleden van de Psychical Society competent om zijn mening te geven over abnormale verschijnselen. Niet één van deze uitstekende geleerden van Cambridge is een medium, of een occultist. Bovendien verklaarden ze dat Eglinton – een van de opmerkelijkste mediums in Europa – van A tot Z een bedrieger was.

De wetenschap is ten einde raad. De feiten, die tegen geen enkele hoge piet opkijken, hebben haar gedwongen om te buigen voor hun bewijskracht, waardoor ze in de positie is gekomen om haar mening over paranormale verschijnselen te moeten geven. Met nogal wat tegenzin heeft ze daarin toegestemd. Onder haar vertegenwoordigers zijn er enkelen die ijverig het hypnotisme hebben onderzocht. Zijn ze er ook maar iets wijzer van geworden? Zij die overtuigd zijn geraakt van de werkelijkheid van de verschijnselen, zowel als van de onmacht van de wetenschap om deze op basis van zuiver fysiologische feiten te verklaren, zwijgen en durven niet te spreken, want ze weten maar al te goed wat hun dan te wachten staat. Er is een lange lijst van bekende geleerden die, nadat ze zich in de arena van het spiritisme hadden gewaagd om een lans te breken ter verdediging van de verschijnselen, door hun collega's als 'niet goed bij hun verstand' werden betiteld. Wallace, de grote natuurwetenschapper uit Londen, zwijgt hardnekkig; Crookes verkiest eveneens de stilte; Gibier staat op het punt tot een

goedaardige gek te worden verklaard, zo niet een charlatan, zoals een van zijn collega's, wiens naam ik niet wil vermelden, hem noemde, enz. . . .

Heren rechters en lasteraars, denk eens logisch na! Kon de Psychical Society in Londen in het voordeel spreken van alle verschijnselen die in *The Occult World* en elders zijn beschreven zonder gevaar te lopen haar predikaat 'wetenschappelijk' te verliezen? Hoe zou haar instemming met alles wat door de fenomenalisten aan mij werd toegeschreven, door de geleerden zijn ontvangen, die vanaf het begin het bestaan van intelligente krachten buiten de mens ontkennen? Het was een kwestie van leven of dood, van het 'zijn of niet zijn' uit Hamlet. Toen eenmaal de laster van een kwaadaardige vrouw, die door wraak wordt gedreven en wordt geholpen door een grimmig leger van zendelingen, in het evangelisch tijdschrift van laatstgenoemden waren gepubliceerd, kon de Psychical Society – of beter gezegd haar theosofische stichter – nog maar uit twee kwaden kiezen: (a) of hij (Myers) moest in het openbaar verklaren dat de beschuldigingen van die Mw. Coulomb verzinsels waren, in welk geval hij en zijn geleerde vereniging in de over theosofen gemaakte hatelijke opmerkingen zouden delen en onder spot worden bedolven, oftewel hun kaste verliezen, zoals men in India zegt, en wel voor altijd; of (b) met de stroom meegaan, waarbij ze (de Psychical Society), om haar hoofd boven water te houden, moest verklaren dat alle verschijnselen, de mahātma's en hun vertegenwoordigers, één groot bedrog was.

Een compromis was onmogelijk; het was kiezen of delen. De Psychical Society was al te ver gegaan en te veel in gevaar gebracht.

Weet men eigenlijk onder welke omstandigheden het *onderzoek* door Hodgson in India plaatsvond? Wat weet men over deze man die zo geroemd werd om zijn 'bewonderenswaardige scherpzinnigheid', een scherpzinnigheid die de heldendaden van de meest beroemde spionnen doet verbleken? Welnu, ik zal u inlichten: en ik daag mijn vijanden uit me tegen te spreken.

Deze jongeman werd zonder enige ervaring en zonder enige kennis van paranormale of andere verschijnselen naar India gezonden; hij was tegelijkertijd procureur, rechter, jury en advocaat. Na zijn aankomst moest hij een onderzoek instellen, van alle verschijnselen kennis nemen die de afgelopen zeven jaar waren voortgebracht, en de getuigenverklaringen van theosofen met die van hun aanklagers vergelijken, enz. Hoe ging hij te werk? Hij ondervroeg alleen onze vijanden, de

watervrezende zendelingen, geroyeerde leden van de Theosophical Society, sarcasten en verstokte materialisten. De protestantse christenen die onze Engels-Indiase gemeenschap vormen, meesters in huichelarij en gedrongen in het keurslijf van correctheid en fatsoen, ontvingen hem met open armen. Sinds de oprichting van de Theosophical Society in India is deze officiële en afgunstige Engels-Indiase gemeenschap onze onverzoenlijke tegenstander gebleken. Hodgson hield ervan een goed figuur te slaan in de salons; hij bezocht de bals en de grote diners, en hij moest kiezen tussen deze wereld die sprankelde van nepchampagne, zo niet van andere zaken – en onze *occulte wereld*. Daarom kwam hij op een dag bij ons om van een van onze theosofen een kostuum van een hindoeprins te lenen, opdat hij op een gemaskerd bal, dat door de gouverneur van Madras werd gegeven, ermee kon pronken. Eenmaal daar, verklaarde hij in het openbaar, tot grote vreugde van de fatsoenlijke en correcte menigte, dat de Theosophical Society niets dan bedrog was: het was volgens hem een verbond van bedrogen imbecielen en van intelligente bedriegers.

Hier is nog een opmerkelijk detail betreffende de brieven die ik volgens de beschuldigingen van de zendelingen moet hebben geschreven en waarvan de Londense expert *na lang aarzelen*[1] constateerde dat ze in mijn handschrift waren, d.w.z. opgeschreven door dezelfde hand die alle brieven van de mahātma zou hebben geschreven: Hodgson had ze weken lang bij zich. Hij bezocht ons iedere dag. Hij logeerde een week *bij ons thuis*. *Maar deze brieven liet hij me nooit zien*, en hij vroeg me nooit om een verklaring van de inhoud ervan. *Tot op heden heb ik nooit een spoor van deze 'belastende' brieven gezien*. En dat noemt men een wetenschappelijk en onpartijdig onderzoek!

Als men zijn hond wil doden, zegt men dat hij dol is, en dan kan zelfs Pasteur niets daaraan doen. En men verlangt van mij dat ik mezelf zal verdedigen! Maar tegenover wie in 's hemelsnaam? Tegenover hen die in Hodgson geloven en die zijn activiteiten serieus nemen, of tegenover de straatarme verslaggevers voor wie ik een rijke onuitputtelijke

---

[1] Ik ben over deze aarzeling niet verbaasd, gezien het feit dat een andere, niet minder beroemde expert, die een belangrijke functie bekleedt aan het gerechtshof in Berlijn, een uitspraak heeft gedaan die lijnrecht in tegenspraak is met die van zijn collega in Londen. Deze deskundige heeft in een geschreven en een officieel door een eed bekrachtigd document verklaard dat *de brieven die met de initialen van de mahātma KH waren ondertekend, onmogelijk van de hand van Mw. Blavatsky konden zijn*.

bron ben? Eerstgenoemden hebben me bij voorbaat veroordeeld als een charlatan, met of zonder dat beroemde onderzoek dat de Psychical Society zo'n trieste bekendheid geeft. Ze zijn nooit van mening veranderd. Dat onderzoek diende alleen maar om hen het schijnbare recht te geven om van alle daken te prediken wat ze onder elkaar al hadden gezegd sinds mijn naam in het openbaar bekend is. De anderen, ach! de armen op de wereld moeten ook leven. Wanneer een arme, uitgehongerde journalist door mij 'een vette kikker' of 'iemand die belachelijke onzin verkoopt' te noemen zich van een maaltijd verzekert, heb ik daartegen geen enkel bezwaar. Menslievendheid en vergevensgezindheid komen voor op de lijst van theosofische deugden. Trouwens, is er onder de prooi beluste Parijse lasteraars iemand die mij kent?

Wat mijn vrienden – mijn echte vrienden – betreft, ze hebben vertrouwen in mij, zoals voorheen. Voor iedere afvallige – en die zijn er maar weinig – heb ik tien nieuwe toegewijde vrienden verworven en evenzoveel leden voor onze Society. Het enige resultaat van de dondersslagen die de Psychical Society naar mij heeft toegeslingerd, is geweest dat de openbare aandacht verdeeld is over de Bulgaarse regenten, Bismarck, de paus – en mij. Dit is hoogst vleiend. Des te meer omdat de psychische wapenfeiten die deze heren hebben volbracht veel opmerkelijker zijn dan alle aan mij toegeschreven verschijnselen. Een ander resultaat is de vorming in Engeland zelf van een nieuwe theosofische loge, de Blavatsky Lodge geheten, die zal uitgroeien tot de Theosophical Society van Groot-Brittannië, waarin zowel de London Loge als de andere afdelingen zullen zijn verenigd.

Nog een laatste vraag moet worden beantwoord. Aan elke handeling – en dit geldt nog veel meer voor elke reeks handelingen die zich over een groot aantal jaren uitstrekt en die door iemand wordt verricht – moet noodzakelijkerwijs *een aannemelijk motief* ten grondslag liggen. Elke boom kent men aan zijn vruchten. Wat kan dan de reden zijn die me bewoog om de Theosophical Society op te richten, om te onthullen wat ik jarenlang geheim had gehouden, kortom om mezelf met lichaam en ziel in de klauwen te werpen van het monster dat publieke opinie heet, en dat erop wachtte dat ik de arena zou betreden? De noodzaak om een motief te vinden dat met haar conclusies strookt, werd door de Psychical Society zo goed ingezien dat ze haar dringendste en moeilijkste taak werd. Ze kon er geen vinden, maar de volgende feiten werden door Hodgson erkend:

1. Ik heb nooit een stuiver aangenomen voor het teweegbrengen van

verschijnselen. Elk aanbod in die richting werd altijd afgewezen. Iemand hoefde me slechts een beloning[1] aan te bieden om voor zichzelf alle hoop te verliezen van mij ook maar een glimp van een verschijnsel te zien te krijgen.

2. Anderzijds stelde Hodgson vast dat ik sinds de oprichting al mijn geld aan onze Society heb gegeven, en haar voortdurend en belangeloos mijn diensten heb verleend.

3. Een flink aantal personen ontving kostbare juwelen, ook mensen die geen TS-leden zijn, terwijl verschillende malen arme theosofen, of zij die daaraan dringend behoefte hadden, tamelijk grote bedragen ontvingen (in één geval 500 rupees: 1250 francs) in van de mahātma's afkomstige brieven, brieven waarvan men mij beschuldigt ze te hebben geschreven.

4. Hoe armer de theosoof, hoe lager zijn maatschappelijke positie, des te meer kans had hij om getuige te zijn van de belangrijkste verschijnselen.

In het voorbijgaan wil ik nog opmerken dat niemand in het openbaar ooit maar een woord gefluisterd heeft over de echt belangrijke verschijnselen;[2] deze werden altijd *geheim* en *heilig* gehouden. Alleen de categorie van paranormale en andere verschijnselen, die van geen belang waren en teweeggebracht werden tot vermaak van vrienden – theosofen zowel als niet-theosofen – werd door de loslippigheid van bepaalde enthousiaste leden in het licht van de openbaarheid gebracht. Ik verzette me er altijd tegen, maar de stroom was sterker dan ik: ze

---

[1] Veel rājā's, die ik met name kan noemen, boden me vergeefs duizenden rupees aan. In Amerika bood een miljonair me $ 10.000 wanneer ik erin slaagde voor hem een van de eenvoudigste verschijnselen te bewijzen – een verschijnsel dat ik aan geen van onze leden ooit geweigerd heb teweeg te brengen – één of twee noten melodieus in de lucht te laten klinken. Het werd geweigerd, en ik wilde er niets meer over horen. Zo zijn de feiten.

[2] De *Revue scientifique* zegt: 'De vraag doet zich voor waarom mensen die zulke grote vermogens hebben, zich zouden vermaken met zulke onbenullige zaken als die waarover we worden bericht.' De bibliograaf zou dat weten als hij de moeite nam het boek te lezen. En even verder staat: 'De voorwerpen waarop Mw. Blavatsky haar vermogens en dat van de mysterieuze adepten uitoefent . . . zijn echt heel onbenullig.' De *Revue philosophique* maakt soortgelijke opmerkingen. Het zou voor ons op onze beurt gemakkelijk zijn om gemoedelijke grappen te maken over het belang dat deze heren, die voor zichzelf het monopolie op de wetenschap opeisen, hechten aan hun beperkte experimenten – belachelijk als ze zijn, zo niet gevaarlijk. . . . Maar we willen vergevensgezind zijn. – F.K.G.

sloeg me neer, en over het lijk van mijn goede naam en mijn eer zijn bepaalde feiten openbaar gemaakt.

Wat kon dan dit ongrijpbare, mysterieuze motief zijn, dat ik volgens mijn beschuldigers de laatste veertien jaar heb gevolgd en waardoor ik alles wat ik bezat, opofferde, al het geld dat ik elders met mijn literaire werk verdiende, al mijn energie, mijn gezondheid – voor altijd verloren – en bijna mijn leven? Was het eerzucht, het verlangen beroemd te worden? Onmogelijk, want in dat geval zou ik het anders hebben aangepakt. Ik zou de vriend en bondgenoot zijn gebleven van de spiritisten en spiritualisten, die nu mijn onverzoenlijke vijanden zijn. Ik zou eerbied hebben betoond, althans op het oog, aan de zendelingen en geestelijkheid, in plaats van ze aan de kaak te stellen; ik zou wierook hebben gebrand onder de neuzen van de goden van de publieke opinie, en me onder de mensen hebben begeven. Ik zou als een mak lammetje in de wereld zijn gebleven in plaats van mijn onverschilligheid – ik zei haast mijn minachting – te tonen tegenover deze frivole wereld, zonder hart, zonder hoofd, zonder gevoel voor de ellende van anderen en vooral voor hen die haar de rug toekeren. Al die dingen heb ik nooit gedaan.

Dat motief moet echter heel sterk zijn geweest, dat me, na me eerst te hebben bewogen om enkele adepten en een machtige Broederschap in de Himālaya uit te vinden, dwong om brieven te vervalsen geschreven in naam van verschillende van hen. Dit was geen gemakkelijke taak. De handschriften van deze brieven waren even uiteenlopend als hun stijl. Ze werden in het Engels, in het Frans, en soms ook in het Russisch geschreven; drie talen die ik ken. Maar ze werden ook vaak geschreven in het Sanskriet, in het Marāthi, in het Bhāshā, in alle talen van Hindoestan, waarvan ik geen woord ken. Naast de verschillende brieven waaruit van tijd tot tijd fragmenten zijn gepubliceerd, bestaan er hele boekdelen met andere brieven waarvan maar heel weinig mensen afweten: persoonlijke brieven, vol filosofie, die bepaalde theosofen als relikwieën bewaren.

Aan het opstellen van deze brieven heb ik volgens mijn beschuldigers mijn tijd en mijn leven besteed. Waarom? Wel, de scherpzinnige Hodgson heeft het ontdekt! Volgens hem heb ik dat alles uitgevonden uit *pure vaderlandsliefde en als spionne* voor de Russische regering. De beschuldiging laat veel te wensen over, want ze verklaart niets. Hoe zouden de hindoe- en boeddhistische adepten die in de Himālaya wonen, ooit mijn land kunnen bevoordelen? Hoe zou het luiden van

een bel in de laars van een Engels-Indiër, of een sigaret die vanuit een broekzak naar een piano werd verplaatst, van nut kunnen zijn voor een Russisch leger dat net Afghanistan is binnengevallen? Dit zijn allemaal vragen die de chaos in de *wetenschappelijke verklaringen* van de Psychical Society alleen maar groter maken.

Op het lezen van deze zinloze beschuldiging volgde slechts een daverend gelach van Kaap Comorin tot aan de bergtoppen van Simla. Iedere Engels-Indiër wist dat het onzin was. De Engelsen in India bekennen misschien schuld voor alle onrust die hun chronische angst voor de Russen heeft veroorzaakt, maar ze zijn nooit zo dom geweest om in zo'n motief te geloven. Ze weten maar al te goed dat het tegendeel waar is. De eerste drie jaar van mijn verblijf in India had zelfs de onderkoning niet zo'n uitstekende escorte van vermomde politieagenten als dat wat mij dag en nacht bewaakte. Overal waar ik naartoe ging, werd ik gevolgd en in de gaten gehouden. Toen de oorlog voorbij was, lieten ze me eindelijk met rust. Ze waren ervan overtuigd dat er niets te ontdekken viel; ze bleven met de gebakken peren zitten. Sir Frank Souter, hoofdcommissaris van politie in Bombay, en Sir Alfred Lyall in Simla, hebben dat persoonlijk aan mij bekend.

Zoek dan ergens anders, heren van de pers. Blijf zoeken, en probeer vooral een logisch en een redelijk motief te vinden. Als u me intussen dan toch moet beschuldigen, probeer dan niet te vergeten dat u Fransen bent, en probeer in elk geval een beetje beleefder te zijn, indien u geen blijk kunt geven van onpartijdigheid en gezond verstand. Wanneer u eenmaal het portret heeft aanvaard dat is geschilderd door de hand van een onwetende op occult gebied, en dat u in alle verslagen herhaalt door te verklaren dat Mw. Blavatsky 'niet een doodgewone avonturierster is', maar dat ze verdient in de herinnering van het nageslacht voort te leven 'als één van de meest begaafde bedriegers', enz. – bederf dan niet de impact van deze prachtige zin. Want het is volslagen onmogelijk te geloven dat iemand met zo'n gave zich ooit schuldig zou kunnen maken aan bepaalde blunders die u aan haar toeschrijft. Het is een positie die niet bereikt zou kunnen worden door iemand die tot al die dwaasheden, verzinsels en ongelooflijke hiaten in haar geheugen in staat is, waarvan men mij beschuldigt. De hypothese bezwijkt onder haar eigen gewicht.

Daarom moet men kiezen: of ik ben (a) een onschuldige vrouw, die op de meest laffe manier is belasterd, om redenen die verre van mysterieus zijn; of ik ben (b) iemand die chronisch wordt gehypnotiseerd.

Mijn kinderjuffrouw zou me op de gedachte gebracht kunnen hebben dat er adepten en verschijnselen bestonden. . . . Maar wie zou dit hebben kunnen suggereren aan al diegenen die geloven dat ze met eigen ogen mahātma's en verschijnselen hebben gezien? Een nieuw mysterie! Enerzijds 'een getuige van het gehalte van Hodgson' (*Revue de l'hypnotisme*: een artikel geschreven door Tétard, die op zijn beurt zodanig was gehypnotiseerd dat hij aan een getuige een betrouwbaarheid toekende die niemand in Londen aan hem wilde toekennen): aan de andere kant een paar honderd getuigen van wie de betrouwbaarheid zeker niet minder groot is dan die van Tétard. Zouden deze misschien allemaal door mij zijn gehypnotiseerd?

In dat geval, heren van de pers, en vooral redacteurs van tijdschriften op hypnotisch, wetenschappelijk en filosofisch gebied, kom mij dan nu – uit liefde voor de wetenschap – enkele lessen vragen over suggestie en hypnotisme, in plaats van uw tijd te verspillen met me zwart te maken. Want als al diegenen die de Theosophical Society en mij persoonlijk trouw zijn gebleven (enkele duizenden theosofen, die ruim 100 afdelingen in India vertegenwoordigen, en een paar honderd Europeanen en Amerikanen) hun leven slijten onder de permanente invloed van mijn hypnotisme, en als dit hypnotisme hen varkensblazen[1] voor adepten doet aanzien en ze door mij geschreven brieven, of zelfs kopieën ervan in spiritistische bladen, voor diep filosofische geschriften houden – dan moet men erkennen dat ik machtiger ben dan al uw grote medische kopstukken. In dat geval zouden dr. Charcot, dr. Ch. Richet, en al zulke figuren, niet in mijn schaduw kunnen staan. Wat de arme Psychical Society betreft, ze zal ten slotte haar publiek zo goed hypnotiseren dat er al snel geen middelen meer zullen zijn om het wakker te maken, tenzij ze haar werkwijze verandert en snel de smalle horizon van haar 'telepathische invloed', waarmee ze ons om de oren slaat, verruimt.

Om een eind te maken aan dit lange verhaal, geef ik tot slot een citaat waaruit blijkt dat de meningen over mij verdeeld zijn, en zijn samen te vatten in een drietal lijnrecht tegenover elkaar staande standpunten. Ik ontleen het aan een brief van een Engelsman, de heer B—, een kapitein in India, een theosoof en een intelligente man.

---

[1] Sommigen zijn zover gegaan dat ze zeggen dat de astrale lichamen die door talloze getuigen zijn gezien, gemaakt waren van opgeblazen goudslagervliezen. – F.K.G.

> Het spijt me erg dat u het fiasco van die ellendige Coulombs en het walgelijke werk dat Hodgson en de Society for Psychical Research hebben geleverd, zo serieus neemt. Het is voor uw vrienden slechts aanleiding tot vermaak, want het is gemakkelijk om de zaak te doorzien. Er gebeurde precies wat men kon verwachten. Gurney en Myers brachten de Psychical Society met veel trompetgeschal onder de aandacht, wat door de spottende wereld alleen maar met lachsalvo's werd begroet. Het gevolg was dat ze hebben laten zien dat het publiek weet hoe de vork in de steel zit en dat het zich niet iets laat opdringen. De Coulomb-zaak werd in een ommezien duidelijk. Hodgson is de man van Madras. Venit, vidit, vicit. Hij moest ten koste van u naam maken: het was voor hem en de Psychical Society een zaak van leven of dood. Zo gaat het in de wereld; we moeten ons er niet over beklagen, maar ons veeleer verheugen. De Theosophical Society is gezuiverd: nu ziet u wie uw echte vrienden zijn. Alleen dwazen en leeghoofden schenken aandacht aan de woorden van een Hodgson. Kent u de katholieke uitgave *The Month*? In haar februari- en maartnummer bespreekt dit tijdschrift *The Occult World* en *Esoteric Buddhism*: het komt tot de conclusie dat u een afschuwelijke tovenares bent. Goeie hemel! Ze moeten wel om Hodgson en zijn grote rapport hebben gelachen. Zo ziet u dat de meningen verdeeld zijn over drie kampen: de Psychical Society, het kamp van de Russische spionne en charlatan theorie; de heilige kerk, dat van de duivelse magie, zo geliefd bij Des Mousseaux en De Mirville; en ten slotte wijzelf, die ons vertrouwen in u hebben behouden, nadat we zowel het goede als slechte rapport hebben gelezen. Wat mij betreft, ik heb geen ander doel dan het streven naar waarheid.[1]

Dit is alles wat ik te zeggen heb op dit concert van laster en dwaze kwaadsprekerij, dat eentonig begint te worden. Ik ben te druk om tijd te verspillen aan het beantwoorden van alle wolven die tegen de maan huilen. . . .

H.P. Blavatsky

Londen (Maycot), juni 1887

---

[1] We hebben deze brief in handen gehad om dit fragment te vertalen, en we hebben kunnen zien dat de commissie die verdachte brieven opent zich niet geneert om het zegel te verbreken van brieven die aan Blavatsky zijn gestuurd, want op de envelop werd het poststempel gevonden: *open aangetroffen en officieel verzegeld*. – F.K.G.

Over het indelen van beginselen

[‘Re-classification of principles’, *The Theosophist*, augustus 1887, blz. 651-5; *CW* 7:345-51]

In *The Theosophist* van mei 1887 staat het eerste deel van een lang verklarend artikel, door Subba Row,[1] waarin de bekwame schrijver de moeite heeft genomen om bijna alles wat ik de laatste tien jaar over het genoemde onderwerp heb geschreven te analyseren.

Mijn eerste gedachte was om niet op zijn ‘antwoord’ te reageren. Na het zorgvuldig te hebben gelezen, ben ik echter tot de conclusie gekomen dat dit misschien niet zo’n goed idee is. Het artikel in kwestie is een manifest. Ik verkeer niet langer in de waan dat het slechts om een schijnbare onenigheid gaat. Die leden en ex-leden van onze Society die *blij* waren met de opmerkingen van Subba Row hadden dus gelijk met hun conclusies, en ik – had het mis. Omdat ik – althans in ons geval – niet erken dat ‘een huis dat onderling verdeeld is’ moet instorten, want de Theosophical Society kan nooit worden vernietigd zolang ze een stevige basis heeft, beschouw ik het meningsverschil, zelfs indien het een *echt* meningsverschil betreft, als niet van groot of levensbelang. Maar als ik de genoemde kritiek niet zou beantwoorden, dan zou onmiddellijk worden geconcludeerd dat mij door de argumenten het zwijgen was opgelegd; of, nog erger, dat ik een lering had uiteengezet die ongefundeerd was.

Voordat ik verder inga op het hoofdonderwerp, moet ik mijn verbazing uitspreken over het feit dat de geleerde schrijver voortdurend naar mij verwijst als zijn ‘criticus’. Ik heb hem noch zijn leringen ooit bekritiseerd, hetzij mondeling of in druk. Ik heb alleen gezegd dat ik het jammer vond dat er in *The Theosophist* woorden stonden die, zoals ik toen dacht, een verkeerde indruk zouden kunnen wekken. De schrijver over de *Gītā* nam een standpunt in dat voor mij onverwacht kwam en nieuw was, en mijn opmerkingen waren zo vriendelijk mogelijk bedoeld. Ook nu word ik niet door andere gevoelens gedreven. Ik kan het alleen maar betreuren, en niet veel meer dan dat, dat zo’n nieuwe ontwikkeling van denkbeelden juist nu ontstaat, na bijna zeven jaar van

[1] ‘The constitution of the microcosm’, *The Theosophist*, mei en augustus 1887, blz. 504-11, 699-707.

stilzwijgende, zo niet werkelijke, overeenstemming.

Ook vind ik op bladzijde 450 van *The Theosophist* van april in mijn voetnoot niet iets dat erop wijst dat ik ook maar in de verste verte, en al helemaal niet 'waarschijnlijk', de opvatting onderschrijf dat er 'een smet op de oorspronkelijke leringen werd geworpen'. Ik heb gezegd dat 'sommigen (theosofen) beweerden dat het op een smet leek'. Wat mijzelf betreft, ik heb te veel eerbied voor de 'oorspronkelijke' LERAREN om aan te nemen dat iets dat is gezegd of gedaan ooit 'een smet' op hun leringen zou kunnen werpen. Maar als ik, *persoonlijk*, wordt afgeschilderd als 'de oorspronkelijke vertolker', dan kan er geen sprake zijn van een smet. In het ergste geval verschillen onze persoonlijke opvattingen.

In de Theosophical Society is iedereen vrij zijn eigen denkbeelden uiteen te zetten – ik evengoed als de anderen; vooral als ik weet dat dit de opvattingen van de esoterie van de overzijde van de Himālaya zijn, zo niet van het esoterische brahmanisme van deze kant van de Himālaya, zoals mij nu – voor het eerst – ronduit wordt verteld. De woorden die door mij in de voetnoot werden geschreven, namelijk – 'Natuurlijk zijn mensen die zich niet houden aan de oude school van de Indo-Europese en arhat-adepten op geen enkele manier verplicht om de zevenvoudige indeling aan te nemen' – waren nooit voor Subba Row bedoeld. Ze waren heel onschuldig, en volgens mij heel ondogmatisch, gericht aan ieder lid van onze organisatie. Waarom mijn vriend, T. Subba Row, ze op zichzelf heeft betrokken is een van die mysterieuze gebeurtenissen – ongetwijfeld voortgevloeid uit mijn eigen karma – die *mijn* begrip te boven gaan. Om te verwachten dat een brahmaan, een volgeling van de Vedānta (of hij nu een occultist is of niet) de leringen van de boeddhistische (ook al zijn het Indo-Europese) adepten in hun letterlijke betekenis zou aannemen, is zoiets als te verwachten dat een westerse kabbalist, een Israëliet van geboorte en in zijn opvattingen, onze Heer Boeddha zou volgen in plaats van Mozes. Om mij op basis daarvan te beschuldigen van dogmatisme en een verlangen om 'een orthodox geloof' te ontwikkelen uit leringen die ik geprobeerd heb uit te leggen aan mensen die geïnteresseerd zijn in boeddhistisch occultisme is nogal hardvochtig. Dit alles dwingt me om zowel mijn vroegere als mijn huidige standpunt toe te lichten. Omdat het tweede deel van het *antwoord* van Subba Row geen ernstiger beschuldigingen kan bevatten dan het eerste, hoop ik dat u mij toestaat het volgende te verklaren:

1. Noch de oorspronkelijke 'Fragments of occult truth' noch *Esoteric Buddhism* waren ooit bedoeld om de *brahmaanse* filosofie uiteen te zetten, maar die van de arhats van de overzijde van de Himālaya, zoals Subba Row heel juist heeft gezegd in zijn 'Brahmanism on the sevenfold principle in man':

> Het is heel moeilijk om aan te tonen [aan de leek HPB!] dat de Tibetanen hun leer hebben afgeleid van de oude rishi's van India, of dat de oude brahmanen hun occulte wetenschap hebben geleerd van adepten uit Tibet, of misschien dat de adepten van beide landen oorspronkelijk dezelfde leer hebben verkondigd die ze aan een gemeenschappelijke bron hebben ontleend. . . . . Hoe dan ook, de kennis van de occulte krachten van de natuur, die de bewoners van het verzonken Atlantis bezaten, werd door de oude adepten van India geleerd en werd door hen gekoppeld aan de esoterische leer die werd onderwezen door de bewoners van het Heilige Eiland [Śambhala]. De Tibetaanse adepten hebben echter deze toevoeging aan hun esoterische leer niet aangenomen.[1]

Zo werd de lezers van *The Theosophist* vanaf het begin (in 1882) verteld dat ze 'tussen beide leringen verschillen kunnen verwachten'. Een van de genoemde 'verschillen' is te vinden in de *exoterische uiteenzetting* over, of de manier van presenteren van, het zevenvoudige beginsel in de mens.

2. Hoewel de *basisleringen* van het occultisme en de esoterische filosofie over de hele wereld één en dezelfde zijn, en de verborgen betekenis achter de uiterlijke schil van alle oude religies – hoeveel ze ook met elkaar in strijd lijken te zijn – het resultaat is van, en voortkomt uit, de universele WIJSHEID-RELIGIE – zal de manier van denken en van uitdrukken noodzakelijkerwijs verschillen. Door de adepten van de overzijde van de Himālaya worden Sanskrietwoorden gebruikt – bijvoorbeeld 'jīva' – waarvan de betekenis in hun taalgebruik sterk verschilt van de betekenis die ze bij de brahmanen in India hebben.

3. Ik heb me nooit erop beroemd enige kennis van het Sanskriet te bezitten, en toen ik de laatste keer naar India kwam, in 1879, kende ik de filosofische stelsels van de zes scholen van het brahmanisme maar heel oppervlakkig. Ik heb nooit beweerd Sanskriet te onderwijzen of het occultisme in die taal uit te leggen. Ik beweerde de esoterische filosofie

---

[1] *Five Years of Theosophy*, blz. 154-6. Zie *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*, 1:458-9.

van de occultisten van de overzijde van de Himālaya te kennen, meer niet. Verder wist ik dat de filosofie van de oude dvija's en ingewijden *in essentie* niet verschilde, noch kon verschillen, van de esoterie van de 'wijsheid-religie', evenmin als de oude leer van Zarathoestra, de hermetische filosofie, en de Chaldeeuwse kabbala daarvan verschilden.

Ik heb geprobeerd om dit te bewijzen door de technische termen voor onderwerpen en beginselen die door de Tibetaanse arhats worden gebruikt, zoals ze voorkomen in de leringen aan de overzijde van de Himālaya (en die als ze zonder hun Sanskriet- of Europese equivalenten aan Sinnett en anderen waren gegeven, voor hen – en voor iedereen in India – onbegrijpelijk zouden zijn) – te vertalen naar termen die in de brahmaanse filosofie worden gebruikt. Misschien ben ik er niet in geslaagd om dat correct te doen; waarschijnlijk niet, en heb ik fouten gemaakt. Ik heb nooit beweerd onfeilbaar te zijn, maar dit is geen reden waarom de zevenvoudige indeling als 'onwetenschappelijk' moet worden beschouwd. Dat ze *raadselachtig* was, had ik al toegegeven, maar als ze eenmaal op de juiste manier is verklaard, dan is ze de juiste, hoewel in de transcendentale metafysica de viervoudige indeling evengoed kan worden gebruikt.

Voor mijn geschriften in *The Theosophist* heb ik altijd geleerde (en zelfs *niet* zo geleerde) Sanskriet sprekende brahmanen geraadpleegd, waarbij ik ieder van hen erkentelijk ben omdat ze de waarde van de Sanskriettermen beter kennen dan ik. De vraag is dus niet of ik al dan niet de verkeerde Sanskriettermen heb gebruikt, maar of de occulte leringen die door middel van mij werden verkondigd de juiste zijn – in ieder geval die van de 'Indo-Europese-Chaldeeuws-Tibetaanse leer' zoals we de 'universele wijsheid-religie' noemen.[1]

4. Als ik zeg dat de zevenvoudige indeling van beginselen *absoluut* noodzakelijk is om postmortale verschijnselen te verklaren, dan herhaal ik alleen wat ik altijd al heb gezegd en wat iedere mysticus zal begrijpen. 'Wanneer we eenmaal overgaan van het gebied van puur subjectieve [of metafysische, en dus zuiver *theoretische*] redeneringen over esoterische zaken naar dat van een praktische bewijsvoering op het gebied van het occultisme, waarbij elk [lager] beginsel en elke eigenschap moet worden geanalyseerd en gedefinieerd in hun toepassing op de verschijnselen van het dagelijks leven en vooral van het leven na de dood [dat van spook-

[1] Zie *Five Years of Theosophy*, aantekening 1, blz. 177-9; *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*, 1:474-6.

verschijningen en piśācha's], dan is de zevenvoudige indeling de juiste.'[1] Dit zijn mijn woorden, die iedere spiritist zal begrijpen.

Vedānta-metafysici, ontkennen de objectieve werkelijkheid of zelfs het belang van ons fysieke lichaam, en zullen waarschijnlijk geen tijd besteden aan het indelen van de lagere beginselen in de mens, de samenstellende aspecten en de aard van spookverschijningen van dat lichaam. *Praktisch* occultisme doet dat wel; en het is een van de taken van theosofen die het occultisme bestuderen om hun broeders te waarschuwen voor de gevaren die mensen lopen die niets van de werkelijke aard van die verschijnselen weten: om hen te waarschuwen dat een *schil* niet een *geest* is.

Deze bewering van mij wordt bestempeld als 'eenvoudig absurd'. Omdat ik nooit iets wat Subba Row gezegd of geschreven heeft als absurd heb beschouwd, kon ik niet terugslaan, zelfs als ik dat zou willen; ik kan de betiteling slechts – laten we zeggen – *onvriendelijk* noemen, en tegen de kwalificatie protesteren. Als de schrijver op het gebied van spiritistische verschijnselen en de zogenaamde '*materialisaties* van geesten' een 'praktische bewijsvoering' had moeten leveren, dan zou hij al snel hebben ontdekt dat hij met zijn vier beginselen dit soort verschijnselen nooit zou kunnen verklaren. Zelfs het *lagere aspect* van manas (de fysieke hersenen, of het postmortale aurische overblijfsel ervan) en het kāmarūpa zijn nauwelijks voldoende om de *schijnbaar* intelligente en spirituele wezens (bhūta's of elementalen) te verklaren die zich door middel van mediums manifesteren.

5. Het is niet consistent met de feiten en de waarheid om mij, 'de oorspronkelijke [?] vertolkster', te beschuldigen van het veranderen van mijn opvattingen over de aard van de beginselen. 'Ik heb ze nooit veranderd, en zou dat ook niet kunnen.' Op dit punt heb ik, evenals Subba Row, het recht te beweren dat mijn bewijzen 'wat betreft *mijn eigen bewustzijnstoestanden* de beste bewijzen uit de eerste hand waren die beschikbaar waren'.[2] Misschien heb ik verkeerde Sanskriettermen gebruikt (en zelfs onjuiste en onhandig geformuleerde Engelse zinnen), toen ik probeerde de leringen van de arhats en de brahmaanse occulte leringen als één harmonisch geheel te presenteren. Wat die denkbeelden betreft, mijn 'vier beginselen' moeten eerst uit elkaar vallen en in het niets verdwijnen, voordat welke kritiek dan ook mij ertoe kan brengen

---

[1] Zie blz. 556-7 van dit boek.

[2] 'The constitution of the microcosm', *The Theosophist*, mei 1887, blz. 504.

om mijn tien vingers te beschouwen als slechts vier; hoewel ik, metafysisch gesproken, volkomen bereid ben toe te geven dat ze alleen in mijn eigen māyāvische waarneming en bewustzijnstoestanden bestaan.

6. Subba Row haalt *Esoteric Buddhism*, 'The elixir of life' en *Man*[1] erbij, en schept er genoegen in om al hun fouten en gebreken toe te schrijven aan de 'oorspronkelijke vertolkster'. Dat is niet eerlijk. Het eerste boek werd volledig zonder mijn medeweten geschreven, en de schrijver verwoordde de leringen zoals hij die had begrepen uit brieven die hij had ontvangen. Wat heb ik daarmee te maken? 'The elixir of life' werd aan de schrijver ervan gedicteerd, of onder *toezicht* geschreven, in zijn eigen huis, in een verafgelegen land, waar ik tot twee jaar later nooit was geweest. Tot slot, *Man* werd volledig herschreven door een van de twee 'chela's' en uit hetzelfde materiaal als dat wat door Sinnett werd gebruikt voor *Esoteric Buddhism*; beiden hadden de leringen ieder op hun eigen manier begrepen. Wat had ik te maken met de 'bewustzijnstoestand' van de drie schrijvers, van wie er twee in Engeland schreven terwijl ik in India was? Hij vindt misschien dat het gebrek aan *wetenschappelijke* nauwkeurigheid in de 'oorspronkelijke leringen' tot 'een warboel' heeft geleid, maar niemand zou over Subba Rows lezingen over de *Bhagavad Gītā* zeggen dat ze zulke tekortkomingen vertonen. Toch heb ik drie of vier intelligente personen onder onze leden de genoemde drie lezingen (die welke al zijn verschenen) – *op drie verschillende en diametraal tegenovergestelde manieren* horen uitleggen.

Dit is wel genoeg, denk ik. *De geheime leer* zal vanuit het brahmaanse gezichtspunt ongetwijfeld nog meer onorthodoxe uitspraken bevatten. Niemand wordt in de Theosophical Society gedwongen om *mijn* meningen of leringen aan te nemen, maar een van haar regels verlangt wel dat men elkaars religieuze opvattingen wederzijds respecteert. Onze organisatie is volkomen onsektarisch en 'verlangt van ieder lid slechts het respect voor de overtuigingen van anderen dat hij verlangt . . . voor zijn eigen geloof'.[2]

De meesten van ons hebben het niet zo nauw genomen met deze gulden regel met betrekking tot alle anderen: des te erger.

H.P. Blavatsky

---

[1] *Man: Fragments of Forgotten History*, Londen, 1885; geschreven door Laura Langford Holloway en Mohini Chatterji.

[2] 'The Theosophical Society; Objects, Revised Rules, & Bye-laws of 1886', artikel 4.

Index

Index

Aantrekkingskracht
  en zwaartekracht 51
  grote liefde is sterke 26
Aap
  mens van derde ronde was meer, dan deva 482
Aardbeving
  in Straat van Soenda 267vn
Aarde
  bezwaren tegen theorie dat binnenste van, gloeiende massa is 405ev
  binnenkant van aardkorst verder ontwikkeld dan buitenkant 403, 413-4
  binnenoppervlak, bereikbaar via spiraalvormig gat 403
  gebouwd in de vorm van een holle bol 403
  korst van, zou al lang moeten zijn gesmolten 406
  kosmische moederschoot van 539vn
  temperatuur niet hoger op grote diepte 406
Aardse leven
  en rūpa- en arūpaloka's 196
Aäron
  ingewijd door Mozes 68
Aba
  de Vader en inwijding 68
Abbott 240
Abd, en azl 183
Abhāva, niet-zijn 166-7
Abhijñā, mysterie van 318
Absolute, het 246
Acilius Glabrio 534
Acla (Atlan) 288
Adam 286
  duale 441-2
  en Eva 269
  gevormd uit rode aarde 285-6
Adept(en) (zie ook meesters)
  aan andere kant van Himālaya 555
  astraal lichaam van 522, 523-4vn
  beperkingen van, om hun kennis te bewijzen 259-60
  beperkt tot zonnestelsel 220
  blijft graag zwijgen 292
  contact met, door innerlijk zelf 328
  contact tussen 188&vn
  en aantrekking en afstoting 223-4
  en dichtheid van planeten 224-5
  en maan 242
  en maatschappelijke verloedering 327-8
  en middelpuntvliedende theorie 224-5
  en neveltheorie 221-6
  en reïncarnatie van persoonlijkheid 522
  en revoluties 366-9
  en samenstelling van zon 227-35
  en stoffelijke samenstelling ster 221
  en tovenaars van Atlantis 67
  en werk voor mensheid op verschillende gebieden 402
  geboren, bijna onmogelijk 170
  geen devachan voor 523-4vn
  geen meningsverschil tussen 555
  hebben genoeg gegeven voor een eerste poging 218
  heeft innerlijke vermogens ontwikkeld 378
  hiërarchie van, oorspronkelijk één en later verspreid 135vn
  houden zich nooit bezig met politiek 368
  in Amerika 365-9
  in New York, enz. 326ev
  ingewijde broeders bron van leringen 26-7, 33
  is meester over de aarde 373
  is werkelijke kracht in de natuur 351
  kan hogere organismen dan planten niet laten uiteenvallen 346
  kan men worden niet maken 429
  kan natuurwet niet overtreden 352
  kan zich niet inlaten met wereldse zaken 401
  kennis van, gebaseerd op verslagen 271
  komen niet graag in contact met de wereld 401

Adept(en) (vervolg)
leerden occulte krachten van Atlantiërs 563, 579
onjuist beeld van 430-1
over een, kan niet worden geoordeeld 351
sommige hindoe-, incarneren in Tibet 107
Tibetaanse 555
verwerpen zwaartekracht 223-4
weet alles over devachanī door middel van zijn triade 182
weigeren nirvāṇa 523-4vn
werkverdeling onder 402
'zonen van God' 287
Adeptschap
graden van, en hun werk 401-2
kroon van spirituele zelfevolutie 346
of onwaardig martelaarschap 174
Adhikamāsa's, schrikkelmaanden 325
Adhikāraṇaratnamālā, van Vidyāraṇya 260
Adhipati's, en maṭha's 249
Ādisūra koningen 344
Adrishṭa 167
Advaita 467-9
Aeneas 281-2, 528
Aeoliërs
Atlantiërs 282-4
taal van Atlantische 285
zwarte magiërs en 284-5
Aeolus 282
Afgoden/afgodsbeelden
als fetisj 530-3, 536
Asclepius over, die toekomst voorzien 532
en terafim 531-5
in *Genesis* 532
magische 532-5
Agassiz, L.J.R.
Principles of Zoology 246
Agni
symbolische omschrijving van 107
Aguṇa 168
Ahaṃkāra 187vn
behoort tot manas 167
door buddhi voortgebracht 167
kan worden vernietigd als deze persoonlijk is 168
Ahmi, 'ik ben' 143
Āhnika
eerste, van het *Mahābhāsya* 264
Ahriman
en Ormuzd 141
symboliseert lagere menselijke beginselen 142
Ahura-Mazda
als zevende beginsel of monade 141, 143
onze eigen persoonlijke God 142
vader van amesha spentas 143
Ain-i-Akbari
en Bengaalse koningen 343&vn
Airyana-Vaeja 267-8vn
adepten in 135vn
brahmanen in 150
identiek met Śambhala 146-7vn
plaats en aard van 146-7&vn
Aitareya-Āraṇyaka 332vn
Ajātaśatru 311vn, 313
dynastie 322
heersers van Magadha en over de Kāśi's 320
Ākāśa
bevat onuitwisbaar verslag van alles wat ooit heeft bestaan 158ev
en flogiston 47
en precipitatie 359
en psychometrie 158
objectief aspect van ongemanifesteerd leven 392
verontreinigd, is dodelijk 327-8
verslagen in, en vierde stadium van dhyāna 199
Akkadische
formules en talismans 139vn
stammen 284
Akshavanta 480
Al
opneming in het ene 26
Alba Longa
stichten van 281
Alchemie
als wetenschap 487
werd scheikunde 82
Alcohol
onthouding van wijn en sterke drank 157
Aldrovandi 493
Aleoeten 288

Alexander de Grote
invasie van India door 264-5, 298-9, 306-7
Allopaten
en homeopaten in West-Indië 19-22
en homeopaten moeten samenwerken 88-90
schieten te kort in Leipzig 23
Allophyliërs 284
Amarakośa 287
Amara Sinha 254, 256
Ambrosius, St. 465
Amerika
adepten in 365-70
eerste kaart met daarop 288
eens verbonden met India 288
Amesha spentas
of zes beginselen 143
Amfibieën
verstandelijke, mogelijk 498
Amita-pho, of Amita-Boeddha 12
Ammianus Marcellinus
over brahmanen 288
over Hystaspes in India 150
Amon-Ra
en keuze van koning 510-1
Ampère, A.M. 51
Amūlam mūlam
of wortelloze wortel 167
Analogie(ën)
belang van 87
en onderzoek 220
helpt ingewijde toekomst te voorzien 356
overal in de natuur 557
Ānandagiri
Śaṅkara-vijaya van, onbetrouwbaar 260
Ānandamaya
als 5de beginsel 168
Ānandatīrtha 253
Angra-mainyu 139vn, 143
als kāma of lust 142
als stof 141
Anima
bruta en, divina 540
Anima mundi 206, 512, 517, 534
Ank
en ansatakruis 563
Annales d'ocultistique 478vn
Annamaya
of grofstoffelijk lichaam 169
Anosh 563
Anquetil Duperron
en *Avesta* 145
Ansatakruis 561-3
Seyffarth over 563
Anstey, F.
A Fallen Idol 531, 536, 538
Antaḥkaraṇa 187&vn
Antigonus 307
Antiochus 307
Anudruta Magadha
geschreven in, karakters 311vn
Anuśāsanaparva 342vn, 343
Aparoksha
kennis gebaseerd op bewustwording 349-50
Apavarga
bevrijding van wedergeboorten 171
Apocalyps 68
Apollo 152, 340, 480
Apollonius van Tyana
laatste ingewijde uit de oudheid 136vn
Apostelen
bestaan van, niet bewezen 316
Apostolische successie 316
Apotheker
als bloedzuiger van de portemonnee 20-1
Apuleius, Lucius
De deo Socratis
geciteerd 517vn, 526
Metamorfosen
over bezielde talismannen 532
Āraṇyaka's 275
Arbhu
en Orpheus 339
Archeologie
en numismatiek 293, 298
en ouderdom van Tiryns en Mycene 236
onzekerheden van Indiase 293-4
volgt vaak bijbelse chronologie 237
Ardeshir Babakan
en *Avesta* 144
Ardvī-Sūra Anāhita
identiek aan Sarasvatī 141&vn
Arhats (zie ook adepten) 519-20

Arhats (vervolg)
kunnen via psychische stromen informatie overbrengen 315
Ariana, land van de ārya's 287
Aristoteles
over licht 50
Arrianus, Flavius
Anabasis van Alexander onbetrouwbaar 308
Aristobulus, verloren werken van 308
Aristoteles
over orakel-sprekend hoofd 533-4
Arjuna
gaat naar Bengalen 343
vereenzelvigd met Indra 340-1
Arnold, Edwin
Licht van Azië 499
Arnold, Matthew
en 4de evangelie 385
Ars, pastoor van
als genezer 109-10
Artsen
alleen, zouden geestelijk gezond zijn 474
en apothekers monopolisten die vaak gelegaliseerd doden 21
sceptisch, bevooroordeeld en egoïstisch 108
Aruṇi 320
Arūpa
-toestand en spirituele ziel 189
Arūpaloka('s) 36
mysterie opgevoerd in 196
van hoogste devachan 197-8
Arūpāvachara 197-8
Āryabhāshya 275
Āryasaṅgha 557
Āryāvarta 149, 305, 554
en HPB 549
Asat, omschreven 380
Asclepius
en Hermes 532
Ashburner, J. 108
Asiatic Researches
over magiërs135
Asklepiaden, eed van 306
Aśoka 7, 9, 10vn
datering van 320-1
in verband gebracht met Boeddha 372
Āśrama's
en yogī's 157
D'Assier, A.
Essai sur l'humanité posthume 329&vn
Astraal/astrale
bel 359
lichaam in magisch beeldje geplaatst 536-7
lichamen van stervelingen 523-4
monade en spirituele monade 34-6
monade of bhūta 514
uitzonderingsgevallen van reïncarnatie van, monade of lichaam 514-5
verschillen 281
vormen van adepten 523-4vn
verschillende termen voor, lichaam 540
ziel 529
Astrale licht (zie ook ākāśa)
van onze atmosfeer 525, 539vn
weerspiegelingen van lagere beginselen in 516
Astrale schil(len) (zie ook simulacrum)
aantrekking van 346
en reïncarnatie 36-7
is niet een geest 581
lengte van verblijf in kāmaloka 365
medium geeft energie aan 364-5
overblijfsel van persoonlijke ziel na de dood 188-9
relatie tussen, en medium 25-6
staan in magnetische verbinding met levenden 364-5
tegenhanger erkend door klassieken 539
Astrologie
en helderziendheid 393
omschreven 391-3
zuiver leven voorwaarde voor succes in 393
Astronomie 217
onjuiste denkbeelden over Indiase 299-300
verafgelegen sterren en esoterische 220&vn
Asura (zie ook Ahura-Mazda)
levende geest in de mens 143
Asuramaya
Atlantische astronoom 302&vn

Aśvatthāman 106-8
Aśvinī
  wassende maan van 324-5
Atharva-Veda
  en psychometrie 158
  getal zeven in 162, 166
Atheïsten
  hoge ethische standaard van 128
Athravans
  Zarathoestra een van de eerste 149
Atlantiërs
  een algemene naam 266
  voorouders van Grieken en Romeinen 266-7, 279, 283
Atlantis
  als continent 286-7
  en geologische groepen 286
  omvatte vele volkeren 283
  strijd tussen adepten en magiërs in 67
  taal van, en die van indianenstammen en Chinezen 283
  11.000 jaar geleden ten onder gegaan 289
Atlas 53, 234-5
  en Prometheus 286
Ātmabodha (Śaṅkarāchārya) 168, 181
Ātman 461, 564-5
  en buddhi als monade 168
  en het ENE LEVEN 243-4
  en kośa's 555-6
  en manas in mahātma 396
  heeft macht over brute kracht 345-6
  is nirguṇa 168
  of hoogste monade 166-7
  onze, en dieren 464
Atmosfeer
  en dichte stof 223
  samenstelling van 42&vn
  van zon en aarde 229-30
Attock en Taxila 307
Atoom/atomen
  afstoten en aantrekken van, wordt door occultist beheerst 400
  beheersing van adept over 345-6
  die behoren tot grofste toestand van de stof (de objectief voorwaardelijke) 204-5
  elk individueel, en leven 55
  en differentiatie van de stof 346-7
  etherische, in bewustzijn van monade 185
  leven actief of slapend in 205
  levensvonk in 46
  manifestatie van universele energie 244
  psychische kracht binnen en buiten 501
  reuzen-, van de oneindigheid 'boven' 223
  slapende 207
  verband tussen monade en 243
  voertuig van bewustzijn 244
Attavādische keten van oorzaken 186
Aṭṭhakathā 371vn
Attisch 337
Augustinus 523
  over het woord 'wezens' 465
Aura
  beelden afgedrukt op, van levend medium 14
  invloed menselijke mesmerische, op bloemen 82vn
Aurora borealis
  licht dat straalt uit opening in aardkorst aan de pool 414
  gevolg van elektromagnetisch fluïdum 410
Australoïden 280vn, 284
Autochtonen 337
  en folklore 285
  en Hellenen 269
  exoterische verklaring van term 285
Automaat
  dier opgevat als 450-1, 454-5, 460
Avalokiteśvara 5vn
  incarneert in dalai lama's 12
  of goddelijke ātman 171
  stem van de stilte 311vn
Avatāra 102
  trivikrama- 108
Avesta (zie ook *Zend-Avesta*) 564
Avīchi 516vn
  bewustzijnstoestand en geen plaats 191vn
  bewustzijnstoestanden van 189
  en devachan 197
  monade in devachan kan iemand in, beïnvloeden 191
Avidyā 186

Avidyā (vervolg)
en vijf omhulsels 168
ten onrechte voor wijsheid aangezien 64
Avogadro
wet van 46
Avyakta
niet-geëvolueerde evolueerder 167
Ayin (zie *Ain-i-Akbari*)
Ayodhya 301
in *Harivanśa* 263, 342
veldtocht van Menander naar 262-3
Azhi-dahāka 289
Aziatische denkwereld 182

Bacon, Francis
en maansverduisteringen 116
Bactrië
emigratie van Bactriërs naar India 149-50
Vishtaspa in 146vn
Bādarāyaṇa 248-9
Bain, A.
over elektriciteit 48, 54-5
Bali 106
is geen individu 108
Banga (Bengalen) 343
Bardesanes 278vn
Bardo
of kiemperiode 25
Bareggi 476
Bārhaspatyamāna
een maat voor een jaar 324-5
Barlow, Peter 51
Barth, A.
over datum Patañjali 262
The religions of India 212-3
over datering van Śaṅkarāchārya en boeddhisme 249-54
Barthélemy Saint-Hilaire, Jules
over hindoe-genie 501vn
Basilides 278vn
Basken
en Indo-Europeanen 284
Bauer, Bruno 385
Baylis, dr., en geloofsgenezing 112-3vn
Beal, Samuel (vert.)
The Romantic Legend of Śākya Buddha 304vn
Beattie, John
over foto's van geesten 17-8
Beecher, Eerw. H.W.
over Jezus in New York 22
Beelden
bezielde 530-41
die toekomst voorzien 532
kunst om, te bezielen 536-8
magische, als wapen tegen mensen 536
maken van magische 511
Begeerten
dierlijke, en chelaschap 174-5
Beginsel(en)
Ahura als 7de 141-2
bedrieglijke werking van niet-reïncarnerende 516
devachan en 5de 61
en kośa's 168-9
flogiston als 47
geen entiteiten maar upādhi's 554
hoogste, van macro- en microkosmos 220
indelen van 553-65, 577-82
lagere menselijke, en Ahriman 142
levensatomen van 2de 202
levensatomen van 4de en 5de 210
menselijke, gesymboliseerd door honden 139vn
menselijke, in Egyptische leringen 524, 525vn, 537
ongedifferentieerde, en dhyāni-chohans 523
onpersoonlijke universele, zenden 6 stralen uit 167
ontwikkeling, en zintuigen parallel met ronden en rassen 216
onwetendheid over 537
oorspronkelijke 40
scheiding van 564
subjectieve 558vn
tanmātra's en mahābhūta's 167-8
Tistrya als ons 6de 143
van mens komen overeen met die in kosmos 558
veelheid van, in mens 528-9
vernietiging van bewust persoonlijk 202
vier lagere 516, 522
wiskunde van 554-5

wortel- 167
yogī heeft 6de en 7de, verenigd 156
zesde, en devachan 118
zesde en zevende 243
zeven hoofdbeginselen onderverdeeld in zevenen 166ev
zevende 229vn, 416
zevende, en mediumschap 390
zevende, en universele geest 468
zevenvoudige, esoterisch 553-4
Beglar, J.D.
en Cheta-grot 312vn
Report on the Archaeological Survey of India over ouderdom Bodhgaya 294
Bekering
leidt tot toekomstige Kaïns en misdaad 131
Beloning
verlangen naar 430
Benedictus XIV
De beatificatione 448
Berkeley
en omkering van beelden 377-8
Berthelot, M.P.E.
en gassen 44-5
Berzelius, baron J.J.
mentale toestand van stervende 198
Beschaving(en)
bewijzen van cyclische wet van 240
eerste, van vijfde ras en Shamo 237
lagen van, in Troje 240
oude, in zoutwoestijn 237
ouder dan gedacht 239-40
sporen van vroegere, begraven op bodem van oceanen 479
vernietiging van verslagen van 237-8
Beschermengel(en)
oorsprong denkbeeld 527-8
Beweging
ruimte en duur 49
snelheid van, massa en energie 85
spirituele ziel en eeuwige 49
stralende energie en andere namen voor, van de ether 50
Bewustzijn
absoluut of universeel, van devachanī 184-5
spiritueel, gesymboliseerd door honden 139vn
uitbreiding van, van entiteit aan einde kalpa 199
werkelijk of denkbeeldig, zijn relatief 190
zelf-, een vikāra van buddhi 187
zelf-, en buddhi 167
Bewustzijnstoestanden 557vn, 559vn
Bezield(e)
standbeelden 530-41
talismannen 532
Bhadrasena, of Bhadrasāra 321
Bhagavad Gītā (zie ook Subba Row) 547
Bhāgavata-Purāṇa 371
Bhāravi
Kirātārjunīya over beheersen van begeerten 177
Bhaṭṭa, Kumārila (of Bhaṭṭapāda) 107
Barth over, en zogenaamde vervolging van boeddhisten 251
en *Pūrva Mīmāṃsā* 251
onjuiste verslagen in *Kerala Utpatti* 258
Bhīshma parva 309vn
Bhoja Prabandha
en Śaṅkara 254
en Śaṅkara Kavi 256
Bhopal-koningen 344
Bhūta 514, 525, 528
wegsterven van, kan eeuwen duren 564-5
Bhūtalipi
en hindoeschrijvers 341
Bhutan
dharmarājā van 4, 9-12
drievoudige incarnatie in boeddhisme 11
Bhutanezen
schatplichtigen van dalai lama's 7
Bibliothèque des sciences 459vn
Bigandet, bisschop
over boeddhistische jaartellingen 318
The Life or Legend of Gautama, etc. 313vn
Bijbel
getal zeven in 165
numerieke basis van 560-1
Bindusāra 321
Biogenese, wet van 205

Blanc d'Ambonne, Prosper Le
Les religions etc.
over orakel-sprekende hoofden 534
Blavatsky
beheerst geesten 419
bespreekt Hodgson en zijn onderzoek 566-76
bezocht Shigatse 421
citeert kapitein B over SPR 575-6
citeert paramaguru over TS 549
daagt 'geesten' van kāmaloka uit 420
drie keer gered van de dood door meester 548
en 'John King' 418-20
en zogenaamde zevenjarige inwijding 420
gaat in 1882 naar Sikkim 421-2
gelooft niet in afzonderlijke geest 468
heeft bescherming van meester 548-9
heeft verschillende keren in Tibet gewoond 420-1
heeft vijanden 548
in huis van KH in Tibet 422
in Mentana 423
is onvolmaakt en vol gebreken 547-8
kreeg vervalste brieven nooit te zien 570
mediumschap uit, weggevaagd 420
motief van, en Hodgsons ideeën 573
nam nooit geld aan voor verschijnselen 571-2
Olcott over mediumschap van 419
oorzaak van haar slagen in de occulte filosofie 548-9
op goede voet met Tibetanen 421-2
overtuigd van bestaan van grenzeloos beginsel 467-8
probeerde Tibetaanse termen te vertalen naar brahmaanse termen 580
spreekt zegenwensen uit over India 549
twijfelde nooit aan wijsheid van meester 546
verschilt van mening met Subba Row 577ev
was eerste die bestaan meesters bekendmaakte 542
wist in 1879 weinig van brahmaanse filosofie 579-80
zag in 1851 meester voor het eerst fysiek 548
Geheime leer, De 462vn, 469, 506, 525&vn, 531, 538, 556vn, 582
zal binnenkort verschijnen 480vn, 482
Isis ontsluierd 95-6, 136vn, 146vn, 288, 462, 478, 486vn, 517, 535, 555-6
belangrijkste doel van 476
drievoudige indeling van mens in 556
eerste literaire product van een vreemdeling 36
eerste poging met esoterisch licht voor het Westen 287
en Viśishṭādvaita 467-9
geen wezenlijk verschil tussen leringen in, en in latere periode 26-7
is encyclopedie van occulte onderwerpen 513
leringen in, afkomstig van ingewijde broeders 33
over Atlantische tovenaars 67
over beloning of straf 516-7
over evolutiewerk van de natuur 517-8
over Gobi 287
over kleur en geluid 30
over nazars 68
over oorzaken reïncarnatie 518-9
over reïncarnatie 34, 512-5, 528&vn
over thevetatas 289
passage uit, onvolledig en vaag 35-6
reïncarnatie beschreven in vage algemeenheden in 37
tekortkomingen van 467
verkeerd begrepen passages in 512ev, 517ev
verklaringen van mysteries halfverborgen in 58
wenken en geen systematische uiteenzettingen 58
Blavatsky Lodge
gevormd 571
Bleuler 476
Bliksem
bloed stolt niet na door, te zijn

getroffen 54
Bloed
betekenis van doop met 68
stolt niet als dier door bliksem wordt getroffen 54
trekt boze machten aan 69
Bloemen
en mesmerische aura van de mens 81-2vn
Bochart, S.
Canaan 152
Böckh, P.A.
over taalkunde en geschiedenis 270
Bodhgaya 312
Cunningham, Fergusson en Beglar over ouderdom 293-4
Bodhisattva('s)
overschaduwd door hemelse boeddha's 6
Bodin, Jean
De la démonomanie, etc.
over tovenarij door priesters 535
Bod-yul, of Tibet 10
en boeddhisme 310-1
Boeddha
in de mens 311vn
omschreven 311vn
Boeddha Gautama
absolute nirvāṇa van 319
bereikte nirvāṇa 20 jaar voor zijn dood 313
bestudeerde 63 alfabetten 339
Bigandet over geschiedenis van 313vn
brahmanen vernietigen sporen van leven van 320
door brahmanen als avatāra beschouwd 319-20
drie vrouwen van, volgens Csoma de Kőrös 318-9
en aankomst Vijaya in Ceylon 313
en zonden van kaliyuga 192-3
geboorte van, volgens Birmaanse jaartelling 313
herinneringen aan 311vn, 312
hoeksteen van leer van 545
leefde maar 80 jaar 319
nirvāṇa's van vroegere incarnaties van 318-9
nirvāṇī van zevende graad 319
onthulde verborgen mysteries van brahmanen 320
over leerling en bezem 208-10
sterfdag van, en aankomst Vijaya in Ceylon 313
sterfdag van, volgens zuidelijke boeddhisten 313
sterfdatum van 292
verklaart naam Saptaparṇa-grot 311-2vn
voorspelling van, over Tibet en boeddhisme 309-10
woorden van, trillen in de ruimte 312-3
zeven gouden beelden van 310-1&vn
zijn plaats in de geschiedenis 306-22
Boeddhisme
esoterisch, in Tibet 8-9&vn
leringen gnostici doortrokken van 278vn
ouder dan Boeddha 248, 252
veronderstelde vervolging van, door Śaṅkara 251-2
verzet tegen, door brahmanen 9
Boeddhisten
zuidelijke, dateren nirvāṇa van Boeddha onjuist 313
Boeddhistische
vasten is geen gewoonte bij, priesters 76
zendelingen in Palestina, enz. 278vn
Boek van de getallen 147vn, 281
Boek van Kiu-te 55
over geluid dat wordt gezien 481
over kwaliteiten van chela 170-1
Boeotïe, en zwarte magiërs 285
Bogle, George 5, 8vn, 10vn
Böhtlingk, Otto von
en datering Pāṇini 358-9
Bollandisten 448
Bön(s) 4, 310
beoefenden necromantie 6, 8-9vn
overblijfsel van Chaldeeuwse mysteriën 4, 8-9vn
Bonen
verzwakkende invloed van 76
Bonnet, Charles
La palingénésie philosophique
over zielen van dieren 459-60&vn
Boog
opgaande en neergaande 353, 482

Book of the Arhats
over universele intelligentie 121
Boom van kennis, en levensboom 134-5
Bossuet, J.B. 458
over ziel van dier 445
Traité de la connaissance de Dieu, etc. 451-2
Bouillaud, J.B.B. 83
Brahmajñānī 350
Brahman
en mūlaprakriti 380-1
zevende beginsel in mens 208
Brāhmaṇa (vedische periode) 249
Brahman-doder 207-8
Brahmanen
bekend met schrijfkunst vóór Pāṇini 339
Boeddha onthult mysteries van 319-20
dvija (of tweemaal geboren) 332vn
en geboortedag van Boeddha 319
en tempelbibliotheken 303
in Airyana-Vaeja 150
kennen dubbele betekenis van hun teksten 275
kennen beginpunten van hun jaartellingen 298
migraties van 149
mystieke terminologie van 332
nemen niet iets over van andere volkeren 322
oorsprong van, en magiërs is één 135vn
Vaishṇava-, over Śaṅkara 254
vernietigen sporen van Boeddha's leven 320
verzet tegen boeddhisme 9
zullen geen boeddhistische leringen aannemen 578
Brahma-pitri's 287, 289
Brahma-sūtra's 248
en Vyāsa 252
over boeddhisme vóór Boeddha 252
Brahmavādī's
Sanskrietverzen bezongen door 381
Brandgans
en 16de eeuwse wetenschappers 493-4
Bretschneider, K.G. 385
Brevier van de katholieke kerk 453vn
Brierre de Boismont, A.J.F. 475
Des hallucinations 474
Brihadāraṇyaka Upanishad 320, 381
Brihat Śaṅkara Vijaya 258
Brihaspati, een nāstika 135
Broeders
erkennen esoterische betekenis *Veda's* 106
Broederschap
basispunt van TS 133
TS tekortgeschoten op het punt van 547
van heilige mensen 548-9
Brown, W.T. 542
Buchanan, J.R.
ontdekker psychometrie 159
Buchanan, dr. C.
over datering van Śaṅkara 255, 257, 259
Buddhi 37, 166ev, 537, 557, 565
brengt ahaṃkāra en manas voort 167
en ātman 168
essentie van stof in 6de en 7de toestand 243-4
leidende invloed in devachan 198
spirituele aspiraties volgen, naar devachan 468
spirituele intelligentie 171
tattva brengt, voort 167
Buffon, graaf de (G.-L. Leclerc)
Discours sur la nature des animaux en verstand van dier 454, 456
Histoire du chien 454
Bulletin de la Société d'Anthropologie
over menselijke trots 470
Bulwer Lytton, Edward
Zanoni 175, 393
Bundahishn
en Airyana-Vaeja 146-7vn
Bunsen, baron C.C.J. 104
en datering Zarathoestra 149-50
Burigny, pater 448-9
Bushell, prof.
mesmeriseert Indiase proefpersonen 98
Butler, dr. 454vn
Butler, Samuel
Hudibras over brandgans 493-4vn
Butlerov, A.M. 487
en 'spiritistische verschijnselen' 487

over kleuren en mieren 484-6
over materialisten 491
Scientific Letters 486, 491, 493, 497
Byang-chub(s) 422&vn
broederschap van, in Tibet 9-10

Cables, Mw. J. 542
Cailletet, L.P.
maakt zuurstof en waterstof vloeibaar 44-5
Calmeil, J.L.
De la folie
over hallucinatie 475
Cappalla, of Challa
klasse van Yanadi's 73
Carbonari, en occulte wetenschap 370
Carthago Nova 285
Cassels, W.R.
Supernatural Religion
en rooms-katholieke kerk 385
geciteerd 383-5, 387
Cedrenus 532-3
Celibaat
en yogī's 156
hiërarchie van adepten en 135-6vn
noodzakelijk voor verwerving occulte kennis 157
Censorinus
over genii 527
Centraal-Azië
bakermat van de mensheid 284, 290
Ceylonese chronologie 313
Chabas
Le papyrus magique Harris 511, 525
Chakra
of eindeloze cirkel 149
Cham/Hamieten 280vn, 282, 334
Chambers's Encyclopaedia 308, 334, 336-7, 341
over Orpheus en Ribhu 339
Chandragupta('s) (Sandracottos)
en Piyadasī-inscripties 302
Müller over 294-5
naam heeft esoterische betekenis 373
verschillende 320-1
Chandramāṇa
een maat voor een jaar 324
Chandramāsa
verschillende mensen met die naam 320
Charaka
en eed van de Asklepiaden 306
Charcot, dr. J.M. 81-2, 473-5, 53, 575
Chary, S.T.K.
over monade 243
Chatterji, Mohini M.
over ethiek en pantheïsme 348-54
Man: Fragments of Forgotten History 582vn
Chefren 506-7, 509vn
Chela('s)
aard, kenmerken en hoofdtaak van 424-6
bericht overgebracht door 425
drie, zijn tot nu toe niet tekortgeschoten 546-7
en contact met guru 544
en onderwerping van lagere natuur 429
gemesmeriseerd om waarheid te spreken 83
gevorderde, van TS en de religie van Zarathoestra 138
heilige verbintenis 543-4
kwaliteiten die bij een, verwacht worden 170-1
leken- 173-4
magnetische band met meester 544
mislukkingen en successen van 176-7
moet alle kwaadaardige krachten in zijn volk en omgeving onder ogen zien 174
moet wil trainen 417
motieven van, bekend 544
omschrijving 169-70
onmisbare eigenschap van 544
van 72 aangenomen, was maar één volledig een succes 546-7
zelfstandige pogingen van 171
zijn, mediums? 387-91
Chelaschap
brengt ware mens tevoorschijn 176
door mahātma omschreven 175-6
motief voor 397-8
omschrijving leken- 174
zweept begeerten op tot hij er wanhopig van wordt 174
Cheops 506-9
en Sneferu 507

Cheta-grot 312vn
Chhinnamasta tāntrika's
inwijding van 69
Chiliasten
en hun opvattingen 355-6
Chinahunah 309vn
Chinees (taal)
uit binnenland van China en Atlantische taal 283
Chinezen
en vissers van Acla 288
Chitsukhāchārya
Śaṅkara Vijayavilāsa 258
Chittagong
en beeld van Boeddha 310
Chitta-śuddhi
en plichten 351
Chohans
hebben documenten over laatste 24 jaar van leven Boeddha 313
Chomel, A.F.
over hallucinatie 475
Christelijke
basis om over dieren te beschikken 447
ethiek alleen door atheïsten en ketters in praktijk gebracht 22
jaartelling en kaliyuga 324
onjuiste, opvattingen leiden tot misdaad 129-30
Christen(en)
christelijke, zeldzamer dan witte kraai 154
eerste, en dierlijk voedsel 442
en religieuze bedenksels 318
Christendom
onovertroffen in wreedheid en onverdraagzaamheid 12
onwettige nakomeling van joods geloof 151
opvattingen van vroege, over dieren 456
schrijft persoonlijke eigenschappen toe aan het universele beginsel 467
verbergt zich achter dik masker 151
verzet zich tegen spoorwegen, telegrafie en anesthetica 131
zoenoffer is oorzaak van ellende in 129
Christian College Magazine 382
Christus
theosofen geloven in ideale 102
theosofen ontkennen goddelijkheid van bijbelse 105
Chromosfeer
en elementen 228
en hart en hoofd van zonnestelsel 229
en zesde toestand van stof 233
is verdichte vitale elektriciteit 229
universum zou tot as vergaan indien, wordt verwijderd 229-30
Chronologie (zie ook tijdrekening)
bijbelse 237, 297, 314, 317
Ceylonese en Chinees-Tibetaanse 309, 313
Ceylonese, en Vijaya 311-2
Indiase, verkeerd weergegeven 247, 308
kerkelijke, niet te rechtvaardigen 314
onzekerheden van westerse 239-40
overeenkomst tussen Semitische, Chaldeeuwse en hindoe- 165
vooroordelen door bijbelse 247-8
Chronoscoop
en neurale analyse 23
en zenuwtijd 91ev
Cicero 456, 527
Tusculanae disputationes 453
Cilinders
Babylonische 504
Circe's varkens 360
Cirkel
denkbeelden gebaseerd op essentiële waarheden bewegen in een 119
Clemens van Alexandrië 529
Stromateis
over Prodicus en geheime boeken van Zarathoestra 153-4
Code (zie ook *Wetten van Manu*)
brahmaanse geheime 275
Cohesie
macht over 345-6
Colebrooke, H.T.
over tijd waarin Śaṅkara leefde 255, 257, 259
Complices
en Atlantiërs 289
Concilie, vierde Lateraanse
en de Mirville 450-1
Conjeeveram, inscripties 265

Consentes
en Atlantiërs 289
Conte, J. Le
over kracht 44
over levenskracht 53-4
Cooke, J.P.
over water 44
The New Chemistry
over moleculen 41
Cornelius a Lapide
over creatura 464-5
over elementen 465
Commentaria in Apocalypsin, etc.
over vernieuwing van dieren 444
Creatura 463-5
Crookes, W. 80, 568-9
en Guitford en de radiometer 85
en licht 49
en stralende stof 47-8, 80, 216
grote snelheid in vacuümbuizen van 85-6
over vierde toestand van stof 52
zal stof in vijfde toestand moeten ontdekken 219
Crowe, miss C.
The Night Side of Nature
over projectie van dubbel 328
Csoma de Kőrös, A. 5, 420&vn
door lama's tegengewerkt 319
en vrouwen van Boeddha 319
en 14 jaartallen voor Boeddha's nirvāṇa 318
leerde veel over leringen van dugpa's 319
Grammar of Tibetan Language
geciteerd 319
Cumae
ouderdom van 240, 303
Cunningham, A.
conclusies van, over datum Boeddha niet gesteund door inscripties 294vn
en Saptaparṇa-grot 311-2vn
inscripties ontdekt door 323-5
maakt onjuiste berekeningen op basis van westerse jaren 324
niet eens met Fergusson 293-4
over nirvāṇa van Boeddha 323
Archaeological Survey of India 297-8, 311-2vn, 318
over inscripties in Gaya 323
Corpus Inscriptionum Indicarum 212-3
Cuvier, Frédéric
en Georges Cuvier 454, 458
over Buffon in *Biographie universelle* 454-5&vn
over dierlijk verstand 454
Cuvier, Georges 454, 458
Cyclische wetten
en wedergeboorte van Sanskriet en andere talen 338
Cyclopische bouwwerken 236, 239, 241, 340
Cyclus
elke, brengt eigen occultisten voort 402
in *Isis* was, vervangen door planeet 518
kan men niet belemmeren 501
onderras-, van 5de ras 481
van 3000 jaar 504&vn
verschijnselen en onze huidige 496
Cyrillus, St., en Hypatia 464
Cyrus, en orakel-sprekend hoofd 533

Dabistan
over datum Śaṅkara 250
over 12 grote religies als afstammelingen van de leer van de magiërs 135
Daimon (zie ook demon) 499, 527
Daitya's
betekenis van strijd met deva's 399
Dalai lama's
incarnatie van Avalokiteśvara 5vn, 12
oorsprong van 5ev&vn
Darius
en Gushtasp 145-6&vn
Darmesteter, James
over magha 135vn
over zeven werelden in de *Avesta* 145
Dasht-e Kavir
site van oudste beschaving 237
Dasturs
en mobeds 136vn
Dasyu's
en Indra 286

Davidson, A.B. 385
Davy, Humphrey
en geloofsgenezing 112vn
maakte chloor vloeibaar 44
Dax, Marc 83
Dean, Richard
over ziel van dieren 459
Deb-rājā 3, 7, 12
Dee, dr. John 31
Dekkan 251, 254
Delrio, M.A.
Disquisitonum magicarum
over mens na de dood 539-40
Demon(en) (zie ook daimon) 9, 305, 457, 526-8, 541
Denkbeelden
gebaseerd op essentiële waarheden treden cyclisch op 119
identieke, door verschillende mensen geuit 119
Denken
onstoffelijk vs dynamisch 468-9
Denkvermogen
demiurgisch, en wil 416-7
Denton, William
The Soul of Things 158ev
Desātīr
dertiende Zarathoestra in 136, 144-5
en Zara-Ishtars 136
Descartes
inconsequent 450, 454
over ziel van dier 450-1
ziet dier als automaat 450-1, 454-5, 460
Desideri, I.
en Tibet 4-5, 9vn
Deugd
die is ingegeven door voorzichtigheid en angst 130
Deukalion 165, 286, 289
esoterische betekenis van, en Pyrrha 269
Deva-Bhāshya 138vn
Devachan 396, 515, 521vn
aard van, en persoonlijkheid 61
adepten te ver gevorderd voor 523-4vn
alleen terugkeer uit, op moment van reïncarnatie 523
beperkte nirvāṇische toestand van 198-9
bewustzijnstoestanden van 194-200
contact in 186, 196-7, 199
devachanische perioden 462
duur van, voor occultisten 399-400
en bedrog door de natuur 190, 192-3
en het ego 26
en karma in wedergeboorte 196
en laatste verlangen van stervende 198
en onvoltooid denkwerk 198
entiteiten in, en verwante entiteiten beïnvloeden elkaar 199
ervaringen in 117-8
gevolgen oogsten in 189
kan niet worden gelokaliseerd 186, 191vn
KH en artikel over 177-8vn
monade in, kan monade in avīchi beïnvloeden 191
persona is niet in 189
recht op persoonlijk geïsoleerd 197
spirituele aspiraties volgen buddhi naar 468
tijdens leven ervaren 194
vergeleken met het dromen 194
verkorten van, door occultist 399-400
vragen en misverstanden over 178-81
Devachanī('s)
adept kan alles te weten komen over 182
'echt persoonlijk contact' tussen, onmogelijk 196-7
en universeel bewustzijn 184-5
heeft geen geheugen 184-5
neemt levend mens niet waar 193
persoonlijke banden van 199-200
vernietiging van toekomstige 208
verschillende graden van 198
weet niets over mentale lijden van anderen 191-2
Devachanisch(e)
bewustzijn kan alleen spirituele gedachten voortbrengen 197
gebied van, subjectiviteit 196
isolatie in rūpaloka's 198
leven is werkelijkheid 183
toestand even werkelijk als waaktoestand 189

Devadaha
koning van 313
Deva-mens
en aap 482
Devanāgarī 342
als heilig beschouwd 303, 341
gebruikt voor contact tussen goden en ingewijden 341
niet ontleend aan Fenicisch schrift 311vn
taal van de goden 341
zelfde als Egyptische neter-khari 333
zo oud als *Veda's* 303
Devatā's 312
Dharmarājā 4, 9
aard van, in Bhutan 11-12
Dharmāśoka
en beelden van Boeddha 310
en Kālāśoka 320
Piyadasī-inscripties en 302
Dhātusena, koning
en Mahānāma 318
Dhyāna
vierde stadium van, en verslagen in ākāśa 199
Dhyāni-chohans 163, 347
kunnen zich naar wens objectief en tastbaar maken 523
manu's en ronden 163ev
Dhyāni-chohanschap 462-3vn, 464
Dhyānī's
vijf hemelse, en hun bodhisattva's 5-7
Diana
inwijdingen in tempel van 116-7
Dictionnaire de médicine 473, 475
Didier, A.
over mesmerische aura en groei van planten 82vn
Dido, de Feniciër 334-5
Dier(en)
als automaat 450-1, 454-5
atomen van de mens en lichamen van 208
berecht en veroordeeld 395
bereiken op een dag volmaking 464
Bijbel leert mededogen voor 442
doden van, belemmert zijn vooruitgang 440, 466
en Johannes Chrysostomus 443, 462, 465-6
en manas 464
even eeuwig als wijzelf 466
geen bewijs voor toekomstige toestand van, in Oude Testament 460-1
hebben, een ziel? 437ev
hebben geen blijvende ziel volgens kerk 445-6
heeft intelligentie 456
heeft meer verstand en instinct dan kind 455
karma van 464
katholieken over opstanding van 449
Leibniz over zielen van 459
mens wordt nooit 518-9
morele status van, niet door wetenschap vastgesteld 448
onsterfelijke ziel van, in *Bijbel* niet ontkend 460-1
onsterfelijke ziel van, in Nieuwe Testament bevestigd 461
opstanding van 446, 449
weet dat het denkt 456
wordt getransformeerd tot mens 463
ziel van, een kracht 457
ziel van, niet in devachan 463
ziel van, sterft met lichaam volgens christenen 439, 448
Dierenliefde
oosterse 445
Dierenriem
al voor onze jaartelling in India bekend 271
tekens van, zouden van Griekse oorsprong zijn 300
Differentiatie van mūlaprakriti 245, 379-81
Dimensie, vierde 53, 218
Butlerov over 494ev
een ander bestaansgebied 494, 496-8, 500
en mentale voorstellingen 498
en wetenschap 494-500
en zijnsgebieden 500
wezens van, weerspiegeld in onze wereld 495
Diodorus Siculus 308
over heilig vuur 152
Bibliotheca historica
over magische afgodsbeelden 534

Divine Pymander, *The*
geciteerd 432-3
Dodenboek (Egyptisch)
en getal zeven 162
Dogma
hoe een, ontstaat 83-4
Dood
blijvende persoonlijke identiteit na de, zeldzaam 58-9
een 'geestverschijning' en toestanden na de 346
en inwijding 400
geen straf na 516vn
onverschilligheid tegenover 466
overwinnen van 400
postmortale toestanden besproken 25-6, 55ev
schok van 400
tijdelijke, en inwijding 68-9
tweede dood en kāmaloka 61
verbreekt psychisch contact niet 186
verschijnen van mens na 379
Doop, en inwijding 68
Doriërs 282
Dorus 282
Dosha's, fouten 171
Draak/draken
en slangen 289
'onzichtbare', naam van koning Thevetat 289
Drangiane
en Alexanders invasie 307
Draper, J.W.
The History of the Conflict, etc. 131, 147-8
over astrale indrukken 160
Dravidiërs 284, 303
Dravya
eeuwige substantie 186
substantie 166
Driehoek
gelijkzijdige, en het ene element 49
Drioux, abbé 452-3
Droom/dromen
aard van devachanische 185
en devachan 183
en werkelijkheid 186
feiten in, omgekeerd 378-9
gebaseerd op sluimerend geheugen 184
komen uit 30
tijdens, weet men niet dat men droomt 193-4
verschil tussen verschillende soorten 184
westerse wetenschap over 183-5
Drosera
en magnetisme 81-2vn
Dubbel
projectie van 326-9
Dugpa('s) 535
en Csoma de Kőrös 318-9
scheidden zich af van gelugpa's 6-7
verschillende betekenissen van, of roodkappen 4&vn
Dugpa Shabdrung
valt Bhutan binnen 11-12
Duḥkha, lijden 171
Duisternis
zonen van 67
Duivel (zie Satan)
Dulaure, J.-A.
Des cultes qui ont précédé et amené l'idolatrie
over fetisjisme 530
Dumas, J.P. 44
Duncan
en *Kerala Utpatti* 255
Dushṭagāmani 312
Duur
ruimte, beweging en 49
Dvāpara yuga 356-7
Dvija('s)
en ingewijden 580
tweemaal geboren brahmaan 332vn
Yavana's zijn van, tot outcasts geworden 342
Dyer, W.T.T.
en kumbum-boom 97
Dynastieën
goddelijke 503, 506
van śishṭa's met lichtgevende lichamen 505vn

Eatzana (Añjana)
Birmaanse jaartelling en koning 313
Eden, hof van 290
Eduard de Belijder 316
Eén-zijn
bewustwording van, van alles 350

Eeuwig nu 185
Eeuwigheid
  twee polen van 86
Egeïsche Zee 284-5
Eglinton, W. 475
  opmerkelijk medium 568
Ego('s)
  aan aarde gebonden, of schil 541
  bundel van het, verdwijnt na dood 521
  en non-ego 515
  manas is werkelijke 515
  onsterfelijke 520
  onsterfelijke, en persoonlijkheden 515
  persoonlijke, een van de kośa's 168
  persoonlijke, en eidōlon 538
  persoonlijke, en ziel 25
  persoonlijke, geen gewoon geheugen als het van lichaam is bevrijd 184-5
  spirituele, stijgt op 541
  spirituele, wordt wedergeboren na kiemperiode 25-6
  sympathie tussen 191
  vernietiging van 56
  verwarring onder spiritisten over 522
  wederzijdse aantrekking 186
  werkelijke, verward met persoonlijkheid 520-1
Egoïsme
  en māyā 398-9
  en persoonlijkheid 416-7
  gebaseerd op angst voor God 128
  omschreven 398, 416
  verkeerde ethische motieven leiden tot 128
Egypte
  en urvagan 505&vn
  magie in 502ev
  theürgie van 524, 537
Egyptenaren
  neter-khar van 333
  occulte leer van, over levensatomen 204
  over samenstelling van mens 524-5&vn
Eidōlon 528, 536vn, 537
  aangetrokken tot as 538-9
  en kāmaloka 516, 526, 539
  en persoonlijke ego 538
Eiland
  in binnenzee van Tibetaans plateau 67
Electra
  fabel van, en werkelijke aard elektriciteit 53
Elektriciteit
  aard van, als stof en kracht 52-3
  bron van, ligt in elementaire bolletjes die leven omhullen 46
  elk atoom bevat potentiële 45
  essentie en oorzaak van leven 54
  is vorm van stof 43
  oorsprong van, ligt achter stralende stof 53
  staat voor kou en inactiviteit (zie ook magnetisme) 412
  zonnevlekken en levens- 231-2
Element(en)
  beheerst door onzichtbare geesten 457
  en elementaire substanties 40
  het ENE 461
  het ene, en licht 49
  het ene, of brahman 379-80
  kosmische, en dhyāni-chohans 523
  oneindige deelbaarheid van 41, 45-6
  scheikundige, in zon 227-8
  veertien werelden en vijf ontwikkelde 496
Elementaar/elementaren 14
  en mediums 389-90
  overblijfsel van persoonlijke ziel 188-9
  vastgehecht aan beelden 533, 536vn
Elementaire bolletjes
  en levensvonk 46
Elementaire overheden 457
Elementalen
  drie graden van 245
  en impuls van geest 246
  en mediums 389-90
  en mūlaprakriti 245
  relatie met stoffelijke voorwerpen 538
Elia 151
  als ziener 315
Elliotson, J. 108
Emigratie
  verloopt naar het westen 404

Energie
behoud van 38, 43, 47
moet zich manifesteren in een lichaam 50
overgebracht via vacuüm 85
uitwerking op verschillende gebieden 351
Engel(en) (zie ook beschermengel)
lichaamloos 523
Engelenleer
relatie tussen massa en beweging en 85
van farizeeën afkomstig uit Babylonië 147
Engels
is arme taal 468
Ennemoser, Joseph 328
History of Magic
over pastoor van Ars 109-10
Ennius 526, 540
Ennodius van Pavia 316
Enthousiasme
overmatig 430
Epicurus
over goddeloze mensen 129
Epidemieën
mentale, opgewekt door tovenaars 541
Epilepsie 116, 389, 475
Epiphanius
over genealogie van Jezus 102vn
Erechtheus 285-6
Esoterie
boeddhistische 556
oudste, en TS 431
theoretische 555
van overzijde van Himālaya 578, 580
Esoterische filosofie
axioma van 492
Esoterische leer
als draad-leer 169
overeenstemming van alle presentaties van, over spirituele ontwikkeling 429
universeel oplosmiddel 480
Esoterische stelsel
van joden aangepast aan exoterische geloofsovertuiging 137-8
Essenties
hogere, dan aan wetenschap bekend zijn 46
onveranderlijke, van Plato en cyclische beweging van denkbeelden 119
Eteroprosopos 528
Ether
aard van 48ev
en licht 499
en subjectieve beelden van gedachten 18
en zwaartekracht 223-4
Langley over 50
Etheroscoop 223
Ethiek/ethisch
en exoterische religies 348
handelen en harmonie met universele wet 353
mahātma handelt 352
universele, van intrinsieke deugd 127
van boeddhistische of Advaita-yogī's 349-50
Etnologie
en innerlijke rassen 281
Etrurië 285
Etrusken 238-41, 333
Jupiter Tinia van 289
onderras 281
Eucharistie
als fetisj 530
Eugenius Philalethes
Magia Adamica
over planeten 229vn
Europa
beschaving van 241-2
geen gedocumenteerd verleden 238
Eusebius Pamphili (bisschop van Caesarea) 506vn
kroniek van 505vn
literaire Śiva 334
prins van de leugenaars 104
verdraait koningslijsten 314
Evangelie, vierde
en Apocalyps vergeleken 383
en opvattingen van theologen 385
en synoptische evangeliën vergeleken 383-4, 386
en Theophilus van Antiochië 385
kanunnik Westcott over 383
waarschijnlijk geschreven door Griekse platonist 382

Wordsworth citeert docent Grieks over 384
Evangeliën
onnauwkeurigheid van alle 384
Irenaeus over vier 385-6
Evolutie
dubbele, van de mens 121
eeuwige 461
intellectuele groei belemmering voor spirituele 216
mens is uiteindelijke doel van 440
ontwikkelt toekomstige mensheden 440
op opgaande en neergaande boog 353
spiraalsgewijze, is tweeledig 469
spirituele, en fysiologische ontwikkeling van mens 216
spirituele, parallel aan fysieke 515
van dieren 460&vn
zeven schakels van 245
Evolutionisten
Aziatische, consequent 447
oosterse en westerse 447
Ewald, G.H.A.
en vierde evangelie 382
Exodus
over sabbat 443
over stenigen van stier 395
Exosmose
en voortbrenging van verschijnselen 359

Fabels en mythen
wetenschappelijke waarheden verborgen in 235-6, 281-2, 284-7
Fadjejev, Nadjezjda Andrejevna 422vn
Fa-Hien
en Cheta-grot 312vn
Fallisch element
betekenis van 561
Fantoom (zie ook spookverschijning, geestverschijning) 327-8
Farhang-i-Jahāngīrī
over Zend 138vn
Farizeeën 147
en *Mishnah* 105
Feiten
nieuwe namen voor oude 80-1
Felix, M. Minucius
Octavius
over eten van dierlijk voedsel 442
Feniciërs 239
en India 334-5
en Sanskriet 333
en schrijfkunst 332-5
Fergusson, James
en datering rotstempels 270
en Saṃvat-jaartelling 296
spreekt Cunningham tegen 293-4
Festus 528vn
over lagere goden 527
over lares 525
Fetisj/fetisjisme
definitie 531
Filosofen
leringen waarin veel, geloofden 528-9
Five Years of Theosophy
geciteerd 554&vn, 555vn, 557vn, 558-9vn, 564-5, 579-80
Flogiston 47
Flourens 454
De la longévité humaine, etc. 458&vn
Fludd, Robert
en adepten 170
Fo, en phä en phö 5vn
Foetus
doden van, dubbele zelfmoord 201
doden van, misdaad tegen de natuur 202
straf voor 516
Foto's
van geesten 13ev
'Fragments of occult truth' 117, 121, 134vn, 142, 145, 162, 178, 579
leringen in, en in *Isis* 24-6, 35
leringen in, in twijfel getrokken 56-7, 62-4
nr. 6 over contact met mensen in devachan 178
schets van esoterische leringen 214-5
Franciscus, St. 449
Frankland 233
Franklin, Benjamin
en invloed van getallen 368-9
geen verband met theosofie 368-9
Fréret, N.
over magische praktijken van rabbi's 534

Funck 493
Fysicomaterialisme 77vn
verliest terrein 79

Gaboriau, F.K.
over aandacht van wetenschap voor onbenullige zaken 572vn
vertaalde *The Occult World* in het Frans 566vn
Galenus 476
Galileo 218
en devachan 190
Gall, F.J. 83
Galton, Francis
Inquiries into Human Faculty, etc. over kleur en geluid 478
Gamaliël
geciteerd 533
Gārga-Saṃhitā 301
Garibaldi 367, 370
Gassen
vloeibaar maken van 44-5
Gassner
rooms-katholieke priester en genezer 109-10
Gāthās
schillen die door occulte wetenschap tot leven moeten worden gewekt 144
Gauḍapāda 106, 213
Esoteric Buddhism fout m.b.t. 262
guru van Śaṅkarāchārya 265
heeft Patañjali ingewijd 261
Gautier, Théophile
ervaringen van, met opium 472-3
Gebed
als oefening van de wil om dingen te laten gebeuren 140
gāthās van pārsī's zijn nu slechts lege schillen 143-4
zoals opgevat door echte magiër 140-1
Gebieden
communicatie mogelijk tussen bewoners van hogere en lagere 498
en vierde dimensie 494, 496-7
hogere, in onze driedimensionale wereld 497
van de mier 496
Gedachten
het afdrukken van, en precipitatie 359
Geelkappen (zie gelugpa's)
Geest
almacht van menselijke 468
ātman of, is arūpa 522-3
behoudt individualiteit in paranirvāṇa 468
en stof zijn één 54, 77vn
in relatie tot oneindigheid en eeuwigheid 86
in samādhi 351
is nirguṇa 168
moet stoffelijk zijn om invloed te kunnen uitoefenen 77vn
neerdalen van, in stof (diagram) 245
onsterfelijke 520
stof en het ene leven 120
uiteindelijke aard van 181
verwantschap tussen menselijke, en energie in kosmos 349
Geestelijkheid
was vijand van anti-slavernij beweging 445
Geesten
foto's van 13-8
hebben geen lichaam 522-3
van doden en verschijnselen 27
werden door HPB beheerst 419
zijn schillen die het medium controleren 25-6
Geest-stof
en gelijkzijdige driehoek 49
Geestverschijning (zie ook spook-verschijning, fantoom) 17, 522
verzameling atomen van overledene 346
Geest-ziel
individualiteit van, blijft bestaan tot einde van mahāmanvantara 468
Gehandicapt
verstandelijk, en reïncarnatie 34-5, 512-7
Geheimen
van het verleden zullen bekend worden 322
Gehoor
bereik van, kan worden uitgebreid 486

en gezicht vroeger synoniem 480
ontwikkelde zich in 3de onderras van 4de wortelras 481
van mieren 486
Gehoororgaan
gevoeligheid van 486
Geijer, E.G.
over Rome en slaven 445
Geloof (zie ook vertrouwen)
blind, en wetenschap 41
occulte wetenschap neemt niets aan op 120
Gelongma, een non 10vn
Geloof
niet blind geloof 397
waarnemen door manas 397
Gelugpa's 319, 420
en Csoma de Kőrös 318-9
of geelkappen 4&vn, 6, 11
Geluid
en Gautier 472
en kleur 471, 476-80
en kleur in vroegere cyclussen 479
en licht in *Veda's* 480
en mieren 486
en smaak 478
trillingen van, en kleur 30
woorden voor, en licht afgeleid van dezelfde wortel 480
Gemara
over Jeshu 102-3
Gematria
Notaricon, *Themura* en 137-8
Gendün Drub 7vn, 11
Geneeskunde
Griekse en Indiase 305-6
homeopathie en allopathie zullen worden gecombineerd 88-9
legale en onorthodoxe 21-2
Genesis 274, 289-90, 532
en reuzen 357
over dieren 440-2
over aan vrouwen opgelegde vloek 131
over vervloeking van Kanaän 445
Genezing
achtergrondinformatie over mesmerische 110-4
homeopathische 22
mesmerische, vaak hoeksteen van geloof 21
Genii 507, 527-8
Geologische
groepen van de mensheid 283
rassen 280vn, 281
Geometrische symbolen
en polariseer-apparaat van Norremberg 559
Gerard, John
over brandgans 493-4
Geschiedenis (zie ook wereld-geschiedenis)
bijbelse chronologie opgelegd aan 237
fragmenten van esoterische 278-92
geheime, van wereld bewaard in veilige schuilplaatsen 503
gekunstelde 272
oosterse onderzoeker beschikt over authentiek verslag van 271
werd beperkt door de 4004 v.Chr. 274
willekeurige dateringen van Indiase 295-9
Gesenius, F.H.W. 333
Getal
betekenis van, in yuga's 165
Geuren
Ramsay en harmonische eigenschappen van 28-30
uiterst kleine hoeveelheden reukstoffen 88
Gewicht en elektriciteit 51
Gezicht
en aanraking 481
en andere zintuigen 484
en gehoor waren identiek 480
ontwikkelde zich in vierde wortelras 480-1
Ghar-zha
en beeld van Boeddha 310
Ghaṭi's
en Sauramāṇa 324
Gibbon, E.
The History of the Decline, etc.
over Griekse dichters 529
Gibier, Paul 568-9
Glanvill, Joseph 328
Gnomen 457
Gnostici
en boeddhisme 278vn

Gobiwoestijn 287, 555
God
als universeel leven 120
en het ene element 49
en wonderen 78vn
geloof in en angst voor, leidt tot egoïsme 128
magiërs kenden geen persoonlijke 135-6, 141
persoonlijke, moet stoffelijke kracht gebruiken 77vn
persoonlijke, onbewijsbare stelling 125
persoonlijke, onmogelijk 379-80
Goddelijke dynastieën 503, 505vn, 506
Goden
beelden van 531-6
van Amorieten 532
van *Veda's* allegorisch 106-7
Godheid
buitenkosmische 78vn, 381
opvatting van, in *Upanishads* 379-81
van theosofen omschreven 379-81
Goede, het
spirituele mensen gericht op 56
Goldstücker, Theodor
en datering Pāṇini 263-4
en datering Patañjali 262-4
en Menanders veldtocht 262-3
Gompa (tempel of klooster) 6
eerste 310
erfelijke groep binnen, en chelaschap 170
Gopa
vermogen van Boeddha 319
Govinda Yogī
en Patañjali zijn een en dezelfde persoon 261
Grantha
term omschreven 331
Gregorius van Nazianze, St. 464
Gregory, W. 108
Grieken/Grieks
aan hindoes bekend vóór Alexander 263
en Pelasgen 336-7
en vissers van Acla 288
importeerden zonden in India 309
Indo-Europese, en brahmanen 303
meisjes van plezier rolmodel voor Indiase danseressen 309
ontleenden goden an India 300
oorsprong van 290
veronderstelde invloed op India 303-6
voorouders van Romeinen 283
zal weer worden gesproken in Zuid-Europa 338
Grieken en Romeinen 294-5
Atlantiërs genoemd 266-8, 279, 283
onderrassen van 268-9
voorouders van Aeoliërs 282
Griekenland (zie ook Magna Graecia)
kolonie van Atlantis 284
Griffith, R.T.H., sanskritist 424
Groei
abnormaal snelle 459
door middel van pijn en verandering 429-30
spirituele, in devachan 118
Grotius
over terafim 531
Grueber, J.
en Tibet 4-5
Guatemalteken
Popol-Vuh heilige boek van 67, 289
Guitford, Crookes en de radiometer 85
Gulzigheid
de ondeugd, en het vasten 76
Guṇa('s) 106, 168
drie, van prakriti 168
karakteristiek of eigenschap 166
Mahānirvāṇa-Tantra over 352
Guṇavat 168
Gushtasp 149
eerste 146
en *Avesta* 144
niet vader van Darius 145-6&vn
Gymnosofisten
waren vaak haṭhayogī's 264

Hades 514, 539
Hādhōkht Nask
occulte betekenis van 148-9
Hahnemann, dr. S.
succesvolle homeopaat 23
verbannen door apothekers 23
Haller, A. von
en homeopathie 81-2
Hallucinatie(s)
een resultaat van onze tweevoudige

natuur 474
en hysterie 474-5
en twee soorten waanzin 476
of theophania 476
honden- 478
kan onderzoeker beïnvloeden 474
wetenschappelijke definities van 473-5
Hamilton, W. 377
over het oneindige en absolute 223
Han 11
Hanumān 105, 106
een van de vermogens van het 7de beginsel 108
Haoma
boom van eeuwig leven 143
Hare, prof. 487
Harivanśa
over Yavana's 263, 342
Hartmann, R.
vraag over devachan 117
Haug, Martin 136
Heidenhain, R.P.H.
en mesmerisme 81-3
Held(en)
vereeuwigd in sterrenbeelden 267vn
Helderzienden
omgekeerde beelden van 377-9
Helderziendheid
en kristallen 31-2
nodig voor echte astroloog 393-4
Hellen
fabel van, en rode kleur 286
Hercules 267vn
ontsluiert centrale zon bij pralaya 234-5
zuilen van 284-5
Herinnering
van elk leven bewaard 60
Hermes Trismegistus 432, 532
Herodotus
en mysteriën 340vn
en Orpheus 340-1
en taal van Pelasgen 336
Herschel, John
formuleert occulte waarheid 232
over zonnevlekken 231
Herschel, William
over atmosfeer van aarde 229
over atmosfeer van zon 230
over zonnevlekken 231
Hersenen
postmortale aurische overblijfsel van 581
Hesiodes 269, 339
Hiërarchie van adepten
magiërs behoorden oorspronkelijk tot 135-6vn
Hiëratische
code van, symbolen van Egyptenaren 331-2
leringen van buitentempel 204
taal en Atlantis 288
taal en volkstaal 332
taal van Egyptenaren 333
Hiëroglieven
oorsprong van 333-4
Hilarius, St. 465
Commentarius in Matthaeum
over astraal lichaam 536&vn
Hilgenfeld, A. 385
Hillel 104
Hīnayāna
en mahāyāna en transmigratieleer 208
Hindoe-almanak 324
Hindoeïsme
ziel van, verdwenen 332
Hindu Kush 279, 287, 295, 307-8
Hippocrates 476
spreekt over homeopathie 81-2
Peri diaitēs
over vuur en water 150
Historicus
en mythische tijdperk 268
westerse, verwerpt volks-overtuigingen 279-80
Hodgson
HPB bespreekt rapport van 566-76
liet 'vervalste' brieven nooit aan HPB zien 570
Hoeri's 356
Homeopathie
achtergrond, methoden en resultaten van 86-90
en dr. Baylis 112-3vn
en studie van mesmerisme aangemoedigd 433
in Europa en Rusland 22-3
Jaeger over 90ev

Homeopathie (vervolg)
krachtigste geneeswijze 23
successen van, vergeleken met allopathie 20-3
vervolgd door 'orthodoxe' artsen 20ev
zal orthodoxe geneeswijze worden 82
Homerus 269, 526
Ilias
geciteerd 285-6, 540
Odyssee
geciteerd 527, 540-1
Hond
als symbool van spiritueel bewustzijn 139vn
Houen 525
Houghton, G.
Chronicles of the Photographs of Spiritual Beings 13ev
Howitt, W. 328
Hsiung-nu
Mongoolse rovers 310
Hsüan-tsang 7, 264
Huang
eerste, van Tzin-dynastie 309
Huc, abbé
en Gabet 5vn
Travels in Tartary, Thibet and China
over kumbum-boom 94-5
Hui-neng
boeddhistische patriarch 316
Huichelarij
maatschappij gebaseerd op, en hypocrisie 21
Humate, Hukhte, Huvareshte 143
Humboldt, F.H.A. von
Kosmos
over wetenschap en stof 470
Hume, A.O.
Hints of Esoteric Theosophy 157
Hung 11
Hunt, C.L. (Mw. Wallace)
Compendium etc.
over bloemen en mesmerische aura van mensen 81-2vn
Hushang
religie van 135
Huwelijk
celibaat, en hiërarchie van adepten 135-6vn
Huxley, T.H. 284, 288
en zijn zintuiglijke indrukken genererende moleculen 185
indeling van mensenrassen 280vn
over wreedheden van het christendom 127
Hydaspes
en vloot van Alexander 307-8
Hypatia 464
Hyphasis 307
Hypnose
hysterische 503
Hypnotiseur 77vn
en magnetische energie 191
Hypnotisme
wordt in toekomst belangrijke wetenschap 82
Hypocrisie en huichelarij
in samenleving 21
Hystaspes
blunder over 146vn
doordrenkt eredienst van magiërs met brahmaanse denkbeelden 150
Hysterie
en abnormale verschijnselen 473
en epilepsie 475
en hallucinatie 473-5, 478
en hypnose 503
en zieners 475

Iamblichus 503, 526
Iapetus
en Jafet 286
Iapygiërs
en Latijnse veroveraars 269
inscripties 241, 269, 274
onderras 281
Iaxartes, rivier 288
Ideaal
over aard van 131-2
Ideatie
kosmische, en wil van aspirant 417
Ilā, of aarde 287
Ilāvrita
en India 287
Ilias
en de aarde 285-6
Illuminati 526
Imago
bij Vergilius 527, 540

Imam
over einde van wereld 355-6
India/Indiase
bakermat van Helleense volk 300
brandpunt van menselijk denken 501
contacten tussen, en Europa 335
danseressen waren tempel-maagden 309
geschiedenis van, verkeerd voorgesteld 295-9
lagere klassen van Zuid- 284
metafysica 501
ooit verbonden met de twee Amerika's 288
zou Helleens zijn 306
Indianen, Amerikaanse 283, 288
Individualiteit
blijft bestaan gedurende mahā-manvatara 468
onpersoonlijke 36
spirituele, of onsterfelijke monade 25, 36
verschil tussen, en persoonlijkheid 36, 58-9
Indo-Europeanen/Indo-Europese 273-7, 279, 283-4
bekend met mysteries van geluid en kleur 479
brahmaanse, en priestertaal 332-3
en dasyu's 286
en Hindu Kush 295
oorsprong van 268
ouderdom van, talen 269-70, 275-6
van pre-mahābhārata periode 476
volkeren 271, 290
Indra
en Arjuna 340
en dasyu's 286
en Gautama's vrouw 107
en Orpheus 339-41
en reuzenslang 289
Indrāṇī- 562
onderwees schrijfkunst aan Pelasgen 339-40
Indriya's, zintuigen 166
Indus 150, 287
Infinitesimale
doses in homeopathie 23-4
Ingewijde(n) (zie ook adepten)
Apollonius laatste van de, uit de oudheid 135-6vn
Boek van de getallen is werk van 281
en mysterie van het kruis 68
geheime taal van 332-3
priestertaal van 333
Innerlijke mens
en zenuwaura 280
Inscriptie('s)
in Gaya en Cunningham 323-5
te Conjeeveram en jaartallen van Śaṅkara 265
Instinct
onderscheid tussen verstand en 454
onveranderlijk 455
Intelligentie(s)
bij dieren 451, 453
ontlichaamde, en mediums 26
universele, als verzameling van alle intelligenties 121
Involuti
en Atlantiërs 289
Inwijding
bewust contact op afstand onderwezen bij 188
en dood 67-9, 117
en phorminx 340
hoogste, en allegorie over Mozes 68
tijdelijke dood en, aan andere kant van Himālaya 68-9
zogenaamde zevenjarige, van HPB 420
Ion 282
Ioniërs 282
Irā, of aarde 287
Irenaeus
en kol. Olcott 382
en vierde evangelie 382-3, 385-6
Tegen ketterijen
geciteerd 382, 386
over datering Jezus 102-3&vn
Ishmael
vrijmetselaarsorde 562
Isidorus van Spanje, St. 449
Isis
inwijdingen in tempels van 117
priesteres van 204
Issa
en Isis 562
Itali 269, 279, 281

Italianen
pre-Romeinse 279
Itihāsa, omschreven 373
Izdubar-legenden
en rol van getal zeven 165

Jaartelling(en)
brahmanen kennen juiste beginpunten van 298
Indiase Śaka- 318
onzekerheden over 296
Śālivāhana- 293
Saṃvat- 273, 293, 296-7, 320, 323
Jacht
verschrikking van 438, 440
Jacobus, brief van 452
Jaeger, dr. G.
en homeopathie 23, 90
neurale analyse van, en zenuwtijd 23, 90ev
over houding van echte wetenschapper 78-9
Jafet 280vn, 282
en Iapetus 286
zonen van 268, 272
Jagannatha, inscripties in 265
Jāgrat
svapna, sushupti en 557
Jain(s) 437
swastika oud symbool van 562vn
Jambudvīpa 267-8vn, 301, 305, 309
en zeven continenten 287
Jannaeus, Alexander 103
Jātaka (verhalen over vorige levens Boeddha) 289, 304vn
Jehoshua ben Perachiah 103
Jennings, Hargrave 150
The Rosicrucians 153
Jesaja 152
voorspellingen van 317
Jezuïeten
drie, niet eerlijk tegenover Tibetanen 8-9vn
Jezus
en Jeshu ben Panthera 102-3
Epiphanius over genealogie van 102vn
geboortedatum onzeker 314
historisch bestaan niet bewezen 314
stamboom van 317
van evangeliën is geen historische figuur 102, 104
Jīva
als levensbeginsel 37, 166
atomen bezield door sluimerende 206
en anima mundi 206
en manas 515
en prāṇamaya 169
kan niet vóór vastgestelde periode wedergeboren worden 515
levensatomen van, na de dood 202-4
of kāraṇaśarīra 166&vn
of prāṇa is iets anders dan atomen die erdoor worden bezield 204
verschillende betekenissen van term 579
zorgt voor samenhang deeltjes 206
Jīvātman
als een van de prameya's 166
hogere geest 166
of ātman is nirguṇa 168
Jñāna
twee klassen van 349-50
Job 461, 462
Joden
beschuldigingen van Mirville tegen 535
Johannes
schrijver van Apocalyps 68
Evangelie van 210
en Irenaeus 210&vn
Johannes Chrysostomus 443, 462
geïnspireerd door Paulus 465
Homilie over de Brief aan de Romeinen 465&vn
Johannes de Doper
verhaal van een echte nazar 68
Johannes van Damascus
Het leven van Barlaam en Josafat 305
John King
verzamelnaam van HPB voor geestverschijningen 418-20
Jones, Sir W. 343
over *Avesta* 145
over religie van Hushang 135
Asiatic Researches
over magiërs 135
Joris
en Theseus 305

Josephus 334-5
vervalste tekst over Jezus in werk van 104
Journal de médicine de l'ouest 478vn
Jozua 532
Judge, W.Q.
over adepten in Amerika 365&vn
over precipitatie 358vn
Jupiter Fulminator
en zon 230
Jupiter Hoplosmius
tempel van 533
Jupiter Tinia 289
Jyotishām jyotiḥ
licht der lichten 167

Kabbala 162
Chaldeeuwse 286-7
en geometrische elementen 560
Hebreeuwse, echo van Chaldeeuwse 137
Kabbalistisch
gezegde 492, 495
motto 489
Kabiren 531
Kadmische
lettertekens 334
Kadmos 333-4
Kafir 301
Kaista koningen 344
Kālāśoka 320
Kalenders in India 324-5
Kaliyuga 356-7
en absolute nirvāṇa van Boeddha 319
en praktisch occultisme 157
Kalki-avatāra 356
Kalpa 163
herinneringen van monade aan einde van 199
Kāma
als wil 185
en aardse aantrekking 198
van vierde-ronders 216
vrij als persoonlijke wil passief is 185
Kāmaloka
aardse energieën in 564
abortus en, van moeder 201-2
astrale schil in, in magnetische verbinding met levende mens 364
en lagere intra-aardse geestenwerelden 197-8
en vastgestelde levensduur 65-6
en vierde beginsel 396
entiteiten in 526
Hades of 539
HPB daagt alle 'geesten' uit, uit 420
lengte van verblijf in 365
of limbus 514, 539
tweede dood in, en devachan 61
verlangen naar onze wereld vanuit 540
Kāmarūpa 516, 523
atomen van 4de en 5de beginsel 210
behoort tot middelste beginselen 210
en elementalen veroorzaken verschijnselen 523
en sāmānya 166
in 8ste sfeer 203
omschrijving 37
Kāmāvachara 197
Kaṇāda 166-7
Kāṇḍa
vedische periode 249
Kapila 135
Kapilavastu 313
Kāraṇaśarīra
werkelijke occulte betekenis 166
Kāraṇopādhi 557
Kardec, Allen 522
Karel VI
en maanfasen 116
Karma
bij beproeving valt, in één blok op kandidaat 548
en dierenrijk 394-5
en doden van foetus 201-2
en proeftijd 544
en veronderstelde inactiviteit 350-1
hoeksteen van esoterische filosofie 512
mahātma's zijn dienaren van 173-4
neiging van natuur om zich te herhalen 351
vertrouwen in 170
verzamelen goed, voor volgend leven 466
wacht op drempel van nieuwe incarnatie 516vn

Karma (vervolg)
wet van onvermijdelijke vergelding 130
zaden voor toekomstig 521-2
Karmakāṇḍa 106
Karmania 287
en Alexanders invasie 307
Karṇavanta 480
Karshvar
zeven, of werelden in *Avesta* 145
Kārttika
maan van 323-4
Kārya-rūpa 187vn
Kasbek, berg 286
Kashāyavastra
en symbool van het levensbeginsel in zon 228&vn
Kashmir
meisjes in, kunnen 300 tinten méér onderscheiden 486vn
Kaśyapa
en geschiedenis van Boeddha 310-1vn
en Manasarovar meer 309-10
en vijfde beeld van Boeddha 310
Kathā Sārit Sāgara 256, 264
Kātyāyana
en Sanskriet 338
staat niet vast wanneer hij leefde 264
Vārttika 264
Kaurava's
en Pāṇḍava's 340vn
Kauśītaki-Upanishad 320
Kauṭilya
term met esoterische betekenis 373
Keane, A.H.
en kumbum-boom 96
Kedem 334
Kelanie
bron bij, in Ceylon113
Kelto-Gallische onderras 281
Kennis
aangeboren 503
abstracte, en de wil 417
omschreven 397-8, 416
Kerala Utpatti
onbetrouwbaar 257-8
over jaartal van Śaṅkara 255, 258-9
Kern, J.H.C.
over Saṃvat-jaartelling 297
Over de jaartelling, enz. 306vn
Key of the Creeds, *The* 369
Kham
broeinest van bön 9
Khorasan
zoutwoestijn bij, en oudste beschavingen 237
Khou('s) 524
twee soorten 525
Khumrath, H.
over geest en ziel 46
Kiangsi, bergstammen van 283
Kiemperiode
en de beginselen 36
en devachan 189
en manomaya-omhulsel 168-9
van het ego 25-6
Kindheidsevangelie 304vn
Kinetische en latente energie 206-7
Kingsford, dr. A.B.
The Perfect Way 33ev
onthult occulte waarheid 69
Kinine
homeopathische invloed van 89
Kircher, Athanasius
Oedipus Aegyptiacus
over terafim en serapissen 532-3
tekeningen in 534
Kiu-te (zie *Boek van Kiu-te*)
Kleur
en geluid 471ev, 476-80
en klinkers 477
en mentale wisselwerkingen 479
en muziekinstrumenten 477
en talen 476-7
Gautier en 472
mieren en gevoel voor 484-5
Klinkers
en kleuren 477
Knock, Ierland
genezingen in 110
Koerilen, eilanden 288
Komeetstof
essentie van 219
Könchok Rinpoche 7
Koning
keuze van Egyptische 510-1
Konka, koningen van 254, 256
Kośa('s) 555, 564
hebben elk zes eigenschappen 169
vijf, en monade 186

volgens *Ātmabodha* 168-9
Kosmos 77vn
verschillende betekenissen van term 40
Köthen (Anhalt)
toevluchtsoord voor verbannen dr. Hahnemann 23
Kracht(en) (zie ook energie)
aard van, en stof 38ev, 77vn
als vormen of toestanden van stof 46-7, 49, 51-2
levens- 53-4
moeilijk scheidslijn te vinden tussen, en stof 410
stof maakt plaats voor 80
twee tegenovergestelde, in de natuur 353
uiteindelijke aard van 181
wetenschappelijke opvattingen over 42
zes, in de natuur 559
zeven occulte 553, 565
Kreitner
expeditie van, en Szchenyi naar Tibet 96-7
Kreta
kolonie van Atlantis 284
Kripa 106, 108
Krishṇa 562
over *Veda's* 16
universeel goddelijk beginsel 340
Krishṇapaksha
afnemende maan 325
Kristallen
visioenen in, en spiegels 31
Kritayuga 356-7
Kruiden
occulte krachten van, bekend aan Yanadi's 74
Kruis
en sfinx 68
Kruisiging 104
ruimtelijke, van mens 562
Kshatriya('s)
-stammen in *Mahābhārata* 342&vn
werden Yavana's en vrishala's 342
Kshayatithi's 325
Kubus
opengevouwen 559-62
Kudali-brahmanen 254, 256
Kudali-maṭha 255, 259
Kumārila Bhaṭṭa (zie Bhaṭṭta)
Kumbakonam-maṭha
en datering van Śaṅkara 255, 257, 259
Kumbhakarṇa
langslaper van hindoes 273
Kumbum-boom
besproken 94ev
inscripties op bladcellen van, in Senzar 97
Kuntī
vrouw van Pāṇḍu 340vn
Kuthumi
geen alias voor HPB 35
HPB in huis van, in Tibet 422
naam van rishi in *Purāṇa's* 371-2
Nadjezjda Andrejevna Fadjejev ontving brief van 422&vn
Punjabi uit Kashmir 423
Kwaad
spirituele gerichtheid op het 56

Lalitavistara
over Boeddha die 63 alfabetten bestudeert 339
Lama('s)
mesmeriseert chela om waarheid te spreken 83
mochten trouwen vóór Tsongkhapa 10
vrouwelijke 10vn
Lamaïsme 420
verschil tussen esoterisch, en volksgeloof 8vn
verval tot, of fetisjisme 9
Langley, S.P.
over ether en stralende energie 50
Laplace, P.S. 221
Lardner, dr. 104
Lares 517vn, 525-7, 531
Larva(e) 517, 525-8
Lassen, C.
en Boeddha's nirvāṇa 318
Latijnen/Latijnse 268
Liga 282
voorouders van Romeinen 279
Latium antiquum
verwant aan het Aeolisch 337
Laukika 431-2

Lavoisier, A.L.
en flogiston 47
Leegte (zie ook vacuüm)
absolute, onmogelijk 223
Lehmann 476
Leibniz, G.W. 459
een occultist zonder het te vermoeden 458
omschrijft monade 244-5
over opstanding 458
vergelijkt dood met slaap 458
Leken-chela
amanuensis van een meester 120
en leken-chelaschap 173-4
Lélut, L.-F.
over hallucinatie 475
Lemure(s)
en lares 517vn, 526-7
Lenormant, F. 283-4
Leugen
occultist kan geen, uiten 353-4
Leuret, F.
Fragments psychologiques etc. over hallucinatie 475
Leven
aanwezig in atomen 205
alomtegenwoordig en onvernietigbaar 54-5
bipolair 54-5
en moleculaire kracht 54-5
het ENE, 166, 225, 244, 458, 461
het ene, en stof beide eeuwig 120
het ENE, verbindt alle lichamen in de ruimte 392
het universele, als God 120
instinctieve neiging om, te behouden 65
is energie 205
kinetisch of latent 206-7
ongemanifesteerde, en ākāśa 392
zon en vuur geschiktste symbolen voor 150-1
zon ontwikkelt levensbeginsel van planeten 225
Levensatomen
als blauwachtig licht 209
bij woede worden, afgeworpen 209
door kinetische energie gedreven 207
door verwantschap bijeengebracht 203-3
transmigratie van 202-10
vastgehouden voorwerp raakt doortrokken van uw 209
Levensboom
en boom van kennis 134-5
Levenselixer, het
artikel 398, 400, 402
Levensgeesten
of astraal lichaam 536
Levensvonk
omhuld door elementaire bolletjes 46
oorsprong van elektriciteit 46
Leverrier, U. 228
Lévi, É.
over de 'dood' 55, 58-9
Leviticus 152
vertaling verbeterd 442-3
Lhasa
en buitenlandse reizigers 4-5
Liberal (Sydney)
over Denton 161
Lichaam/lichamen
uitzonderlijke groei van 354ev
van dhyāni-chohans 523
van astrale entiteiten 538
Licht
als vorm van stof 50-1
en geluid in *Veda's* 480
en wetenschap 478
golftheorie van het, en het ene element 48-9
parabrahmisch 464
waarneming van 484
woorden voor, en geluid afgeleid van dezelfde wortels 479-80
zonen van het licht 67
Licht mehr Licht
over mimicry 96-7
Licht op het pad 429
Light 329vn
artikel van Lillie in 418
geciteerd 512
Massey over Atlantis 267vn
Massey over *Isis* en reïncarnatie 33-5
Lillie, Arthur
onjuiste opvattingen van, over HPB 418ev
Buddha and Early Buddhism 124vn, 418, 420, 422-3

Koot Hoomi Unveiled 418vn
Limbus 514, 539
Liṅgams en stoepa's 305&vn
Liṅgaśarīra 203, 516, 525, 557, 564
als innerlijk schaduwachtig lichaam 166
en manomaya-omhulsel 168-9
in verband met handeling 168-9
omschreven 37
Linkerhand
oorsprong wetenschap van 135-6vn
Lipi
betekenis van 302-3
Locke, John
denkende stof van 452
Lockyer, N. 228
Lokanātha
titel van Boeddha 313
Lokottara 431-2
Lombard, Peter 523
London Lodge 291-2
London Medical Record
over geluid en kleur 478
Lot van mens
omschreven 392
planeten beïnvloeden niet het 392-3
Loudun 490
Lourdes
genezing in 110
Loyer, P. Le
Livre des spectres
over lagere zielen 528
over lemures en larvae 527
Lubbock, John
over mieren 484-5, 486
Luceres 281
Lucht
samenstelling van 42&vn
Lucianus 530, 532
Lucretius
De rerum natura
over kāmaloka 540
over simulacra 526, 540
Lücke, G.C.F.
*Versuch einer vollständigen Einleitung in die Offenbarung des Johanne*s 385vn
Lyall, Alfred 574
Lydda 103
Maan
opvattingen van adepten over 242
verderfelijke invloed van 115-7
Maanziek
oorsprong term 115ev
Mackenzie, kol.
over Śaṅkara 254-5
Mādhava
Barth over 250
Madhva/Mādhva's
over Śaṅkara 256-7
Madhvāchārya 254
Mādrī
vrouw van Pāṇḍu 340vn
Magadha
kalender van 324
Magha
ingewijden en magiërs 135vn, 136vn
Magie
archeologische vondsten doordrongen van 502
beelden gemaakt d.m.v. 510-1
diep begraven door adepten 503
duizenden jaren lang werd in, geloofd 511
en tovenarij 502-3
feiten samenhangend met, verworpen 83
historische, en wetenschap 502
in elke papyrus 502
ligt ten grondslag aan elk geloof 502
misbruik van, door Atlantiërs 503
onopgemerkte zwarte, in 19de eeuw 531
uitwasemingen van, en beschaving 502
zwarte, gebruikt door rooms-katholieke priesters 535
zwarte, in 19de eeuw 531-2
Magiërs
als hiërarchie van adepten 135-6vn
hart van, klopt nog steeds achter masker van modern mazdeïsme 155
over ronddwalende ziel 526
Magiërs, religie van (mazdeïsme)
aanvankelijk niet monotheïstisch 148
adepten van, bestonden nog in Clemens' tijd 153-4
hoge ouderdom van 134, 142-3

Magiërs, religie van (vervolg)
juiste versie van, wordt in onze tijd niet geloofd 146
oude, identiek met sabaeïsme 151
werkelijke, te vinden in *Hādhōkht Nask* 148-9
Magna Graecia 268, 283
ouder dan algemeen gedacht 239-40
pre-, periode en Rajputana 303
Magnetische
effluvia 208
energiestroom tussen devachanī's 191
Magnetiseur (zie ook hypnotiseur)
en overbrengen levensatomen 209
Magnetisme (zie ook elektriciteit)
dierlijk, op academies weggefloten 81
dierlijk, en wil en mediumschap 387
elektro- 224
en gebeden 140
invloed op bloemen 82vn
rol van bij genezing 110-3
staat voor warmte en activiteit 412
Magos, en magiërs 136vn
Magus 307
Mahābhārata
en Chinahunah 309vn
en hindoe-zeevaarders 335
en Kālayavana 305vn
en Trojaanse oorlog 303
geschiedenis in dramavorm 303
opsomming stammen, rassen en volkeren 304-5
over verdienste en goede daden 348
over Yavana's en vrishala's 342&vn
Mahābhūta's/mahābhūtisch 187vn
grove elementaire beginselen 167-8
Mahāmanvantara
en individualiteit 468
Mahānāma
en Boeddha 318
Mahānirvāṇa-Tantra 352
Mahāparinibbāna Sutta 322
Maharloka
en vierde dimensie 496
vierde wereld van het hogere zevental 496
Mahat
als bron van buddhi en ahaṃkāra 167
Mahātma('s)
brieven door, zelden op gewone manier geschreven 359
en abstracte kennis 417
en kosmische wil 416-7
hoe men een, kan worden 157
inspireren nooit tot verdorven daden 370
KH in Bombay in astrale śarīra 327
kunnen, egoïstisch zijn? 415-7
omschreven 396
overal aanwezig 397
rishi's zijn 156
sommige, zijn chela van hogere 425
sommige, zijn hindoes 106
vernietigt kwaad 370
weten het best welke kennis voor mens geschikt is 417
Mahatma brieven (zie Sinnett)
Mahattattva
eerstgeborene van mūlaprakriti 381
Mahāvanśa 315, 371-2
en dood van Boeddha 315
en Vijaya's aankomst in Ceylon 313
nauwkeurigheid van 306
zwijgt over Boeddha's nirvāṇa 318
Mahāyāna 208, 557
Mahāyuga
herinnering aan persoonlijke levens voor einde 26
lengte van 165
Mai, kardinaal 505vn
Maimonides
Moreh nevochim
over afgodsbeelden 532-3
over joodse beschermgoden 532
Maistre, Joseph de 457
Les soirées de Saint-Pétersbourg
over doden van dieren 437
Maitreya-boeddha 356
Malabar 254
gebruiken in 257-8
Malebranche
over opvatting van Descartes 450
Mallet, experimenten van 51
Māna
maatstaf voor lengte van jaar 324-5
Manas
aroma van 515, 520-1&vn
buddhi, en chelaschap 171

eeuwig en niet-eeuwig 187vn
en ahaṃkāra 167-8
en differentiatie 346
en dravya 166, 186
en Egyptische leringen 525
en kāma 216
en kāmarūpa 523
en skandha's 468
gespiritualiseerde delen van, of het 5de beginsel 36
hogere, is werkelijke mahātma 396
is het werkelijke ego 515
kan na de dood verschijnen 565
lager aspect van 581
neemt in slaap werkelijkheid waar 185
tanmātra's en mahābhūtisch 187vn
vereniging met buddhi 208
waarneming door 397
wordt spiritueel zelfbewustzijn 186-7
zetel van jīva 515, 520-1
zetel van persoonlijk denken 185
Manasarovar meer 147vn, 309
Maṇḍanamiśra 260-1
Mandragora's
als magische werktuigen 532
Manes 278vn, 526-9
komt overeen met νέκυας 505vn
van koningen 505-6
Vergilius over 528
Manetho 505-6&vn
Manifestaties 522
Manley, A.J.
over kracht en stof 77vn
Manning, Thos. 5, 8vn
Mannus
en Germanen 286
Manomaya
en het misleide denken 168
Mantra
vedische periode 249
Manu('s) (zie ook *Wetten van Manu*) 467
eerste mensenrassen aan begin eerste ronde 163
schema van veertien 164
van vierde ronde 287-8
Manvantara('s)
begin van ons specifieke, en oorsprong religie van magiërs 134
definitie 163-4
eerste vuur van huidige 561
en pralaya 462-3&vn
veertien 163
Mariette-Bey, François Auguste Ferdinand 240
Monuments divers, etc. 510-1
Markham, C.R.
Narratives, etc. 4-5vn
Desideri geciteerd 4-5
over Gendün Drub 7vn
over introductie van boeddhisme in Tibet 7-8, 10
Maruts 337
Maspero, G.
Les contes populaires de l'Égypte ancienne 509-10vn
Notes sur différents, etc. 510-1
Massa
relatie tussen, en snelheid en energie 85
Massey, Gerald
artikel over Jezus 102vn
over Atlantis 267-8vn
Massiliërs 284-5
Maten
en *Bijbel* 560-1
occulte bron van, ligt ten grondslag aan kosmos 560ev
Materialisme
beschaafde klassen doortrokken van 490
Butlerov over 491
en Locke's denkende stof 452
maakt van kosmos graf 491
van wetenschap 447-8, 483-4
Materialisten
en transcendentalisten 78vn
in één opzicht zijn alle occultisten 77vn
Maṭha
Kudali- 255-6, 259
Kumbakonam-, en datering van Śaṅkara 255, 257, 259
tempel 249
Maṭhādipati's 249, 255
Mathura of Matarea 304
Matouan-lin 322
Matsya-Purāṇa 371
lijsten van Nanda- en Morya-dynastieën 321
tekst vervalst 321

Mattheus
over witgepleisterde graven 22
Maudsley, H.
Body and Mind 184&vn
Maurya's
dynastie 371
Māya 168, 416
en egoïsme 399
en ondeugd tijdens het chelaschap 175
en opwekken van dieren 449
en waarneming 582
hypnotiserende, en verschijnselen 100
van fysieke lichaam 397
Māyāvirūpa 523
als denkbeeldig ik 169
en adepten 188vn, 326
en hoogste beginselen niet fysiek waarneembaar 220
verschijnen van 379
Mayo, dr. W.S.
Kaloolah 29
Mazdeïsme (zie magiërs, religie van)
Medici, Catharina de'
en zwarte kunst 535
Medische stand
bevooroordeeld en onrechtvaardig 108
Medium(s)
beelden afgedrukt op aura van levend 14
ego van zuiver, kan worden aangetrokken tot ontlichaamde geest 26
en chela's 387-91
en piśācha 66
en tovenaars 67
kunnen aan schillen levenskracht schenken 365
omschreven 387-91
relatie tussen, en schil en spiritueel ego 26
Mediumschap
en manifestaties 503
gevaren van 32
uit HPB weggevaagd 420
Meester(s) (zie ook adepten, mahātma's)
door HPB in VS bekendgemaakt 542
en proeftijd 543-4
heilige stervelingen 543
onderworpen aan karma 544
onderworpen aan wetten en voorschriften 543
over mens in derde ronde 481-2
redt HPB van dood 548
trouw aan 544
twijfel aan 546
vijanden van 543
voorwaarden om, te bereiken 543-4
weigeren in te grijpen in karma 549
zien toe op leden TS 160-1
Megasthenes 306, 308
over schrijfkunst in India 339
Melanochroïden 280-1vn, 284
Mémoirs de l'Academie des Inscriptions 534
Menander
veldtocht naar Ayodhya 262-3
Mens(en)
als vrije entiteit 216
bezit zelfde krachten die in zon bestaan 412
geïncarneerde, is zevenvoudig 557-8
in het begin en aan het einde een eenheid 528
is uiteindelijke doel van evolutie 440
kan geen dier worden 518-9
kan niet in één leven mahātma worden 399
opgenomen in universele leven als hij gezuiverd is 120-1
spiritualiteit zal denken van, overschaduwen 482
Mensenras of mensheid (zie wortelras)
Mensheden
toekomstige, ontwikkelen eerst lagere levensvormen 440
Menslievendheid
en terughoudendheid van adepten 215
Mentana
HPB en slag bij 423
Meredith, E. Powell
Correspondence, etc.
over vuur als symbool van godheid 151-3
Mesmerisme
genezingen d.m.v. 108-14
ligt aan basis van christelijk geloof 21

nu hypnotisme genoemd 81
sleutel tot occulte wetenschappen 433
studie van, aangemoedigd 433
zal orthodoxe geneeskunde worden 82
Metafysica
Indiase 501
Metaloscopie
aan Ouden bekend 81-2&vn
Metalotherapie 81-2vn
Metawiskunde 498
Metempsychose
leer over 207-9
Metius, A.A. 560
Michéa, C.F.
Du délire des sensations
over hallucinatie 475
Microkosmos
de mens 142-3
Middelpuntzoekende kracht
adepten over 224-5
Mier(en)
behoort tot lagere wereld van zevenvoudige ketens 496
en geluiden 486
gevoel voor kleur en licht 484-5
kunnen geen rood zien 193
Mill, John Stuart 132, 352
Milton, J.
Paradise Lost
over heerschappij van mens over dier 445
over maan 115
Mimicry
gevallen van 97
Miriam (of Stada) 102-3
Mirville, Eudes de 490
verdedigt leven van dieren 447vn
verschaft wapens tegen eigen opvatting 446-7
Des esprits, etc.
geciteerd 449-54, 456-60, 465, 470-1, 475
komt in opstand tegen Thomas 457
over fetisjisme 531
over joden en tovenarij 535
over Lateraanse concilie 450-1
over orakel-sprekende hoofden 533-4
over vivisectie 439-40
over ziel van dier 457
Mishnah
zwijgt over Jezus 104-5
Mishnah Sanhedrin
over Jeshu 103
Mishnah Sotah 103vn
Missionaris(sen) (zie ook zendelingen)
zouden andere religies graag omverwerpen 101
Mitford, G.
'The elixir of life' 157, 398, 402
geciteerd 400-1
Mitra, Rajendra Lāla
over Griekse invloed in India 305
Mittra, P.C.
veel lof voor 28
Mlechcha's
en Pāṇḍava's 340vn
Moederschoot
kosmische, van aarde 539vn
Moksha 467
en non-ego 515
Molecule
alleen aangenomen en gepostuleerd 41, 46
beweging van, en stralende stof 52-3
Moleschott, J. 79
Moloch 438
Mommsen, C.M.T. 281
Monade(n)
als 6de en 7de beginsel 243-4
astrale 514
astrale en spirituele 34-6
contact tussen, is echt 194
de, en verschillende 244-5
drie klassen van 197-8
drie toestanden van 181vn
-ego 515
en atoom van wetenschap 243
en devachan 468
en devarijk 243-4
en hogere arūpa-gebieden 198
en monas 243-4
en universele pralaya 469
en vijf omhulsels 168
en zeven entiteiten 554-5
geïndividualiseerd in menselijk stadium 244
gelukzaligheid van, in devachan hangt af van essentie van persoonlijk ego 185

Monade(n) (vervolg)
goddelijke, gekleed in menselijke vorm 37
goddelijke, is aguṇa 168
halfbevrijde, van somnambule 182
herinneringen van persoonlijkheid van, ontleend aan manas 199
in devachan heeft één bewustzijnstoestand 189
in devachan kan monade beïnvloeden 191
individualiteit van, en fysieke verschijning 200
menselijke 523
menselijke, is spirituele ziel 243
mineraal- 243-6
nieuw uiterlijk omhulsel van, en levensatomen 202
over hele ruimte verspreid 186, 196
planten- 212
samenstelling van, en persoonlijkheid of objectiviteit 193
spirituele, als emanatie van het absolute 36
van Humboldt en van atoom hoornblende 244
Monas 243-4
Mongoloïde(n) 280-1vn, 288
of vierde wortelras 283
Monier-Williams, Monier 250
over betekenis van *Upanishad* 166&vn
over datum van Patañjali 262
Month, The 576
Moor, Edward
The Hindoo Pantheon 562vn
Moord
door zwarte kunst 536
Moravische Broeders
woordenlijsten van 423
Morele kracht
niet gekend tot deze wordt beproefd 174
Moriya-nagara 372
Morya's
drie leden van -dynastie leven in India 311vn
dynastie van 310, 311vn, 321
en chohans van Kaśyapa-klooster 311vn
en hoofden van Nagara 313
Purāṇa's over 371-2
zijn kshatriya's 371
Morzine 490
Moskovskaya Gazeta 354
Mousseaux, H.R. Gougenot des 328, 490, 576
verschaft zelf wapens tegen hem 446-7
La magie au 19ème siècle 110
Mozes
laat men in *Pentateuch* zijn eigen dood en begrafenis vertellen 143
verbiedt afgodsbeelden 536
Muilezel
en voortplanting 206
Muir, J.
Original Sanskrit Texts
over Yavana's en vrishala's 342-3&vn
Mukti 350, 398-9
Mūlaprakriti
drie stadia van differentiatie van 245
en Crookes 219
en prakriti 168
ongedifferentieerde kosmische stof 167-8, 380
term omschreven 380
Müller, F. Max 289, 321
en *Mahāvanśa* 372
over datering sūtra-, brāhmaṇa-, mantra- en kāṇḍa-perioden 249
over datering vier śruti's 249
A History of Ancient Sanskrit Literature 306vn
geciteerd 267, 270, 272, 274-8
over Alexanders veldtocht in India 298-9
over Boeddha's voorspelling 316-7
over boeddhistische chronologie 294-5, 315-6, 318
over Ceylonese chronologie 314-5
over geboortedag Boeddha 319
over schrijfkunst en Pāṇini 330-1
over vrouwen van Pāṇḍu 340vn
over *Wetboek van Manu* 343
Chips, etc.
over pārsī's 149
Mummie
bedankt zijn dienaren 505

werpt atomen af 203
Murray, Robert
over brandgans 493-4&vn
Mycene
en Pelasgen 236
Myers, Fred W.H.
antwoorden aan 214-325
experimenten van, en omgekeerde beelden van helderzienden 377-9
over datering Śaṅkara 213
over devachan 213
vragen over *Esoteric Buddhism* 211-4
was drie jaar lid van TS 567
Mysterie
zevenvoudige, van inwijding 340
Mysteriën
door Orpheus vanuit India meegebracht 340vn
offer-, en Pāṇḍava's 335
oorsprong van tempel- 136vn
Mystici
geboren, en chelaschap 170
Mythologie
over zonnegoden en muziek 479-80

Nabateeërs
geheime kabbalistische 68
Nacht van Brahmā
en individualiteit 469
Nāga's 289
Nanda 320
vorsten en dynastieën 321
Nasmyth, J.
wilgenblad-theorie 231
Nature
Dyer over kumbum-boom 97
expeditie van Keane en Szechenyi 96
Ramsay over geuren 28-30
Nature, La over kleur-geluiden 476-7
Natuur
alles in, heeft specifiek doel 132-3
als svabhavat en bipolair 55
Butlerov over 487
concrete niet abstracte 487
en numerieke waarden 559-60
gaat nooit achteruit 518-9
geen onneembare muren in 498
heeft neiging zich te herhalen 351
is in beweging 352
onze indrukken van, bepaald door zintuigen 487
opgaan in moeder- 353
probeert het steeds opnieuw 517-8
werkingen van 209-10
zevenvoudig 53
Natuurkunde
bovenzinnelijke, en scheikunde 487
Natuurrampen
door water en vuur 164-5
Natuurrijken
devarijk en bevrijde monade 246
en spirituele impuls 244-6
mineralenrijk als keerpunt voor de monade 245
zeven 245
Natuurwet(ten)
en mahātma 352
vormen basis van het leven 120
vreselijke, en chelaschap 174
Nazar(s)
Johannes de Doper laatste echte 68
Nearchus 308, 339
Necromantie 6, 525, 533
Nefesh 442-3, 457, 526
en ruach 443
in *Leviticus* 442-3
Negroïden 280vn
Neofieten
bindende regel voor 429
Neter-khari
godentaal van Egyptenaren 333
Neuroanalyse 81
en zenuwtijd 90-2
Neuroten 473, 476
Neveltheorie
adepten en 221-6
Newton, dr. A.E.
grote mesmerische genezer 108ev
The Modern Bethesda 109
New York World
over adepten in māyāvirūpa 326
Ngawang Lobsang 7
Nicolaas van Tolentino, St. 449
Nicolas 385
Niebuhr, B.G. 104, 336
Nimfen
afgodsbeelden in vorm van 532
Nirguṇa
geest is 168

Nirmāṇakāya
omschreven 523-4vn
Nirukta's 337
Nirvāṇa 467
en non-ego 515
en Nyr-Nyang 318
en onsterfelijkheid 55-6
gedifferentieerde stof verdwijnt 245
jaartallen van, van Boeddha verzameld door Csoma 318-9
-jaartelling 318
omschreven 519-20
20 jaar voor Boeddha's dood 313
Nirvāṇī
van zevende graad 319
Nirvāṇische toestand
en sku-gsum 319
van devachan 199
Noach 164-5
en aartsvaders 274
Griekse 286
joodse 289
van hindoes en vijfde ras 289
Noorderlicht (zie aurora borealis)
Norremberg
polariseer-apparaat van 559
Novensiles
en Atlantiërs 289
Numeri
en getal zeven 165vn
Numismatiek 293
Nüssbaumer 476
Nyāya over prameya's 166
Nyingmapa sekte 4
Nyr-Nyang
en Boeddha's nirvāṇa 318

Objectief/objectieve
atomen van het lichaam en de, voorwaardelijke toestand van de stof 204-5
gewaarwording en devachanī 181-2
Objectiviteit
aards gevoel van, en werkelijkheid 197
monade kent geen 193
Occult(e)
filosofie scheidt koren van kaf 154
kennis uit Atlantis van, natuurkrachten 579
kennis van Yanadi's 73-5
wetenschap en yogī's 155-7
wetenschap heeft sleutel tot mysteries van de natuur 469
wetenschap krijgt geleidelijk erkenning 81-2vn
Occultisme
basisleringen van, overal dezelfde 579
een wetenschap 157
praktisch, en zeven beginselen van de mens 581
tegenover wetenschap 488
verbindt alle religies uit oudheid 501-2
Occultist(en)
elke cyclus heeft zijn eigen 402
en aurische tinten van innerlijke mens 280
en wetenschap 488
gebruiken spirituele vermogens en lichamen 53
hoofddoel van, en devachan 399-400
mond van, is gesloten 489
tegenover theosofen 489
verschil tussen, en gewone mens 399
verslagen van 279
wacht zijn tijd af 501
wijzen op gebreken van wetenschappelijk onderzoek 219-20
Occult Word
artikel over mahātma's 542
Odin
orakel-sprekend hoofd van 535
Ogilvie, John
Imperial Dictionary over mediums 387
Olcott, H.S.
aangenomen als chela 172
bekend met samenstelling lucht 39
door uitzonderlijke invloeden gesteund 114
en Irenaeus 382
esoterisch boeddhist die persoonlijke God verwerpt 140
genezingen door 114
laat bijzonder kristal zien 31
onderwees mesmerisme aan enkelingen 114

studeerde onder dezelfde meester als HPB 144
vernam na 1875 hele waarheid 419
was eerst spiritist 419
wist in 1875 bijna niets van Indiase filosofie 467
Boeddhistische Catechismus 8vn
People from the Other World 419
Oliphant, Laurence 547
Olympiaden 269
Olympus 285
en Prometheus 286
'Om' 11
Onderras(sen)
1ste, van derde wortelras 481
1ste, van vierde wortelras en spraak 480-1
3de, van vierde wortelras en gehoor 481
5de, van vijfde wortelras en huidige mens 482
7de, van vijfde wortelras 481
Oneindige
het, en absolute van Hamilton 223
Oneindigheid 223
begrip, en experimenten van Crookes 85-6
onbereikbaar voor onze zintuigen 87
Onsterfelijkheid
hoe men, verwerft 168
occulte opvatting over 55ev
verkeerde opvattingen over 58-9
Ontdekkingen
zijn herontdekkingen 242
Ontkenning
door wetenschap 77, 79, 85, 88-9
Onverdraagzaamheid
en professionele roofzucht 20
Onzelfzuchtigheid
en occultisme 415-7
Onzichtbaar/onzichtbare
en onhoorbare dingen bestaan op aarde 487
Onzichtbaarheid
door occulte middelen 485
Oorzakelijkheid
en omstandigheden van het leven 392-3, 415-6
Ooza(s)
en tau 563
Openbaring
oorspronkelijke, werd aangeboren kennis 503
Openbaring 462
Opstanding
absolute, aan einde kalpa 199
algemene natuurwet 458
christelijke heiligen en, van dieren 448-9
nirvāṇische 458vn
parabrahmische 462
van dieren 445-6, 448-9
Orakel-sprekende hoofd 535-6
Orfische mysteriën (zie ook Orpheus) 534
Organisch
en anorganisch 205
Oriëntalisten
beïnvloed door bijbelse chronologie 247
beperkt door kerkelijk dogmatisme 272
en de oudheid vóór onze jaartelling 272-3
en ouderdom *Veda's* 247-8
hebben niet geleerd van noordelijke boeddhisten 319
oneens over vertaling Sanskrietteksten 293
onjuiste denkbeelden over India 277-8
onzinnige speculaties van 322
over boeken over boeddhisten 248
over ontwikkeling van talen 249
plaatsen Indo-Europese periode vóór vedische periode 343
verkeerde beoordeling smriti 295-6
verkeerde opvattingen over Indiase astronomie 300
verkeerde opvattingen over Indiase chronologie 247-8
Origenes 464, 529, 537
Ormuzd (zie ook Ahura-Mazda) 141
Orpheus (zie ook orfische mysteriën) 336, 533
en Ribhu 339
en Zagreus 340-1
uitvinder van lettertekens 339
Oscaans 337
Osiris/geosirifieerd 504&vn, 524-5

Osmogram(men) 93
Osmose
  brieven door, uit verzegelde envelop halen 345
Ouden
  koppelden aardse gebeurtenissen aan hemellichamen 267vn
Ouderdom
  kortere periode van, in toekomstige rassen 357
Overeenkomsten, wet van
  en ronden en rassen 481-2
Ovidius 529
Ovsyaniko-Kulikovsky, D.N.
  Essay on the Bacchic Cults, etc.
    over Sanskrietwortel arch 480
    over zonnegoden en muziek 479-80
Owen, R.D. 328
  Footfalls on the Boundary of Another World 329vn
Oxley 204
  artikel van 202
Oxus 269, 277, 288, 290, 308

Paaseiland 560
  ansatakruis op 563
Padukachaitra 254
Padyamitithi 325
Paine, Thomas
  en zijn opvattingen 366-7
Pāla, koningen 344
Paley, Wm.
  A View of the Evidences of Christianity
    over vervalsingen in Josephus 104
Palladium
  Grieks-Phrygische 534
Pañcha-kośa
  vijf omhulsels en monade 168
Pañcha-tantra 256
Panchen 11vn, 313
Pañch-Kukkuṭārāma
  klooster van 310
Pāṇḍava's
  en opvattingen van Pococke 340
  onderwezen offermysteriën 335
  uitgestoten 340vn
Pāṇini
  aforismen van 275
  bespreekt term Yavanānī 263
  door Śiva onderwezen 330, 338
  een rishi 330, 341
  Sanskriet door, vervolmaakt 338
  sūtra's van 264
  wanneer hij leefde en oorsprong schrijfkunst besproken 263-4, 330-44
Panthera, Jeshu ben
  als historische figuur 102
Papyrus
  en magie 502-4
  Harris 511, 525
  magische taferelen uit Lepsis 506-9
  over geosirifieerde ziel 504
Parabrahman 347, 556
  als universeel leven 120-1
  ego opgenomen in 468
  en ātman 243-4
  en brahman-doder 208
  en individuele ziel 168
  en persoonlijke God in *Isis* 467-8
  of universele geest 468
Paracelsus 82, 170
Paramaguru
  meester van de meester 549
  van Śaṅkara 262
Paramāṇu-rūpa
  atomaire aard van manas 187vn
Paramātman 167, 181vn, 183, 461
  en mukti 398-9
Paranirvāṇa
  menselijke geest behoudt individualiteit in 468
  ego gaat, binnen 468
Paranormale
  hogere en lagere, ontwikkeling 431-2
  verschijnselen ontkend 79
  waarschuwingen tegen aanbieders van het ontwikkelen van, vermogens 432
Paraśurāma 106
  en gebruiken in Malabar 257-8
  wreedheid van 107
Pariṇāma 380
Parker, John
  The Quadrature of the Circle 560
Paroksha 349-50
Paropamisos 287
Pārsī('s)

erfgenamen van Chaldeeuwse wijsheid 137
hebben exoterische religie van Zarathoestra ongesluierd gelaten 151
vertrokken uit India 149
Pascal
over aard van de mens 446
Pāṭaliputra 301, 310, 320
en Boeddha's voorspellingen 309, 322
Patañjali 248-9
en Gauḍapāda 261-2
en Sanskriet 338
over Agni 107
over datering van 262-5
Śaṅkara's guru 261-2, 265-6
schreef over geneeskunde en anatomie 264
zelfde als Govinda Yogī 261
Mahābhāshya 261-4
Yoga Sūtra's 261-2, 264
Path, The 358vn
Patrick, St.
wekte 60 mensen weer tot leven 453vn
Paulus
betekenis van zijn 'zonen van God' 463
een ingewijde 461
en brahmaanse leringen 463-4
en onsterfelijkheid van dieren 461
geciteerd 524
geen adept 103
historische figuur 102
kerkvaders omzeilen werkelijke betekenis van woorden van 444
koning van de predikers 443
opvattingen van, esoterisch geïnterpreteerd 461-4
Paus(en)
bisschop van Rome voor het eerst, genoemd door Ennodius 316
en tovenarij 535
Pausanias
over offer van vrouw 340vn
Pauthier, J.P.G.
Essai sur la philopsophie des Hindous (Colebrooke)
voorwoord van vertaler 501
Pearson, N.
'Before birth' 521vn
Pedrono, dr. 476, 478
Pelagos 336
Pelasgen 342-3
beschaving van 238-9
en kshatriya's 342-3
en Pāṇḍava's 340
en schrijfkunst 337, 341
muren gebouwd door 236
onderras 281
oorsprong en taal van 336-7
Orpheus onderwees 339-40
voorouders van Hellenen 238
Peleg
en Pelasgen 238-9, 336
Peling
term voor vreemdelingen 301
Penlops, vier 12
Penna, Fra della
en Tibet 4-5&vn
Pentateuch 143
meest recente van oude geschriften 561
Peri-nous 522
Peri-psyche 522
Périsprit 522
en reïncarnatie 515
Persoonlijkheid
bedrieglijke, reïncarneert niet 520, 522
chela moet zich ontdoen van 426
en egoïsme 416-7
en onpersoonlijkheid 416
heeft geen persoonlijkheid 193
individuele 36
omschreven 521&vn
oude en nieuwe, en devachan 189
reïncarnatie van zelfde, uitzondering 36-7
samengesteld uit 4de en 5de beginsel en gedoemd tot vernietiging 36
tegenover individualiteit 36, 58ev
voortbestaan van, en devachan 61
Phäg-dal, lamaklooster 5&vn, 420
Phäg-yul 5vn
Phala
vruchten van eenmaal gelegde oorzaken 171
Pha-yul 12vn

Philo Judaeus
vermeldt noch Jezus noch kruisiging 103-4
Philo van Byblos 334, 532
Phoebus 480
Phorminx, en Orpheus 340
Pico della Mirandola
en adepten 170
Pictet, R.P.
en gassen 45
Pijn
belangrijkste oorzaak van 429-30
Pillai, Kashava 73
Pindus 285
Pippāl-grot 312vn
Pirani, F. 51
Piśācha('s) 63, 66, 580-1
en begeerten 564
Pisga, berg
en Mozes 68
Pitri's 520
Piyadasī
inscriptie van, en Alexander 306-7&vn
titel van twee koningen 302, 321
Planeet/planeten
bezitten latent vermogen om zichzelf te verlichten en te verwarmen 412-3
in plaats gezet van 'cyclus' in *Isis* 518, 520
lichtstralen van, en magische beeldjes 533
namen van, zouden van Griekse oorsprong zijn 300
Planeetgeesten, 24, 347, 429
Plato 476
onveranderlijke essenties van, en cyclische beweging van denkbeelden 119
Timaeus 527
Pleiaden 235
en pralaya 234
Plinius 457
Plutarchus 308, 320
en *Avesta* 145
Ethica
'Romeinse vraagstukken' 527
Pococke, E.
over Pāṇḍava's 340
Polarisatie 54
Pomerium 281
Pool
gematigd klimaat aan de 405
Poolzee
een open 405
Poona Observer 98-100, 105
Pope
An Essay on Man 455-6
Popol vuh 289
en vierde mensenras 67
Porphyrius 503, 526
De sacrificio
over ziel van heelal 528
Poseidonis 235, 283, 287
Positivisme
door Huxley omschreven 79
Potala 5vn
Prajāpati('s) 165
Manu, Virāj en 163vn
Prajñā 558-9vn
Prākrit 275
Prakriti 554
als eeuwig bestaande essentie 167
en mineralenrijk 244
en mūlaprakriti 167
is guṇavat 168
is voortbrenger 559
purusha als twee polen van het ene eeuwige element 54
Pralaya 338, 462
centrale zon ontsluierd bij 234-5
eerste zaden religie van magiërs na 134
en Hercules-mythe 234-5
en impuls van wedergeboorten 208
of verduistering 163
universele, en behoud van individualiteit 469
Pramā en prameya's 166
Prāṇa 515, 537, 564
het ene leven 166
of jīva verschilt van erdoor bezielde atomen 204-5
positieve vitaliteit en genezing 111
Prāṇamaya 169
Prāṇātman 169
Prāṇāyāma 156
Pravritti
activiteit of wil 166
Precipitatie
occulte proces van, verklaard 358-60

Prediker 452
over dieren 441, 461
Presse, La
en Gautier 472-3
Pretyabhāva, wedergeboorte 171
Prevorst, zieneres van 216
Prichard, J.C. 284
Prisse Papyrus 333
Proclus 526
Proctor, R.A.
en zon 226, 232-3
Prodicus
en heilige boeken van Zarathoestra 153-4
Proeftijd
van 7 jaar 543-4
beproevingen 544-7
Projectie
van dubbel 326-9
Prometheus
betekenis van 286-7
Proteus
alomtegenwoordige 55
Psalmen 152-3
Psellus 526
toelichtingen op orakels van Zarathoestra 537&vn
Psychisch(e)
beneveling 328
contact en de dood 186
Psychogram(men)
en zenuwtijd 91-3
Psychologie
transcendentale, behoort tot wetenschap 83
Psychometrie
omschreven 158
Psychometrist 209
Ptolemaios/Ptolemaeus 302, 307-8
Pūja 82vn
en werk van Denton 158-60
Purāṇa(*'s*) 275, 306, 321, 564
en Paraśurāma 258
en Vasishṭha 228vn
over dynastie van Morya's 371-3
Vāyu- 321
verborgen historische feiten in 295-6
Vishṇu- 287
Yuga- 301
Purūravas
en swastika 561
Purusha
en prakriti als 2 polen van het ene eeuwige element 54
Purusha-paśu 168
Pūrva Mīmāṃsā 258
en Kumārila 251
en Śaṅkarāchārya 106
Pyrrha 269, 284, 286
Pythagoras 530, 560
getal 2 door, genegeerd 165
in India Yavanāchārya genoemd 239-40, 263, 301
over verbeelding 492

Quintus Curtius 308

Rachel
en afgodsbeeldjes 532
Radiometer
energieoverdracht door een vacuüm 85
Raghunath Rao
'What is Hindu Religion' 462-3vn
Rahasya
mystieke leer 165-6
Rājadharma Anuśāsana Parva 343
Rājagriha 310-1vn, 322
Rajas 168, 352
Rāja Taraṃgiṇī 256
Rajputana 303, 343
Rājputs en Gautama's 313
Grieken en 303
stamboom van 275
Rāma
en *Harivanśa* 263
Rāmachandrajī, Janārdana
The Biographical Sketches of Eminent Hindu Authors 255
Rāmānuja 253
Ramaswamier
ontmoet adept in Sikkim 327
Rāmāyaṇa 107, 235, 303-4
Ramnes 281
Ramohan Roy 121, 252-3
over wanneer Śaṅkara leefde 254-5, 257
Ramsay, William
over geuren 28-30

Ras(sen) (zie ook wortelras) 272
bijbelse indeling in drie 280vn
die overgang vormen tussen wortelrassen 283
en Huxley 280-1vn
geologische, en wortelrassen 280-1&vn
Rasātala
vierde van 7 lagere werelden 496
Rāvaṇa 273
Rechtvaardigheid
strikte, en devachan 191-2
Regnault, H.V. 44-5
Reichenbach, Karl von 108
en odyle 280
Reid 377
Reïncarnatie(s) 512ev
bekritiseerde passages in *Isis* over 512ev
devachan en, van spirituele monade 61
en beginselen 36ev
en dubbele evolutie van mens 121
en karma 512-3
geen onmiddellijke, voor monade 515
in Tibet 7ev
is cyclische noodzaak 519
na vernietiging persoonlijke banden uit vorige leven 199-200
oorzaak van 519-20
op planeten en in sferen 26
van astrale monade uitzondering 36
van persoonlijke ziel 59
Religie(s)
door Boeddha omschreven 353
essentiële en niet-essentiële punten van 121ev, 131ev
hadden allemaal eerbied voor zon en vuur 150-1
van toekomst 119-21
Remi, St. 448-9
Renan, E. 470
Résie, graaf De
Histoire et traité des sciences occultes 526
over augoeides 537
Revue de l'hypnotisme 567vn, 575
Revue philosophique 567vn, 572vn
Revue scientifique 567vn, 572vn
Reuzen
en *Genesis* 357
Revoluties
zogenaamde invloed van mahātma's op Amerikaanse en andere 366-9
Rhys Davids
Buddhist Birth-Stories 304vn
Ribhu
en Orpheus 339-40
Richet, Charles 567vn, 575
Rig-Brāhmaṇa's 337
Rig-Veda 270, 276, 322, 337-8
geciteerd 286
Rim ani, vrouwelijke lama 10vn
Ringen
gekleurde, van zeepbel 559
Riopel, dr.
over hypnose 83
Rishi('s)
diepe kennis van, over oorzaken en gevolgen 393
incarneren soms in Tibet 107
lange levensduur van 274
waren mahātma's 156
zeven, aan eind van elk manvantara 462
zeven en tien 555
18 wetboeken geschreven door 372
Rochas d'Aiglun, E.A.A. de 476
Romaka-pura 302
Romanes, dr. G.J. 454vn
Rome
stichting van 281
Romeinen/Romeinse
historische tijden van eerste, koningen 281
onderrassen 268, 282
oude Grieken en, waren Atlantiërs 267
waren Hellenen 283
Romeinen
over bevrijding uit slavernij 444
over verwachting voor en bevrijding van wezens 461-5
Romulus 279, 281-2
Ronde(n)
derde en vierde, vergeleken 481-2
duur van 357vn
en manu's 163-4
ontwikkeling beginselen en zintuigen parallel met, en wortelrassen 216

spiritualiteit in derde en vierde 481-2
vierde, en haar onderrassen 480-1
vierde, en ontwikkeling van zintuigen 480-1
Roodkappen 4, 6, 11
Roomse kerk
beschuldigt joden van zwarte kunst 535
Rooms-katholieken
en tovenarij 503
Rosellini, I.
I Monumenti, etc.
over manes 505&vn
Rosse, W.P. 220
Rossetti, Christina 429
Roth, R. von 305-6
Rougé, O.
over Fenicisch alfabet 333
Rozenkruisers
en Amerikaanse onafhankelijkheid 368
Ruimte(n)
beweging, duur en 49
driedimensionale 498
eindeloze reeks 499
en het ENE LEVEN 392
Kant over 499
product van ons begrip 499
uiteindelijke aard van 181
verhouding tussen voorwerp en 381
vierdimensionale, en zijnsgebieden 500
zevenvoudige volledigheid van 223
Rūpa
en arūpa 181-2
Rūpaloka's
devachanī's eeuwenlang in 198
en arūpaloka's 196-8
intra-aardse geestenwerelden 197
Rūpāvachara
omschreven 197-8

Sabaeïsme
religie van magiërs 151
Śabda
en gymnosofisten 264
Sabijns element in Rome 282
Sabinus, Aulus 539
Sadāchāra 463vn
Saddar 139vn
Sagée, É.
en dubbel 328-9
Saint-Germain, graaf 170
en Franse Revolutie 369-70
vijfde-ronder 216
Saketa, of Ayodhya 262, 301
Śakti 554
Śākuntala 253
Sakya-dzong, klooster van 7
Śākyamuni 9, 113
dhyānī's door, geschapen 5-6
Śākyasinha 314
Salamanders 457
Salem Witchcraft 490
Sali Sūka 310
Sālivāhana 254
Samādhi 188-9, 351, 557-8
Sāmānya 166
Samavāya 166
Śambhala 147, 579
nu een mooi land 67
Saṃhita 340
Samma-sambuddha 318
Samnieten 279
Saṃvat-jaartelling 273, 293, 296-7, 320
Sanchoniaton 334, 505
Sandracottos 294-5, 321
Saṅghamittā 10vn
Sangs-rgyas 4-6, 298, 313, 318
Sanhedrin 104-5
Śaṅkarāchārya
chela van Patañjali 265
commentaar op *Brahma-sūtra's* 252
en Barth 250-1
en gebruiken in Malabar 257-8
en haṭhayoga 262
en Pūrva Mīmāṃsā 106
filosofie van 350
geboortejaar volgens ingewijden 265
naam van adhipati's 249
toelichtingen op *Bhagavad Gītā* 351
wanneer hij leefde 247-66
Ātmabodha 181
over zeven beginselen 168
Upanishad-bhāshya 260
Śaṅkara Kavi 256
en *Bhoja Prabandha* 256
Śaṅkara Digvijaya
van Vidyāraṇya 258, 261-2

Śaṅkara Vijaya
van Ānandagiri onbetrouwbaar 260-1
Śaṅkara Vijayavilāsa
van Chisukhāchārya 258
Sāṅkhya-kārikā
over aard van prakriti 167, 559
Sanskriet
alfabet niet van Feniciërs 333ev
door Pāṇini in ere hersteld 338
en Indiase chronologie 248-9
en oriëntalisten 266-7
esoterische betekenis van teksten 275
Indo-Europees 283
meest volmaakte taal 330-1
moeder van Europese talen 266, 336
ouderdom van 270, 275-6, 337
passages in, geciteerd 286, 342, 352
-teksten onbekend in Europese bibliotheken 330
vedisch en klassiek 275-6
vedisch, was priestertaal 333
wordt weer universele taal 338
Sanskrita-bhāshya 338
Sanskritisten 322
Saptaparṇa-grot
Boeddha over 310-2vn
Sarasvatī
zelfde als Ardvī-Sūra 141vn
Sardinië 284
Satan
mesmerische genezingen volgens des Mousseaux door 110
Śatapatha-Brāhmaṇa
en Arjuna 340
Sattva 168, 352
Sattvaguṇa 108
Satyaloka
en Vasishṭha 228vn
Sauramāṇa 324
en Boeddha's absolute nirvāṇa 319
Sāyanāchārya 261
Schaduw(en)
astrale 541
gebruikt door tovenaars 541
Scheele, K.W.
student van occultisme, en flogiston 47
Scheffer
over mimicry 97
Scheikunde
bovenzinnelijke, en natuurkunde 487
en moleculen 41
Scheikundige werkingen
en hemellichamen 217
Schenkel, D. 385
Schil (zie astrale schil)
Schrijfkunst
al eeuwen vóór Pāṇini bekend 339
beeldschrift gaat vooraf aan lopend schrift 342
over ouderdom van 332ev
stilzwijgen over 341
Scientific American
artikel door Langley 50
over toestanden van de stof 52
Scotland Yard 490
Secchi, padre 228
L'unità delle forze fisiche
over entiteiten in de ruimte 471
Sefiroth 165vn
zeven en tien 555
Sekten
tegenstrijdige geloofsovertuigingen van, leiden tot oorlogen 130
Seleuciden 301
Seleucus Nicator 306-7, 320
Sem 272, 280vn, 282
Semelē
en Cadmus 534
Semieten
bakermat van 290
Senzar
inscripties op bladeren van kumbum-boom in 97
Servius, Maurus Honoratus 539
Śesha
en swastika 561
Severin van Krakau 449
Seyffarth, G.
over ansatakruis 563
Sfinx
en kruis 67-8
Shabbath
over Jeshu 102-3vn
Shammar
sekte 4, 6
vertakking van bön-religie 9vn, 11-2
Shamowoestijn 221, 288, 310
en eerste beschaving 5de ras 237

Shigatse
HPB bezocht 421
Sicilië
en Atlantis 284
Siddhi('s) en guru's 169-70
Sidon 334
Simulacrum (zie ook astrale schil) 514, 516, 521vn, 525-6, 532, 536-7, 539-40
Sinhabāhu 311-2
Sinnett, A.P.
geschikte middelaar tussen adepten en westerlingen 214
De mahatma brieven aan, 28vn, 117vn, 177-8vn
Esoteric Buddhism 212-3, 215, 235, 242, 249-50, 288, 462-3vn, 480vn, 554, 576, 579, 582
en antwoorden aan Myers 214-325
en jaartal van Boeddha 318
fout over Gauḍapāda in 262
over Grieken en Romeinen 266, 282, 288
Incidents in the Life of Madame Blavatsky 419vn
The Letters of H.P. Blavatsky to, 38vn
The Occult World 566vn, 567vn, 569, 576
over precipitatie 358
Sirius
als atoom 220-1
Śishṭa('s) 462-3&vn
Śishṭāchāra 463vn
Sistrum 562-3
Śiśunāga 321-2
Sivuli in Tuluva 254
Skandha's
en manas 468
en taṇhā 56
Skinner, J.R.
beseft niet hele draagwijdte van zijn ontdekking 561
grote fout van 561
ontdekte een van 7 occulte sleutels 560ev
Key to the Hebrew, etc. 560-3
Sku-gsum
drievoudige vorm van nirvāṇische toestand 319
Slaap
en maanstralen 115-6
en manas 185-6
Slade, dr. H.
medium ten onrechte veroordeeld 20
Slangen en draken 289
Slavernij 444
gesteund door geestelijkheid 445
oorzaak van ondergang van een land 445
Sleutel(s)
Skinner heeft één van de zeven, ontdekt 560
Smārta-brahmanen 254
Smith, G. 139vn
Ancient History, etc.
over datering antediluviale koningen 165
Smriti 138
bevatten historische gegevens 295-6
en Malabar 258
en Paraśurāma 257-8
Sneeuwvlokken 559vn
Society for Psychical Research
en R. Hodgson 566-76
stond voor dilemma 569
Proceedings of the 566
Solm, George, vorst van
over foto's van geesten 13
Sophia-Achamoth 68
Sparta
strenge toepassing van wet in 442-3
Spectraalanalyse
en spiritueel onderzoek 218
Spectrum
donkere stralen van zonne- 484-5
Spenta-armaiti
geest van de aarde 140, 143
Spenta-mainyu
of Ormuzd als monade 141
Spiegels
visioenen in, en kristallen 31-2
Spion(nen)
HPB zou Russische, zijn 573, 576
van Franse Académie 490
Spiritisme
nog in stadium van experimenteel onderzoek 27
Spiritisten
en vierde dimensie 498-500

Spiritisten (vervolg)
kunnen niet bewijzen dat overledenen verschijnselen veroorzaken 487-8
willen geloof in bestaan meesters vernietigen 418
Spiritualist, The 62, 102vn
Spiritualiteit
en evolutie 469
in onderrassen en ronden 481
opkomende oorspronkelijke 482
Spiritual Magazine
artikel over foto's van geesten 17-8
Spiritueel/spirituele
avīchi is, toestand van ellende 516vn
en astrale monade 35
ego kan geest van medium aantrekken 25
ego kan niet afdalen naar medium 25
gerichtheid op het goede of het kwade 56
gewaarwording en de zintuigen 481
monade als emanatie van het ene absolute 36
ontwikkeling 429
vermogen kan nooit slapen 185
vooruitgang 429-34
ziel en eeuwige beweging 49
zintuigen en lichamen gebruikt door occultisten 53
Spookverschijning(en) (zie ook geestverschijning, fantoom) 565
theosofen moeten waarschuwen voor gevaren van 581
Vedānta-mystici over, van het lichaam 581
voortgebracht door simulacra 523-4
Spraak
eerst mentale articulatie van klanken 481
in verband gebracht met gezichtsvermogen 481
ontwikkelde zich in vierde wortelras 481
Śrāmaṇāchārya's 310
Śriṅgerī-maṭha 249
en datum van Śaṅkara 255-7, 259, 261
inscriptie in 265
Kudali-maṭha en 259
leraren van 255
Srishṭi 381
Śruti 138
en Müller 249
Stahl, G.E.
en flogiston 47
en homeopathie 82
Ster(ren)
en scheikundige elementen 228
grote afstanden tussen, kunnen onjuist zijn 220&vn
Sterrenhopen en neveltheorie 221-2
Stewart, Balfour 183
The Conservation of Energy
citeert Le Conte over kracht 44
over elektriciteit 48
over energie en stof 42-3
over moleculen 43
The Unseen Universe 205vn, 208-9
Stewart, Dugald 272
Sthūlaśarīra 37, 166, 168, 219, 537
inactiviteit van, en hogere gebieden 351
wordt door occultist getransformeerd 400
Sthūlopādhi 557
Stof
aard van kracht en 38ev
afdaling van geest in (diagram) 245
bevat latente elektriciteit 54
buddhi is essentie van 243-4
dichte, omringt ons 223
en (het ene) leven beide eeuwig 120
geest en kracht en 77vn, 80
geest en, zijn één 54
kennis van, niet voldoende voor echte wetenschap 470-1
maakt plaats voor kracht 80
moeilijk scheidslijn te vinden tussen, en kracht 410
nieuwe eigenschap van fysieke 500-1
omschreven als gecondenseerd ākāśa 347
onvernietigbare, of svabhavat 55
oorsprong elektriciteit ligt achter stralende 52-3
organische en anorganische 43, 54
passage van, door stof 500
relatie van, tot oneindigheid en geest 86

stralende 47, 52-3, 80, 85-6, 216
uiteindelijke aard van 181
ultra-ijle 52
vierde eigenschap van 500-1
vierde toestand van 49-50, 52, 216
vijfde toestand van 219
zes toestanden van 558-9vn
zeven toestanden van 49-50, 53
Straal/stralen
donkere, en mieren 485-6
en occulte wetenschap 485-6
ultraviolette, en warmte- 485
verstandelijke, en mediumschap 390
zes, uitgezonden uit het universele beginsel 167
Strabo 287, 308, 339
Straf
geen, na de dood 516vn
Stralende
energie en ether 50
stof en Crookes 47, 52-3, 80, 85-6, 216
Subba Row, T. 162, 228vn
antwoorden van 292
bespreekt wanneer Śaṅkara leefde 247-66
en Cunninghams inscripties 323-5
en Indiase kalender 324-5
geciteerd 555-7
heeft meer kennis dan tientallen oriëntalisten 423
over indeling van beginselen 553-8
verschilt van mening met HPB 577-82
'Notes on the Bhagavad Gita' geciteerd 557-8&vn, 582
'Personal and impersonal God' 557-8vn
'Septenary division in different Indian systems' geciteerd 564
'The aryan-arhat esoteric tenets, etc.' geciteerd 554-6, 565, 579
'The constitution of the microcosm' 577
Subjectieve/subjectief
en objectief 205vn
entiteiten in arūpaloka's 198-9
mūlaprakriti of brahman is absoluut 380
toestand 196, 198-9
werkelijkheid en manas in slaap 185
Subjectiviteit
contact tussen monaden in wereld van 194
en devachan 196
en parabrahman 183-4
oplopende schaal van 183-4
van het absolute 246
Śuddhi apāpaviddha 380
Śūdra's
onjuiste betiteling als, door brahmanen 320-1
Sugata (titel van Boeddha) 313
Sui-dynastie
annalen van 309
Śuka 106
Śuklapaksha 325
Sūkshmopādhi 557
Sura's
werkelijke betekenis van, en asura's 399
Sureśvarāchārya
en Maṇḍanamiśra 260-1
Sūrya 336-7
en yogī-gewaden 228
Suryāchāria 145
Sūryasiddhānta
en wanneer Boeddha leefde 324-5
Sushupti 557
bewustzijnstoestand 181vn
Sūtra('s) 248-9, 251-2, 261-2, 264-5, 278, 330-1, 339
Sūtrātman 169
Svabhavat
of onvernietigbare stof 55
Svarga 468, 539
Svāyambhuva 163-4
Swastika
heilig teken 561, 562vn
oud symbool van jains 562vn
Swedenborg, E.
en overeten 76
hersenschimmen van 195
Sylfen 457
Symmachus, Q.A.
werd als eerste paus genoemd 316
Epistulae over genii 528
Syncellus 505
Synode
data van eerste en tweede boeddhistische 310vn

Synode (vervolg)
derde 339
Synoptische evangeliën
onbekend met opwekking van Lazarus 384
vergeleken met vierde evangelie 383, 386
Szechenyi
expeditie van, naar Tibet en kumbum-boom 96

Taal/talen
Aeolisch, Attisch en Oscaans 337
en kleur 476-7
geheime, was universeel 332, 341
Grieks en Latijn zullen weer worden gesproken 338
hiëratische 288, 332-3
Pelasgisch verwant aan Sanskriet 336-7
priestertaal of Vāch 333
Sanskriet moeder van moderne 266
van goden 267, 276, 341
van 1ste, 2de en 3de wortelras 283
van 4de en 5de wortelras 283
volks- 332
Tacitus
geciteerd 501
Tages
zoon van Thevetat 289
Talisman(s)
bezielde 532
om zich onzichtbaar te maken 485
Talmud
over Jeshu ben Panthera 102-3&vn
Tamas 168, 352
Taṇhā
oorzaak van nieuwe skandha's 56
van ontlichaamde entiteiten 198
Tanmātra's 167-8
en zelfbewustzijn 187&vn
Tāntrika's
inwijdingen en symboliek van 69
Tāntrische *Śāstra's* 69
Tāraka-rāja-yoga 556-7, 564
Tāranātha 320
Tashi lama 10-12
en oorsprong van dalai lama's 7&vn
Tashilhunpo 7vn, 11&vn, 421
verslagen van 6
Tattva
een onbekende essentie 167
Tatva Bodhini Patrika 121
Tau
en opengevouwen kubus 561-2
zevenvoudig 563
Taylor, Charles E.
homeopaat en genezer vervolgd door orthodoxe geneeskunde 20-3
Taylor, dr. John
over wanneer Śaṅkara leefde 254-5, 257, 259
Telegrafie
psychische 359
Tennent, J.E.
en het *Mahāvanśa* 306
Terafim
bestaan tot op heden 532
gebruikt voor tovenarij 533, 535
van Laban 532
van Syriërs 532-4
Teraphim of Idolatry, The 531
Tertullianus
De spectaculis
over de hel 192vn
Tetraktis
en esoterische kwadratuur 561
en getal zeven 560
Theologen
en vierde evangelie 385
Theophania
en hallucinaties 476
Theophilus van Antiochië
Ad Autolycum
citeert als eerste het vierde evangelie 385
Theosofen
baseren zich op bewijzen uit hele oudheid 541
leden van bijna elk bekend geloof 101
moeten actief werken aan doelstellingen van TS 433
worden vrijgelaten in hun handelingen 546
Theosofische leringen
trouwe echo van de oudheid 528
Theosophical Society
afdelingen van, moeten zelf studeren en experimenten doen 434

bemoeit zich niet met persoonlijke overtuiging 545-6
doel van 431-2
geen kweekplaats voor adepten 434
lidmaatschap gebaseerd op goed moreel karakter 27
lidmaatschap van, en leken-chelaschap 172-3
mahātma's gaven opdracht om, op te richten 173
meest universele van alle societies 546
onderwijst niet het verwerven van 'vermogens' 431
onsektarisch 582
programmapunten van 133
tekortgeschoten 547
wekt sluimerende herinnering van occulte wetenschap bij Indo-Europese volkeren 171
Theosophist, The 96-7, 202vn, 287-8&vn, 289, 292, 398vn, 512-3, 553
Thessalië 284-6
heksen van 503
tovenaars van, en maan 116
Thevetat, tovenaars van 67
Thevetatas
Etruskische goden 289
Thilorier
maakt koolzuurgas vloeibaar 44
Thlinkitiërs 289
Thomas van Aquino 448
definieert verstand 456
geloofde in wonderen van St. Patrick 453
leer van, vol tegenstrijdigheden 451-2
over ziel van dier 449-53
Summa theologica geciteerd 452
Tibet
HPB in 421-2
invoering boeddhisme in 8-10
onwetendheid over 4-5
Tibetaanse
adepten en hun leer 579
monnik biologeert graaf Szechenyi's gezelschap 97-8
Tibetanen
door jezuïeten verkeerd beoordeeld 8-9vn
hoge ethische gehalte van 8-9
Tibullus, Albius
Elegieën
over manes 528
Tijd
grenzeloze, of zervan akarana 149
Tijdrekening (zie ook chronologie)
joodse, door feiten aangetast 272
Times of Ceylon, The
over geloofsgenezing 112vn
Tīrthaṅkara 536vn
Tiru Vikrama 254
Tiryns 236
Tischendorf, L.F.K. 385
Tistrya
regen schenkende god als ons 6de beginsel 143
Tities 281
Tod, kol. James
en Rājput-annalen 275
over Morya's 371
Tovenaars (zie ook magiërs) 516vn
Atlantische 67
en adepten 67
en blijvende persoonlijkheid na de dood 59
en magha 135vn
en magiërs 285
van Thessalië en maan 116
veroorzaken mentale epidemieën 541
Tovenarij
Atlantische 503
oorsprong van 135-6vn
Trallianus
over orakel-sprekend hoofd 533-4
Transmigratie (zie ook zielsverhuizing)
speciale betekenis van 518
van levensatomen besproken 202-10
Tretāyuga 356-7
Triade
Trikāya 319
Trillingen
wisselwerking tussen alle 30
Trillingstheorie
bekend aan Indo-Europeanen 30
Trishṇā 198
Trivikrama 108
Trommelvlies
beschermd door occulte middelen 486

Trots
van deze eeuw 470
Tsongkhapa
en kumbum-boom 94
incarnatie van Amita (of Boeddha) 5-6
hervormingen van 4-7, 9-10
Tuisto
rode zoon van de aarde 286
Tuluva 254
Tummim 531
Turamaya
en Weber 302
Turaniërs 137, 290&vn, 336
Turner, S. 5, 8vn
Turnour, George
en Boeddha 311vn, 318
Turvasu
en Yavana's 342
Tyndall, John 159
Belfast manifest van, over kracht 80
over elektriciteit 48
over metafysica 45
over warmte van zon 233-4
Tyrsenoi
pre-Romeinse 239
Tyrus 239-41, 332, 335
Tzina, of China 309

Udaipur 303
Ugolino, Blasius
Thesaurus, etc.
over tovenarij 533
Ulysses
en Circe's varkens 360
Umbra 514, 539
Umbro-Sabijnen 269, 282
Undinen 457
Upādhi('s)
drie 554, 556-8, 564
kunnen worden gescheiden 564
Upanishad(s) 275, 320, 332vn, 429
betekenis van term 165-6&vn
-bhāshya (Śaṅkarāchārya) 260
Brihadāraṇyaka, geciteerd 381
esoterische betekenis van 106-7
Taittirīya, geciteerd 379-81
Urabá, Golf van 288
Urim 531
Urvagan
astrale lichamen 505&vn
Usher, aartsbisschop 236
Utpala Varṇā
vermogen van Boeddha 319

Vāch
mysterietaal 333
Vacuüm (zie ook leegte)
geen, in natuur 50
overdracht energie in buizen van Crookes 53, 85
Vaibhāra (Pāli: Vebhāra)
berg(en) 311-2vn
Vaidya-koningen 344
Vaiśālī 310-1vn, 320, 322
Vaiśeshika's 166
Vaivasvata 289
betekenis van term toegelicht 164-5
zevende manu 164
Valentinus 278vn
Vampiers
uitbanning van 539
Vanghāpara
hond in religie van magiërs 139vn
Vararuchi 248
Vārttika (Kātyānana) 264
over yavanānī 302-3
Varuṇa 337
Vāsanā
en vritti 351
Vasishṭha 155, 342
Purāṇa's over, en zon 228vn
Vasten
redenen om te 76
Vastu
de ene werkelijkheid 193
Vaughan, Thomas
en adepten 170
Vay, Adelma von 31
Vāyu 337
Ahura roept, op 141
als Heilige Geest van mazdeeën 141
universeel en individueel licht van de mens 142
Vāyu-Purāṇa 371
geeft lijst van Nanda- en Morya-koningen 321
Veda's 462-3&vn, 476
bestonden eeuwen tevoren in het noorden 150

en *Avesta* 148-50
esoterisch gelezen 479
goden in, symbolisch 107
hebben betrekking op guṇa's 106
ouderdom van 248
over dasyu's 286
over geluid en licht 480
sleutel tot, is geheime leer 145
zouden in Athene zijn geschreven 305
Vedānta
en monade 181vn
Vegetarisme
geen garantie voor contact met meesters 547
noodzakelijk voor verwerving van occulte kennis 155, 157
Velardi 476
Vendīdād 142-3
over Airyana-Vaeja 146-7&vn
over hond 139&vn
Ventura, kardinaal de 449, 457
Philosophie chrétienne 451
Verantwoordelijkheid
morele, en karma 394-5
Verbeelding
herinnering aan vroegere levens 492
Verduistering
en śishta's 462-3vn
Vergiffenis
dogma van 545
Vergilius 476
over imago 526-7, 540
Aeneas
over astraal lichaam van de mens 539
over genii 527-8
Verlosser
als inwijder 67
Verlossing
door persoonlijke verdienste 545
voor alle levende wezens 464
Vermogens
TS niet opgericht om, te verwerven 431
van adept door zijn bestaan op hoger gebied 430
Vernietiging
van ego's 56
Vernieuwing
occulte betekenis van 444
Verschijnsel(en)
en bewuste geesten van doden 27
en vierde dimensie 494, 496-7
en wetenschappelijke waarneming 494
natuur-, bestaan op zichzelf 484
occulte, en wetenschap 488-9
onverstandige roep om 173
oorzaken van, en wetenschappers 482
paranormale, ontkend 79
precipitatie 358-60
psychische 558
reden voor vloed van 496
van stof die door stof heen gaat 345ev
verschijnen van 'geest' na de dood 361-5, 379
voortbrengen van paranormaal 207
waarom paranormale, verboden 217
wisselwerking van, tussen twee werelden 496
Verstand
bij dieren 454-6
en instinct 454-5
versuft, en lichaam overvol met voedsel 76
Vertrouwen (zie ook geloof)
rol van, en mesmerische genezing 109, 111-3&vn
Vervalsing
in tekst van Josephus 104
Verzoening
occulte betekenis van 68-9
Vibhīshaṇa 106
verpersoonlijking van sattvaguṇa 108
Vidyāraṇya
en Śriṅgerī-maṭha 261
Adhikāraṇaratnamālā 260
Śaṅkara Digvijaya 258, 261
betrouwbaar 261
Wilson over 261
Vierde-ronder(s)
kāma-beginsel in 216
Vierdimensionale
ruimte en nieuwe instrumenten 223
wereld 223
Vighaṭi's
en Sauramāṇa 324

Vijaya
  Müller over 315-7
  reis van, naar Laṅkā 312-4
Vijñānamaya-kośa
  manas als persoonlijk ik 168-9
Vijfde-ronder(s)
  graaf Saint-Germain 216
  zintuigen van 216
Vikāra
  omschreven 187
Vikartana
  omschreven 562
Vikramāditya 320-1
  jaartal onbekend 296-7
Vindusāra 321
Virāj
  Manu en prajāpati's en 163vn
Viśesha, of persoonlijkheid 166
Vishṇu 561
  als Wittoba 562
Vishṇu-Purāṇa 371
  en swastika 561
  en zeven continenten 287
Visioenen
  in kristallen en spiegels 31-2
Viśishṭādvaita 148
  en *Isis ontsluierd* 467-9
Viśvakarman 562
Vivanghat
  zoon van 142
Vivisectie
  barbaarse praktijken 466
  verschrikkingen van 439-40, 446, 448, 455
Vlees
  eerste christenen aten geen 442
  eten van vlees 437-8, 440, 466
Vloed (zie ook zondvloed) 285
  laatste grote, en Atlantis 289
Voedsel
  gevolgen van bepaald, voor spirituele mens 76
Vogel
  geboren uit vrucht 492
Volkmar, G. 385
Vooroordelen
  tegen mesmerisme, homeopathie, enz. 83
Voorspelling(en)
  boeddhistische en christelijke 317
  over einde cyclus, rampen en ontdekkingen 322
  van Boeddha over Tibet 309-10
  van Jesaja 317
Vorm
  en het vormloze 181
  objectieve, aangenomen door adepten 523-4&vn
  onstoffelijk beginsel in scholastiek 449vn
Vossius, G.J.
  De origine, etc. 152
Voyevodsky, L.F.
  Introduction à la mythologie de l'Odyssée
    over wortels van woorden voor licht en geluid 479
Vrijdenkers en christendom 154
Vrijheid
  onbelemmerde, van denken is essentieel voorrecht 126
Vrijmetselaars
  Ishmael orde 562
Vril
  geen fictie 215vn
Vrishala's
  kshatriya's die outcasts werden 342
Vrouwen
  vloek opgelegd aan 131
Vulgaat 442vn
Vulkanen
  veel, gedoofd door in krater gestroomd zeewater 408
  door grote vuren in binnenste van aardkorst 408-9
Vuur/vuren
  als symbool en eigenschap van een godheid 151-2
  betekenis van, van Prometheus 286-7
  drievoudige, van Purūravas 561
  en water als voortbrengende krachten 150, 153
  en zon geschiktste symbolen van leven 150-1
  negenenveertig mystieke 561
Vuuraanbidding
  eens algemeen gebruik 150
  en Zarathoestra 149
Vyāsa 162, 262
  algemene naam 108

wanneer hij leefde 248-9
Brahma-sūtra's 248
Harivanśa 263

Waanzin
twee soorten 476
vlaag van, en zelfmoord 66
Waarheid
door mesmerisatie van lama aan chela onttrokken 83
ligt in het midden 391
naakte, lijkt onjuist 495
Tacitus over 501
Wachters op de drempel 543
Wallace, A.R. 80, 487, 568-9
over foto's van geesten 13
Warmte
dierlijke, en levensatomen 209
reacties op, en licht identiek 484
Wassenbeelden
astraal lichaam in, geplaatst 537
en zwarte kunst 536-7
Water
en vuur als voortbrengende krachten 150, 153
Waterstof
in de lucht 41-2
in water 44-5
Weber, A.F. 235
over wanneer Pāṇini leefde 338-9
over wanneer Vyāsa leefde 248
History of Indian Literature 278vn, 297-300
over Griekse invloed op hindoe-architectuur 305
over Indiase astronomie 300
over jaartal *Rāmāyaṇa* 303-4
over onzekerheid van jaartellingen 297-8
over Vikramāditya 296
over werk en jaartal van Patañjali 262-4
over Yavana's 300-2
verhalen over Boeddha aan christelijke legenden ontleend 303-4vn
Webster's Dictionary
over egoïsme 398
over fetisj 530
over sneeuw 559vn
Wedergeboorte (zie reïncarnatie)
Werelden
binnen onze atmosfeer 222-3
omhullen wereld van vierde ronde 496
veertien, uit 5 elementen 496
Wereldgeschiedenis
magie vervlochten met 503-4
Westcott, kanunnik B.F.
An Introduction to the Study of the Gospels
geciteerd over vierde evangelie 383
Westergaard, N.L.
Über Buddha's Todesjahr 306vn
Wet (zie natuurwet)
Wetboek(en)
18, door rishi's geschreven 372
Wetenschap
christendom verzet zich tegen ontdekkingen van 131
dogma's in idealistische school van 490
en deelbaarheid van de stof 45-6
en occulte leringen 488-9
en vierde dimensie 496
exacte, van tempels 235
gebruikt inductieve methoden 489-90
giswetenschap 290-2
kan achterliggende oorzaken van verschijnselen niet verklaren 482-3
materialisme van, verliest terrein 79-80
niet zo exact als wel wordt beweerd 41
occulte, heeft sleutel tot mysteries van natuur 469
occulte of exacte, besproken 469ev
onfrisse methoden van 489-90
van de alchemie 487
weet niet waar stof eindigt en kracht begint 45
Wetenschappers
belemmeren vooruitgang psychologie 483
hebben het vaak volkomen mis 494
houding van, t.o.v. verschijnselen 487-8
kunnen hun dogma's niet opgeven 489

Wetenschappers (vervolg)
kunnen occultisme niet bestuderen 482-3
over oorzaken van verschijnselen 483
schijngeleerdheid en echte wetenschap 78-9
westerse, en wetenschap van arhats 346
Wetgeving
christelijke, heeft minachting voor wonderen 21-2
staat gelegaliseerde roof toe 21
vaak dekmantel voor onverdraagzaamheid 20
Wette, W.M.L. de 442vn
Wetten van Manu 287
over geluk 352
over getal zeven 162
over metempsychose 207
over tien zonden 353-4
veertien manu's 163ev
zwijgt over Bengalen 343-4
Wijsheid
de ene, meegedeeld door planeetgeest 429
Wijsheid-religie 580
universele 579
Wil
en dierlijk magnetisme 387-8
en innerlijke mens 184
en mediumschap 387-90
gekoppeld aan kāma 187vn
kosmische, en de occultist 416-7
magnetisch tot uitdrukking gebrachte, is gebed 140
persoonlijke, passief gemaakt 185
persoonlijke, van adepten 188vn
potentiële kracht van, en energie 84
Wilgenbladeren (theorie van Nasmyth)
Herschel over 231-2
reservoirs van levensenergie 232
Wilkinson, J.G.
over leringen van Egyptische ingewijden 204
Wilson, H.H.
A Dictionary, Sanskrit and English
over Śaṅkara en boeddhisten 252-3, 259
Essays and Lectures, etc.
over wanneer Śaṅkara leefde 250
Wittoba 562
Wonderen
bedrieglijke, in Ceylon door jezuïeten 113
en de kerk 448-50
en hallucinaties 474-5
en occulte verschijnselen 100-1
schijnbare, teweeggebracht overeenkomstig occulte wetten 458-9
verworpen door occultisten 105
Wordsworth, W.
lezing van geciteerd 384-5
Wortel-manu's
en zaad-manu's 163-4
Wortelras(sen) (zie ook ras)
derde en vierde, en cyclische terugkeer 479
duur van 357vn
eerste, had geen behoefte aan heilige wetenschap 142
eerste onderras van vierde, en ontwikkeling zintuigen 480-1
en geologische rassen 280-1&vn
en natuurrampen 164-5
en manu's 163-5
en oorsprong religie van magiërs 134
en strijd tussen adepten en tovenaars 67
gescheiden door rampen 235
huidskleur van 356-7
kenmerken van toekomstige 356-7
levensduur in verschillende 356-7
mensen van 5de 529
mensen van 6de, beginnen binnen te komen 356
mensen van 6de en 7de, zullen volwassen worden geboren 356-7
mensheid aan begin 6de 215vn
onderrassen van vierde 287-8
ontwikkeling beginselen en zintuigen parallel met ronden en 216
rassen die overgang vormen tussen 283
vierde en vijfde 67, 555
vierde, in *Popol-Vuh* 289
vierde, met onbegrensd gezicht 289
vierde, op Atlantis 286-7
vierde, rood-gele 283, 286
vijfde, begon miljoen jaar geleden 289-90

vijfde, bruin-blanke 283, 286
vijfde, heeft vijf zintuigen 216
vijfde, in Azië 286-7
vijfde, keerpunt van onze onderrascyclus 481
we zijn in 5de onderras van vijfde 482
zesde zintuig van vijfde 216
Wren, C. 305

Xanthochroïden 280-1vn, 284
Xiloscopie 81-2vn
bekend aan Ouden 81
Xisuthrus
Babylonische 164-5, 289
Xoanon
en Orpheus 336

Yājñavalkya
en verering van planeten 300
Yaksha's van Laṅkā 312
Yamdrok- of Palti-meer
vrouwelijke lama's in nonnenklooster bij 10vn
Yanadi's
gewoonten en occulte kennis van 73-5
laten haar groeien 75
zieners 74-5
Yashts 153
over Vāyu 141
Yasna
zwijgt over God 136
Yasodhara
vermogen van Boeddha 319
Yavana('s) 335
en Pāṇḍava's 340vn
gedegradeerde kshatriya's 342
Harivanśa over uitstoten van 342
Kāla- 263
Mahābhārata over 342
term omschreven 263-4, 300-2
veldtocht van 262-4, 301, 342
Yuga-Purāṇa over 301
zwarte en witte 304-5&vn
Yavanāchārya
leerling van Indo-Europese meesters 239-40, 263
titel van Pythagoras 301
Yavanānī
door Pāṇini verklaard 263
-lipi 303
Yazata's
en Ahura 147vn
Yima
als eerste ongeboren mensenras van 4de ronde 142
echte schepper van de aarde 143
en Airyana-Vaeja 147vn
gaat eropuit om zon te ontmoeten 140
ontwikkelde zich uit bestaande vorm 141-2
weigert instructies van Ahura 141-2
Yogavidyā
geen kortere weg naar 433
Yogī('s)
echte en onechte 156
ingewijde, moet occultist zijn 157
rāja-, en inwijdingstraining 351-2
Young, Thomas
en licht 49
Yuga('s) (zie ook mahā-, kali-, en kritayuga)
en levensduur mens 356-7
Yuga-Purāṇa
over Yavana's 301

Zaad-manu's
en wortel-manu's 163-4
Zagreus
en Orpheus 340-1
Zanskar
en Csoma de Kőrös 5, 420
Zara-Ishtar
13de profeet van *Desātīr* 144
Zarathoestra('s)
algemene naam 136, 142
geheime boeken van, en Prodicus 153
laatste, kiest bakermat voor wedergeboren religie 146-7&vn
perioden van verschillende 149-150
vertegenwoordiger laatste deel tweede ras 142-3
wanneer eerste, leefde 142-3
zevende of laatste 145
Zarvan-akarana
als grenzeloze tijd 149
Zebilan
grot in berg, en Zarathoestra 146

Zelf
doorlaten straal van hoger 483
hoger, omschreven 515, 522
innerlijk 58-60, 158, 175
Zelfbeheersing
en mediumschap 389
Zelfmoord
geanalyseerd en gesteld tegenover zelfopoffering 62-5
Zelfzucht (zie egoïsme)
Zend
betekenis term 138vn
Zendelingen (zie ook missionarissen)
boeddhistische, in Palestina 278vn
Zend-Avesta
beschikbare versie exoterisch 144
en *Veda's* uit zelfde school 149
geheime code van, is bij ingewijden 144, 146, 149
huidige toelichting ontleend aan joden 147
in de loop van de eeuwen verschillende versies 144
nu alleen dode letter 144
oorspronkelijk commentaar in geheime bibliotheken 146
symboliek verbergt geheime kennis van 138
zeven karshvar van de aarde 145
Zend-zar, of *Deva-Bhāsya* 138vn
Zenuwaura 410
etnische verscheidenheid van 280
Zenuwen
en zenuwtijd 90-2
invloed homeopathische dose op 88-9
invloed van maan op 115
Zen-Zara leringen
en *Avesta* 144
Zeshoek, regelmatige
symbool van universele schepping 563-4
Zeven
drie, vier en, factoren bij bouwen van heelal 562
getal, een macht 556
werelden of karshvar in *Avesta* 145
Zevenvoudig(e)
beginsel in esoterie 161ev
keten in symboliek van *Manu* 163vn
natuur is 53
Zevenvoudige indeling 580
gebaseerd op natuur zelf 556, 557-8
geprefereerd door occulte natuurkunde 558
in verschillende stelsels 161ev
ligt ten grondslag aan kosmogonie 561
nodig om spiritistische verschijnselen te verklaren 565
sleutel tot, van mens 557
sleutel tot postmortale toestanden 556-7, 580
van beginselen 166ev
Ziel(en)
astrale 529
dieren hebben geen blijvende, volgens kerk 445-6
dierlijke, substantiële kracht 457
essentie van, volgt monade naar devachan 188-9
goddelijke en dierlijke 540
goddelijke, het onsterfelijke ego 520
hoogste toestand van persoonlijke, is samādhi 188
in foetus en lagere rijken 202
lagere 528
onsterfelijke, van dieren 466
overblijfsel van persoonlijk ego 25
persoonlijke, niet naar devachan 188
psychische 537
redeloze, en met rede begiftigde ziel 439, 443
schil van persoonlijke 188-9
spirituele 37
spirituele, en eeuwige beweging 49
twee, of beginselen 455
universele 443
universele, en mahātma's 156, 397
van dier uit potentie van de aarde gemaakt 457
van heelal 528
voorlopige 449-50
Zielsverhuizing (zie ook transformatie)
mededogen van hindoes voor dieren gebaseerd op leer van 44
Ziener(s)
gewone, ongetraind 378
onder Yanadi's 75
Ziggler
magnetisme en planten 82vn

Zintuig(en)
als spirituele vermogens 481
en de natuur 486-7
en spirituele gewaarwording 481
extra, bij elk nieuw ras 501
gehoor ontwikkelde zich in 3de onderras van 4de wortelras 480-1
hun reacties op energie 484
kunnen worden bereikt vanuit hoger dimensionale werelden 495
kunnen worden getraind 484
moeten overeenkomen met aard van verschijnselen 416
ontwikkeld in onderrassen van 1ste wortelras 480
ontwikkelen parallel met ronden en wortelrassen 216
vergeestelijkte 495
zelfs getrainde, zijn gebrekkig 494
zesde 494
zesde en zevende 481
zesde, in devachan 118
zeven, in mens 53
zevende of noumenale 416
Zöllner, J.H.F. 80, 487
en vierde dimensie 497
oorzaak voortijdige dood van 218
tweedimensionale mens van 194
vierde dimensie van de ruimte 53, 218
Zon (zie ook Sūrya)
als enige zichtbare schepper 153
als symbool van godheid 152
als symbool van het ene levengevende beginsel 140
centrale, ontsluierd bij pralaya 234-5
elementen in 227-8
elementen in chromosfeer van 228
en afgeplatte bolvorm van planeten 224
en vuur als symbolen van leven 150-1
geen afkoelende massa 227
geen verbranding van 227, 229, 232-3
gevangene opgesloten in kleed van vlammen 226
hart van zijn stelsel 227
ontdaan van zijn stralen 562
ontwikkelt levensbeginsel van planeten 225
Tyndall over 233-4
uit zichzelf lichtgevend 227
universele hart 229-30
we zien weerspiegeling van 226
wilgenblad-theorie van Nasmyth 231-2
Zarathoestra en verering van 149-50
Zonde
en misdaad door christelijke opvattingen 129-30
Zondvloed (zie ook vloed)
getal zeven en 165
mythologische oorsprong van 267-8vn
wereldwijde, van Noach 267vn
Zonen van God
werkelijke betekenis 462-3
Zonnegoden
en muziek 479-80
Zonnestelsel
analogie tussen mens en 225-6
en cyclische beweging van denkbeelden 119
Zonnestof
aard van 224
Zonnevlekken
illustratie van 226
William Herschel over 231
Zoroastrisme (zie ook magiërs, Zarathoestra) 133ev
Zuruastara, of Suryācharia 145
Zwaartekracht 498
adepten verwerpen 223-4
elektriciteit, en wet van aantrekking en afstoting 51
lagere kracht tegengewerkt door hogere krachten 411
ontstaat pas als er een onderlinge band is gevormd tussen twee lichamen 411